OSIAS NATHANS
Buchbinder
Braila.

www.dacoromanica.ro

OPERE COMPLETE

www.dacoromanica.ro

V. A. URECHIA

OPERE

COMPLETE

Novele, Cugetări, Foiletóne, Bibliografii, Varia.

SERIA E.

TOMULŬ I.

EDIȚIUNEA ÂNTÉIA

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, PROPRIETAR F. GÖBL
12, Pasagiulŭ Românŭ, 12.
1883.

www.dacoromanica.ro

D-LUI NESTOR URECHIA

Iubite Nestor,

Acestŭ volumŭ coprinde din cele d'întâiŭ lucrărĭ ale mele, aşĭ puté ḑice ale *copilărieĭ* mele. de óre-ce unele din ele sunt de pe la 1851, adecă de atuncĭ când eramŭ de 17 anĭ!

Amintescŭ acésta. nu pentru ca să câştigŭ indulginţa lectoruluĭ pentru ele,—de şi le-arŭ prinde bine, Ḑeŭ, — ci pentru ca sĕ se vĕdă, odată maĭ multŭ, că nu-ĭ culpa mea déca şi până astăḑĭ sunt mereŭ solicitatŭ de dorinţa d'a scrie : este bólá vechiă şi me temŭ că fără vindecare.

Şi vaĭ! mĭ-e grijă că bóla amŭ trecut-o clironomiă tristă şi ţie, băiétulŭ meŭ, căcĭ mĕ deşteptă maĭ alaltăierĭ „*Literatorulŭ*“ Domnuluĭ Macedonski cu unŭ articolŭ subscrisŭ *Aihceru,* şi care se alésă că este primulŭ pĕcatŭ în „*Slovenicià*“ a. d luĭ Nestor *Urechiă,* la vêrsta de 17 anĭ!

Nenorocite copile! Se vede că ochiĭ tĕĭ aviḑĭ de lectura, n'aŭ dat încă de troenele de criticĭ şi înjurăturĭ ce mĭ-aŭ închisŭ calea vieţiĭ în 30 de anĭ de

www.dacoromanica.ro

scârţiitură de condeiŭ! Uitat-ai celŭ puţinŭ cât amŭ fostŭ de amărîtŭ şi abătutu în ḑioa în care Academia română, care a premiatŭ „Catechesa“ d-lui Stefanelli, a desaprobatŭ lucrarea mea literară pentru teatru. lucrare a întregei mele vieţĭ?

La ce dér sa te espui *gratisu* la neplacerĭ, o! fiule iubitŭ? Credémŭ eŭ, doriamŭ eŭ, că o sa te apucĭ să înveţĭ vre-o ingineriă, vre-o specialitate în onóre astăḑi, orĭ celŭ puţinŭ să intri la vre-o casă de bancă. să înveţĭ a face din nimica sutele de mii. In locŭ de acésta, te-apucă şi pre tine bóla părintéscă!.... Degrabă doctorŭ, băiete!...

Apoi *Doctorŭ* o să-ţĭ fiŭ eŭ, ca sclavulŭ la Sparta pre care-lŭ îmbětaŭ, ca să desguste de beţiă pre junii Lacedemoni.

Uite, Nestore, me îmbetŭ cu suvenirile juneţei mele literare, pre carĭ le reîmprospětezŭ în inima mea. republicândŭ aceste volume; curêndŭ o să auḑi din noŭ batjocurile contimpuranilorŭ meĭ şi aĭ těĭ, neîntârḑiatŭ o sĕ-ţi isbéscă auḑulŭ, noile *gentileţe* ce aŭ să-mi adreseze numeroşiĭ criticĭ literarĭ, carĭ s'au facutu *criticĭ*, adecă scriitorĭ *negativĭ*, pentru că au vĕḑutŭ că nu numai este miḑlocŭlŭ celŭ maĭ practicŭ d'a dărîma pre orĭ-cine li stă în cale, dér şi singurulŭ genŭ de compositiune în care te arĕţĭ *teribilu*, *genialŭ*, chiar când nu facĭ nemica care să rĕmână, *nemica positivu!*

Décă sórta mea de scriitorŭ nu-ţi va fi *lécu* la bóla ce se manifestă în sufletulŭ těu. copile, apoi celu puţinŭ să scia lumea viitóre că tata-těŭ şi-a fácutu datoria, că a voitŭ să te vindece de ea la timpulŭ când înca era posibilŭ acésta. Ca dovédă a acesteĭ impli-

www.dacoromanica.ro

nirĭ de détoriă paterna, punŭ în mânile publiculuĭ nostru acestŭ volumŭ, coprinḑêndŭ : *novele, încercărĭ de novele,* unele chiar neterminate. şi o seriă de *foiletóne* publicate prin „*Stíoa Dunăreĭ*“. prin „*Zimbrulŭ şi Vulturulŭ*“, „*Romanulu*“ etc.

Precum sĕ fia sciutŭ!

Érŭ acésta scrisóre, actú justificativŭ alŭ publicaţiuneĭ de féţa, d. tipografŭ s'o pună în fruntea volumuluĭ în locŭ de prefétă.

Bucurescĭ, 1882, Noembre 14.

www.dacoromanica.ro

TABLA MATERIILOR

Pagina

Epistola către Nestor Urechia . . . . . 1—2
Un visŭ 1
Setrarulŭ Gurluescovicĭ 15
Din mozaiculŭ literăriŭ 27
Dedicaţiune 29
Cugetărĭ · *Omulŭ* 33
CC. Costache Mandrelli, nuvelă 41
Femeea 63
Logofĕtulŭ Baptiste Veleli 73
Vieriţa cea frumósă 121
Grinda de aurŭ 135
Coliba Mariucăĭ 175
Cronice Sĕptĕmânale 295
» Februariŭ 1859 297
14 » » 304
21 » » 308
28 » » 313
10 Martiŭ 1859 318
21 » » 325
28 » » 330
Estras din procesulŭ verbalŭ al adunăreĭ Elective din Peking . . . 334
Istoria modernă a patrioţilorŭ Românieĭ 340
Bondariulŭ 345
Théâtre de l'Opéra 348
Un dialog la expediţiunea poşteĭ din Bêrlad 352
Jalnică tragodiă a morţiĭ cuconuluĭ Privilegiŭ 353
Să te ferească D-ḑeŭ de amiciĭ ceĭ nedibacĭ 359
Rîsŭ cu plânsŭ 360
Văcăresĉu 361
Fabule de d-lŭ G. Sion 364
Esposiţiunea de opere artistice de la Muzeŭ 366
Foiţa Românuluĭ, Cronice din Iaşĭ 373, 380, 385
Bibliografiă şi Varia 392
Asociaţiunĭ române 403
Tacitŭ în Iaşĭ 404
Anecdote 406
Note 410

www.dacoromanica.ro

TABLA MATERIILOR

Pagina

Epistola către Nestor Urechia. . . . . 1—2
Un visŭ 1
Setrarulŭ Gurluescovicĭ. 15
Din mozaiculŭ literăriŭ 27
Dedicaţiune 29
Cugetărĭ · *Omulŭ* 33
CC. Costache Mandrelli, nuvelă 41
Femeea 63
Logofĕtulŭ Baptiste Veleli 73
Vieriţa cea frumósă 121
Grinda de aurŭ. 135
Coliba Mariucăĭ 175
Cronice Sĕptĕmânale 295
» Februariŭ 1859 297
14 » » 304
21 » » 308
28 » » 313
10 Martiŭ 1859 318
21 » » 325
28 » » 330
Estras din procesulŭ verbalŭ al adunăreĭ Elective din Peking. . . 334
Istoria modernă a patrioţilorŭ Românieĭ. 340
Bondariulŭ 345
Théâtre de l'Opéra 348
Un dialog la expedi[illegible]iunea poşteĭ din Bêrlad. 352
Jalnică tragodiă a morţiĭ cuconuluĭ Privilegiŭ 353
Să te ferească D-ḑeŭ de amicĭĭ ceĭ nedibacĭ. 359
Rîsŭ cu plânsŭ. 360
Văcăresu 361
Fabule de d-lŭ G. Sion 364
Esposiţiunea de opere artistice de la Muzeŭ. 366
Foiţa Românuluĭ, Cronice din Iaşĭ 373, 380, 385
Bibliografiă şi Varia 392
Asociaţiunĭ române 403
Tacitŭ în Iaşĭ 404
Anecdote 406
Note 410

www.dacoromanica.ro

UNŬ VISŬ

www.dacoromanica.ro

LA CETATE!

Sunt acuma vr'o câte-va sânvăsiĭ [1] de când, picatŭ în disgrația unuĭ domnŭ iubitorŭ de finala **ciune**, mĕ retrăsesemŭ din capitală in têrgulŭ Neamțuluĭ. Acolo-mĭ plesnise în capŭ să mĕ adăpostescŭ în cetate, ca odinióră străbuniĭ meĭ, déră pe de o parte mĕ temémŭ să nu fiŭ asediatŭ de d-lŭ... *Ciune*, care mĕ urmăria ca unŭ leŭ-paraleŭ, c'o falcă in cerŭ și cu una pe pămêntŭ ca în poveste, și pe de alta auḑisemŭ că pre ómeniĭ ce nu sunt poețĭ 'i mănâncă puriciĭ pe acolo. In têrgŭ iarășĭ nu-mĭ prea da mâna să ședŭ, căcĭ celŭ cu *Ciune* îmĭ da neîncetatŭ, prin alțiĭ, focŭ cu... *tăciunĭ*, și de banĭ eramŭ afif!—Ce trebuia să facŭ? Dintre Scila și Haribda trebuia să alegŭ pre una; așia, amŭ socotitŭ de cuviință—în calitatea mea de patriotŭ—să amŭ onórea de a fi mâncatŭ de puriciĭ străbunilorŭ de cât aceea de a fi arsŭ de viŭ cu *tăciuniĭ* d-luĭ *ciune*, séŭ să maĭ hrănescŭ și pe vr'un ĭ jandarmŭ, căcĭ amŭ uitatŭ să vĕ spunŭ că trăsesemŭ în gazdă la unŭ otelŭ, unde îndată ce n'ași fi plătitŭ pentru hrana mea, mi-ar fia dusŭ să hrănescŭ și pre unulŭ d'aceĭa. Eramŭ în gazdă, ḑicŭ, la otelulŭ jupânuluĭ, . . . a jupânuluĭ celuia, care se îngrijesce atâta de multŭ de partea *spirituală* a orașuluĭ, voiamŭ să ḑicŭ de partea spirtuală, darŭ m'a luatŭ gura pe dinainte. Așia, într'o ḑiulică, pe când încă străjariĭ

[1] Țĕranulŭ numesce sânvăsiă ḑi întêe a fie-căreĭa lunĭ, pentru că ḑi întêe a anuluĭ se începe cu St. Vasile.

www.dacoromanica.ro

priveghiaŭ gârliciulŭ pivniţeĭ d-séle jupânuluĭ, pe când cocoşulŭ îşĭ trezia curtea, şi morarulŭ, stergêndu-şĭ ochiĭ, desfereca móra, iară domnişorulŭ de la Iaşĭ se întorcea a casă de la *preîmblare*, eŭ săriamŭ părleazulŭ ce da în ograda otelului şi cu desaga în spate, dobă din causa unuĭ puiŭ turtitŭ între douĕ cămăşĭ nouĕ nouţe de la Iaşĭ, mĕ îndrumamŭ spre munte, lăsândŭ jupânuluĭ, dreptŭ plată pentru ospătare, ostenéla ce-mĭ dădusemŭ de a-ĭ mânca bucatele jidovescĭ şi de a mĕ învêrti douĕ nopţişóre întregĭ pe unŭ patŭ chiarŭ de scândurĭ, nu arŭ fi de paracsinŭ.— Şi óre era dreptŭ să maĭ şi plătescŭ?

Cândŭ sórele dădu bună-diminéţa cruceĭ de la biserică, eŭ eramŭ departe ca la 60 de paşĭ de la cetate.

Stătuiŭ puţin şi gândiiŭ.—Cumŭ naiba, ḑiceamŭ eŭ, o să intru în cetatea aceea în care cu vr'o câţĭ-va secolĭ maĭ în urmă se adăpostise mama omuluĭ celuĭ maĭ Românŭ dintre toţĭ Românii! De aşŭ fi poetŭ, calea-valea, m'aşĭ cerca să facŭ vr'o odă prin care aşĭ înnemuri ruinele şi prin *ele* chiar şi pre mine — şi adecă de ce n'aşĭ putea să facŭ şi eŭ o odă? Eaca! par'că eŭ n'amŭ învĕţatŭ poesia maĭ dihaĭ decâtŭ Pralea. Ia să vĕdŭ, să-mĭ facŭ planulŭ: ântêiŭ... maĭ ântêiŭ, amŭ să descriŭ ruinele, cu buhne, vulpĭ, cuiburĭ de rîndunele!... Ba nu, sunt prea multe jigăniĭ; n'o să placă! . . a! amŭ să începŭ ... Da ce are a face? ce trebue ideĭ?-cuvinte! cuvinte! . . Iacă prostulŭ de mine! uitasemŭ că ómeniĭ învĕţaţĭ facŭ versurĭ cu *Ciune*, cu *nequequand*, cu *ione*, cu *iuventute*.... En să cercŭ:

Anno 1852.

„Iuventute Romanesca ce alele hodie 'ntindĭ,
„De-a cantare cum me, vino, veḑi reputaciunea . . .

Da ce naiba, că lungŭ cuvêntŭ; na: pasŭ de-ĭ maĭ pune şi rimă! — iacă ce facŭ cuvintele . . . cu multŭ *ciune!*

Décă amŭ vĕḑutŭ că în darnŭ mĕ descălţasemŭ ca să 'mĭ aşeḑŭ cârnaţulŭ de versŭ, am lăsatŭ de o parte poesia şi apropiindu-mĕ de petrele zidireĭ, amŭ depusŭ o sărutare simplă, însă plină de curăţeniă şi, acolo unde odinióră

www.dacoromanica.ro

eroiĭ Românĭ sfărmaseră atâţia inamicĭ, eŭ, în lipsă, sfărmaiŭ friptura şi ospĕtaiŭ sănătosŭ!

Acum sórele se uita drептŭ asupra mea şi maĭ ca să vĕ spunŭ dreptŭ aşĭ fi voitŭ bucurosŭ să mĕ facŭ pe divanulŭ luĭ *Papură vodă*, decât pe pétra luĭ Stefanŭ!. Nu că dóră nu-sŭ patriotŭ; feréscă D-ḑeŭ, de asta nu trebue să mĕ inculpaţĭ! da Ḑeŭ că eramŭ să adormŭ, de nu găsiamŭ în scumpa mea desagă ceva de cititŭ. Eŭ învelisemŭ puiulŭ, din întâmplare, într'o gazetă românéscă. Bucuria mea când o găsiiŭ : câte de adevĕratŭ proverbulŭ românescŭ că „La ne-ploare e bună şi grindina“! Altă dată nu-mĭ plăcéŭ de-câtŭ istoriile cu corăbiĭ, cu bătăliĭ, cu amorŭ, cu intrigĭ, şi astă dată citémŭ cu amândoĭ ochiĭ, No.. din „Zimbru“ — „Zimbrulŭ“ venise la cetate! — Ce-ĭ dreptulŭ, nu că dóră era vr'o bătăliă prin elŭ orĭ vr'unŭ amorŭ—după cumŭ v'amŭ spusŭ că-mĭ placŭ povestele, — decât ce'ţĭ închipuescĭ? că pe faţa a 4 vĕdŭ înnecatŭ în grăsimea eşită din puiŭ, pre-unŭ nenorocitŭ literatŭ care se tânguia ca şi mine asupra luĭ *Ciune* şi că elŭ, de când cu pociturile năpădite în limbă nu maĭ înţelege *Moldovenesce*. Eĭ, apoĭ, asta m'a distrasŭ până în séră şi-mĭ pare că amŭ şi adormitŭ cu dênsa în mână, de timpŭ ce a doua ḑi amŭ găsit-o ferfeniţă, pre gazetă.

*

„Vrabia malaiŭ viséză şi săraculŭ comêndare“

Indată ce somnulŭ se întinse asupra genelorŭ mele, mi se păru că adormisemŭ de câte-va secole şi ca mĕ trezisemŭ. Avémŭ o barbă lungă ca a luĭ *Statu-palmă barbăcotŭ*, unŭ nasŭ slabŭ şi ascuţitŭ ca monumentulŭ din Grădina publică, şi mĕ răzemamŭ pre o cârjă. Eşiamŭ par'că dintr'o pădure désă, la capĕtulŭ căreĭa trecea unŭ drumŭ, lângă care se ridica o colónă piramidală, care atrăgé ochiĭ curioşilorŭ Mĕ apropiiŭ şi citescŭ : anno 1952 săpatŭ în table de aurŭ. — Ce dracu, ḑicémŭ eŭ, când m'amŭ culcatŭ era anulŭ 1852 şi acumŭ să fiă 1952! va să ḑică amŭ dormitŭ 100 de anişorĭ în capĕtŭ! Nu

www.dacoromanica.ro

putémŭ crede una cât asta, și ce-ĭ dreptulŭ că-ĭ camŭ de necreḑutŭ! M'amŭ propiatŭ de colónă ștergêndu-mĭ ochiĭ.—Ce se veḑĭ D-ta? acolo era scrisă o istoriă întrégă!

Sub dată se vedé săpatŭ înt'runŭ *piciorŭ* o ființă omenéscă, în capŭ avea o pălăriă cu treĭ córne, din care curgea o materiă luminósă, ce se prefăcea în scrisóre, și se așeḑa sub piciorulŭ luĭ, celŭ îmbrăcatŭ într'o materiă țesută din rînduri dese de bumbĭ, de ceĭ de la paltonulŭ Cc. Guluță alŭ d-luĭ Alesandri. De la pulpă i spânzura o *talmă* ca o aripă, și de încălțăminte avea un papucŭ cu vîrfulŭ lungŭ de douĕ palme, ascuțitŭ și întorsŭ în sus, ca unŭ pliscŭ de.... nu sciŭ cumŭ se chiamă;—în spete avea unŭ felŭ de surtucŭ ce se încheia pe dinapoĭ și cu pólele încrestate . . —

Stamŭ póte de o oră, dóră voiŭ puté cunósce ce mâncare de omŭ e acesta și, ḑeŭ, nu l'aș fi cunoscutŭ că e românŭ ca mine, décă nu mĕ împedicamŭ cu ochiĭ de literele curse din córnele luĭ:

„*Romani progresione en totum facut aŭ: cum pauce res illi se servescu: Ante doue pede se veste debuiau, hodie iconomiori sunt, propter ca entr'unu pe de ambula; ante, tote de la aliene gente erau obligareti sa comparare, hodie sue proprie materii habent, cum mei pantaloni vedi. Ma pauce sunt aqueste res cum literatura en raportu puse.*

„*Hodie lingua Romana e propinquata de lingua Latina; pauci sa scribere potŭ! juventutea studiat duedeci de anni numai propter ca scribere sa pôta, dupo Gramatica; hodie Populus altra lingua vorbitur! argumenti qua asta lingua cultiora est!*
Honorare debeti, voi Romanilor, ilorum quare lingua vostra latina au facto, sa dareti.

„*Questŭ munumentum eregitus'a propter illi.*"

— Să le fiă de bine!—Norocŭ că învĕțasemŭ a rumpe puțină latinéscă, că alt-felŭ perdémŭ lucrulŭ celŭ maĭ sublimŭ din lume; am silabitŭ, amŭ desnodatŭ și cu dințiĭ și cu mănile și cu piciórele și de abia înțeleseiŭ din vr'o câte-va cuvinte, că era scrisŭ în limba mea, și că carica-

www.dacoromanica.ro

tura de de'asupra era Românŭ, compatriotulŭ meŭ. — Sărmane omule! da ce staĭ într'unŭ piciorŭ? . .

—Ḑeŭ, adevĕratŭ să vĕ spunŭ, astăḑĭ, ca deşteptatŭ din somnŭ, că cu tótă frumuseţea şi *progresulŭ* în care amŭ visatŭ secolulŭ alŭ 20-lea, n'aşŭ dorî împlinirea visuluĭ meŭ!

Inchipuiţi-vĕ însă că dormŭ érăşĭ.

Imĭ şterseiŭ ochiĭ maĭ bine de unŭ pătrariŭ de oră şi mĕ porniiŭ pe drumŭ, maĭ departe, cu gândŭ să întrebŭ pre vr'o fiinţă cu picĭóre ca mine, ce va să ḑică monumentulŭ cela, când 'mĭ turtiiŭ nasulŭ de unŭ altulŭ.

S-te mare Dascăle Basile! făcuiŭ eŭ încremenindŭ, cunoscŭ tóte monumentele din Moldova şi nu credŭ, că, când m'amŭ culcatŭ eraŭ d'astea! multŭ amŭ maĭ dormitŭ Dómne sânte.

După ce-mĭ căutaiŭ nasulŭ şi mulţămiiŭ sórteĭ că mi-lŭ păstrase sănătosŭ, 'mĭ-aruncaĭ ochiĭ asupra matahaleĭ de monumentŭ.

—Mare poznă şi minune! par'că nu'sŭ deşteptatŭ, strigaiŭ, cetindŭ data de 1500 de la Nascerea Mântuitoruluĭ, în numere bisericescĭ.

Sub data eraŭ săpaţĭ doĭ ómenĭ ţinêndu-se de câte o mână şi cu cea-l-altă ridicândŭ în sus buourulŭ acesteĭ ţĕrĭ.

Unulŭ din eĭ, după cămaşa sa cea simplă şi curată, din pânză de inŭ, după iţariĭ sĕĭ albĭ de lână şi creţĭ, după căciula sa ţurcănéscă, după curéoa ce-lŭ încingea şi de care atârna o mulţime de unelte, şi după cósa aşeḑată în formă de sabiă, se cunoştea că-i ţĕranulŭ din timpulŭ luĭ Ştefan.

Celŭ-l-altŭ de şi nu se deosebia prin multe, se cunoscea că e boerulŭ.

Amêndoĭ eraŭ uniţĭ; 'şĭ daŭ mâna şi boerulŭ eraŭ tare.

Sub dênşiĭ citiĭŭ:

Românilorŭ, fiiĭ fiilorŭ noştri, fiţĭ ca noĭ! —

A la bonheur! făcuiŭ eŭ, acuma maĭ înţelegŭ şi eŭ,

www.dacoromanica.ro

măcarŭ că'sŭ maĭ din cóce decât monumentulŭ. Sărutaiŭ cu sfiélă pétra monumentuluĭ şi vruiŭ să mĕ îndepărtezŭ, când d'abia rădicaiŭ ochiĭ şi vĕḑuiŭ din tóte părţile numaĭ monuminte.

Par'că-sŭ la China, gândiĭŭ, eŭ; se vede că, de când dormŭ, românii aŭ luatŭ obiceiulŭ de a rădica monumente şi pentru istoriă, iar nu numaĭ pentru morţĭ! —

Mĕ îndrumaiŭ spre celŭ maĭ de aprópe şi cetiiŭ:

Lét 17 . . (şi sub data acésta :)

„Boje blagosloveşce pe robiĭ tĕĭ Moldoveni ot Zemlea Moldoveĭ şi'i fă, milostive gosudare, pravoslavnicĭ Hristianĭ, ca să te slăvéscă in vécov vécov.„

Când eramŭ micŭ mĕ dăduse tata la dascălulŭ *Băltagŭ* şi învĕţasemŭ a ceti pe céslovŭ. Asta mi-a fostŭ de folosŭ, că alt-felŭ cumŭ aşŭ fi pututŭ să deslegŭ înscrisulŭ de susŭ?

Sub *epitafulŭ* acela era săpatŭ unŭ sihastru cu o barbă lungă până la brâŭ; într'o mână cu toeagulŭ şi lângă elŭ o mulţime de ómenĭ prosternaţĭ.

Pe cât simţisemŭ bucuriă vizitândŭ monumentulŭ alŭ doilea, pe atâta-mĭ pare că mĕ întristaiŭ la acesta. Porniiŭ degrabă spre altulŭ.

N'amŭ făcutŭ 15 paşĭ şi dăduiŭ de unulŭ în formă de colónă, d'asupra căruĭa, pre lângă data de 18... era scrisŭ ceva într'o limbă, pe care amŭ cunoscut'o numaĭ după litere, că e acea *Grecéscă*.

Tare m'a mustratŭ cugetulŭ atuncĭ că n'amŭ vrutŭ să învĕţŭ şi grecesce la Academiă.

Fiţĭ bunĭ şi nu vĕ supăraţĭ de v'amŭ făcutŭ să perdeţĭ ceva interesantŭ din causa nesciinţeĭ mele. Şciţĭ ce? trămiteţĭ pre cea lume, pre vre unŭ grecoteiŭ să deslege şi înscrisa acésta; acolo trebue să fiŭ vĕḑutŭ eŭ tóte aceste.

Până atuncĭ să vĕ spunŭ ce amŭ maĭ vĕḑutŭ.

Sub eroglifele grecescĭ era săpată o scenă fórte interesantă.

www.dacoromanica.ro

O persónă cu cibote și șacșiriĭ roșĭ acopericĭ de unŭ antereŭ în dungĭ, în spete cu o blană de cacomŭ în capŭ o hoborócă mare, în brâŭ o părechiă de mătăniĭ și în mână unŭ ciubucŭ lungŭ cât o ḑi din luna luĭ Iuliŭ, ședea grecesce josŭ și privea cu mulţămire la doĭ înrăutăţiţĭ în costume ca dênsulŭ, din carĭ unulŭ biciuia pre unŭ ţĕranŭ gârbovitŭ și strenţĕrosŭ, și cel-l-altŭ bătea într'unŭ stâlpŭ urechia unuĭ altuĭa! . .

Amŭ fugitŭ degrabă cu înfiorare. M'amŭ opritŭ la unŭ altulŭ — chiarŭ fără de voia mea.

Acesta era naltŭ tare și la bază eraŭ aninate tóte costumurile ce vĕḑusemŭ la cele treĭ monumente. Pantaloniĭ Némţuluĭ înnodaţĭ cu iţariĭ Românuluĭ și șacșiriĭ orientaluluĭ, mănica paltonuluĭ Némţuluĭ era înnodată cu sumanulŭ Românuluĭ și cu benișulŭ orientaluluĭ, etc.

Imĭ rădicaiŭ ochiĭ spre vêrfulŭ monumentuluĭ, și citiĭŭ data de 185.. Sub dată era o persónă învestată scumpŭ.

Acesta trebue să fiă fostŭ vre unŭ Domnŭ.

Pe când elŭ c'o mână rădica masca de pe faţa unuĭ ţĕranŭ și 'lŭ spăla pe mânĭ și pe picióre, și cu cea-l-altă rumpea lanţulŭ cu care era legatŭ și de gâtŭ și de mânĭ, unŭ rândŭ de vestminte comode staŭ gata și unŭ șirŭ de copiĭ de ţĕranĭ ceteaŭ pe cărţĭ!

Sub aceste cetiĭŭ :

„—De acumŭ Românulŭ are să trăéscă; monșerică nu te fașa risĭ, căcĭ décă elŭ se cultivisarisesce și pre tine va ş̦ci maĭ bine a te estimaresi.“

— Mâ! făcuiŭ eŭ, da bine că asta s'a întêmplatŭ chiarŭ pre când mĕ născémŭ și eŭ.

Acuma par'că eramŭ maĭ îndrăsneţŭ : mĕ apropiamŭ de monumentŭ maĭ tare, pentru că—veḑĭ bine—pentru că eramŭ contimpuranŭ cu dênsulŭ. De abea însă puseiŭ mâna pe o părechiă de iţarĭ, cu scopŭ de a i cerca și auḑiĭŭ unŭ glasŭ, ca unŭ vêntŭ puternicŭ, eșindŭ din monumentŭ.

— Românĭ săriţĭ, unŭ profanŭ vĕ desonóră! nu! iţariĭ ceĭ brăvĭ nu-sŭ pentru dênsulŭ.

www.dacoromanica.ro

De o dată mĕ vĕḑuiŭ înconjuratŭ de Românĭ frumoşĭ, curaţĭ şi bravĭ, pe lîngă carĭ eramŭ cât unŭ purice O tuliiŭ la fugă, déră numaĭ cât trecuiŭ pe dinaintea monumintelorŭ arĕtate şi eşiră : Româno-Greculŭ, Slavo-sihastrulŭ, Româno-Latinulŭ şi ţĕranulŭ luĭ Stefanŭ, carĭ cu ce eraŭ în mână, şi începură, a mĕ alunga ; cesta cu córnele, cela cu ciubuculŭ, ista cu toiagulŭ, cela-l-altŭ cu cósa! — Vaĭ de capulŭ meŭ, unulŭ mĕ mustra Româno-Grecesce. altulŭ Româno-Slavonesce, altulŭ Româno-Latinesce şi altulŭ Românesce! iară eŭ mĕ întorcémŭ din când în când, spre ceĭ cu iţariĭ şi le ḑicémŭ în limba lorŭ :

„— Nu vĕ faşarisiţĭ, monşericilorŭ! că nu vĕ iaŭ iţariĭ; şi eŭĭ suntŭ Românŭ ca domniile vóstre, darŭ pe la noĭ avemŭ pantalon strimţĭ ca aĭ luĭ Napoleonŭ.

Eĭ însă maĭ tare se supĕrară; unulŭ ḑicea că de ce nu-ĭ ḑicŭ *bade*, altulŭ că nu-ĭ *domnŭ*, ci *jupânŭ*, altulŭ că-'i *chirie*, altulŭ *cuconŭ*. Numaĭ celŭ din suta a 20 se maĭ îmblânḑi şi venindŭ către mine mĕ apăra de ceĭ-l-alţĭ, imputându-mĭ numaĭ că, de ce să-ĭ ḑicŭ Domnŭ şi nu *Dominus*. Ce era să facŭ? 'ĭ-amŭ ḑisŭ şi *Dominus*, numaĭ 'i-amŭ pusŭ şi eŭ o condiţiă, adică de a lepăda córnele, de aşĭ pune unŭ piciorŭ de ferŭ, să nu maĭ fiă atâta de *economiorŭ!* şi de a se imbràca, celŭ puţinŭ, ca aceĭ ce ḑiceaŭ Dominus şi Juventus etc.,—întocma după cum cetisemŭ de cu séră în gazetă.

Amŭ datŭ mâna cu dênsulŭ şi după ce se legă prin jurămêntŭ de omŭ onestŭ că-şĭ va ţinea cuvêntulŭ de a-şĭ pune piciorulŭ de ferŭ şi de a vorbi maĭ *prostesce*, când să ne despărţimŭ, mĭ ḑise :

„Amice şi frate, déca tu aĭ pĕcătuitŭ vorbindŭ Franceso-Românesce. eŭ nu vreaŭ să te imitŭ. Imĭ voiŭ direge limba, însă mĕsuratŭ; voiŭ lepăda cu vestmintele străine cuvintele străine, însă în locŭ de a face o limbă nouă Română Latinéscă, voiŭ înavuţi numaĭ pre a mea adevĕrată, care n'are nevoiă de a fi cu totulŭ Latinéscă ca să ne servéscă de argumentŭ că suntemŭ Românĭ.

www.dacoromanica.ro

Adio, frate, în curêndŭ vĕ voiŭ vedea, însă nu în caricatură şi cu limbă nouă, după cumŭ câţĭ-va a voitŭ să mĕ facă, ci Românŭ în *faptă*, în inimă, în limbă şi póte şi în portŭ! — Aminŭ!"

Apoĭ mĕ sărută atâta de ferbinte că mĕ treziĭŭ.

Sărutarea luĭ era sórele, care acumŭ era d'asupra mea şi mĕ ardea.

*

Mĕ ridicaiŭ, da sciţĭ cumŭ? dreptŭ în susŭ! şi-mĭ dreseiŭ îndată fălcile c'o aripă de puiŭ ce 'mĭ remăsese de cu séră.

Vorŭ fi fostŭ ca la 10 ore când eŭ, vĕḑêndŭ că d-nu cu *ciune* nu'şĭ maĭ bate doba de asaltŭ. lăsaiŭ rĕmasŭ bunŭ cetăţiĭ şi întonândŭ cu o voce de mierlă o „Ruinata Cetăţue", plecaiŭ spre tîrgŭ.

Éră jupânulŭ gasda se sculase în ḑioa fugeĭ mele, de diminéţă şi găsindŭ camera deşértă:

— *Ai! vei mamu nio*, ţipa ducându-se să dea de scire la comisiă că a fugitŭ tălhăroiŭ.

Numaĭ cât întraiŭ în têrgŭ şi doĭ jandarmĭ mĕ şi întâlniră.

— Ea stăĭ, logofete, făcu unulŭ din eĭ.

— Stătuiŭ pe locŭ.

— Sciĭ carte? adause elŭ;

— Cât i pofti. rĕspunseŭ eŭ cu nepĕsare — căcĭ mĕ ţinémŭ de evghenicosŭ — şi luândŭ din mâna luĭ o hârtiă cetiŭ:

„Unŭ omŭ de statŭ naltŭ, cu ochiĭ galbenĭ, de óie mórtă, nasulŭ roşu ca sfecla, douĕ părechĭ de fălcĭ...— par'că ceia-l-alţĭ ómenĭ aŭ câte treĭ—o desagă în spate, surtuculŭ căpriŭ cu talia susŭ pe cóste, pantaloniĭ strîmţĭ galbenĭ ca ceĭ de comedieri. . . .

— Stăĭ făcură amêndoĭ jandarmiĭ, stăĭ tu escĭ.

— Étă camŭ sfeclito! da bine ómenilorŭ, le ḑicémŭ căutândŭ să iaŭ unŭ aerŭ de evgheniă, da bine, ce amŭ făcutŭ de mĕ târîţĭ ca pe o bucată de carne! da staţĭ

www.dacoromanica.ro

măĭ, că suntŭ evghenŭ și amŭ pronomiile mele, póte să capĕtŭ . . .

Eĭ, netoțiĭ, nu maĭ asceptaŭ să-mĭ dea alțiĭ decretulŭ: mi-lŭ dădéŭ singurĭ pre spete, dicêndu-mĭ dreptŭ scusa că aŭ poruncă! Bat'o cucu trébă ca asta! să-mĭ citescŭ eŭ însumĭ sentința!

Mĕ duseră la comisiă, de unde n'ași fi scăpatŭ nicĭ astădĭ de nu-mĭ vindémŭ degrabă desaga, cu gazetă cu totŭ unuĭ răzeșŭ, ca cu baniĭ aceștia să potŭ plăti jupânuluĭ celuia.... mânca-l-arŭ ploșițele și țînțariĭ luĭ, și ce-țĭ maĭ socoti și d-vóstrĕ.

Imĭ maĭ rĕmase vr'o dece leĭ, cu carĭ plătiiŭ unuĭ altŭ *tartarŭ*, de mĕ strĕmută la Pétra.

*

Cine se teme de vrăbiĭ nu sémănă mălaiŭ.

Eacă pozna! amŭ aflatŭ că v'ațĭ fi supĕratŭ câțĭ-va din d-v. pentru că amŭ visatŭ cum vĕdurățĭ! Atâta mi-arŭ maĭ trebui: de celŭ cu **ciune** amŭ scăpatŭ astădĭ, pentru că amŭ cunoscutŭ că are cuvêntŭ și m'amŭ supusŭ D-séle, primindŭ pre **țiune** în locŭ de **ciune**; de compatrioțiĭ meĭ, din visŭ, m'a scăpatŭ unŭ Românŭ, contimpuranŭ cu ciubótele ascuțite și cu limba Latino-Românéscă, éră de d-v. nu m'arŭ putea scăpa nicĭ tótă óstea rĕposatuluĭ întru pomenire Darie Istapŭ, fire i-arŭ țĕrîna ușóră.

De ași găsi încaĭ unŭ mijlocŭ cu care se scapŭ singurŭ! Scițĭ ceva? l'amŭ și găsitŭ.

Pe vrăbiĭ le alungĭ de la mălaiŭ cu duruitórea; eŭ pe d-v. vĕ voĭ atrage cu întrebuințarea cuvintelorŭ ce vĕ placŭ.

Spunețĭ dreptŭ, fi-mĭ vețĭ protectorĭ care-va décă voiŭ vorbi într'o limbă și maĭ Lătinéscă de câtŭ d-v.? Spunețĭ degrabă așĭa să trăițĭ ca să nu-mĭ stricŭ capulŭ de haimana! Adecă, dreptŭ sĕ vĕ spunŭ, mie maĭ bine mi-arŭ plăcea să facŭ dupĕ cum mi-a promisŭ Românulŭ din suța

www.dacoromanica.ro

a 20, dér, păcătosulŭ de mine! „*Hănculŭ vrea, dér Vodă ba!*“ şi maĭ alesŭ că: „de la celŭ ce nimicŭ are, nu sciŭ ce s'arŭ putea lua,“ după cum ḑice cânteculŭ.

Incheiŭ ḑicêndŭ că: In visŭ amŭ visatŭ că visamŭ!...

(1853, în Calendarulŭ „*Buciumuluĭ Românŭ*“).

Notà. — Nu târḑiŭ după acestŭ articolŭ contra manieĭ d'a poci limba română şi contra finaleĭ *ciune*, d. V. Alesandri, în „România literară,“ de la No. 2 şi 3 înnainte în 1855, atacă scóla cu tótă marea d-sale autoritate.

www.dacoromanica.ro

SETRARULU GURLUESCOVICI

SÉŬ

PROFEȚIILE UNUĬ AGAFTANGELŬ PROSPĚTŬ

www.dacoromanica.ro

I.

Personica Şatrarului. — O scrisóre, tesaurŭ de stilŭ şi de limbă. — Patriotismulŭ Şatrariului.

Cu câte-va lunĭ maĭ nainte de declararea resbeluluĭ actualŭ, adecă maĭ nainte de bătăliile de la *Dunărea* şi de la *Silistria*, pe când încă câte-va cabinete nătăngĭ ale Apusuluĭ făcéŭ neauḑite opintelĭ, şi jurnaliştiĭ debitaŭ miĭ de caĭ verḑĭ pe păreţĭ, dóră vorŭ *drege* pacea bieteĭ Europeĭ, cititorulŭ meŭ Iaşanŭ de s'arŭ fi îndrumatŭ prin mahalaoa Broscărimeĭ, arŭ fi găsitŭ într'o căscióră destulŭ de deşelată, din una din acele uliţĭ, spaima botinelorŭ şi locului de predilecţiune alŭ bróscelorŭ, arŭ fi găsitŭ, ḑicŭ, pre Şetrarulŭ *Gurluescu*, cu cótele răzemate de o mĕsuţă, adecă, îmĭ pare într'o stare meditativă!

O părechiă de ochĭ, nicĭ negri, nicĭ căprĭĭ, nicĭ albastri, nicĭ verḑĭ, nicĭ galbenĭ, nicĭ ca de óe mórtă, ci, ca maĭ bine *ceacârĭ:* unulŭ galbenŭ-verde şi altulŭ în flórea castraveteluĭ, unŭ fenomenŭ! O frunte de treĭ muchĭ de cuţitŭ ş'o faţă în care neghiobia măritată cu viclenia sunt scrise cu buchĭ marĭ cât buchile d-luĭ Haferl tapetarulŭ; unŭ năsişorŭ de acele suflecate pe spete şi gogoşiate în nărĭ, pre care mulţĭ sumeţĭ l'arŭ numi cârnŭ; o guriţă din felulŭ eĭ póte destulŭ de *pupuică*, dér în ale căreĭa colţurĭ, şătrăria d-séle vrêndŭ să pună surîsulŭ, isbutia numaĭ să ş'o facă pungă. . . . . şi să'mĭ *gurlueze* o părechiă de buze sdravine bârzoéte; adaoge o taliă ce luptă între polobocŭ şi

www.dacoromanica.ro

balercă; unŭ aerŭ par'că totŭ te întrébă: *„unde arde“* şi veĭ putea a-ţĭ face în minte personica Şatraruluĭ. Câtŭ pentru facultăţile şi cualităţile séle *sufletescĭ*, prin una şi bună, le voiŭ arĕta pre tóte: d-luĭ e *Patriotŭ bunŭ*, lucru ce a doveditŭ nu numaĭ finala *Escu*, a numeluĭ sĕŭ, déră şi nămolulŭ de jalobe, otnoşaniĭ, nacazaniĭ, scripisaniĭ şi dele scripisite, şnuruite şi cu zagalavce, ce aŭ duratŭ pentru nedreptăţiţĭ rezaşĭ şi *perciunate* persóne! Nu-ĭ vorbă că aceste *némurĭ de jigăniĭ* i-aŭ remasŭ fórte recunoscĕtóre, căcĭ l'aŭ mulţămitŭ maĭ bine decât guvernulŭ ţĕreĭ, carele d'abia Şetrarŭ *aŭ catadicsitŭ* să-lŭ facă, dreptŭ resplătirea îndemnuluĭ ce d-luĭ făcu lăcustelorŭ să se ridice din ţéră, pe când nu era séră lăsată de D-ḑeŭ ca de la acestia să nu aibă cu ce începe adoua ḑi, biv-vel-şetrarulŭ, meseria de zarafŭ, de arŭ fi vrutŭ, de n'avé marĭ planurĭ în capulŭ sĕŭ şi de era de némŭ maĭ prostŭ, adecă de nu se trăgea din unŭ boerŭ ş'acela din altŭ boerŭ, ş'acela din altŭ biv-vel-boierŭ, contimporénŭ şi d'aprópe némŭ cu Alixandru Macedonŭ, celŭ carele s'a bătutŭ cu furnicile.

Onorabiluluĭ cetitorŭ séŭ cetitóre (după cum va fi datŭ Dumneḑeŭ să-ĭ fiă sexulŭ), vĕḑêndŭ năstruşniculŭ portretŭ cu care începŭ mica mea naraţiune, i va fi venitŭ poftă să-ĭ facŭ biografia Şatraruluĭ, a uneĭ aşia de însemnate persóne; însă nu! — Péna mea e prea începĕtóre şi foile câte-mĭ acordă d-lŭ redactorŭ alŭ almanaculuĭ prea ne încăpĕtóre, ca să întreprindŭ descrierea faptelorŭ luĭ celorŭ numeróse, ca stelele ceruluĭ şi nisipulŭ mărĭĭ, povestea *S-tuluĭ Sergie* pravoslavniculŭ.

Nu voĭ intra în cercetarea vieţeĭ séle trecute, mĕ voiŭ mulţămi să vorbescŭ despre o întêmplare próspĕtă, care face epocă în viaţa sa, atât de bogată în epoce.

Cruce ajută!

Óre ce temă de filosofiă? óre ce planurĭ marĭ să fiă rostogolindŭ cucunoşia d-le, de stă cu cótele pe mésă? Face d-luĭ niscarĭ-va desbaterĭ în cestia Orientuluĭ? Medită óre la tipulŭ cumŭ omenirea arŭ putea deveni per-

www.dacoromanica.ro

fectă şi *Românulŭ bunŭ patriotŭ*? . . . O nu! acestŭ felŭ de cugetărĭ sunt partea săraculuĭ, a omuluĭ din poporŭ, şi domnia luĭ prea—Şatrarŭ, ca să *catadicséscă* a se ocupa cu d'aceste secăturĭ;—dér în fine ce face d-luĭ?—scrie; ce ḑicŭ scrie? — Compune! compune unŭ biletŭ dulce, dulce! ca mierea!

Să-lŭ cetimŭ amĕsuratŭ cum curge din péna luĭ:

„Elpidamu! Viaţa mea şi Craĭ-noulŭ meŭ! Te amŭ vĕḑutŭ, şi unŭ „jaratecŭ nestinsŭ mĭ prăjesce plămânile şi maiurile, căcĭ ah! şi vaĭ „mie! inimióra mea s'a înflăcăratŭ de flacările dragosteĭ matale, „maşerică puiculiţă (atâta franţozéscă scie). Matiamu! Elpidamu „Fosmu! paregoria to cosmu! — O! keramu! sasagapo-te!—Eŭ denicsevro ti ine afto kabazliki că inima mea bate cum se bate „găina când i taĭ capulu, pentru dragostea Dumnévóstre! Oh şi vaĭ! nu fiĭ la inimă hapsână şi tirană, ca să nu *metahirisescĭ* văpaea, „care s'a învăpăétŭ pentru d-ta şi-mĭ trimite unŭ carŭ orĭ o haraba „de norocŭ, raportarisindu-mĭ că *me agapescĭ*, spre cea maĭ departe „lucrare şi curmarea perepiscĭĭ; da multŭ până în 6 césurĭ, căcĭ „la d'impotrivă veĭ fi ecsecutarisită.„

„Alŭ d-le, carele se vaicără la piciórele d-le, Mătiamu, maşerică, puiculiţă!“ *Şetrarulŭ Gurluescu.*

Cuĭ trămise Şatrăriulŭ o asemenea învăpăétă scrisóre modelŭ de limbă şi de stilŭ, asta nu ne privesce. Déră multŭ ne intereséză să scimŭ, că orĭ cât de înjărătăcită o socotisă autorulŭ eĭ, ea nu putu da focŭ inimióreĭ mădămuţeĭ cuĭ era adresată; ba încă-ĭ o trimise îndărătŭ cu mare *sinchisisŭ*! Unŭ aşa refusŭ pre unŭ altulŭ l'arŭ fi îndemnatŭ să-şĭ întórcă ochiĭ în altă parte; déră Şatrariulŭ pentru ca să facă acésta arŭ fi trebuitŭ să nu se fiă deprinsŭ cu *stăruinţele* pe la cele instanţiĭ şi *scărĭ strĕine*.— Lasă că veĭ vedea tu, ḑicea elŭ în sine, cu cine aĭ avutŭ a face, dragă mădămuţă!

D'atuncĭ maĭ multe ḑile tóte planurile imaginabile de asediĭ se succedară în înamoratulŭ sĕŭ căpuşorŭ, însă nu prinse de códă pre nicĭ unulŭ. — Puţinŭ şi póte să lăsa

www.dacoromanica.ro

de planulŭ sĕŭ. déră puţinŭ şi proverbulŭ Românŭ se adeveri în viaţa sa: „Tótă împedecarea spre maĭ bine.“

Intr'o diminéţă, pe când se luase după *mirosulŭ* unuĭ rezăşŭ ce trăsese în apropiere de *castelulŭ* sĕŭ, iată că se întâlnesce cu unŭ vechiŭ prietenŭ alŭ sĕŭ, cu jignicerulŭ *Curechescu*, vestitulŭ jalobarŭ şi coţcariŭ.

— Unde te ducĭ aşia de diminéţă, *dvoréne* Şatrarŭ? ḑise jignicérulŭ.

— Dar tu însuţĭ *Arhonda* Curechescule?

— Cine? Eŭ?

— Tu, — cine altulŭ e Curechescu?

— Te înşelĭ; eŭ nu suntŭ Curechescu! — Dec! déră până maĭ erĭ?. — Erĭ era erĭ şi *zdes* e aḑĭ. — Care va să ḑică te numescĭ?

— *Curechescov* orĭ *Curechescovicĭ*, după cumŭ izvoltarisescĭ?

— Bre omule, da ce aĭ făcutŭ de ţi-aĭ schimbatŭ *porecla?*

— Nimica alta decât datoria mea de *patriotŭ*.

Şi aceste ḑicêndŭ i desfăşură unŭ *luciu* (păgânesce *frumosŭ*) paşportŭ de *sudeţiă*, pecetluitŭ şi pe féţă şi pe dosŭ.

Să mă iea *diavolo*, arhonŭ Curechescovicĭ, de *catalamvanez* măcarŭ *oligonŭ*, cât e negru sub unghiă!

— O! celovécă gogovacă! pe semne n'aĭ cititŭ prorocia sveatuluĭ Agaftanghelŭ?—Nicĭ n'amŭ auḑitŭ pomenindu-se încă de némulŭ Evgheniei séle.—Citesce-lŭ ş'atuncĭ, cunoscêndŭ cele ce se pregătescŭ lumeĭ, veĭ face ca şi mine.

— Da ce te folosesce, ostosonŭ, că în locŭ de *escu* escĭ *covicĭ*?

— O! de treĭ orĭ *bezumnăm celovécă*! da bucăţica asta de nume *Covicĭ* are să-mĭ deschidă uşile cele maĭ înalte şi scumpe.

— Eleĭ! uşile cele maĭ scumpe, ḑicĭ-tu?

— Da, citesce Agaftanghelulŭ! — Veĭ vedea cumŭ unŭ némŭ plăvăţŭ. . . .

Aste ḑicândŭ, jignicerulŭ Curechescovicĭ se îndepărtă. Iară Şatrariulŭ tótă ḑioa gândi la vorba aceḑuia, că finala

www.dacoromanica.ro

Covicĭ are să-ĭ deschidă uşile cele maĭ scumpe. — Óre décă voiŭ căpăta şi eŭ patenta d'a mĕ numi Gurluescovicĭ, în locŭ de Gurluescu, nu voiŭ putea strebate până la d-eĭ, cea cu pricina? — Către séră, venindŭ spre casă, cumpĕră unŭ agatanghelŭ, pe paralele ce luase de pe o hărtiă ce făcea *blagopoloşnie* între doĭ rezăşĭ. — Peste câte-va ore, dinaintea uneĭ lumînărĭ, cu cótele răḑemate pe mésa ce se îngâna în umbră cu vr'o treĭ scaune de totŭ némulŭ, d-luĭ citea pre svetie Agaftanghelŭ. — Da, ḑicea Şatrarulŭ, după mare şi adâncă cugetare, adevĕratŭ! tocma cumŭ s'a întâmplatŭ! — Uite! s'aŭ împlinitŭ tocma 400 de anĭ şi iată că *némulŭ plăvăţŭ* va face să curgă lapte şi miere (?)

II.

Prorocirea nouluĭ Agaftanghelŭ. — Ce potŭ face 6 buchĭ óre-care în códa unuĭ nume.—Reformă completă în limbagiulŭ Şatrărescŭ.

Cât va fi cititŭ Eroulŭ meŭ nu potŭ sci. Déră pe când nu remăsese în sfeşnicŭ decât unŭ capĕtŭ de feştilă, a căreĭa pară roşiatică se îţăia din când în când dintr'o băltógă de seŭ; pe când câţĭ-va cocoşĭ răguşiţĭ, din vecinătate, cucurigară ora strigoilorŭ, deodată se auḑi (celŭ puţinŭ, aşĭa istorisita d-luĭ câte-va ḑile maĭ apoĭ) unŭ pocnitŭ ca de harapnice pe la tuspatru colţurile caseĭ, apoĭ unuĭ gemutŭ sub-pământénŭ, succeda văjiitulŭ vêntuluĭ şi ploscănitulŭ plóeĭ, care începuse şi care se spărgea în uniculŭ giamŭ alŭ odăeĭ. —O straşnică şi nepomenită vedeniă se arĕtă atuncĭ Şatraruluĭ. Mi se păru (ḑicea D-luĭ, povestindŭ a treia ḑi prin căncelăriĭ) că prin podele, în mijloculŭ fulgerilorŭ ş'a trăsnetelorŭ ş'a ăngerilorŭ, mi se păru că, mi se arăta D-ḑĕŭ. Amŭ căḑutŭ în genuchĭ, ameţitŭ de lumină şi de îngrozire, déră o voce tunătóre-mĭ ḑice: —Fiule alŭ Moldo-Românieĭ, plécă urechia ta, ascultă ce-ţĭ va spune vocea St. Evangheliĭ şi apoĭ propoveduesce acele ce veĭ auḑi, către fraţiĭ teĭ."

Atuncĭ vocea Evangheliei ḑise:

www.dacoromanica.ro

„Şi să se risipéscă vrăşmaşiĭ noştri că cu noĭ este D-ḑeŭ! striga-vorŭ noródele de la rĕsăritŭ la apusŭ, de la méḑă-nópte la méḑă-ḑi!

„Şi aminŭ grăescŭ vouă, că vrăjmaşiĭ lorŭ sunt *eĭ inşiĭ cu mândria lorŭ.* Decĭ mândre noróde vorŭ afla sfărşitulŭ lorŭ, că vrăjmaşiĭ vorŭ peri şi vorŭ fi aceĭ micĭ marĭ, că cu dênşiĭ va fi D-ḑeŭ!

„Căcĭ D-ḑeŭ este cu noródele care facŭ *voia luĭ*; şi voia luĭ nu este *sânge,* ci viaţă şi pace vouă!"

„Dér étă că voia luĭ va fi ca să se ciocnéscă *Intunereculŭ* cu *Nóptea*, *Viaţa* cu *Mórtea*, ca să vină Impĕrăţia Duhuluĭ Sântŭ! — Căcĭ împĕrăţia Fiuluĭ a venitŭ cu 18 vécurĭ maĭ în urmă, când *Lumina* a sfărâmatŭ *Intunereculŭ*, când *Viaţa* a biruitŭ *Mórtea*!

„Şi vină Impĕrăţia ta Dómne!

„Şi étă că *Impĕrăţia sa vine*, căcĭ apele şi câmpiĭ se vorŭ crucĭ de sângele mândrilorŭ! Pentru că norodulŭ întru mândria sa n'a înţelesŭ care-ĭ *voia Domnuluĭ.*

„Éră voia luĭ nu este să-ĭ strige: „Dómne! Dómne!" aŭ să-şĭ smoléscă faţa, aŭ mărginile vestmintelorŭ să-şĭ lărgéscă, ci *voia luĭ* este *Viaţa* şi *Lumina.*

„Aşĭa, adevĕrŭ grăescŭ vouă! D-ḑeŭ vede gândurile şi ânima omuluĭ. Vêră, Pętre, sabia în técă, căcĭ totŭ celŭ ce ridică arma, de armă va peri. De aceea aleşiĭ Domnuluĭ nu vorŭ fi decât aceĭ carĭ vorŭ rescumpĕra prin sângele lorŭ libertatea lumeĭ, éră aceĭ-l-alţĭ se vorŭ risipi ca *fumulŭ* şi ca roua la ivirea sóreluĭ. Aminŭ!"

*

Asemenea profeţiă o spunea Şatrarulŭ, amŭ ḑis-o 'mĭ pare, treĭ ḑile după ce citise Agaftanghelulŭ, dér óre ce făcuse D-luĭ în timpulŭ a douĕ ḑile ce sunt în mijlocŭ?

A doa ḑi de la nóptea când Şetrarulŭ pretinde c'avuse visiunea, elŭ îşĭ scósă din unŭ lădoiŭ după sobă unŭ fracŭ cu bumbĭ de metalŭ şi cu coḑĭ lungĭ până la glesne, îşĭ luă pălăria sa cu maşină, c'am unsurósă de multă că-

www.dacoromanica.ro

ciulitură orĭ maĭ bine pălăriitură; dér fiă! pălăria totŭ pălăriă, măcarŭ şi fără fundŭ de arŭ fi! Ea-ĭ asemenea nobleţeĭ celeĭ vechĭ a d-luĭ Şătraruluĭ: e unsă, feştelită, cum a datŭ D-ḑeŭ! — Da fiă! pălăria cât de oblojită, orĭ cât te lingŭ iarna iepurĭĭ subt ea, totŭ e maĭ bine vĕḑută în lume decât căciula cea căldurósă séŭ şapca ceea şi de douĕ orĭ maĭ scumpă decât ea şi maĭ *folositóre*... Şetrarulŭ êşĭ făcu o tóletă năstruşnică, apoĭ puindu-se cu cótele pe mésă, gândi: — Cele ce a spusŭ Agaftanghelulŭ până 'n aniĭ aceştia s'aŭ împlinitŭ tóte. Sunt 400 de anĭ, prin urmare are să fiă biruitorŭ némulŭ celŭ plăvăţŭ. Să fiŭ dér cu minte şi prevĕḑĕtorŭ! să mĕ daŭ cât e vreme în partea *aleşilorŭ*.

Aste conclusiunĭ făcêndŭ şatrarulŭ luă o cólă de hârtiă *galanţschi* şi scrise între alte multe rezonăminte şi următórele:

„Ca adevĕratŭ moldovanŭ şi bunŭ patriotŭ, aşa precum fiind că amŭ cunoscutŭ multŭ bine ce *a pătimitŭ* ţéra mea de la D-tră, cum şi venitorulŭ de *dreptate*, de *naţionalitate* şi de *fericire* ce-ĭ meniţĭ, vinŭ cu tótă plecăciunea cinsteĭ a aduce a mea închinăciune *cuĭ se cuvine*, maĭ alesŭ ca svétulŭ Agaftangelŭ ḑice despre d-v. că după 400 de anĭ aveţĭ să fiţĭ marĭ şi tarĭ.“

A doua ḑi de la compunerea acesteĭ scrisorĭ, nu potŭ sci de la cine, Şătrarulŭ primisă patentă şi blagoslovenia să fiă *bunŭ patriotŭ Românŭ* şi să se tituleze Gurluiescovŭ orĭ Gurluiescovicĭ, şi să-şĭ radă mustăţile şi favoriţĭ! — Acum venitorulŭ începu a-ĭ surîde, şi uşile a-i se deschide!

Étă cum se'ntâmplă în lume: una gândimŭ şi alta împlinimŭ! Şătrarulŭ âmbla după ânimă albastră, şi dete de norocire, numaĭ cât aninândŭ vr'o câte-va buchĭ de numele sĕŭ. Pe cândŭ elŭ, îmflatŭ în pene de primirea ce-ĭ făcusă celŭ care-lŭ patentuisă, se'ndruma spre cancelăriă, étă că-lŭ întâlnesce jigniceriulŭ, cunoscutŭ nouă.

— Moe pocetenie, Jignicerule, i ḑise reformatulŭ şatrarŭ.

www.dacoromanica.ro

— Vreĭ să ḑicĭ moe pocetenie, spatariule!

— Da bine ce felŭ? — Ea chiar aşĭa, sunt spătarŭ!

— Da bine pentru ce? — Pentru resplătirea opinieĭ mele. Amŭ făcutŭ o prorocire, prin care ḑicémŭ că miere şi lapte aŭ să curgă pe lume pe urme-le.... — A! liobite prietene (aşĭa se ḑice? ha?) a! când aşĭ puté face şi eŭ una! — Mare trébă!.. ḑi că ţi s'a arĕtatŭ vr'unŭ Svéte *Vederjitile* şi ţĭ-a spusŭ.... Eĭ, dérŭ ce maĭ la délŭ la vale, écă una pe care o gătisemŭ eŭ pentru unŭ altŭ prietenŭ alŭ meŭ; ţine-o de o arétă la ómenĭ şi . . .

Şatraru ceti:

„Si să se risipéscă vrăjmaşiĭ noştri că cu noĭ este D-ḑeŭ... & &.“

Cetitorulŭ a vĕḑutŭ asemene profeţiă pe care o ḑi maĭ apoĭ o citia Şatr. prin cancelăriĭ ca şi când arŭ veni din viziunea ce imaginase, déră fu nu prea bine primită se vede, de uniĭ şi alţiĭ, căcĭ şatrarulŭ remase totŭ şatrarŭ! —Asta încă nu-lŭ împedică de a scrie în urmă scrisórea următóre către D-l I, o însemnată persónă în facere de căsĕtoriĭ din târgulŭ Petreĭ, în o limbă transformată şi maĭ altŭ cum de ce era acea vechiă a sa.

„*Moe liobite prietene!*

„Dorescŭ ca zapişenia mea să te găséscă horoşo, cât despre mine, slavă bogu! sunt zdarov şi tot balşoĭ şi tare cât unŭ harmasarŭ arăpescŭ: mănâncŭ, beŭ, ducŭ viaţă de fetŭ logofetŭ, cu părulŭ de aurŭ, aşĭa precum se povestesce în povestea cea otcin lucie, cu 3 feţĭ logofeţĭ cu pĕrulŭ de aurŭ! —Moe brate! sciĭ că eŭ nu maĭ sunt zdes malinchi-copilaşŭ, ci de mult am trecutŭ létulŭ de 25 de *goda*, aşĭa precum te poţĭ pliroforosi din dela scripisită, şnuruită şi cu zagalavca No. 8, din létŭ 1830.—Decĭ, în urmarea susŭ pomenitelorŭ pravdeniĭ, şi aşĭa precum fiind-că inima mea doresce a avea, pe vremea bătrâneţelorŭ, o tovărăşiţă, care să îngrijéscă de zaiflicurile mele, prin acésfă otnaşeniă te poftescŭ pe d-v., moe liobite brate, să-mĭ cauţĭ în gorodu Petreĭ o fată, care să nu fiă nicĭ prea grósă, nicĭ prea înaltă, ci bine făcută, cu trupulŭ rotunḑiorŭ, cu ochiĭ negriĭ, da să fiă vioĭ, cu féţa albă, da să fiă şi rumenă,

www.dacoromanica.ro

şi cu unŭ cuvêntŭ cum socoţĭ vrednică de némulŭ meŭ.—Dreptŭ aceea nu te uita la aceea, décă n'a fi prea de némŭ, că vĕdŭ eŭ bine că de némŭ ca mine n'oiŭ maĭ găsi eŭ pe acolo; dreptŭ aceea nu te uita la aceea, da să aibă măcarŭ vr'o 30 de miĭ galbinĭ zestre, banĭ, orĭ vr'o moşiă douĕ, da nu maĭ puţin, că nu-sŭ Şatrarŭ şi Gurluescovicĭ de florile cuculuĭ.—Drept care în urmarea susŭ-pomenitelorŭ pravdeniĭ, poftescŭ pe D-ta să'mĭ docladarisescĭ de întocmaĭ urmare.«

Iscălitŭ : *Şatrarulŭ Gurluescovicĭ, care ca mânĭ va fi Spătarŭ.*

Alergat-aţĭ neveste şi voĭ o! copile de le Pétră, ca să vĕ numiţĭ madamŭ Gurluescovicĭ! Nu, nime? — Apoĭ déră 'ţĭ bate în buză acu, după măritişŭ, căcĭ d-luĭ Şătrarulŭ, maĭ dăunăḑĭ, după ce avu nenorocirea să-şĭ védă profeţia interpretată în folosulŭ altora, s'aŭ pornitŭ într'o călĕtoriă peste hotarŭ.

(1854—55 Calendarulŭ „Buciumuluĭ Românŭ«.)

Notă. — Étă ce scrié d-lŭ M. Cogălniceanu în „Revista română« No. 2, din Ianuariŭ 1855, despre acéstă scriere :

„Acestŭ articolŭ plinŭ de umurŭ biciuesce ridicolulŭ acelora, carĭ aŭ creḑutŭ că celŭ maĭ bunŭ chipŭ ca să ésă în undă, este de a-şĭ anina unŭ *ovicĭ* în códa numeluĭ.«

www.dacoromanica.ro

DIN MOZAICULŬ LITERARŬ

www.dacoromanica.ro

DEDICAȚIUNE

Orfanŭ de părinte și săracŭ, amŭ fostŭ crescutŭ de draga mea patriă, și esistența mea de adĭ eĭ o datorescŭ maĭ ântêiŭ, ș'apoĭ bunilorŭ meĭ profesorĭ.

Mulțămită fiă nobilelorŭ simțiminte ale acestora, eŭ amŭ sciutŭ că nu e maĭ mârșavă creatură, omŭ maĭ desgradatŭ decât *ingratulŭ*.

Și mi-amŭ disŭ déră : Să cautŭ a nu fi ast-felŭ!

Insă prin ce tipŭ?

„Să împărțescŭ și eŭ altora aceea ce amŭ de la tine“ écă unŭ mijlocŭ ce mĭ rĕmâne pentru de a te putea servi, frumósa mea Moldovă. Și D-deŭ scie décă mĕ silescŭ îndeajunsŭ astădĭ să-mĭ înțelegŭ vocațiunea și să-ți formezŭ dragă mamă, adevărați fiĭ!

Inima mea arŭ dori să pótă face ceva maĭ multŭ pentru tine, să potŭ imita cât de puțin pre aceĭ nemuritorĭ bărbațĭ, carĭ aŭ conlucratŭ la regenerarea ta, însă. . .în neputința-mĭ, mĕ mângâiŭ amintindu-mĭ de ceĭ doĭ banĭ aĭ vĕduveĭ evangelieĭ.

Amŭ doritŭ însă să potŭ dovedi și vouĕ că nicĭ odată nu vĕ voiŭ uita, frumóselorŭ suflete, carĭ m'ațĭ învĕțatŭ prin tóte sciințele, a adora pre D-deŭ ș'amĭ iubi țéra, amŭ vrutŭ să vĕ mărturisescŭ profunda recunoscință, ce vĕ păstrezŭ în sufletu-mĭ în care voĭ ațĭ semĕnatŭ cele ântêiŭ principiĭ, în care voĭ ațĭ scrisŭ óre-cum venitorulŭ meŭ; și iarăși n'amŭ găsitŭ altŭ mizlocŭ fără numaĭ de a vĕ asigura că acele nobile simțiminte de care mi-ațĭ vorbitŭ, sunt tot ce invidiezŭ de la lume, sunt totŭ venitorulŭ meŭ, tóte ave-

www.dacoromanica.ro

rile mele. . . N'aşĭ fi pututŭ, însă a vĕ dovedi acésta maĭ bine decât silindu-mĕ să le insinuezŭ şi eŭ în inima juneĭ generaţiuni, care pre noĭ ne 'mpinge spre morméntŭ!

Acésta déră o şi facŭ, prin tóte puterile mele.

Primiţĭ, însă, d-lorŭ, în faţa Patrieĭ, dreptŭ mărturia profundeĭ recunoscinţe, ce vĕ păstrezŭ, dedicaţiunea acesteĭ cărţişóre. Nu vĕ aşteptaţĭ să găsiţĭ în ea vr'o capo-d'operă română; acésta după dreptulŭ, aţĭ putea pretinde de la mine, décă aşĭ fi avutŭ o memoriă maĭ fericită, ca să fiŭ pututŭ reţinea tóte câte 'mĭ-aţĭ spusŭ voĭ odinióră. Fiţĭ, d-lorŭ, indulgenţĭ pentru *prima mea scriere*, precum aţĭ fostŭ altă dată, când, de pre nepreţuita bancă a claseĭ, vĕ ascultamŭ frumósele vóstre învĕţăturĭ. Plecarea şi simţimêntulŭ cu care vĕ dedicŭ aceste încercărĭ, caute-se numaĭ de voĭ şi fiă ca ele să vĕ pótă îndemna a-mĭ maĭ da odată povĕţuirile vóstre cele de preţŭ şi a-mĭ corege defectele numeróse, în locŭ d'a lăsa veninósele ghiare ale *criticuluĭ* să-mĭ sfâşie aripiórele cu care din inimă aşŭ dori să potŭ sbura maĭ bine decât până adĭ, când numaĭ mĕ 'ncercŭ.

Iaşĭ 1855.

Notă.—Cu titlulŭ de *„Mozaicŭ*, colecţiune literară", amŭ publicatŭ cele ântêe scrierĭ ale mele, la tipografia „Buciumuluĭ Românŭ." Étă scara materiilorŭ ce avé să coprindă acéstă colecţiune, dér care se intrerupsă prin ducerea mea la Paris, la studiĭ. Ce vorŭ fi devenitŭ tóte acele naive scrierĭ ale uneĭ vêrste de 20 de anĭ? Necĭ chiar volumulŭ imprimatŭ nu-lŭ maĭ amŭ completŭ, d'aceea o să şi daŭ unele compunerĭ cu lacune.

SCARA MATERIILORŬ CE AŬ A SE PUBLICA

Prosă: Omulŭ. — C. C. Mândreli, novelă. — Sacagiulŭ, canţonetă.— Femeea. — Ochire asupra civilisaţiuneĭ. — Bunea, novelă naţională. — Costin, novelă naţională de d-ra M. G. (Gane). — Unŭ suspinŭ, idemŭ. — Şcóla de fete. — Cancelaristulŭ modernŭ. — Idealulŭ meŭ. — Ţiganulŭ liberŭ şi ţiganulŭ sclavŭ. — Moşia mea! — Punga de la podŭ.— Controversă asupra fericireĭ, de d-le M. G. şi R. M. (Rocsandra Mano). — Cucuruzŭ, Holteiŭ-Başa, canţonetă. — Politia mea natală. — Puntea draculuĭ, traducere de A. B.

www.dacoromanica.ro

Poesiĭ: La R . . . . — Umbreĭ luĭ Teodor Stamati. — La mormêntulŭ luĭ Ioan Poni. — La mormêntulŭ uneĭ mame. — Ce este Amorulŭ? — Ţĕreĭ mele. — Suvenire de la 20 de anĭ. — Reveriă de d-ra M. B. (Marie Boucher).— Bărbaţilorŭ Românĭ. — O lacrimă la unŭ mormêntŭ.— Pe ruinele Suceveĭ. — Uneĭ copiliţe. — Eŭ şi inima. — Judecătorulŭ, epigramă de G. Romanescu. — Unuĭ odobaşa, deto. — Biografia luĭ G. Romanescu.

www.dacoromanica.ro

CUGETARI

IN CARĬ SE ESPLICĂ SÉŬ SE INCURCĂ ŞI MAĬ BINE TEMA FILOSOFILORŬ :

„OMULŬ“

DEDICATĂ D-LUI G. ASAKI.

3.

www.dacoromanica.ro

Flórea vine, îmbobocesce, se deschide; albinele-ĭ suge nectarele, bórea lină a sereĭ și zefiriĭ îșĭ parfumă aripele cu parfumurile eĭ; o fetiță, altă flóre, o rumpe ș'o pune în cosiță; aburulŭ ce vĕléză ca cu unŭ gazŭ basele munceilorŭ, norașulŭ rubinosŭ ce pătulesce la asfințitŭ cimele munțilorŭ uriești, aŭ rolulŭ lorŭ în natură · ele sunt amorulŭ eĭ.— Filomela dulce nóte cheltuesce, ca să desfăteze codrulŭ... Rîușorulŭ nu șerpuesce de prisosŭ în valea cea smăltată, murmurulŭ luĭ celŭ leneșŭ și frémĕtulŭ trestióreĭ, ce-șĭ înnalță altiera sa frunte pe sînulŭ apelorŭ . . . tóte, tóte, îndeplinescŭ unŭ rolŭ în sublima armoniă a lumilorŭ... tóte, tóte aŭ venitŭ pentru unŭ scopŭ aicea; tóte sunt necesare la lanțulŭ armonieĭ, tóte trecŭ fără se suspine după alte posițiunĭ! . . . Flórea, dându-șĭ parfumurile, trece; roua nu geme când cade pe florĭ; . . sórele nu se rĕsvrătéză, că steluțele-lŭ înlocuescŭ! . . numaĭ tu, ființă ciudată, numaĭ tu nu sciĭ séŭ nu vreĭ să sciĭ, de unde escĭ și la ce escĭ pe vale! . . numaĭ tu te luptĭ ca să aibĭ alte posițiunĭ decât acele ce-ți s'aŭ otărîtŭ de mâna creatoruluĭ tĕŭ; numaĭ tu escĭ avarŭ de parfumurĭ și de lumina ta... Când aĭ vrea tu să te daĭ după orisontŭ, ca să lucéscă în loculŭ tĕŭ vr'o stelă? Numaĭ tu plângĭ și te văicărezĭ de sórta ta ... Ce escĭ tu, o! omule?

„Unŭ visŭ, o himeră, dice poetulŭ.“

„Unŭ animalŭ vorbitorŭ, din clasa mamiferelorŭ, ordinulŭ bimănalelorŭ,“ cam așĭa se esprimă naturalistulŭ.

„Puntulŭ de la care pornescŭ filosofiile lumeĭ, te facŭ făcĕtoriĭ de sisteme, Sofistiĭ . . .

www.dacoromanica.ro

„Unŭ criminalistŭ pedepsitŭ strigă religiunea . . .

Dér cu toţiĭ, scie orĭ cine, că finescŭ discursurile lorŭ, cele maĭ multŭ saŭ maĭ puţin bosumflate despre tine, ḑicêndŭ:

Omulŭ e unŭ misterŭ! . . .

Écă dér origina ta!

Acum, care e rolulŭ tĕŭ, fiinţă misterióşă?

Tu facĭ aceea ce fisiculŭ spune că face puterea centrifugă în contrariare cu acea centripetală:

Plecările téle, écă puterea ântêiŭ.

Armonia lumeĭ, écă puterea a doua.

O linią curbă, cu atât maĭ scurtă cu cât puterea I-a e maĭ contrariă celeĭ de a II-a, écă resultatulŭ, écă rolulŭ tĕŭ.

Care-ĭ partea ce ieĭ, tu, la armonia Universală?

A te nasce, a trăi, a ce ca să te folosescĭ de plăcerile lumescĭ, acésta numaĭ facĭ tu până astăḑĭ.

„A te nasce, a trăi pentru ca să punĭ o pétră la uriéşa, la neînţelésa fundare a uneĭ lumĭ peritóre, écă adevĕratulŭ tĕŭ rolŭ, o! omule; adevĕrata parte ce se cade să ieĭ la armonia lumilorŭ.

Şi ce rĕsplătire?

Pentru rolulŭ ce-ţĭ daĭ: amărăciunĭ, durerĭ, gemerĭ... mórte! . . Pentru acela ce-ţĭ este adevĕratŭ, din causa lumeĭ până acum: descepţiunĭ, prigonirĭ, lacrimĭ. . . necazŭ, sărăciă, de câte-va orĭ viaţa uneĭ florĭ! . .

— Maĭ departe?... — Misteriŭ!

— Inainte?... — Misteriŭ!!

— După tine?.,—A! după tine hausŭ negru, finitulŭ, pentru ceĭ necredincioşĭ; paradisŭ, iadulŭ, pentru ceĭ ce le aştéptă....

Dér până a ajunge la Paradisŭ séŭ la Iadŭ, avemŭ să trecemŭ fiă-care prin o *pórtă grozavă*: mórtea!

Si cercat'aĭ tu încă, o! omule, să afli ce-ĭ mórtea?

— O încetare de funcţionare, o înţepenire a organismuluĭ trupescŭ, o ḑicŭ anatomistiĭ.

— Capĕtulŭ lumeĭ, e după ateĭ . . .

www.dacoromanica.ro

Déră sciţĭ ce se 'ntêmplă cu fiă-care din aceste opiniunĭ? —Veḑĭ pre tiranulŭ celŭ incruntatŭ în sângele uneĭ naţiunĭ, pre mărşavulŭ ucigătorŭ... pe toţĭ ateiĭ, călâiĭ omenireĭ şi pre ceĭ maĭ adăpaţĭ în sciinţele natureĭ, cu o ḑi douĕ înainte de a-şĭ presimţi finitulŭ, eĭ rîdŭ încă, 'şĭ batŭ jocŭ de vorbele legeĭ, care nu le mulţămesce dorinţa, déră iată-ĭ pe patulŭ lorŭ din urmă!... întrébă-ĭ de ce tremură când ideia morţeĭ li se presentă?... Spune ticăloše paricide şi o! prea învĕţate, de ce capulŭ vi se turbură, sângele 'n vînă vi se răcesce şi vĕ îngroziţĭ, de cine vĕ temeţĭ, când vĕ amintiţĭ, că o óră, o minută şi ochiĭ voştriĭ vorŭ fi holbaţĭ, féţa vóstră, buzele vóstre, membrele vóstre vorŭ fi vinete, recĭ şi respingĕtóre, că o movilă de pămêntŭ umedŭ va acoperi, va înăduşi corpulŭ vostru, de care v'aţĭ îngrijitŭ atâta vieţuindŭ? Neghiobilorŭ! aŭ n'aţĭ ḑisŭ voĭ că Mórtea e numaĭ o înţepenire a organismuluĭ trupescŭ!.. aŭ n'aţĭ ḑisŭ voĭ că Mórtea e capĕtulŭ lumeĭ?... De ce vĕ 'ngroziţĭ, voĭ? de ce vĕ temeţĭ să muriţĭ? Aŭ nu voĭ aţĭ descrisŭ ticăloşia vieţeĭ?... nu voĭ strigaţĭ că nu e *Provedinţă* de se 'ntâmplă pe aicĭ atâtea mişeliĭ?... De ce nu vreţĭ să scăpaţĭ de ele?

— Omulŭ este o enigmă, ḑice cine-va; deslegarea eĭ este mórtea.

Că omulŭ e o enigmă, acela ce a ḑis'o nu se 'nşélă, déră că deslegarea eĭ e mórtea, ea nu 'ĭ deslegarea enigmeĭ ci o nouă enigmă! Să'mĭ spuneţĭ voĭ, învĕţaţilorŭ *Sofişti*, ce este ea? la ce vine ea? ce-ĭ după ea?... şi mĕ reformezŭ după voĭ....

Voĭ tăceţĭ? Aşĭa, căcĭ aceĭ ce nu sciŭ să spună începutulŭ *materieĭ*, cum vorŭ sci spune finitulŭ *spiritualŭ?*...

— Mórte!... voiŭ trăi cât voiŭ trăi, ḑicŭ uniĭ.

— Dóră n'amŭ a trăi cât lumea, ḑice altulŭ.

Déră datu-ş'a cine-va, vr'o dată, ostenélă să-şĭ aţinte gândulŭ cu totŭ dinadinsulŭ asupra acestuĭ sujetŭ? — Mórtea pentru ceĭ maĭ mulţĭ din ómenĭ e ca sórele: razele eĭ suntŭ ca şi ale acestuia, de nu luminóse celŭ puţin ame-

www.dacoromanica.ro

ţitóre şi rarĭ ómenĭ, până adĭ, aŭ aflatŭ luneta prin care să póţă îndrăzni a o privi făţişŭ, ca s'o póţă esamina, studia . . .

Şi sciţĭ care e luneta acésta?

— Credinţa, speranţa şi caritatea, insinuite în inima celuĭ adevĕratŭ creştinŭ! aşĭa, căcĭ veḑĭ acuma şi pre acelŭ bĕtrânŭ cu capulŭ ca néua, care întinsŭ pe unŭ patŭ bogatŭ nu are de a se maĭ văĭta pe vale decât câte-va secunde, veḑi-lŭ! . . féţa luĭ e galbenă şi maĭ ca ghiaţa, déră ochiulŭ, buza luĭ surîdŭ par'că!.... Ca o aureolă de bucuriĭ scapă din espresiunea lor... Veḑĭ şi pre acelŭ sermanŭ, întinsŭ pre douĕ scânduri, la uşa bisericeĭ... Elŭ nu maĭ este; astă dată ochiĭ luĭ sunt închişĭ şi adâncaţĭ în orbitele lorŭ; de necazurile, de care a scăpatŭ, numaĭ o peliţă transparintă maĭ acopere ósele feţeĭ luĭ celeĭ vinete. . . . déră poţĭ tu să-mĭ esplicĭ acea espresiune sublimă a feţeĭ luĭ, acelŭ surîsŭ îngerescŭ, ce se desemnă în colţulŭ vineteĭ şi îngheţateĭ luĭ buză? — Cine-mĭ va spune că acestŭ săracŭ e unŭ *Lumânărică*, (1) séŭ că acelŭ bogatŭ bĕtrânŭ e unŭ *Alesandru*, mi va fi spusŭ totulŭ!. . .

Pentru că dreptulŭ ş'a ḑisŭ în inima luĭ: D-ḑeŭ e dreptŭ; décă e dreptŭ trebue să fiă pregătitŭ ş'unŭ altŭ locŭ unde să-lŭ adorămŭ; amŭ făcutŭ totŭ ce amŭ pututŭ în viaţă, ca să potŭ merita acelŭ locŭ; acum elŭ îndurese asupra mea! —Şi surîḑêndŭ de plăcere, visândŭ la viaţa cea fericită, ochiĭ luĭ se închidŭ, capulŭ i se plécă... şi aŭ trecutŭ... Pentru asemenea ómenĭ mórtea e o transiţiune de la o viaţă în necazurĭ şi speranţe la alta fericită şi de realităţĭ visate.

Şi de nu va fi după cum frumósa nóstră lege ne promite după mórte, ce aŭ perdutŭ eĭ, o neghiobilorŭ Sofistĭ, décă aŭ muritŭ sperândŭ?...

Şi cu tóte aceste potŭ ḑice că pentru *dreptŭ* mórtea n'arŭ puté fi considerată cum amŭ ḑisŭ maĭ susŭ.

Când cine-va îşĭ ié crucea sa, găsesce paradisulŭ chiar

(1) Unŭ sĕrmanŭ plinŭ de virtute.

www.dacoromanica.ro

în sine de nu şi'n lume. Când sufletulŭ e înălţatŭ pe *muntele* luĭ D-ḑeŭ, omulŭ viézâ pe lume ca şi în paradisulŭ promisŭ: „Dute de'ţĭ vinde averea ta şi dă-o săracilorŭ şi vino după mine şi veĭ avé paradisulŭ,“ a ḑisŭ Mêntuitorulŭ.

Paradisŭ, Iadŭ ambele potŭ fi şi pe lume şi ambele le vomŭ găsi la capĕtulŭ căilorŭ, ce vomŭ fi apucatŭ din vale!

Mozaicŭ, 1855.

www.dacoromanica.ro

C. C. COSTACHE MANDRELI

NUVELA ORIGINARA

(1855)

www.dacoromanica.ro

I.

Intre aceste boerii ceĭ maĭ strĕinĭ îşĭ luasera ḑioa bună de la cucóna reposatuluĭ Vornicŭ Gorjenilă şi se reînturnaseră pe la moşiile lor. Maĭ remăseseră pe lângă nemângăéta cucóna, vr'o câteva din rudele mortuluĭ, care rude, sub cuvêntŭ ca să nu se pérḑă ceva în confusiunea cucóneĭ, se apucaseră se închidă prin lăḑĭ şi scrine orĭ ce era maĭ de preţŭ, după ce din tóte lucrurile făcuseră, maĭ întêiŭ o catagrafiă formală, care sub aerulŭ de bună voinţă ce se siléŭ eĭ să-ĭ dea, lăsa îndestulŭ să se citéscă în ea, adevĕratulŭ motivŭ alŭ facereĭ séle: *interesulŭ personalŭ.*

Pe când asemenea lucrărĭ se făceaŭ în cămara în care cu câteva ore maĭ în urmă fusese mortulŭ, în fundulŭ liveḑeĭ celeĭ vaste de lângă casă, pîntre desimea nucilorŭ negri, cetitorulŭ puté zări pre vătafulŭ Bincu, unŭ felŭ de caricatură deşirată, carele reḑămatŭ de unŭ arboro, cu mânele la peptŭ, cu unŭ perfidŭ surîsŭ desemnatŭ pe furişŭ în colţulŭ subţirateceĭ séle buză, rĕspundé la întrebările uneĭ persóne, unuĭ boerŭ, de sigurŭ, de este să-lŭ judecŭ după vestmintele luĭ cele căutate şi după aerulŭ luĭ.

Noĭ vomŭ lua conversaţiunea lorŭ d'acolo de unde amŭ găsit-o.

— Şi ḑicĭ că desigurŭ se va porni, întrebase boerulŭ pre vătafŭ.

— O! nu vĕ îndoiţĭ de acésta nicĭ o clipélă, cuconaşule, deséră elŭ va fi departe d'aice, căcĭ vedeţĭ d-vóstră, când cine-va a *mulţămitŭ* unuĭ slujbaşŭ nu numaĭ o trébă ca asta va face, dér de-ĭ vré şi pre mă-sa ţĭ-o

www.dacoromanica.ro

vinde-o! baniĭ sunt ca unsórea la carŭ: eĭ facŭ să nu scârţie róta, eĭ împacă tóte cârtirile şi legele multorŭ ţĕrĭ..

— Care va să ḑică că slujitorulŭ, în privirea bacşişuluĭ ce-ĭ-aĭ datŭ, se va ţinea de Vornicŭ, pânĕ ce-ĭ va da pe mânĭ, la beilicŭ, pre ţerănoiulŭ acela?

— Aşĭa...

— Şi că prin urmare eŭ voiŭ puté se sperezŭ...

Aşĭa credŭ.... indată ce ţĕranulŭ nu va maĭ fi aice, féta...

— Insă...

— Inţelegŭ ce vreţĭ să ḑiceţĭ.... Déră rubiele, floricele de mătase, mărgele, scarpĭ.... ce sciŭ eŭ?.... piţibuşurĭ d'aceste par'că nu maĭ sunt la marchitanĭ?...

— Eĭ bine, vreĭ să ḑicĭ póte că cu d'aceste?... însă eŭ îţĭ maĭ repetezŭ că tóte mĕ silescŭ a mĕ îndoi de orĭ-ce planurĭ ale téle, maĭ alesŭ de acesta... Cum? ḑicĭ că cu piţibuşurĭ de aceste, cum le numescĭ, aĭ putea-o îndemna?...

— Aleĭ! cucóne... da ce vorbă maĭ vorbiţĭ şi d-vóstră?... să vedeţĭ însivă maĭ ântêiŭ cum o să vĕ facŭ trebile şi apoĭ nu vĕ veţĭ maĭ îndoi de aceea ce póte face, pentru unŭ bunŭ boerŭ, vătafulŭ Binco... Şciţĭ? o s'o inblânḑescŭ... na... curatŭ ca pre copiĭ, cuconaşule, ca pre copiĭ, cărora le daĭ roşcove, de ţi se daŭ d'a tumba... ca pre orĭ-care omŭ din lume, carele unge-lŭ numaĭ unde-lŭ dóre, şi-ţi dă şi *sufletulŭ!*...

— Cu tóte acestea, décă din întêmplare, spre disperaţiunea ta, mare cunoscĕtorule de inimĭ, décă din întêmplare nicĭ după acésta?...

—Atuncĭ trecemŭ la altŭ mijlocŭ: făgăduinţĭ frumóse! I arĕtămŭ realitatea fericită în care supunerea eĭ arŭ putea-o aduce...

— Inţelegŭ! în locŭ de roşcove în realitate, tu o să-ĭ daĭ roşcove ideale... Când nu-ĭ putea ademeni cu cordeluţe ochiĭ eĭ trupescĭ, o să cercĭ aĭ ademeni cu caĭverdĭ pe pereţĭ ochiĭ inimeĭ séle... Bine, însă eŭ sunt ca şi sigurŭ că nicĭ astŭ mijlocŭ n'o să-ţĭ isbutéscă!

www.dacoromanica.ro

— Să nu isbutéscă ?.. da eŭ vreŭ să morŭ în stréngŭ, cucóne, de nu va isbuti, că ce dracu, nu-ĭ vr'o picată din ceriŭ ! . . .

— He ! că tocmaĭ de asta mĕ temŭ şi eŭ, că nu-ĭ nimeri-o unde o dóre !.. Pre lângă de asemene arŭ fi multŭ maĭ lesne . . .

— Ce ḑiceţĭ, cucóne, adecăte cucónele să fiă maĭ blânde decât ţeranele nóstre ?

— O nu ḑicŭ eŭ acésta ; da veḑĭ d-ta, lumea nóstră se'mblânḑesce maĭ cu lesnire...

— Eĭ apoĭ amŭ remasŭ pe josŭ ! Pe lângă o cocóně n'aşĭ sci ce mijlóce să întrebuinţezŭ.

— Cele maĭ simple prostule ! . . De iubeşcĭ o tîněră, la noĭ în lume, şi de are mamă slută şi bětrână, să fiĭ tu cât de *săracŭ*, numaĭ de-ĭ avé norocŭ să fiĭ frumuşelŭ şi să placĭ mameĭ, fă curte babeĭ căte-va lunĭ şi-ţĭ dă féta ; décă ea-ĭ săracă şi tu bogatŭ, să fiĭ talhariŭ scăpatŭ din spânzurătóre séŭ hêdŭ ca dracu, bábaca şi nenécă, cu voiă fără voiă, ţ'o vêndŭ, ţ'o légă de gâtŭ. . . .

— Care va să ḑică că *banii* şi *babele lumeţe* facŭ cele maĭ multe căsătoriĭ.

— D'apoĭ cum.

— Eĭ, da décă cum-va ţi s'o fi aprinsŭ călcâele dupĕ vr'o coconiţă măritată ? . . . Eĭ eĭ ! acolea-mĭ pare că e maĭ greŭ de străbătutŭ ?

— Ba încă şi maĭ lesne, căcĭ acolo, ca sĕ ajungĭ la inima coconiţeĭ, n'aĭ să trecĭ prin ace-a a ninécăĭ. —Acolo-ţĭ trebue maĭ puţină trudă şi n'aĭ a te teme şi de rezultate supărăcióse, căcĭ cuconiţa e măritată şi prin urmare . . .

— Da bărbatulŭ ce ḑice ? ce naiba ! are bóla găinilorŭ ? e orbŭ ?

— Ba ! ba ! ba ! . . d'impotrivă, are doĭ ochĭ ca şi d-ta, ba adese şi ochelarĭ, numaĭ, veḑĭ tu, aşia-lŭ povĕţuescŭ interesele... Sunt, nu-ĭ vorba, uniĭ bărbaţĭ, carĭ nu vĕdŭ, déră aceştia sunt ceĭ maĭ puţin numeroşĭ, ceĭ maĭ mulţĭ se facŭ că nu vĕdŭ.

www.dacoromanica.ro

— Apoĭ bine de ce?

— De ce!.. maĭ lesne ţ'aşĭ puté respunde póte de ce nu-ĭ focŭ fără de fumŭ, de ce e négră şi albă lumina sóreluĭ!.... A cerceta causele ce légă ochiĭ bărbaţilorŭ din lumea nóstră, este totŭ atâta cât şi a vré sĕ mĕsorĭ marea cu degetulŭ!

„Femeea e o jumătate a omuluĭ.

„De la 15 anişorĭ încă, ea începe aşĭ căta, în fiă-care bărbatŭ ce vede, pre jumĕtatea acea cu care să pótă forma unŭ singurŭ corpŭ.

„Nu e déră vina nevesteĭ mele, décă, măritată de părinţiĭ sĕĭ după mine, nu mĭ-e *statornică*, căcĭ se vede că nu sunt eŭ jumĕtatea adevĕrată.“

Ast-felŭ cugetândŭ domnulŭ N...şi toţĭ ceĭ de opiniunea d-le, se facŭ că nu vedŭ şi nicĭ nu vorŭ să scie că femeea lorŭ-şĭ maĭ cată încă o jumĕtate, nu-ĭ vorba că şi d-lorŭ cată în altă parte.

— „Femeeĭ mele-ĭ place *luxulŭ*, ĕşĭ ḑice d-lŭ A.

„Eŭ însă aşĭ pofti să iconomisescŭ câte ceva, maĭ alesŭ că nicĭ nu sunt prea bogatŭ.

Ce-ĭ de făcutŭ?

Apoĭ bine, când curêndŭ cucóna are rochiĭ scumpe şi dantele, de aĭ pune pe cărbune pe d-lŭ A. n'ar vrea sĕ stea sĕ-ĭ facă „*socotélă de venitŭ şi cheltuélă!*

— Cum vĕdŭ eŭ tréba, numaĭ baniĭ sunt totulŭ şi ḑĕŭ fără de dênşiĭ....

— O! fără de eĭ... „Cine n'are parale nu cumpĕră basmale“, după cum ḑice vorba. Fiĭ d-ta băiatulŭ celŭ maĭ detrébă, cu simţimintele cele maĭ nobile înamoréză-te cu amorulŭ celŭ maĭ curatŭ de vr'o fétă de boerŭ *maĭ mare*, cere-o fără de nicĭ o rochiţă măcară, de nu aĭ rangurĭ séŭ miĭ de galbenĭ, te daŭ afară... Da o iubescĭ!.. da tu aĭ puté face fericirea eĭ!... aşia!... par-că băbaca şi ninéca se uită la d'alde astea: banĭ să aibă bărbatulŭ ce i orŭ da, apoĭ....

Fiă slutŭ, fiă bĕtrânŭ,
Fiă chiarŭ hrănitŭ cu fânŭ,

www.dacoromanica.ro

după cum ḑice poetulŭ Alexandri. Va face şi duduca cum a făcutŭ cucóna, carea a avutŭ compensaţiune, împărţindu-şĭ inima la douĕ fiinţe: *Soţulŭ* şi *amantulŭ*. Adese acestŭ din urmă e însă câtŭ se póte maĭ variatŭ şi *representatŭ* prin câţĭ *maĭ mulţĭ ambasadorĭ*.

Eĭ, da să venimŭ la vorba nóstră. Din câte ţi-amŭ spusŭ veĭ fi înţelesŭ póte, că cu dreptulŭ mĕ 'ndoiescŭ de isbutirea ta pe lângă ţĕrăncuţă, căcĭ mizloculŭ tĕŭ din urmă n'aşĭ sci să-lŭ întrebuinţezŭ chiar pe lângă o fétă, care nu aspiră la venitorurĭ, care nu umblă după banĭ . . . căcĭ ce să facă ea cu acestia? ea, care se crede cea mai fericită din lume, când are florĭ de câmpŭ să pună în cosiţă. Ea va refuza.

— Se póte, cuconaşule, dér eŭ par'că aşĭ pune capulŭ c'o să nemerescŭ. . . Ş'apoĭ, maĭ la urmă, voiŭ maĭ găsi eŭ alte chipurĭ.

— Şi care?

— O! care! . . . asta-ĭ o întrebare la care, vĕ sărutŭ mânişiţele, să mĕ ertaţĭ décă chiar acuma nu voiŭ sci respunde, căcĭ eŭ însumĭ nu le cunoscŭ; împrejurările mi le vorŭ arĕta.

— Aşĭa déră, până acuma, n'aĭ pututŭ face alta, fără numaĭ de a îndepărta pre tată-seŭ?

— Déră . . .

— Maĭ aĭ de spusŭ ceva, că mi-e frigŭ şi vréŭ să intru.

— Sciţĭ d-vóstră, cuconaşule... vĕ sărutŭ mânişiţile...

— Ce vreĭ?

— Slujitorulŭ . . . s'o mulţămitŭ cu paralele cele. . .

— Eĭ bine ce 'ngăimĭ atâta?

— Vĕ sărutŭ mânişiţile! nu vĕ supăraţĭ! da póte că ..

— A! înţelegŭ! îţĭ maĭ trebue parale; da bine că-ĭ cam pipĕrată slujba d-téle, vătaşă?

— Vĕ sărutŭ piciórele, cuconaşule; ḑeŭ, bunulŭ D-ḑeŭ scie. . . . numaĭ cu . . . déră . . .

— Bine, bine, ţine! . . . aĭ cuvêntŭ! fiă ce *neguţătoriŭ* trebue să fiă plătitŭ . . . e dreptŭ, nu se póte maĭ dreptŭ!

www.dacoromanica.ro

în tótă lumea se face aşĭa!.... căcĭ, pe legea mea, n'amŭ vĕḑutŭ încă mizloculŭ de a cumpĕni ceva fără de a întrebuinţa povorile în alŭ douilea discŭ; însăşĭ cumpĕna ne stă de dovédă!... Ţine, vătaşă, écă alŭ tĕŭ, numaĭ fă-mĭ tréba!

Şi ḑicêndŭ aceste 3 galbinĭ din punga boeruluĭ trecură în palma vătafuluĭ, carele, roşu de plăcere, i clocia cu nişce ochĭ aşĭa de olbaţĭ şi ferbinţĭ, că décă galbeniĭ eraŭ ouĕ de struţŭ, de sigurŭ, arŭ fi eşitŭ puĭ, din eĭ.

Cetitorulŭ a înţelesŭ póte, că obiectulŭ vêndĕreĭ acesteĭa, era o fétă; să-ĭ spunŭ încă că acea fétă era Raluţa, fiica unuĭ bĕtrânŭ pădurarŭ, care, orfană de mamă, fusese crescută până la vîrsta eĭ de 15 anişorĭ, de bietulŭ moşnégŭ, sub umbra tufoşilorŭ arborĭ, pre carĭ i vĕḑuse elŭ, tufe, nuele, parĭ şi în fine arborĭ bĕtrânĭ, elŭ peste a căruia frunte trecuseră maĭ multŭ de 70 de ierne grele, elŭ care iubia să culégă cele întêĭ viorele şi lăcrămióre pentru Viorica sa,—aşa numia elŭ pre frumuşica Raluţă, căria mârşavulŭ vătafŭ îşĭ promisese să-ĭ răpéscă totŭ ce maĭ avé, pe lume: tatălŭ şi inocenţa.

Până a nu trece maĭ departe, nu va fi fără de interesŭ pentru cetitorŭ, să facă cunoscinţă cu boerulŭ cu care vătafulŭ îşĭ făcu negociaţiunile.

Cuconulŭ Costachi Mândreli, în vĕrstă de 25—30 de anĭ, e unŭ flăcăŭ de unŭ fisicŭ, care, fără să fiă frumosŭ în tótă întinderea acesteĭ vorbe, nu lipsesce de óre-care graţiĭ şi atragerĭ amabile, înzestratŭ fiindŭ, pe lângă aceste, de unŭ spiritŭ agerŭ şi desvĕlitŭ. Elŭ, rĕmasŭ orfanŭ. săracŭ, d'abia în vĕrstă de vr'o 9 anĭ, după ce frecuentă până la 16 anĭ clasele primare şi câte-va din acele gimnasiale, mulţămită fiă ajutoruluĭ a câtorŭ-va bunĭ profesorĭ, dorulŭ de a-şĭ face unŭ venitoriŭ, şi nevoia-lŭ înduplecară să intre într'o instanţă, unde cu léfă de vr'o 30 de leĭ pe lună, îşĭ tări.... *mişelia sa*... Aşĭa, căcĭ de câte orĭ elŭ prefera să mănânce numaĭ pâne négră sécă, decât să întreprindă vr'una din specula-

www.dacoromanica.ro

ţiunile multora din colegiĭ sĕĭ... Astŭ-felŭ, rumptŭ şi flămêndŭ, elŭ remase în acea instanţă vr'o 5 anĭ fără altŭ resultatŭ de cât renumele ce-ĭ eşise de *prostŭ* séŭ nebunŭ!... Pentru-ce? spune-mĭ tu, iubite cetitorule!

Décă, doĭ anĭ după aceea, Costachi avea câte-va sute de galbinĭ venitŭ, décă elŭ avé caĭ, şi trăsură, influinţă, c'unŭ cuvêntŭ „pufoşorŭ pe botişorŭ", asta era mulţămită unuĭ vechiŭ archivarŭ, pe lângă carele elŭ fusese datŭ de ajutorŭ.

— Dragu meŭ, i ḑisese acela, într'o ḑi când elŭ se împotrivise şefuluĭ seŭ sĕ scrie ceva, ce i se păruse nedreptăţitorŭ; dragulŭ meŭ! rĕŭ facĭ, te-orŭ da afară, orĭ veĭ muceḑi cu léfa ta de 30 de leĭ pe lună!

— De ce? respunsese junele; pentru că nu vréŭ nedreptulŭ?

— Da, şi rĕŭ facĭ, căcĭ décă n'aĭ scrisŭ tu acea hârtiă, alţiĭ s'aŭ găsitŭ, carĭ aŭ alergatŭ să profiteze de încrederea şefuluĭ lorŭ... Veḑĭ tu, dragulŭ meŭ, aşia amŭ făcutŭ şi eŭ, şi tare mĕ căiescŭ acuma... Nu eramŭ eŭ, după atâţia anĭ de serviciĭ unŭ bietŭ archivarŭ, décă cunoşcémŭ, în locul ŭ învĕţăturilorŭ profesoruluĭ meŭ, învĕţăturile ce ţi le daŭ astă-ḑi! — Ascultă copile! de mĕ creḑi, fă şi tu ca o lume întrégă: linguşesce, sărută mânile, piciorulŭ care te loveşce... fiĭ surdŭ la vocea inimeĭ tale, astupăţi ochiĭ, urechile, nu vedé, nicĭ auḑi nimica împrejurulŭ tĕŭ, din câte şefiĭ tĕĭ nu vorŭ să fiă auḑite orĭ vĕḑute şi să nu-mĭ maĭ respectezĭ pĕrulŭ meŭ istŭ cărunţitŭ de necazurĭ, décă, peste celŭ maĭ scurtŭ timpŭ, tu nu veĭ avé o posiţiune şi avere décă tu nu-ĭ puté trăi bine, comodŭ şi sĕ aspirĭ la mâna celeĭ întêĭ fete ca şi la celŭ întêiŭ postŭ.

Bĕtrânulŭ archivarŭ avé cuvêntŭ, cunoscé bine lumea déră Costachi se împotrivi d'a urma sfătuirilorŭ luĭ. Cu ce se folosi însă? — Intr'o diminéţă, bunulŭ bĕtrânŭ, cu lăcrimĭ în ochĭ, lŭ sărută şi, dându-ĭ lefşóra sa cea mizerabilă, i spuse că-ĭ datŭ afară şi că nu va maĭ avé nicĭ aceĭ 30 de leĭ măcară...

www.dacoromanica.ro

Orĭ câte rezonărĭ făcu băiatulŭ, orĭ cât întrebă şi pretinse să i se spună causa ce i-a meritatŭ acéstă urgiă, nimenĭ nu-ĭ respunsă decât prin sarcasme.

Dér cu tóte aceste, curêndŭ se vĕḑu pe pavé, fără de celŭ maĭ micŭ ajutorŭ . . S'arŭ fi dusŭ sĕ intre ca slugă într'o casă boerésca, déră învĕţătura i dăduse unŭ amoriŭ propriŭ, o mândriă nobilă, care, în o posiţiune maĭ fericită, arŭ fi făcutŭ onóre şcóleĭ ce-ĭ o însuflase, déră care, în posiţiunea luĭ, i agrava numaĭ nefericirea.. Vaĭ! gustase din pomulŭ şciinţeĭ şi elŭ nu avé acuma nicĭ chiarŭ straiulŭ ce servi de acoperire străbunuluĭ sĕŭ. — Şi cu tóte aceste stomaculŭ încă-ĭ ceré, ca şi la alţĭ ómenĭ, şi cu tóte aceste frigulŭ ĭerneĭ lŭ îndemna să aĭbă o îmbrăcăminte maĭ căldurósă, unŭ căpĕtâiŭ, unde să-şĭ plece capulŭ sĕŭ . . . Ce-ĭ rămâné să facă? — Să fure? — O! asta nu puté face acela care se înfiora, numaĭ gândindŭ la acestŭ mijlocŭ? — Şi óre aţĭ fi datŭ, voĭ, bogaţilorŭ, vr'unŭ banŭ, unuĭ june sănătosŭ ca dênsulŭ, voĭ care treceţĭ cu indiferinţă chiar pe lângă gârbovitulŭ bĕtrânŭ şi vĕduva ce geme la uşa vóstră?

Numaĭ acumŭ Costachi îşĭ aminti consiliurile archivaruluĭ, consiliurĭ greşite pentru ḑioa de aḑĭ, când, e de sperare, că tóte aceste mizerităţĭ, aŭ fostŭ nimicite de sânţenia legilorŭ şi părintésca îngrijire a buneĭ nóstre Patriĭ; aceste eraŭ bune pe atuncĭ, se ḑice, însă pentru Costachi se păréŭ că nu potŭ fi aplicate.

Cu tóte aceste, peste câteva ḑile elŭ scria érăşĭ în cancelaria de unde fuseşe alungatŭ, nu însă ca plătitŭ de guvernŭ, ci întreţinutŭ de bunulŭ arhivarŭ, căruia i se sfâşiase inima dândŭ într'o séră de tómnă, de Costachi, carele hemisitŭ de fóme, abătutŭ de necazurĭ, adormise, orĭ maĭ bine leşinase pe pragulŭ uneĭ dughene.

Realitatea cea grozavă a lipseĭ şi a necazurilorŭ, ce rînjescŭ sĕrmanuluĭ, cu ascuţiţiĭ lorŭ dinţĭ, şi puţinŭ maĭ apoĭ unŭ amorŭ neasortitŭ, fatalŭ, (căcĭ care e săraculŭ fără de inimă?) unŭ amorŭ fatalŭ, ḑicŭ, i birui în fine orĭ-ce simţiminte nobile.

www.dacoromanica.ro

D'ântêiŭ când făptui într'unŭ modŭ contrarŭ primelorŭ séle plecărĭ, când eşi violă inima, plînsă şi se inculpă, a doua óră însă maĭ puţinŭ; — maĭ pe urmă... O! maĭ pe urmă Costachi nu maĭ gândi de cât la banĭ!... Câte îndemănărĭ nu avé elŭ de cândŭ adunase câţĭ-va gălbenaşĭ!... Câţĭ amicĭ *sincerĭ* lŭ-înconjuraŭ şi-ĭ lăudaŭ orĭ ce lucrare!... Ş'apoĭ, aceea ce-lŭ ameţia maĭ tare era că elŭ acumŭ avé nisce haine maĭ curate, cu care puté atrage, câte odată măcarŭ, privirile uneĭ fetiţe nobile, alŭ căruia nume nu-lŭ scia, dér pe care o iubia... căcĭ ochiĭ luĭ se aprindéŭ, căcĭ inima i băté tare, căcĭ capulŭ i se perdé, de câte orĭ o vedé trecêndŭ la copoŭ, ca fulgerulŭ, în eleganta eĭ trăsură, chiar pe lângă dênsulŭ, care înlemnitŭ, lângă vr'unŭ arbore, se întreba décă nu viséză, elŭ, care blăstema prejudecăţile sociale ce-lŭ siléŭ ca să móră, póte fără de a-ĭ adresa odată măcarŭ vorba, fără de a o puté vedé altfelŭ de cât de dinapoĭa uneĭ colóne din biserică, după care aciuatŭ sĕrbătorile, o sorbia cu dorulŭ ochilorŭ sĕĭ...

Şi Costachi acuma nu maĭ era prostŭ şi nebunŭ, dupĕ opiniunea colegilor sĕĭ, ci unŭ băétŭ *cu minte şi cu capŭ*. Şefiiĭ, din una-alta-lŭ observaseră şi găsiră de cuviinţă a-lŭ avé pe lângă eĭ şi, curêndŭ, Costachi, din postŭ în postŭ, ajunse d'a înlocui pre chiarŭ unulŭ din şefiiĭ sĕĭ, sătulŭ de... serviciŭ!—Dér aceea ce liniscea maĭ multŭ cugetulŭ luĭ, carele nu lipsĭa de a-ĭ vorbi durerosŭ şi fórte adese, eraŭ bănişorĭ ce aduna. Ş'apoĭ astădĭ butcă, mâne caĭ, poimâne titlurĭ de spătarŭ, agă... până ce într'o ḑi,—o avere! mulţămită ţie, i se presentă ocasiunea d'a face cunoscinţă cu familia fetiţeĭ inimeĭ séle. Elŭ putu în fine pronunţa fără frică numele *Rusăndiţeĭ*, fiĭca cea frumuşică a Posteln. Iordachi. Aşĭa, luĭ, care cândŭ era nobilŭ de sufletŭ, era nebăgatŭ în sémă, luĭ, care astădĭ era perdutŭ, i se îngăduia să spereze, pentru că avé nume, avere, influinţă! pentru că intrase şi elŭ în ş'eachta jăcuitorilorŭ poporuluĭ!

Amŭ ḑisŭ îndestulŭ despre dênsulŭ, pentru ca cetitorulŭ

www.dacoromanica.ro

meŭ să-şĭ pótă esplica sigilulŭ de amară deridere, după buḑa luĭ şi cunoscinţa cea detăiată a lumeĭ, din convorbirea cu vĕtafulŭ.

Să urmămŭ.

Cuconulŭ Costache însĕrcinase, déră, pre vătafŭ să-ĭ înşele (ne servimŭ cu propriulŭ sĕŭ terminŭ) pre fetiţa ceea, pe care ca să mângăe pre cucóna reposatuluĭ Gorjenilă, venindŭ de la moşiă, o întâlnise pe lângă pădurea din satŭ.

Vătafulŭ Bincu întreprindé o *speculaţiune producĕtóre pentru elŭ.*

II.

Douĕ ḑile de la acéstă întâlnire étă ce se petrecé la curtea rĕposatuluĭ Gorjănilă:

Cucóna şi toţĭ óspeţiĭ plecaseră. Remaseseră numaĭ doctorulŭ Silvescu şi unŭ poetŭ, amicŭ alŭ acestuia numitŭ Stelénu.

Ambiĭ amicĭ, dinaintea unuĭ focuşorŭ, ce pătulea în vétră şi acăruĭa lumină colora în roşŭ o cameră vastă şi deşértă, conversaŭ despre deosibite sujete, când deodată auḑiră nisce ţipete înăbuşite venindŭ din coridorulŭ în care dădé uşa camereĭ lorŭ:

„Lăsaţi-mĕ! lasa-mĕ, să mĕ ducŭ! . . .

Silvescu şi Stelénu cunoscură acéstă voce. Eĭ se răpeḑiră totŭ deodată la uşă.

Era Raluţa, care îmbrăncită de vatavŭ, vroia se străbată la uşa camereĭ.

— Ce va să ḑică acésta? strigă Silvescu.

Vătavulŭ înlemni.

— Ah! cucóne, strigă féta, aruncându-se la piciórele luĭ . . . . . Dă-mĭ pre tata!—ḑi, să-mĭ dea pre tătuca!...

— Ce vreĭ, drăguţă, o întrebă Silvescu, cercândŭ s'o ridice.

— Pre tata, Cucóne! . . . Daţi-mĭ pre tătuca! . . .

www.dacoromanica.ro

— Nu te 'nțelegŭ;—ce vreĭ, draga mea? . . . Ce 'nsemnéză asta, domnule vătavŭ?

— Ea o nebună, cucóne; — ce vĕ maĭ potriviți s'o ascultațĭ . . . Eșĭ afară fă! . . .

— Cum? Mĕ rogŭ, domnule, aĭbĭ bunătate și nu poronci, când sunt și eŭ pe aicĭ . . . Înțelegŭ! trebue să fiă iér vr'o ticăloșiă de ale téle.

— Așĭa cucóne, o luatŭ pre tătuca de l'o datŭ slujitoriuluĭ la beilicŭ . . . elŭ, unŭ omŭ bĕtrânŭ, carele d'abea se maĭ póte tărî.

Suspinele și lăcrimile o năbușiră: ea nu putu continua

— Esplică blăstĕmăția asta, vatave, dise Stelénu, cu unŭ tonŭ carele fu așĭa de energicŭ, încât vatafulŭ schimbă fețe pentru întâeașĭ dată în viața luĭ, însă numaĭ pentru o clipă, căcĭ peste câte-va secunde elŭ respundé cu liniște:

Vĕ sărutŭ mănițile . . .

— Nu mi le maĭ săruta atâta și spune! . . .

— Apoĭ sciți, d-voastră, că și noĭ ascultămŭ de maĭ mariĭ noștrĭ . . . Privighitoriulŭ a trămisŭ pre slujitorŭ după unŭ omŭ, pentru beilicŭ, și satulŭ a alesŭ pre pădurarulŭ Eliseĭ, tatălŭ feteĭ acesteia . . .

— Nu credețĭ, cucóne; că nu l'o datŭ satulŭ, ci elŭ... Oh! dați-mĭ pre tătuca! — ce o se mĕ sciŭ eŭ face fără de tătuca!

Ochiĭ vătafuluĭ eraŭ roșĭ de mâniă, însă se conținu.

„Bine, bine! gândi elŭ în sine, helbetŭ, mi-a veni o dată și rândulŭ meŭ!“

— Ce vuetŭ e acolo? dise atuncĭ Cuc. Costache, intrândŭ din cerdacŭ cu pușca de umerŭ; ce vuetŭ e acolo?

— Ea féta asta, cucóne, respunse vătafulŭ, o înnebunitŭ pe semne — Supĕră pre boerĭ ca să-ĭ dé pre tatăsĕŭ, pre care l'o luatŭ slujitorulŭ la beilicŭ.

Unŭ gestŭ semnificativŭ, care se puté traduce prin cuvintele: a cum e timpulŭ! — termină aceste vorbe.

www.dacoromanica.ro

Costache, care singurŭ observase gestulŭ acesta, îlŭ înţelésă.

„Atâta numaĭ? ḑise elŭ, înturnându-se spre ceĭ doĭ amicĭ; nu vĕ maĭ supĕraţĭ pentru nimica.

— Cumŭ?

— Mi-e prietenŭ privighetorulŭ . . . chiarŭ mâne mĕ voiŭ duce cu féta la elŭ şi va da drumulŭ *tată-tĕŭ*, adause, adresândŭ finea fraseĭ către féta, ce'lŭ privia cu ochiĭ în lacrimĭ.

— Mânĭ? făcu ea.

— Mânĭ va fi pré tărḑiŭ, cucóne, întrerupse vătafulŭ. — Unŭ suspinŭ de satisfacere sbură de pe buze în perfiḑiĭ sĕĭ ochĭ.

— Va fi pré tărḑiŭ? murmură copila, începêndŭ érăşĭ a plânge. Costache se păru că stă pe gândurĭ.

— Voiŭ merge eŭ, chiarŭ acuma-ĭ ḑise Silvescu, căcĭ nóptea nu e cu totulŭ sosită.

—De prisosŭ, amice, mĕ ducŭ eŭ. —Haide, féta mea...

Şi féta, care nu asculta decât vocea amoruluĭ sĕŭ filialŭ, fără de a maĭ privi, séŭ de a maĭ ḑice măcarŭ unŭ cuvêntŭ de mulţămire la amiciĭ noştri, urmă luĭ Costache.

Doctorulŭ şi poetulŭ reintrară în cameră, pe când vătafulŭ şĭoptia pe furişŭ, câte-va cuvinte la urechia luĭ Costache, care trecuse pe lêngă dênsulŭ, apoĭ, trăgêndŭ pe dinafară uşĭa săleĭ, ḑicé :

„In sfârşitŭ i amŭ! . . . Unŭ galbenŭ dinainte, cu 3 de alaltăĭerĭ facŭ 4, şi cu 3 de mânĭ facŭ 7.— Şépte galbenĭ! écă o speculaţiune producĕtóre!

III.

Dérŭ de şi Stelénu reintră şi elŭ cu Silvescu, acesta peste câte-va minute era singurŭ, căcĭ poetulŭ, luându-şĭ pălăria eşi iute, respunḑêndŭ la întrebarea doctoruluĭ „pe dată vinŭ“.

www.dacoromanica.ro

In adevĕrŭ, nu trecură ḑece minute, și Silvescu l'auḑi chiămândŭ din tóte puterile, în cerdacŭ.

— Haide, amice, degrabă, căcĭ móre, ḑise elŭ, când Silvescu eși.

— Móre? Cine móre? . . . rĕspunde!

— Ea! . . . ea s'a înnecatŭ! — Amŭ presimțitŭ o nenorocire astăḑĭ! . . . Dér haide, doctore, căcĭ mĕ temŭ să nu fiă prea tărziŭ!

Silvescu urmă răpede luĭ Stelénu, ne băgândŭ de sémă că n'are nimica pe capŭ. Ambiĭ amicĭ eșiră pe pórta curțiĭ.

Peste o jumĕtate de oră de la acésta, eĭ transportaseră de la malulŭ pêrăuluĭ, ce mână prin satŭ alene nisce grele vălișóre, în care nu sufla nicĭ bórea cea maĭ debilă, transportaseră, ḑicŭ, cu ajutorulŭ câtorŭ-va țĕranĭ unŭ cadavru, — o fétă înnecată, pre Raluța, în pădure, în bordeiașulŭ tătucă-seŭ.

Ét-o colea, pe lavița din fundŭ a curateĭ séle cămăruțe, luminate așĭa de nesigurŭ de vr'o câte-va vrascurĭ ce mijescŭ în hornŭ; ea e galbenă ca céra, buzele eĭ, mânile eĭ sunt vinete și recĭ, membrele eĭ înțepenite. — Doctorulŭ rumpe de pe ea vestmintele ude și, cu mâna pe inima eĭ, cu capulŭ plecatŭ lêngă capulŭ eĭ în cea maĭ mare ansietate, caută să descopere cea maĭ mică vestige de viață. Stelénu însă nu maĭ e acolea, elŭ a eșitŭ îndată.

— Eĭ bine, cucóne, întrébă unŭ săténŭ, ce maĭ rĕmăsese în bordeiŭ cu doctorulŭ, ce ḑiceți?

— Ḑĕŭ! însumĭ nu sciŭ ce să ḑicŭ; fórte debilă speranță amŭ, că ea să fiă numaĭ leșinată. — Da óre de ce să se fi înnecatŭ ea?

— Heĭ, cucóne, cucóne! . . . cine maĭ știe? ḑi maĭ bine de ce nu s'o înnecatŭ maĭ nainte! . . . noĭ țĕraniĭ de nu ne arŭ maĭ ține legea, amŭ avé cuvêntŭ să ne facemŭ de sémă maĭ în tóte ḑilele, atâta suntemŭ de năcăjiți pe lumea asta . . . . . .

www.dacoromanica.ro

Cu tóte aceste, mulţămită ajutorurilorŭ bunuluĭ Silvescu, féta, care nu era mórtă începu a se deştepta.

Câte-va minuţe după aceea ea se ridica c'o convulsivă mişcare nervósă şi privindŭ pre doctorŭ, carele-ĭ dădea să simtă felurite spirturĭ, cu nişce ochĭ fiesaţĭ şi ne espresivĭ, d'odată începu a hohoti, apoĭ a plânge, ḑicêndŭ:

„Hăhă! . . . da! . . . aĭ să-mĭ daĭ pe tătuca! . . . aĭ să mĕ măriţĭ cu Vasile . . ba cu Tóderŭ, cu . . . . Nu, fugĭ! . . . dă-mĭ pace! aĭbĭ inimă!. . . milă! . . . Nu?... apoĭ déră.... Ha ha ha ha!... Haide, să daĭ sémă de mine . . . Ha ha ha! tătucă! dragă tătucă!

— Raluţă! strigă doctorulŭ, apucându-ĭ o mână şi sguduind-o tare, ca s'o siléscă aşĭ da sémă de cele ce se petrecéŭ în jurulŭ eĭ . . .

Dérŭ copila arĕtândŭ cu mâna ca liberă unŭ stâlpŭ alŭ hornuluĭ, cu gura întredeschisă, cu ochiĭ holbaţĭ şi ţintiţĭ, nu respunse nimica. — Apoĭ re'ncepu să hohotéscă cu un hohotŭ perdutŭ.

— A nebunitŭ, esclamă cu intristare Silvescu. Şi căḑu pe laviţă lângă căpĕtăiulŭ eĭ, ascunḑêndu-şĭ féţa în mânĭ.

— A înnebunitŭ! . . esclamă şi sătĕnulŭ înlemnindŭ şi elŭ lângă uşorulŭ de care era răzematŭ . . . .

. . . . . .

IV.

Étă ce se urma în timpulŭ acesta în altă parte.

Stelénu lăsândŭ în bordeiŭ pre Silvescu, mersese cât putuse maĭ răpede spre curte

Ca la vr'o 20—30 de paşĭ de la ea, deosebi desprinḑênduse din păclă, o umbră maĭ négră, o umbră de omŭ.

— Cine-ĭ acolo, întrebă Stelénu.

Nu respunse nimenĭ.

— Cine-ĭ acolo? repetă elŭ.

— Eŭ, eŭ, Mândreli. — Da d-ta eştĭ, d-le Stelénu

www.dacoromanica.ro

Dómne, mâncate-arŭ noroculŭ, ḑĕŭ, că nicĭ nu te cunoşcémŭ!

— O! când arŭ fi vroitŭ D-ḑeŭ să nu mĕ maĭ fiĭ cunoscutŭ vr'o dată!

— Şi de ce, mĕ rogŭ, acésta, domnişorule?

— Pentru că escĭ unŭ ticălosŭ, cucóne!

— O!

— Pentru că eştĭ unŭ fără de sufletŭ, unŭ miserabilŭ ucigĕtoriŭ!

— O! o!.. acésta-ĭ maĭ multŭ decât şégă!

— Pentru că escĭ un omucidŭ!

— Sfărşesce, domnule!... Lehăiturĭ de aste nu-mĭ placŭ şi nicĭ le voiŭ suferi orĭ şi de la cine m-iarŭ fi adresate!

— Eĭ bine, da! Nu le suferi! însă nu escĭ cu acésta maĭ puţinŭ unŭ mârşavŭ calăŭ!..

Când arŭ fi pututŭ cineva se véḑă faţa cea alterată a luĭ Mândreli, pĕrulŭ luĭ în neregulă, hainele luĭ sfăşiéte..... Când arŭ fi vĕḑutŭ cineva mânia, ce scânteia în încruntaţiĭ luĭ ochĭ şi buzele luĭ însângerate de muşcăturile ce-şĭ dedé, vrêndŭ să se stăpănéscă, arŭ fi datŭ îndărătŭ de îngrozire.

— Aşa-ĭ c'astaĭ numaĭ o şégă, amice Stelénu? Da sciĭ că escĭ poznaşŭ! Ha! ha! ha!... Maĭ eraĭ să mĕ facĭ să credŭ...

— Maĭ eramŭ să te facŭ să creḑĭ! — Şi ce, mĕ rogŭ? Cum-că prada ta, jertfa animalicesciĭ téle pofte nu maĭ este?.... Cum c'aĭ omorîtŭ pre o sermană copilă? cum că staŭ aice să-ţĭ cerŭ socotélă?

Mândreli tremura ca frunza suflată de criveţe.

— Da! cum că tu aĭ ucis-o?... cum că urmarea ta are să maĭ ucidă şi pre betrânulŭ eĭ tată şi pre Vasile logodniculŭ eĭ?

Se făcu o mică pausă.

— Nu rĕspunḑĭ? nu ḑicĭ, nimica, laşule!...

— Şi ce să respundŭ unuĭ nebunŭ?

— Nebunŭ, ḑicĭ tu? Aştéptă!

www.dacoromanica.ro

Şi se răpeḑi asupra luĭ Mândreli.

— Ba nu, făcu elŭ, oprindu-şĭ mâna gata de a lovi; nu aşĭa! îţĭ trebue ţie o înjuratură în ochiĭ lumeĭ, ca să rĕmână pată neştérsă . . . Nu aice! . . .

— Da bine ce aĭ, omule alŭ luĭ D-ḑeŭ? ce băĭguescĭ de uciderĭ? — Ce-sŭ vinovatŭ décă se sinucide cine-va pe lume?...

— Insă din causa ta ea s'a înnecatŭ! . . .

— S'a înnecatŭ? . . . şi bine ce sunt eŭ la mizlocŭ?..

Pe ce temeiŭ ḑicĭ că ea s'a înnecatŭ din causa mea? Maĭ ântêiŭ cine e acea *ea?*

— Te prefacĭ că nu scĭĭ de cine e vorba . . . şi până acuma vorbişĭ despre dênsa, despre féta alŭ căruia tată ne promiseseşĭ să-lŭ cerĭ de la privighiătorŭ! Acésta o făcéĭ tu numaĭ ascultându-ţĭ nelegiuita-ţĭ poftă . . . . Tu aĭ desonestat'o, aĭ ucis-o!

— Visezĭ! . . . . escĭ nebunŭ! . . . Cum de poţĭ să te legĭ de ómenĭ, fără să cercetezĭ lucrulŭ maĭ ântêiŭ? — Află, domnişorule, că nu-sŭ eŭ causa înnecăreĭ séle, ci îndărătnicia privighiătoruluĭ, ne eliberarea tătucă-seŭ....

— Minţĭ!

— D'arŭ fi ea în viaţă ţĭ-arŭ spune-o singură.

— Insă ea e mórtă! . . . şi tu vreĭ să profitezĭ de acésta ca să-ţĭ ascunḑĭ crima. . .

Unŭ surîsŭ muri în ochiĭ luĭ Mândreli.

— Ea nu-ĭ mórtă! strigă o voce, chiar dinapoia luĭ Silvescu; ca trăesce!

Mândreli perdu tótę puterile ce speranţa lipseĭ de mărturiă îĭ dăduse; elŭ simţi tăindu-i-se piciórele şi sângele afluindu-ĭ cu îngrozire spre inimă.

— N'a muritŭ, adause a ḑice vocea, dar e nebună.

— Nebună? strigă Stelénu.

Astă dată Mândreli simţi rădicându-i-se ca o pétră de pe ânimă; elŭ nu putu înnăduşi, orĭ cât se sili, o interjecţiune d'acele ce lasă unŭ omŭ lipsitŭ de aerŭ, când după multă înăduşire respiră cu lăcomiă aerulŭ ce-ĭ lipsise.

www.dacoromanica.ro

— Dar cine escĭ tu, întrebă Stelénu.

— Eŭ sunt *vătafulŭ.*

Mândreli îşĭ simţi restabilindu-se totŭ ordinulŭ naturĕĭ séle; elŭ se rădică ţanţuşŭ şi ameninţătorŭ. Multe arŭ fi pututŭ ceti Stelénu, de nu era întunericŭ, în ochiulŭ şi féţa luĭ cea îmbucurată, în colţulŭ ameninţătorŭ şi dedemnosŭ alŭ buzeĭ luĭ.

— Tóte aceste, i reḑise Stelénu, nu te împedecă, domnule, d'a fi unŭ ticălosŭ!...

— Domnule, aĭ să-mĭ daĭ sémă de înjurăturile astea.

— Când veĭ pofti. cât maĭ curêndŭ.

— Nu aicĭ, la Iaşĭ.

— Şi de ce nu aice? — Arme trebue să se póte găsi.

— Arme? — Cum? îţĭ trece prin gândŭ că eŭ m'aşĭ bate cu d-ta?

— Şi de ce nu, aşĭ pofti să sciŭ!

— Pentru că n'amŭ gustŭ să cercŭ şansele nesigure ale uneĭ resbunărĭ neghióbe!... Sunt judecătorĭ, instanţiĭ, puse ca să facă satisfacere. Să ne vedemŭ la Iaşĭ, Arhonda!

— Îĭ vedé ḑine suntŭ eŭ, arhon odobaşa, adaosă elŭ, în sine, îndepărtându-se.

Când fu departe de Stelénu, carele îndignatŭ de laşitatea luĭ, nu scia de trebue să-ĭ maĭ trămiţă niscaĭ înjurăturĭ maĭ crude séŭ de trebue să aştepte altă ocasiune, C. Costache poronci vătafuluĭ, carele-ĭ urmase, să-ĭ procure caĭ, să se pornéscă.

— Eĭ bine, ce staĭ? Ce este? adaosă elŭ vĕḑêndŭ că vătafulŭ remăsese în nemişcare la porunca sa.

— Vedeţĭ, cucóne...

— Ce?

— Aţĭ ḑisŭ par'că...

Să-mĭ daĭ caĭ şi trăsură să pornescŭ, şi cât maĭ curêndŭ.

— Déră ea-ĭ nebună!

— Eĭ! şi cine-ţĭ vorbesce de ea? haide, marşŭ de aice şi pe minută caĭ!

www.dacoromanica.ro

— D'apoĭ ea s'a fostŭ înnecatŭ, doctorulŭ a dismeţit-o şi póte să spună că . . .

— Să spună, ḑicĭ tu, însă ea-ĭ nebună!

— Nebunia póte să-ĭ trécă ş'atuncĭ nu sciŭ ḑeŭ . . .

— Eĭ bine, ce-ĭ de făcutŭ?

— Sărutŭ mănişiţele, cuconaşule . . . .

— Ce-ĭ încă?

— Ḑicémŭ eŭ, că adecăte décă d-v. v'aţĭ aduce aminte de unŭ cuvêntŭ alŭ d-v. . . .

— Ce cuvêntŭ?

— Vedeţĭ d-v. ea décă se va însănătoşi are să păréscă, de nu i se va astupa gura cu câte ceva.

— A! înţelegŭ, aĭ poftă să mĕ maĭ jumuleşcĭ de câte-va părale . . . Însă eŭ n'amŭ pe ce să-ţĭ plătescŭ.

— Cum? déră eŭ nu v'amŭ dat-o pe mână!

— Ea însă nu mi s'a supusŭ.

— Dér d-v. eraţĭ maĭ tare de cât dênsa. . .

— Eŭ amŭ scăpat-o din braţe chiarŭ în momentulŭ când puterile sleindu-i-se, începé a nu maĭ face decât o slabă resistenţă şi ea s'a răpeḑitŭ se vede la părăŭ, căcĭ eramŭ pe lângă dênsulŭ, (eşisemŭ din satŭ) — amŭ auḑitŭ ceva greŭ despicândŭ vălişórele apeĭ, apoĭ nimica...

— Care va să ḑică ea-ĭ... Eĭ! şi cu tóte acestea bună ocasiune aţĭ avutŭ astăḑĭ!

— S'a sfăşitŭ! caĭ şi trăsură de grabă.

În alba ḑileĭ Costache porni, lăsândŭ pre vătavŭ disperatŭ că nu-ĭ isbutise negoţulŭ, mulţămită curagiuluĭ bieteĭ Raluţeĭ. — Aşĭa are capetŭ orĭ ce întreprindere mîrşavă séŭ de se întâmplă altŭ-felŭ, să ne amintimŭ că „nu până în fine se va mânié Domnulŭ nicĭ în seclu se va iuţĭ“.

Cât pentru Costache. Mândreli, étă ce srisóre primia Silvescu, vr'o treĭ lunĭ de la aceste, de la Stelénu.

„*Dragă amice.*“

„Duelulŭ cu Costache, despre care ţ'amŭ fostŭ vorbitŭ în scrisórea din urmă, a rĕmasŭ nerealisatŭ căcĭ acea ticălósă creatură nu maĭ este pe lume! . . . A trebuitŭ ca să-şĭ dea suflarea cea

www.dacoromanica.ro

din urmă sub ascuțitulŭ pumnariŭ alŭ ticăloșiilorŭ sale. O bólă ruşinósă, în maĭ puținŭ de 24 de ḑile tăiâ firulŭ vieţeĭ luĭ celeĭ greţóse.

„Inainte d'a muri a poftitŭ sĕ fiă ertatŭ de noĭ; m'a chiămatŭ şi m'a juratŭ, cu cea de pe urmă lacrimă sinceră ce lumea i-a fostŭ lăsatŭ (aşĭa ḑicé elŭ). să împlorezŭ şi de la tine ertarea sa.

„Mi-a datŭ spre păstrare maĭ multe manuscrise d'ale luĭ, între altele şi unŭ testamentŭ, prin care lasă la maĭ multe jertfe d'ale urâcióseĭ patimĭ ce-lŭ stăpâni, banĭ şi unele lucrurĭ. Raluța nicĭ ea nu e uitată, de şi D-ḑeŭ a scutit-o de sórta celorŭ alte; i lasă maĭ multe juvaiere de preţŭ şi 100 de galbenĭ. Sermană fétă! cât maĭ bine era să nu te maĭ fi vĕḑutŭ elŭ nicĭ odată! . . . Astăḑĭ nu ţi-arŭ fi lăsatŭ averĭ, ţie, care nu te maĭ poţĭ folosi de ele, ţie, care în a 15-a primăvéră semenĭ cu acele finţe gărbovite de pasiunĭ, ţie asupra căreia şi provedinţa se pare revoltată, căcĭ ea nu ţ'a lăsatŭ de cât spinulŭ şi umeda ţĕrînă, ce ascunde de la perduta ta minte pre bietulŭ *tătucă-tĕŭ*, mortŭ sub bicile nevoieĭ ş'ale necazurilorŭ.

„Amice! mi-aĭ scrisŭ că doctoriĭ aŭ pututŭ isbuti ceva cu nefericita fétă, că-ĭ e maĭ bine. — Pănĕ la însănătoşarea eĭ, baniĭ otăriţĭ de testamentŭ, i voiŭ întrebuinţa maĭ nemeritŭ, înfiinţândŭ o şcoliţă sub numele eĭ, în satulŭ săŭ; acésta va atrage asupra-ĭ îndurarea bunuluĭ Dumneḑeŭ, şi însănătoşindu-se, noĭ suntemŭ d'ajunsŭ pentru ca-să facă, fericirea eĭ, maĭ alesŭ că ea însăşĭ n'arŭ primi asemenea banĭ, preţulŭ sângeluĭ tată-seŭ ş'a nenorocirilorŭ eĭ.—Adio, amice, D-ḑeŭ sá nu învinovăţéscă pre bietulŭ Mândreli, decât după ce va fi judecatŭ secolulŭ celŭ ticălosŭ în care a trăitŭ şi care s'a perdutŭ!"

Stelénu 18....

(Din Mozaicŭ).

www.dacoromanica.ro

FEMEEA

CUGETĂRĬ DEDICATE D-reĭ M. BOUCHER.

www.dacoromanica.ro

N'amŭ nicĭ gândulŭ, déră nicĭ sciința necesară, ca să potŭ întreprinde scrierea la care titlulŭ acesteĭ bucățĭ, arŭ fi pututŭ îndemna pre cetitorulŭ meŭ să se aștepte. Nu mi-amŭ propusŭ să scriŭ *Istoria Morală*, așĭa dicêndŭ, a *Femeeĭ*, a aceleĭ gingașe creature, așĭa de straniă și așĭa de misteriósă, așĭa de debilă și atâta de puternică, atâta de ocărîtă, urgisită, și atâta de dismerdată, iubită! Nu, nicĭ odată, cu puțina mea sciință, eŭ, unŭ începĕtorŭ în arta scriereĭ, nu voiŭ cuteza a lua unŭ sujetŭ în care s'aŭ încurcatŭ scriitoriĭ ceĭ marĭ aĭ seculelorŭ trecute și presinte. — Eŭ acole mi-amŭ propusŭ numaĭ să reproducŭ câte-va din opiniunile acele care aŭ adusŭ pre bărbațĭ (maĭ alesŭ Românĭ) a dice că Femeea perde pre omŭ, că Femeea e *demonŭ*, și pentru acestŭ scopŭ, voiŭ pune pe scenă chiar pre bărbațiĭ, ce dicŭ acésta.

Étă că amŭ să începŭ. Ascultațĭ, séŭ maĭ bine cetițĭ încetŭ, să nu v'aude nimenĭ, ca să nu roșițĭ, mândrelorŭ d-ne și d-șóre, și nu vĕ perdețĭ răbdarea când vețĭ vedé rătăcirea bărbațilorŭ în judecățile lorŭ, eĭ carĭ se dicŭ *capŭ femeeĭ*, eĭ carĭ credŭ că numaĭ lorŭ li-ĭ datŭ să aprofundeze unŭ sujetŭ seriosŭ și că voĭ sunteți pré învĕțate cândŭ sciți deosebi unŭ nătărăŭ dintre doĭ proștĭ! Ascultațĭ.

Femeea ca șérpe.

— Da bine totŭ holteiŭ escĭ, amice Toderică? la vêrsta ta arŭ trebui să te vĕdŭ înconjuratŭ celŭ puținŭ de vr'o duzină de copiĭ,

www.dacoromanica.ro

— Dérŭ tu însuţĭ, Anastasie, ce gândescĭ de nu ţĭ-aĭ alesŭ partea, că ţi-ĭ vremea?

— Eŭ? ḑĕŭ, dreptŭ să-ţĭ spunŭ, că mĕ temŭ să facŭ pasulŭ acesta.

— Inţelegŭ; tu escĭ ca şi mine; te temĭ că nu-ĭ nemeri *şopârla printre şerpĭ.*

— Ce vreĭ să ḑicĭ?

— Da nu sciĭ vorba cea vechiă, că lumea femeilorŭ este ca unŭ sacŭ plinŭ de şerpĭ şi printre care, unde şi unde, se află şi câte o şopârlă!

— A! bine, adecă-te că acelŭ ce se însóră sémănă cu ne'nţeleptulŭ, care vêră mâna în sacŭ cu gândŭ c'o să nemeréscă o şopârlă...

— Şi-ĭ maĭ de sigurŭ c'o să dé de şérpe!

Femeea ca lŏcustă.

— Nu te 'nsura, băete, nu te 'nsura, că-ĭ rĕmâné la covrigĭ calḑĭ şi cóte góle!... O să daĭ toţĭ păpuşoiĭ tĕĭ pe capele şi dantele! — Măĭ copile, maĭ bine unŭ nourŭ de lŏcuste şépte anĭ pe ogorulŭ tĕŭ, decât o femee!

— Eleĭ, moşule! da décă are zestre bună?

— Cu zestre? Insóră-te déră, fĕtulŭ meŭ, ca să aĭbă lŏcusta ce sfâşié, déră nu crede c'o s'o aĭbĭ multŭ timpŭ după ce n'o maĭ fi zestrea!

Femeea cu unéltă

— Sciĭ tu o veste; bre Vasile?

— Care?

— Mĕ însorŭ, chiarŭ astăḑĭ!

— Ha! ha! ha! ce maĭ veste!

— Cum?

— D'apoĭ chiarŭ aşĭa! eŭ nu maĭ ţinŭ minte de câte orĭ amŭ gustatŭ din paharulŭ nuntescŭ şi nicĭ odată n'amŭ luatŭ acésta de vr'o bunătate.

— Şi cu tóte aceste ţ'a plăcutŭ să te însorĭ.

www.dacoromanica.ro

— Cine ţ'a spusŭ acésta te a înşelatŭ. Eŭ nicĭ o dată nu m'amŭ însuratŭ cu gândulŭ *că voiŭ fi fericitŭ*, ci numaĭ dóră voiŭ ‹ăpêta *unŭ clironomŭ* avutuluĭ meŭ. D-ḑeŭ însă n'a îngăduitŭ acésta, căcĭ nevasta mea cea d'ântêiŭ m'a lăsatŭ după câte-va lunĭ, sub cuvêntŭ că n'o iubĭamŭ, a 2-a sub pretestŭ că o temémŭ, a 3-a pentru că pĕrulŭ mi-lŭ cărunţise cele douĕ d'ântêiŭ şi nu vrémŭ să mi-lŭ cănescŭ...

Femeea în rîndulŭ obiectelorŭ ce procură mulţămire.

— Eĭ! d'aşŭ fi eŭ o dată în stare, cumŭ sciŭ eŭ!

— Ce aĭ face atuncĭ?

— Ce aşŭ face? Mĭ-aşĭ lua unŭ puiŭ de nevĕstuică...

— Numaĭ unŭ puiŭ?

— D'apoĭ câte? o sută?

— Eŭ gândémŭ că să-ţĭ căptuşescĭ vr'unŭ paltonŭ; una nu-ţĭ ajunge.

— Ha! ha! ha!... Eŭ nu'ţĭ vorbescŭ de nevăstuice de acele?

— D'apoĭ de care?

— Amŭ să-mĭ iéŭ o femee.

— Maĭ bine ié, băete, unŭ milionŭ de nevăstuicĭ!... Eĭ, da să lăsămŭ şéga; ce aĭ maĭ face încă?

— Mi-aşŭ lua, cum îţĭ spunŭ, unŭ puiŭ de femeiuşcă, sciĭ? colé-cozŭ! apoĭ vr'o 10 *copoĭ şi prepelicarĭ, vr'o 8 postalionĭ, unŭ cupe năstruşnicŭ cu nisce caĭ de Anglia séŭ arăbescĭ. ş'apoĭ viaţă de aurŭ!*...

Femeea causa viţiilorŭ.

— Lumea vorbesce, ḑice D. G... că-mĭ place gloria, că mĕ târâiŭ, că comitŭ cele maĭ laşe înjosirĭ, ca să mĕ căţerŭ pe muntele eĭ... Dar ce să facŭ? mi-e dragă Maria. şi ea pretinde să iubéscă unŭ omŭ *alesŭ*.

— Duduca N... poftesce unŭ soţŭ *cu miĭ de galbenĭ*, ea mi-e dragă; ce să facŭ óre ca să mĕ vré? — Ḑĕŭ; puţinŭ îmĭ pésă décă speculaţiunile ce voiŭ întreprinde

www.dacoromanica.ro

ca să mĕ înavuţescŭ, vorŭ fi ruşinóse, lasă să strige lumea că daŭ dreptatea pe banĭ! . . .

Şi aşĭa maĭ departe!

Ĕcă cum e judecata de bărbaţĭ, femeea, acea gingaşă şi divină jumĕtate a lorŭ!

— Ce grozăviă!

Aşĭa o! femeilorŭ, voĭ la acărora creaţiune D-ḑeŭ a pusŭ tótă perfecţiunea cea maĭ înaltă; voĭ, în care elŭ a adunatŭ totŭ ce póte fi maĭ strĕlucitorŭ de frăgeḑime şi de frumuseţe, voĭ, capo-d'opera sa, — cât de multŭ a-ţĭ fostŭ şi sunteţĭ încă defăimate de mândra dér *séca* raţiune a despotuluĭ, ce vĕ daţĭ înse-vĕ, din causa debilităţeĭ şi a blândeĭ vóstre naturĭ.

Ascultaţi-ĭ! ascultaţi-ĭ sĕrmaniĭ!.. Eĭ strigŭ, cu dispreţulŭ pe buză şi ura în sînŭ: „femeea, femeea ne-a perdutŭ şi ne perde!“

Déră de ce nu-ĭ întrebĭ tu, o! femee, prin cine esistă eĭ, pe vale? — Cine-ĭ causa orĭ maĭ bine obârşia ideilorŭ de *reînălţare*, ce sbucnescŭ din tóte părţile lumeĭ, din tóte capetele, până şi din cele maĭ ne'nvĕţate? Dér eĭ chiar de arŭ sci, n'arŭ vroi să respundă, că tu escĭ acésta! Şi cu tóte aceste escĭ tu! — nime altulŭ maĭ multŭ decât tine!

Déră audŭ pre maĭ mulţĭ din d-v, d-lorŭ, rîḑêndŭ de acĕstă idee. — Cum? ḑiceţĭ, femeea re'nalţă omenirea! femeea împrăştie în lume ideile cele frumóse? Se vede că bĭetulŭ scriitorŭ, maĭ adaoge unŭ altulŭ, nu cunósce decât lumea ce ş'o face în capulŭ sĕŭ.

— Ba o cunoscŭ, d-lorŭ, celŭ puţinŭ îndestulŭ şi pre a d-v., ca să vĕ spunŭ că v'aţĭ pré grăbitŭ a judeca o idee ne desvĕlită încă. Aşĭa, femeea re'nalţă omenirea; cu acésta nu vréŭ să ḑicŭ că tóte femeile din lume facŭ acesta; ce e ḑreptulŭ, unele ca aceste sunt ca escepţiunĭ de la regulă, până aḑĭ . . .

Dér maĭ la urmă, décă ele nu sunt tóte cum s'ar cuveni să fiă, acuĭ e vina? — Cine e causa corumpereĭ lorŭ?

Totŭ noĭ, d-lorŭ.

www.dacoromanica.ro

Căcĭ ce spuneţĭ óre tinereĭ copilițe, care se ivesce pre pragulŭ societăţeĭ, când i eșiţĭ înainte, înarmaţĭ de tóte mârșavele arme ale seducereĭ, de arme cu care dintr'o lovitură-douĕ sunteţĭ siguri c'o să nimiciţĭ totŭ ce ea vĕ póte opune : *inocența* și niscaĭ vage principiĭ de virtute, care adese zacŭ numaĭ în mugure nedesvĕlitŭ în inima eĭ, din lipsa uneĭ crescerĭ cuviincióse.—Ce-ĭ spuneţĭ voĭ, ḑicŭ? — I ḑiceţĭ voĭ, în locŭ de a căta s'o înșelaţĭ: — Copilă, noĭ iubimŭ în femee sufletulŭ nobilŭ, virtutea?

— Copilă, adevĕrata fericire, ce poţĭ să aspirĭ acolea, constă în a te sili, măritându-te, să poţĭ cresce pe genuchile téle, ceea ce-ĭ maĭ scumpŭ pre lume, unŭ omŭ și o femee onestă.

I ḑiceţĭ voĭ, de aceste?

— Nu! nu!

Ș'apoĭ încă cutezaţĭ s'o defăimaţĭ, să strigaţĭ asupră-ĭ după ce v'a mulţămitŭ, după ce aţĭ perdut-o! — Iĭ imputaţĭ defecte, carĭ înșive i le-aţĭ comunicatŭ. Și când nu vĕ maĭ puteţĭ folosi de acele defecte ale eĭ, voĭ strigaţĭ: „*Femeea e stânca virtuţilorŭ!*“

Și ea este până aḑĭ acea *stâncă*, căcĭ și ea, după cum voĭ i-aţĭ eșitŭ înainte de aţĭ primit-o, ésă înaintea juneluĭ, ce înaintesce pe scena lumeĭ, plinŭ de focŭ, de speranţă și de intusiasmŭ pentru totŭ ce i-se pare frumosŭ; — ea ese înaintea acestuĭa, ḑicŭ, i întinde voluptósele și atrăgĕtórele braţe ale plăcerilorŭ, în carĭ bietulŭ nepriceputŭ se asvârle cu tótă confidența, caracteristică vêrsteĭ luĭ . . . Érăși vinŭ a întreba a cuĭ e vina décă elŭ adesea móre înnădușitŭ în ele?

Nu credŭ să fiă cu totulŭ a femeeĭ, cacĭ ea n'a adusŭ cu sine, născêndu-se, mizlócele de perdere; voĭ i le-aţĭ arĕtatŭ, când aţĭ perdut-o!

Vreţĭ însă ca femeea să nu maĭ fiă demonulŭ, ce perde lumea, ci angelulŭ reînalţătorŭ, să nu maĭ fiă isvorulŭ viţiilorŭ ci alŭ virtuţilorŭ?

Pregătiţĭ lumeĭ *mame bune*, mame care să créscă fii-

www.dacoromanica.ro

cele séle în principiile acele ce credeţĭ că arŭ aduce reînălţarea vóstră, mîntuirea vóstră,

Asta va fi, când, călcândŭ în picĭóre poftele nóstre, şi dreptulŭ ce ne dămŭ, de superioritate asupra femeeĭ, i vomŭ arĕta adevărata eĭ posiţiune socială, adevărata eĭ vocaţiune; — asta va fi, când fiă-care mamă va sci legăna pre copiiĭ sĕĭ în ideile şi principiile, carĭ unora dintre modernĭ chiar, li se parŭ numaĭ creaţiunĭ d'ale imaginaţiuneĭ poetuluĭ; atâta-sŭ de căduţĭ!

Atuncĭ femeea va fi femee, va fi adevĕratulŭ capŭ-d'operă alŭ creatoruluĭ; atuncĭ şi bărbaţiĭ vorŭ fi bunĭ, căcĭ eĭ vorŭ ḑice:

— Tincăĭ i place virtutea; să fiŭ virtuosŭ ca să mĕ iubéscă.

— Mariţa iubesce să facă bine şi să lucreze pentru ţéra sa; amŭ să facŭ şi eŭ acésta, ca să-ĭ placŭ.

— Florica nu caută nicĭ admiră aurulŭ de pe vestmintele mele, ci caută o inima nobilă; amŭ să facŭ pe a mea aşĭa cum o vrea ea! —

Ast-felŭ lumea se va regenera; Sclava va ridica pre stăpânulŭ sĕŭ, din mĕlulŭ în care s'aŭ precipitatŭ unulŭ pre altulŭ.

Ast-felŭ, curêndŭ, însoţirea nu va maĭ fi o neguţitoriă pentru bărbaţĭ şi pentru femeĭ mijloculŭ de a putea face lucrurile, care nu le facŭ cândŭ sunt fete, din ţémă că nu se vorŭ putea mărita, maĭ alesŭ de n'aŭ ḑestre mare.

De închiăerea acestuĭ articolŭ, să mi se dea voiă a cita acolea, asupra acestuĭ subiectŭ, câte-va rînduri din unŭ vestitŭ autorŭ francesŭ:

Femeea póte totŭ asupra omuluĭ prin amorŭ

„Care fi-va coróna femeeĭ ce are să vină şi cum domni-va ea peste generaţiunile viitóre?

Lua-va sceptrulŭ şi sabia? Inăspriva la muncĭ mănile séle delicate? Disputa-va omuluĭ imperiulŭ brutalŭ alŭ puterei?

Nu! dérŭ ea va guverna pre omŭ prin graţiă şi prin

www.dacoromanica.ro

amorŭ și omulŭ o va înconjura de îngrijirĭ; mulțămirea de a o vedé și d'a o auḑi-lŭ va face maĭ bunŭ; desmerdările drăguțeĭ séle vorŭ da unŭ sufletŭ putereĭ séle; elŭ va domni prin ea și ea va domni prin elŭ.

Și étă, că aceste lucrărĭ nu vorŭ fi nuoĭ; căcĭ adevĕrŭ grăescŭ vouă, femeea mișcă acuma chiar lumea ce o apésă, însă ea triumfă prin vicleniă de puterea tiranică ce vré s'o sdrobéscă.

Cugetațĭ bine! noĭ nu inventâmŭ aicea unŭ sistemŭ, noĭ constatămŭ unŭ faptŭ: femeea póte totŭ asupra omuluĭ prin amorŭ, ea póte să-lŭ pérdă séŭ să-lŭ mântuéscă.

Fabulele antice enervă pre ercule la picĭórele Omfaleĭ și facŭ să cadă voinicia luĭ Samsonŭ sub fórfecile Dalileĭ.

Pandora respândesce tóte relele pre pămêntŭ și Eva dă omuluĭ să guste din unŭ fructŭ ce omóră. Dér D-ḑeŭ a pusŭ capulŭ șérpeluĭ sub picĭórele femeeĭ și creștiniĭ ridicândŭ pre Isusŭ la rangulŭ de Ḑeŭ, lasă în fruntea omenireĭ pre dulcea și radiósa figură a Marieĭ.

Așĭa dér, décă femeea ni e regina nóstră, de ce-ĭ refusămŭ noĭ coróna?

Nu vedemŭ noĭ că pentru d-a resiste femeeĭ noĭ amŭ vestezit-o și că ultragând-o, noĭ amŭ desfloritŭ esistința nóstră în inima nóstră?

Părințĭ ne pricepuțĭ! noĭ făcurămŭ o sclavă din cea maĭ puternică jumĕtate din noĭ înșine, și vremŭ să ne facemŭ liberĭ!

Făcurămŭ o sclavă din mama copiilorŭ noștri și maĭ vorbimŭ de venitoriŭ!

Și nu simțimŭ că aducêndŭ durerea în sînulŭ femeeĭ, otrăvimŭ cu lacrimĭ obârșia generațiunilorŭ!

Decĭ tótă doctrina ce vĕ anunciŭ se reduce la acésta :

Nu maĭ fițĭ tiranĭ *femeeĭ* și n'o maĭ priviți ca pre o proprietate, care să ve mulțăméscă capriciurile.

Căcĭ ea trebue să ni fiă mamă, soră séŭ soțiă!

Fiă ea *dómnă* între noĭ, după cum între frumusețile lumeĭ ea e dómnă prin frumusețea eĭ!

(Mozaicŭ)

---

www.dacoromanica.ro

LOGOFETULU BAPTISTE VELELI

EPISODŬ ISTORICŬ DIN SECOLULŬ XVII.

www.dacoromanica.ro

PROLOGŬ

I.

Pre la începutulŭ secululuĭ alŭ XVII, (1631), tronulŭ ţĕriĭ trecuse sub Alecsandru Radu, fiiulŭ luĭ Radu, domnulŭ Românieĭ. Acesta abia domni cincĭ lunĭ, şi nevrednicia ce i se imputâ, séŭ póte, (şi-ĭ maĭ de creḍutŭ) influinţa, care începuse a întinde mréjă pe lângă curtea suzerană, aduse destronarea luĭ şi reîntórcerea luĭ Alecsandru Iliaşŭ, acelŭ fidelŭ portretŭ, în miniatură, alŭ Domnilorŭ fanarioţĭ, carĭ curênd avéŭ să împingă pre biata Moldovă la căderea eĭ morală şi materială, din care nicĭ astăḍĭ nu se póte rădica cu deplinătate.

La auḍirea fataleĭ novitale că Pórta denumise Domnŭ pre Alecsandru, ca unŭ fiorŭ de mórte trecu prin tóte inimele. „O! vechiă biată moşiă! (patrie), strigaŭ boieriĭ adunaţĭ în sfatŭ, vine vermele să-ţĭ ródă inima!“ — Dér eĭ nu se mulţămiaŭ, vĕḍêndŭ fortuna ce-ĭ ameninţa, de a se mântui fiă-care pre sine, ca apoĭ, puindŭ căciula pe o urechiă şi, din locŭ de siguranţă, privindŭ nenorocirile ce cotropescŭ pre ceĭ-l-alţĭ, să-şĭ bată peptulŭ cu pumniĭ, văicărându-se asupra sórteĭ acelora ş'a patrieĭ... Nu! eĭ, înainte de a gândi la sine, gândiaŭ la obştia Românilorŭ, înainte de a gândi să-şĭ mântue moşióra, gândia la chipurile cum vorŭ puté mântui Patria!...

Decĭ toţĭ boieriĭ se sfătuiră, ce vorŭ face? O ambasadă

www.dacoromanica.ro

alcătuită din ceĭ maĭ însemnațĭ din eĭ fu trimisă la Constantinopole ca să refuze din partea întregeĭ țĕrĭ pre Alecsandru Iliașĭ. Când amŭ ḑisŭ că fu trimisă o ambasadă,așĭ fi trebuitŭ să ḑicŭ : o turmă menită martirismuluĭ! Cine nu sciă câte rușinóse umilințĭ și necazurĭ nu suferiră eĭ de la o curte, cum era acea Turcéscă pe atuncea? Eĭ bine! cu o adevĕrată iubire de patriă, eĭ se așteptaŭ la tóte, încă pornindŭ din țéră, însă eĭ vroiaŭ cu orĭ-ce prețŭ ce i arŭ privi numaĭ pre eĭ, să mântue pre frațiĭ lorŭ rĕmașĭ în țéră, de Alecsandru și de posderia de Grecĭ, cu carĭ elŭ era gata să năbușéscă de la Constantinopolĭ.

Resultatulŭ acesteĭ frumóse și nobile ambasade fu de totŭ neînsemnătorŭ. Braviĭ boierĭ se reînturnară în patriă, aducêndŭ cu sine, pe lângă încredințarea curțeĭ că Iliașŭ astă dată se va purta bine, și o îndoită ură și sete de resbunare, nu atât însă asupra Porțeĭ, cât asupra luĭ Iliașŭ cu aĭ sĕĭ, cariĭ, prin imfame machinațiĭ, provocaseră rea-tratarea lorŭ în Constantinopole. Strigătulŭ unanimŭ alŭ boierilorŭ din țéră, la istorisirea tristă ce le făcură ambasadoriĭ de cele ce li se întêmplaseră, fu : Să murimŭ séŭ să scăpămŭ de impilătorĭ! — Dér între aceste, Iliașŭ, însoțitŭ de aĭ sĕĭ și de gvardie, intrase în țéră. Timpulŭ, prin urmare, era pré scurtŭ, ca boieriĭ, înainte de intrarea luĭ în capitală, să pótă pregăti o óste, cu care să-lŭ respingă. Eĭ dér se liniscĭră, fiă-care pe la postulŭ sĕŭ, séŭ celŭ puținŭ se părură linisciți.

Să lăsămŭ acum pre Alecsandru cu toțĭ Greciĭ sĕĭ instalându-se în trebile guvernuluĭ; să nu vorbimŭ nicĭ de ticăloșiile ce făptuiră cu toțiĭ chiar de la pășirea lorŭ în țéră; să nu pomenimŭ, pentru de o cam dată, nicĭ de faimosulŭ dintre ticăloșĭ Ministrulŭ Baptiste Veleli, marele credinciosŭ alŭ luĭ Iliașŭ; ci să ne transportămŭ aiure.

Décă cetitorulŭ meŭ va merge cu mine pre drumulŭ ce duce astăḑĭ la Bacăŭ, dér care nu e drumulŭ-mare ci acelŭ ce se chiamă *prin frânturĭ*, unŭ drumŭ pre care

www.dacoromanica.ro

îndestulŭ de bine l'a botezatŭ ţĕranulŭ Moldovénŭ, ca să nu amŭ trebuinţă de a maĭ spune ce felŭ de drumŭ e; décă, ḑicŭ, cetitorulŭ meŭ m'arŭ întovărăşi şi arŭ face cu mine vr'o şése óre de călĕtoriă totŭ în fuga caluluĭ, elŭ arŭ întêlni într'unŭ punctŭ unde drumulŭ se crucesce de unŭ altŭ drumŭ, astŭ-felŭ că formézā o cruce, la umbra unuĭ mare şi stufosŭ stejarŭ, treĭ călĕtorĭ, de călătorĭ luându-ĭ după murgiĭ ceĭ voinicĭ ce pascŭ pe lângă eĭ.

Imbrăcaţĭ câte treĭ în vestminte ţĕrănescĭ, eĭ aŭ, cu tóte aceste, în fisionomia lorŭ, în manierele lorŭ, unŭ ce carele te face a crede, că costumulŭ ce-portŭ nu e acelŭ alŭ poziţieĭ lorŭ sociale.

Noĭ vomŭ lua convorbirea lorŭ de acolo de unde amŭ găsit'o, dândŭ de dênşiĭ.

— De nu era Constantinŭ Aseni, noĭ eramŭ perduţĭ! ḑisese celŭ maĭ bĕtrânŭ din eĭ.

— Aşĭa, jupâne Buhuşe, respunde celŭ maĭ june; de nu era elŭ, ca să ne vestéscă ticălósele luĭ planurĭ, de bună sémă curêndŭ n'amŭ fi vĕḑutŭ nicĭ lumina sóreluĭ, nicĭ jupânesele.

— Nu e mulţămitŭ, continuă alŭ treilea din eĭ care, în privirea vêrsteĭ, ţiné mizloculŭ; nu-ĭ mulţămitŭ câte pagube ne-aŭ făcutŭ de câte-va septămânĭ, de când e în scaunŭ, acum arŭ fi vrutŭ, ticălosulŭ, să ne mănânce şi ḑilele.

— Să i le mâncămŭ noĭ luĭ, Hatmane Săvine! strigă maĭ junele. — Aşĭa! să i le mâncămŭ noĭ luĭ! repetă cu elŭ celŭ maĭ bĕtrânŭ, pre carele-lŭ numiseră Buhuşĭ. — Să scăpămŭ biata moşiă de lăcuste, Vornice Lupu! adăogă către celŭ maĭ june Hatmanulŭ Săvinŭ.

— Ascultaţĭ, ḑice Lupulŭ, după câte-va minute de gândire; nu trebue să vorbimŭ ca copiiĭ, ci trebue să ne înţelegemŭ bine cu toţiĭ, să ne pregătimŭ, să resvrătimŭ cu încetulŭ şi în secretŭ ţéra . . . şi într'o ḑi mergemŭ cu toţiĭ. . .

— Şi să móră, Iliaşŭ! Intrerumpe iutele Hatmanŭ Savin.

www.dacoromanica.ro

— Aşĭa, boierĭ! aşĭa, boierĭ! urméză bĕtrânulŭ Buhuşŭ: jupânulŭ Lupu înţelepţesce grăesce; trebue să fimŭ bine pregătiţĭ, ca nu cum-va, apoĭ, venindŭ Turculŭ cu mâniă, să facă rĕŭ ţĕrii, şi ast-felŭ, în locŭ s'o mântuimŭ, maĭ rĕŭ s'o ticăloşimŭ!

— Ascultaţĭ, boierĭ! D-ta, jupâne Buhuşe şi d-ta, jupâne Săvine, juraţĭ d-vóstră că nu-'ţĭ trage unulŭ *haĭsa* şi altulŭ *céla*?

— Jurămŭ, pe viulŭ D-ḑeŭ Sântulŭ.

— Décă-ĭ aşĭa, boierĭ, să nu maĭ perdemŭ timpulŭ; haideţĭ să ne vedemŭ unŭ cescuţŭ de jupânese, să ni le strângemŭ la locŭ bunŭ, cu multulŭ, puţinŭ ce ne-a-datŭ D ḑeŭ...

— Da de ce aşĭa, jupâne Lupu? curmă Hatmanulŭ Săvinŭ.

— Pentru ca să nu ni le găséscă ticălosulŭ acela de asupritoriŭ.

— Şi după aceea, ce facemŭ? Intrébă Buhuşŭ.

— De odată ne ducemŭ pe la toţĭ boieriĭ şi boierănaşiĭ de pe la ţéră, de-ĭ sfătuimŭ să se resvrăteze, năĭmimŭ flăcăĭ sineţaşĭ, rădicămŭ Vrancea, Lipcaniĭ, Seimeniĭ, şi apoĭ Dumneḑeŭ ne-a povĕţui şi ne-a ajuta... Haĭdeţĭ, boierĭ!

— Haĭdeţĭ!

Şi tus-treĭ punŭ frêulŭ în capulŭ sirepilorŭ lorŭ, şi mi se aruncŭ pe eĭ.

— Staţĭ! strigă Buhuşŭ, în momentulŭ ce caiĭ nerăbdătorĭ eraŭ să pornéscă.

— Ce este?

— Să maĭ jurămŭ încă odată: Să murimŭ, orĭ moşia s'o mântuimŭ din ghiarele fiareĭ.

— Jurămŭ! jurămŭ, pe numele viuluĭ şi sântuluĭ D-ḑeŭ, strigă Lupu şi Săvinŭ, rădicândŭ ochiĭ spre cerŭ şi făcându-şĭ cruce.

— Nu-ĭ destulŭ, adaogă Buhuşŭ, nu-ĭ destulŭ; d-ta jupâne Lupule să ne fiĭ Căpetenia nóstră, că escĭ omŭ têmĕrŭ şi înţeleptŭ!

www.dacoromanica.ro

— Aşĭa, strigă şi Sevin; d-ta, jupâne vornice, să ne fiĭ Căpetenia.— Apoĭ fiă-care apucă câte unulŭ din cele 4 drumurĭ lângă care se odihniseră şi, asemenea visuluĭ, disparŭ pe zmeiĭ lorŭ din Bugégŭ. Er Lupu, oprindu-se la câţĭ-va stânjinĭ, din drumulŭ ce apucase: Să le fiŭ Căpitanŭ! ḑise elŭ, căutândŭ să-ĭ maĭ deosebéscă prin pădurea, în care intraseră amêndoĭ; să le fiŭ căpitanŭ! Cât maĭ multŭ aşĭ fi doritŭ să le fiŭ altŭ ceva! Dér Domnŭ de ce nu?... Şi purcede şi elŭ ca o săgétă în o direcţiă opusă cu a acelorŭ doĭ boierĭ.

II.

Lăsândŭ acum, pentru câte-va minute, pre vorniculŭ Vasile Lupu să călătoréscă singurŭ, vomŭ sta sub stejarŭ ca să facemŭ maĭ de aprópe cunoscinţă, nu cu Buhuşŭ orĭ Săvin, ci cu Lupu, carele e unulŭ din principalele personagiurĭ ale nuveleĭ ce ne amŭ propusŭ să istorisimŭ.

— Cu vr'o 30 anĭ maĭ în urmă, într'unŭ satŭ micŭ, de lângă têrgulŭ Pétra, unŭ satŭ carele şi până astă-ḑĭ ş'-aŭ păstratŭ numele sĕŭ vechiŭ de Oşlobenĭ, într'o Joĭe de véră, era o mişcare estraordinară. Fete mândre ca primăvéra, cu florĭ în cosiţe, cu cămeşe cu altiţe, flăcăĭ, păunaşĭ traşĭ prin inelŭ, neveste cu florĭ albe orĭ cu ştergare, tóte şi toţĭ din satŭ alergaŭ la curte în vestminţe de sĕrbătóre, cu bucuria în inimă şi cu veselia pe féţă.... căcĭ acolo pre érbă i aştepta danţulŭ şi şĕgile. Străiniĭ, carĭ arŭ fi venitŭ în ḑioa aceea în satŭ, n'arŭ fi aflatŭ nicĭ pre baba cea maĭ încovoétă şeḑêndŭ pre cuptorulŭ eĭ, ca după obiceiŭ, şi arŭ fi fostŭ silitŭ să crédă că a fugitŭ totŭ satulŭ de vr'o gróză, orĭ că-ĭ vr'o mare întêmplare la curtea boieréscă. In faptă acole, fesu-roşiĭ de pe cerdacu'ŭ de d'asupra pivniţeĭ trăgéŭ din vióre horĭ, ce scoté din minte până şi pre babe, încât se prindé şi ele între fetele ce bătéŭ cu călcâiĭ pajiscea de lângă prispa curţeĭ... Acolea ciobănaşulŭ suna din cimpoiŭ; dincolo maĭ mulţĭ moşnegĭ spunŭ istoriĭ d'ale luĭ Ştefănică Vodă

www.dacoromanica.ro

celŭ sântŭ... Tóte feţele sunt pline de bucuriă, căcĭ stăpânulŭ, Paharniculŭ Lupu, este şi elŭ plinŭ de bucuriă: jupânésa luĭ i-a datŭ unŭ feciorŭ, frumosŭ ca unŭ lucéfĕrŭ, unŭ feciorŭ, celŭ ântêiŭ născutŭ.!

Décă cine-va arŭ fi intratŭ din tindă în vr'o cameră arŭ fi datŭ numaĭ de mese întinse, de boierĭ cu barbe lungĭ şi albe, cu ciobóte galbene, cu mestiĭ, cu işlice şi fesurĭ roşiĭ, cu şalurĭ de taclitŭ, cu blănĭ de samurŭ.., şi toţĭ închinândŭ pahare în sănătăţĭ nesfârşite.. In vremea acésta, într'o cămară maĭ mică din fundulŭ tinţeĭ, era lehusa ce-şĭ alăpta copilulŭ eĭ, pre când o babă négră şi slută, o ţigancă, ţinêndŭ în sgrăbulita eĭ mână mâna cea gingaşă şi plăpândă a prunculuĭ, i proorocia o sórtă fórte norocósă. —Aoleo! ţicé ea, jupâneşică, stăpânica mea, o sĕ ajungă la mare boeriă! . . . o sĕ ajungă la domniă.

Eĭ bine, acestŭ pruncŭ căruĭa o babă, într'o ţi, i menia (dóră jupânésa i-a da ceva maĭ multŭ), o posiţie aşĭa de strălucită, era Vorniculŭ Vasile Lupu, călăreţulŭ nostru.

La venirea luĭ Alecsandru Iliaşŭ pe tronulŭ ţĕriĭ, noĭ îlŭ găsimŭ în tótă flórea bărbăţieĭ.

De câte orĭ citescŭ vr'o baladă de acele cu adevĕratŭ frumóse improvizaţiĭ de-ale poetuluĭ Românŭ, şi de câte orĭ în ele întâlnescŭ vre unŭ flăcăŭandru, care se temŭ smeiĭ, unŭ Românaşŭ cu fruntea naltă, cu faţa deschisă, cu sprâncéna îmbinată, cu ochiulŭ ca mura cea cóptă, de atâtea orĭ îmĭ pare că poetulŭ, autorulŭ baladelorŭ, vré să-mĭ vorbéscă de Vasile Lupu, ast-felŭ de mândru Românŭ îmĭ era elŭ în privirea fizică; dar Vasile nu era maĭ puţinŭ perfectŭ şi în privirea morală. Elŭ, către regularitatea trăsăturilorŭ feţeĭ séle, adăoga şi acelŭ aerŭ de bunătate, care vădesce că vine din o inimă alésă, lucru ce ipocriţiĭ nicĭ o dată nu vorŭ sci face. Mândra luĭ sprâncénă, nalta luĭ frunte, eraŭ de douĕ orĭ maĭ mândre, când esprimaŭ fermitatea, vroinţa cea ne urnită a unuĭ sufletŭ tare... Aşĭa, Lupu, înzestratŭ de unŭ spiritŭ organizatorŭ mare, fórte agerŭ, şi de o cumpănire,

www.dacoromanica.ro

de o înţelepciune greŭ de aflatŭ în mulţĭ din boierĭ secululuĭ sĕŭ, se părea destinatŭ numaĭ-decât de providenţă la lucrurĭ marĭ. Cine l'arŭ puté óre descrie maĭ bine decât Mironŭ Costin, când ḑice de elŭ, că e: *ca unŭ leŭ şi la fire şi la trupŭ.*

Lupu, de june încă stăpânulŭ uneĭ averĭ fórte marĭ, crescută încă prin însoţirea sa cu o jupânésă din familia Bociocŭ (1), era unulŭ din ceĭ maĭ însemnaţĭ boierĭ aĭ ţĕriĭ; influinţa luĭ şi ca bogatŭ şi ca boierŭ de omeniă, multŭ înţeleptŭ la sfaturĭ, era nemărginiţă, şi asta-ĭ ajuta fórte multŭ în tóte planurile séle.

Atâtŭ cât amŭ spusŭ, să ne ajungă despre trecutulŭ luĭ; să-lŭ urmămŭ acumŭ în drumulŭ ce aŭ apucatŭ.

După câte-va micĭ popasurĭ, la umbra vre unuĭ arbore, sub care mânca ceva din merindele ce avé în desagiĭ de la oblânculŭ şĕliĭ, Lupu, îndeséră, când sórele dăduse după munte, intră într'unŭ târguşorŭ micŭ, alcătuitŭ din câte-va sute de case de lemnŭ şi câte-va dughiene cu tărăbĭ coperite de felŭ de felŭ de mărunţişurĭ, şi înfundându-şĭ căciula luĭ ţurcănéscă tocmaĭ pe ochĭ, pişcă calulŭ cu vĕrguţa şi, după ce cotigi câte-va uliţĭ şi hudiţĭ din acestŭ târguşorŭ alŭ Romanuluĭ, intră într'o ogradă, unde se afla o casă curăţică, cu cerdacŭ de scândurĭ pe pivniţa de desubtulŭ caseĭ, după moda de atuncĭ; ş'apoĭ elŭ descălecă, îşĭ legă calulŭ de unŭ stîlpŭ alŭ cerdaculuĭ şi intră. Să intrămŭ şi noĭ cu elŭ.

Intr'o cameră văruită şi cu vĕrgĭ de humă, pe unulŭ din lungile divanurĭ, ce o umple de la unŭ capĕtŭ la altulŭ, sta o jupânésă, ast-felŭ judecând'o după tóleta sa, compusă din unŭ fesŭ albŭ cu canafŭ negru de mătasă pe capŭ, împrejuratŭ de o singură códă de pĕrŭ, ce făcé unŭ mândru contrastŭ cu albéţa fesuluĭ, o fermene tótă cusută cu firŭ şi o fotă fórte bogată în cusăturĭ. Tóleta eĭ era fórte scumpă şi frumuseţea eĭ fórte rară!

Acésta era jupânésa Vorniculuĭ Lupu. In momentulŭ

(1) Veḑĭ Miron Costin, faţa 283.

www.dacoromanica.ro

intrăreĭ bărbatuluĭ. ea legăna într'o albiă pre o copiliță cântându-ĭ cânteculŭ celŭ nemuritorŭ: *Nani! nani!*

— A! dragulŭ meŭ! drăguțulŭ meŭ! strigă ea după ce privi cât-va pre bărbatulŭ sĕŭ, ce-ĭ zîmbia de lângă ușă. Bine aĭ venitŭ!

Și sărindŭ din loculŭ unde stăté, se aruncă de gâtulŭ luĭ Lupu.

— Da ce însemnéză straiele aceste în care te vĕdŭ? întrébă ea, după ce-și maĭ alină bucuria că-și revĕduse soțulŭ, după trecere de vr'o treĭ lunĭ, de când elŭ nu venise pe a casă, trimisŭ fiindŭ de țéră la Constantinopole.

— Draga mea, însemnéză că, fără de ele, póte acumŭ nu m'aĭ maĭ vedé, căcĭ, ticălosulŭ de Iliașŭ a pusŭ spionĭ să mĕ afle și să mĕ ucidă.

— Să te ucidă? ah! și nu se teme de D-deŭ? să te ucidă pre tine, tata Rucsăndițeĭ!— Și jupânésa trăgé cu dragoste spre albiă pre soțulŭ eĭ, carele, în bucuria de a o îmbrățișa, uitase de copiliță ce-ĭ dăruise D-deŭ, în neființa luĭ. Lupulŭ astă-dată însă o privesce dormindŭ cu somnulŭ celŭ îngerescŭ alŭ vêrsteĭ séle In fiă-care trăsătură a fețeĭ copileĭ elŭ recunósce, când pre jupânésa sa, când pre bunică-sa. Cu unŭ cuvêntŭ, bucuria luĭ Lupu era bucuria orĭ căruĭ părinte bunŭ din orĭ-ce parte de lume, de la orĭ-ce hațiune, cât de civilizată séŭ cât de barbară... Și cu atâta maĭ multŭ se bucura Vasilie că de câțĭ-va anĭ, tocmaĭ de la nascerea luĭ Ionică, ce-ĭ trăia, elŭ ne-încetatŭ doria să aibă o copiliță

Douĕ dile se strecurară apoĭ, dile pe care Lupu, nearĕtându-se la nime din târgŭ, de-'mpreună numaĭ cu soția sa, le întrebuințară la strêngerea la unŭ locŭ a totŭ ce avéŭ maĭ scumpŭ în odóre; apoĭ, săpândŭ elŭ însușĭ sub vétra hornuluĭ o grópă, le ascunse pre tóte, puindŭ țĕrîna la locŭ.

A treia-di, des-diminéță, vizitiulŭ aștepta cu redvanulŭ la scară.

Până a nu se zări sórele, Vorniculŭ îmbrățișâ âncă

www.dacoromanica.ro

o-dată, la scara rĕdvanuluĭ pe jupânésa luĭ, care plângé; apoĭ strînse la sînŭ pre Ionică, fiulŭ sĕŭ celŭ ântĕiŭ, unŭ băétŭ ca de vr'o ḑece anĭ, ce clironomise frumuseţă tatăluĭ sĕŭ, dérŭ o frumuseţă maĭ multŭ ideală, de potŭ ḑice, căcĭ natura, cu totulŭ alt-felŭ de cum era tatălŭ, îlŭ făcuse infirmŭ şi slabŭ. Vorniculŭ i îmbrăţişă, apoĭ dete la sinulŭ jupânesei şi pe plăpânda Rucsăndiţă. Jupânésa cu Ionică se suiră în redvanŭ şi, peste o clipă, acesta dispăré de la ochiĭ luĭ Lupu Sermanulŭ! lŭ-urmări, cu ochiĭ în lacrimĭ, până când lŭ perdu din vedere, cumŭ urmărimŭ, dóră le vomŭ maĭ prinde, în tinereţile nóstre, acele iluziĭ drăgălaşe, care le vedemŭ dispărêndŭ în negrulŭ norŭ alŭ realităţiĭ.

Câte-va minute după aceea şi Vasile, luându-şĭ ḑiua bună de la toţĭ casnicĭ sĕĭ, după ce aşeḑă icóna maĭceĭ Domnuluĭ d'asupra loculuĭ unde-şĭ ascunsese averile, încălecă totŭ în costumulŭ sĕŭ celŭ ţĕrănescŭ, şi purcese ştergêndŭ o lacrimă, ce roura în marele şi deşteptulŭ sĕŭ ochiŭ.

— Cine scie de-mĭ voiŭ maĭ vedé vre-odată biata căscióră, nevésta şi copilaşiĭ! ḑicé elŭ, eşindŭ din ogradă. Apoĭ rădicândŭ ochiĭ spre ceriŭ şi ḑicêndŭ cu durere: „Fĭă voĭa ta, D-ḑeulŭ meŭ!“ îşĭ îndemnă roĭbulŭ, carele sbura maĭ multŭ neatingêndŭ pămêntulŭ.

CAPULŬ I.

Alecsandru Iliaşŭ şĭ Baptiste Veleli.

Maĭ doĭ anĭ se scurseseră de la ḑioa aceea când treĭ boierĭ, sub unŭ stejarŭ isolatŭ, juraseră mântuirea ţĕreĭ orĭ peirea lorŭ.

Intr'una din bogatele cămărĭ a le curţilorŭ Domnescĭ din Iaşĭ, cămărĭ aşternute tóte cu covóre turcescĭ şi cu divanurĭ de şaluri, cămărĭ în care aurulŭ era prodigatŭ pe laviţe ca şi pre tóte albiturile Domnescĭ, împrejurul uneĭ mese lucsóse, ce se încovăia sub mulţimea felurilorŭ

www.dacoromanica.ro

de bucate, aduse în talere scumpe de metalurĭ, i a bĕuturilorŭ de totŭ felulŭ, stăté, înconjuraţĭ de sute de idiclĭĭ şi Ecpaele, Alecsandru Vodă cu toţĭ Grecii, carĭĭ mereŭ i închina pahare.

— Să trăescĭ, Măria ta! strigaŭ uniĭ, că ne aĭ datŭ pănea de tóte ḑilele.

— Să-ţĭ dé D ḑeŭ avuţiile luĭ Iov! ḑicéŭ alţiĭ, că neaĭ datŭ slujbe, de ne agonosimŭ cu ce să trăimŭ la ḑile grele...

— Să-ţĭ dé D-ḑeŭ mărirea luĭ Solomon, uraŭ iştiá, că ne-aĭ făcutŭ ómenĭ. — Éră Alecsandru Iliaşŭ le mulţămia, la fiă-care, ḑicêndŭ :

— Să trăiţĭ şi voĭ, că şi maĭ multe avuţiĭ, şi maĭ mare cinste vĕ voiŭ da! Să mâncămŭ, să bemŭ, să petrecemŭ, cu veseliă... căcĭ mi-ĭ vremea şi mie şi vouă, dragilorŭ meĭ. câtŭ oĭ fi eŭ preste ţéra asta şi voĭ cu mine... Strîngeţĭ voinicŭ la banĭ orĭ şi cum, orĭ şi de la cine-ţĭ puté, şi halalŭ să vĕ fiă, *morea!* Berechet! ţéra nu-ĭ a mea!...

După câte-va óre de la ospĕţulŭ acesta, la care se înfiinţa. vaĭ! aşĭa de grozave ḑile pentru biata Moldovă, în cămara asta era numaĭ Vodă Iliaşŭ şi cu unŭ personagiŭ, pre care încă şirulŭ istorieĭ nóstre ne-aŭ fostŭ împedecatŭ de a-lŭ face cunoscutŭ maĭ de multŭ.

Unŭ capŭ ţuguiatŭ, rasŭ şi ascunsŭ sub fesulŭ celŭ roşŭ, o fisiognomiă în care celŭ maĭ simplu omŭ póte ceti *mârşăvia de caracterŭ*, cu scumpenia, şi şiretliculŭ maĭ presusŭ de tóte; aceste patimĭ şi alte maĭ rele încă, formândŭ unŭ sufletŭ sprijinitŭ de douĕ picióre, ce-şĭ ascundŭ cioturile în şacşirĭ roşiĭ şi ciobóte galbene cu mestiĭ, vorŭ sluji de trăsăturĭ, după care cetitorulŭ meŭ va cunósce de-acum pre insulŭ rĕmasŭ cu Iliaşŭ, pre Logofĕtulŭ Bapt'ste Veleli.

Étă ce vorbia aceste douĕ persóne :

— Măria ta, să maĭ vorbimŭ de nevoile ţĕreĭ...

— Să vorbimŭ. Veleli dragă, să vorbimŭ: spune, ce? n'aĭ banĭ de ajunsŭ? Ţi s'a stricatŭ curţile, podurile de pe moşiĭ?...

www.dacoromanica.ro

— Nu, nimicŭ de aceste Măria ta, *bogdaproste* luĭ Dțeŭ, nicĭ o slugă de-a le Mărieĭ téle nu duce lipsă de nimică de aceste...

— Apoĭ?...

— Apoĭ, să maĭ vorbimŭ ..

— De nevoile țereĭ? vorbesce!

— Sciĭ, Măria ta, Vorniculŭ Vasile Lupu ..

— Lupu? care are jupânésă frumósă? Palicarule! aĭ vré să mĕ maĭ înșelĭ, și...

— Nu, nu țicŭ acésta astă-dată, Măria ta, întrerupse ràpede Ministrulŭ, devenindŭ roșĭu ca fesulŭ sĕŭ la auțirea de jupânésă frumósă.

— O aflatŭ! murmură elŭ între dinți...

— Apoĭ déră ce-ĭ?

— Măria ta, Vorniculŭ Vasile Lupu, cu Hatmanulŭ Săvinŭ și cu alțiĭ, aŭ să ne răpune viéța

— Viéța, țicĭ tu, Veleli?... Vorniculŭ Lupu să-mĭ rĕpună viéța?... Să vede c'aĭ uĭtatŭ că elŭ nicĭ nu se maĭ scie ce s'a făcutŭ din țéră, sunt acum doĭ anĭ, sciĭ, de când otărîsemŭ să-ĭ punŭ capulŭ în parŭ, luĭ și la toțĭ ceĭ-l-alțĭ.

— Bine, Măria ta, dér elŭ trăiesce ..

— Trăiesce! Eĭ! și décă trăiesce?.. Veleli se teme de Vasile Lupu, Veleli, la alŭ căruia glasŭ și nume arŭ trebui să tremure tótă țéra?...

— Măria ta, nu-sŭ în tóte țilele pascele; aŭ tremuratŭ ea de când sunt eŭ robulŭ Mărieĭ téle, căcĭ de câte orĭ nu tremura, eŭ sciémŭ numaĭ decât s'o daŭ pe *pêrtea eĭ.*

— Și de ce numaĭ facĭ și acum totŭ cum făcéĭ atuncĭ?

— Amŭ făcutŭ, Măria ta, însă degéba! Odinióră, numaĭ cât bâziia vr'unŭ satŭ, și pe locŭ lŭ liniscémŭ, că mi-ĭ trântémŭ, (după voia Mărieĭ téle), birŭ preste birŭ, beilicurĭ preste beilicurĭ, pânămĭ striga *amanŭ!*

— Eĭ, și'acum cine te împedecă?...

— Nime! déră Seimeniĭ pre care-ĭ trimitŭ, ca altă dată, să strîngă birurĭ nu se maĭ întornŭ; aceĭ pre care-ĭ

www.dacoromanica.ro

trimitŭ ca să-şĭ primble sineţele prin sate, totŭ ca altă dată dór, se vorŭ îngrozi câniĭ de ţĕranĭ,—ĕră-şĭ nu maĭ daŭ înapoĭ...

— Ce? nu s'aŭ întorsŭ?... Pre toţĭ să mi-ĭ tragĭ în ţépă! Să-ĭ vĕdŭ eŭ, nu maĭ departe decât mânĭ, înşiraţĭ pe zidurile curţeĭ!

— Pré bine, Măria ta, de i-orŭ prinde, se.... Dér Vasile Lupu?

— Eĭ, bine?

— Măria ta, elŭ e pe aice, pe unde-va, ascunsŭ... Să nu mĕ maĭ aĭ de robŭ Mărieĭ téle de n'o fi aşĭa!

— Găsesce-lŭ déră!

— Nu-ĭ atâta de uşorŭ de a-lŭ găsi pre cât se pare Mărieĭ téle, că-ĭ omŭ agerŭ şi cu capŭ; nu s'o prinde ca şórecele în capcană... Măria ta, nu-ĭ de şuguitŭ! aŭ să-ţĭ răpună viéţa... orĭ aŭ să te mazîléscă.

— Eleĭ, Veleli! Şi ḑĕŭ, pre legea mea! pĕcatŭ mare de m'arŭ mazîli!

— Pĕcatŭ de totŭ! Măria ta escĭ ca unŭ lucéfĕrŭ când te îmbracĭ în straele Domnescĭ.... ş'apoĭ şi noĭ ăştie-l-alţĭ, Măria ta, de te-orŭ mazîli, perdemŭ pânea din mână.

— Ce-ĭ de făcutŭ óre, Veleli?... Auḑĭ! să ne mazîléscă!

— Măria ta, pre Vasile Lupu...

— Să-ĭ taĭ nasulŭ, să-ĭ taĭ urechile.... să-lŭ tragĭ în ţépă!...

— Ca să-ĭ taĭ nasulŭ, să-ĭ taĭ urechile, să-lŭ înţepŭ, trebue să-lŭ fi prinsŭ maĭ întêiŭ.

— Prinde-lŭ, déră.

— Décă eŭ aşĭ avé poronca Mărieĭ téle...

— Écă-ţĭ poroncescŭ.... Da maĭ la urmă, Veleli, ce totŭ aştepţĭ să-ţĭ poroncescŭ? Tu sciĭ pré bine că toţĭ, ca şi tine, suntemŭ aice, uniĭ ca să agonisimu banĭ, alţiĭ mărire... Fă, dragulŭ meŭ, totŭ ce sciĭ că-ĭ de folosŭ în interesele nóstre ş'ale prietenilorŭ de naţia nóstră... ş'apoĭ, să bemŭ, să mâncămŭ şi să petrecemŭ, Veleli..

www.dacoromanica.ro

— Décă-ĭ aşĭa, Măria ta, nu rĕmâne decât să-mĭ iscălescĭ ârtia asta, prin care încuviinţezĭ prinderea luĭ Vasile Lupu...

— Ş'a luĭ Săvinŭ, ş'a luĭ Buhuşŭ, ş'a cuĭ veĭ pofti! Adă, Veleli!

Şi Iliaşŭ, apropiindu-se de o mésă din mizloculŭ caseĭ, unde eraŭ nisce călimărĭ de alamă, de brâŭ, sub-însemnă, fără să citéscă măcarŭ unŭ rêndŭ, acéstă hârtiă' ce-ĭ dete Veleli cu sfiélă.

— Ţine, Veleli; fă cu ea ce sciĭ.

Veleli, primind'o, orĭ cât se stăpâni, nu putu înnăduşi unŭ zîmbetŭ, ce se lăţi pre subţiratecile luĭ buze şi pre vicleniĭ sĕĭ ochĭ — „E a mea!“ murmură elŭ între dinţĭ, cu bucuriă.

Profitândŭ acum de momentulŭ cât ministrulŭ Veleli se pregătesce de a eşi, şi vorbesce cu stăpânulŭ sĕŭ de lucrurĭ puţinŭ importante pentru şirulŭ istorieĭ nóstre, să ḑicemŭ câte ceva care să facă maĭ cunoscutŭ cetitoruluĭ caracterulŭ luĭ Iliaşŭ. Cu inima plămădită de natură în patima cea grozavă a mândrieĭ şi în setea de mărire, Iliaşŭ, orĭ câtă parte lua şi elŭ din jafurile, din birurile ce rădica Veleli de pe ţéră, sub felurĭ de denumirĭ, nu era însă maĭ nicĭ o dată elŭ carele arunca, de la sine, tóte acele birurĭ şi angăriĭ, ce scurgé ţéra. Luĭ i trebuia mărire; înconjuratŭ de ómenĭ de naţia sa, carĭ scia a profita de setea luĭ, eĭ ĭ-o potolia prin titlurile pompóse ce, fără de ruşine, i dădé, éră eĭ să mulţămiaŭ cu ceea ce li se păré maĭ positivŭ: cu baniĭ ce scurgéŭ din ţéră, după poruncĭ Domnescĭ, pre care, le era pré uşorŭ de a le trage de la Iliaşĭ. — Aşĭa, acestuia i era de ajunsŭ ca, neocupându-se de nicĭ unŭ interesŭ alŭ ţĕreĭ, să petrécă ḑi şi nópte la banchetuirĭ, la petrecerĭ, şi să se védă înconjuratŭ de nămolulŭ acelŭ de slugăriţŭ pre care Domniĭ Moldoveĭ începuseră a-şĭ înfiinţa, după moda curţeĭ suzerane. De îndată ce Ministriĭ sĕĭ îĭ procuraŭ cele ce-ĭ plăcé, puţinŭ i pĕsa luĭ cu ce mizlocŭ făcé eĭ acésta. Şi étă că de nepĕsarea acésta a luĭ, boieriĭ pă-

www.dacoromanica.ro

mênteni sciuseră profita, în curgere de doĭ anĭ trecuţĭ, pentru de a rĕsvrăti ţéra asupra luĭ. In deşertŭ Veleli, viclénulŭ Ministru, i arĕtase de maĭ multe orĭ ce fortună clocotia asupra tuturora, nu atât ca să scape viéţa luĭ Vodă, ci ca să nu pérdă, eşindŭ Iliaşŭ din Domniă, mizloculŭ de a se înavuţi. — Domnulŭ rîdé de tóte presupunerile, ce-ĭ arĕta fiara acea egoistă: — „Aruncă birurĭ nouĕ, Veleli, i ḑicé elŭ; pune beilicurĭ grele!... Décă n'aŭ ce face şi gândescŭ la resvrătirĭ, dă-le de lucru!... Ce naiba! tu, care şi pre mine m'aĭ învĕţatŭ în arta de a domni asupra Moldovenilorŭ, cu asemanea modŭ, tu acum te temĭ de eĭ?... Tu, Veleli! Ha, ha, ha!...

Écă ce felŭ de persóne guvernaŭ biata Moldovă!

CAPULŬ II.

O jupânésă.

Să venimŭ la şirulŭ istorieĭ nóstre.

Câte-va minute după ce Iliaşŭ iscălise hârtia luĭ Veleli, acesta eşi. Atuncĭ Iliaşĭ închise după elŭ uşa cu cheia şi, deschiḑêndŭ o altă uşă, ascunsă într'unŭ colţŭ de părete, dete întrare uneĭ femeĭ.

Vêrsta eĭ, (deabia să fiă-avutŭ 18 anĭ), adăogită de albéţă ca laptele a feţeĭ séle; ochiĭ sĕĭ maĭ frumoşĭ decât cerulŭ din Maiŭ; totŭ căpuşorulŭ eĭ încununatŭ de pĕrulŭ celŭ răsucitŭ pe după albulŭ fesŭ; talia sa cea mlădiósă, ce se desina prin fermenéoa de firŭ rotunḑită pe lângă mijlocu-ĭ trasŭ prin inelŭ şi încinsŭ de paftale cu petre scumpe, tóte, tóte făcéŭ, din nevăstuica asta o frumuseţă atâtŭ de rară, că décă aĭ fi întâlnit-o în géna ḑileĭ, prin vr'unŭ munte séŭ codru, numaĭ decâtŭ aĭ fi luat'o de vr'o ḑină.

— Eĭ bine, jupânésă Suzană, i ḑise Iliaşŭ, luând'o de mână şi făcênd'o să şeḑă pe divan; acumŭ s'aŭ dusŭ Veleli, poţĭ să mântuĭ...

— Măria ta, nu maĭ amŭ nimicŭ de spusŭ, respunse

www.dacoromanica.ro

jupânésa cu unŭ glasŭ aşĭa de dulce cumŭ nicĭ-odată n'a fostŭ cântare îngeréscă.

— Dérŭ spune-mĭ, aşĭa să trăescĭ, dragă jupânésă! cine ţi-ĭ bărbatŭ?

— Măria ta, mĕ rogŭ de ertare, dér asta nu-ĭ nevoiă să spunŭ.

— Şi de ce nu?.. Ce? óre tu nu mĕ iubescĭ, Suzăniţă?

— Eŭ să te iubescŭ?.. eŭ, pre Măria ta?..

— D'apoĭ firesce! de vreme că ţ'a fostŭ milă de mine şi n'aĭ vrutŭ să cadŭ sub pumnalele conspiratorilorŭ, pe carĭ aĭ venitŭ să mi-ĭ descoperĭ, să vede că. . .

— Nu, Măria ta, nu! te'nşelĭ!.. n'amŭ avutŭ nicĭ-odată altŭ gândŭ, venindŭ aicé, decâtŭ acela ca să-ţĭ mântuĭ viéţa. . . Asta aşĭ fi făcut'o şi pentru celŭ maĭ mare duşmanŭ alŭ meŭ.

— Dér décă acum tu-mĭ escĭ dragă, mie, Suzănică?..

— Eŭ, Mărieĭ téle... să fiŭ dragă!..

— Eacă! şi ce te minunéză asta?.. Décă nu mĕ creţĭ... dă-mĭ o guriţă! — Şi lăsându-şĭ unŭ braţŭ pe după gâtlejulŭ eĭ celŭ delebădă, ascunsŭ sub mulţimea şirurilorŭ de salbe, maĭ îşĭ apropiese buzele de a le eĭ, dérŭ ea, de odată, smuncindu-se din braţu-ĭ fugi la uşă şi, cercândŭ s'o deschidă, răcni:

— Măria ta, dă-mĭ drumulŭ să mĕ ducŭ! . .

— Să te ducĭ, Suzănică? ţise elŭ, reapropriindu-se de ea; da eŭ te iubescŭ?..

— Măria ta, lasă-mă!.. aĭ uĭtatŭ că amŭ bărbatŭ.

— Aĭ bărbatŭ!.. ş'apoĭ?.. Te-oiŭ despărţi eŭ de dênsulŭ... Remâĭ cu mine!..

— Dă-mĭ drumulŭ, aibĭ milă!..

— Nu vréĭ să remâĭ?

— Nu! Dă-mĭ drumulŭ!

— Ha! ha! ha! şciĭ că eşcĭ poznaşă?. Să-ţĭ daŭ drumulŭ. . . Par-că amŭ căpiatŭ.. . Auţĭ d-ta?.. Să-mĭ vie singurică în labă, ş'apoĭ să-ĭ daŭ drumu! Suzana schimba feţe şi începuse a tremura ca vérga. „Ce amŭ făcutŭ eŭ? ce amŭ facutŭ?“ Ea îşĭ frângé mânile, pe

www.dacoromanica.ro

când Iliaşĭ, în prada uneĭ mârşave pofte, o sorbia cu ochiĭ.

— Ascultă, Suzănică, i ḑice elŭ, lăsândŭ să isbucnéscă vulcanulŭ ce-ĭ clocoté în sînŭ; fiĭ a mea!

— Eŭ, a Mărieĭ téle? Nu, cât oiŭ trăi!

— Fiĭ a mea, Suzănică, şi-mĭ cere ce-ĭ vré: curţĭ, moşiĭ, salbe; să nu maĭ şciĭ ce face de multe avuţiĭ! . .

— Nu-mĭ trebue nimica! bărbatulŭ meŭ are de tóte... dă-mĭ drumulŭ!.. Măria ta!.. lasă-mĕ să esŭ!.!

— Să eşĭ?.. ha! ha! ha!.. Eĭ! apoĭ, ḑĕŭ, eştĭ de totŭ poznaşă!.. Să eşĭ?., Da de ce aĭ venitŭ? ca să eşĭ?

— Măria ta! îndurare!..

Şi ea se răpeḑi spre Iliaşĭ ca şi când arŭ fi vrutŭ să i se arunce la ghenunchĭ, dér ţinêndŭ ceva cu o mână pe sub fermenea. Doĭ paşĭ şi ea era lângă Vodă, cândŭ o bătaiă agitată în uşă o făcu să sté pe locŭ.

—Deschide! deschide! strigă unŭ glasŭ dincolo de uşă.

La auḑirea acestuĭ glasŭ, Iliaşŭ se simţi maĭ la îndămână de cum era când auḑise întâile bătăĭ, căcĭ acum cunoscuse glasulŭ luĭ Veleli

— Intră érăşĭ unde aĭ statŭ dineóre, ḑice elŭ încetŭ cătră Suzana. Şi apoĭ ne-îngrijindu-se maĭ multŭ de ea, se duce să deschidă uşa, ḑicêndŭ: intră Veleli!

La numele acesta, Suzana, care nu ascultase porunca luĭ Iliaşĭ, Slobóde unŭ ţipetŭ prelungitŭ şi înainte de ce să fiă întratŭ acela, ea se răpede ca fulgerulŭ, se lovesce peptŭ în peptŭ cu elŭ, şi în fuga mare trece coridórele...

Iliaşĭ vré s'o urmăréscă, dérŭ Veleli apucându-lŭ de póla roşeĭ séle giubele: — Stăĭ, Măria ta! nu-ĭ vreme acumŭ de petrecutŭ...

— Ce este? strigă elŭ, cu mâniă.

— Suntemŭ perduţĭ!.. ţéra-ĭ în picióre!

CAPULŬ III.

Monastirea

Cu douĕ ḑile înainte de cele ce se petrecură la curte, étă ce se urma în altă parte.

www.dacoromanica.ro

Cetitorulŭ meŭ bine-voéscă a merge cu mine pre drumulŭ ce duce la mânăstirea..... acea mânăstire ce se înalţă singură în mizloculŭ codrilorŭ betrânĭ, ca o insulă mică în mizloculŭ oceanuluĭ.

După o ḑi de călĕtoriă prin pădurĭ, munţĭ cărunţĭ şi văĭ nesvârşite, încinse de pârae ca de nisce brăe de argintŭ, étă că noĭ sosimŭ. Biserica principală între chiliă e, ca într'o cutiă fără capacŭ, împodobită de icóne şi de tablourĭ din sânta scriptură, care de care maĭ rĕŭ, maĭ ciudatŭ zugrăvite. Să trecemŭ răpede délungulŭ cerdaculuĭ, pe la vr'o ḑece uşĭ, ş'ajungêndŭ la alŭ unspre ḑecea (acea dinaintea căreia se vĕdŭ doĭ salcâmĭ) să intrămŭ. Casa mobilată fórte simplu, ca orĭ ce chiliă călugăréscă, este însĕ de o curăţiă şi o regulă de minune. Pre unŭ divanŭ, asternutŭ cu scórţe de ţéră, bine ţesute şi feluritŭ vĕrgate, stă o jupânésă tênĕră, de o frumuseţă mare. Lîngă ea o scrisóre deschisă, dovedesce că a cetit-o. Acumŭ însă cu ochiĭ gânditorĭ, ea nu-şĭ póte opri unŭ zîmbetŭ fericitŭ ce-ĭ scóte o copiliţă de doĭ spre treĭ anĭ, care de la capĕtulŭ divanuluĭ se dă dea dură ca o rótă, spre braţele jupâneseĭ, riḑêndŭ cu rîsulŭ ţelŭ cerescŭ alŭ vĕrsteĭ séle, pe cândŭ lîngă unica mésă de lemnŭ, de lângă feréstra cea mică, ce lumină casa cu o lumină nesigură, unŭ băetŭ de vr'o 12—13 anĭ, frumosŭ dér palidŭ ca o frunḑă în tómnă, întórce mereŭ filele unuĭ céslovŭ.

Cetitorulŭ cunósce, póte, pre acéstă jupânésă de jupânésa luĭ Lupu, cu copilaşiĭ sĕĭ, Ionică şi Rucsăndiţa. De nevoiă este sĕ spunŭ însă cum se face că familia luĭ Lupu e la monastirea acéstă.

Să-şĭ amintéscă cetitorulŭ de ḑioa aceea în care Lupu îşĭ porni de a casă jupânésa cu copiiĭ. Atuncĭ nu era de nevoiă ca acum, să sciă cetitorulŭ meŭ, că Lupu îşĭ trimité familia să locuéscă la acéstă monastire, singurele locurĭ, carĭ eraŭ maĭ respectate până şi de Domniĭ ceĭ rĕĭ. N'amŭ nevoiă dér sĕ maĭ spunŭ şi că de atuncĭ nicĭ o singură ḑi, jupânésa cu copiiĭ nu maĭ eşiseră din mo-

www.dacoromanica.ro

nastire, unde din timpŭ în timpŭ venia bărbată-sĕŭ s'o véḑă, séŭ i trimité scire de elŭ prin vr'unŭ răvaşŭ Tóte cunoscinţele de pe la oraşe ale jupâneseĭ luĭ Lupu se minunaŭ de dispărerea eĭ, dér nime nu putu afla unde se adăpostise ea.

Acum sĕ urmămŭ.

—Ce facĭ tu, acolo, Ionică, întrébă jupânésa pre băétŭ, věḑêndu-lŭ că de unde voiosŭ se juca, devenise tristŭ şi cu mânica scurteiceĭ séle se silea să frece o pétă de cernélă, ce găsise pe o féţă din céslovulŭ sĕŭ.

— Mamă, uită-te că mĭ-a mânjitŭ cartea, Fluturelŭ.

— Cine ţ'a mânjit-o?

— Fluturelŭ, mămucă, băétulŭ celŭ de la maica stariţa.

— De aceea escĭ măhnitŭ?

— D'apoĭ mămucă.... tata are să socótă că amŭ mânjit-o eŭ, şi elŭ mi-a ḑisŭ dăunăḑĭ, să mĕ silescŭ să fiŭ omù de omeniă şi să nu-mĭ mânjescŭ cartea.

— Dute dér de chiamă pre Fluturelŭ să-lŭ ocărescŭ că ţi-a mânjit-o.

Băétulŭ purcese, dar când fu aprópe de uşă: Nu-lŭ maĭ ocărî, mămucuţă, ḑise elŭ, cu accentŭ de totŭ rugătoriŭ, ca sĕ nu plângă bietulŭ Fluturelŭ... că a greşitŭ ..

— Jupânésa îşĭ aţinti ochiĭ cu dragoste spre icóna din părete şi căuta par'că pre D-ḑeŭ să-ĭ mulţămésca de bunulŭ sufletŭ ce elŭ dăruise copiluluĭ, apoĭ cu blândeţe, cătră acesta: „Nu te teme, drăguţule; dute de-lŭ chiamă să-lŭ vĕdŭ şi eŭ "

Băétulŭ eşi, Rucsăndiţa se lăsă să lunece repede la pămêntŭ, de pe naltulŭ divanŭ şi se îndreptâ spre uşă.

— Unde te ducĭ Săndiţă? o întrebă mumă-sa.

— Vine *Fluturelŭ*, mamă, vine Fluturelŭ! Şi voiósă, ea se ascundé sub o laviţă de lângă uşă.

Ionică îndată intră aducêndŭ de mână pre ruşinosulŭ Fluturelŭ, unŭ băeţelŭ de vr'o 6 anĭ, cu pĕrulŭ creţŭ şi cu ochiĭ micĭ ca de tătarŭ, frumuşelŭ ca unŭ îngeraşŭ.

www.dacoromanica.ro

Ionică ruga cu ochiĭ pre jupânésă să-şĭ ţină cuvêntulŭ ce-ĭ dase, de a nu ḑice nimica luĭ Fluturelŭ. Ea-lŭ sărută, şi-lŭ desmérdă, şi nu vede încă pre Rucsăndiţa, care o durea guriţa de cândŭ, de sub laviţă, pe sub scórţa ce spânḑura până josŭ, scoţêndu-şĭ căpuşorulŭ ḑicé, „Iţiĭ! Fluturelŭ! iţiĭ Fluturelŭ!“

Dér décă jupânésa nu auḑia pre copiliţă, nu era aşa şi cu Fluturelŭ; elŭ de o dată de sub mâna jupâneseĭ, care-lŭ desmierda, se răpede spre laviţă, ḑicêndŭ şi elŭ: „Iţiĭ! iţiĭ!“

Apoĭ copila, eşindŭ de sub laviţă şi tîrîndu-lŭ de mână lîngă jupânésă, strigă: mamă, écă Fluturelŭ!

— A cuĭ escĭ tu, drăguţă? lŭ-întrebă jupânésa.

Băétulŭ rĕspunse ceva într'o limbă strĕină.

— Nu póte vorbi mămucă, ḑisă Ionelŭ.

— Ba nu scie vorbi limba ta, băete, respunse jupânésa, înţelegêndŭ acest·, ea, şi astă dată încredinţându-se chiar şi din fisionomia băétuluĭ.

In momentulŭ acesta intrâ o maică de vr'o 18 anĭ, frumósă ca şi jupânésa.

— Eĭ bine, măicuţă Csenie? întrébă acésta.

— S'a pusŭ la cale; îmĭ dă voiă...

— Iţĭ dă?.. Ionică ié pre Rucsăndiţa şi duceţivĕ de vĕ jucaţĭ prin cerdacŭ cu Fluturelŭ Copiiĭ eşiră.

— Iţĭ dă voiă? repetă ea érăşĭ cătră juna maică.

— Aşĭa, jupâneşică.

— De-ĭ aşĭa, să nu perdemŭ timpulŭ! — Bărbatumeŭ mi-a scrisŭ că nu maĭ departe decât poimânĭ are să isbucnéscă rescóla... E vreme încă..

Aşĭa, să ne grăbimŭ. să nu perdemŭ timpulŭ! — Mâne voiŭ fi acolo, şi poimâne, ajutându-mĭ D-ḑeŭ, ţéra-i mîntuită şi bărbatulŭ d-téle, jupâneşică, scăpatŭ de primejdiă.

— O! măicuţă! dragă măicuţă! D-ḑeŭ ţi'o ţiné în sémă fapta asta mare! — Apoĭ dintr'unŭ săcrieşŭ jupânésa scósă unŭ rîndŭ completŭ de straie de ale séle şi îmbrăcă cu ele răpede pre maica.

www.dacoromanica.ro

— Aşĭa, escĭ de totŭ frumósă! nicĭ îngeriĭ nu ţi-arŭ puté resiste. Privesce-mĕ, bine! Aĭ fermeca cu albastriĭ tĕĭ ochĭ nu numaĭ pre unŭ pĕcătosŭ ca dênsulŭ, dér şi pre celŭ maĭ mare împĕratŭ!..

— Óre mĕ póte cunósce cine-va?...

— Nime, câtu-ĭ lumea!

— Nicĭ?..

— Cine, Veleli?

— Ah! mĕ rogŭ, nu maĭ rosti numele luĭ celŭ...

— Spurcatŭ... de ce?... Din contra, lasă să-lŭ rostescŭ. Haide! să te vedemŭ! Acum ţi-e vremea să-ĭ resplătescĭ ticăloşia la care te-a adusŭ...

— Ah! nu! nu-mĭ simtŭ curagiulŭ...

— Incă-lŭ iubescĭ, sĕrmană măicuţă!..

— Nu, nu-lŭ maĭ iubescŭ!... Nicĭ că potŭ să-lŭ iubescŭ, de când din causa luĭ, ca să nu fiŭ arĕtată cu degetulŭ, amŭ îmbrăcatŭ rasa.... Nu! jupâneşică, nu-lŭ maĭ iubescŭ, déră... să-ĭ facŭ vr'unŭ rĕŭ...

— Fiă! dér celuĭ-l-altŭ?

— Luĭ Iliaşŭ? O! de elŭ nu-ĭ vorbă! ţéra săraca nu maĭ póte sub ticăloşiile luĭ... Privesce, pumnarulŭ acesta fórte ascuţitŭ.

Şi arétă unŭ junghieriŭ, ce-lŭ ascunsese în sînŭ, sub fermenéoa de firŭ, cu care o îmbrăcase jupânésa.

— Aşĭa, strigâ şi acésta, înfocată de curagiulŭ maĭceĭ; mórte! mórte calâuluĭ atâtorŭ boierĭ!... mórte asupritoruluĭ bieteĭ moşiĭ, mórte luĭ Iliaşŭ, carele are de scopŭ să mănânce ţilele draguluĭ meŭ!

— Jupânésă, liniscesce-te! Poimâne boierulŭ d-téle şi cu ţéra se vorŭ fi rĕsvrătitŭ de prisosŭ, căcĭ mulţămită junghieruluĭ ăstuĭa, de icé, ticălosulŭ de Iliaşŭ nu va maĭ fi ca să le sté împotrivă.

— Bine! Acum spune-mĭ, drăguliţă, cum aĭ să facĭ să strĕbaţĭ până la elŭ?

— Ajungŭ la curte, cerŭ degrabă să intru la Măria sa Vodă....

— Dér de n'orŭ vré să te lase?...

www.dacoromanica.ro

— Spunŭ că amŭ venitŭ să-ĭ scapŭ ḑilele de unŭ complotŭ...

— Nu cum-va să facĭ una cât asta!

— De ce?

— Dér bărbatu-meŭ, dér atâţia boierĭ pre carĭ i-aĭ perde?...

— Aştéptă; spunŭ aşĭa, eŭ sunt îndată primită... Mĕ uitŭ la elŭ galişŭ... elŭ îndată mĕ 'ntrébă ce vréŭ... eŭ i spunŭ, fără să-ĭ numescŭ pre nime, să-şĭ feréscă ḑilele că-sŭ în pericolŭ... Apoĭ mĕ prefacŭ, înţelegĭ, ca şi când mi-arŭ fi dragŭ, afurisitulŭ .. Apoĭ...

—Apoĭ?—Elŭ mĕ opresce, după obiceiulŭ luĭ celŭ spurcatŭ... Se întinde maĭ mulŭ; îlŭ lasŭ să mĕ coprindă în braţe, şi mi-ţĭ împlântŭ în inimă-ĭ pumnarulŭ ăsta, şi fugŭ.

— A! maică! făcu jupânésa, îngrozită de crudulŭ eĭ curagiŭ.

— Ce? te'nfiorĭ? — Aĭ vré maĭ bine să veḑĭ stingêndu-se ţéra ta? să-ţĭ veḑĭ în ţépă, auḑĭ jupânésă, în ţépă pre soţulŭ tĕŭ? .. Nu! eŭ facŭ treĭ lucrurĭ bune ucigêndulŭ; 1-iŭ, mântuescŭ moşia, alŭ 2-lea, bărbatulŭ d-téle nu maĭ e în pericolŭ, şi alŭ 3-lea, eŭ.... *eŭ sunt rĕsbunată de trădarea luĭ!*

— Ce ḑicĭ... elŭ?

— Veĭ sci altă dată; haide! timpulŭ trece... Să te vĕdŭ sănătósă, jupâneşică...

Unŭ rĕdvanŭ o priimi la pórta mănăstireĭ. Éră jupânésa, înmărmurită de tonulŭ eĭ plinŭ de resbunare, acoperindu-şĭ féţa cu albele séle mânĭ, lăsâ să clocotéscă în bunulŭ eĭ sufletŭ, fortuna de frică, de grijĭ şi de mustrărĭ de cugetŭ, ce înnăscuse în elŭ ideea, că omorulŭ ce avé să facă maĭca, era cu a sa sciinţă şi învoire!

CAPULŬ IV.

Conspiratoriĭ

Intre aceste, ţéra, care *ferbêndŭ de greutăţĭ şi netocmelĭ*, pré lesne se pornise de către boierĭ, sub povĕţuirea

www.dacoromanica.ro

și înrîurirea cea puternică a luĭ Lupu, era acum gata. Flăcăĭ, năimițĭ, seimenĭ fugițĭ de la Domniă, aprodĭ, sate întregĭ aștepta numaĭ semnalulŭ, ca să năbușéscă asupra Iașilorŭ.

Tómna începuse a îmbrăca natura cu palida sa mantie. — Intr'o ḑi (a doua de la ḑioa aceea în care vĕḑurămŭ pre maica csenia séŭ jupânésa Suzana, neisbutindŭ în planulŭ eĭ de a ucide pre Iliașŭ), pre când razele rubinóse a le geneĭ ḑileĭ, resfrânte în albiĭ nourașĭ de aburĭ ce împrejurau ca unŭ brâŭ de gazŭ pólele munțilorŭ, vestiau curênda ivire a sóreluĭ, de o dată codriĭ din prejurulŭ Iașilorŭ clocotiră de buciume. Eco nu maĭ repeta decât nótele apeluluĭ, nótele care chiăma o țéră întrégă, obosită de tiraniĭ sĕĭ, la mântuire, la ḑile maĭ fericite.

Pre când maĭ multŭ de 50 de buciumătorĭ așeḑațĭ din zare în zare îndemnau pasulŭ trupelorŭ, carĭ din deosebite puncturĭ avéŭ să se întrolóce într'o întinsă poénă din acești codri; acolo, câte-va sute de Seimenĭ, arcașĭ și sinețașĭ și o mulțime de junĭ sătenĭ, înarmațĭ de cóse și de topóre, deșertau unŭ polobocŭ de vinŭ, din carulŭ, împrejurulŭ căruia stătéŭ grămădițĭ, închinândŭ mereŭ la pahare, când întru mântuirea moșieĭ, când în sănătatea căpitanuluĭ Lupu.

Și căpitanulŭ Lupu era cu eĭ. Șeḑêndŭ pe unŭ trunchiŭ de arbore tăiatŭ, cerceta, în așteptarea sosireĭ celorŭ l-alțĭ boierĭ cu satele lorŭ, numĕrulŭ trupelorŭ de care avé să dispună.

Ca o rază cerésca înseninâ mândra luĭ frunte, când se asigurâ de întinsele șirurĭ, în fruntea cărora elŭ nu era la îndoială, că va isbuti să mântuéscă moșia. — „Bețĭ, băețĭ! striga elŭ din timpŭ în timpŭ. Umplețĭ cupele și bețĭ în sănătatea căpitanilorŭ Buhușŭ, Savinŭ și Urechiă, carĭ curêndŭ vorŭ să sosésca!

— Să trăéscă căpitaniĭ! Ura!...

— Să trăițĭ băețĭ! să trăimŭ cu toțiĭ copiĭ! Să ne ajute D-ḑeŭ, ca să mântuimŭ biata nóstră moșiă de lighiónele aceste hămesite, de lighiónele aceste, carĭ nu se satură că

www.dacoromanica.ro

béŭ sudórea feţeĭ vóstre, dér încă şi d-vóstră şi nouă ne necinstescŭ până şi muierile şi feciórele...

— Să móră! să móră! urlară miĭ de glasurĭ totŭ-deodată.

— Aşĭa, băeţĭ! dér tăcere! auḑiţĭ voĭ acele tropote de caĭ. acele glasurĭ ce clocotescŭ ca vuetulŭ de la o sută de morĭ la unŭ locŭ?... Iea suiţi-vĕ, băeţĭ, câţĭ va pre arborĭ, de zăriţĭ, de vinŭ fraţĭ de-aĭ noştriĭ séŭ niscaĭ duşmanĭ.

— Fraţĭ! fraţĭ! strigară maĭ mulţĭ flăcăĭ, carĭ îndeplniseră porunca Căpitanuluĭ.

In adevĕrŭ, preste câte-va minute poĕna şi pădurea tótă gemé de mulţimea ticsită de ostaşĭ şi ţĕranĭ, carĭ sosiaŭ din tóte părţile, strigândŭ :— Să trăéscă jupânulŭ Lupu! Să trăéscă Hatmanulŭ Savinŭ, jupânulŭ Buhuşŭ şi jupânulŭ Urechiă! — Să móră Iliaşŭ cu lighiónele luĭ!

CAPULŬ V.

Scrisórea.

Pre când aceste sé petrecéŭ în pădure, într'o curtişóră de la Iaşĭ, din Beilicŭ, găsimŭ pre unulŭ dintre cunoscuţiĭ noştriĭ.

Acesta-ĭ Veleli. — Elŭ numĕra, cu ochiĭ holbaţĭ şi scânteitorĭ, în momentulŭ acesta, nisce grămăḑĭ de banĭ, pre carĭ le resturnase pre divanŭ, din maĭ multe óle, ce scosese de sub podelele patuluĭ.

— Ié aşĭa! ḑicé elŭ, după ce toţĭ baniĭ numĕraţĭ şi legaţĭ în pungĭ de pele i pusă érăşĭ în óle la locŭlŭ lorŭ; ié aşĭa!.. să fiă gata toţĭ bănişoriĭ... şi numaĭ câtŭ s'orŭ ivi blăstemaţiĭ ceea, pe la capĕtulŭ têrguluĭ, eŭ îmĭ apucŭ drumulŭ pe la cel-l-altŭ capĕtŭ... Dérŭ Iliaşŭ? Eĭ! scape cumŭ va puté!.. Când i-amŭ spusŭ ierĭ de a doua-óră vestea ce-mĭ adusese Gurdă, că conspiratoriĭ aŭ să năbuşéscă cât de curêndŭ, elŭ s'a supĕratŭ încă că l'amŭ făcutŭ de-a scăpatŭ din mânĭ o muiere! — Maĭ la urmă, ce-mĭ pésă! de nu-ĭ place să pórte capulŭ pe

www.dacoromanica.ro

umere, sté să-i-lŭ pună Vasile Lupu alăturé... Eŭ n'amŭ gustŭ însă de acésta. Cum voiŭ simţĭ bâziindŭ prin târgŭ, iute calulŭ şi bine-cuvêntatŭ fiă numele ţĕreĭ acesteĭ. din care, din golŭ ce amŭ venitŭ. mĕ ducŭ încărcatŭ de averĭ... Eĭ! pĕcatŭ numaĭ de cum-va Gurdă mi-a fi făcutŭ la mânăstire tréba cu care l'amŭ însĕrcinatŭ şi n'aşĭ avé vreme să. . . Mare pĕcatŭ arŭ fi, căcĭ ea este frumósă de totŭ, se ḑice! . . Şi érŭ halalŭ de arŭ isbuti la ea Gurdă cu scrisórea ceea ! . . M'aşĭ fi dusŭ eŭ însumĭ s'o întâlnescŭ la monăstire, dér acolo-ĭ afurisita cea de călugăriţă... şi de aşĭ da ochĭ cu dênsa apoĭ mi-arŭ strica totŭ planulŭ pe lângă *jupânésa.*

— Cine-ĭ acolo? strigă elŭ de-odată, auḑindŭ nişce pasurĭ în tindă.

— Eŭ, Măria ta, eŭ, robulŭ Mărieĭ téle, respunse unŭ glaşŭ grosŭ şi scărţiitorŭ ca unŭ carŭ neunsŭ.

— Tu escĭ, măĭ Gurdă?

Intră unŭ ţiganŭ urîtŭ, buzatŭ şi negru ca pĕcatulŭ.

— Ce eştĭ aşĭa de opăritŭ? întrebă Veleli, vĕḑêndŭ féţa îngrozită ce făcé ţiganulŭ. Acesta se aruncă în genunchĭ, cu féţa la pămêntŭ: — „Omóră-mĕ Măria ta!.. Fă ce-ĭ vré cu mine!.."

— Ce-aĭ făcutŭ, câne fără de lege?

Veleli presimţi o nenorocire, după fiorii ceĭ recĭ ce fiă-care cuvêntŭ alŭ ţiganuluĭ, i trecé în inimă; ce aĭ făcutŭ, tâlharule?

— Măria ta amŭ perdutŭ...

— Aĭ perdutŭ scrisórea? ur'ă Ministrulŭ. resturnândŭ cu piciorulŭ pre ţiganŭ, care-le se buşi cu capulŭ de uşă.

— Omóră-mĕ! Măria ta...

Veleli rĕmase gânditoriŭ o clipă.

—Minţeşcĭ! strigă apoĭ, minţeşcĭ! n'aĭ perdut'o, câne de ţiganŭ; aĭ dat'o luĭ Lupu... Spune! că de nu, te ucidŭ ca pe unŭ câne ce escĭ!

Ţiganulŭ, mârşava unéltă cu care se servia Veleli la aducerea în împlinire a orĭ-ce pofte şi planurĭ ticălóse d'ale séle, pentru întâeaşĭ-dată póte în viaţa luĭ spuné

www.dacoromanica.ro

adevĕrulŭ, când, amenințatŭ de paloșulŭ luĭ Veleli, ḑicé tremurândŭ de frìcă; „Stăpânule! milostivule!.. écă-ți spunŭ tocmaĭ adevĕrulŭ: n'amŭ perdut'o...

— Ce-aĭ tăcutŭ dérŭ cu ea, ticălosule?

Țiganulŭ era se respundă, când unŭ neașteptatŭ personagiŭ respunse pentru elŭ din tindă:

— Nu! n'a perdut'ŏ, căcĭ étă-o la mine.

Glasulŭ acesta era alŭ Vorniculuĭ Vasile Lupu, carele intrâ pe când Veleli remăsese înmărmuritŭ în poziția sa. — Lupu își îndreptă de la pragulŭ ușeĭ sinéța spre Veleli.

— Josŭ paloșulŭ, orĭ te oborŭ pre tine jos, ticălosule! strigă elŭ cu unŭ tonŭ așia de amenințătorŭ, că ticălosuluĭ ministru nicĭ-o minută nu-ĭ trecu prin gândŭ să se-'mpotrivéscă vroințeĭ luĭ.

Apoĭ când grecul fu desarmatŭ, Lupu scoțêndŭ din brâŭ o carte:

— Ascultă, strigă elŭ, cu unŭ glasŭ cumplitŭ:

„Jupânésă Vornicesă!

„Bărbatulŭ d-téle, Vorniculŭ Vasile Lupu aflatu-l-amŭ domnia „nóstră că âmblă să facă svóne asupră-ne; decĭ étă că Domnia „nóstră cercetat'amŭ de elŭ în tótă țéra și l'amŭ aflatŭ unde este, „și otărit'amŭ credincióseĭ nóstre slugĭ, luĭ Logof.-Veleli să-'lŭ „prindă și să-ĭ taie nasulŭ, dupre cumŭ se face la toțĭ aceĭ ce „âmblă după Domnia; însă étă că aséră prinsu-l'a pre bărbatulŭ „d-le, pre Vornicu Vasile Lupu și poĭ-mâne, otărît'amŭ Domnia „nóstră, slugeĭ nóstre Logofĕtuluĭ Veleli să-ĭ taie nasulŭ și ure„chile. — Dér d-ta, jupânésă, décă vréĭ, poțĭ să-lŭ mântuescĭ de „la acéstă a nóstră drépta urgia, viindŭ singură la curte să do„vedescĭ dumisale Boeruluĭ Veleli, precumŭ că bărbatulŭ d-téle „nu-ĭ vinovatŭ.“

Iscălitŭ: *Alecsandru Iliașŭ.*

— Tâlharule! strigă Lupu, după ce ceti acéstă scrisóre; tâlharule!.. ce însemnéză acéstă carte?.. Acumŭ degrabă să-mĭ spuĭ de ce făcețĭ să-mĭ vină femeea la Iașĭ...

www.dacoromanica.ro

la domnią?... Respunde, că-'mĭ slobodŭ sinéţa în tine, câne fără de lege!..

Nicĭ-odată, de când mamă-sa îlŭ născuse, într'o oră de mâniă a luĭ D-ḑeŭ asupra Moldoveĭ, Veleli nu tremurase de gróză ca la auḑirea acesteĭ porunci, sine qua non, prin care i se cerea tălmăcirea scrisóreĭ aceleia, pre care cetitorulŭ sperŭ că-şĭ amintesce cu ce chipŭ fu iscălită de Iliaşŭ.

— Jupâne Vornice, ḑicé elŭ, tremurândŭ fiă-care cuvêntŭ; aibĭ milă de mine, să nu morŭ în ţéră străină... că nu-'sŭ vinovatŭ!.. Măria sa Vodă a trimisŭ astă scrisóre, dupre cumŭ veḑĭ... eŭ nu şciŭ de ea...

— Minţescĭ. nerușinatule!. .

— Pe D-ḑeulŭ meŭ, mĕ jurŭ!..

— Minţescĭ, féră spurcată!..

— De ce ḑicĭ că minţescŭ, jupâne Vasile?.. Pe viulŭ Isusŭ..

—Sfârşesce!..—Scólă în picióre, măĭ Gurdă şi spune-mĭ aice ce mi-aĭ spusŭ în drumŭ, unde mi te-amŭ prinsŭ . . .

Ţiganulŭ se ridică, déră nu rĕspunse.

— Ce aĭ? adaose Lupu...

— Măria ta, eŭ ţ'amŭ spusŭ...

Greculŭ Veleli êşĭ oprise până şi resuflarea. Ca suspendatŭ de buzele ţiganuluĭ, elŭ aştepta să-lŭ audă rostindu-ĭ sentinţa séŭ mântuirea.

— Ce mi-aĭ spusŭ? strigă Lupu, în nerăbdare, vĕḑêndŭ că ţiganulŭ se-'ntrerupse de-o-dată: urméză! că pre legea mea...

Lupu nu băgă de sémă la unŭ gestŭ ce greculŭ făcu ţiganuluĭ, pe furişŭ, unŭ gestŭ fórte însemnătorŭ, care s'arŭ fi pututŭ traduce prin: nu spune şi ţ'oiŭ da banĭ mulţĭ!

— Amŭ spusŭ, urmă în sfârşitŭ ţiganulŭ, nedumeritŭ în alegerea ameninţărilorŭ de mórte a le luĭ Lupu, şi a făgăduinţeĭ de banĭ a luĭ Veleli; amŭ spusŭ că Măria sa..,

— Cine, eŭ? urlă Veleli, rezemându-se de o laviţă ce era aprópe de elŭ.

www.dacoromanica.ro

— Nu, Măria sa Vodă m'a trimisŭ...

— Minţescĭ, tâlharule!... adevĕrulŭ, orĭ nu maĭ veḑĭ altŭ sóre ca acuma resărindŭ! adaose Lupu, pe fruntea căruĭa se juca în acelŭ momentŭ o raḑă aurită, ce sórele trimité prin o feréstră ňaltă, ce lumina întunecósa locuinţă secretă a Ministruluĭ. Ţiganulŭ, orĭ-cât de încuragiatŭ se simţise de gestulŭ celŭ sublimŭ alŭ luĭ Veleli, începu să tremure ca vérga, la ameninţarea luĭ Lupu. Elŭ se asvêrli érăşĭ în genunchĭ şi începu a săruta vêrfulŭ încălţămintelorŭ Vorniculuĭ: — Măria ta! măria ta! aibĭ milă... amŭ copilaşĭ!.

Bietulŭ Vorniculŭ, care, o clipă înainte, în culmea furieĭ şi-a indignăriĭ ştergea sudorĭ recĭ de pe-'nalta sa frunte, elŭ, la cuvêntulŭ de *copilaşŭ*, simţi leşinândŭ din inima luĭ şi furiă şi idignare; suvenirulŭ copilaşilorŭ seĭ se desteptă, o amară disperare şi obosélă i cuprinseră sufletulŭ, încâtŭ elŭ nu maĭ avu putere să ţină sinéţa în mână; ea căḑu pe podélă târîndŭ cu dânsa cea maĭ de pe urmă scântee de mâniă din inima luĭ, şi ca unŭ omŭ ce se îngrozesce de fapta ce era să facă, êşĭ ascunse cu durere capulŭ în mânile sale cele puternice.

— Amŭ trecut'o la rĕbojĭ şi pre muĭerea ta! urlă de odată la feréstră, pe din-afară, unŭ glasŭ care deşteptâ ca cu o lovitură de pumnalŭ, pre bunulŭ Lupu.

Baptiste nu maĭ era în cămară. Ca fulgerulŭ elŭ profitândŭ de abaterea luĭ Lupu se şi răpeḑise afară. Acumŭ fugé spre curte în fuga mare, ne-atingêndŭ pămêntulŭ şi resturnândŭ pre toţĭ ceĭ din calea sa.

— Stăĭ Căpitane! Aidemŭ! sórele-ĭ susŭ, strigă unŭ seimenŭ, care eşi de sub gârliciulŭ uneĭ pivniţe şi mi-şŭ încleştă braţulŭ seŭ de ferŭ asupra braţuluĭ luĭ Lupu, care se pregăté, în renăscuta sa furiă, să urmeze după Veleli.

— Aĭ dreptate! respunde elŭ, simţîndu-şĭ inima sa în prada seteĭ de resbunare şi a datorinţilorŭ ce nobilulŭ sĕŭ sufletŭ i împunea; aĭ dreptate! înainte de tóte *moşia*! — Şi încălecândŭ pe roĭbulŭ ce-ĭ prezenta sei-

www.dacoromanica.ro

menulŭ, dispăru ca o săgétă, avêndŭ pre seimenŭ dinapoia sa.

CAPULŬ VI.

Una din ḑilele cele frumóse ale Moldoveĭ

Câte-va ore după acésta, pe când sórele se rădicase de vr'o patru suliţĭ de la orizonŭ, Lupu era érăşĭ cu aĭ sĕĭ, pre cari-ĭ părăsise dândŭ de Gurdă, carele, séŭ de frica săgeţeĭ, séŭ din îndemnulŭ a câtorŭ-va rubiele, i dăduse scrisórea, prin ajutorulŭ căreĭa ticălosulŭ Veleli spera să isbândéscă în mârşavele séle planurĭ.

Ce măréţă şi impozantă adunare găsimŭ noĭ acuma, nu maĭ multŭ în pădure, déră în şesurile şi culmele ce se întindŭ între ea şi politia Domnéscă. Ce mare de capete încununéză sórele cu aurósele luĭ raze!..

Indată după sosirea luĭ Lupu,carele era aşteptatŭ, semnalulŭ de purcedere se dă, iér acesta poruncesce maĭ ântêiŭ să se facă rugăciunĭ. Unŭ preotŭ bĕtrânŭ începe sfinţirea apeĭ. Sórele aurindŭ albele barbe ale bĕtrânilorŭ boierĭ, lucirea sclipitóre a sineţelorŭ, a topórelorŭ, a cóselorŭ, solemitatea cântărilorŭ religióse, făcé din acéstă adunare ca nisce legióne cerescĭ cântândŭ mărirea copiluluĭ din Vitleemŭ, cântândŭ dreptatea şi pacea, pre care ele avéŭ să le restatornicéscă în lume şi să le rĕsbune. După mântuirea cerimonieĭ, după ce apa cea sântă plouă ca o plóe de aurŭ asupra capetelorŭ grămeḑeĭ şi se sărută crucea, Lupu înorânduesce şirulŭ trupelorŭ; apoĭ de pe tulpina unuĭ arbore rĕsturnatŭ, elŭ grăesce aşĭa:

„Boierĭ d-vóstră şi ómenĭ bunĭ! D-ḑeŭ ne-a adunatŭ pre noĭ toţĭ aiceà, ca să împlinimŭ voia luĭ: să restatornicimŭ dreptatea şi puternicia moşieĭ nóstre! Boierĭ şi fraţĭ! scopulŭ nostru e sântŭ! D-ḑeŭ ne va povĕţui să scăpămŭ moşia din ghiarele asupritorilorŭ, elŭ ne va ajuta să spălămŭ petele ce aceia aŭ impusŭ numeluĭ

www.dacoromanica.ro

multora din noĭ! „In tine, Dómne, amŭ nădějduitŭ, și a tremuratŭ dușmanulŭ meŭ!“

— Să móră! să móră Iliașŭ, urlă șirurile, întrerumpêndŭ pre Lupu.

— „Ascultațĭ! urméză Vasile, ascultațĭ: D-ḑeŭ nu vré mórtea pĕcătosuluĭ; cruțare, fraților, până și pentru Iliașŭ! o cerŭ de la voĭ, o cerŭ în numele luĭ D-ḑeŭ, carele în alt-felŭ nu va bine cuvênta silințele nóstre!...

— Ce-ĭ de făcutŭ, déră? întrébă maĭ multe glasurĭ.

— Să cătămŭ a face tóte cu binele. Să mergemŭ, boierĭ, cu toții la Iliașŭ și sa-ĭ spunemŭ din partea țĕrĭĭ ca să ésă din scaunŭ; iér décă nu va vré, décă va avé nebunia a face amenințărĭ, atuncĭ,. boierĭ și frațĭ! sângele carele se va vĕrsa fiă asupra luĭ și a némuluĭ luĭ! D-ḑeŭ ne va ajuta!.. Cât pentru mine, sângele meŭ, de va trebui, gata voiŭ fi alŭ vĕrsa, décă cu prețulŭ luĭ se va puté, cruțândŭ brațele vóstre numeróse, care atât trebuescŭ moșieĭ, să se dobândéscă mântuirea eĭ. ..

— Așĭa, așĭa! strigă miĭ de glasurĭ; să móră atuncĭ asupritorulŭ!

— Să móră Veleli și toțĭ ceĭ-l-alțĭ! urlă alte șirurĭ.

— Să móră atuncĭ necinstitorulŭ numeluĭ meŭ! strigă și Lupu.

La acestŭ strigătŭ toțĭ boieriĭ se îndesuiră în jurulŭ luĭ, cerêndŭ să se esplice, ce însemnéză strigarea acésta. Elŭ le arĕtă scrisórea sciută, le o citi, le spuse vorbele grozave, ce Veleli i trimise fugindŭ, cu câte-va ore maĭ în urmă.....

— Să móră Veleli! Să móră! strigă toțĭ boieriĭ înfuriațĭ la auḑirea acestora.

— Să móră Veleli! strigă Lupu; dér, boierĭ, décă va vré cu binele să părăséscă moșia?

— Ce ḑicĭ? întrerupseră câțĭ-va boierĭ; dér péta numeluĭ tĕŭ? —

— Fiă! numele meŭ va rĕmâné pĕtatŭ. Eŭ voiŭ căta prin alte mizlóce să ștergŭ acea pétă, adaose elŭ, posomorându-șĭ privirea; dér elŭ va trăi!.. Aicea nu sunțeți

www.dacoromanica.ro

adunaţĭ să rĕsbunaţĭ pre unŭ singurŭ omŭ, ci să mântuiţĭ moşia întrégă. De veţĭ puté face acésta fără vĕrsare de sânge, cruţaţĭ nu numaĭ pre Veleli şi pre Iliaşŭ, dér şi pre toţĭ ceĭ-l-alţĭ.... Ast-felŭ D-deŭ ne va ajuta de apururea!... Acum, boierĭ şi fraţilorŭ, aidemŭ! Timpulŭ trece... şi fiă-care minută ce perdemŭ în deşertŭ este o armă ascuţită ce amŭ puté da în mâna asupritorilorŭ noştriĭ!. . Aideţĭ boierĭ! Aideţĭ băieţĭ! — Buciumele rĕsunară. Strigătele de ura şi tropotele cailorŭ clocotiră încă multe minute în codri, după purcederea glótelorŭ.

CAPUL VII.

Greciĭ

E timpŭ acuma să ne înturnămŭ în cămara acea din curţile domnescĭ, în care amŭ lăsatŭ pre Iliaşŭ. Veleli, care scăpase fugindŭ de furia luĭ Lupu, alergase să vestéscă luĭ Vodă, că rebeliĭ, de carĭ ierĭ îlŭ însciinţase, sunt aprópe de têrgŭ, aŭ începutŭ a se ivi făţişŭ.

La auḍulŭ acesteĭ scirĭ Iliaşŭ înspăimêntatŭ, ca şi când ar fi vĕḍutŭ ridicată vr'o armă gata d'-a cădé d'asupra capuluĭ luĭ, palidŭ ca céra galbenă, cu glasuḷŭ maĭ de totŭ stinsŭ, întrebase pre Veleli, ce-ĭ de făcutŭ?

Veleli stătuse pre gândurĭ. „Să astepţĭ, Măria ta, respunse elŭ apoĭ; să astepţĭ ca să veḍĭ nu-ĭ puté să-ĭ liniscescĭ cu cuvêntulŭ, — orĭ cu frica.. “ De cum-va te vor lăsa, adăogea elŭ, în sine, de cum-va te-orŭ lăsa în tronŭ, m'oĭŭ înturna şi eŭ; de nu.. voĭŭ stapână atuncea în locŭ sigurŭ.

— Să asteptŭ? — dér ḍilele mele, dragă Veleli?..

— O! eĭ n'orŭ cuteza! — Ş'apoĭ, maĭ la urmă, într'unŭ norocŭ!..

— Rĕmâĭ dér şi tu cu mine, dragă Veleli... Să sciĭ că de-oĭŭ scăpa şi din cursa asta, amŭ să te facŭ omulŭ celŭ maĭ măritŭ....

— Maĭ bine celŭ maĭ bogatŭ....

— Fiă! aşĭa déră rĕmânemŭ?

www.dacoromanica.ro

— Hă!... adecă.. Măria ta... eŭ credŭ că.. maĭ bine...

— Ce? şi tu Veleli vreĭ să mĕ părăsescĭ? Tu tremurĭ maĭ tare decât mine, numaĭ chiarŭ la ideea dĕ a rĕmâné...

— Măria ta, veḑĭ că eĭ potŭ să mĕ omóre...

— Eĭ bine, dér eĭ potŭ să mĕ omóre şi pre mine!..

Aşĭa... numaĭ eĭ pre Măria ta potŭ să te.... omóre... déră pre mine... Veḑĭ Măria ta... ar fi mare pĕcatŭ să morŭ tocmaĭ acum cândŭ am douĕ treĭ părăluţe....

— Apoĭ ce-ĭ de făcutŭ?..

— Eŭ unulŭ, sciŭ că fugŭ, fugŭ unde m'orŭ duce ochiĭ!..

— Să fugimŭ, să fugimŭ! că nu-ĭ de şuguitŭ cu ḑilele...

— Cum? Măria ta, vreĭ să fugĭ?

— D'apoĭ bine, ce? ţi-aĭ schimbatŭ otărârea?

Şiretulŭ şi mărşavulŭ Veleli vĕḑu că nu era chipŭ de a face pre Iliaşŭ să rĕmâe. Scopulŭ pentru care elŭ ar fi poftitŭ acésta, cetitorulŭ credŭ că l'a înţelesŭ acum din convorbirea lorŭ.

— Să fugimŭ déră, să fugimŭ!.. şi cât maĭ curêndŭ, rĕspunse elŭ apoĭ după o mică pausă. Oh! Măria ta! dér unde vomŭ maĭ găsi o ţéră bine cuvêntată şi bogată ca asta? adaose elŭ suspinêndŭ.

— Aşĭa, dragă Veleli... unde voiŭ maĭ găsi o ţéră unde să fiŭ Domnŭ şi în mărire... Dér s'a sfârşitŭ, Veleli; ḑi unuĭ idicliŭ să spună să mi se gătéscă rĕdvanele...

— Dér odórele le laşĭ aicea, Măria ta?..

— Să le strângemŭ, Veleli... Aide, ajută-mĭ.

Apoĭ Vodă aduse din maĭ multe cămărĭ totŭ ce găsi de preţŭ; făcu maĭ multe legăturĭ grele din ele, împlu maĭ multe pungĭ cu baniĭ ce avé gata; apoĭ, după ce le pecetlui: — Acuma, Veleli, poţĭ să ḑicĭ să mi se gătéscă rădvanulŭ.

— Dér cu pungile ce să facĭ, Măria ta? întrébă ministrulŭ, neputêndu-şĭ deslipi privirile de la ele.

www.dacoromanica.ro

— A! chiamă pre cine-va să le dau să le aşeḑe în rădvanŭ...

— Cum? şi Măria ta aĭ face una ca asta?.. să maĭ scie lumea că aĭ banĭ, ca să-ţĭ ésă înainte, şi... Dăle'n cóce, să le ducŭ eŭ singurelŭ.— Şi fără a maĭ ascepta priimirea luĭ Iliaşŭ, ca unŭ zmeŭ, roşŭ de plăcere, urcă, pre subţiorĭ pungile şi eşi neputêndŭ ascunde un zîmbetŭ de mulţămire, ce se desina în colţuşórele buzeĭ séle.

Apoĭ maĭ multŭ de douĕ ore se scurseră, şi Veleli nu se maĭ întorcea.

De odată Iliaşŭ auḑi mulţime de pasurĭ pripite prin coridórele curţiĭ, şi curêndŭ, în camăra unde se afla, năbuşiră maĭ multe sute de grecĭ, întrebuinţaţĭ în serviciulŭ domnescŭ, serviciĭ care se mărginea: să dórmă, să mănânce, să bea şi să adune avuţiĭ, pe când îndatoririle, ale cărora nume le purtaŭ eĭ, cădéŭ în spetele a vr'o câţĭ-va moldovenĭ, ce maĭ rĕmăseseră pe lângă curte:

— Aman! aman! Măria ta, strigă cu toţiĭ pe limba grécă, aman! ţéra s'a rescu'atŭ!.. Măria ta!.. O să ne mănânce ḑilele, cânii ceia de ţĕranĭ, că aŭ venitŭ veste că strigă prin ţéră că să móră greciĭ!..

— Uşa se deschise de unŭ idicliŭ îmbrăcatŭ în roşŭ şi unŭ ţĕranŭ intră tărîndu-se maĭ multŭ pe brâncĭ, şi lăsândŭ după elŭ urme de sânge...

— M'a ucisŭ!.. Măria ta, a fugitŭ!..

— Cine a fugitŭ? strigară totŭ de o dată toţĭ greciĭ.

— Jupânulŭ Veleli.

— Veleli? cu baniĭ meĭ, strigă Domnulŭ... A trădătorule!.. Şi se lăsă desperatŭ pre capĕtulŭ ḑivanuluĭ lîngă care stăté în picióre.

— Veleli? murmură érăşĭ greciĭ îngroziţĭ, Veleli ne-aŭ lăsatŭ!...

Câte-va minute în cămara aceea nu se maĭ auḑiră de cât bătăile cele sgomotóse ale resuflăreĭ grecilorŭ şi gemutulŭ ţĕranuluĭ, carele pe tótă minuta se făcé maĭ slabŭ. De odată nisce strigăte prelungite şi ca de miĭ de glasurĭ venite din apropiere, strĕbătură în cămară, şi des-

www.dacoromanica.ro

teptară, ca cu o ascuţită lovire, îmmărmuritele inimĭ ale celorŭ de féţă, carĭĭ toţĭ se repeḑiră spre ferestre.

CAPULŬ VIII.

Rĕsbunarea poporuluĭ.

Asemenea şiróelorŭ celorŭ furióse, ce răpeḑindu-se din munţĭ, restornŭ totŭ din calea lorŭ, totŭ ce le împedecă cursulŭ, este poporulŭ când furia-lŭ guvernă; atuncĭ elŭ nu póte fi împedecatŭ nicĭ de ceĭ maĭ respectaţĭ şefĭ aĭ luĭ, nicĭ de gurile de tunurĭ, ce arŭ împroşca mórtea între şirurile luĭ, nicĭ de baionetele ce arŭ resturna şirurile naintaşe şi, zidurĭ de care se turtiaŭ altă dată ghiulele tunuluĭ, cadŭ sub topórele luĭ; temniţele în care geméŭ miĭ de criminaliştĭ şi de nedreptăţiţĭ, cadŭ ca prin farmecŭ, numaĭ la ameninţarea a câtor-va sute de inşĭ din poporŭ, cadŭ, se prăbuşescŭ, sub puternica lorŭ resuflare. !...

Strigătele ce Iliaşŭ cu aĭ sĕĭ auḑiseră eraŭ strigătele ce vêntulŭ aducé din strigătele sĕlbatice, ce scotia şirurile revoluţionarilorŭ, intraţĭ de maĭ multe minute în têrgŭ. Fruntea acestora, formată din Seimenĭ şi boierĭ, era acum aprópe de curte, pre când códa séŭ maĭ bine glóta nicĭ intrase în oraşŭ, întinḑêndu-se pre acolo pre unde astăḑĭ sunt Pĕcurariĭ şi până sub Miroslava, atâta de mare era numĕrulŭ satelorŭ ce alergaseră să mântuéscă ţéra.

Vr'o 50 de stânjinĭ încă de călăritŭ şi boieriĭ avé să ajungă la Domniă.

Cândŭ de o dată unŭ strigătŭ, carele se prelungi din tóte şirurile cele maĭ îndepărtate până aprópe de boierĭ, i opri pre locŭ.

— Să móră! Să móră! striga şirurile de ţĕranĭ din urma seimenilorŭ.

— Ce este acolo? strigâ Lupu; ce este acolo? Locŭ! Locŭ! —

Locŭ, băeţĭ! repetă după elŭ şirurile de seimenĭ, îndesuindu-se unele în altele, ca să deschidă trecĕtóre ca-

www.dacoromanica.ro

luluĭ luĭ Lupu, carele vroia s'alerge spre puntulŭ de unde vêntulŭ aducé strigăte sinistre, hohote grozave, sarcasme ne-auḑite!

Curêndŭ Lupu auḑi acele glasurĭ maĭ de aprópe: Să-ĭ tăiemŭ nasulŭ! striga uniĭ. — Ba urechile! urla alţiĭ.

— Nu! să-ĭ scótemŭ ochiĭ cu sfredelulŭ! că aşia a scosŭ elŭ ochiĭ bunuluĭ meŭ!.. — Să-lŭ înţepămŭ!

— Să-lŭ ardemŭ! — Degéba, băeţĭ, că nu arde că-ĭ vêrcolacĭ! ha! ha!...

— Ce naiba staĭ atâta la vorbă, măĭ Bardă? Dă-ĭ cu măciuca 'n capŭ! — Ha! bine! dă-mĭ acum urechia stângă... nu vréŭ cea dréptă, că pe cea stângă a tăiat'o elŭ tatăluĭ meŭ!

Lupu presimţi o grozavă vedere şi se înfiorâ.

— Ce este, ómenĭ bunĭ, strigă elŭ; ce este?

— Ce?... nu sciĭ? rĕspundŭ miĭ de glasurĭ: l'amŭ găbuitŭ ascunsŭ într'unŭ gârliciŭ...

— Pre cine?

— Pre tâlharulŭ carele ne-a mâncatŭ bunulŭ, moşia şi ḑilele la atâţia... Pre Veleli.

— Pre Veleli?... Locŭ! ómenĭ bunĭ! locŭ Căpitanuluĭ Lupu!

— Locŭ Căpitanuluĭ Lupu! strigă şi seimeniĭ din urmă. Dér mulţimea stăpânită de o singură idee, de resbunare asupra luĭ Veleli, era surdă la asemenea poruncă, şi cu urechia la pândă, ea cerca să prindă orĭ-ce cuvêntŭ grozavŭ ce viné de la câţĭ-va stênjinĭ maĭ departe, cuvêntŭ pre care îlŭ repeta cu o viă mulţămire, rîḑêndŭ cu hohote grozave.

Calulŭ luĭ Lupu îşĭ muşca zăbala şi împroşca mulţimea cu ţĕrână, în nerăbdarea sa. De o dată unŭ hohoţŭ diavolescŭ se întinde în glóta îndesuită şi miĭ de glasurĭ urlă: — Mie! mie, unŭ picioruţŭ!...

— Unŭ degetŭ măcarŭ, mie!

— Ochiĭ luĭ, daţi-mĭ!

— Capulŭ! capulŭ! să i-lŭ punŭ icea în cósă!...

— Ha! ha! ha! a peritŭ fiéra!

www.dacoromanica.ro

— E pré târdiŭ, gândi Lupu, la audulŭ acestorŭ strigăte sĕlbatice. Şi în faptă era pré târdiŭ, căcĭ, când după câte-va minute, grămada îndestulată de cruda eĭ sete de resbunare, i făcu locŭ ca să trécă, elŭ nu găsi în locului unde urmase scena, decât câte-va pete de sânge!... Tot trupulŭ luĭ Veleli, bucăţitŭ de poporŭ cu topórele, era împărţitŭ pre la sute de ţĕranĭ; unulŭ avé în cósă unŭ piciorŭ alŭ luĭ, altulŭ capulŭ cu ochiĭ holbaţĭ şi limba între dinţĭ... ista o urechiă, cela o mână!

Grozavă e resbunarea poporuluĭ, dér orĭ cât de grozavă arare-orĭ este nedréptă!

— „O! nestătătóre şi nicĭ odată încredinţate lucrurile „lumeĭ! cum vrăstéză tóte şi turbură şi face lucrurĭ îm„potrivă; când cu cale este a fire frică celorŭ micĭ de „ceĭ maĭ marĭ, iér cursulŭ lumeĭ aduce de multe orĭ, „de este grijă celuĭ maĭ mare de ceĭ maĭ micĭ. Fericiţĭ „suntŭ, Craiĭ, Impĕraţiĭ şi Domniĭ, carĭ domnescŭ aşĭa, „*să nu le fiă de ceĭ maĭ micĭ nicĭ o dată silă.*“

Étă ce cugetărĭ scóte din inima luĭ Miron Costin, revolta ţĕreĭ în contra luĭ Iliaşŭ şi décă spiritulŭ seculuĭ în care vieţuia Miron, lŭ făcuse să ḑică că „cu cale este a fire frică celorŭ maĭ micĭ de ceĭ maĭ marĭ,“ ce lecţiă frumósă, ce lecţiă nu dă elŭ celorŭ marĭ când adaoge: „*Fericiţĭ ceĭ cariĭ domnescŭ aşĭa să nu le fiă de ceĭ maĭ micĭ silă.*“

Acuma să reapucămŭ naraţia nóstră de unde amŭ lăsat'o.

Lupu, bunulŭ acestŭ sufletŭ a căruia mâniă nicĭ odată nu arŭ fi mersŭ până să întindă mortŭ nicĭ pe celŭ maĭ înverşunatŭ duşmanŭ alŭ sĕŭ, Lupu se mâhni preste sémă, vĕḑêndŭ scenele aceste crâncene, şi întorcêndu-se către boieriĭ ce-lŭ aştepta: — „D-ḑeŭ a făcutŭ dreptatea sa! ḑice elŭ: Veleli a fostŭ bucăţitŭ de poporŭ!.... fiă numele Domnuluĭ bine-cuvêntatŭ! —“

Intre aceste boieriĭ sosiră la Domniă.

Lupu în fruntea tuturora intră în curte; socotŭ de prisosŭ să spunŭ în ce stare aflară eĭ pre Iliaşŭ.

www.dacoromanica.ro

— Mĕ rogŭ, d-v., boierĭ, ertați-mĕ! striga elŭ, împreună cu toțĭ Grecii, aruncându-se în genuchĭ.

Maĭ mulțĭ boierĭ hohotiră la vederea porumbatecelorŭ fețe ce schimba aceĭa, déră Lupu i privi cu mâniă; apoĭ cu blândețe către Iliașŭ :

Dómne! i dise elŭ, țéra a năbușitŭ în orașŭ; cu toțiĭ s'aŭ ridicatŭ asupra Mărieĭ téle, ca să-ți repună dilele; ascultă cum strigă în tóte părțile pre Grecĭ!...

In faptă, ostașiĭ și poporulŭ grămăditŭ prin ograda Curțeĭ și pre tóte ulițile, și pre câmpŭ, chiuia și striga : „Dă-ne, Dómne, pre Grecĭ!“

Éră aceștia în genuchĭ la audulŭ turbatelorŭ acestorŭ strigăte, începură uniĭ a plânge, alțiĭ a săruta pólelele boierilorŭ strigândŭ : Amanŭ! Amanŭ!

Vodă Iliașŭ însă maĭ încuragiatŭ de tonulŭ celŭ plinŭ de bunătate cu care vorbia Lupu, sculându-se, dise :

— Boierĭ d-vóstră! décă se ridică țéra asupra Grecilorŭ și asupra mea se ridică (1); ce-ĭ de făcutŭ? —

— Să lașĭ țéra! s'o lăsațĭ! strigară câțĭ-va boierĭ de abia stăpânindu-șĭ mânia.

— Bucurosĭ! pré bucurosĭ, boierĭ d-vóstră, respunseră Iliașŭ și toțĭ Grecii, a cărora vinete fețe începură a maĭ veni la audulŭ acestorŭ cuvinte în colorulŭ fesuluĭ de pe capulŭ lorŭ.

— Dér cum vomŭ puté eși teferĭ, adaose Iliașŭ.

— Măria ta, nu te teme, rĕspunse Lupu, noĭ te vomŭ însoți... Șĭ-apoĭ să sciĭ Măria ta că poporulŭ nu te urĕsce atâta cât urĕsce pre d-lorŭ și pre bietulŭ rĕposatulŭ Veleli...

— Ce? a muritŭ! întrerupseră Iliașŭ și Grecii.

— L'aŭ sfâșiétŭ, țĕraniĭ!

— D-deŭ mi-a rĕsbunatŭ mórtea, strigă unŭ glasŭ înnădușitŭ, dintre Grecĭ.

Apoĭ uneĭ bușirĭ ca și când arŭ fi căd̦utŭ nisce plumbŭ pe podele, succedă unŭ gemetŭ lungŭ, șĭ-apoĭ

(1) Vedĭ Mironŭ Costinŭ, féța 264.

www.dacoromanica.ro

tăcerea. — Boerii toți își întórseră privirile spre locului de unde venia acestu gemetu.

— Sunt perdutu! dise cu disperare, Vasile, privindu cadavrului lui Gurdă.... a muritu și acesta, singurului insu, carele putea dovedi că femeea mea nu-i vinovată!.. Oh! Dumnedeule!

Și-'și ascundé în mâni capului sĕu.

Grecii nu înțelegéu nimica din aceste, ba nici Iliașu însuși.

— Ce ai, vornicĕ Lupu? îlu întrébă acesta.

— Ce amu? strigă acesta, într'unu momentu de furia, cu unu tonu, care făcu să tremure și măduva din ósele lui Iliașu... Ce amu?... mĕ mai întrebi!.. O! de n'ași avé mai ântêiu să lucrezu, depărtându-te, pentru mântuirea moșiei; de multu te-ași fi trimisu eu singuru după ticălosului tĕu de Logofĕtu... ori ți-ai fi datu sémă de necinstea ce-ai să-mi lași...

— Ucide-lu! dĕu, ucide-lu! logofete, strigară vr'o câți-va din boieri mai iuți la caracteru; nu-ți lăsa némulu pĕtatu de dênsulu...

— Ba nu, boieri, nu! să-lu lăsămu, să se ducă în plata ceriului, de câtu pentru resbunarea mea... (și nu sciu de siguru de-i vinovatu și elu) ucigêndulu, să mai atragemu asupra bietei moșii urgia Porței...

— Der d-ta, jupâne? strigară mai mulți boieri.

— Eu... voiu căuta prin alte chipuri să-mi spălu péta numelui meu....

Și dicêndu aceste fruntea lui se încreți; ochii lui se posomorîră; o grozavă otărîre se înfipse în mintea sa. - - Boieri! să nu perdemu vremea în vorbe deșérte! dice elu după câte-va minute de tăcere. D-ta jupâne Urechiță adu aicea câte-va sute de seimeni cu sinețile gata...

Iliașu și ai sĕi ori cât i reasiguraseră vorbele lui Lupu, la audulu de seimeni cu sinețile gata, recădură érăși în spaima lorŭ cea d'ântêi. Éra Lupu apropiindu-se de feréstră se adresă către mutime:

www.dacoromanica.ro

— Ómenĭ bunĭ! aşa-ĭ că noĭ amŭ venitŭ să mântuimŭ moşia de Grecĭ.

— Aşĭa-ĭ! aşĭa-ĭ! strigă mulţimea....

Iliaşŭ şi Gecĭĭ începŭ a plânge. Lupu se întórce spre eĭ: Linisciţi-vĕ, le ḑise elŭ. — Apoĭ érăşĭ către mulţime: — Ómenĭ bunĭ! nu-ĭ maĭ bine să nu facemŭ vĕrsare de sânge, décă Grecii arŭ vré să ésă singurĭ din ţéră...

— Ba nu! să móră! să móră, urlă miĭ de glasurĭ. . .

— Aşĭa-ĭ! să ésă maĭ bine cu toţiĭ! strigă câţĭ-va maĭ moderaţĭ.

— Eĭ bine, boerĭ, ce-ĭ de făcutŭ? se întórce de ḑice Lupu.

— Să fiă după voĭa mulţimeĭ, murmură maĭ mulţĭ.

— După voĭa mulţimeĭ? strigă Lupu cu indignare; dar mulţimea asta pre care amŭ asculta-o astăḑĭ, când urgia Porţiĭ arŭ veni asupra moşieĭ, pre noĭ ne-arŭ blăstema, că amŭ ascultatŭ glasulŭ furieĭ séle celeĭ turbate. . . Nu! boierĭ . . . Suitu-s'aŭ câte-va sute de seĭmenĭ acole?

— Eĭ staŭ în sală, respunde Urechiă.

— Bine. Apoĭ, cătră Iliaşŭ şi Grecĭ:

— Ascultaţĭ! poporulŭ vre mórtea vóstră; noĭ însă vĕ putemŭ mântui de furia luĭ décă acuma de'ndată veţĭ jura că nicĭ-o-dată nu'ţĭ căta, nimenĭ dintre voĭ, să faceţĭ rĕŭ ţĕreĭ acesteia, pe lângă Turcĭ... Alegeţĭ! mórtea séŭ viéţa!

— Jurămŭ! jurămŭ, strigă cu toţiĭ.

— Bine! Apoĭ scoţêndu-şĭ ascuţitulŭ sĕŭ angeriŭ, cu elŭ în mână: Urmaţi-mĕ, boerĭ, ḑice elŭ, către tovarăşiĭ sĕĭ; urmaţi-mĕ şi voĭ, adăogi elŭ grecilorŭ, de voiŭ muri eŭ, veţĭ muri şi voĭ!

După ce toţĭ eşiră în coridóre, Lupu alcătui unŭ padratŭ de seĭmenĭ, aşeḑă pre toţĭ Grecii în centrulŭ luĭ şi elŭ cu boeriĭ în frunte, cu arma în mână, dădu semnalulŭ de marşŭ şi coborîră scările curţeĭ strigândŭ: locŭ! locŭ! . . Éră mulţimea ce o clipă maĭ denainte arŭ fi năbuşitŭ să rumpă pre Grecĭ sub gura a miĭ de tunurĭ

www.dacoromanica.ro

măcarŭ, mulţimea acumŭ uĭmită de fapta luĭ Lupu, pre care ea n'o putea înţelege, se dădea în lăturĭ în tăcere, ca sub puterea unuĭ farmecŭ.

Ast-felŭ Lupu isbuti a eşi ca unŭ bunŭ marinariŭ, care prin mijloculŭ valurilorŭ turbate ale océnuluĭ, guvernă vasulŭ seŭ. Curêndŭ eĭ vorŭ trece şesulŭ Buhluiuluĭ, ce geme de mulţime... Étă-ĭ aprópe de Monăstirea Balicăĭ...

Dér între aceste uĭmirea cea dintâĭ a poporuluĭ făcu locŭ uneĭ furiĭ neauḑite, până şi asupra luĭ Lupu. Sarcasmele şi înjurăturile începură a ploua asupra luĭ . . . Curêndŭ, orĭ câtŭ cu detunătorulŭ seŭ glasŭ striga locŭ! vibrândŭ în aerŭ arma sa, nimenĭ nu se maĭ dedea în lăturĭ, ci maĭ alesŭ năvălia asupra patratuluĭ. Pe când între aceste Lupu, în sbuciumare-ĭ nu şcie de trebue să poruncéscă seĭmenilorŭ să dea cu sineţile în mulţime séŭ de a lăsa pre Grecĭ jertfă furieĭ glótelorŭ, de odată, unulŭ din mulţime, ca unŭ glonte se asvârle, asupra careuluĭ, lŭ sparge, se răpede asupra luĭ Iliaşŭ, în repegiunea sa lŭ apucă de manta şi cércă alŭ târî după sine; maĭ mulţĭ alţiĭ încuragiaţĭ de fapta acestuia se răpedŭ după elŭ... Déră Lupu e acolea, le arétă arma sa ameninţătóre, apoĭ ca unŭ leŭ se răpede asupra celuĭ ce tăreşce pre Iliaşŭ... Acesta îngrozitŭ cércă a tări maĭ iute pre Vodă, dér remâne numaĭ cu o bucată din mantaoa luĭ în mână, căcĭ toţĭ Greciĭ lŭ ţinu de ceealaltă parte... Elŭ fuge şi când e destulŭ de departe de Lupu, carele-lŭ urmăresce, scóte din brâŭ unŭ osŭ, unŭ fluerŭ de piciorŭ, lŭ răpede asupra acestuia! — Na! urlă tigrulŭ; na! morĭ de osŭ de Grecŭ... décă ţi-sŭ aşia de dragĭ, morĭ de osulŭ luĭ Veleli. Şi sângele gâlgâe din rana ce bietulŭ Lupu a primitŭ în frunte, elŭ se cumpănesce să cadă . . . însă nu! elŭ îşĭ şterge cu mânica straiuluĭ sĕŭ sângele de pe féţă, reaşéză şirurile patratuluĭ, dă poruncă seimenilorŭ, în auḑulŭ tuturora, să dea de totŭ de s'arŭ maĭ ispiti cineva să spargă patratulŭ.

Intre aceste cerulŭ se acoperise de norĭ greĭ ca

www.dacoromanica.ro

plumbulŭ; curêndŭ o vijelie gróznică precedă o plóie rece de tómnă, carea împrăştiă pre maĭ mulţĭ dintre înverşunata mulţime. Cu tóte aceste ceĭ maĭ furioşĭ se ţinéŭ după careŭ, înjurândŭ nu numaĭ pre Vodă şi cu aĭ luĭ, déră până şi pre boierĭ.

Orĭ câtŭ putéŭ seĭmeniĭ impune respectulŭ, şi orĭ cât de bravŭ era Lupu, elŭ vĕḑu bine momentulŭ când de nu va avea recursŭ la alte mijlóce, tot n'o să isbutéscă a scóte patratulŭ din pericolŭ; decĭ, după ce şoptesce ceva la urechile boierilorŭ, ié calulŭ unuia dintre eĭ şi dându-se cu vr'o ḑece paşĭ în urmă începe a striga:

— Ómenĭ bunĭ! nu lăsaţĭ! aŭ maĭ remasŭ Grecĭ în Târgŭ!.. Auḑiţĭ, ci-că daŭ focŭ!.. Nu lăsaţĭ ómenĭ bunĭ!

Şi dându drumulŭ caluluĭ: locŭ! ómenĭ bunĭ! Greciĭ daŭ focŭ târguluĭ.

In zadarŭ câţĭ-va maĭ şireţĭ strigă, nu credeţĭ! nu credeţĭ ómenĭ bunĭ!

Câte-va minute după acésta de abié remaseră câte-va sute din acea mulţime nenumĕrată ce inunda şesulŭ, căcĭ uniĭ alergaseră în târgŭ, creḑêndŭ ḑisa luĭ Lupu, alţiĭ-aceĭ ce eraŭ de pe la sate, — să prindă Greciĭ... ceĭ maĭ mulţĭ să privéscă la focŭ, şi rĕmăşiţa, tărită în repegiunea şi îndesuirea tuturora. Acésta o prevĕḑuse Lupu. Ceĭ remaşĭ vĕḑêndu-se pre puţinĭ ca să pótă îndrăsni ceva în contra armelorŭ seĭmenilorŭ séŭ póte obosiţĭ şi îngheţaţĭ de plóia cea rece ce nu contenia, remaseră şi eĭ cu toţiĭ de patratŭ. Éră acesta când fu îndestulŭ de departe de ţĕranĭ, boieriĭ dădură grecilorŭ caĭ de aĭ lorŭ şi de aĭ seĭmenilorŭ, şi numindŭ din aceştia o escortă numerósă cu poruncă de a nu lăsa pre Vodă Iliaşŭ să fugă cumva la Tătarĭ ş'apoĭ să vină cu urgiă asupra ţĕreĭ, după ce ḑicŭ, boieriĭ, făcură aceste, se reînturnară maĭ toţĭ în Oraşŭ.

CAPULŬ IX.

După fortună.

In diminéţa ḑileĭ următóre, unŭ sóre caldŭ succedă

www.dacoromanica.ro

furioşilorŭ norĭ aĭ furtuneĭ ḑileĭ şi a nopţiĭ trecute; o linişte adâncă în oraşiŭ şi în câmpurĭ succedă înverşiunatelorŭ strigăte a le mulţimeĭ turburate de setea resbunăriĭ...

Grămăḑile săteniloru, rîḑêndŭ acuma de gluma ce le trase ĭerĭ Lupu, glumă pre care, de n'arŭ fi profitatŭ elŭ să se ascundă, arŭ fi plătit'o cu viéţa; acumŭ, ḑicŭ, eĭ riḑêndŭ se tragŭ pe la satele lorŭ; — atâta-ĭ de lesne de a îndestula setea de resbunare a poporuluĭ, pe când setea asupritorilorŭ luĭ, setea de avuţiĭ, setea de mărire... nu cu sângele unuĭ ticălosŭ ca Veleli, déră nici cu sângele a miĭ de drepţĭ, ce cadŭ jertfă lorŭ, nu li se maĭ potolesce!...

Insă să trecemŭ de acum asupra uneĭ ḑile aşĭa de fortunóse şi grozave, dérŭ şi frumósă în istoria orĭ căruĭ poporŭ.

In diminéţa ḑileĭ următóre, în aceeaşĭ cămară care fusese martoră orgiilorŭ luĭ Iliaşŭ, toţĭ boieriĭ ţĕreĭ, marĭ şi micĭ, presidaţĭ de mitropolitulŭ şi de Lupu, ţinéŭ sfatŭ : pre cine vor să alégă de Domnŭ.

O mulţime de glasurĭ începură a cere pre Vorniculŭ Lupu, dér acesta, cu fruntea legátă din pricina răneĭ séle, cu faţa palidă şi cu unŭ zîmbetŭ amarŭ pe buze:— Vĕ mulţămescŭ din inimă curată de alegere, déră marturŭ îmĭ e D-ḑeŭ, că nu maĭ potŭ primi mărirea aceasta. Eŭ vĕ propunŭ să alegeţĭ Vodă pre Barnovsky, că-ĭ omŭ cuminte şi-ĭ bunŭ cu ţéra leşéscă...

Atuncĭ tóte glasurile fură pentru Barnovsky, căruia se otărî de a i se trămite o ambasadă din boierĭ ca să-lŭ poftéscă la tronŭ.

CAPULŬ X.

O ḑi după aceea.

O ḑi după ce se ţinu sfatulŭ la curţile domnescĭ, unŭ omŭ îmbrăcatŭ în straie ţĕrănescĭ. cu o înaltă căciulă ţurcănéscă îndesată pre ochĭ îşĭ lega calulŭ lângă pórta

www.dacoromanica.ro

Monăstireĭ, cunoscută cetitoruluĭ, apoĭ intra într'o chiliuță de lângă pórtă, de bună sémă chilia portăreseĭ.—

Acolea, scóse din chingă o pungă cu rubiele și o puse pre pripiciulŭ hornuluĭ; maĭ scóse și unŭ cuțitŭ. Apoĭ întorcêndu-se cătră bătrâna călugăriță, care la intrarea luĭ se sculase de pe divanulŭ eĭ de rogojinĭ, îngrozită de sălbatica luĭ privire:

— Maică i zise elŭ, privesce! — acolo avere să n'o poțĭ sfârși cât veĭ trăi; icĭ unŭ cuțitŭ, auḑĭ? — Unŭ cuțitŭ!..“

Maica tremura de frică.

— Nu te teme, maică; Sfinția ta poțĭ să alegĭ pre care veĭ vré din aceste douĕ; punga veĭ lua-o când îmĭ veĭ spune adevĕratŭ décă jupânésa Vorniculuĭ Lupu a eșitŭ de treĭ sĕptĕmânĭ în cóce din Monastire... Éră cuțitulŭ îțĭ va scurta ḑilele, când veĭ tăgădui... Alege!..

Intre aceste, călugărița după accentulŭ necunoscutuluĭ înțelesese pre Vorniculŭ Vasile, pre care de maĭ multe orĭ avusese ocaziă de alŭ auḑi vorbindŭ cu soția sa, când eșia cu ea pe pórtă, ca și cu vr'o treĭ sĕptĕmânĭ maĭ în urmă, să facă câte o mică preâmblare.

— D-ḑeŭ să te ferĕscă! jupâne dragă, de-a face unŭ pĕcatŭ ca ș'aista... maĭ bine eŭ ți-oiŭ spune totŭ ce sciŭ, în frica ceruluĭ!...

— Haide! acum, degrabă!..

— Sunt câte-va ḑile de când jupânésa s'a dusŭ cu redvanulŭ nu sciŭ unde...

— Și cândŭ s'a întorsŭ?—

— Numaĭ alaltăĭerĭ diminéță.

— Alaltăĭerĭ?... țiĭ bine minte?..

— Prea bine...

— Dér póte nu era ea? spune!

— Cum nu? cu fermenéoa cea de firŭ, cu fesulŭ celŭ albŭ... o! ea era...

— Oh! dĕstulŭ!.. iețĭ baniĭ, maică și mĕ iartă?..

Apoĭ sărmanulŭ Lupu convinsŭ că ar fi înșelatŭ de jupânésa sa, eși din chiliă strîngêndu-șĭ fruntea în mânĭ,

www.dacoromanica.ro

ca și când ar fi vrutŭ s'o împiedice de a se despica de foculŭ ce-lŭ ardé! — Elŭ stătu lîngă pórtă câte-va minute, ca unŭ omŭ neotărîtŭ. încă ce drumŭ va apuca; apoĭ ștergêndŭ o lacrimă: „S'a sfârșitŭ! murmură elŭ, cu unŭ tonŭ înlăcrimatŭ déră fermŭ, s'a sfârșitŭ!... Patria nu maĭ are nevoiă de mine și nu potŭ să lasŭ celŭ puținŭ sĕrmanuluĭ Ionelŭ și drageĭ Rucsăndițeĭ unŭ nume pĕtatŭ!... Sĕrmaniĭ copiĭ!... Oh D-ḑeule! de ce trebuit-a se mĕ însorŭ, décă nu-mĭ era menită o viață cinstită, cu muierea mea?.. de ce trebuia să lasŭ copiilorŭ meĭ numaĭ o mamă nelegiuită ..“ Și suspinândŭ adăogi, după o mică pausă:

— Nu aicea, ca să mĕ maĭ védă ea; nu aicea, ci colo'n codri!..

Apoĭ tristŭ și obositŭ, elŭ plecă tulburatŭ spre loculŭ ce arĕta. Nu făcu însă ḑece pașĭ și se întâlni fața'n față cu o maică bĕtrână.

— A! bine aĭ venitŭ, jupâne dragă! strigă ea după ce cu mare luare aminte lŭ esamină o clipă până-lŭ cunoscu.

— Sărutŭ mâna, sfințieĭ téle..

Maica acésta era starița.— Va să ḑică, biata măicuță totŭ ți-a ajutatŭ?

Lupu nu rĕspunse, căcĭ nu înțelese despre ce e vorba.

— Biata maică Csenia totŭ ți-a ajutatŭ? repeti ea maĭ tare, creḑêndŭ că n'a fostŭ auḑită.

— Despre ce vorbescĭ, sfinția ta?

— Ceĭ te maĭ prefacĭ că nu sciĭ? Nu te teme de a spune, căcĭ eŭ ĭ-amŭ datŭ voia să mérgă la Iliașŭ să-ți ajute

— Să mérgă la Iliașŭ, ḑicĭ?.. Cuĭ?

— Maiceĭ Csenieĭ?.. étă cum se totŭ preface că nu scie! —

— Mĕ rogŭ, maică, vorbesce-mĭ maĭ lămuritŭ... cum? maica Csenia?

— Așĭa, maica Csenia, îmbrăcată în vestimintele jupâneseĭ d-téle...

www.dacoromanica.ro

— In vestmintele... jupâneseĭ mele? Ah!. urméză!.. mĕ rogŭ urméză?

— A fostŭ la Iaşi..—La Iaşĭ?..— Aşĭa, ce nu sciĭ?.

— Maica Csenia îmbrăcată în vestmintele jupâneseĭ mele, a fostŭ la Iaşĭ?.. murmură Lupu, rĕspunḑêndŭ nu maiceĭ, ce uneĭ cugetărĭ, care-lŭ preocupa.— Aşĭa, maĭ alaltăĭerĭ...

Unŭ suspinŭ de acele care lasă peptulŭ apĕsatŭ multŭ timpŭ de o grea povară când e uşuratŭ de ea, unŭ suspinŭ de aceste scóse şi Lupu, când începu a înţelege că femeea sa póte nu era vinovată.

—„Degrabă, Maică! şi fără să'şĭ esplice gândulŭ sĕŭ către călugăriţa, rĕmasă în uimire, elŭ purcede cu fuga spre monastire, trece pórta, ajunge la chilia jupâneseĭ, nu ia séma la calulŭ legatŭ de unŭ salcâmŭ, intră...

Acolea elŭ află pre unŭ boierŭ anume Constantin Aseni, acelŭ omŭ de casa luĭ Iliaşŭ Vodă, care descoperise boierilorŭ, cu câţĭ-va anĭ înainte, éră maĭ alesŭ luĭ Lupu, luĭ Buhuşŭ şi Săvin, cum-că Vodă avea de gândŭ, după sfatulŭ luĭ Baptiste, să-ĭ ucidă.— La piciórele acestuĭ boierŭ ḑace trăntitŭ ţĕranulŭ Gurdă, carele numaĭ cât leşinase la Curtea Domnéscă, unde cetitorulŭ îşĭ amintesce, póte, că l'amŭ lăsatŭ.—Acesta istorisesce prin cuvinte întretăiete şi maĭ ne înţelese tóte ticălósele planurĭ ale luĭ Veleli, asupra jupâneseĭ....

Când vĕḑu pre Lupu intrândŭ, elŭ se târî până la piciórele luĭ şi sărutându-le :— Stăpâne! jupânésa nu-ĭ de locŭ vinovată... nu! eŭ mĕ jurŭ.., că orĭ ce a ḑisŭ... calăulŭ de Veleli... carele m'a ucisŭ dóră nu mi-a da ceea ce-mĭ făgăduise de ţ'amŭ tăgăduitŭ dăunăḑĭ adevĕrulŭ...„

Nu putu mântui vorba. Dându-şĭ ochiĭ peste capŭ, storsŭ de obosélă de opintelile cu carĭ nefericitulŭ se anima de vr'o câte-va momente de viéţă ce-ĭ maĭ rĕmânea:— Copilaşiĭ!... strigă elŭ, cu o opintire supremă şi móre pentru totdéuna.

Bietulŭ Vasile Lupu înduioşatŭ până la lacrimĭ de

www.dacoromanica.ro

scenele aceste, îmbrăţişéză pre jupânésă, care spune totŭ ce cercase să facă călugăriţa Csenia dóră l'ar feri pre elŭ din pericolŭ. Vasile nu era de ideea ce avuse Csenia, care vroise să ucidă pre Iliaşŭ, dér fiindŭ că lucrulŭ nu isbutise, nu reproşă acésta ci-şĭ îmbrăţişă copilaşiĭ, carĭ-lŭ încunjuraŭ.—Apoĭ Aseni i spuse cum elŭ dăduse de ţĕranŭ la curte, pe când urma svóna pe şesŭ, cum acesta lŭ rugase să-lŭ aducă până acolo, să spue jupâneseĭ ceva fórte însemnatŭ, ce nu vroise a spune Vorniculuĭ, în sfârşitŭ cum Aseni lŭ aduse dinapoia caluluĭ, viaţa ţiganuluĭ ne dânduĭ timpŭ de a maĭ merge pe la casa sa să-şĭ iée rădvanulŭ.—

Câte-va minute după aceea Vasile Lupu reintrândŭ, după ce întovărăşise până la pórta Monastireĭ, pre Aseni, şi reîmbrăţişându-şĭ jupânésa, i ḑise:

— Pentru tine, dragă jupânésă, n'amŭ primitŭ Domnia; pentru tine, de acum, amŭ să lucrezŭ s'o capătŭ! "

1855. *(România Literară).*

www.dacoromanica.ro

VIERIȚA CEA FRUMOSA

www.dacoromanica.ro

Madrit.... Decembre 1855.

QUERIDO RIVERO

Ţĭ-aducĭ aminte de ḑilele cele frumóse ce petrecurămŭ sub cerulŭ şı maĭ frumosŭ încă decât ḑilele, alŭ Alicanteĭ?— Ţĭ-aducĭ aminte de versurile ce aĭ improvisatŭ, sub desmerdările gingaşe ale nefericiteĭ téle soţiĭ? —Versurile téle sunt cele care-mĭ sunt maĭ dragĭ din totŭ albumulŭ meŭ, şi ca o dovédă de acèsta, îţĭ trimitŭ o mică nuvelă, brodată pre tema versurilorŭ téle. Ea este scrisă, iubite amice, la umbra palmieruluĭ celuĭ mândru din via Conteluĭ de Parsen,—era palmierulŭ nostru favoritŭ,—la umbra vieĭ ce se caţără pre 'nalta luĭ tulpină; îmbĕtaţĭ de parfumulŭ portocalilorŭ şi alŭ alămâilorŭ, de câte orĭ mieḑulŭ nopţeĭ ne-a surprinsŭ?..

Nuvela nu ţĭ-o trimitŭ în schimbulŭ versurilorŭ téle, ci ca o îndemnare ce-ţĭ facŭ, de a lăsa să-ţĭ créscă până la primă-véră din noŭ aripile doruluĭ, spre a veni la Valenţia, unde te aştéptă tristele, dér dulcĭ suvenire ale fericireĭ téle, şi mângâerea în braţelele amicilorŭ, teĭ.

P. S. „De cum-va veĭ publica nuvela, să nu uiţĭ de a-ĭ pune rêndurile aceste în locŭ de prefĕţă, căcĭ, *pre-fĕţele* sunt „de *rigueur*“ în ḑilele nóstre, unde nimica nu se face *pre-fĕţă!*“

I.

De o dată rumena nepótă de vieriţă aruncă unŭ ţipĕtŭ de bucuriă.

Atuncea fetele adunate la culesŭ, începură a murmura în corŭ: „Ce este?“

www.dacoromanica.ro

Apoĭ, la pârlézulŭ livedeĭ luciră doĭ ochĭ îndreptaţĭ în spre Mărgărita.

Mărgărita era frumósa copilă ce ţipasă.

Dér de ce ţipasă? De ce rumena şi mica sa guriţă aruncasă în aerŭ acea nebunatecă espresiune de bucuriă, acea scânteiă electrică, acea plóiă de alegriă ce se smuncisă din inima eĭ?

A! acésta vremŭ să spunemŭ, dér pentru ca să spunemŭ acésta, să apucămŭ pre cărarea, care maĭ iute ne va scóte în partea istorióreĭ nóstre.

La gurile Dunăreĭ, căcĭ acolo ne aflămŭ, înflorescŭ destindĕtoriĭ fiiuluĭ Italieĭ, despre carele poetulŭ spaniolŭ Francescŭ Medrano, a disŭ în poemulŭ sĕŭ, Cancion a las ruinas de Italica:

„A qui nació a quel rayo de la guerra,
„Gran padre de la Patria, honor de Espana,
„Pio, felice, triumfador Trajano,
„Ante quien muda se postro la tierra
„Que vejdel sol la cuna y la que bana
„El mar, tambien vencido, gaditano.“

„Aci nascu acelu fulgeru alu resbelului
„Mare parinte alu Patriei, onorea Spaniei,
„Piulu, fericele, triumfatorulu Trajan
„Enaintea cui mută se prosternă tèra
„Carea vede légănulu sorelui, si acea care o scalda
„Marea, de asemenea invinsă, a gaditanului.“

In mizloculŭ acestorŭ fraţĭ aĭ spaniolilorŭ, în poeticile lorŭ năravurĭ, înflorescŭ şi miĭ de tradiţiunĭ încântătóre:

Se crede în România că D-deŭ formézā de-a-pururea douĕ inimĭ de-o-dată, că se despartŭ cădendŭ din mânile séle, câte o dată spre a nu se tâlni nicĭ o dată până în cerŭ, şi une-orĭ spre a se întâlni pe pămêntŭ. In ambele casurĭ, este amorulŭ, fericirea, paradisulŭ.

Nu-ĭ lipsă să spunemŭ că acele douĕ inimĭ asemenea sunt de-a-pururea de unŭ flăcăŭ şi de o copiliţă!

Dér cum să se găséscă aceste inimĭ, cum să se cunóscă, să se mărite cu siguranţă! De multe orĭ este îngânare, înşelare, şi aceste facŭ căsătoriile cele nefericite.

Eĭ bine, Romăncuţele de la Dunărea nu se înşélă nicĭ o dată, ele cunoscŭ arta de a-şĭ vedé *ursiţiĭ*, adecă inima, ce le este destinată, de a afla de la umbrele lorŭ mărimea amoruluĭ ursiţilorŭ, iérna, după doĭ sîmburĭ de

www.dacoromanica.ro

alună coprinşĭ într'o singură cójă; primă-véra, după douĕ cereşe lipite ca buzele în zîmbirea unuĭ copilaşŭ; véra după douĕ spice totŭ pe unŭ paiŭ; tómna după douĕ crenguţe de busuiocŭ puse într'unŭ cofăelŭ sub căpătêiŭ, nóptea spre anulŭ noŭ...

Ce capriţiŭ! dér ce siguranţă!

In cereşe, în spice, în alune, se potŭ greşi dér tot-déuna se vedé ceva; cu busuiocŭ nicĭ o dată nu se póte înşela vr'o copiliţă: ursitulŭ se vede întocmaĭ, şi fără de nicĭ o schimbare.

Spre mieḍulŭ nopţeĭ, când cucoşiĭ încă n'aŭ cântatŭ de a doua óră, pare că se pogóră din cerŭ asupra copileĭ, care dórme cu capulŭ pre busuiocŭ, ca o armoniă cerésca. Apoĭ vine unŭ norŭ de parfumurĭ, în mizloculŭ căruĭa curêndŭ apare ursitulŭ încă necunoscutŭ... séŭ o amantă, căcĭ legenda se aplică la ambe secsele.

Cât pentru modulŭ maĭ lămuritŭ cu care se face acestŭ farmecŭ de dragoste. vomŭ observa pre Mărgărita.

Să urmămŭ cu apărerea ursituluĭ.

Acesta îşĭ spune numele şi familia décă este străinŭ; de nu, numaĭ cât se arétă, fără să ḍică nimica.

In casulŭ din urmă, nu urméză neînţelegere. In casulŭ d'ântêiŭ junele pléca la drumŭ; de asemenea juna, ceea ce procură une-orĭ întêlnirĭ plăcute.

Şi se căsătorescŭ, chiar şi fără voia părinţilor. Cine arŭ cuteza să desunéscă douĕ inimĭ legate de către cerŭ!

Aşĭa matrimoniĭ sunt de-a-purerea fericite: busuioculŭ este păstratŭ ca ochiĭ din capŭ; asemenea talismanŭ alŭ amoruluĭ are puterea de a împrăştia dendată noriĭ negriĭ, ce trecŭ şi retrecŭ adese pre cerulŭ matrimonialŭ.

Aşĭa-ĭ că mulţĭ căsătoriţĭ de pre la noĭ, arŭ dori să aibă unŭ aşĭa talismanŭ preţiosŭ!

Tocmaĭ unulŭ ca acesta are Mărgărita în sînŭ.

Culegĕtorĭ şi culegĕtóre de viă, formaŭ cercŭ în jurulŭ eĭ; vroiaŭ să védă busuioculŭ, căcĭ décă busuioculŭ

www.dacoromanica.ro

este verde şi mirositorŭ, mirele este june şi bogatŭ . . . , vroiaŭ să védă déră talismanulŭ Mărgăriteĭ.

Busuioculŭ era verde şi mirositorŭ maĭ de haiŭ decât livantulŭ. Băetaniĭ şi flăcăiĭ încremeniră; fetele se mâniară: aceia căcĭ Mărgărita era cea maĭ săracă dintre fete; aceste căcĭ ea era cea maĭ frumósă.

— Curiosŭ lucru! cine naiba a maĭ lua pre stremţósa asta, ḑicé o culegĕtóre slută, dér reputată de posesóre a câtorŭ va sute de leĭ.

— Ce ticăloşiă! ḑicé fata vorniculuĭ din satŭ; eŭ sunt şi frumósă şi amŭ şi douĕ vacĭ şi cu tóte aceste busuioculŭ meŭ e veştedŭ. . . Şi flăcăiĭ îngânaŭ şi aţîţaŭ fetele, şi fetele luaŭ în rîsŭ pre flăcăĭ, şi tótă mulţimea culegĕtorilorŭ se îndesuia în apropriere de Mărgărita.

II.

Biata orfană tăcé şi tremurândă privia la ramurile de busuiocŭ, atât de invidiate de fete; privia, ḑicŭ, la comóra sa unică. . .

Nu, mĕ înşelŭ: ea avé ochĭ albaştriĭ maĭ preţioşĭ de cât azurulŭ ceruluĭ, o féţă de lapte, buze de mărgénŭ, gene negre ca pĕcatulŭ, şi doĭ obrăjiorĭ rumenĭ ca doĭ fragĭ, unŭ sînŭ ce murmura amorulŭ, şi picioruţe ca de copilaşŭ.

Sfatulŭ culegĕtorilorŭ se fini: din noŭ o înconjurară şi unulŭ din eĭ i vorbi:

„Mărgărito, dragă! noĭ credemŭ că busuioculŭ nu s'a uscatŭ pentru că l'a-ĭ udatŭ mereŭ cu apă; amŭ otărîtŭ dar să-lŭ d'aĭ în sorţĭ una din fetele aste, şi acea căria va eşi ursitulŭ de busuiocŭ êţĭ va da o mânzată de ḑestre.

— Da, da, strigară cu toţiĭ.

— Dragostea nu se vinde, respunsă Mărgărita, dér décă vreţĭ numaĭ de cât, daŭ busuioculŭ celeĭa carea va găsi maĭ întâe o alună de gemene.

www.dacoromanica.ro

Alune se aducŭ. Tóte fetele le strică. De géba! Mărgărita o găseşce maĭ ântêiŭ.

— Cumŭ se póte! — Minciunĭ! — Incă o dată. — Tăcere! — Cine a găsit'o acumŭ? — Érăşĭ Mărgărita!

Şi de a treia óră totŭ Mărgărita! şi totŭ Mărgărita!! Ce minunare! ce mâniă! ce furiă!

— Naĭba s'o ié! — E o fermecătóre! — Nu şciŭ eŭ, dă-mĭ busoioculŭ mie! — Da, da!....

Şi Şépte-spre-ḑece mânĭ înfuriete se gătiră a smulge din mâinile eĭ busuioculŭ fermecatŭ.

De o dată se auḑi lîngă zăplazŭ, o larmă mare de trâmbiţe. La aşĭa neasceptată larmă, culegĕtoriĭ şi culegătórele căḑură cu faţa la pămêntŭ.

III

Era pe la anulŭ una mie şi patru sute şése-ḑecĭ, şi astronomiĭ preḑisese finitulŭ lumeĭ.

La fiă ce sunetŭ de instrumente, toţĭ credéŭ că eraŭ trâmbeţile îngerilorŭ din apocalipsŭ.

De aceea culegĕtoriĭ stătură încremeniţĭ cu feţele la pămêntŭ câtŭ-va timpŭ, şi ar fi statŭ cine scie câtŭ, décă o voce n'ar fi strigatŭ: In picióre tonţilorŭ!..

Fricoşiĭ noştri aruncară câte o căutătură furişată şi recunoscură cu óre care mulţămire, că neamiciĭ lorŭ nu eraŭ îngerĭ, ci doĭ trâmbiţaşĭ de la óste.

— Aicea-ĭ via luĭ Ureche? întrebă unulŭ din eĭ.

— Aşĭa, rĕspunseră fetele, cu zîmbetulŭ pe buze, căcĭ trâmbiţaşiĭ eraŭ frumoşĭ şi voinicĭ.

— Aşĭa, rĕspunseră şi flăcăiĭ.

— Inlăturĭ, fricoşilorŭ! nu cu voĭ avemŭ trébă ci cu fetele astea.

Atuncĭ se apropiă cel-l-altŭ trâmbiţaşŭ şi scósă din buzunarŭ unŭ portretŭ de o fétă aşĭa de frumósă, încât se părea maĭ multŭ unŭ visŭ, decât o realitate. Amêndoĭ apoĭ trecură în reviḑiă cele şépte-spre-ḑece fete cu-

www.dacoromanica.ro

legĕtóre, oprindu-se la fiă-care din ele şi comparând'o cu portretulŭ.

Când vedéŭ vre una frumuşică, cu unŭ suspinŭ ḑicéŭ, „ce pĕcatŭ! “ Pentru cele bĕtrâne şi slute, dădéŭ drumulŭ unuĭ hohotŭ bunişorŭ.

— Călătorimŭ degéba! murmură unulŭ din eĭ, când trecură în reviḑuire şi pe a 17-a.

— Ba nu! întrerupse cela-l-altŭ, uĭte colo o copilă care n'amŭ cercetat'o.

Şi-ĭ arĕta pre Mărgărita, care şedé la o parte cu busuioculŭ în mânĭ.

Dér pe locŭ cât ea-şĭ întorsă căpuşorulŭ eĭ celŭ gingaşŭ, şi esclamară amândoĭ trâmbiţaşiĭ: — Ea este! şi amândoĭ veniră cu respectŭ să se arunce la piciórele eĭ.

Mare fu minunarea flăcăilorŭ şi a fetelorŭ, dér mare fu şi minunarea Mărgăriteĭ.

Câte-va minute după aceea, trâmbiţaşiĭ deschiseră şi le presentară Mărgăriteĭ treĭ lăḑĭ: întâia coprindea aurŭ, a doua era plină de petre scumpe şi a treia de cămăşĭ de borangicŭ cu altiţe de aurŭ şi luminĭ scumpe, cu fote frumóse ca visurile şi prevăḑiĭ ca apa isvórelorŭ.

— Pentru mine-sŭ acestea? ḑisă cu uimire copiliţa, pentru mine acestea bogăţiĭ?

— Mânĭ veĭ sci motivulŭ pentru care sunt ale téle, Dómnă, rĕspunseră ostaşiĭ, căcĭ mâne va sosi acelŭ ce are dreptulŭ de aţĭ spune totulŭ. Noĭ avemŭ datoria de a-ţĭ da acestea şi a privighia asupra ta.

Dicêndŭ acestea se sculară.

Palpitantă, neotărâtă, creḑêndŭ că dórme, orfana copiliţă contempla una după alta lăḑile, fără să ḑică nimica.

Intre aceste, flăcăiĭ şi fetele începură a cânta o horă de laudă Mărgăriteĭ, şi a o lua la jocŭ; şi adierea sereĭ, aroma florilorŭ şi sórele ce se scălda în o mare de aurŭ la apusŭ, şi viţele verḑĭ ce ascundéŭ arboriĭ tufoşĭ, şi frunḑile cărunte ale munţilorŭ Turcescĭ ce se vedéŭ îndepărtare, formaŭ unŭ cadru cerescŭ, divinŭ, pre care

www.dacoromanica.ro

numaĭ D-ḑeŭ puté alŭ concepe şi însufleţi, în secretele séle destinate, şi să-lŭ traducă pe pânză séŭ pe hârtiă mâna înspirată a artistuluĭ.

IV.

Biata copiliţă, alŭ căruia viitorŭ se schimbase aşĭa de neasteptatŭ, vru să se încredinţeze décă în adevĕrŭ nu visa, decĭ începu a lua cu pumnulŭ petre scumpe din ladă, şi a le împărţi la fete.

Apoĭ, îşĭ împlu póla pestimanuluĭ cu aurŭ şi-lŭ dete vorniculuĭ, ca să plătéscă birulŭ celorŭ săracĭ.

Apoĭ, alăturea cu ostaşiĭ se îndrumă spre crama vieĭ unde locuia împreună cu mătuşă-sa.

Toţĭ flăcăiĭ începură a o cere pe locŭ de nevéstă, dér ea rĕspunse fiă-căruia: — Nu voiŭ avé altŭ bărbatŭ, decât pe acela ce-mĭ va ursi busuiocului la nópte!

Flăcăiĭ se împrăstiară prin viă. Fetele atuncĭ alergară după cĭ spre a-ĭ mustra pentru nefidelitatea ce desveliseră. Dér eĭ le 'ntórseră spetele şi cu capulŭ plecatŭ se despărţiră fiă-care, cu gândulŭ cum arŭ puté se fiă ursituluĭ Mărgăriteĭ. Insă cum?

— Prin mijloculŭ uneĭ apărerĭ, séŭ fantasme, introducându-se pe la mizloculŭ nopţeĭ în odaea feteĭ şi arĕtându-se de ursitulŭ trămisŭ eĭ de către ceriŭ?

Tréba arŭ fi fostŭ nimerită, décă numaĭ unŭ singurŭ flăcăŭ arŭ fi încercatŭ aventura cu credula copiliţă, déră şépte-spre-ḑece de-o-dată s'o întreprindă, era o nebuniă.

Spre a se ajuta în aşĭa dificultate, cătară o babă, ţigancă vrăjitóre, care fu consultată pre furişŭ de către toţĭ flăcăiĭ din satŭ. Nicĭ unulŭ nu lipsi de a-ĭ da dimerlia de păpuşoĭ, în schimbulŭ profeţiilorŭ eĭ. Şi chiar se sună că vorniculŭ, respectabilulŭ vĕduvoiŭ de 55 de anĭ, cogemite vornicŭ de răḑeşĭ, s'arŭ fi dusŭ şi elŭ să consulte ororósa ruină omenéscă, ce servea de piţonisă amorezaţilorŭ.

www.dacoromanica.ro

Fiă-căruia, baba respunse că era necesarŭ să se schimonoséscă în felurite vestminte, de stahiĭ, de strigoĭ, de haiducŭ, negre. albe,.. de totŭ felulŭ în fine,.. și este famă, că pre vornicŭ lŭ deghiză ea în îngerŭ păzitorŭ cu aripĭ poleite.

Trebuia curagiŭ ca să cuteze cine-va a se ocupa cu de așia felŭ de șăgĭ în anulŭ 146... când dintr'unŭ momentŭ până la altulŭ puté să sune ultima óră a lumeĭ.

Cu tóte acestea, toțĭ asteptară la óre puntŭ de nópte. Teribilă sete de aurŭ!

Déră să ne întórcemŭ la Mărgărita.

Ea se închise în coșmăgióra sa de scânduri, dimpreună cu cele treĭ bisectele, cu busuioculŭ celŭ fermecatŭ, éră trâmbițașiĭ se tologiră în cramă, cu urechia, la pândă, nu din curiositate, dér spre a priveghé urmările suspecte ale flăcăilorŭ în privirea Mărgăriteĭ.

Copilița când se vĕdu singură, își esamină odórele și se îmbracă cu cea maĭ albă și maĭ strălucitóre altiță, cămășuiceă croită pre virginalulŭ eĭ sînŭ, cum sunt croițĭ ochiĭ ceĭ negriĭ ca să lŏcuéscă în eĭ amorulŭ și voluptatea, éră ceĭ albastri, ca să fiă de adăpostŭ inimeĭ și statornicieĭ.

Dómne! ce frumósă era Mărgărita astŭ-felŭ îmbrăcată! Frumósă era și în simpla eĭ cămașă de cânepă, dér cu cămășuĭca cea de borangicŭ și fota cea vrăstată ca câmpiile tómna, întrecea pre Marióra Florióra cea frumósă, ḑîna munțilorŭ cărunțilorŭ.

Dér ce însemnéză tóte aceste darurĭ? étă întrebarea ce-și făcé copila necontenitŭ; și cu piciorulŭ eĭ de păpușă lovia de nerăbdare pămêntulŭ; și fruntea sa cea senină se posomorîa aplecându-se meditativă ca sensitiva câmpuluĭ la contactulŭ unuĭ corpŭ streinŭ.

Dér trâmbițașiĭ nimica nu-ĭ putură spune alta, cinândŭ la lumina luneĭ, decât, că eraŭ trimișĭ de o féță însemnată, care cu câte-va lunĭ maĭ 'nainte, consultândŭ și elŭ busuioculŭ celŭ renumitŭ, i-a apărutŭ o copilă alŭ căreia portretŭ făcêndu-lŭ d'îndată, i-a și trimisŭ, în-

www.dacoromanica.ro

călţându-ĭ cu opincĭ de fierŭ şi dându-le cârjă de oţelŭ, ca tótă lumea măcarŭ de arŭ vêntura-o să-ĭ găséscă ursita luĭ...

Curiositatea juneĭ fetiţe era, cu aceste vorbe, nemulţămită; ea vré să sciă ce féţă era aceea? cine era? de era frumosŭ şi voinicŭ cum placŭ fetelorŭ românce să le fiă ursiţiĭ lorŭ.

— Fiă măcarŭ Vodă, ḑicé în sine Mărgărita, décă consultândŭ busuioculŭ, îmĭ va arĕta vr'unŭ ursitŭ fără de inimă, fricosŭ şi slutŭ, degéba îmĭ va fi trimisŭ darurile acestea, căcĭ maĭ bine să morŭ decât să mĕ măritŭ după unŭ mişelŭ. Dér écă cucoşiĭ aŭ cântatŭ de demultŭ d'ântêiŭ... e timpŭ să-mĭ tacŭ descânteculŭ... haide! —

Mărgărita aşeḑă busuioculŭ şi douĕ crengĭ de răchită într'o ulcică nouă, plină cu apă neîncepută, şi puind'o la căpătêiŭ, se culcă îmbrăcată cum era, recitândŭ câteva vorbe cabalistice cu putere de a chiăma umbra ursituluĭ. Nu trecu maĭ multŭ decât a-ĭ ḑice unŭ „Tatălŭ nostru“ şi de-o-dată luna se ascunse după norĭ şi întunerecŭlŭ se întinse pretutindinea. Mărgărita tremura. Dér, în acelŭ momentŭ auḑi pasurĭ în drépta şi în stânga şi în tóte părţile tot-de-odată.

— Dumneḑeulŭ meŭ! murmurâ îngrozită, câte piciére are ursitulŭ meŭ!

Abia ḑisese aceste vorbe, şi bordeiulŭ se inundă de o mare de lumină

Minune! Mărgărita zări de'ndată ca o legiune de mătăhale albe şi negre, săltândŭ confusŭ la lumina luneĭ,

Copila înspăimântată întórse capulŭ. Dér în partea acéstă-l-altă era unŭ îngerŭ bătêndŭ din aripĭ. — Ah! ḑise ea, acesta-ĭ ursitulŭ meŭ! şi alergă să se refugieze în braţele luĭ.

Grozăviă! de treĭ orĭ grozăviă!! era ghiujulŭ de Vornicŭ.

Mărgărita aruncă unŭ ţipĕtŭ şi căḑu leşinată, şi luna,

www.dacoromanica.ro

care din noŭ se ascundea, lăsă bordeiulŭ în cea maĭ profundă obscuritate.

Dér, la ţipĕtulŭ feteĭ, trâmbiţaşiĭ privisera prin o crăpătură a uşeĭ în lăuntru şi eĭ înţeleseră adevĕrulŭ.

— Pre dênşiĭ! după aceştĭ ticăloşĭ! strigară amêndoĭ şi trâmbiţară într'unŭ modŭ infernalŭ.

— Judecata de apoĭ! strigară fantasmele înspăimântate de trâmbiţe şi apucândŭ fuga.

Şi trâmbeţile i urmăriră până prin munţĭ şi codri, tótă nóptea.

Cu tóte acestea, Mărgărita rĕmânea leşinată.

Intre umeḑitulŭ de ḑi, unŭ trâmbiţaşŭ se întórsă la bordeiŭ d'împreună cu unŭ mândru oşténŭ, micŭ la statŭ, dér bine făcutŭ şi călare pre unŭ sirépŭ de Bugécĭ, albŭ ca ḑioa. Trâmbiţaşulŭ cu mare respectŭ ajută pre noulŭ venitŭ să descalece, şi arĕtându-ĭ loculŭ în care se afla Mărgărita, remasă sĭ ţină calulŭ.

Frumosulŭ voinicŭ se răpeḑi spre Mărgărita, o ridică în braţe, şi încălḑind'o pe inima sa şi sub dismerdările séle:

— Vină-ţĭ în sine, puiculiţa mea!

— O! D-ḑeule! suspină Mărgărita, ce dulce voce şi ce slutŭ şi bĕtrânŭ maĭ e.

Necunoscutulŭ o strînse de mână.

— Mare escĭ, D-ḑeule! ḑise ea, ce mână blândă şi căldurósă maĭ are sluţenia acésta de Vornicŭ.

Aşa-ĭ iubitelorŭ cetitóre, că luna arŭ fi comisŭ o nelegiuire de i-arŭ fi lăsatŭ maĭ multŭ timpŭ în întunerecŭ?

La poetica sa lumină argintiă, Mărgărita zări pre mândrulŭ voinicŭ, care surîdé vĕḑênd'o cu busuioculŭ în mână.

— Umbră a ursituluĭ meŭ! esclamă Mărgărita, O! te iubescŭ! Şi-şĭ dusă busuioculŭ la buze spre a-lŭ săruta.

Dér tênĕrulŭ vru sĕ-lŭ sărute şi elŭ tot-de-odată; busuioculŭ însă alunecă de pre buzele fetiţeĭ şi nu fu vina eĭ décă întêlni în locŭ de busuiocŭ, buzele mândruluĭ necunoscutŭ.

www.dacoromanica.ro

— Mărgăritо! murmură cu aprindere junele, strîngênd'o din noŭ în braţe.

Dér, juna fétă se smunci răpede, căcĭ, simţise lîngă inima sa bătêndŭ o altă inimă, lucru ce nu obicĭnuescŭ a face inimele de umbre.

— Unŭ omŭ! esclamă ea; unŭ omŭ!... Dér cine escĭ, mândre flăcăule?...

— Stefan-Vodă, replică o voce la spatele eĭ.

Se întóise răpede; era cela-l-altŭ trâmbiţaşŭ care revenise.

— Déca coróna amŭ fostŭ nevoitŭ de împrejurărĭ s'o împartŭ cu Dómna, cu tine dragă Mărgărită, vréŭ să împartŭ inima mea şi fericirea... Vinŭ în braţele ursituluĭ tĕŭ de la D-ḑeŭ...

Mărgărita ştérse o lacrimă, dér se aruncă în braţele luĭ Stefanŭ celŭ Mare, sărutândŭ busuioculŭ şi ḑicêndŭ: D-ḑeŭ a voitŭ să potŭ iubi pre ursitulŭ meŭ şi fără să mĕ pótă lua!... fiă!

V.

Câţĭ-va anĭ după aceea, la via luĭ Urechiă se ridicase o mândră căsuţă albă şi cochetă, ca unŭ cuibŭ de fericire. Acolo adese cetitorulŭ arŭ fi pututŭ têlni pre Stefanŭ celŭ Mare odihnindu-se de luptă şi neajunsurĭ în dismerdârile şi sărutările mândreĭ Mărgăriteĭ şi a luĭ Petriţă isteţulŭ şi frumosulŭ copilaşŭ, prin care marele eroŭ reabilită amorulŭ Mărgăriteĭ şi o făcu, după mórtea sa, să se împărtăşéscă de coróna cea frumósă a Moldoveĭ, din care o însurăciune politică lŭ împedecase de a face parte frumóseĭ vierițe de la via luĭ Urechiă.

1859. *„Stéoa Dunăreĭ.“*

www.dacoromanica.ro

GRINDA DE AURU

SEŬ

PREVEDEREA UNUI PARINTE BUNU

www.dacoromanica.ro

Pre la anulŭ 1840, în unulŭ din judeţele vecine cu capitala, vieţuia unŭ nobilŭ demnŭ (vrednicŭ) şi fórte înavuţitŭ numitŭ Stelescu. Acesta locuia érna în mica politie Hărlaŭ unde era iubitŭ şi stimatŭ de toţĭ, éră véra la o moşiă frumósă a sa nu departe de politia acésta.

Nobilulŭ acesta, maĭ ântêiŭ cu totulŭ săracŭ, înavuţitŭ prin mórtea frateluĭ seŭ celuĭ maĭ mare care nu lăsă nicĭ unŭ clironomŭ bineluĭ sĕŭ; dedatŭ din junimea sa la arme pre care le părăsi în vêrstă de 50 de anĭ cu gradulŭ de colonelŭ, cugeta să se însóre pentru a avé clironomŭ avereĭ séle; decĭ cu ocazia măritişuluĭ unuĭ boieriŭ din veciniĭ sĕĭ, ale căruia serbărĭ de nuntă ţinură maĭ multe ḑile, elŭ deosebi maĭ cu sémă pre frumósa şi simţitórea Amelia Bolinescu.

Douĕ-ḑecĭ şi şépte de anĭ, trăsăturĭ nobile şi regulate, o taliă şi unŭ mersŭ măreţŭ, o colóre de melancoliă în doĭ ochĭ frumoşĭ albaştri, încoronaţĭ de arcurĭ desemnate cu eleganţă, douĕ gropiţe în obrajĭ, ce serviaŭ de cuibŭ amoruluĭ, în fine acelŭ nu-sciŭ-ce, ce ḑice cu atâta putere: iubesce-mĕ, écă portretulŭ Amelieĭ celeĭ plăcute, căreia înamoratulŭ Stelescu, în o séră, dându-ĭ braţulŭ, in una din aleele singuratice ale parculuĭ elŭ a căruia inimă se aprinsese, i ţinu discursulŭ următorŭ: „Oftezĭ, frumósă Amelie? vre unŭ necazŭ secretŭ, amo„rulŭ póte (Stelescu însuşĭ oftéză) învăpăéză serenitatea „feţeĭ d-téle ceĭ încântătóre. Décă cincĭ-ḑecĭ de anĭ de-

www.dacoromanica.ro

„plinĭ ce amŭ, potŭ să te îndemne a te încrede în mine „îndrăsni-voiŭ să sperezŭ că veĭ bine-voi a asculta cu în-„găduinţă aceea ce amŭ să-ţĭ spunŭ? Acésta va fi póte „cam fără veste. Insă ḑĕŭ, nu e maĭ multŭ de doĭ anĭ „de cândŭ fiind în óstea ruséscă, în fruntea uneĭ compa-„niĭ de granadirĭ amŭ luatŭ o bastiune turcéscă; militarŭ „în vêrstă de 16 anĭ, lipsitŭ de avere, ocupatŭ numaĭ cu „datorinţele mele, urîtorŭ de gusturile triviale şi depra-„vate, n'amŭ cunoscutŭ până astăḑĭ pre acestŭ Ḑeŭ în-„cântătorŭ, care ţĭ-a încredinţatŭ rĕsbunarea sa, şi pen-„tru ca să vinŭ érăşi la dorulŭ meŭ: învoeşce-mĭ, persó-„nă adorabilă, să încercŭ a te convinge de elŭ, dându-ţĭ „cu curăţiă inima şi mâna.

— „D-le, respunse Amelia, primescŭ destăĭnuirea d-té „le, cea întru adevĕrŭ fără veste, însă onestă şi din curăţe-„niă, cu tótă recunoscinţa putinciósă, şi voiŭ imita since-„ritatea d-téle. Impresia de tristeţă ce aĭ vĕḑutŭ întipă-„rită pe faţă-mĭ, nu provine din necazurile acele ce pri-„cinuesce amorulŭ, pre care nu l'amŭ cunoscutŭ încă, „dér din suvenirulŭ minutelorŭ celorŭ maĭ de pre urmă „a le demnuluĭ meŭ părinte, mortŭ, după cum sciĭ, în o „stare vecină cu indigenţa, (sărăcia. lipsa) şi din per-„spectiva cea tristă ce amŭ în acéstă lume. Éta, d nule, „aceea ce mĕ turbură. Dér pentru a respunde propune-„reĭ generósă a unuĭ galantŭ-omŭ ca d-ta, şi fară ca să „sémănŭ întocmaĭ cu acelŭ fortŭ care ţ'a resistat, voiŭ să „facŭ maĭ bine decât elŭ, plecându-mĕ voinţeĭ unuĭ că-„pitanŭ aşia de bravŭ. Dorescŭ să poţĭ găsi în locu-ĭ ce-„va care să-ţĭ aline necazurile; celŭ puţinŭ acéstă asedie „nu va costa viéţa nimĕnuĭ.“

Stelescŭ încântatŭ de rĕspunsŭ se aruncă la piciórele Amelieĭ, care de'ndată ridicându-lŭ i înfăţoşă graţiosŭ mâna sa cea gingaşă, pre care elŭ depuse o sărutare respectuósă; şi apoĭ aceştĭ douĭ amanţĭ fericiţĭ se întórseră în adunare, unde de'ndată se pricepu inţelegera lor cea bună. Stelescu susţinea glumele, Amelia prin unŭ surîsŭ plăcutŭ vădia totulŭ, astŭ-felŭ glumitoriĭ începură

www.dacoromanica.ro

maĭ la urmă a saluta și pre asediatorulŭ victoriosŭ și pre asediata, care se dăduse atâta de grațiosŭ. Boierulŭ în casa căruia se urma acéstă scenă nouă, era epitropulŭ Amelieĭ, fiindŭ că fusese amiculŭ celŭ maĭ bunŭ alŭ părinteluĭ eĭ; elŭ întovărăși după optŭ dile pre epitropisita sa cea plăcută la biserică, unde fu unită cu fericitulŭ sĕŭ mire. Elŭ vroi ca nunta să se facă în casa sa. Serbările începură; după ce toți se săturară de ele, Stelescu se dusă cu soția sa la țéră, și acolo începură ca ceĭ maĭ fericiți ómenĭ unŭ menagiŭ de acele carĭ sunt astădi fórte rarĭ, și carĭ înfățișéză atât de bine curăția și simplicitatea moravurilorŭ strămoșilorŭ noștri.

Amelia avé o inimă bună, spiritulŭ justŭ și împodobitŭ de o escelentă cultură. Crescută de o mamă bună și virtuósă, cunoscea cu deplinătate amĕnuntele economieĭ casnice și avé tóte talentele, care facŭ pre femee atâta de necesară și atâta de bună consóță, la țéră maĭ alesŭ, unde urîtulŭ bate de atâtea orĭ la ușă-ți. Dómna Stelescu, cu acele calitățĭ, fu adorată în casă-ĭ și se făcu inima societățeĭ, ce se aduna acolo.

D-lŭ Stelescu avé o taliă frumósă, o fisionomiă spirituală, privirea dulce, și unŭ caracterŭ a căruia statornicică nestrămutată era stâmpĕrată prin buna-voința și plecarea de a îndatori, aceea ce făcé din elŭ unŭ amicŭ sigurŭ și statornicŭ. De aceea era nu numai stimatŭ, dér și iubitŭ de tóte persónele ce-lŭ cunoscéŭ.

De și tênĕrŭ, trăise cu înțelepciune, în licența nedespărțibilă a viețeĭ militare; elŭ judeca cu indulgință (îngăduință) pre consoțiĭ sĕĭ, însă fără de a participa la acele orgiĭ ce eraŭ pré comune atuncĭ, și prin aplicare fără pedantismŭ la îndatorirele luĭ ajunsă a fi privitŭ ca unulŭ din ofițeriĭ ceĭ maĭ bunĭ aĭ armateĭ românescĭ în care intră după ce părăsi pre cea ruséscă. Aci ajunse încurêndŭ la gradulŭ de colonelŭ.

Stelescu pe lângă multă instrucție avé și o direcțiă de spiritŭ originală și credé în putincioșimea perfecțieĭ, de aceea îșĭ promiția (făgăduia) décă cerulŭ i va da

www.dacoromanica.ro

unŭ fiŭ, să scótă dintrînsulŭ, nicĭ maĭ multŭ nicĭ maĭ puţinŭ decât unŭ Fenicsŭ. Vaĭ! acestŭ omŭ demnŭ maĭ bine arŭ fi făcutŭ de arŭ fi cugetatŭ să-lŭ facă numaĭ să semene părinteluĭ sĕŭ! dér aice josŭ, fiă-care îşĭ are mania sa, şi ce e dreptulŭ, acésta e una din acele maĭ scuzabile (de ertatŭ).

Momentulŭ celŭ atâta de multŭ doritŭ sosi. Amelia născu unŭ fiŭ, dér plăti cu viéţa presentulŭ ce făcu soţuluĭ sĕŭ. Să trecemŭ amĕnuntele acestuĭ evenimentŭ grozavŭ, să lăsămŭ pre buna, pre virtuósa Ameliă, veselinduse în pace în viéţa drepţilorŭ, recompensa meritată de virtuţile eĭ, şi să urmămŭ şirulŭ istorieĭ nóstre.

Nemângâiatulŭ Stelescu, care nu maĭ trăia de cât pentru fiulŭ sĕŭ, se retrasă cu totulŭ din societate, închiţêndu-se la moşia sa, spre a da tóte îngrijirile putincióse noluluĭ născutŭ, care primisă numele de Bucurŭ, numele părinteluĭ Amelieĭ.

De câte îngrijirĭ nu fu înconjuratŭ eroulŭ nostru, în timpulŭ copilărieĭ séle! dér încă când veni timpulŭ de a se da spirituluĭ sĕŭ desvoltarea ce era în stare de a primi! junele acesta avu învĕţătorĭ de tóte ramurile, şi ce e maĭ multŭ, elŭ avu de guvernatorŭ pre însuşĭ tatălŭ sĕŭ.

Bucurŭ, care era născutŭ cu dispoziţiĭ norocite, cândŭ avu 16 anĭ şi esteriorulŭ (forma d'afară) sĕŭ, ce venia din maestatea tatăluĭ şi graţiile mameĭ, semăna cu ale unuĭ june frumosŭ, şi întru totŭ cu formele luĭ Apolonŭ de la Belvedere. Dér domnulŭ Stelescu, care voia ca fiulŭ sĕŭ să urmeze cariera armelorŭ în care străbuniĭ sĕĭ se deosebiseră, stărui şi câscigă lesne învoirea de alŭ înscrie în corpulŭ lancierilorŭ, corpŭ stălucitŭ, care reunia totŭ aceea ce nobilimea română avé maĭ deosebitŭ, şi în care servia şi unulŭ din veriĭ sĕĭ de pre mamă numitŭ Lungénu, aĭ căruia părinţĭ locuiaŭ în Iaşĭ şi carĭ se primiră ca Bucurŭ să stée la dênşiĭ în totŭ timpulŭ cât va avé trebuinţă să facă ecserciţiile pregătitóre la primirea sa între lancierĭ.

www.dacoromanica.ro

Aceste fiindŭ puse la cale, bunulŭ tată, care se rezema pre principiile de virtute ce dăduse fiulŭ sĕŭ, i însemnă o sumă resonabilă pentru plăcerile luĭ cele neprevĕdute: astŭ-felŭ pregătitŭ fiindŭ întru tóte, lŭ porni într'unŭ echipagiŭ uşorŭ şi frumosŭ dându-ĭ de mentorŭ pre bĕtrânulŭ Enache, o slugă vechiă a sa, care-lŭ urmase în óste, care vĕduse născându-se junele acesta, lŭ purtase în braţe, lŭ dismerdase, şi-lŭ iubia, D-deŭ numaĭ scie câtŭ de tare. In minutulŭ despărţireĭ, d-lŭ Stelescu îmbrăţoşindŭ cu duĭoşiă pre fiulŭ sĕŭ i dise:

„Scumpulŭ meŭ fiŭ, cu părere de rĕŭ mĕ despărţescŭ „de tine, însă escĭ născutŭ boer şi ca unŭ astŭ-felŭ, nasce- „rea ta-ţĭ impune către Patriă şi Domnitorŭ o datorinţă „pre care e timpŭ de a o împlini. Vedĭ crucea asta, „ea fu de'ndată recompensa a douĕ rănĭ ce primiiŭ „dinaintea neamiculuĭ, din mânile Imperatuluĭ Nico- „lae Nu voiŭ însă să te daŭ în óste strĕină, căcĭ acum „ţéra nóstră are şi ea oştire. Amŭ câştigatŭ pentru tine „unŭ locŭ de iuncherŭ la lancierĭ şi prin acésta veĭ ajunge „încurêndŭ la gradulŭ onorabilŭ pre care-lŭ otărăscŭ de „terminŭ carierei téle militare. Onórea îţĭ va servi de „conducĕtorŭ, ea-ĭ născută cu tine, dér amiculŭ meŭ, „ascultă-mĕ, nu imita purtarea cea sprenţară şi risipi- „tóre a consoţilorŭ tĕĭ, fugĭ maĭ cu sémă de jocŭ de cărţĭ şi „de desfrĕnare; aceste sunt nisce veninurĭ periculóse, care „lucréză pre încetulŭ, şi care veştejescŭ de timpuriŭ ini- „ma unuĭ june, i pregătescŭ bĕtrâneţe pripite şi dureróse. „In sfêrşitŭ desfătéză-te onestŭ, plăcerea moderată se a- „seména zefiruluĭ care deschide rosa. Te-aşĭ fi urmatŭ „în capitală, (déră Stelescu arĕtă plângêndŭ fiuluĭ sĕŭ „morméntulŭ Amelieĭ), jură-mĭ numaĭ, pre umbrele a- „cesteĭ femeĭ îngerescĭ, pre care tu din nenorocire n'aĭ „cunoscut'o, că veĭ păstra tot-dé una în mine o încre- „dere în tóte, şi fiĭ sigurŭ că ea-ţĭ va fi de folosŭ.“

Bucurŭ, care iubia cu sinceritate pre părintele seŭ, i se aruncă în braţe, i scăldă în lacrimĭ féţa-ĭ cea venerabilă, şi se sui cu inima tristă în trăsură, alăturea cu bunulŭ

www.dacoromanica.ro

Enache; în timpulŭ ce tatălŭ intră în cabinetulŭ sĕŭ însoţitŭ de buniĭ sĕĭ amicĭ, boieriĭ vecinĭ, desmerdându-şĭ bărbia şi gândindŭ la viitorimea cea strĕlucită a iubituluĭ sĕŭ fiŭ.

Dér trăsura trasă de patru caĭ puternicĭ duruia cu repegiune. Bucurŭ era tristŭ, gândia la părintele sĕŭ şi la fericirea ce gustase când era lîngă dênsulŭ, când Dominicŭ pentru de a-lŭ abate de la aceste i ḑise veselŭ: „Haide, haide, cuconaşule, ce naiba! e destulŭ de cândŭ plângĭ. Sperezŭ că nu-ţĭ pare rĕŭ după doică şi nicĭ după gogoşile eĭ cele bune. Cât pentru tata, asta-ĭ altă în trebare; aĭ însă unŭ mizlocŭ pré bunŭ ca să-lŭ „mulţămescĭ şi să ĭ resplătescĭ dragosta luĭ Acesta e de a fi cu minte, care e lucrulŭ celŭ maĭ principalŭ, apoĭ veselŭ şi sănĕtosŭ. Acuma, vivatŭ veselia, pre legea mea! căcĭ étă-ne la prânḑŭ, şi amŭ unŭ apetitŭ de bine-cuvêntatŭ!“

In minutulŭ acesta, trăsura intră în ograda otelului numitŭ Stroicĭ, la târgulŭ Frumosŭ In târgŭ sunt o mulţime de otelurĭ orĭ hanurĭ próste, indicate cu câte unŭ cercŭ de fânŭ şi nisce furcele creţe de la geaḑăŭ. Suntŭ multe ce aŭ pentru însemne capete de cerbŭ, de boŭ frumosŭ împodobite, şi altele ca aceste, care adese-orĭ e de creḑutŭ, că sunt armele stăpânuluĭ caseĭ. Maĭ alesŭ însă la Hotelulŭ Stroicĭ, aşeḑat la uliţa mare, era înainte de 1848, locŭ de popasŭ alŭ boierimeĭ; aci se ţiné mésa cea maĭ bună şi ospĕtărésa era fórte frumósă. Bucurŭ prânzi veselŭ, Enache se'neca mâncândŭ, şi cândŭ bicĭulŭ postaşuluĭ dădu semnulŭ pornireĭ, d-lŭ Bucurŭ care rĕmăsese singurŭ cu ospĕtăresa, i lăsă rĕmasulŭ sĕŭ de ḑiua bună, puţinŭ ameţitŭ de paharulŭ de vinŭ pre care Enache lŭ silise să-lŭ bé, cu scopŭ, ḑicé elŭ, de a-ĭ împrăştié întristarea ce simţia căcĭ s'a despărţitŭ de escelentulŭ sĕŭ tată; Bucurŭ, ḑicŭ, ca celŭ cam veselŭ, voi să-şĭ însuşéscă óre-care micĭ libertăţĭ cu stăpêna caseĭ, dér acésta, ca ceea ce nu pré era de multe orĭ dusă la biserică, fără multă ceremoniă, lŭ împinse cât colo frumuşelŭ. Tê-

www.dacoromanica.ro

nĕrulŭ nostru, care nicĭ o dată nu se despărția de tată-seŭ fără să-lŭ sărute, credé fără îndoélă că acéstă formalitate se păzesce pretutindenea, séŭ póte că de pe acum începuse a simți influența profesiuneĭ (bresleĭ) séle celeĭ nouĕ.

Trecêndŭ prin orașŭ elŭ aminti că odinióră acesta fusese capitala județuluĭ Cârligătureĭ. Bucurŭ sciu spune luĭ Enache, când ajunse la Sirca, că acolo fusese óre când bătălia a unuĭ Domnŭ Moldovenescŭ. . . .

„— Bravo! dĕŭ, stăpâne! cât escĭ de învĕțatŭ! Dér, să gândimŭ puțin la intrarea nóstră în Iașĭ, care are să fiă îndată. Și în faptă douĕ, óre trecuse d'abia și trăsura intra pre bariera Pĕcurarilorŭ, unde Enache spusă cu ifosŭ numele luĭ coconu Bucurŭ .. Apoĭ întorcêndŭ colțulŭ uneĭ ulițe, intră cu vuetŭ în ograda curțilorŭ luĭ Lungénu, aĭ cărora stăpânĭ fiindŭ însciințațĭ eșiră întru întêmpinarea tênĕruluĭ nostru călĕtorŭ.

Cele ântêe minute fură întrebuințate în aceea ce îndatoresce politeța, dér noĭ încât conversația se inimézĕ între dênșiĭ, vomŭ face cunoscință cu familia óspețilorŭ.

Domnulŭ Lungénu, care era unchiulŭ Amelieĭ, frate cu maica sa, avé aprópe de șése-decĭ de anĭ, și se însurase târdiŭ cu o femee multŭ maĭ junĕ decât dênsulŭ, însă fu fórte departe de a găsi o Amelia. Fisionomia sa de și frumósă. înfățișa tristeța și urîtulŭ; sănătatea sa era fără întrerumpere lâncedă, în sfârșitŭ subjugatŭ cu totulŭ de femeea sa, nu se maĭ amesteca în nimica, îșĭ avé apartamentulŭ sĕŭ deosebitŭ în care adese orĭ chiar și prânzia. Fără îndoélă că elŭ primi cu bucuriă pre miculŭ sĕŭ nepotŭ.

Dómna nevéstă avé treĭ-decĭ și șése de anĭ, și încă era tênĕră și prea frumósă femee. Dér trăsăturile séle anunțaŭ o femee măréță, și tóleta sa desvĕlia o cochetăriă pretențiósă; ea mănda (poruncea) despoticesce, și trăia într'unŭ chipŭ, care de și nu era preste starea sa, se puté însă a fi socotitŭ de ruinătorŭ. Dér, ce e dreptulŭ casa sa era loculŭ de întâlnire alŭ junilorŭ eleganțĭ aĭ dileĭ, pre carĭ i atrăgéŭ deșertăciunea și profuzia.

www.dacoromanica.ro

Fiă-sa din o primă căsătoriă, Adelaida avé șépte-spre-ḑece anĭ, era frumósă și de o taliă elegantă, dér crescută de mamă-sa, ,calităţile inimeĭ eraŭ rĕŭ îngrijite și modestia nu era virtutea eĭ favorită. Inconjurată neîncetatŭ de adoratorĭ, socotia că o persónă tênĕră și cu avere, n'are nevoiă de cât de frumuseţe. Totuși ea fu mișcată de fisionomia cea dulce și plină de îngăduinţă a vĕruluĭ sĕŭ, pre care lŭ primi într'unŭ chipŭ, care să-ĭ dee de ea opinia cea maĭ bună. Vintilă frátele eĭ era de asemenea de féţă la sosirea vĕruluĭ sĕŭ. Amŭ ḑisŭ că era lăncierŭ; să adăogimŭ că la 29 de anĭ Vintilă era omŭ frumosŭ, bravŭ, dibaciŭ în tóte eserciţiile, dér din nenorocire fără principiĭ, fără moravurĭ și lesne plecându-se la tóte urmările acele, pre carĭ juniĭ le decoréză atâta de greșitŭ cu numele de plăcerĭ. Fără de a fi eșitŭ de sub dependinţa (atârnarea) părintéscă, Vintilă care răsipise o clironomiă destulŭ de însemnată pre care i-o lăsase unulŭ din moșiĭ sĕĭ, era afundatŭ încă până în gâtŭ în datoriĭ. Cu tóte aceste nu era maĭ puţinŭ idolulŭ dómneĭ mameĭ séle, căreia puţinŭ i pĕsa de calităţile luĭ cele morale și pre care cuvêntulŭ *virtute* o făcé să casce.

Ast-felŭ era societatea prin care naivulŭ Bucurŭ era să încépă a cunósce lumea.

La cină, unde era întrunită o societate numerósă, Adelaida șeḑêndŭ lêngă vĕrulŭ sĕŭ, a căruía turnură i făcuse óre-care impresiune, întrebuinţă tóte cochetăriile, care tóte fură în deșertŭ, inima luĭ Bucurŭ nu fu înșelată. De și nu cunoscé încă femeele unŭ ce-i spuné că nu trebuea să facă începutulŭ cu dênsa, și cândŭ, despărţindu-se, veni să sărute mâna véră-sa, Bucurŭ făcu acésta fără de vr'o mișcare și într'unŭ chipŭ ce o încredinţă că cea ântêe impresiune, atâta de decisivă (hotărâtóre) lipsia, lucru preste asteptarea juneĭ cochete.

Trezindu-se, Bucurŭ se gândi la Adelaida; juneţea, frumuseţea eĭ i se înfăţișară imaginaţieĭ, însă cu liniste și fără de acea turburare încântătóre, care precedă și înso-

www.dacoromanica.ro

ţesce în totŭ-déuna amorulŭ. In adevĕrŭ elŭ nu iubia, şi când o revĕḑu, modestia tenuteĭ, politeţa luĭ cea rece şi generală, îndestulŭ vestiră acesteĭ tinere persóne că nu trebue să maĭ cugete la acéstă nouă cucerire.

Deprinsă a fi linguşită, adorată, după cumŭ i se spunea de toţĭ tinerii ce frecuentaŭ casa lorŭ, plină de deşertăciune şi mândră, ea se creḑu despreţuită; ciuda urmă, şi în inima uneĭ frumóse, distanţa dintre ciudă şi ură e fórte scurtă.

Mamă-sa, care o înţelésă, vĕḑêndŭ în Bucurŭ unŭ fiŭ unicŭ, care avé să fiă prea avutŭ, ea însăşĭ ar fi doritŭ să-lŭ fiă prinsŭ în laţŭ; aşĭa ea nu ezită să ḑică multŭ amateĭ séle fiice· „Impărţescŭ şi eŭ cu tine, scumpa mea, supĕrarea „ce aĭ asupra acesteĭ june rĕŭ crescutŭ, care n'a vĕḑutŭ „încă decât frumuseţile cele grosolane ale satuluĭ sĕŭ. „Déră aştéptă să se desmeţéscă, atuncĭ va fi pré noro„citŭ de a pica la picióre-ţĭ, dându-ţĭ omagele cuvenite. „Trebue numaĭ ca Vintilă, sub pretecstŭ de a-ĭ reco„manda pre noiĭ şi viitoriĭ seĭ consoţĭ, să-lŭ tragă în „cheltuelile şi în petrecerile lorŭ. In curêndŭ veĭ vedé „născêndu-se în elŭ rĕcéla şi indiferenţa (nepĕsarea) „chiarŭ şi pentru netotulŭ sĕŭ de tată şi de sine se va „scutura de jugulŭ sĕŭ. Cât pentru ţine păzesce-te de a „i arĕta ciuda ta; trebue ca elŭ să nu védă răţéoa.“ Astŭ-felŭ vorbi demna dómnă Lungénu; speranţa uneĭ curênde rĕsbunărĭ bucură fórte multŭ pre perfida Adelaida, şi Vintilă carĭ vedé tóte rĕutăţile séle încuviinţate de culpaşa sa mamă, elŭ care prevedé maĭ alesŭ, prin desmoralizarea viitóre a vĕruluĭ sĕŭ, mizlócele de a avé banĭ, de care ducé totŭ-déuna lipsă, cu tóte dărniciile mameĭ séle, Vintilă, ḑicŭ, primi de bunŭ acestŭ planŭ ticălosŭ şi promisă (făgădui) de a-lŭ şĭ împlini.

Toţĭ arŭ fi doritŭ bucuroşĭ îndepărtarea luĭ Enache, a căruia înţelegere, probitate neflesibilă şi iubire preste marginĭ pentru stăpênii sĕĭ eraŭ de temutŭ. însă pentru acum de-odată lucrulŭ era preste putinţă.

www.dacoromanica.ro

Dér Bucurŭ era departe de a prepune ceva, şi ca june nu vedé lucrurile de câtŭ pre din afară; elŭ se credé îndatoratŭ către familia Lungénu cu cea maĭ mare recunoscinţă, şi scrise chiar într'acestŭ sensŭ o scrisóre părinteluĭ sĕŭ, care fu plinŭ de bucuriă.

Enache însă avé o opiniă cu totulŭ diferită de acéstă familiă. Retragerea absolută în care veţuia stăpênulŭ caseĭ, nepĕsarea tuturora de dênsulŭ, uĭmiaŭ cu deosebire spiritulŭ acestuĭ bunŭ şi laudabilŭ servitorŭ, care prin familiaritatea în care veţuise cu d-lŭ Stelescu învĕţase a judeca lumea cu totulŭ altmintrelea decât unŭ servitorŭ de rêndŭ, maĭ alesŭ că elŭ cunoscea acuma deşertăciunea şi risipa mameĭ şi a fiĭceĭ. Incât pentru fiŭ, ca unulŭ ce nu-ĭ cunoscea purtarea cea din afară, lŭ avé de unŭ june militarŭ fórte plăcutŭ. Elŭ vorbise odată despre aceste luĭ Bucurŭ, însă părêndu i-se că se supĕră, tăcu. O! de arŭ fi pututŭ elŭ să ghicéscă afurisitulŭ complotŭ! Insă de elŭ toţĭ se păziaŭ acum ca de dracu.

Douĕ lunĭ trecuseră de când Bucurŭ se găsia în Iaşĭ urmându-şĭ regulatŭ eserciţiile în carĭ făcuse progresurĭ de minune, când într'o ḑi, în timpulŭ unuĭ concediŭ, Vintilă, care-ĭ câştigase amiciţia şi încrederea, intrândŭ de diminéţă în odaea luĭ după o perfidă manifestare de inimă, i ḑise: „Eĭ bine! scumpulŭ meŭ, tu escĭ unŭ băétŭ frumosŭ „nu-ĭ îndoélă, dér fiindŭ destinatŭ să devĭĭ *praporcicŭ* pre„ste puţin în corpulŭ nostru, care e fără contraḑicere, celŭ „maĭ strĕlucitŭ, arŭ trebui să-ţĭ maĭ desmorţescĭ manie„rele, la noĭ cam pré sĕlbatice, să înveţĭ cu deplină„tate sciinţa lumeĭ, să facĭ cunoscinţă cu viitoriĭ tĕĭ con„soţĭ, carĭ te aştéptă şi se vorŭ grăbi de a te primi. Veḑĭ! „noĭ avemŭ deséră o aduuare frumósă la d. Smeişanu, u„nulŭ din ceĭ maĭ amabilĭ dintre eĭ; elŭ m'a rugatŭ de a te „duce, şi eŭ i amŭ promisŭ şi credŭ că veĭ face onóre „paroleĭ mele; fiĭ liniştitŭ, gravule filosofŭ, veĭ fi atâta „de cu minte cât veĭ vroi, şi tóte se vorŭ urma în buna „regulă.“

Bucurŭ remase maĭ ântêiŭ neotărîtŭ, chiar se şi îm-

www.dacoromanica.ro

potrivi, dér Vintilă lŭ rugă atâta şi cu atâta veseliă, şi i împrăştiă atâta de bine temerile, încât, parte din curiositate, parte pentru de a nu displăcea vĕruluĭ sĕŭ, primi. Vaĭ! nenorocitule têněrŭ, şérpele e sub florĭ şi tu nu-lŭ veḑĭ!...

La mésă vorbi cu mătuşica despre acésta; ea i ḑise în chipulŭ celŭ maĭ îndatoritorŭ, că puţină petrecere i va face slujba maĭ dulce, şi-şĭ dădu fórte graciosŭ învoirea, cunoscêndŭ, după cum ḑicé ea, prudenţa fiuluĭ sĕŭ. S'a otărîtŭ numaĭ, ca nimica să nu spună luĭ Enache a căruia vêrstă nu era potrivită cu de asemenea confidenţe.

Aşĭa dér, cum înseră, tineriĭ noştriĭ luândŭ o trăsură de piaţă (birjă) se opriră la marginea Tatarăşilorŭ, la o căsuţă frumósă, aşeḑată în fundulŭ uneĭ grădinĭ încântătóre, aşĭa cum arŭ fi trebuitŭ de templu luĭ Momusŭ. Eĭ găsiră cu patru lăncierĭ şése june şi frumóse persóne în tólete de balŭ, cele maĭ elegante şi maĭ deplinite; privirile lorŭ insuflaŭ numaĭ veseliă şi plăcere, simţurile cele noue ale luĭ Bucurŭ îndată fură mişcate: ele gustară dinainte periculosulŭ veninŭ ce li se înfăţoşa. Unŭ balŭ încântătorŭ, inimatŭ de o musică fermecătóre precedă o cină deliciósă, în care delicateţa bucatelorŭ unită cu escelenţa vinurilorŭ şi a vutcilorŭ, făcură în curêndŭ vorba maĭ multŭ de câtŭ veselă.

Bucurŭ se socotia destulŭ de tare la inimă şi retrasŭ totuşĭ îşĭ simţi capulŭ într'o comoţiă neobicĭnuită. Adaoge pre lîngă aceste, că cea maĭ junā şi maĭ frumósă dintre cele şése persóne se maĭ legă şi ea de capulŭ luĭ. Era din cale-afară: se prinse în capcană; elŭ lăudă serbătórea, primi bucurosŭ şegele juneĭ séle companióne, a căreia conduită precum şi a celor-l-alte persóne-lŭ ameţise.

Şi când se despărţiră, cu promitinţa de o întrunire viitóre, inima voĭniculuĭ nostru era prinsă şi imaginaţia culpaşă. Reintrândŭ a casă găsi pre Enache, care-lŭ aştepta. Acela nu-ĭ ḑise nimicŭ şi Bucurŭ adormi în mizloculŭ ilusiilorŭ celorŭ maĭ măgulitóre.

www.dacoromanica.ro

Bunulŭ Enache însemnasă însă aerulŭ de mulţămire estraordinară a juneluĭ sĕŭ amicŭ, dér fără de a-ĭ vorbi de acésta se otărî să aibă îndoită privighere. Bucurŭ, fiindŭ ostenitŭ, dormi maĭ multŭ decât altă dată, şi sculându-se primi visita luĭ Vintilă, care după ce i aminti cu deamĕnuntu'ŭ tóte plăceri'e sereĭ trecute i recomandă cea maĭ mare discreţiune, anunţându-ĭ totŭ-deodată o serbare nouă ce urma să se dea preste treĭ dile de către unulŭ dintre ceĭ-l-alţĭ consoţĭ, după care elŭ, Vintilă, va da şi sĕrbătórea sa, fiă-care fiindŭ datorŭ a face onórele, când i vine rândulŭ; şi totŭ oglindinduse dinaintea uneĭ oglinde marĭ, adaosă, că în adevĕrŭ, tocmaĭ în momentulŭ acela finanţele i eraŭ prea scăḑute, déră că acéstă mică stavilă nu l'arŭ împedica ca şĭ-a luĭ să fiă totŭ-atâta de magnifică ca şi a celorŭ-l-alţĭ.

Bucurŭ i deschisă generosŭ bursa (punga) sa, din care după vr'o câte-va grimase obicĭnuite, modestulŭ Vintilă buzunări 25 de galbenĭ, acésta era a 4-a parte din cât era în bursă, pre care ḑicea elŭ, că are a-ĭ înnapoi cât maĭ în grabă, adăogêndŭ încetŭ pentru a termina frasa: — La judecata de pe urmă! — Secretŭ noŭ pentru Enache; rezervă pentru părintele sĕŭ; Bucurŭ, merge bine...

—Eĭ bine, nepóte, întrebă la prânzŭ dómna ospătăréasa, petrecut'aĭ bine ierĭ? Cum găsescĭ pre consoţiĭ d-tale ceĭ noĭ? De minune! nu e aşĭa? Ce e dreptulŭ juniĭ oficerĭ de lancierĭ sunt prea amabilĭ.“ Tĕnĕrulŭ nostru care începé a se turbura, încuragiatŭ de tonulŭ acestŭ amicalŭ cum şi de o privire espresivă a luĭ Vintilă, îşĭ veni în fire şi deveni érăşĭ veselŭ.

In acea ḑi Bucurŭ trebuia să scriă părinteluĭ sĕŭ; pentru întêia dată, acéstă ocupaţiă tot-déuna atâta de dulce pentru dênsulŭ, i fu supărăciósă, căcĭ fu silitŭ să caute espresiunĭ şi pentru întêia dată învĕţă a-şĭ minţi chiar sie-însuşĭ.

Viindŭ séra i fu urîtŭ, a doua ḑi asemenea, încâtŭ însuşĭ propusă vĕruluĭ sĕŭ de a merge la casino, singu-

www.dacoromanica.ro

rulŭ locŭ de la care părintele sĕŭ lŭ oprise pentru unŭ timpŭ. Dorinţa acésta a luĭ lesne se póte înţelege de unde provine. Bucurŭ va vedé în stradă, undeva, pre Adelina, persóna cea junică cu care dănţase ḑioa trecută, căcĭ nimine nu se îndoesce că din stradă, din depositulŭ frumuseţelorŭ brilante şi facile ale stradeĭ, eşiseră a ele şese vergure de care s'a vorbitŭ. Spre a amăgi pre Enache, eĭ eşiră pe josŭ ca şi cândŭ arŭ eşi la preâmblareĭ la Copoú, déră bĕtrânulŭ auḑise cuvêntulŭ *casino*, elŭ îşĭ luă aşĭa de bine mĕsurile, încâtŭ séra, fără a fi vĕḑutŭ, fu bine convinsŭ că juniĭ noştri vorŭ eşĭ de la acestŭ locŭ de jocŭ de cărţĭ.

Séra desbrăcândŭ pre junele sĕŭ stăpânŭ, bunulŭ dér viclénulŭ nostru bĕtrânŭ întrebă ingeniosŭ: unde se petrecuse séra? — La teatru, amiculŭ meŭ. — A! şi ce piesă s'a jucatŭ?—Risipitorulŭ şi falşele aparenţe.—A! naiba! cât îmĭ pare de rĕŭ că n'amŭ fostŭ şi eŭ la teatru căcĭ mĭ-amintescŭ, măcarŭ că sunt acum vr'o câţĭ-va anĭ, să fiŭ vĕḑutŭ jucându-se aceste piese în rusesce la garnizonulŭ nostru de Chişinăŭ, şi aşĭ fi voitŭ să vĕdŭ, cum sunt jucate ele şi la Iaşĭ . . . Omulŭ nostru juca însuşĭ de minune rolulŭ sĕŭ, căcĭ Bucurŭ creḑu că-lŭ înşelase, în timpŭ ce acela retrasŭ în camĕră-ĭ vĕrsa lacrimĭ amare pentru puţina încredere a luĭ Bucurŭ în elŭ, ceea ce întări şi maĭ multŭ prepusurile séle.

Adoua-ḑi, la prânḑŭ, Vintilă invită, în auḑulŭ tuturora pre vĕrulŭ sĕŭ de a merge la d. logofĕtŭ St. . . . . în casa căruia va fi balŭ şi colaţiune; scumpa mătuşică zîmbi şi aprobă.

Arŭ fi de prisosŭ să repetămŭ descripţia serbăreĭ, căcĭ ea fu totŭ aceeaşĭ, afară numaĭ pentru Bucurŭ, care astă dată nu aşteptă să fiă rugatŭ: elŭ plăti bucurosŭ partea sa, bĕu în sănătatea tuturora, şi-şĭ înaintă trebuşórele pre lîngă Adelina, care i promise concluḑia pentru sĕrbătórea viitóre, (acea care trebuea s'o dea Vintilă) amânare judecată necesară ca să-lŭ facă a dori maĭ multŭ acéstă adunare fermecătóre.

www.dacoromanica.ro

Ḑioa începuse a se ivi când eĭ reintrară a casă. Enache se culcase, şi Bucurŭ nu se supĕră de acésta, căcĭ avêndŭ, după cum ḑicea frumuşelŭ Vintilă, capulŭ plinŭ de gărgăunĭ, nu-ĭ trebuia marturĭ; dér adoua-ḑi o durere violentă de capŭ, (urmare d'ale devotăriĭ séle celeĭ marĭ pentru Bacusŭ), şi nisce frigurĭ lŭ ţinură în patŭ o parte din ḑi; a fostŭ cu neputinţă tuturora de a împedeca pre Enache, să nu mérgă s'aducă doctorulŭ, care, norocire că fu însciinţatŭ de tóte, căcĭ alt-felŭ i-arŭ fi datŭ fără îndoială pre fóe.

Dér Vintilă da socotélă mameĭ de progresele ce făcé în ceea ce numia civilisaţia nefericituluĭ june, a căruia depravaţiă viitóre fu preveḑută numaĭ decâtŭ, şi detestabilulŭ Mentorŭ, primi de la dómna mamă-sa laude şi banĭ; cât pentru vindicativa Adelină, ea nu-şĭ ascundea nicĭ cum bucuria.

Totuşĭ domnulŭ Stelescu însemnase tonulŭ rece şi óre cum schimbatŭ ce domnia în scrisorile fiuluĭ sĕŭ, şi scrise despre acésta luĭ Enache, care nesciindŭ încă nimica positivŭ, nu vroi să-lŭ pună în îngrijire, şi tatălŭ atribui acéstă diferenţă feluluĭ noŭ de vieţuire alŭ fiuluĭ sĕŭ.

A treia serbare urmă. Bucurŭ astă dată era cât pe aci să-şĭ pérdă inocenţa (nevinovăţia), căcĭ totulŭ se şi pregătisă dóră l'orŭ isprăvi; norocire pentru dênsulŭ că unŭ lăncierŭ, care servia totŭ în acea companiă în care Bucurŭ avé să intre, primindu-ĭ amiciţia, lŭ preveni la timpŭ de pericolele, care-lŭ ameninţaŭ, şi-ĭ promise chiar, numaĭ sub secretŭ, de a-ĭ servi de călăuzŭ în contra prăpăstiilorŭ ce-ĭ tindea viţiulŭ. Vitézulŭ îşĭ ţinu cuvêntulŭ: elŭ iubi maĭ bine să védă protejatulŭ sĕŭ intratŭ la jocŭ decâtŭ să-lŭ védă prada maşinaţiilorŭ abominabile şi a înţelegerilorŭ secrete ale luĭ Vintilă şi ale Adelineĭ, care nu vroia nimicŭ altŭ de câtŭ să-lŭ facă a-şĭ perde onórea şi reputaţia Astă dată voiniculŭ nostru le scăpă frumuşelŭ din mânĭ, mulţămită fiă bravuluĭ oşténŭ, carele nu-lŭ perduse nicĭ unŭ minuţŭ din ochĭ. Joculŭ de

www.dacoromanica.ro

cărţĭ continuă; câte-va minute se părea că Bucurŭ va să câştige. Vintilă pentru a-şĭ arĕta vĕruluĭ sĕŭ bucuria ce simţia pentru acésta, ceru şampaniă, amêndoĭ se puseră pre bĕutŭ întrecêndu-se. Incântatŭ, eşitŭ din minte, cu capulŭ înferbêntatŭ de fumulŭ vinuluĭ ce'uĭ tare, voiniculŭ nostru declară că va da şi elŭ balŭ cât de curêndŭ. O privire fermecătóre ce aruncă în momentulŭ acesta Adelina asupra luĭ Bucurŭ, se părea a-ĭ ḑice: îţĭ mulţămescŭ, scumpe amice! îţĭ promitŭ de a danţa cu dumnéta unŭ vălsuşorŭ frumuşelŭ. Luĭ i păru rĕŭ atuncea, însă prea târḑiŭ, după ceĭ 25 de galbenĭ ce împrumutase luĭ Bucurŭ, care i ḑise de a nu se îngriji nicĭ cumŭ de cheltuélă, pentru că elŭ are creditŭ şi închipuirĭ.

Era ḑiuă când se despărţiră. Enache care era sculatŭ când stăpânulŭ sĕŭ reintră, ceti prea lămuritŭ în féţa luĭ cea descolorată, şi în stinşiĭ sĕĭ ochĭ, ca şi'n mersulŭ sĕŭ nesigurŭ, că vinulŭ şi vutcile îşĭ făcuse efectulŭ lorŭ. Pentru astă dată elŭ tăcu, mulţămindu-se de a şterge pre furişŭ o lacrimă arḑĕtóre, care brăsduia de-alungulŭ obrazuluĭ sĕŭ. Dér când auḑi clopoţelulŭ luĭ Bucurŭ, care lŭ chiăma, elŭ intră în camera luĭ după ce se gândise maĭ ântêiŭ bine în sine, şi i ḑise într'unŭ tonŭ înduioşatŭ, însă sigurŭ:

„Domnule, îţĭ stricĭ purtarea d-téle; partiḑele aceste în care aĭ intratŭ, nu se cuvinŭ la vêrsta d-téle, şi ele teaŭ şi deprinsŭ cu escesurile. Domnulŭ Stelescu se plânge de recéla scrisorilorŭ d-téle, şi eŭ care te-amŭ crescutŭ, care te iubescŭ ca pre însuşĭ fiulŭ meŭ, care fără a maĭ gândi, mi-aşĭ da viaţa pentru d-ta, eŭ (aicea ochiĭ bĕtrânuluĭ se împlură de lacrimĭ), nu suntŭ pentru d-ta de cât unŭ privighiătorŭ supărăciosŭ. O! Bucurulŭ meŭ! veḑĭ pĕrulŭ meŭ acesta înălbitŭ! Vréĭ să grăbescĭ minutulŭ eterneĭ nóstre despărţirĭ? Dér nu! rĕulŭ nu e atâta de mare, în câtŭ să nu-lŭ poţĭ îndrepta, gândesce la bunulŭ d-téle părinte, la încrederea sa în d-ta, şi a-

www.dacoromanica.ro

tuncĭ veĭ părăsi uşorŭ relele deprinderĭ în care astădĭ vorŭ a te trage.“

Trebuia însă ca Enache se sfârşéscă: lacrimile, suspinurile lŭ înăduşaŭ, şĭ deschise braţele, şi Bucurŭ care lŭ respecta şi-lŭ iubia cu sinceritate, se asvârli într'ênsele, şi era se mărturiséscă totulŭ, când Vintilă intrândŭ lŭ apucă de gâtŭ, şi sărutându-lŭ i ḑise la urechiă: noĭ prânḑimŭ la Adelina. Numele acesta pronunţatŭ atâta de cu dibăciă, avu unŭ efectŭ electricŭ: junele nostru se îmbrăcă degrabă, îşĭ făcu tóleta, şi eşi lăsândŭ pre Enache să viseze în voiă la unŭ noŭ discursŭ (cuvêntŭ).

Pe drumŭ Vintilă peroréză la rîndulŭ sĕŭ, însă într'unŭ altŭ tonŭ. „Ce naiba maĭ aĭ? Rămăşagŭ punŭ „că bĕtrênulŭ tĕŭ, nebunulŭ de moşnégŭ e acela care „ţi-a smintitŭ creeriĭ ast-felŭ: nu-ţĭ e ruşine la vêrsta „acésta, stăpânŭ preste puţinŭ pre lucrurile téle, şi pre „o avere fórte mare, să te laşĭ să te stăpânéscă aşĭa? Să fiŭ „în locul tĕŭ, aşĭ fi trimisŭ de multŭ încă pre ghiujulŭ „acesta, se predice în tótă voia la Dracu şi de vreĭ...“

— „Destulŭ, amice, respunse Bucurŭ, demnulŭ acesta omŭ m'a vĕḑutŭ născêndŭ, m'a crescutŭ şi-lŭ iubescŭ atâta de tare, încâtŭ.. “In momentulŭ acesta eĭ intraŭ în casa în care frumósa Adelaida ocupa în rîndulŭ alŭ 2-lea, unŭ apartamentŭ din cele maĭ elegantŭ mobilate. Noua Armidă primi pe Renaldulŭ sĕŭ cu o grăbire şi nisce atenţiĭ cărora nu le lipsia décâtŭ sinceritatea. Unŭ ospĕţŭ delicatŭ şi vinurĭ alese redădură îndată luĭ Bucurŭ tótă vioiciunea sa. Vintilă se folosi cu iscusinţă de momentŭ pentru ca să alunge pre supărăciosulŭ servitorŭ. Adelaida din partea sa declară, că iubesce pre Bucurŭ numaĭ pentru ochişoriĭ luĭ, şi fără vre unŭ scopŭ de interesŭ; nu voiesce însă să aibă elŭ de aci înainte altŭ mentorŭ de câtŭ pre domnia eĭ, pentru că bĕtrâneţile sĕlbătăcescŭ amorulŭ. Atacul era pré bine aţintatŭ ca să nu isbutéscă, şi inima luĭ Bucurŭ fu de aicĭ înainte închisă pentru bĕtrânulŭ sĕŭ amicŭ, cu care, (aşĭa s'a otărîtŭ de toţĭ) elŭ trebue să fiă prefăcutŭ până în mo-

www.dacoromanica.ro

mentulŭ propice pentru de a se mântui de dênsulŭ; asta era otărîrea tuturora.

Atuncĭ se vorbi de sĕrbătórea viitóre și se decisă:

1. Ca Vintilă în presinţa mameĭ séle și a bĕtrânuluĭ, se invite cu vóce tare pre vĕrulŭ sĕŭ, spre a asiste la nunta feteĭ uneĭ óre-care vornicese, care nuntă s'arŭ face la ţéră, patru leghe departe de la Iașĭ.

2. Că elŭ, Vintilă, va găsi în companiă încă șése actorĭ, și că Adelaida va recruta de asemenea pintre consóţele séle, numĕrulŭ necesarŭ de óspeţe de cerculŭ sĕŭ.

3. Și în fine că de acuma înainte Bucurŭ să trăiéscă în cea maĭ mare intimitate cu puicuţa luĭ, căria va asigura o sórtă cuviinciósă, articulŭ care se va pune în regulă după serbare, atuncea cândŭ Enache se va fi pornitŭ.

Junele nostru, cândŭ se găsi singurŭ, simţi totușĭ remustrare. Consciinţa i imputa lipsa de încredere, rĕcéla către părintele sĕŭ, ingratitudinea pentru onestulŭ și bunulŭ Enache; dér icóna Adelineĭ, desmerdările eĭ cele ameţitóre, neinteresarca eĭ (nepriceputulŭ așia o[socoté!) în fine esemplulŭ celorŭ-l-alţĭ tinerĭ de vêrsta luĭ, îndepărtară îndată tóte aceste folositóre, déră triste gîndirĭ: plăcerea vorbi și ea fu ascultată!

A doua-ḑi, Bucurŭ primi o scrisóre de la tatălŭ sĕŭ, care-lŭ însciinţa, că sănătatea i se slăbia; elŭ se tânguia puţin de raritatea scrisorilorŭ fiuluĭ sĕŭ, și de stilulŭ manieratŭ, care domnia în ele, i da sfătuirĭ totŭ cu duioșiă, și sfârșia trimiţêndu-ĭ la ocazia ḑileĭ séle și pe désupra sumelorŭ ordinare, unŭ darŭ de 100 galbenĭ. Nenorocitulŭ părinte turna, fără să sciă, untŭ-de-lemnŭ pre focŭ.

Dér atâta bunătate, atâta încredere, făptuiaŭ cu vioiciune asupra inimeĭ încă oneste a nenorocituluĭ tênĕrŭ. Reflecsiĭ mântuitóre se înfăţișară cu grămada în spiritulŭ sĕŭ; elŭ ar fi pututŭ să fiă mântuitŭ, décă s'arŭ fi înfăţișatŭ în momentulŭ acesta bĕtrânulŭ sĕŭ amicŭ,

www.dacoromanica.ro

dér din nenorocire elŭ nu era a casă şi pentru o şi maĭ mare nenorocire Vintilă intră. Acesta vĕḑêndŭ pre vĕrulŭ sĕŭ cu o epistolă în mână, cu ochiĭ înlăcrimaţĭ, adâncitŭ în gândurile séle, strigă: ce dracu ţi se maĭ scrie? Móre tatălŭ tĕŭ? A muritŭ? spune degrabă, să mĕ grăbescŭ de a mĕ măhni, pentru de a puté după aceea maĭ degrabă să te mângâiŭ.

— O! nu, mulţămescŭ luĭ D-ḑeŭ; respunse Bucurŭ, mórtea tată-meŭ arŭ fi unŭ evenimentŭ de care nu m'aşĭ mângâia atâta de degrabă după cum îţĭ închipuescĭ. Ma e bolnavŭ, sănătatea-ĭ slăbesce pre tótă ḑioa, se tânguesce cu bunătate de rĕcela mea în privirea luĭ, şi în locŭ de mustrărĭ, ţine, en veḑĭ, 100 de galbenĭ ce-mĭ trimite la ocazia ḑileĭ mele. A! Vintilă, cândŭ arŭ sci...—Escĭ copilŭ, întrerupsă ademenitorulŭ, şi ce facĭ maĭ multŭ de cât aceea ce face orĭ-care fiŭ de boerŭ, june, amabilŭ şi avutŭ? te veselescĭ, aĭ o bibicuţă fermecătóre, unde naiba e rĕulŭ? Aĭ, nu ḑicŭ ba, unŭ tătuţă de miere, eĭ bine! scrie o epistolă fórte înduioşată, patetică de vreĭ, şi de séră celŭ întêiŭ toastŭ va fi purtată în sănătatea luĭ! Acésta se chiamă a fi recunoscĕtorŭ Ma se vorbimŭ puţinŭ şi de trebuşóra nóstră. Inchipuesceţĭ, doĭ-spre-ḑece oficerĭ, amabilĭ, plinĭ de spiritŭ şi de vioiciune, douĕ-spre-ḑece fete june, care de care maĭ mândruţă, împodobite cu straele cele maĭ elegante. Veḑĭ, ḑicŭ, colecţia acéstă veselă, adunată fără altŭ scopŭ decâtŭ danţulŭ, joculŭ, vinulŭ şi plăcerile meseĭ, care şi ele'sŭ bune, nu-ĭ aşĭa? aste tóte în cursŭ de douĕ ḑile marĭ şi unde puĭ ca tu însuţĭ să facĭ onórele uneĭ serbărĭ aşĭa de strălucite, cu una din femeile cele maĭ frumóse ale Iaşuluĭ! Câţĭ vorŭ să te pismuéscă! Amŭ prevĕḑutŭ totulŭ. sĕrbătórea ta va fi fórte frumósă. Acuma, să trăéscă veselia! să ne sçoborâmŭ să prânḑimŭ, şi păzesce-te bine înaintea dómnelorŭ nóstre; către séră o trăsură de piaţă va veni să ne iée.

Déră Enache, care reintrase a casă nu perdusă nicĭ unŭ çuvêntŭ din planulŭ acestŭ frumosŭ, ce auḑise din-

www.dacoromanica.ro

tr'unŭ cabinetŭ vecinŭ, în care se culca și care servia de garderobă. Elŭ prea bine vĕḑu în ce stare era junele sĕŭ stăpânŭ, și după ce se gândi multŭ, otărî de a se asigura singurelŭ de ceea ce se va urma la acéstă serbare măréță, cu otărîre de a însciința, după aceea, și pre părintele luĭ Bucurŭ, ca să-lŭ pótă trage din periculósa casă Lungénu. In adevĕrŭ că elŭ nu scia loculŭ adunăriĭ déră va înlătura acéstă greutate, ținêndŭ minte numĕrulŭ trăsureĭ de piață ce avé să iée pre domnișoriĭ noștri.

In timpulŭ prânzuluĭ, Bucurŭ, Vintilă, Adelaida și mamă-sa fură vesele ca nisce nebune; veselia acésta avé însă motive fórte diferite pentru fiă-care dintre eĭ, după cum se și sciă.

Étă-ne aprópe de catastrofă; încă puținŭ și acestŭ june atâta de bunŭ, și care promité atâta, pradă uneĭ încrederĭ órbe și a uneĭ seducerĭ (ademeniri) ce n'a avutŭ curagiulŭ de a o respinge, după principiulŭ sĕŭ, Bucurŭ va scutura cu totulŭ jugulŭ, va apuca tóte vițiile nerușinațilorŭ junĭ aĭ secululuĭ sĕŭ, în fine călcândŭ în picióre moravurile, desprețuindŭ orĭ-ce cuviință, nu se va maĭ teme de a se numi amantulŭ uneĭ femeĭ maĭ multŭ decâtŭ sburdalnică.

Pentru ca să se pótă înțelege maĭ departe șirulŭ e chiar de nevoiă să se sciă că dómna Stelescu înainte de a muri otărîse că fiulŭ sĕŭ la 16 anĭ deplinĭ să dispună în tótă libertatea de averea ce ea adusese soțuluĭ sĕŭ, condițiă care venia din acea că ea se temea nu cum-va d. Stelescu să trécă la alte legăturĭ noĭ. Aceste condițiunĭ demnulŭ acesta omŭ, prin unŭ escesŭ de delicateță, se grăbise de a le subscrie. Netrebniculŭ Vintilă (nu maĭ merită altŭ nume) scia acéstă circonstanță, și de aceea, în înțelegere cu Adelina, care fusese și ea încă în secretŭ metresa luĭ, făcuse planulŭ, pentru ruinarea înțeleptuluĭ Bucurŭ, a căruia predare avé să împărțéscă cu ceĭ alțĭ actorĭ (confăptuitorĭ) fórte iscusitŭ aleșĭ pentru acéstă trébă, și carĭ de și nu avéŭ să conlucre decâtŭ ca ausiliarĭ totușĭ trebuia să fiă răsplătițĭ.

www.dacoromanica.ro

Invitările fură făcute, după cum s'aŭ decisŭ, în aŭdulŭ tuturora, *pentru nunta pretinsă*, și séra o trăsură veni să iée pre ceĭ doĭ invitaţĭ, (fi ca și dómna Stelescu se scuzară, după cum e lesne de înţelesŭ) carĭ în puţine minute fură reuniţĭ cu strălucita și numerósa societate ce-ĭ aştepta în căsuţa din Tatarașĭ.

Pregătirile sĕrbătoreĭ eraŭ în faptă măreţe și ea începu prin unŭ balŭ, în care, ușóre ca nisce nimfe, actriţele nóstre de la teatrulŭ francesŭ și alte femeĭ desvăliră tóte graţiile lorŭ, secondate de minune de juniĭ zefirĭ ce le conducéŭ. Fermeculŭ muziceĭ, magica iluminare a însutitelorŭ făcliĭ, varietatea și libertatea costumurilorŭ, póte cam necuviincióse. în fine înteţirile Adelaideĭ, care prin talia sa avantagióșă și prin frumuseţea sa întrecea pre tóte consóţele séle cele fermecătóre, lŭ ameţiră; și ce maĭ trebuia, ca să facă pre voiniculŭ nostru a-șĭ eși din simţirĭ?

După balŭ urmă o cinare demnă de Deiĭ pămêntuluĭ; acole vinurile cele maĭ gustóse nu fură cruţate; dér să nu minţescŭ, capetele (a luĭ Bucurŭ maĭ cu sémă) să prefăcură în atâtea vulcane pre câte eraŭ. Momentulŭ era favorabilŭ, unŭ covorŭ verde încărcatŭ de aurŭ se înfăţișă acoperitŭ de cărţĭ și de unelte de jocŭ. Joculŭ începu, întêiŭ moderatŭ, déră crescu din ce în ce; încurêndŭ deveni furiosŭ. Bucurŭ maĭ alesŭ, care bĕuse totŭ dintr'o cupă cu Adelaida vutcele cele maĭ delicióse, atuncea când maĭ era să-șĭ pérdă mintea, se pusă la jocŭ luândŭ o parte pre cât activă pre atâta și nenorocită. Acéstă pasiune era nouă pentru dênsulŭ. Să-lŭ lăsămŭ în voiă-bună și să ne'nturnămŭ la bunulŭ, la credinciosulŭ Enache.

Demnulŭ servitorŭ era de 60 anĭ, totușĭ însă verde. Elŭ urmase d-luĭ Stelescu în óste, era curagiosŭ și înţeleptŭ. Elŭ urmându-șĭ esecuţia proectuluĭ sĕŭ, ese de a casă după ce înnoptéză bine, se duce în piaţa vecină, unde îndată recunósce trăsura ce luase pre Bucurŭ. Vizitiulŭ ce fusese plătitŭ să fiă discretŭ, se împotrivi ân-

www.dacoromanica.ro

têiŭ, dér o garafă de vinŭ însoţită de unŭ bacşişŭ de şése sorocoveţĭ, lŭ făcură atâta de tratabilŭ, că de la sine propusă bravuluĭ nostru unchiaşŭ, de a-lŭ duce în suburbŭ, propositiune care fu primită cu bucuriă. Eĭ sosiră la căsuţa ce era aşeḑată din afară şi destulŭ de departe de barieră în fundulŭ uneĭ grădinĭ, şi a căreia intrare era închisă bine. Enache dădu drumulŭ conducĕtoruluĭ sĕŭ, şi intră la unŭ băcanŭ, locuitorŭ chiarŭ în féţa caseĭ: elŭ vĕḑuse ferestrele strelucite de lumină, auḑise o musică vuitóre (A! ḑise elŭ în sine, de arŭ fi numaĭ atâta); acolea se puse să şéḑă şi ceru vinŭ. Apoĭ începêndŭ conversaţia cu chelnerulŭ, lŭ întrebă într'unŭ tonŭ ingeniosŭ, a cuĭ e căsuţa acésta frumuşică pre care o arétă cu degetulŭ şi'n care e atâta de bună petrecere. Băétulŭ, ce fusese câştigatŭ prin manierile luĭ Enache, care dându-ĭ să bé împreună, lŭ pălise unde lŭ dóre, i ḑise veselŭ: pre legea mea, moşule, nu pré a-şĭ puté de a-ţĭ spune a cuĭ e, étă însă a patra óră acuma de cândŭ se adună o bandă din cele maĭ vesele, domnişorĭ junĭ şi frumoşĭ, şi domnişórele cele maĭ deşuchiate. Acolo se ţine mésă bună, vinulŭ nu lipsesce. Stăpânulŭ meŭ e care îngrijesce de acesta; sciŭ că casa acésta-ĭ demnă de bine-cuvêntatŭ. Amŭ vĕḑutŭ tóte, căcĭ singurŭ eŭ ducŭ vinulŭ şi nu-ĭ îndoélă că acuşĭ trebue să vină să maĭ iea, căcĭ astăḑĭ sunt adunaţĭ o rótă de stăpênĭ şi de feciorĭ. Ma să nu ḑicĭ crrrâc, căcĭ de va auḑi jupânulŭ meŭ că amŭ lehăitŭ, m'ar desmerda pre spate, şi veḑĭ d-ta, iubitulŭ meŭ stăpânŭ a uitatŭ că nu-mĭ place bătaia. Vreĭ să mergĭ să veḑĭ? In sănătatea d-téle!.. Când veĭ fi chiămatŭ respunde şi mergĭ; plecăciune babacă!...

Sĕrmanulŭ Enache rĕmase încremenitŭ. Cu capulŭ ascunsŭ în mânĭ şi cótele rezemate de mésă scoté nisce oftărĭ care arŭ fi pututŭ resturna tavanulŭ. In fine lovinduşĭ cam tărişorŭ fruntea. „Aşĭa strigă elŭ, voiŭ strĕbate până acolo, de arŭ trebui:..“

In momentulŭ acesta unŭ lacheŭ maĭ multŭ în douĭ perĭ (jumĕtate bétŭ) intră; elŭ chiamă pre băétŭ şi-ĭ vor-

www.dacoromanica.ro

besce la urechiă; îndată, respunde acesta şi lacheulŭ ese. Enache care ghicesce despre ce e tréba, chiamă degrabă pre băétŭ. „Ascultă, i ḑise, vĕdŭ bine că de vinŭ e vorba. — Aşia ḑeŭ! şi încă de şampaniă.— Eĭ bine! étă unŭ galbenŭ pentru tine, de vreĭ să-mĭ împrumuţĭ pestelca cu care să mĕ îmbracŭ, ca să mergŭ eŭ în loculŭ tĕŭ; junele meŭ stăpênŭ e acolo susŭ, trebue numaĭ decât să-ĭ vorbescŭ... Suspinurile nădușiră vocea bunuluĭ omŭ. — Numa atâta-ĭ moşule? ḑise băétulŭ, cum draculŭ să nu vréŭ! maĭ alesŭ că amŭ o inimă simţitóre, eŭ, şi mĭ-o rumpĭ şi d-ta dea întregulŭ, ḑeŭ aşia! Aceste ḑicêndŭ, simţitorulŭ băétŭ tinde mâna, şi primesce drăgălaşulŭ galbenŭ, pre care-lŭ slobóde în buzunarŭ, credinciosulŭ depositatorŭ alŭ bacşişurilorŭ, şi făcêndu-se nevĕḑutŭ ca unŭ fulgerŭ, se înfăţoşéză îndată aducêndŭ unŭ costumŭ complectŭ şi unŭ panerŭ cu douĕ-spreḑece buteliĭ de şampaniă.

Enache nu perde timpŭ; îmbracă vesta cea de pelea draculuĭ, pune o scufiă de bumbacŭ pre capŭ, cinge o pestelcă albastră, ié panerulŭ şi se îndruméză înspre casă, a căria portarŭ înşelatŭ de costumulŭ şi de cuvêntulŭ de ordină, i deschide pórta. Elŭ petrece grădina şi străbate sub unŭ vestibulŭ, unde feciorĭ maĭ multŭ beţĭ de cât trejĭ espeduiaŭ remăşiţele cineĭ şi gâlgâiaŭ buteliile ce avuseră îngrijirea d'a le lua pe jumătate pline; generoşĭ de asemenea, eĭ daŭ de bĕutŭ falşuluĭ chelnerŭ, o duşcă de malaga, şi unulŭ dintre eĭ lŭ însoţeşce până la rândulŭ de susŭ, unde în locŭ de muzică aude vocĭ confuse de ómenĭ, şi vuetulŭ banilorŭ ce se rostogoliaŭ pe mese, împinşĭ d'o mână în furiă şi în disperare. Mâna aceea e a luĭ Bucurŭ. Unŭ ţipĕtŭ urmă deodată. A pune panerulŭ, a se rapeḑi şi a pica la piciórele ne-înţeleptuluĭ june, pentru Enache e trébă de unŭ momentŭ. „O! Bucurulŭ meŭ, strigă elŭ, unde te găsiiŭ, în numele luĭ D-ḑeŭ! în numele demnuluĭ D-téle părinte! fugĭ de loculŭ acestŭ molipsitorŭ, haide cu mine, séŭ îmĭ daŭ sufletulŭ la picióre-ţĭ. „Bucurŭ e maĭ ântêiŭ tulburatŭ,

www.dacoromanica.ro

se cumpănesce. Rîsulŭ batjocoritorŭ alŭ demnilorŭ sĕĭ consoţĭ, sarcasmiĭ lorŭ, lŭ scotŭ din serite; elŭ respinge cu violenţă pre bĕtrânulŭ şi credinciosulŭ sĕŭ amicŭ; şi, insulta adaosă cu ameninţarea împovoréză pre onestulŭ bĕtrânŭ, care, scăldatŭ în lacrimĭ, e nevoitŭ de a se retrage prin mijloculŭ chioiturilorŭ feciorilorŭ, asmuţaţĭ de stăpâniĭ lorŭ.

Joculŭ reîncepe, Bucurŭ perde, împătritŭ; joculŭ sĕŭ e fără norocŭ, şi când se despărţiră, maĭ perdusă încă douĕ miĭ de galbenĭ pe creditŭ.

A doua-ḑi se trezi fórte ostenitŭ, şi după ce recapitulă totŭ ce se urmase în séra trecută: remustrările, disperarea lŭ cuprinseră, déră rezonamentele luĭ Vintilă le înnăduşiră pre tóte. Escesurile de ierĭ reîncepură încă cu maĭ puţină cruţare. O a doua şedinţă de jocŭ se deschise; se părea că arŭ fi favorabilă pentru victima nóstră, déră acésta se urma numaĭ pentru de a-lŭ istovi după aceea într'unŭ chipŭ maĭ teribilŭ. Cândŭ se despărţiră în zioă elŭ perduse 5,000 de galbenĭ, o somă egală cu jumĕtate din averea mameĭ séle, şi pre care trebuia să se îngrijéscă de a o plăti, căcĭ e cuviinciosŭ în lumea cea mare de a privi ca datoriĭ d'onóre, pre acele de jocŭ, în timpŭ ce maĭ adese-orĭ punŭ în aşteptare şi nu se temŭ de a ruina nisce mercatorĭ (neguţitorĭ) oneştĭ séŭ să facă să aştepte pre sĕrmanulŭ muncitorŭ a căruia plată e póte nutrirea ḑilnică a luĭ şi a numeróseĭ séle familiĭ.

Re'nturnându-se a casă, pângăritulŭ Vintilă care se aplauda în sine de fapta sa, veselŭ maĭ alesŭ pentru mărşavulŭ câştigŭ ce făcuse, şi vroindŭ să prăpădéscă de totŭ victima sa, perfecţionându-ĭ desmoralisarea, i ţinu următorulŭ discursŭ: " Nu se póte tăgădui, verişorule, că aĭ fostŭ ierĭ la jocŭ cât se póte de nenorocitŭ dér şi tu trântiaĭ cu ghiotura! Numaĭ de ţi-arŭ fi surîsŭ zeiţa nestatornică ce se chiamă Noroculŭ, pre crucea mea aĭ fi ştersŭ toţĭ bănişoriĭ. Dér décă aĭ perdutŭ ierĭ, veĭ câsciga altă dată; nu despre acésta e vorba. Aceeŭ ce aĭ perdutŭ e o bagatelă pentru unŭ june nobila

www.dacoromanica.ro

atâta de avutŭ ca tine. Drăguţulŭ teŭ părinte, plecândŭ cât maĭ îngrabă pentru ceea lume, îţĭ va lăsa o avere uriaşă şi încă şi pre tine stăpânŭ pre faptele téle. Dér acuma, scumpulŭ meŭ, trebue să fiĭ omŭ, şi să scuturĭ prejudiţiile copilărieĭ, să te scuturĭ de epitropiă, şi să trămitĭ maĭ cu sémă, chiarŭ astădĭ, la naiba, pre omulŭ cu cuvêntările supărăcióse. Cât pentrn datoria ta, vomŭ găsi mizlocul; aşĭa déră *să trăiéscă veselia*!

Reintrândŭ a casă Bucurŭ se însciinţă că Enache se pornise îndată în séra trecută, elŭ fu încântatŭ de acésta căcĭ n'arŭ fi pututŭ întâlni privirea luĭ fără să roşéscă; i se dădu însă o scrisóre în acéstă cuprindere:

Domnule!

„Fără să te gândescĭ la bătrâneţele şi la serviciile melecele marĭ, „fără vr'o témă, m'aĭ desonoratŭ, dându-mĕ pre mânele a nisce „feciorĭ nerușinaţĭ, în totulŭ demnĭ de stăpânĭĭ lorŭ. Te ertŭ cu „sinceritate, dér amŭ socotitŭ că trebue să te scutescŭ şi de pri„virea şi de împutările mele cele-deşérte. Mĕ întorcŭ lângă vechiulŭ „meŭ stăpânŭ, şi trebue să pricepĭ, că nu mĕ voiŭ face complice, „prin o tăcere culpașă, de nenorocirile ce-ţĭ atragĭ pre capŭ.“

Cu vr'o treĭ dile maĭ 'nainte, o aşĭa scrisóre arŭ fi făcutŭ fără îndoială impresiune asupra luĭ Bucurŭ, dér acum era cu totulŭ civilisatŭ, şi după cum dicea fórte elegantŭ verişorulŭ, trecuse Rubiconulŭ.

La prânzŭ, Vintilă lăudă programa serbăreĭ şi făcu într'unŭ chipŭ fermecătorŭ portretulŭ pretinseĭ mirese. Unŭ surîsŭ alŭ mameĭ i dădu a pricepe că-lŭ înţelesese.

Déră domnulŭ Lungénu, părintele, nu maĭ eşia din apartamentulŭ sĕŭ, istovitŭ de bóla ce avé să termine îndarna sa esistenţă, evenimentŭ prevĕdutŭ de maĭ 'nainte încă şi de puţină importanţă pentru credinciósa sa soţiă şi pentru copiiĭ sĕĭ. Ast-felŭ Bucurŭ se afla cu totulŭ în mâna neamicilorŭ sĕĭ, şi perfidulŭ Vintilă lŭ duse după prânzŭ la unŭ usurierŭ cunoscutŭ alŭ sĕŭ, care i împrumută cu dobêndă mare, pre temeiulŭ dreptăţilorŭ

www.dacoromanica.ro

séle de elironomŭ alŭ d-neĭ Lungénu, o sumă îndoită, maĭ mare decât aceea ce perduse. Acesta lŭ puse în fonduri și căusâ neinteresateĭ Adelineĭ cea maĭ mare bucuriă, căcĭ avu dimpreună cu asociatulŭ sĕŭ părticica sa de plăcintă.

Timpulŭ inaintăreĭ luĭ Bucurŭ ca ofițerŭ de lăncierĭ sosise, și elŭ primi la acéstă ocasiă o scrisóre de la părintele sĕŭ, care după viĭ mustrărĭ pentru purtarea și ingratitudinea sa către Enache, adăogia :

„Étă-te acuma, fiulŭ meŭ, în lume! profită pentru de „a intra, de lecțiile și de esemplulŭ meŭ și maĭ alesŭ de „greșelele téle. După voințele cele maĭ de pe urmă a le „escelenteĭ téle mame, ți depunŭ averea ce-ți a lăsatŭ „și care e sporită cu procenturile luate în cursŭ de 17 „anĭ. Voiŭ adăogi de astădĭ către dênsa o pensie „anuală de 6000 leĭ. Acésta-ți va fi d'ajunsŭ, de „veĭ fi cu minte, pentru ca să viețuescĭ potrivitŭ cu na„scerea ta, precum și cu rangulŭ ce ții în lume. Te în„sciințezŭ pre lângă aceste, că nimica nu mĕ va puté „face să mărescŭ venitulŭ ce-ți însemnezŭ; amintesce-ți „de luările nóstre de dioa bună, și încrederea nemărgi„nită ce mĭ-aĭ promisŭ, în fine nu te'ncrede în norocŭ, „care adese ne părăsesce când lŭ socotimŭ că-ĭ alŭ no„stru ; tandreța (duioșia) mea pre lângă aceste te va ur„ma până la mormêntu-mĭ, care se întredeschide pentru „d'a mĕ primi.“

Bucurŭ care avé în adevĕrŭ o inimă bună, fu pătrunsŭ de tonulŭ acesteĭ scrisorĭ; déră îndată, viața tumultósă în care petrecea, plecarea sa pentru plăcerĭ, pasiunea sa pentru jocŭ și mărșavulŭ amorŭ ce avé pentru Adelina, îndepărtară orĭ-ce reflecsiĭ, și-și plecă gâtulŭ la orĭ-ce abateri, atâta de modă pre atuncea printre junimea nobilă. Să-lŭ lăsămŭ în văpaia acésta, și să ne re'nturnămŭ la părintele sĕŭ.

D-lŭ Stelescu era în alŭ 69-lea anŭ alŭ vêrsteĭ séle. Ostenelele resbeluluĭ, și maĭ multŭ încă mâhniciunea ce-ĭ cauzase perderea timpuriă a Amelieĭ lŭ îmbĕtrânise de-

www.dacoromanica.ro

stulŭ de tare, și așĭa-șĭ întrevedea viitorulŭ finitŭ pre care-lŭ aștepta filosoficesce și ca unŭ bunŭ crestinŭ. Raportulŭ amănunțitŭ ce-ĭ dăduse Enache, noutatea ce primi indirectŭ despre datoria făcută de fiiulŭ sĕŭ, în fine felulŭ veţuireĭ séle pre care pré bine-lŭ cunoscea, i arĕtase, de și se părea din contra, pre Bucurŭ cu totulŭ ademenitŭ și săritŭ din sine, cu unŭ gustŭ decidatŭ pentru cheltuire, care l'arŭ duce nesmintitŭ și ca pre mulțĭ alțĭ la o ruinare totală. Fórte convinsŭ că bunătatea inimeĭ fiiluĭ sĕŭ va triumfa până în fine, și ca unulŭ ce-lŭ iubia pré multŭ ca să pótă privi cu indiferinţă sórta luĭ viitóre, hotârî de a-lŭ mântui, și mizloculŭ ce imagină viné din originalitatea spirituluĭ sĕŭ.

După ce-șĭ chipzui planulŭ cu unulŭ din amiciĭ ceĭ intimĭ, care fusese consoţulŭ sĕŭ de studiĭ, și care esercita cu însemnătate sarcina de judecătorŭ, ømŭ statornicŭ, nemituibilŭ și de o turnură de spiritŭ analógă cu a luĭ, i vêndu, prefăcutŭ, (judele e acela care sub felurite numirĭ fu cumpĕrătorulŭ) curţile din politie, moșia sa Stelescĭ, precum și cele-l-alte proprietăţĭ, nepăstrândŭ nimica altŭ decât o căsuţă mică dér frumușică, și cu unŭ venitŭ de 3,800 leĭ. și acésta încă cu condiţiă ca după mórtea sa proprietatea să fiă a săracilorŭ. După aceea otărî luĭ Enache, și uneĭ bucătărese, de asemenea vechiă servitóre, o esistenţă neatârnată, făcêndu-ĭ să jure că după mórtea sa, eĭ vor rĕmânea nestrămutaţĭ pre lîngă fiiulŭ sĕŭ, orĭ care-ĭ arŭ fi posiţia și starea, aceea ce primiră bucuroșĭ braviĭ ómenĭ, maĭ alesŭ Enache, care ama atâta de tare pre Bucurŭ, și care n'avé altă supĕrare, după cum ḑicé elŭ, decât că nu putuse bate cum se cade, pre blăstemaţiĭ de feciorĭ carĭ-lŭ tioisă atâta de grozavŭ în căsuţa șciută.

Tóte dispunerile fiindŭ luate, domnulŭ Stelescu, care se statornicise în căsuţa despre care s'a ḑisŭ, prefăcêndu-se din ce în ce că nu sciă nimicŭ despre abaterile fiuluĭ sĕŭ, care însușĭ negrijise de dênsulŭ, așteptă cu seninătate ora sa cea de pre urmă; o bóla urmată de unŭ

www.dacoromanica.ro

marasmŭ completŭ, lŭ însciinţă că ea nu-ĭ departe, şi Bucurŭ află în fine, în mizloculŭ plăcerilorŭ, că tată-sĕŭ doria să-lŭ védă. Elŭ se grăbi de a veni, lăsândŭ pre buniĭ sĕĭ amicĭ de la Iaşĭ, pre Adelina maĭ cu sémă, încântaţĭ de unŭ evenimentŭ ce le promitea folosurĭ marĭ.

Bucurŭ găsi pre tată-sĕŭ, neavêndŭ de vieţuitŭ decât o ḑi celŭ multŭ, déră încă în tótă judecata. Lângă dênsulŭ era unŭ membru de la Tribunalŭ şi Confesorulŭ satuluĭ. Intr'unŭ colţŭ alŭ apartamentuluĭ credinciosulŭ Enache se înneca de lacrimĭ. Indată ce bunulŭ părinte zări pre fiulŭ sĕŭ, întinse debilele braţe şi-lŭ scăldă în lacrimĭ, după aceea punêndu-lŭ să şédă i ţinu discursulŭ următorŭ:

„Câte-va minute încă, scumpulŭ meŭ Bucurŭ, şi mĕ voiŭ înfăţişa înaintea suveranuluĭ judecătorŭ; acésta nu mĕ înfricoşéză, pentru că totŭ-déuna amŭ vieţuitŭ înţelepţesce; de este însă ceva care se mĕ mâhnéscă, este supărăciósa noutate ce amŭ a-ţĭ comunica, fiĭ omŭ şi ascult-o cu tăriă, amiculŭ meŭ.

„M'amŭ socotitŭ dépururea bogatŭ şi eramŭ în faptă; mĕ măguliamŭ că amŭ să-ţĭ lasŭ bunurĭ marĭ, de care aĭ fi făcutŭ fără îndoială, bună întrebuinţare (aicĭ Bucurŭ simţi împunsătura durerósă a remustrăreĭ), déră unŭ evenimentŭ pre atâta de teribilŭ pre cât de neaşteptatŭ a resturnatŭ averea mea. In timpulŭ vieţeĭ mele militare, fiindŭ făcutŭ prisonierŭ într'unŭ resbelŭ, contractasemŭ către unŭ neguţitorŭ avutŭ de la Moscova, cele maĭ marĭ îndatoririĭ, cu viaţa chiarŭ, şi omulŭ acesta devenise amiculŭ meŭ celŭ maĭ bunŭ. Neguţitorulŭ acesta, sunt acumŭ doĭ anĭ, avu perderĭ simţitóre şi aşĭa de cu însemnătate, că era să-ĭ cadă comerţulŭ, atuncĭ elŭ alergă la mine. Cunoscêndŭ probitatea, inteligiţa şi activitatea luĭ nu m'amŭ temutŭ de a chezăşi pentru elŭ. Déră nenorocitulŭ acesta a muritŭ, acum unŭ anŭ, într'o ruinare completă, care a trasŭ şi pre a mea. O rĕmăşiţă de speranţă mĕ făcu să nu te însciin-

www.dacoromanica.ro

ţezŭ de unŭ evenimentŭ aşĭa de tristŭ; epistola acésta a nimicit-o. Totuşĭ amŭ scăpatŭ din acéstă catastrofă casa acéstă, şi dependinţele eĭ cu unŭ venitŭ acuratŭ de 3,800 leĭ, care adaosŭ cu avutulŭ mameĭ téle (D-ḑeŭ s'o repaoseze!) îţĭ va procura încă o ęsistenţă onestă. D-nialuĭ (arĕtândŭ pre judecătorŭ) te va însciinţa cu deamĕnuntulŭ de disposiţiile mele cele maĭ de pre urmă, şi demnulŭ nostru preotŭ. îţĭ va ajuta să găsescĭ în sânta nóstră religiă puterile necesare pentru a suferi cu curajŭ acéstă isbire a sórteĭ. Adio, dragulŭ meŭ fiŭ, tu, copilulŭ Amelieĭ mele! îţi recomandŭ pre Enache."

Domnulŭ Stelescu, după ce bine-cuvêntă pre fiulŭ sĕŭ vroi ca să fiă lăsatŭ singurŭ cu preotulŭ, şi inima luĭ cea frumósă se ridică îndată cătră locaşulŭ drepţilorŭ lîngă acea a Amelieĭ.

Fulgerulŭ de arŭ fi picatŭ la piciórele luĭ Bucurŭ nu l-arŭ fi isbitŭ atâta cât cuvintele cele maĭ de pre urmă ale parinteluĭ sĕŭ; i se părea că ese dintr'unŭ visŭ greŭ. In faptă, dintr'o avere aşĭa de strălucită, să pice de odată aprópe în mizeriă, ce lovitură pentru unŭ omŭ june, înnecatŭ în plăcerĭ şi care vede de odată secândule obârşia! Cumŭ să să se înfăţoşeze la Iaşĭ! ce vorŭ sĕ ḑică amabiliĭ sĕĭ amicĭ! décă arŭ rĕmânea celŭ puţinŭ, Adelaida credinciósă! Pentru ântêeaşĭ dată, ideea datoriilorŭ se înfăţişă în imaginaţia sa cea turburată, pentru ântêeaşĭ dată blastemă prodigalitatea sa cea neînţeléptă, numaĭ acum gândi la culpaşa sa purtare cătră părintele sĕŭ, şi trebui să mărturiséscă că décă mustrarea provedinţeĭ e aspră celŭ puţinŭ e dréptă.

Trupulŭ d-luĭ Stelescu a fostŭ dusŭ fără pompă, astfelŭ după cum însuşĭ vroisă în cimitirulŭ satuluĭ, dér lacrimile sincere, adevĕratele păreri de rĕŭ ale servitorilorŭ seĭ şi ale tutulorŭ sătenilorŭ, lŭ însoţiră până la ultima locuinţă, aceea ce, de sigurŭ, preţuesce maĭ multŭ decât cortegiulŭ celŭ maĭ pomposŭ. Rĕmăşiţele luĭ fură îngropate împreună cu ale Amelieĭ, şi unŭ monumentŭ modestŭ fu înălţatŭ în acelaşĭ locŭ acesteĭ esce-

www.dacoromanica.ro

linte părechĭ de ómenĭ; Bucurŭ plânse, însă lacrimile-ĭ nu fură esclusivŭ consânţite memorieĭ părinteluĭ sĕŭ; va veni unŭ timpŭ când, póte . . . Să urmămŭ!

Dér creditoriĭ alergară, şi apucară tótă averea Amelieĭ şi încă nu fu de ajunsŭ pentru îndestularea lorŭ; ar fi apucatŭ încă şi modesta proprietate ce rĕmânea nefericituluĭ june, déră judele scóse testamentulŭ reposatuluĭ: casa şi depedinţele luĭ sunt neatingibile, Bucurŭ n'are decât dreptulŭ de a şedé în ele, şi după dênsulŭ... cine va fi proprietarulŭ? altŭ sugetŭ de mirare pentru Bucurŭ, care nu putu să se împedice de a bine-cuvênta duiósa solicitudine, precumŭ şi înţelépta prevedere a părinteluĭ sĕŭ, déră era încă departe de a se îndrepta. O bólă teribilă lŭ-adusă pre marginea mormêntuluĭ, fără îndoire îngrijirile cele marĭ ale judeluĭ, ale luĭ Enache şi ale bucătărescĭ, lŭ traseră din pericolŭ. Se îndreptă şi, mulţămită dulceĭ elocenţă a venerabiluluĭ preotŭ şi consolaţieĭ (mângăereĭ) ce află în cetirea cărţilorŭ bune ce negrijise, cu încetulŭ, isbuti de a se deprinde cu sórta sa, de şi rĕmasă melancolicŭ.

Să mergemŭ acuma la Iaşĭ pentru de a avé plăcerea să vedemŭ viţiulŭ şi înşelăciunea resplătite cum se cuvine. D-lŭ Lungénu se finise. Criminala luĭ soţiă avu ne'nţelepciunea de a se da pre mâna unuĭ intrigantŭ, care o ruină şi o împovorŭ după aceea de dispreţŭ, grăbindu-ĭ aşĭa finitulŭ. Frumósa Adelaida, în neînţelegere cu mă-sa şi măritată eu unulŭ din strălucitĭ seĭ adoratorĭ, în curêndŭ negrijită, se dădu la tóte plăcerile a cărora escesŭ o condusă pripitŭ la mormêntŭ. Vintilă, culpaşulŭ amicŭ, redevenindŭ amantŭ în publicŭ alŭ Adelineĭ, se bătu o dată pentru dênsa şi fu ucisŭ. Justiţia se amestecă în acésta, şi ademenitórea femee fu închisă pentru rĕmăşiţele vieţiĭ séle la monastirea Adam.

Bucurŭ care se 'nşciinţă de aceste în retragerea sa, găsi şi maĭ multŭ încă motive puternice de gratitudine către D-deŭ şi către tată-seŭ, şi se vĕdu fericitŭ în singurătatea sa, unde era înconjuratŭ de amicĭ simpli, déră

www.dacoromanica.ro

adevěraţĭ Décă vr'odată suvenirulŭ trecutuluĭ i causa tristeţă, impresiunea nu ţiné multŭ.

Ne apropiemŭ de fine. Maĭ multŭ de 20 de anĭ trecuse. Adolfŭ, care nu ocupa decât rêndulŭ de josŭ alŭ caseĭ, aceea ce era d'ajunsŭ pentru unŭ têněrŭ, avu poftă într'o ḑi, când era singurŭ, de a visita apartamentulŭ în care murise tată-seŭ, şi care din acelŭ timpŭ nu se maĭ deschisese. Intrândŭ într'ênsulŭ şiróe de lacrimĭ curseră din ochiĭ sĕĭ: petrece, fără să-şĭ dée sémă de nimica însă, apartamentulŭ acestŭ tăcutŭ, se vede într'unŭ cabinetŭ retrasŭ, făcutŭ într'unŭ ungherŭ, neavêndŭ decât o ferestruică, susŭ cu gratiĭ, o ladă mare legată cu ferŭ, băgată în murŭ şi închisă bine, şi unŭ scăueşŭ alăturea.

Ideea că arŭ puté fi unŭ sipetŭ de banĭ, ca fulgerulŭ se înfăţoşéză în mintea luĭ Bucurŭ. O mişcare rapede-lŭ tărésce, alérgă, sbóră, şi vine îndată căpuitŭ de instrumente ca să strice lada acésta misterióşă, a căreia soliditate se 'mpotrivi îndelungŭ, déră care în fine se sfărmă sub loviturile luĭ repetate.

Bucurŭ tremurândŭ, ridică capaculŭ celŭ greŭ. Dumneḑeule! ce spectacolŭ! o funiă, şi cuvintele aceste scrise cu litere marĭ:

„Desfrânatule, neruşinatule, fiiule nemulţămitorŭ, chel-
„tuitorule necumpĕtatŭ, după ce veĭ bate la talpe patri-
„moniulŭ strĕmoşilorŭ tĕĭ, pentru ca să puĭ fine ruşină-
„reĭ şi remustrărilorŭ téle celorŭ îndarne, spânḑură-te!
„acesta-ĭ celŭ maĭ de pre urmă sfatŭ ce-ţĭ dă unŭ pă-
„rinte necinstitŭ...“

Nenorocitulŭ Bucurŭ pică de-a rostogolulŭ, cu pĕrulŭ sburlitŭ, o sudóre rece inundă féţa sa câte-va minute; revenindu-şĭ în sine, cu ochiĭ aţintiţĭ pe grozava scrisóre: „Destulŭ, strigă elŭ; aşĭa, tată, te ascultŭ; pótă-se „ca sacrificiulŭ vieţeĭ mele să-mĭ ştérgă tóte greşelele!“

Atuncea cu o mână tremurândă de desperare, apucă funia, anină unŭ capĕtŭ în unŭ cârligŭ de terŭ ce vede înfiptŭ într'o grindă pusă de-a curmezişulŭ d'asupra capuluĭ seŭ, se sue pre scăunaşŭ, îşĭ pune în gâtŭ nodulŭ

www.dacoromanica.ro

fatalŭ şi cu o lovitură de piciorŭ împingêndŭ banca, se aruncă în eternitate. . . . . .

Dér, o minune! nu e óre visulŭ uneĭ imaginaţiĭ în delirŭ? grinda-ĭ scobită, supraféţa sa inferióră se îndoesce sub povara trupuluĭ luĭ Bucurŭ, care pică în genuchĭ, în timpŭ ce unŭ diluviŭ de monede de aurŭ acopere parcheturile şi o scrisóre se 'nfăţişéză dinaintea înviatuluĭ care citesce:

„Putut-aĭ gândi, scumpulŭ meŭ fiŭ, că tată-tĕŭ ţĭ-arŭ „dori mórtea, elŭ, acela care te iubia şi te iubesce încă „atâta de tare, elŭ, atâta de gloriosŭ a vieţui în persóna „ta? Cunoscêndŭ bunătatea inimeĭ téle, pre care abate„rele n'o secase, pré convinsŭ că veĭ ţine într'o ḑi cu „distincţiune loculŭ tĕŭ în societate, amŭ vroitŭ prin a„céstă teribilă, dér mântuitóre ispită, să te scapŭ de rĕŭ, „şi să îndepărtezŭ ruinarea ta, care trebuia să se întêm„ple; istorisirea ce ţi-amŭ făcutŭ de perderea avereĭ mele „e numaĭ o fabulă, escĭ atâta de avutŭ precum n'aĭ maĭ „fostŭ şi amiculŭ, judecĕtorulŭ, care scie totulŭ, te va in„forma despre orĭ-ce. Urméză, te rogŭ, în tóte lucrările „téle, sfătuirile acestuĭ omŭ demnŭ şi să-lŭ aibĭ ca pre „unŭ alŭ doilea tată.

„Adio, multŭ iubitule fiŭ, bucură-te de bunurile téle „înţelepţesce, şi ca unŭ omŭ ce a cunoscutŭ rătăcirile „secoluluĭ, şi gândesce că, reuniţĭ în adăpostulŭ pré-fe„riciţilorŭ, mamă-ta şi eŭ, vomŭ adresa de-apururea ru„găciunele nóstre către D-ḑeŭ, pentru tine şi destinḑĕ„toriĭ tĕĭ.“

Enache în momentulŭ acesta, căuta pre stăpânulŭ sĕŭ. Elŭ se sui, intră în apartamentulŭ acesta în mirare de-a-lŭ vedé deschisŭ, şi ajungêndŭ în cabinetŭ... Inchipuéscă-şĭ cine póte mirarea luĭ, încremenirea luĭ, vĕḑêndŭ pre stăpânulŭ sĕŭ în genuchĭ, cu o funiă împrejurulŭ gâtuluĭ, scăldatŭ în lacrimĭ, cu o scrisóre în mânĭ, o grindă povêrnită şi podelile acoperite de aurŭ. „Ce dracu-ĭ acésta?“ îngăimă elŭ în fine.

La vócea acésta atâta de cunoscută, Bucurŭ îşĭ vine

www.dacoromanica.ro

în simţiri, se scólă, şi merge de se aruncă în braţele vechiului sĕu amicŭ, şi póte în fine să-ĭ spună totŭ ce s'a petrecutŭ. Enache cu gura căscată, ochiulŭ pironitŭ, trupulŭ nemişcatŭ ca o statue, i se páre că viséză şi se apipăia ca să védă décă în adevĕrŭ e deşteptŭ; în fine, face unŭ saltŭ sub dênsulŭ şi bătêndu-şĭ ambele pulpe, strigă: „Pre ceĭ 40 de sânţĭ părinţĭ şi pre St. Enache! bunulŭ meŭ patronŭ, écă o invenţiă dişanţată! Sciamŭ bine că rĕposatulŭ meŭ stăpânŭ (care acum e acolo susŭ) era niţelŭ drăcuşorŭ într'aste, dér nicĭ odată nu mi-aşĭ fi închipuitŭ una ca acésta. Frumósă glumă! să ḑică omuşoruluĭ istuia, să facă unŭ saltŭ în aerŭ... ha! ha! ha! Şi omulŭ meŭ săria prin odaiă ca o căprióră, murindŭ de rîsŭ; bucătărésa alérgă la vuetulŭ acesta neobicĭnuitŭ, şi écă că se pune şi ea la rîsŭ! O bucată de tapiseriă strămutată prin atâtea săltărĭ se desprinde, şi arétă pre d. Stelescu desemnatŭ în mărime naturală ţinêndŭ de mână pre soţia sa şi zîmbindŭ către fiulŭ lorŭ, care şi elŭ e representatŭ călcândŭ în picióre tóte viţiile, şi încoronatŭ de virtute. Cine arŭ puté descrie încântarea luĭ Bucurŭ? Numaĭ lacrimile — şi ce dulcĭ lacrime! lŭ oprirĕ de a nu se înăduşi.

După ce-şĭ veni în sine dintr'o sguduitură aşia de puternică, Bucurŭ, mérse la judele, către care nu maĭ decât începu istoria şi acela ne maĭ putêndŭ de rîsŭ i ḑise: „Heĭ, amice! nu-ţĭ maĭ da ostenélă de a maĭ istorisi a„ceea ce sciŭ de atâta timpŭ. Demnulŭ d-téle tată mi-a „încredinţatŭ secretulŭ sĕŭ şi étă ce amŭ sĕ-ţĭ spunŭ. Eŭ „amŭ cumpĕratŭ sub diferite nume, tóte bunurile d-luĭ „Stelescu; aurulŭ ce a-ĭ găsitŭ în grindă e numaĭ fruc„tulŭ iconomiilorŭ şi a óre-cărorŭ întreprinderĭ comer„ciale ale părinteluĭ d téle, care repara ast-felŭ stirbirile „ce-ţĭ făcéĭ avereĭ prin cheltuirile cele necumpĕtate: eŭ „eramŭ datorŭ ca după cincĭ anĭ deplinĭ, să te punŭ în „posesiune preste tóte; déră căinţa d-téle cea energică „a micşoratŭ terminulŭ acesta. Aşia déră mâne ne „vomŭ duce la moşia d-luĭ Stelescu fiŭ, şi de vreĭ să mĕ

www.dacoromanica.ro

„privescĭ ca pre unŭ alŭ doilea tată, după puţin timpŭ, „o căsătoriă, pre cât avantagióză, pre atâta maĭ onestă, „îţĭ va hotărî sórta pentru d'apururea.“

Bucurŭ dreptŭ rĕspunsŭ, se aruncă în braţele demnuluĭ omŭ, căruia i lăsă deplina conducere a sa şi a intereselorŭ séle.

Puţin după aceea, Bucurŭ Stelescu se arĕtă érăşĭ în lume cu strĕlucire; însuratŭ cu o jună şi plăcută clironómă, deveni părintele a câţĭ-va copiĭ amabilĭ, carĭ nu cunoscură decât virtuţile strĕbunilorŭ lorŭ. Elŭ căpĕtă o însărcinare la Viena, prin care parveni îndată la cele ântêie demnităţĭ a le ţĕreĭ Moldoveĭ.

Bunulŭ, onestulŭ Enache, ajunsă la bĕtrâneţile cele maĭ adâncĭ, şi istoria grinḑeĭ i era atâta de bine întipărită în memoriă, încât o istorisia la totŭ trecĕtorulŭ. Chiar pre patulŭ de mórte, elŭ respunse confesoruluĭ (duhovniculuĭ) sĕŭ, care-lŭ întrebase pré multŭ : „dér, aşĭa, părinte, iubescŭ pre D-ḑeŭ din totŭ sufletulŭ, şi nu mĕ temŭ să mĕ înfăţoşezŭ înaintea acestuĭ bunŭ tată alŭ omenireĭ, dér înainte de a mĕ duce către dênsulŭ trebue să-ţĭ spunŭ istoria grinḑeĭ.“ O oftare termină ḑilele acestuĭ omŭ simplu şi virtuosŭ.

---

www.dacoromanica.ro

SFATUIRE JUNIMEI

Vouĕ, junilorŭ meĭ contimporanĭ, adresezŭ aceste liniĭ, voue, carĭ aţĭ cetitŭ mica istoriă a luĭ Bucurŭ Stelescu.

Suntŭ sigurŭ că nu veţĭ fi vĕḑutŭ fără să vĕ minunaţĭ pre junele Bucurŭ, d'ântêiŭ aşĭa de bunŭ, aşĭa de modestŭ aşĭa de candidŭ şi aşĭa de bine crescutŭ, sub privigherea unuĭ tată din ceĭ maĭ duioşĭ, şi nutritŭ din frageta sa copilăriă cu moralulŭ celŭ alesŭ ce tatălŭ acestŭ virtuosŭ vroia să înrădăcineze în inima clironomuluĭ numeluĭ sĕŭ. Nu fără mirare, ḑicŭ lŭ veţĭ fi vĕḑutŭ uitândŭ la cea ântêiŭ ispită principiile escelente ce-ĭ dădusă acestŭ bunŭ tată, şi aruncându-se în braţele viţiuluĭ şi în tóte escesurile. Căcĭ d'abia ajunge la Iaşĭ, la unchiulŭ sĕŭ de mamă, d'abia face cunoscinţă cu vĕrulŭ sĕŭ Vintilă Lungénu, şi îndată légă cu acesta amiciţia cea maĭ strânsă. E de mărturisitŭ, că Vintilă era înzestratŭ de celŭ maĭ plăcutŭ esteriorŭ, şi de o rară politeţă; elŭ avé o elocinţă induplicabilă, şi maniere forte ademenitóre, dér ascundea sub vĕlulŭ atâtorŭ avantagiurĭ, o inimă rea şi corumptă şi era fórte desfrênatŭ. Din nenorocire inima cea nouă a luĭ Bucurŭ fu întunecată de atâtea calităţĭ brilante, şi eroulŭ nostru, fără esperienţă şi creḑĕtorŭ din natură, se lăsă a se ademeni şi a se tărî în societăţile cele maĭ rele, dândŭ fără reflecsiune în tóte cursele ce i se întinse de doĭ netrebnicĭ, Vintilă şi Adelina.

Acésta vĕ dovedesce îndestulŭ, amicilorŭ meĭ, câtŭ trebue să fiţĭ de cu luare aminte în alegerea de amicĭ.

www.dacoromanica.ro

Acésta vĕ înveţă indestulŭ că nu trebue să vĕ legaţĭ, fără o maĭ de aprópe privire, cu aceĭ alŭ cărora caractérŭ, conduită şi moravurĭ nu le cunósceţĭ cu desĕvârşire. Intr'unŭ seculŭ maĭ alesŭ, cândŭ junimea intră de timpuriŭ pe scena lumeĭ, arŭ fi de prisosŭ socotŭ să vi se repeţéscă adese-orĭ: fugiţĭ cu gróză de desfrĕnaţiĭ aceştia, feriţi-vĕ chiarŭ şi de presenţa lorŭ, căcĭ vĕ vorŭ încunjura de aceleaşĭ reţele de care şi Vintilă încunjură pre neînţeleptulŭ Bucurŭ, şi ca dênsulŭ veţĭ deveni prada seducerilorŭ; vĕ veţĭ perde nesmintitŭ frecuentându-ĭ câtŭ de puţinŭ; o singură dată arŭ fi de ajunsŭ spre a vĕ rĕsturna în prăpastia ce v'arŭ săpa dinainte. Trebue dér, ca o neîncredere continuă şi reflectă să vină în ajutorulŭ neesperienţeĭ vóstre, o neîncredere cu atâta maĭ bine întărită cu câtŭ veţĭ fi neîncetatŭ espuşĭ seducerilorŭ, de carĭ pre tótă minuta suntemŭ înconjuraţĭ.

Nu-ĭ destulŭ, amicilorŭ meĭ: trebue ca pre câtŭ cresceţĭ cu vêrsta, şi pre câtŭ se apropiă finitulŭ educaţiuneĭ nóstre, să créscă cu voĭ şi neîncrederea, amorulŭ religieĭ şi alŭ moravurilorŭ bune. Totŭ nu-ĭ destulŭ: trebue să vĕ deprindeţĭ a respinge cuvintele mincinóse ale necredincioşilorŭ şi spre acestŭ scopŭ să rugămŭ, după cum vom simţi maĭ bine, pre înaltulŭ D-ḑeŭ, apărătorulŭ nevinovăţieĭ. Singurŭ numaĭ ideea de *desfrĕnatŭ* şi *desfrĕnate*, trebue să ve înspăimânteze şi să vĕ atriste inima. Aceĭ din Voĭ, junilorŭ meĭ contimporanĭ, carĭ aţĭ auḑitŭ de Istoria Romanilorŭ, veţĭ fi vĕḑutŭ cum poporulŭ acestŭ bravŭ a crescutŭ prin virtute şi cum viţiulŭ l-a dărăpănatŭ. Acésta şi alte multe să vĕ servéscă de esemplu.

Vĕ vorŭ ḑice că cuvêntulŭ sprijinitŭ de esemplu, are atâta putere încâtŭ e greŭ de a se împotrivi la impresiunea ce face asupră-vĕ. De aceea trebue să vĕ feriţĭ de a avé a face cu aceĭ carĭ vieţuescŭ în neregulă şi carĭ aŭ de profesiune desfrĕnarea. Lasŭ că legăturile ce aţĭ avé cu dênşiĭ v'arŭ ruina reputaţiunea, apoĭ şi netrebnicile lorŭ cuvêntărĭ, maximele falşe şi esemplele rele nu vorŭ lipsi de a vĕ altera maĭ ântêiŭ înclinăciunile vós-

www.dacoromanica.ro

tre cele maĭ bune, de a vĕ corumpe pre nesimţite inima, şi de a vĕ prăpăstui după aceea în nenorocirĭ. O regulă de prudenţă este şi aceea de a nu intra nicĭ odată în asociaţiă cu spiritele debile şi timide, carĭ sunt maĭ tóte superstiţióse şi temĕtóre. Fiindŭ că bóla li-ĭ molipsitóre, daraverile ce aveţĭ cu dênşiĭ nascŭ temerĭ şi îndoelĭ, carĭ împărţescŭ spiritulŭ şi-lŭ împedică de a judeca cum se cuvine lucrurile. Îndoelele şi temerile aceste vĕ pricinuescŭ de asemenea şi frică şi orĭ cât sunt ele de vane nu încetéză de a vĕ turbura şi de a vĕ împedica să gândiţĭ la liniscea spirituluĭ şi a inimeĭ, fără de care nu putemŭ cunósce nicĭ care partidă ĭ maĭ bună şi nicĭ pre care trebue de a o îmbrăţişa cu confidenţă.

In contra atâtorŭ macsime rele, în contra atâtorŭ reţele întinse de a vĕ perde, o ! junime nepricepută ce veĭ opune? Veţĭ opune principiĭ respecţabile şi veţĭ arĕta necredincioşilorŭ acestora, că numaĭ pietatea este puterea orĭ căreia adevĕrate înălţărĭ de inimă, a orĭ căreia solide măririĭ: le vomŭ dovedi, că numaĭ ea póte face gloria ca şi norocului unuĭ imperiŭ, într'unŭ cuvêntŭ că ea este trebuinciósă la tóte, şi că nu póte să fiă vr'o educaţiă bună, décă nu are *pietate* de bază.

Vouĕ déră, junelorŭ şi junilorŭ mele contimporanĭ, carĭ din ceĭ maĭ frageţĭ anĭ aţĭ fostŭ nutriţĭ cu moralulŭ celŭ maĭ curatŭ şi cu principiile uneĭ religiĭ fără de care-ĭ cu neputinţă să fimŭ fericiţĭ; vouĕ adresezŭ aceste. O! cât trebue să vĕ sirguiţĭ pentru linis ea vóstră şi a părinţilorŭ, de a câsciga o educaţiă solidă, de a vĕ deprinde să urîţĭ pre desfrênaţiĭ aceia atâtŭ de neamicĭ judecăţeĭ cât şi religieĭ, şi carĭ îndrăsnescŭ până de a ḑice: „Haĭ să depărtămŭ orĭ ce temere, să ne dedămŭ plăcerilorŭ, étă adevĕrata fericire, tóte cele-l-alte suntŭ nimicurĭ.“ Mişeiĭ uită că tóte suntŭ create pentru omŭ, şi omu e creatŭ pentru D ḑeŭ, şi că orĭ-cine voiesce să fiă fericitŭ fără se atârne de D-ḑeŭ şi în contra voinţeĭ luĭ, trebue, ca şi ómeniĭ aceĭ corupţĭ de carĭ vorbesce profetulŭ, să nu găséscă în aceste veseliĭ, dreptŭ

www.dacoromanica.ro

preţŭ pentru rebelia luĭ, decâtŭ necazurĭ şi nenorocirĭ, turburare şiîngrijirĭ. Junelorŭ! feriţi-vĕ de a fi Adeline, şi voĭ junilorŭ de a fi Vintilĭ! Acum împreună să înălţămŭ mânile către cerŭ, spre a ruga pre celŭ înaltŭ de a ne da simţiminte virtuóse, de a ne feri de desfrĕnaţĭ şi de sfătuirile lorŭ cele rele şi de a face ca totŭ déuna să fugimŭ de dênşiĭ ca de şerpĭ. In fine, cu toţiĭ întruniţĭ la dulcele nume alŭ virtuţiĭ, să devenimŭ demnĭ de Patria care ne nutr·sce şi aşĭa să o mărimŭ.

Nota. — Acéstă nuvelă am localisat-o după *La poutre d'or*. Lectorulŭ va erta multele încorecţiunĭ de limbă şi de stilŭ, sciindŭ că este prima mea scriere, în 1851!

A fostŭ tipărită la tipografia Romano-francesă a luĭ Berman, cu ajutorŭ de abonaţĭ. Cine-mĭ va vedea bucuria ce simţiŭ in ḑioa apariţiuneĭ eĭ!..

Eramŭ de 17 anĭ! —

---

www.dacoromanica.ro

COLIBA MARIUCAI

FRAGMENTŬ DE ROMANŬ

www.dacoromanica.ro

I.

SETRELE. — BOLNAVA.

La capĕtulŭ pădureĭ ce desparte moşia P.... de moşia R..., în ţinutulŭ Romanuluĭ, pre unŭ tapşanŭ uscatŭ ca şi fruzişulŭ ce foşnia încă în fagiĭ şi ştejariĭ numeroşĭ din pădure, se găsiaŭ, în anulŭ 184... vr'o câteva corturĭ, neregulatŭ înorânduite. Câte-va lăvicere acăţate pre prăjinĭ, sprijinite unele de unŭ carŭ mare, altele vârîte în pămêntŭ; étă tótă măestria cu care eraŭ făcute acele corturĭ, sărace, după cum vedemŭ, în care se adăpostiaŭ ca la 20 de familiĭ de ţiganĭ, robiĭ Vorniculuĭ Gorjănilă, proprietarulŭ moşieĭ.

Intêmplarea ce vremŭ să istorisimŭ se petrecu în parte sub câte-va din corturile aceste.

Era în nóptea uneĭ ḑile recĭ şi posomorîte din luna luĭ Brumarŭ, o tăcere, maĭ mare decât liniştea domnia în corturĭ; nu se auḑia decât vâjiitulŭ vêntuluĭ prin pădure şi lătratulŭ prelungitŭ, ce scoté din când în când, cânele întinsŭ dinaintea vre uneĭ şetre, sub care, împrejurulŭ a doĭ treĭ tăciunĭ, ce sloboḑiaŭ încă o lucóre roşatică şi nesicură, horăiaŭ, îndesuiţĭ, clae preste grămadă, tată, mamă, moşnégŭ, băeţĭ, fete,.... Luna plutia preste codri în unŭ océnŭ de aburĭ recĭ; razele eĭ se alungaŭ pre învrăstatele lăvicere ale şetrelorŭ ş'apoĭ, ca o cómă argintósă, se scăldaŭ în cristalulŭ părîéşuluĭ ce murmura pintre érba uscată şi malurile acoperite de frunḑele suflate de bórea cea aspră a luneĭ morţeĭ. Era

www.dacoromanica.ro

în fine, o séră frumósă chiar prin tristeţa de care era întipărită. Când cetitorulŭ arŭ fi pututŭ trece în séra acésta, cu atenţiune pre la fiă-care şétră, s'arŭ fi opritŭ de sigurŭ la cea maĭ din urmă, de lîngă pârlazulŭ pădureĭ. Acéstă şétră e cea maĭ săracă, făcută fiindŭ numaĭ din rufe prinse între ele prin sforĭ şi ţepuşe de lemnŭ Lăuntrulŭ eĭ nu e maĭ avutŭ; aceea însă ce ne opresce la ea este că, pre când nu-ĭ o şétră în care să nu domnéscă somnulŭ şi liniştea, aice se aude încă o şoptă murindă, câte-va vorbe întrerumpte sborŭ pre aripele vênturilorŭ.

Să intrămŭ în lăuntrulŭ eĭ

O laviţă de lemnŭ, pre ţĕruşĭ bătuţĭ în pămêntŭ şi pre care se desemnă în umbră o cofă cu apă, vr'o douĕ treĭ ulcele şi óle aninate în cĭoturile prăjinilorŭ ce formaŭ cortulŭ; écă tóte avuţiile, tóte mobilele ce se găsiaŭ în şétra acésta, în fundulŭ căreia, întinsă pre unŭ brăţişorŭ de paie, coperite de rufe gemé o femee, în féţa căreĭa reflectându-se palida lumină a luneĭ, lăsa să se véḑă douĭ ochĭ afundaţĭ profundŭ în orbitele lorŭ; umerĭĭ obrazuluĭ eşiţĭ afară şi învăliţĭ de o peliţă négră-gălbiă; pĕruĭŭ celŭ albŭ şi luciosŭ căḑêndŭ în neregulă, mânele picândŭ în lăturĭ şi trupulŭ coperitŭ de o catrenţă cu totulŭ rumptă, completaŭ unŭ scheletŭ lungŭ şi dişiratŭ.

— Sĕrmană mămucă! sĕrmană mămucă! repeta din când în când, cu vócea tristă, unŭ flĕcăŭ, care stăté îngenunchiatŭ la piciórele acesteĭ femeĭ.

Flĕcăulŭ acesta se chiema Vasile, éră femeea aceea era Maria mamă-sa.

De douĕ lunĭ de cândŭ Maria era bolnavă de lăngóre şi, sĕracă, fără de celŭ maĭ micŭ sprijinii decât pre fiiusĕŭ Vasile, tênerulŭ băiétŭ, după ce muncia tótă ḑioa la curtea stăpânu-seŭ,—căcĭ era robŭ — venia séra în tărḑiŭ, şi-ĭ aducé porţiunea sa de mămăligă rece, şi acésta încă pre furişŭ, căcĭ stăpânulŭ i poruncişe să nu ésă din ogradă nicĭ unŭ pasŭ. Dér boierulŭ acesta n'avé mamă séŭ de şi avé, nu era înzestratŭ cu inima şi sufletulŭ celŭ ḑuiosŭ alŭ luĭ Vasile, alŭ sclavuluĭ sĕŭ celuĭ isteţŭ; su-

www.dacoromanica.ro

fletŭ adevĕratŭ de nobilŭ de şi într'unŭ trupŭ de sclavŭ, într'unŭ trupŭ aĭ căruia ochĭ negri şi marĭ, adăpostaţĭ sub arcurĭ îmbinate şi cărbunóse, în contrastŭ completŭ cu albéţa cea estraordinară a feţeĭ séle, vĕḑuseră abia de 20 de orĭ înturnându-se cârdurile drăgălaşe de cucóre, ca şi care de-atâtea orĭ doria să fiă. Căcĭ în sînulŭ naţiuneĭ acesteĭ nomade greŭ se póte stinge dorulŭ de aerulŭ liberŭ, de libertate!

Vasile era sclavŭ déră numaĭ cu trupulŭ; sufletulŭ, sĕŭ era maĭ mare decât alŭ multorŭ liberĭ. Elŭ iubia pre D-ḑeŭ în ceruri, şi pre mă-sa pre pămêntŭ, şi cândŭ C. c. Gorjănilă i porunci să nu iésă din ogradă nicĭ unŭ pasŭ elŭ îşĭ simţise sângele năvălindu-ĭ la inimă; peptulŭ i bătu tare şi era să-ĭ respundă... Déră óre cu ce dreptŭ póte unŭ sclavŭ să se împotrivéscă la poruncile *stăpânuluĭ?* Vasile înghiţi nodulŭ şi tăcu, promiţêndu-şĭ să-şĭ facă din nópte ḑi. Decĭ, pre când toţĭ gustaŭ repaosŭ la curte, elŭ lua porţiunea sa ḑiurnală, din care elŭ numaĭ cât gusta, săria preste zăplazŭ, şi cu inima palpitândă, cu paşiĭ agitaţĭ, se îndruma spre şétra în care zăcé sĕrmana sa mamă, părăsită de toţĭ, până şi de natură, căcĭ 60 de ningăĭ îşĭ scuturaseră până 'ndată acésta fulgiĭ ceĭ albĭ pre albulŭ eĭ pĕrŭ!

De vr'o şése nopţĭ Vasile déră nu lipsia de a veni, ca cu mâna sa cea înăsprită de muncĭ grele, să ştérgă lacrimile bieteĭ séle mame, şi cu vócea-ĭ dulce să'năduşe suspinurile sînuluĭ carele-lŭ născu în férele sclavieĭ!

Vasile în séra în care se începe istoria nóstră, venise de vr'unŭ pătrarŭ de óră, îşĭ aruncase căciula sa de óiă în lăturĭ şi se aşeḑase la piciórele recĭ ale Marieĭ, care astă dată era cu multŭ maĭ slabă decât în séra din urmă. Ea putuse numaĭ a-ĭ face semnŭ să şédă, întinḑêndu-ĭ mâna, pre care Vasile depuse o sărutare aşia de ferbinte încât biéta femee se simţise ca electrisată şi putu rosti în fine: „Cum maĭ mergĭ, măĭ băete?“

— D-ḑeŭ să-ţĭ trimită sănătate, mămucă, respunse Vasile, în ochiĭ căruia nouraŭ lacrimĭ. Nu-ĭ gusta ce-va,

www.dacoromanica.ro

mămucuţă? adaosă a ḑice elŭ, după câte-va minute, vĕḑêndŭ că mă-sa nu maĭ ḑicé nimica.

Maria de-abia putu rĕspunde că nu, şi elŭ o ruga, în tóte tipurile, să guste ce-va măcară, căcĭ i adusese, bucăţele bune, maĭ bune decât altă-dată, ş'apoĭ se lăuda surîḑêndŭ amarŭ în sine, că le-aŭ meritatŭ de la stăpânuseŭ prin serviciile séle.

— Aşĭa, se sili a ḑice Maria, le-aĭ meritatŭ, ca şi altă dată.... Unŭ surîsŭ amarŭ se stinse pre palidele eĭ buze. — Ca şi altă dată, adaose ea, după o mică pausă; tu nu mănâncĭ nimica, băete, ca să mĕ ţiĭ pre mine cu sĕraca ta porţiune; te vĕdŭ slăbindŭ pre tótă ḑioa, şi, tu muncescĭ, aĭ nevoiă de putere şi escĭ june, aĭ să trăescĭ, éră eŭ sunt bĕtrână, ca mâne nu voiŭ maĭ fi... Nu maĭ face aşĭa nebuniĭ, copile, mănâncă tu, maĭ bine .. O! ascultă, ascultă pre bĕtrâna ta mămucă: *stăpânulŭ* te va căuta maĭ bine numaĭ întrucât veĭ puté munci!... Sileşce-té déră a fi voĭnicŭ d'apururea, ca să nu suferĭ înjurăturile şi bătăile, ce veḑĭ suferindŭ în tóte ḑilele, atâţia din fraţiĭ tĕĭ!

Ea nu putu continua; slăbise de totŭ, căcĭ întrebuinţasă tóte puterile, ca să pótă vorbi aceste puţine cuvinte.

— Aşĭa, mamă! mămucuţă, ḑicea Vasile, silindu-se a lua unŭ tonŭ persuasivŭ, eŭ mănâncŭ cât şépte. Boerulŭ scie că d-ta estĭ bolnavă şi ţi-a otărîtŭ tainŭ, déră fiindŭ că ḑioa nu amŭ când, îsŭ nevoitŭ să ţi-lŭ aducŭ nóptea.— Mănîncă, mămucă!

Dér Maria tăcé, căcĭ slăbise de totŭ prin opintelile ce făcuse ca să pótă vorbi, îşĭ plecase capulŭ pe paiele ce i serviaŭ de perină şi adormise. Ea prin somnŭ gemea şi sinulŭ eĭ era opresatŭ din causa lipseĭ de aerŭ, şi Vasile îngenuchĭ, la piciórele eĭ, cu ochiĭ scăldaţĭ în lacrimĭ, nu puté să facă alta, decâtŭ să suspine şi să repete ze, din când în când: Sĕrmană mămucuţă! — sĕrmana mămucă! Piciórele nude ale Marieĭ eraŭ recĭ; Vasile se plécă lêngă dênsele şi cu bórea caldă a peptuluĭ seŭ le maĭ încălḑi. Elŭ nu se mulţămi numaĭ cu a-

www.dacoromanica.ro

tâta, și merse afară din șétră, strânse spinĭ și surcele și maĭ aţîţă focușorulŭ, care era maĭ cu totulŭ stinsŭ. La căldura luĭ, Maria dormindŭ încă, se păré maĭ bine, căcĭ resufla maĭ linistitŭ.

Cucoșulŭ cântase ântêia óră de multŭ. Vasile rezematŭ cu cotulŭ dreptŭ pre culcușulŭ maică-seĭ, studiindu-ĭ tóte mișcările, îșĭ simția ochiĭ îngreuiaţĭ de somnŭ și de ostenélă: de 6 nopţĭ elŭ maĭ nu dormise. Cândŭ cucoșulŭ vesti ḑorile, Maria dormia încă, Vasile se sculă, clăti o ulcică pre care o âmplu cu apă próspětă de la pârâiașŭ, aduse apă și în cofă, puse apoĭ mâncarea, ce adusese, și ulcica cu apă și cofa lângă căpătîiulŭ mameseĭ, luă sumanulŭ sĕŭ, destulŭ de rumptŭ, și-ĭ înveli piciórele, o privi câte-va minute, apoĭ luându-șĭ căciula, pornĭ să se ducă. La eșirea din cortŭ se maĭ opri o clipă, ca să-șĭ maĭ preâmble triștiĭ sĕĭ ochĭ asupra eĭ.

— Sĕrmană mămucuţă! ḑicea elŭ ridicându spre ceruri ochiĭ sĕĭ roșĭ de trudă, și eși răpede.

II.

LA CURTE.

Sunt șése ore de diminéţă.

— Cum socoţĭ, Bincule, ce-ĭ de făcutŭ cu ţiganulŭ acesta, să-lŭ însurămŭ cu féta bulibașiĭ séŭ ba?

Așĭa se adresa de pre unŭ scaunŭ ferfeniţosŭ și vechiŭ de lîngă o mĕsuţă négră, cu saltarŭ, Vorniculŭ Gorjănilă cătă vătafulŭ sĕŭ Șetrarulŭ Bincu, ce stăté cu mânile la peptŭ, în picióre, lîngă ușă, și care era Șĕtrarŭ, pre temeiulŭ serviciilorŭ ce făcuse Vorniculuĭ.

Vorniculŭ Gorjănilă, boierŭ din némŭ în némŭ era se înţelege, din clasa acelora ce se numescŭ nobilĭ, avêndŭ acésta maĭ multŭ decât aceia, că elŭ nu se deosebia de ceĭ-l-alţĭ ómeĭ *nenobilĭ*, numaĭ prin decretele de rangurĭ și vechimea familieĭ, déră încă și prin fisiculŭ sĕŭ, care era unulŭ în tótă ţéra Moldoveĭ. Naltŭ maĭ ca și *statu-palma-barba-cotu*, din poveste, cu capulŭ mare și

www.dacoromanica.ro

rotundŭ maĭ ca și o bómbă, ochiĭ eșițĭ afară și holbațĭ, nasulŭ micŭ și îngropatŭ maĭ de totŭ între doĭ obrajĭ bugeḑĭ și cărnoșĭ; unŭ gâtŭ scurtŭ și de la capătulŭ căruia, așĭa ḑicêndŭ, se începé unŭ pântice ca o movilă de otarŭ de moșiă, rezemată, nu pe coḑĭ de pesce ca *pă mêntulŭ*, ci pre douĕ picióre scurte și pulpóse, carĭ de arŭ fi avutŭ și ele gura cea mare și înarmată de dințĭ negri și rarĭ a obrazuluĭ, de sigurŭ că arŭ fi gemuțŭ sub povóra afurisituluĭ de pântece.

Étă fisiculŭ, cu dreptate *nobilŭ* séŭ deosebitorŭ de ceĭ-l-alțĭ ómenĭ, alŭ cuconașuluĭ Gorjănilă.

Acum de amŭ puté lungi pre Vorniculŭ, de douĕ orĭ pre cât e: de i-am lungăreți capulŭ și i-amŭ afunda ochiĭ de i-amŭ maĭ mări féța, ca să putemŭ a-ĭ trage nasulŭ și a i-lŭ pleca în josŭ, ca la unŭ curcanŭ; de i amŭ subția piciórele și de i-amŭ lungi gâtulŭ, și așĭa fabricatŭ, l'amŭ îmbrăca în pantalonĭ de anghină și într'unŭ antereŭ de cutniă vechiă și unsurósă, de l-amŭ încinge pre sub o dulamă scurtă, cu unŭ brâŭ tăiétŭ de totŭ, de de l-amŭ lega la gâtŭ cu o basma albă, de i-amŭ pune pre capŭ, în locŭ de șépcă séŭ pălăriă, o cușmă de mielŭ ca să-ĭ ascundemŭ pĕrulŭ celŭ galbenŭ ca și alŭ mustățilorŭ séle, în fine de i-amŭ da în mânile séle macre unŭ biciŭ de pele cu alamă la vêrfŭ și vănjosŭ ca fierulŭ, apoĭ am fi formatŭ din unŭ Vornicŭ, pre unŭ Șĕtrarŭ... pre Șĕtrarulŭ Bincu, vătafulŭ Vorniculuĭ Gorjănilă

Aste sunt pentru fisiculŭ vătafuluĭ, cât pentru simțimintele și ideile umane, ale amêndurora, dialogulŭ următorŭ dintre dênșiĭ le va face lesne cunoscute cetitoruluĭ.

Să urmămŭ dialogulŭ de acole de unde l-amŭ găsitŭ intrândŭ în casă:

— Cum socoțĭ, Bincule, întrerupse boierulŭ, învărtindŭ mătăniile, ce-ĭ de făcutŭ? să însurămŭ pre țigănușulŭ acesta, cu féta bulubașeĭ?

— Socotința d-vóstră, Cucóne, e înțeléptă, respunse vătafulŭ.

www.dacoromanica.ro

— Elŭ e têněrŭ, adaose boerulŭ, puternicŭ; féta de asemenea, póte voiŭ prinde la *sĕmânță de robĭ maĭ voinicĭ*, ce ḑicĭ Bincule? am cuvĕntŭ?

— O! mare cuvêntŭ, cucóne.

— Maĭ alesŭ că ţiganulŭ ista i arnicŭ . . .

— Aşĭa! întrerupse vătafulŭ, de n-arŭ lucra biciulŭ ista n-aĭ puté face nicĭ o trébă cu dênşiĭ; maĭ mişeĭ şi maĭ puturoşĭ ómenĭ nicĭ că s-o maĭ datŭ!

— Ba nu, ţigănuşulŭ ăsta e destulŭ de arnicŭ, se înţelege că ţiganu fără de bătaiă e ca róta fără unsóre, nu facĭ trébă cu dînsulŭ, déră, orĭ cum, *Vasile*, tréba şi-o face.

Vorba era déră de Vasile.

— Şciĭ ce, cucóne? punŭ rămăşagŭ că de nu l-aşŭ ameninţa din cândŭ în când cu gârbaciulŭ, n-aĭ puté ḑice că e arnicŭ; lașă-ĭ la dracu *balaurĭ*, numaĭ după furatŭ âmblă.

— După furatŭ? Vasile âmblă după furatŭ?

— Da, da! Ea, chiarŭ şi astă nópte unde era, când l-amŭ cătatŭ să-lŭ trimitŭ în ţérină să prindă boiĭ românuluĭ celuia!

— Care românŭ?

— Şciţĭ, românulŭ cela care n'a vroitŭ să vină la claca de bătutŭ păpuşoĭ; cela pre care mi-aţĭ poruncitŭ să vĕ rĕsbunŭ,— am trimisŭ astă nópte să-ĭ prindă boiĭ de pre câmpŭ, ca să-lŭ facŭ să plătéscă ca şi cândŭ i-aşŭ fi prinsŭ din păpuşoĭ. Eĭ, da e vorba de Vasile: ḑicémŭ că l-amŭ căutatŭ să-lŭ trimitŭ în ţérină şi nu l-amŭ găsitŭ, amŭ pânditŭ şi în ḑioă l-amŭ vĕḑutŭ venindŭ peste gardŭ.

— Şi l-aĭ cercetatŭ unde a fostŭ?

— Ba încă nu, căcĭ trebuia sĕ vĕ aducŭ maĭ înainte socotelele.

— Bătaiă, bătaiă să-ĭ daĭ tâlharuluĭ! 12 pieĭ să iéĭ de pre spetele blăstematuluĭ aceluia! Cum? după furatŭ âmblă? n'are aicea mâncare, haine, tóte câte i trebue?

— Da cum sà n-aibă! dér ţiganulŭ póte să trăéscă

www.dacoromanica.ro

fără să fure? — Insă apropo, de mâncare, uitamŭ să vĕ spunŭ că jidovulŭ orăndarŭ are nisce putinĭ cu brânză, elŭ le-arŭ da tare eftenŭ; să le cumpĕrŭ?

— Póte o fi tare iute śéŭ cu vermĭ!

— Eĭ și-apoĭ par-că cine sciă ce împărațĭ vorŭ să mănânce? E tare bună pentru dênșiĭ.

— Așĭa, da-ĭ vorba să nu se îmbolnăvéscă, să ne maĭ bage la alte chieltuelĭ.

— N'avețĭ nicĭ o grijă!

— S-o cumperĭ déră.

Vătatulŭ se plecă cu mulțămire până la pămêntŭ,

— Dute, de cercetéză unde a fostŭ astă nópte mișelulŭ acela? nu i-amŭ poruncitŭ să nu iasă din ogradă nicĭ unŭ pasŭ?

In momentulŭ acesta ușĭa se deschise răpede și se arĕtă unŭ cuconașŭ ca de vr'o 15 anĭ, îmbrăcatŭ în strae evropienescĭ, ca și Vorniculŭ Gorjănilă.

— Băbacă, băbăcuță! strigă băétulŭ acesta, care era Tache fiulŭ Vorniculuĭ

— Ce vreĭ, draga babacăĭ?

— Băbacă, nu sciŭ cine mi-a furatŭ galbenulŭ acela care mi l-aĭ datŭ mata ierĭ, că nu-lŭ găsescŭ.

Și băétulŭ scância și bătĕ din picióre, strigândŭ să-ĭ caute galbenulŭ, pre care singurŭ de cu séră, lŭ ascunsese într'unŭ colțŭ de după sobă. și pâna adoua-ḑi uitase ce făcuse cu elŭ, și striga, socotindŭ acuma că lŭ furase cine-va. Boierulŭ se uită la vătafŭ; vătafulŭ își răsucia mustățile,

— Eĭ, ce-ți spunémŭ eŭ cucóne? unde a fosŭ Vasile astă nópte, de nu să bea galbenulŭ cuconașuluĭ?

— Dute, Vătaje, și cercetéză; cu orĭ-ce chipŭ galbenulŭ să-ĭ iasă! auḑitu-m'aĭ?..

Vătafulŭ salută și eși, cuconașulŭ era să iasă și elŭ déră băbaca-lŭ chiamă și-ĭ ḑise să se pue pre unŭ scaunŭ lîngă dînsulŭ, să-ĭ spună ce a maĭ învĕțatŭ ierĭ de la d-nulŭ B.... unŭ guvernorŭ francezŭ pre care lŭ socotea Cc. Gorjănilă destulŭ de rĕsplătitŭ cu vr'o

www.dacoromanica.ro

sută de galbenĭ pre anŭ . . . Cuconașulŭ spuse băbăcuțeĭ că a învățatŭ Gramatica și Moralulŭ. Băbaca vru se scie maĭ ântêiŭ, ce-ĭ acea gramatică? Cuconașulŭ sciu să-ĭ rĕspundă că:

La grammaire est l'art de parler et d'écrire correctement en français.

Pour parler et pour écrire on se sert de mots.

Les mots sont composés de lettres.

Móra cea maĭ bună nu mergea maĭ răpede de câtŭ gura cuconașuluĭ. care nu se opri decâtŭ când maĭ se înăduși a. Băbaca îșĭ duse mâna la mustéță ca să și le tragă de bucuriă că Tăchiță scié așĭa de bine franțuzesce, déră din nenorocire maĭ dăunădĭ se răsese preste totŭ.

Veni apoĭ rêndulŭ Moraleĭ.

Cuconașulŭ Tache, asupra întrebăreĭ băbăcuțeĭ, că ce-ĭ acea Morală, rĕspunse câte-va în franțuzesce, de și amŭ uitatŭ să spunŭ, băbăcuța nu înțelegea bechiŭ din limba asta. Elŭ lŭ-îndemnă să-ĭ spună Românesce câte ceva din cele ce-ĭ spuné Franțuzesce; se nimeri, după multă frămîntătură că cuconașulŭ să pótă traduce frasele:

„Toțĭ ómeniĭ sunt frațĭ, de timpŭ că toțĭ aŭ de tată pre „Adamŭ . . . Noĭ trebue să iubimŭ pre totŭ omulŭ și „să facemŭ bine orĭ-cuĭ și creștinuluĭ, și *Némțuluĭ* și ji„danuluĭ...“ Cuconașulŭ citâ și pre Neamțŭ, după creștinŭ, pentru că băbaca adese orĭ i spusese că elŭ, Némțulŭ, e păgânŭ? Nu mĕ întreba însă, onorabile lectorule, de ce n'a pusŭ și pre țiganĭ, căcĭ n'așĭ sciațĭ spune de ce.

Băbaca, dândŭ din căpușorŭ lŭ întrebă cine i-a spusŭ că toțĭ ómeniĭ sunt frațĭ: mi-lŭ încredință că nu se póte să fiă adevĕratŭ, că atuncĭ și *țiganiĭ* arŭ fi frațĭ cu boeriĭ: — Audĭ vorbă? da nu crede, Tăchiță: ascultă ce țĭ spunŭ eŭ, țiganiĭ sunt făcuțĭ pentru *boerĭ*, eĭ aŭ altŭ tată . . .

Și cuconașulŭ, care era fórte pre josŭ în ideĭ și simțiminte frumóse și care era legănatŭ în ideile tătucă-sĕŭ,

www.dacoromanica.ro

afirmă că băbăcuţa are dreptate şi că d-lŭ V.... se înşélă.

Cu aşĭa chipurĭ tótă sĕmînţa cea bună ce bietulŭ guvernorŭ semĕna în sufletulŭ luĭ Tache, cu opintelĭ marĭ, o întrevedere de o clipă cu Vorniculŭ, o desrădăcina şi nu lăsa nicĭ urme măcarŭ; şi asta se întâmpla fórte adese. Bietulŭ guvernorŭ era sĕracŭ şi prin urmare nevoitŭ să înghită noduri orĭ-ce contraḑiceri, făcêndu-şĭ ultimele iluziunĭ din gălbenaşiĭ ce boerulŭ avé să-ĭ numere la capĕtulŭ anuluĭ.

Aşĭa era educaţiunea ce Vorniculŭ dĕdé fiuluĭ sĕŭ, Cuconaşuluĭ Tache, unŭ băétŭ frumuşelŭ déră prostŭ cât optŭ spre-ḑece. Amŭ puté descrie maĭ multe esamine de aste în care Vorniculŭ, lua într'o clipă totŭ aceea ce nefericitulŭ guvernorŭ băga în glava băétuluĭ într'o lună séŭ douĕ, dér socotimŭ de prisosŭ. A cuĭ era óre vina décă la capătulŭ anuluĭ băétulŭ nu puté înţelege cumŭ se póte ca *Némţulŭ* să fiă creştinŭ şi *ţiganulŭ* omŭ.? . .

Acuma, înainte de a ţrece maĭ departe, socotŭ că n'ar strica pentru maĭ bună lămurire a istorieĭ nóstre, să spunemŭ ceva maĭ multŭ asupra luĭ Vasile.

III.

DIN COPILARIA LUI VASILE SI PANA IN TIMPULU DE FÉÇA

Cu vr'o optŭ anĭ maĭ în urmă, Vorniculŭ Gorjănilă se făcuse posesorulŭ *eternŭ* alŭ moşieĭ pre care suntemŭ. Era în luna luĭ Prierŭ; boieriĭ după ce petrecuseră iérna în adunărĭ şi baluri, în têrgulŭ Pétra, unŭ têrgŭ compusŭ din unŭ pumnŭ de case, aruncate fără nicĭ o regulă între munţĭ, ca nisce jucăriĭ într'o cutiă fără de capacŭ, case locuite adese de inimĭ nu de *pétră;* după ce, ḑicŭ, maĭ bine de patru lunĭ Vorniculŭ jucă preferanţulŭ şi cucóna controdanţulŭ şi valsulŭ celŭ voluptosŭ şi polca cea amorósă, boeriĭ noştriĭ vĕḑêndŭ pre Prierŭ aprópe, porunciră să pună hamurile de aţe pre 12 caĭ din soiulŭ faimóseĭ mârţóge şi, căţelŭ cu purcelŭ şi cuconulŭ

www.dacoromanica.ro

Tache se suiră într'o braşovéncă lungă ca arca luĭ Noe. In fine surugiiĭ chiuiră, arapnicile pocniră, roţile scârţiiră. După o ḑi şi o nópte de drumŭ, eĭ, boieriĭ, ajunseră la noua lorŭ proprietate.

După câte-va ḑile de odihnă, cuconulŭ şi cucóna eşiră să viziteze moşia şi din întêmplare veniră să tréca prc lîngă şetrele sclavilorŭ, pre care-ĭ trămisese acole de cu tómnă încă. Pre atuncĭ Vasile era de 14 anĭ, veselŭ şi cu nepĕsare se alunga dinaintea şetreĭ părinţescĭ. Cucóna se apropiă de dênsulŭ, i făcu câte-va întrebărĭ la care băiétulŭ respunse cu atâta isteţiă, încât cucóna, fără să asculte de mama luĭ care o ruga să i-lŭ lase, că-ĭ bĕtrână şi singură, porunci ca în ḑioa aceea chiar însăşĭ biéta Maria să-şĭ aducă copilulŭ la curte. Maria suspină şi se resimnă, înălţându-şĭ ochiĭ la ceruri.

A doua ḑi Vasile, îmbrăcatŭ în nisce pantalonĭ vechĭ d'aĭ cuconuluĭ, asculta tóte poruncile juneluĭ sĕŭ stăpênŭ, ale cuconaşuluĭ Tache, care nu pré avé respectŭ pentru aceĭ câţĭ-va anĭ cu care Vasile era maĭ mare decât dênsulŭ, căcĭ cu înjurăturile cele maĭ mărşave, pretindea că bietulŭ băiétŭ să-lŭ lase a lŭ încăleca; cuconaşulŭ Tache însă nu voia numaĭ a-şĭ face ilusiune că-ĭ călare, ci a gusta óre-cum din realitate, căcĭ d-luĭ, cu o biciuşcă, pre care o căpătase la St. Vasile trecutŭ, de la tatălŭ sĕŭ, biciuia din tóte puterile pre omonimulŭ aceluĭ sântŭ.— Băiétulŭ în multe rênduri rĕbdase asemenea tratărĭ, dér într'o ḑi cândŭ lŭ trecuse cu şéga se vede, mi-lŭ aruncă cât colo. Atuncĭ resună totŭ satulŭ de plânsete şi vaete. Vorniculŭ alérgă şi-ĭ făcu ca în multe rênduri încă dreptate : Elŭ porunci luĭ Vasile să se supue la poruncele cuconaşuluĭ.

Cuconaşulŭ, ca acela ce vĕḑuse de miĭ de orĭ, cum rĕsplătesce băbăcuţa ţiganilorŭ „nesupuşĭ,“ întocma ca elŭ, se înţorţişia s'apuce pre Vasile de negrulŭ luĭ pĕrŭ. Babaca-ĭ ajuta să-lŭ trântéscă la pămêntŭ. Apoĭ cuconaşulŭ se'nalţa pre vêrfulŭ degetelorŭ şi'n timpurĭ mĕsurate i croia cu bicĭuşca cât puté, strigêndŭ ; Cĭóră, ba-

www.dacoromanica.ro

laure, baragladină . . . şi câte maĭ multe espresiunĭ ce le clironomise de la părinţĭ.

Boierulŭ îşĭ rĕsucia mustețele, pre atunce le avé, privindu-şĭ muţunachiulŭ; se întorcé apoĭ către băiétŭ, când lŭ vĕḑu c'aŭ ostenitŭ şi trecêndu-şĭ degetele ca morcoviĭ, pre sub bărbia luĭ, i ḑicé :

„Destulŭ, draga băbacăĭ! —Elŭ intra apoĭ în casă la cucóna, care nu putuse asista la scena asta, avêndŭ a tăia codiţile uneĭ ţigăncuşe, care furase o bucăţea de zahărŭ. Vorniculŭ se apropia de dênsa cu mulţămire ş'o săruta pre frunte, ḑicêndŭ : — Sunt semne bune de *gospodărią* în Tăchiţă. Cucóna încuviinţa.

Cuconaşulŭ intra apoĭ în casă şi ninéca-lŭ strîngea la sînŭ. —Vaĭ, draga ninecuţeĭ, te-ĭ fi ostenitŭ cu *baragladina* ceea; ţiganulŭ are pelea vêrtósă ca bivolulŭ!

Să fiĭ auḑitŭ atuncĭ laudele cuconaşuluĭ c'aŭ secelatŭ. espresią părintéscă, c'a secelatŭ ţapănŭ pre *tâlharulŭ* acela. In timpulŭ acela Vasile plângea.

Aşia fu viéţa bietuluĭ ţigănaşŭ maĭ bine de doĭ anĭ; bătăĭ preste bătăĭ, înjurăturĭ preste înjurăturĭ formaŭ porţiunea sa ḑiurnală.

Cuconaşulŭ însă era acuma mare şi nu şcia nicĭ buche: Vorniculŭ se sfătui cu Vornicésa de cele ce arŭ trebui să facă : să-lŭ dée la vr'unŭ pensionatŭ? —Nu putéŭ înţelege cum de facŭ părinţiĭ una cât asta, căcĭ pre la pensionate nu se 'nvéţă — aşia aflaseră d-lor. — religia ortodocsă, şi ele-sŭ ţinute maĭ tóte de nemţĭ păgânĭ, carĭ nu ducŭ băieţiĭ nicĭ odată la biserică, nici postescŭ, nicĭ se 'mpărtăşescŭ de patru orĭ pre anŭ, precum făcé Vorniculŭ, după ce dedé vr'o câte-va sărindare şi trămité colivă la biserică vr'o câte-va ḑile!... Eĭ se otărîră să nu-lŭ dée nicĭ la vr'o scólă publică, căcĭ nu se cuvine, ḑicé Vornicésa, ca unŭ fiiŭ de boerŭ să 'nveţe cu toţĭ fiiĭ de *ciobotarĭ şi de cojocarĭ!* Nu maĭ rĕmăsese altŭ mizlocŭ de a educa pre Tăchiţă, decât de a-ĭ *tocmi* unŭ *dascălŭ* în casă; Cucóna însă pretindé ca să-lŭ trimită în năuntru; Boierulŭ susţinea că nu, căcĭ l'arŭ perde maĭ de-

www.dacoromanica.ro

grabă şi decât în unŭ pensionatŭ şi aducé de mărturiă pre fiulŭ cuconulŭ Enache D... şi pre altulŭ şi pre altulŭ!... Cocóna érăşĭ i spuné că se înşélă şi ea-ĭ aducé de mărturiă pre fiiulŭ Postelniculuĭ Luptă, care venise de curêndŭ de la Parisŭ c'o mulţime de cărţĭ, şi pre care-lŭ auḑise ea vorbindŭ aşĭa de frumosŭ *franţozesce;* dér fiind că bărbatulŭ este capŭ femeeĭ, — de ce? nu sciŭ! — boierulŭ se 'mprotivi cu totŭ dinadinsulŭ, elŭ se puse apoĭ şi scrise la Iaşĭ unuĭ amicŭ alŭ sĕŭ, să-ĭ *tocméscă* vr'unŭ *dascălŭ*, care să fiă *bunŭ francesŭ*. Acésta era âmtêia şi ultima calitate ce d-luĭ doria în dascălulŭ fiiuluĭ sĕŭ!

Preste câte-va ḑile sosi d. V...., de carele amŭ maĭ vorbitŭ. D-luĭ V... de şi nu scié cumplitŭ de multe, scié din norocire, îndestule pentru Tăchiţă, pre care babaca şi nenéca doriaŭ să-lŭ audă numaĭ vorbindŭ frumosŭ franţozesce, altă ca altă!...

Orĭ cât de puţine însă eraŭ cunoscinţele, d-luĭ V.., s'o mărturisimŭ spre lauda luĭ, elŭ era din ómeniĭ aceĭ puţinŭ numeroşĭ şi privilegiaţĭ, carĭ înţelegŭ séŭ sunt aprópe de a înţelege, de a pĕtrunde misterulŭ în care e creatŭ omulŭ: unŭ analisŭ amănunţitŭ alŭ inimeĭ séle, lŭ făcuse domnŭ pre orĭ-ce patemă materială, şi de-arŭ fi fostŭ îndestulŭ de avutŭ, ca să pótă trăi singurŭ, de sigurŭ că n'arŭ fi vrutŭ să înşele maĭ multŭ timpŭ pre unŭ tată, făcêndu-lŭ să presupună că-ĭ învĕţatŭ, pentru că scie bine franţozesce. D-lŭ V... însă n'avé cuvêntŭ, căcĭ, celŭ puţinŭ în privirea mea, sciinţile d-séle eraŭ multŭ maĭ de preţuitŭ decât ale multorŭ învĕţaţĭ modernĭ, purtătorĭ de ochelarĭ. D. V..., cunoscea maĭ multŭ de cât aceştia: elŭ scia mizloculŭ de a găsi fericirea în sînulŭ religiuneĭ séle, religiune, ce-ĭ dreptulŭ, degajată de orĭ-ce materialismŭ. Religiunea era, aşĭa ḑicêndŭ, elementulŭ în care trăia elŭ, şi puţin camŭ poetŭ, măcarŭ că nu era de nevoiă să fiă, elŭ vedé pre D-ḑeulŭ celŭ bunŭ în orĭ-ce steluţă ce sclipia séra pre cerŭ, în orĭ-ce perlă de rouă ce tremura pre frunḑişóră, suflată de adierea dimineţeĭ.

www.dacoromanica.ro

Ca să finimŭ despre d. V. . . , să ḑicemŭ : elŭ era unŭ omŭ din aceia, pentru carĭ prejudecăţile lumeĭ sunt nule, şi carĭ nu se servescŭ încă cu termenele bursuflate latinescĭ şi grecescĭ, de modă între învĕţaţiĭ secululuĭ! Elŭ era bunŭ, modestŭ, francŭ; iubia pre D-ḑeŭ în *spiritŭ* şi *adevĕrŭ*, şi vedé în totŭ omulŭ pre fratele sĕŭ.

Ideile luĭ eraŭ frumóse şi décă d-lŭ V... nu puté cu esactiteţă să înveţe pre şcolarulŭ sĕŭ a resolve vr'o *ecvaţiune de gradulŭ* alŭ 2-lea, *cu maĭ multe necunoscute*, séŭ sĕ-ĭ esplice formosa *psihologiă*, celŭ puţinŭ puté sĕ facă din elŭ, unŭ omŭ lealŭ şi bunŭ, şi de nu unŭ *filosofŭ* séŭ sofistŭ, cum îţĭ place iubite lectorule, măcarŭ unŭ gânditorŭ pătrunḑĕtorŭ şi neafectatŭ. Am vĕḑutŭ însă cum băbăcuţa strica într'o clipă, totŭ ce bietulŭ omŭ făcé aşĭa de greŭ!

Nu e însă d-lŭ V... principalmente obiectulŭ istorieĭ nóstre, ci Vasile.

Amŭ ḑisŭ, îmĭ pare, că Vasile, după doĭ anĭ de bătaĭ, se vĕḑuse de odată maĭ uşuratŭ; e lesne de înţelesŭ cu ce chipŭ. D. V... sosise şi cuconaşulŭ învĕţa tótă ḑiua, apoĭ acum era şi maĭ mare şi, să nu tăgăduimŭ, de arŭ fi fostŭ elŭ numaĭ cu D. V... póte curêndŭ inima luĭ s'arŭ fi schimbatŭ fórte, căcĭ din natură nu era vr'unŭ tigru şi-mĭ pare că orĭ cât de rĕŭ să fiă unŭ copilŭ, prin mĕsurĭ înţelepte se maĭ póte îndrepta. In adevĕrŭ, când băétulŭ eşia din clasă séŭ din camera d-luĭ V... carele i vorbia de egalitate.... adese, ḑicŭ, elŭ, simţindu-se mustratŭ de *cugetŭ*, venia să sară în gâtulŭ luĭ Vasile şi să-ĭ céră ertare, pre care ţiganulŭ i-o acorda, ştergêndu-şĭ ochiĭ înlăcrimaţĭ. Dér câte-va minute după ce intra în camera tată-sĕŭ, eşindŭ, cuconaşulŭ era totŭ cuconaşulŭ Tache, fiiulŭ Vorniculuĭ Gorjănilă şi Vasile obiectulŭ însolenţiilorŭ luĭ.

Să nu uitămŭ a spune că D. V... rumpé puţinŭ Românesce şi că iubia pre Vasile pentru isteţimea şi blândeţile luĭ; bine, rĕŭ, elŭ i vorbia adese-orĭ de D-ḑeŭ, de libertate, de tóte, şi Vasile lŭ înţelegé multŭ maĭ bine

www.dacoromanica.ro

decâtŭ cuconaşulu, căcĭ suspina, apoĭ plângé şi se arunca la piciórele d-luĭ V.., întrebându-lŭ décă şi elŭ cu maică-sa şi cu toţĭ sclaviĭ sunt făcuţĭ de D-ḑeŭ? . de sunt şi eĭ *ómenĭ*.

D. V... plângé cu dînsulŭ şi-lŭ mângăia şi-lŭ învěţa.

Asta era o lecţiune repetată îndestulŭ de adese, pentru ca Vasile să pervină a se cunósce şi pre sine şi pre ómenĭ maĭ bine.

Trecuse aşĭa maĭ bine de jumětate de anŭ şi Vasile mulţămia luĭ D-ḑeŭ că nu-lŭ uitase nicĭ pre dînsulŭ. Elŭ iubia acum pre D. V... şi pre maică-sa pre pămêntŭ şi D. V... lŭ învěţase a iubi pre D-ḑeŭ în cerŭ şi pre pěmêntŭ, dér o! cât e de adevěratŭ că sórta cea jaluză, sórta care suride numaĭ când ne vede plângêndŭ, cât e de adevěratŭ, ḑicŭ, că ea nu prea lasă să ne bucurămŭ multŭ timpŭ nicĭ de nefericirile ce ea ni-a trămisŭ şi cu care noĭ ne amŭ deprinsŭ! Când Vasile isbutise a-şĭ înăduşi suspinurile în sînulŭ unuĭ muritorŭ, pre carele D-ḑeŭ lŭ trimisese, écă Vorniculŭ schimbă totŭ mersulŭ lucrurilorŭ. Elŭ băgă de sémă că Vasile nu era de ajunsŭ ocupatŭ tótă ḑiua numaĭ cu pusulŭ şi strînsulŭ meselorŭ, cu curăţitulŭ tacâmurilorŭ, cu tăĭétulŭ lemnelorŭ de bucătăriă şi cu aducerea apeĭ, lucrurĭ pre carĭ băétulŭ se silia să le finéscă cât puté maĭ degrabă, ca după aceea să pótă asiste şi elŭ la lecţiunea cuconaşuluĭ, căcĭ începuse a înţelege binişorŭ franţuzesce. Vorniculuĭ ḑicŭ, părêndu-i-se că băétulŭ e prea puţinŭ ocupatŭ, chiămă într'o séră pre vătavulŭ Bincu şi-ĭ ḑise:

— De mâne, Bincule, să iéĭ pre Vasile în séma ta şi să-ĭ daĭ de lucru la câmpŭ, numaĭ dimineţile şi serile va veni să servéscă cuconaşuluĭ.

A doua-ḑi, plângere, rugăminţĭ, tóte, tóte fură vane: Vasile trebui să urmeze neflesibiluluĭ vătafŭ, carele spre mângăere, i promisă, arětându-ĭ biciulŭ, că nu-lŭ va bate întru cât va fi supusŭ şi muncitorŭ.

De atuncĭ muncile cele maĭ grele şi adese cele maĭ

www.dacoromanica.ro

mărşave, fură lăsate pre umeriĭ bietuluĭ Vasile, căruia nu-ĭ era măcarŭ liberŭ să plângă; plângé numaĭ nóptea, cândŭ era singurŭ.

Trecură şi ast-felŭ încă vr'o doĭ anĭ.

Intr'o ḑi lŭ chiămă vătafulŭ ce inspecta, în câmpŭ, la culesulŭ popuşoilorŭ.

— Ascultă, Vasile, i ḑise elŭ cu unŭ accentŭ mierosŭ şi prefăcutŭ; mi-e milă de tinereţile téle şi aşĭ vré să te maĭ scutescŭ de muncă; ce ḑicĭ, vreĭ? Vasile tăcu, dér se mră în sine cum omulŭ acesta crudŭ, care arŭ fi luatŭ până şi pelea de pre dînsulŭ, d'ar fi fostŭ cu totulŭ alŭ luĭ, şic are nu-ĭ da voiă să cerceteze pre mă-sa decâtŭ dumineca, se mira, ḑicŭ, cum de s'a făcutŭ aşĭa de îndurătorŭ. Băĕtulŭ avé o înţelegere ageră: elŭ prepusă o cursă.

Se vedemŭ de se înşélă.

Vătafulŭ şi elŭ nu era omŭ fără de capŭ; luĭ i trebuia cine-va, care să fiă ca şi dênsulŭ de agerŭ, ca să-lŭ pótă întrebuinţa în mistuirea grăuşoruluĭ şi a porumburilorŭ ce despăréŭ acum de pre câmpŭ şi acum din coşaie, ca să ia locŭ în carulŭ cu fênŭ — pre dasupra numaĭ — ce Şetrarulŭ vătafŭ, trimeté de vênḑare acum la Romanŭ şi acum la Piétra. Pentru asemenea întrebuinţare elŭ de multŭ ochise pre Vasile, déră probitatea şi supunerea luĭ cea mare lŭ întimidase; elŭ nu îndrăsni să-ĭ propue *postulŭ de onóre*.

Astă dată însă vătavulŭ voi să se folosécă de tristeţa încare căḑuse Vasile, căcĭ maică-sa se îmbolnăvise şi bóla i creşcé răpede de vr'o câte-va ḑile. Dér acesta, după cum vĕḑurămŭ, nu respunse nimicŭ, la *prologulŭ cuvêntăreĭ luĭ*.

Vătafulŭ însă luândŭ tăcerea de încuviinţare, începu a-ĭ arĕta unŭ venitorŭ de rose de-ĭ va fi credinciosŭ şi-ĭ va împlini tóte vroinţele; i arĕta pre bĕtrâna sa mamă scăpată de tóte nevoile, în fine vătafulŭ întrebuinţă tóte promisiunile şi asedià cu amorulŭ luĭ fiescŭ tóte simţimintele cele nobile ce Vasile nutrise şi mărise prin con-

www.dacoromanica.ro

vorbirile cu d. V... simţimente născute în sufletulŭ sĕŭ de la natnră. Băétulŭ când auḑi că măsa are să fiă scăpată de nevoĭ, maĭ era să priméscă, déră, ca în sufletele în care simţimintele nu sunt *afectate ci naturale*, onórea şi datoria eşiră désupra, biruiră până şi amorulŭ luĭ celŭ fiescŭ. Elŭ rĕspunse liniştitŭ, că d. V.... i-a spusŭ că nu e bine să fiă cine-va trădătorŭ şi furŭ.

Vătafulŭ se înfuriă, déră se conţinu. De atuncĭ însă elŭ jură luĭ Vasile o ură ne-împăcată, şi lesne a pututŭ să judece cetitorulŭ de ş'a ţinutŭ cuvêntulŭ, chiarŭ din convorbirea luĭ de la începutŭ cu d. Gorjănilă. Pănă acuma Vasile totŭ maĭ căpăta învoirea de a merge să mângăe şi să cerceteze pre biata sa mamă, pre Maria, pre care am vĕḑut'o bolnavă, dér judece cetitorulŭ, care fu durerea băiétuluĭ, când într'o ḑi, după o lungă convorbire cu vătafulŭ, boierulŭ i porunci să nu maĭ iasă din ogradă nicĭ unŭ pasŭ, fără voia vătafuluĭ, şi vătafulŭ e de înţelesŭ că nicĭ decumŭ nu era dispusŭ a implini cererile ţiganuluĭ.

In vanŭ băiétulŭ întrebuinţă totŭ creditulŭ sĕŭ pre lîngă Cc, Tache, că acesta să stăruéscă la băbaca, să-ĭ învoéscă mergerea la măsa, pentru că e bolnavă. Cc. Tache nu putu schimba decisiunea d'ântêia a Cc. Gorjănilă: — Degeaba, nu vrea băbaca; fu rĕspunsulŭ ce cuconaşulŭ i dete.

Atuncĭ se ridică în sufletulŭ băiétuluĭ o luptă mare:

Cum! striga elŭ în sine, desperatŭ, neputândŭ plânge, este unŭ D-ḑeŭ, care mi-a datŭ mamă şi sufletulŭ ca s'o iubescŭ; unŭ D-ḑeŭ care e dreptŭ, şi mĕ privesce muncindŭ ḑi şi nópte, ca să nu potŭ avé măcarŭ mângâerea de a şterge lacrimile bieteĭ femeĭ, care mĭ-aŭ datŭ viéţa şi férele! . . . Şi cu capulŭ rezematŭ de o colónă a prispeĭ, băétulŭ rĕmăsese ca mutŭ, cu privirile rătăcite şi cu inima însângerată, când cuconaşulŭ eşindŭ din casă, cu torba de-a spinare, cu puşca de-a umĕru, i porunci să-ĭ urmeze la vênatŭ.

Uitasemŭ să spunŭ cetitoruluĭ, că Tache acum era

www.dacoromanica.ro

într'o vêrstă în care trebuia să-şĭ schimbe jucăriile copilărieĭ pre a le olteieĭ: elŭ din tóte preferase de o cam dată vênatulŭ, şi căpătase, la ḑioa ninécă-sa, o puşcă, pre care încă n'o cercase, decât în vr'o douĕ Duminicĭ, nefiindu-ĭ slobodŭ a împuşca decât cu învoirea d-luĭ V...

In ḑioa asta, se vede că cuconaşulŭ respunsese bine la clasă, cât facŭ douĕ cu douĕ, căcĭ, după cum vĕḑurămŭ, veni căpuitŭ de provisiunĭ până 'n dinţĭ, să poruncéscă, sĕrmanuluĭ Vasile să-ĭ urmeze.

Vasile arŭ fi voitŭ, bucurosŭ să rĕmână, ca singurŭ să pótă a-şĭ deda sufletulŭ la tristeţa de care era cuprinsŭ, ca singurŭ să pótă plânge, căcĭ de câte orĭ suntemŭ adâncŭ întristaţĭ, dorimŭ lacrimĭ, ca să alinămŭ, ca să potolimŭ foculŭ celŭ arḑĕtorŭ, ce ne sfâşiă sufletulŭ, déră era sclavŭ!... Elŭ urmă dér cuconaşuluĭ.

După o jumĕtate de óră de drumŭ, în care Vasile urma Cc. mănatŭ cu totulŭ de vêntulŭ cel grozavŭ alŭ robieĭ, în timpŭ ce Tache şuerândŭ cu emfasă unŭ marşŭ, se silia să imiteze marşuirea milităréscă, amêndoĭ ajunseră în pădure.

— Să mergemŭ pre la pădurarŭ, ḑise cuconaşulŭ, înturnându-se spre Vasile, care tremura de frigŭ, fiindŭ numaĭ în pantalonĭ şi cămaşă, măcarŭ că sórele de tómnă trimitea razele séle prin o pâclă grósă şi rece, ce se întindea ca unŭ vĕlŭ preste pădure şi pâraie. Să mergemŭ după iepurĭ.

Vasile tăcêndŭ se'ndrumă în stânga.

După vr'o 100 de paşĭ, eĭ ajunseră la unŭ bordeiŭ coperitŭ cu pămêntŭ şi pre care fremuiaŭ felŭ de felŭ de buruene uscate, suflate de unŭ vêntişorŭ cam subţire. Pre pragulŭ uşeĭ bordeiuluĭ cosia la altiţe o fetişóră ca de vr'o 15 anĭ. In negriĭ eĭ ochĭ ascunşĭ sub arcurĭ negre îmbinate, se oglindea totŭ sufletulŭ sĕŭ celŭ bunŭ şi amorosŭ; o frunte lată şi albă cununată de cosiţe negre ca péna corbuluĭ, împletite cu florĭ tomnaticĭ; o guriţă transparintă ce ascundé perle albe ca ḑioa, o guriţă de surîse, ce se disputa în frumuseţe cu rosele ce se 'ngâ-

www.dacoromanica.ro

naŭ pre féța eĭ cea velutată și vergură; o taliă voluptósă, strînsă de unŭ peștimanŭ finŭ, o taliă ce se desemna prin simpla cămașă cu altițe, ce o învĕlia; unŭ picioruțŭ micŭ, rotundŭ și albŭ încă, de și în multe locurĭ măcelăritŭ de petrele și spiniĭ nemiloșĭ pre carĭ ea călcase; écă *Raluța*, fiica pădurarului, după care oftaŭ toțĭ flăcăiĭ, déră care, ca viorela codruluĭ nu vroia să se despartă de tulpina la umbra căreĭa crescuse: ea prefera să móră pre lîngă bĕtrânulŭ eĭ tată, unŭ omŭ naltŭ și încovăiatŭ sub povóra a 60 de anĭ, sufletŭ bunŭ și simplu, deprinsŭ a culege primă-véra cele ântêe viorele și lăcrimióre ca să le dée Raluțeĭ, și tómna spinĭ și vréscurĭ, ca să-ĭ facă focŭ să nu rĕcéscă, ea o floricică adevĕrată, o lăcrimióră cu viață...

Raluța vĕdêndŭ pre vênĕtoriĭ noștriĭ, lăsă cămașa în lăturĭ și sculându-se, le eși înainte ca să-ĭ apere de doĭ dulăĭ marĭ, ce nu s'arŭ fi pre guduratŭ pre lîngă dênșiĭ.

— Acasă-ĭ badea Eliseiŭ? întrebă cuconașulŭ, aruncândŭ pre furișŭ o căutătură cam galeșă asupra fetițeĭ.

Raluța lăsă și ea ochiĭ pre unulŭ din eĭ, însă așĭa de răpede, încât nicĭ cuconașulŭ, nicĭ *țiganulŭ* nu putură înțelege la care din eĭ. Ea apoĭ, asupra întrebăreĭ cuconașuluĭ, respunse cu o vóce în care mĭerla ș'arŭ fi cunoscutŭ multe din amorósele eĭ note, cum că tătucă-sĕŭ, de mânecate se sculase și se dusese până 'n satŭ, la vornicŭ, să ducă baniĭ biruluĭ.

Cuconașulŭ murmură în sine de ciudă, căcĭ singurŭ nu scia pre unde să se ducă după iepurĭ, și Vasile lăsă să se stingă unŭ surîsŭ amarŭ pre buzele-ĭ palide ca tótă féța sa din causa grozaveĭ lupte lăuntrice.

Raluța-ĭ pofti să intre în bordeiŭ să se odihnéscă.

Tache acceptă; nu dóră că era ostenitŭ, déră pentru că era într'o etate când nu pré se fuge de fetițele frumușele. Maĭ alesŭ că d-luĭ se credé îndrituitŭ la orĭ-ce onorurĭ și supunerĭ din partea fetițeĭ, căcĭ era fiiulŭ proprietaruluĭ pădureĭ, și prin urmare, nu numaĭ spiniĭ i aparținéŭ, déră și florile. Logica cuconașuluĭ la părere-ĭ era

www.dacoromanica.ro

fórte sănătósă. Intrândŭ în bordeiŭ, d-luĭ îşĭ promitea să se cerce a face asediul mandreĭ codrilorŭ; d-luĭ unŭ fluture cu aripĭ boerite.

Aşĭa-sŭ maĭ toţĭ coconaşiĭ: pre lîngă ţĕrăncuţe, se 'nvéţă a face curte la cùconiţe, de şi adese-orĭ, povestele ne spunŭ, că mulţĭ din fluturaşiĭ aceştĭ nestatornicĭ, ş'aŭ arsŭ aripiórele în foculŭ amoruluĭ celuĭ ântêiŭ şi nu maĭ putură a se despărţi şi a se desvĕţa de nectarele crinuluĭ celuĭ câmpenescŭ, orĭ-cât de frumósă i se păré rosa cea cultivată din cele maĭ alese grădinĭ.

Tache intră déră. Vasile se mulţămi, în tristeţa sa, s'arunce asupra fetiţeĭ, care lŭ poftise să intre, o privire aşĭa de espresivă încât ea nu putu s'o primésca fără ca să nu lase a se deschide mândriĭ bobocĭ de rose, de pre féţa sa. Elŭ apoĭ, în locŭ să intre, se puse machinalicesce pre pragulŭ pre carele cu câte-va minute maĭ nainte şeduse Raluţa; îşĭ aruncă căciula în lăturĭ şi cu capulŭ în mânĭ, lăsă ca vêntulŭ să se jóce în voiă-ĭ prin abanósele séle bucle.

Ceva noŭ şi maĭ multŭ decât tristeţa cu care pornise d'a casă, agita sînulŭ băiĕtuluĭ. Elŭ era însă pré ocupatŭ de portretulŭ sĕrmaneĭ séle mame, ca să pótă gândi acum că inimióra sa bătĕ astă dată de amorŭ, la vederea acesteĭ fetiţe, pre care d'atâtea-orĭ o vĕduse, pre când elŭ era încă liberŭ ca păsăruica, pre când ea fără témă se trântia cu elŭ pre pajiscea verde de lîngă şétra luĭ părintéscă, ea fiica codrilorŭ şi elŭ fiiulŭ câmpiilorŭ. Vasile ḑicŭ, era departe de a gândi la amorŭ, măcarŭ că decât va timpŭ, când o vedé, ca o rază luminósă i trecea pre încărcata sa frunte; şi sînulŭ i bătĕ, nu cu bătaia acea durerósă a tristeţeĭ, déră cu o bătaiă lină şi bine-făcĕtóre... Póte, s'o ḑicemŭ şi noĭ, póte nu era amorŭ ci o veleitate de amorŭ. Decâte-orĭ când întĕlnimŭ pre vr'o floricică d'aste drăgălaşe, de care D-ḑeŭ îmbucură drumulŭ celŭ spinosŭ alŭ omuluĭ, de câte-orĭ ḑicŭ, nu simţimŭ simtóme de amorŭ, şi de câte-orĭ nu ne înşelămŭ socotindŭ că cu adevĕratŭ iubimŭ. O óră însă, o clipă, după a-

www.dacoromanica.ro

ceea de 'ntâlnimŭ pre alta, simţimŭ totŭ ca şi pentru întêia. Aste nu suntŭ amorurĭ ci veleităţĭ d'amorurĭ, şi vinŭ de acolo, că sufletulŭ, că inima fiă-cuĭ, făcute fiind ca să iubéscă, socotŭ că în fiă-care fiinţă ce le trage atenţiunea, că eą-ĭ jumĕtatea lorŭ, (căcĭ acelŭ ce nu iubesce nu-ĭ omŭ întregŭ). Dér îndată se desabuzéză, căcĭ ele nu batŭ multŭ timpŭ pentru dênsa. Ferice de acela care n'a călĕtoritŭ multŭ timpŭ prin spinĭ, pentru ca să culégă rosa, care adese formézŭ tóte ilusiunile şi visurile séle şi după care suspină sufletulŭ sĕŭ! Amŭ numitŭ amorulŭ *rosă*, pentru-că, ca dênsa are spinĭ, ca dênsa-ĭ frumosŭ, déră ca şi dênsa-ĭ trecĕtorŭ în lume; elŭ e eternŭ numaĭ în romanurĭ.

Să urmămŭ...

Coconaşulŭ intră în bordeiŭ, care, fără să fiă bogatŭ mobilatŭ. era de o curăţiă admirabilă: lîngă unŭ fornŭ (hornŭ) de nuele lipitŭ şi umuitŭ bine, pre o poliţă curată se vedéą în regulă ólele şi străchinele cu gura în josŭ. In fundulŭ bordeiuluĭ, sub o ferestruică mică, unŭ divanŭ coperitŭ de lăvicere ţesute de Raluţa; la capĕtulŭ divanuluĭ unŭ secriaşŭ pre care se ridica unŭ clitŭ de lăvicere şi perne albe, care de sigurŭ eraŭ zestrea Raluţeĭ, lăviţĭ împrejurulŭ păreţilorŭ celorŭ-l-alţĭ. Pre păreţiĭ umuiţĭ, nu eraŭ tablonurile din salónele nóstre, ce numaĭ, spre rĕsăritŭ, o iconiţă vechiă a sânteĭ Măriĭ înconjurată de florĭ uscate şi de mulţime de busuiocŭ, sub dênsulŭ stăté aninatŭ într'unŭ ărzobaşŭ de hârtiă unŭ oŭ roşŭ împestritŭ, tocma de la pascĭ, ca să védă fetiţa, în elŭ, noroculŭ sĕŭ.

Acésta era cămara Raluţeĭ.

Cuconaşulŭ merse de se aşeďă pre patŭ, Raluţa căuta din ochĭ pre Vasile, şi nevĕďêndu-lŭ, cea întêe decisiune a eĭ era să iésă. dér înturnându-se spre uşă, lŭ vĕďu la uşa d'întêia a bordeiuluĭ, care dădé în tinda ce servia de cameră tătucă-seŭ. Fetiţa esaminândŭ pre furişŭ, posiţiunea cea tristă a băiétuluĭ, simţi o lacrimă neesplicabilă, curgêndŭ din dulciĭ sĕĭ ochĭ. Ea ştergênd'o răpede

www.dacoromanica.ro

cu mâneca, se rezimă de uşorii uşei séle, în aşia tipŭ ca să nu-ĭ scape nicĭ o mişcare d'ale luĭ séŭ d'ale cuconaşuluĭ.

Eraŭ în aşia posiţiunĭ, maĭ bine de cincĭ minute şi nime nu deschisese încă convorbirea.

De o dată se auḑi o trista doină din cimpoiŭ, Vasile se sculă răpede, ca unŭ omŭ trezitŭ din unŭ visŭ greŭ.

Raluţa tresări privindu-lŭ.

— Acesta-ĭ tătuca, ḑise ea, după ce câte-va secunde ascultă cu atenţiune.

Cuconaşulŭ îşĭ muşcă buzele de ciudă că nu putuse ḑice feteĭ, măcarŭ unŭ cuvinţelŭ *de inimă albastră*, déră se maĭ mângâiă amintindu-şĭ, că celŭ puţinŭ va puté să-şĭ urmeze vênătórea.

După câte va minute, se arétă bĕtrânulŭ Eliseiŭ, pădurarŭ, némŭ din némŭ de pădurarŭ, care vĕḑuse mulţĭ arborĭ, maĭ ântêiŭ mlădiţe, apoĭ nuele, apoĭ parĭ şi în fine bĕtrânĭ arborĭ, la umbra cărora creştea pre Raluţa, viorica sa, aşia numia Eliseiŭ pre fiă-sa. Bĕtrânulŭ apropiindu-se de bordeiŭ, întêmpinatŭ de dulăiĭ, amiciĭ sĕĭ, ḑări pre Vasile şi-ĭ dădu bună-diminéţa, surîḑêndu-ĭ prin desele şi albele séle mustăţĭ.

Băiĕtulŭ i ură înapoĭ ḑioa bună, apoĭ remasă érăşĭ în posiţiunea-ĭ primitivă.

Bĕtrânulŭ lŭ apucă de mână.

— Ce maĭ face mămucă-ta, măĭ băete? i ḑise elŭ cu tonulŭ celŭ francŭ şi plinŭ de acea autoritate părintéscă, ce şcie lua atâta de cu înlesnire ţĕranulŭ bĕtrânŭ când vorbesce către ceĭ tinerĭ.

— Totŭ rĕŭ, moşŭ Eliseiŭ, totŭ rĕŭ, respunse băiétulŭ oftândŭ.

— Să-ĭ trimiţă D-ḑeŭ sănătate, ripostă bĕtrânulŭ. Apoĭ se întórse către Raluţa, care eşise în uşă întru întêmpinarea luĭ şi sărutând'o pre frunte :

— Ce-aĭ făcutŭ, tu fétă hăĭ, de când m'amŭ dusŭ, întrebă elŭ.

www.dacoromanica.ro

Raluța lŭ încredință că petrecuse liniștitŭ cosindŭ, apoĭ i spuse că-lŭ aștéptă cuconașulŭ boieruluĭ.

Bĕtrânulŭ clătină din capŭ îndestulŭ de tare, pentru ca unŭ observatorŭ bunŭ să citéscă în acéstă clătinătură: asta nu-mĭ place,.... aista n'o să-mĭ dé pace.... aista pré multŭ mĕ visitéză...

Elŭ era tată și încă ce-va maĭ multŭ, elŭ avuse ocasiunĭ de a cunósce boieriĭ d'ajunsŭ, ca să se témă acuma de venitorulŭ Raluți-sa.

— Da ce nu întri o lécă, bădică Vasile, ḑise cu bunătate fetița, adresându-ĭ pentru ântêiașĭ dată vorba, încuragiată de presința tătucă-seŭ.

Băiétulŭ îșĭ aținti privirea asupra fetițeĭ, amêndoĭ tresăriră, elŭ urmă apoĭ, fără a respunde, luĭ Eliseiŭ. Ușia era pré strĭmtă; se 'ntêmplă că la pragŭ Raluța din greșélă pași totŭ odată cu Vasile, acesta se trase îndărătŭ, dér ochiĭ sĕĭ întêlniră pre aĭ copileĭ, și astă dată érășĭ amêndoĭ tresăriră și-șĭ întórseră capulŭ în altă parte, și în peptulŭ amêndurora inima séŭ vr'o córdă d'ale eĭ bătu maĭ tare, éră féța li se rumeni la amêndoĭ.

In fine toțĭ intrară în bordeiŭ.

— Măĭ Vasile, ḑise cuconașulŭ, sculându-se ca să iésă, să ieĭ pușca luĭ badea Eliseiŭ, și d-ta, bade, adaose elŭ a ḑice către pădurarŭ, să viĭ să ne arĕțĭ unde putemŭ âmbla după iepurĭ.

Bĕtrânulŭ vroi să-lŭ încredințeze că pușca e stricată și ârbuită, dér cuconașulŭ pretinḑêndŭ să-ĭ o dé numaĭ decât, elŭ socoti de datorință să-ĭ împlinéscă porunca.

Apoĭ i arétă loculŭ unde socotia că sunt maĭ mulțĭ iepurĭ, nu fără a-lŭ însciința că maĭ bine arŭ fi să se lase pre altă dată, căcĭ cam âmblă lupiĭ pre acolo și-ĭ pâclă încă, și n'are nicĭ cânĭ de vênatŭ. Cuconașulŭ însă nu vru să bage în sémă nicĭ una din observațiunile aceste, și eși din bordeiŭ șuerândŭ și trimițêndŭ Raluțeĭ, ce rĕmăsese, lîngă pragŭ, o ochitură dulce, care din nenorocire scăpă atențiuneĭ fetițeĭ, preocupată fiindŭ astă dată cu alte cugetărĭ.

www.dacoromanica.ro

— Da bine, măĭ băiete, ḑise Eliseiŭ către Vasile, care se pregătia să urmeze luĭ Tache, dându-ĭ o pușcă ruginită din tindă, nu te temĭ că te-ĭ îmbolnăvi și tu, de nu ț'aĭ luatŭ în spete unŭ sucmăiașĭ ceva?

Vasile în faptă era vênĕtŭ de frigŭ, dér amintindu-șĭ că sucmanulŭ sĕŭ învĕlia pre maică-sa, rĕspunse cât putu maĭ liniștitŭ, că-ĭ e pelea grósă și că-ĭ deprinsŭ cu frigulŭ.

Apoĭ se sili să înădușe în peptŭ unŭ oftatŭ ce-lŭ scăpă cu tótă silința sa.

Décă Raluța nu luase aminte la ochitura ce-ĭ trimisă cuconașulŭ, ea însă nu perdu de felŭ oftatulŭ acesta; i se părea că se rumpsă ceva din inima eĭ, când elŭ se trăgănă cu întrerumpere pre buzele băiétuluĭ, ca să adaogă la atmosfera cea teribilă ce înconjóră pre ceĭ nefericiți.

Intr'o clipélă Raluța fu în fundulŭ bordeiuluĭ, de unde se întórsă, rumenă de plăcere, aducêndŭ o cațaveică blănită cu óie și cu dinaințele de vulpe, pre care o totŭ îngrămădia spre Vasile, cu ochiĭ la tată-seŭ, ḑicêndŭ:

— Ține, tătucă, dă bădicăĭ, cojocelulŭ d-téle, să nu-ĭ fiă frigŭ și ți-lŭ va aduce înapoĭ când s'o întórce. Moșnégulŭ se uită lungŭ la fiică-sa, apoĭ la Vasile, carele cu ochiĭ în pămêntŭ nu scia ce să facă. După aceea elŭ ḑise băiétuluĭ, cu blândețe, să priméscă *cațaveica Raluțeĭ;* și apĕsă cu intențiune tonulŭ asupra cuvêntuluĭ *cațaveică.*

Raluța se uită răpede la aceea ce ține în mânĭ și póte acuma numaĭ băgă de sémă că nu era cojocelulŭ tătucă-sĕŭ ci cațaveica sa. S'o ié însă nu maĭ era mijlocŭ căcĭ, într'aceste, Vasile, o luase din mânile eĭ și-o aruncase pre spate. Fetița se uită răpede la tătucă-sĕŭ, dér întêlnindu-ĭ privirea, ea se roși și plecă ochiĭ.

— Da nu maĭ eșĭ, mojicule! strigâ d'afară cuconașulŭ, carele aștepta de vr'o câte-va minute.

Vasile ridică capulŭ, se uită împrejurŭ, ca unŭ omŭ ce caută ce-va, scrîșni din dinți, dér apoĭ surîse amarŭ, póte amintindu-șĭ că-ĭ sclavŭ și prin urmare fără de pu-

www.dacoromanica.ro

tere. Elŭ dete apoĭ bună ḑioa bĕtrânuluĭ și Raluțeĭ care-ĭ trimise mulțămindu-ĭ o privire așĭa de tristă și de compătimitóre, încât băiétulŭ puținŭ de nu cedă dorințeĭ de a-ĭ apuca mănuța cea drăgălașă, ca s'o pună pre sînu-ĭ înviforatŭ, să-ĭ aline duduitulŭ celŭ grozavŭ lăuntricŭ, ca pre degetulŭ luĭ D-ḑeŭ carele alină furtunile.

Apoĭ elŭ eși răpede urmatŭ de pădurarŭ și de Raluța.

— Ticălosulŭ totŭ ticălosŭ, făcu cuconașulŭ, încrețindu-șĭ fruntea cea îngustă și lărgindu-șĭ gura cea mare și buzată.

Vasile maĭ că perdusă răbdarea și era să-ĭ respundă, décă Eliseiŭ nu-ĭ făcé semnŭ să tacă, și décă nu vedé oțerirea de disprețŭ ce sbură de pre féța Raluțeĭ, oțărire în care Vasile, făr' de voiă, ceti cât iubia fetița pre cuconașulŭ.

— Maĭ vino, bădicuță, pre la noĭ, ḑise fetița încetŭ către Vasile, profitândŭ de momentulŭ cândŭ tată-sĕŭ era cu spetele spre dênșiĭ, îndreptândŭ pușca pre umeriĭ cuconașuluĭ.

Unŭ surîsŭ de plăcere, celŭ ântêiŭ póte după anĭ de necazurĭ, deschise arcurile cele ferme și măreațe ale gureĭ băiétuluĭ. Acesta și o afirmare înțelegibilă din capŭ fură d'ajunsŭ ca să dé aripĭ inimióreĭ Raluțeĭ; ea nu se simția de bucuriă, și în inocența și imprudința-ĭ maĭ era să-ĭ sară în gâtulŭ băiétuluĭ, să-ĭ mulțăméscă pentru unŭ așĭa rĕspunsŭ, déră n'avu timpulŭ, căcĭ cuconașulŭ plecă și Vasile trebui să-ĭ urmeze.

Raluța rĕmasă la vr'o câțĭ-va pașĭ departe de bordeiŭ, în timpŭ ce tătucă-sĕŭ cu ceĭ-l-alțĭ se făcéŭ nevĕḑuțĭ din ce în ce printre arborĭ și aburiĭ albĭ și recĭ ce învĕliaŭ pădurea.

Ce tresărire dulce și ce lacrimă voluptósă fu aceea ce simți și ștérsă fetița cea frumósă, când putu zări în îndepărtare pre Vasile oprindu-se și întorcêndu-șĭ capulŭ spre dênsa și câtŭ de răpede se făcu resuflarea sa amĕsuratŭ cu cât elŭ se făcé nevĕḑutŭ ochilorŭ sĕĭ!...

Să mărturisimŭ :

www.dacoromanica.ro

Raluţa de sigurŭ iubia pre Vasile, pre ‹ opilaşulŭ cu care d'atâtea orĭ să jucase când elŭ era fiiulŭ liberŭ alŭ şétreĭ. Dér óre Vasile iubia pre Raluţa?

— Asta era întrebarea ce ea-şĭ făcé fără să vré, séra când, după ce culca pre tătucă-sĕŭ în tindă, se ruga feciórei Marieĭ, s'o păzéscă de ispite rele.

Vasile, de maĭ bine de jumĕtate de anŭ, de câte-orĭ o vedé, simţia ceva noŭ în inima sa, elŭ însă, sĕrmănelulŭ, era ocupatŭ de nefericita sa mamă şi nicĭ o dată nu cercase a cunósce la ce să atribueze opresiunea şi palpitaţiunile misterióse ale peptuluĭ sĕŭ, de câte-orĭ era lîngă ea; ce-ĭ dreptulŭ că de maĭ multe-orĭ îşĭ făcu întrebarea, că de ce nu-ĭ maĭ póte vorbi totŭ cu acea francheţă, cu care-ĭ vorbia când era mică! — Se vede déră că şi Vasile iubia pre fetiţă, dér numaĭ fără de voiă, ca amorŭ spontaneŭ căcĭ altmintere nicĭ arŭ fi gânditŭ la ea, tótă viéţa sa dorindŭ s'o sacrifice pentru maică sa.

Intrevederea de acuma propăşia, cu 6 ḑile, séra când noĭ amŭ găsitŭ pre Vasile în şétră, la piciórele Marieĭ. N'amŭ fi raportat'o décă nu ni amŭ fi temutŭ de a greşi tăcêndŭ afacţiunile erouluĭ nostru.

Să-lŭ urmămŭ acum la vênatŭ.

Vênĕtórea se făcu şi astă dată ca tot-d'auna, în linişte; nu se întêmplă nimica supĕrăciosŭ. Cuconaşulŭ cheltui o mulţime de pulbere şi ucise unŭ bietŭ şoldanŭ. Cât pentru Vasile se încercase şi elŭ să ucidă cu puşca pădurarului, carele se întorsese a casă, după ce le arĕtase loculŭ unde să vêneze, déră ea nu luă focŭ, fiindŭ cu totulŭ ruginită. Cuconaşulŭ n'avé copoĭ, decĭ Vasile, din porunca d-séle, făcé serviciulŭ unuĭ asemene, stârnindŭ iepuriĭ de prin tufe, hăituindŭ, chiuindŭ.

Era sórele-a chindiă cândŭ eĭ reintrară a casă, fără ca să se fiă maĭ abătutŭ pre la pădurarŭ, cu tótă plecarea luĭ Vasile şi resonarea ce făcé, că trebue să înapoiéscă caţaveica.

Babaca aştepta cu mésa pre cuconaşulŭ, carele mâncă cu apetitŭ lupescŭ, în timpŭ ce vĕtafulŭ trimisese pre

www.dacoromanica.ro

Vasile, cum lŭ vĕḑu intrândŭ pre pórtă, să bată nisce popuşoĭ, la coşarele din ogradă. Nicĭ băiétulŭ nu mâncase nimica de diminéţă, şi póte că şi elŭ arŭ fi gustatŭ ceva cu apetitŭ, ca cuconaşulŭ, déră elŭ era ţiganŭ, şi robŭ . . . şi bucatele pentru *glótă*, maĭ bine lăturile pentru robĭ, se mântuiseră, căcĭ cine puté să astepte pre Vasile, dusŭ teleleŭ după cuconaşulŭ.

Camŭ aceste eraŭ socotinţele respectabiluluĭ vĕtafŭ. Vasile, fără să cârtéscă, se duse să se apuce de trébă, după ce desbrăcă oftândŭ caţaveica cea strĕină.

Sĕrmane copile! . .

Ast-felŭ sunt ceĭ maĭ mulţĭ din Boeriĭ aceştĭ *filantropĭ şi creştinĭ pravoslavnicĭ*, carĭ postescŭ tóte posturile, mergŭ în tóte duminecile la biserică, daŭ leturghiĭ, trimitŭ colacĭ şi colive, şi maĭ bine s'arŭ omorî decâtŭ să ḑică că *Némţulŭ e creştinŭ* . . . . Aşĭa suntŭ, ḑicŭ, ceĭ maĭ mulţĭ din proprietariĭ de *suflete* — ce neghiobiă grozavă! — le place să védă muncindŭ pre sclaviĭ lorŭ, déră multŭ maĭ mulţămiţĭ arŭ fi, când aceştia arŭ puté trăi numaĭ din aerŭ! d-lorŭ citescŭ la Biserică Apostolulŭ, d-lorŭ facŭ crucĭ lungĭ pre la tóte icónele, ca venindŭ a casă să sudue pre acele ale ţiganilorŭ, séŭ ca, mâncândŭ nafura încă, să poruncéscă vĕtafuluĭ să dea atâtea şi atâtea bice tâlharuluĭ celuĭ de ţiganŭ pentru că nu a săcelatŭ bine armăsariĭ! . . . séŭ ca să se sfătuéscă cu cuconiţa, pre cutare ţigăncuşă cu cine s'o mărite, ca să îmmulţéscă măcarŭ cu vr'o câte-va suflete numĕrulŭ sufletelorŭ ce D-ḑeŭ, ḑicŭ d-lorŭ, a datŭ, ca diavoluluĭ, după judecată, în dispunerea lorŭ.

IV.

IN CARE SE PÓTE VEDÉ IN CE TIPU UNU CRESTINU PRAVOSLAVNICU FACE SEMNULU SANTEI CRUCI, UCIDÉNDU PRE APRÓPELE SEU

Acum, fiindŭ-că amŭ istorisitŭ cât maĭ pe scurtŭ câte-va din aventurile ce facŭ epoche în viaţa ce nefericită a luĭ Vasile, să urmămŭ.

www.dacoromanica.ro

Cetitorulŭ nu va fi uitatŭ că vĕtafulŭ Bincu, eşindŭ de la boierŭ, se dusese să cerceteze de galbenulŭ ce cuconaşulŭ pretindea că i se furase. Elŭ se îndreptase spre livédă, unde era de sicurŭ că va găsi pre Vasile, pre care de cu séră-lŭ însărcinase să bată nisce nucĭ.

In faptă băiétulŭ era într'unulŭ.

Vĕtafulŭ se apropiă de arbore şi porunci băiétuluĭ să se pogóre.

Băiétulŭ se pogorî.

Elŭ lŭ mĕsură cu mititeiĭ sĕĭ ochĭ de tătarŭ, rĕsucindu-şĭ musteţile, câte-va minute. Vasile suportă cu indiferinţă o asemenea căutătură.

— Aşŭ vré să sciŭ, ḑise în sfêrşitŭ acela, unde aĭ fostŭ astă nópte?

Vasile-şĭ simţi sângele afluindu-ĭ spre inimă; unŭ fiorŭ rece trecu prin tóte închiăturile séle, déră gândi la mamă-sa şi se stăpêni. Preste câte-va secunde de tăcere se decisese la orĭ-ce scene: de aceea respunse cu unŭ tonŭ destulŭ de fermŭ, că fusese la mamă-sa s'o védă. Unŭ surîsŭ conţinutŭ de satisfacere trecu răpede pre féţa vĕtafuluĭ, auḑindŭ cum însuşĭ mărturisia acele de care se temea că nu le va avé de cât fórte cu greŭ.

— Şi cu a cuĭ voiă? adaosă elŭ a întreba.

— Cu a niměnu-ĭ.—Aşĭa! va să ḑică tu eştĭ aice stăpênŭ? ieşĭ când îţĭ place, intri când vreĭ, facĭ după capulŭ tĕŭ!... Şi elŭ le ḑise aceste cu unŭ tonŭ aşĭa de cobitorŭ, încât Vasile, orĭ cât era de decisŭ să nu tremure, se îngălbini o clipă şi-ĭ veni a crede că are cuvêntŭ acela, căcĭ elŭ nu-ĭ stăpênŭ ci sclavŭ....

Dér aşĭa socotinţĭ nu ţinură multŭ şi fură numaĭ efectulŭ grózeĭ.

După câte-va minute îşĭ recompuse iérăşĭ aerulŭ şi tonulŭ sĕŭ fermŭ, dreptu-care respunse cu 'ndestulă linişte, că nu eşise ḑioa când are trébă, ci nóptea, când i se dă voiă să dórmă, şi că elŭ nu scié că era de nevoiă să se maĭ céră şi nóptea, ca să cerceteze pre mamă-sa bolnavă şi lipsită de orĭ-ce ajutorŭ.

www.dacoromanica.ro

— Cine-va însă te-a vĕḑutŭ eşindŭ într'unŭ târḑiŭ de la orăndarŭ, ḑise acesta-l-altŭ, cu unŭ tonŭ maĭ móle, întimidatŭ fiindŭ o clipă de fermitatea şi liniştea cu care-ĭ rĕspundea băiétulŭ; ié bine séma! de a fi aşĭa aĭ să fiĭ rĕŭ pedepsitŭ, adaose elŭ.

— Ţ'amŭ maĭ spusŭ o dată cam fostŭ la mămuca.

— Lasŭ că ş'aşĭa de-arŭ fi, încă eştĭ vrednicŭ de pedépsă, că aĭ eşitŭ nóptea, fără de voiă, déră nu-ĭ adevĕratŭ! Aĭ fostŭ ş'aĭ bĕutŭ la cârciumă.... Éca dovédă: ochiĭ ţi-sŭ roşĭ ca sângele!

Totuşĭ Vasile respunse liniştitŭ, cât putu maĭ multŭ, că priveghiază pre mamă-sa de vr'o câte-va nopţĭ şi că roşéţa ochilorŭ nu-ĭ efectulŭ bĕutureĭ, ce alŭ nedormireĭ. Elŭ mărturisise adevĕrulŭ, déră vĕtafuluĭ i crescea inima auḑindu-lŭ cum singurŭ îşĭ cité — aşĭa ḑicêndŭ — sentinţa osândeĭ séle.

— Aşĭa, făcu elŭ, c'unŭ surîsŭ diavolescŭ. Aşĭa!... va să ḑică d-ta lipsescĭ de maĭ multe serĭ?...

— Amŭ fostŭ la mama.

— Cu a cuĭ voiă?

— Ţ'amŭ maĭ spusŭ odată, că cu a nimĕnuĭ!

— Cât pentru că aĭ eşitŭ fără de voiă şi nóptea încă, din ogradă, ţi-ĭ lua plata. — Spune-mĭ acuma ce-aĭ făcutŭ galbenulŭ...

— Care galbenŭ? făcu băiétulŭ neputêndŭ astă dată opri unŭ fiorŭ ce-lŭ slăbi aşĭa de tare încât se vĕḑu nevoitŭ să se raḑime de arborele lîngă care se găsia. Elŭ acum numaĭ, înţelésă ţelulŭ cercetăreĭ acesteĭa: elŭ vĕḑuse de miĭ de orĭ căḑêndŭ prepusurĭ asupra sĕrmanilorŭ servitorĭ slcavĭ séŭ liberĭ, de-ĭ putem numi ast-felŭ şi scia îndestulŭ de bine că orĭ-câ de nevinovatŭ arŭ fi totŭ trebue să sufere bătaĭ şi pedepse până să se afle pre culpaşŭ, carele, adese ca şi astă dată, nu e altulŭ decât memoria cea debilă a boerilorŭ séŭ a păgubaşuluĭ.

Vĕtafulŭ, atenţiuneĭ căruia nu scăpase agitaţiunea băiétuluĭ, nu fu multŭ timpŭ pentru ca sĕ se crédă ca şi convinsŭ, că de sigurŭ Vasile e furulŭ galbenuluĭ, atribu-

www.dacoromanica.ro

indu-ĭ furtişagulŭ pre temeiulŭ tremurăriĭ ş'a paliḑităţeĭ ce trecu ca unŭ norŭ pre féţa sa cea îndecomunŭ senină, la părere-ĭ.

— Ce galbenŭ? strigă elŭ, c'unŭ tonŭ maĭ grozavŭ încă; ce galbenŭ? A! te facĭ că nu sciĭ ce galbenŭ!... ia galbenulŭ cuconaşuluĭ Tache, . . galbenulŭ care l'aĭ bătutŭ la tălpĭ la cârciumă, astă nópte.

— Galbenulŭ Cuconaşuluĭ? eŭ n'amŭ vĕḑutŭ nicĭ unŭ galbenŭ de-aĭ Cuconaşuluĭ.

— Minciunĭ!

— Ţĭ spunŭ adevĕrulŭ.

— Minciunĭ, tâlharule!

— Pre D-ḑeulŭ meŭ mĕ jurŭ că nu sciŭ ce vorbescĭ, nicĭ amŭ luatŭ eŭ vr'unŭ galbenŭ.

— Degéba te jurĭ, pre D-ḑeulŭ tĕŭ. Ţiganulŭ n'are D-ḑeŭ.

— D-téle Cucóne, ţi-e póte a rîde şi mie...

— Şi ţie? Te-oĭ face eŭ de-ĭ şi juca numaĭ să nu-mĭ spunĭ ce-aĭ făcutŭ galbenulŭ astă nópte!

— Ḑeŭ, cucóne Bincule, nu sciŭ ce vorbescĭ de galbenŭ; ţ'amŭ spusŭ numaĭ adevĕrulŭ; astă nópte amŭ fostŭ la mămu-ca.

— Nu-ĭ vorbă de mă-ta o ârcă bĕtrână...

— Cucóne, décă aĭ să mĕ ocărescĭ, ocărăsce-mĕ pre mine, da nu te anina de o biétă femee care ca mâne n'are să maĭ fiă pre lume!...

Ḑicêndŭ aceste băiétulŭ simţi o lacrimă ferbinte alunecândŭ din ochiĭ sĕĭ, ce jucaŭ răpede, de mâniă, în orbite.

— Éca balaurulŭ! ce? şi tu ţiĭ parte mă-teĭ?

— Da, cucóne! căcĭ şi ţiganulŭ are sufletŭ şi inimă ca d-ta, făcu băiétulŭ cu putere. Satisfacerea se arĕtă aşĭa de viă pre féţa luĭ cea palidă, încât vĕtafulŭ se cam uĭmi, déră totŭ nu-şĭ uită rolulŭ.

— Patru-ḑecĭ de suflete de-ĭ avé, ḑise elŭ, măcarŭ că n'aĭ nicĭ unulŭ, tóte ţi le voiŭ scóte şi pre nasŭ şi pre gură, de nu mi-ĭ scóte galbenulŭ.

www.dacoromanica.ro

— Ḑeŭ, cucóne Bincule, n'amŭ furatŭ nicĭ unŭ galbenŭ.

— Minciunĭ, *cióră!* cine l'a pututŭ fura? cine altulŭ afară de tine intră în camera cuconaşuluĭ? Galbenulŭ să iésă, tâlharule, orĭ de nu...

Şi vĕtafulŭ socoti de prisosŭ să finéscă ceea ce vré să esprime, lăsândŭ acéstă însărcinare biciuluĭ spânzuratŭ la brăulŭ sĕŭ.

Băiétulŭ schimba feţe, dér mândria cea frumósă deşteptată în sînu-ĭ prin convorbirile cu d. V..., găsi astă dată aplecaţiunea sa.

— Ţ'amŭ spusŭ, ḑise elŭ, cu o fermitate ironică minunată. ţ'amŭ spusŭ şi-ţĭ maĭ spunŭ odată că nu l'amŭ furatŭ eŭ : acuma, poftimŭ, décă nu mĕ creḑĭ şi aĭ plăcere şi drepturĭ omóră-mĕ..., trupulŭ meŭ este şi fiă alŭ vostru, adaose elŭ oftândŭ după o mică pausă, — după cum sufletu-mĭ a'fostŭ şi va fi numaĭ alŭ luĭ D-ḑeŭ!..

Astă dată vĕtafulŭ rĕmase şi maĭ uimitŭ, ba chiarŭ se înfioră la liniştea amară a sĕrmanuluĭ băiétŭ. Elŭ stătu pre gândurĭ câte-va minute; ca unŭ omŭ ce caută alte planurĭ de asediĭ în loculŭ celorŭ d'ântêiŭ, carĭ n'aŭ isbutitŭ. Elŭ urmă apoĭ a-ĭ vorbi maĭ cu blândeţe şi bunătate, promiţându-ĭ ertare de va spune adevĕrulŭ.

Vasile respuunse de asemenea cu linişte că n'are ce să maĭ spună şi că a spusŭ totŭ. Déră acela nu vroi să créḑă, ci vĕḑêndŭ că nicĭ cu puterea, nicĭ cu bunătatea nu-lŭ póte îndupleca să se învinovăţéscă, întrebuinţă miĭ de promitinţĭ, precum că, de va mărturisi adevĕrulŭ va căpĕta voiă să mérgă la mumă-sa, că-lŭ vorŭ ierta ş. a. multe, carĭ şi aceste fură vane, căcĭ nicĭ ele nu-lŭ putură îndupleca să se înculpeze.

In fine, Şetrărulŭ Bincu, vĕḑêndŭ că cu nicĭ unŭ miḑlocŭ nu póte isbuti în scopulŭ sĕŭ, lŭ lăsă şi se duse la boierŭ, ca să se maĭ sfătuéscă cu d-luĭ ce-ĭ de făcutŭ.

In timpulŭ acesta cuconaşulŭ Tache, care mântuise esamenulŭ cu băbăcuţa şi căpĕtase de premiŭ învoirea de

www.dacoromanica.ro

a merge la vênatŭ, se pregătise, îşĭ luase puşca şi gibisiera şi chiama pre Vasile ca să-lŭ acompanieze.

Băiétulŭ se grăbi s'alerge la apelulŭ luĭ. Preste vr'o câte-va minute, Vasile abătutŭ cu totulŭ de nenorocirĭ, urma după cuconaşulŭ Tache, care, ca totŭ-d'auna, făcé manevre militărescĭ.

Ca totŭ-d'auna eĭ se îndrumară maĭ întêiŭ spre bordeiulŭ pădurarului.

La câte-va ḑecĭ de paşĭ de la dênsulŭ, vênĕtoriĭ noştri ḑăriră pre fetiţa luĭ Eliseiŭ, care aciuată sub nisce tufe de porumbrele, săpa buruene. Când ea-ĭ ḑări, după ce se maĭ apropiaseră, se sculă rapede şi făcu câţĭ-va paşĭ spre dênşiĭ şi apoĭ stătu ca unŭ omŭ indecisŭ de calea ce trebue să apuce. Drăgălaşa fetiţă, vĕḑêndŭ că vênĕtoriĭ se totŭ 'naintaŭ spre dênsa, când fură îndestulŭ de aprópe, cea întêe a sa mişcare fu de a trimite pre furişŭ o căutătură semnificativă luĭ Vasile, carele şi elŭ nu făcé altă, amĕsuratŭ cu cât se apropia de dênsa, fără însă a face acésta din vr'o intenţiune, căcĭ nu gândia decât la mamă-sa şi la acele ce-lŭ maĭ aşteptaŭ pentru galbenulŭ de carele era inculpatŭ. Ḑér pre amorulŭ adevĕratŭ nu-lŭ putemŭ primi şi alunga după plăcere, nu! elŭ ne vine şi ne părăsesce fără să ne 'ntrebe de vremŭ să-lŭ primimŭ séŭ de vremŭ să-lŭ maĭ ţinemŭ. Atâta sciŭ despre dênsulŭ, câtŭ pentru: *care-ĭ causa?* — Ḑĕŭ, dragă lectorule, nicĭ o dată nu spera că voiŭ fi în stare să ţi-o spunŭ, întréb'o de d-niĭ psicologĭ, căcĭ d-lorŭ se cam ocupă cu causele pre când mie-mĭ place a analisa numaĭ efectele, pentru ca să nu cadŭ şi eŭ în ipotesele, ce devinŭ aşia de adesŭ basa judecăţiĭ ḑişilorŭ învĕţaţĭ.

Vasile, ḑiseiŭ, nicĭ de cum nu presupunea că ochiĭ sĕĭ, întorşĭ machinalicesce asupra fetiţeĭ, ascultaŭ vr'o lege d'ale amoruluĭ.

— Bună-ḑioa, drăguţă, ḑise cuconaşulŭ apropiindu-se de Raluţa şi neteḑindu-ĭ bărbióra c'o privire catifelită.

Raluţa se trase 'ndărĕtŭ cu oţerire şi şĭ întórse privirile spre Vasile, carele rĕmăsese 'n urmă şi freca machi-

www.dacoromanica.ro

nalicesce în mâni frundele uscate pre care le smulgé din tufarulŭ de lêngă dênsulŭ.

Cuconaşulŭ apoĭ întrebă, unde póte întêlni pre tătucăsĕŭ, şi fetiţa-ĭ arĕtă, prin unŭ gestŭ dedemnosŭ, bordeiulŭ.

Cuconaşulŭ se îndrumă spre dênsulŭ şi după vr'o câţĭ va paşĭ se făcu nevĕdutŭ prin uşa tindeĭ, neluândŭ aminte că Vasile remăsese nemişcatŭ din loculŭ sĕŭ.

— Ce maĭ face mămuca Marióra? se hasardă Raluţa, după câte-va minute de tăcere, a întreba pre flăcăuaşŭ.

Vocea eĭ tremurătóre şi dulce lovi în tóte închiăturile şi creţiĭ ceĭ maĭ ascunşĭ aĭ inimeĭ acestuia.

Raluţa, ca şi orĭ cine carele iubesce adevĕratŭ, nu puté să nu întrebe pre amantulŭ eĭ, de persónele ce-lŭ interesézā. Acesta-ĭ amorulŭ: totŭ-déuna iubimŭ orĭ-ce amanta iubesce; în amorŭ, dorinţele, apucăturile, caracterulŭ, tótă fiinţa nóstră se metamorfoséză, se copiază de pe ale persóneĭ ce iubimŭ. De la amorulŭ acesta, s'o dicŭ şi eŭ în trécătŭ, de la amorulŭ acesta, se póte astepta civilisaţiunea omenireĭ, şi amorulŭ acesta-ĭ divinŭ.

Vasile o privi astă dată maĭ cu îndrăsnélă, ba încă, apropiindu-se de ea i apucă mâna, rĕspundêndu-ĭ cu o lacrimă, ce roua în ochĭ, că „mama-ĭ bolnavă rĕŭ.“

Raluţa şi ea lăsă fără împotrivire, din compătimire póte, mâna sa să trécă în acea înăsprită de muncĭ a băiatuluĭ, dér amândoĭ tresăriră! éră privirile ardĕtóre ale fetiţeĭ uscară orĭ-ce lacrimĭ din ochiĭ luĭ.

— Biata mătuşică! maĭ adaose ea a dice, da de ce nu te ducĭ d-ta, bădiţică, la mătuşa Despa doftorésa, -ţĭ dea ceva buruene, că-ĭ meşteră bună.

Sĕrmănica nu scié ce va să dică a fi sclavŭ la curte, după cum de asemenea nu scié că sclavulŭ nu are parale cu care să plătéscă doftoriele.

Dér Vasile nu vroi s-o informeze despre tóte aceste, ci, părăsindu-ĭ mâna, ca să-şĭ rădice căciula de sub care

www.dacoromanica.ro

isvoraŭ şiróele de sudorĭ, produse de atâtea diferite emoţiunĭ, ce se succedaseră în cursulŭ acesteĭ ḑilĭ în sufletulŭ sĕŭ, se mulţămi, ḑicŭ, de a rĕspunde:

— Degéba!

— Cum degéba? adaosă a ḑice R- eŭ am vĕḑutŭ pre mătuşa Despa ierĭ; ea culegé buruenĭ prin pădure şi am întrebat-o ce buruienĭ sunt bune de lingóre, ea mi le aŭ arătatŭ şi écă, bădică, ţi-amŭ culesŭ eŭ astă-ḑĭ, singurică, pentru mătuşica Mărióra, uite!

Şi cu féţa radiósă de satisfacere, că a făcutŭ şi ea ceva pentru Vasile, se răpeḑi ca o păsărică până la o tufă din apropiere, de la care se reîntórsă cu o mână de ierburĭ, pre care primindu-le flăcăulŭ, le depuse în sînŭ, uĭtândŭ, în distragerea sa, sĕ maĭ întrebe cum şi ce felŭ se le întrebuinţeze?

In momentulŭ acesta eşi din bordeiŭ cuconaşulŭ urmatŭ de bĕtrânulŭ pădurarŭ. Vasile şi Raluţa ca din instinctŭ se priviră o clipă şi la amândoĭ li se păru astă dată că cunoscuseră ce-ĭ dóre.

Vasile se grăbi apoĭ a întâmpina pre stăpânn-seŭ, care lŭ privi într'unŭ modŭ nu prea dulce, în timpŭ ce Eliseiŭ cerceta séŭ se silia sĕ-şĭ esplice rumenéla ce se întindea pre féţa fiă-sea; rumenélă care îndeşertŭ se nevoia ca s'o ascundă atenţiuneĭ tătucă-seŭ, făcêndu-se că caută pre josŭ niscaĭ buruenĭ!

Pădurarulŭ acum érăşĭ conduse pre cuconaşu acolo pre unde socotia că sunt maĭ mulţĭ iepurĭ de stărnitŭ, nu ḑicŭ de împuşcatŭ. Vasile urma după dînşiĭ cu capulŭ descoperitŭ, lăsândŭ, fără de voiă-ĭ, imaginaţiunea sa în voia visurilorŭ ce o cuprindéŭ şi aşĭa ḑicêndŭ urma după stăpânu-sĕŭ, maĭ multŭ din deprindere de câtŭ din sciinţă. Cuconaşulŭ şi elŭ nu era veselŭ, póte din causă că era gelosŭ de Vasile, séŭ că nu prea era mulţămitŭ de convorbirea ce avusese în bordeiŭ cu pădurarulŭ seŭ . . . ,

Vom afla de ce, maĭ pe urmă.

Să spunemŭ în scurtŭ, că vânătórea se fini destulŭ de

www.dacoromanica.ro

curêndŭ, Eĭ se reîntórseră însărcinațĭ fiă-care de câte un iepurașŭ. Când pădurarulŭ voi să se despartă de dînșiĭ ca să apuce spre bordeiŭ, cuconașulŭ i porunci să păstreze pentru sine iepurele ce ducea în spete.

Bĕtrânulŭ lŭ primi și mulțămi, nu însă fără o clătinătură de capŭ fórte semnificătóre. Elŭ îșĭ luă apoĭ ḑiua bună de la cuconașu, dădu o strânsătură de mână luĭ Vasile și dispăru curêndŭ pre cărăruța bordeiuluĭ, care șărpuia printre arboriĭ uscațĭ maĭ de totŭ.

— Ce-țĭ spunea féta luĭ Eliseŭ, măĭ Vasile, când aĭ rĕmasŭ cu dînsa afară, întrebă cuconașulŭ tocmaĭ aprópe de casă.

— Nimica; mi-a datŭ numaĭ nisce burueni de doftoriĭ pentru mămuca.

— Ți-a datŭ burueni de doftoriĭ pentru mămucă-ta?

— Așĭa.

— Aide, aĭ! ia séma bine, măĭ, să nu dea naiba să fiă în alt-felŭ . . . că ḑĕŭ! . .

— Ecătă-le, cuconașule, décă nu mĕ creḑĭ... Și i le arétă în sînŭ.

Cuconașulŭ încreți din sprîncene și-șĭ supsă buza inferióră.

Cândŭ eraŭ aprópe de pórta curțeĭ, Vasile se trezi, óre-cumŭ din distragerile séle, la amintirea acelora ce-lŭ așteptaŭ după repășirea praguluĭ porțeĭ.

— Cuconașule, ḑice elŭ, vĕtafulŭ mĕ învinovățește că v'așŭ fi furatŭ unŭ galbenŭ, și eŭ, ḑĕŭ . . .

— Da, da, da! da! făcu răpede cuconașulŭ, mi-a peritŭ unŭ galbenŭ, cine intră în camera mea? numaĭ tu. — Tu déră trebue să sciĭ ce s'a făcutŭ galbenulŭ meŭ.

— D'apoĭ bine, cuconașule, sĕraculŭ de mine, ḑĕŭ nu sciŭ . . . n'amŭ vĕḑutŭ.

— Tâlharulŭ jură și fură! nu sciŭ ce sciĭ, ce nu sciĭ; asta nu mĕ privesce pre mine ci pre vĕtafulŭ; mie mi s'a furatŭ unŭ galbenŭ, vĕtafulŭ are să mi-lŭ găsésca orĭ de la cine va sci!

www.dacoromanica.ro

In momentulŭ acesta intraŭ pre pórtă. Vasile strînse dinţiĭ şi pumniĭ, dér tăcu.

Acele de care se temea băétulŭ, se întâmplară. Vĕtafulŭ dăduse sémă boeruluĭ de cercetarea sa şi acela, în urmarea cereriĭ luĭ, i dădu învoire, pentru cea maĭ de pre urmă dată, să întrebuinţeze orĭ-ce mizlocŭ în aflarea culpaşuluĭ.

In lipsa luĭ Vasile, elŭ cercetase în particularŭ pre fiă-care servŭ, sclavŭ séŭ libru, darŭ numaĭ de formă, căcĭ elŭ se jura, cum i venia la gură, că Vasile-ĭ furulŭ.

Indată, déră ce lŭ vĕḑu intrândŭ pre pórtă, eşindu de sub şura sub care ameninţasă pre servitorĭ cu bătăile, ca să mărturiséscă adevĕrulŭ, elŭ i făcu semnŭ să vină la dînsulŭ.

Vasile tremură de gróză, vĕḑêndŭ în ce locŭ lŭ chiamă, dér trebuia să asculte; decĭ câtŭ putu maĭ încetŭ se duse după dînsulŭ, intră apoĭ într'unŭ grajdŭ de nuele lipite şi acoperitŭ cu stufŭ. Vĕtafulŭ închise uşa după dînsulŭ cu linişte aşĭa de mare precâtŭ cela-l-altŭ tremura.

Se reîncepu în fine cercetarea.

Vĕtafulŭ luă maĭ întêiŭ unŭ tonŭ câtŭ putu maĭ blândŭ şi-ĭ repetă întrebările de diminéţă. Băiétulŭ lŭ încredinţă şi astă dată că nu-ĭ elu furulŭ. Atuncĭ vĕtafulŭ trase biciulŭ din brâŭ şi cu o căutătură cruntă i porunci, cu sarcasmurile cele maĭ infame, să mărturiséscă séŭ de nu-lŭ face elŭ să mărturiséscă şi de nevoiă, după ce-lŭ va bate de-ĭ va face spetele vinete ca porumbrelele.

Nicĭ cu ameninţările nu putu a-lŭ îndemna să se inculpeze.

Acésta vĕḑêndŭ Şetrarulŭ, eşi din grajdŭ şi încuiă uşa după dênsulŭ. Vasile-şĭ simţi genuchiĭ slăbindu-ĭ de totŭ şi se vĕḑu nevoitŭ a se lăsa josŭ. O paliditate grozavă se 'ntinsese asupra frunḑeĭ acesteĭ fragede, care d'abia luase unŭ locuşorŭ în una din ramurile cele maĭ ne-

www.dacoromanica.ro

fericite d'ale arboruluĭ omenireĭ; ochiĭ seĭ roşĭ arŭ fi avutŭ nevoiă de lacrimĭ, dér vaĭ! elŭ de multŭ nu puté plânge... Nu se simţia maĭ multŭ nicĭ pre sine, nu maĭ puté nicĭ cugeta... totulŭ era abisŭ în juru-ĭ; sufletulŭ sĕŭ jăcé în delirŭ grozavŭ, mutŭ de disperanţă.

Multŭ, multŭ timpŭ arŭ fi rĕmasŭ în starea acésta, décă nu l'arŭ fi trezitŭ re'nturnarea călăuluĭ sĕŭ, a vĕtafuluĭ, carele acum era însoţitŭ încă de doĭ.

Vasile vĕḑêndu-lŭ se opinti să se ridice, déră presinţa acelorŭ douĕ persóne nouĕ lŭ îngrozise aşĭa de tare, încât slăbi cu desĕvêrşire şi recăḑu fără de cunoscinţă.

Aceste douĕ persóne care avură atâta putere asupra luĭ, eraŭ doĭ feciorĭ boierescĭ, creature d'ale vĕtafuluĭ şi care lŭ serviaŭ nu numaĭ în tóte furăturile, déră încă şi în esecuţiĭ. Când Şetrarulŭ avé să bată pre vr'unŭ locuitorŭ, pentru că şi-a prăşitŭ maĭ ântêiŭ popuşoiĭ sĕĭ în locŭ să prăşéscă pre aĭ luĭ, atuncĭ unulŭ din aceştĭ doĭ ţiné pre mojiculŭ de ţĕranŭ de capŭ şi cela-l-altŭ de picióre, iéră acesta, în timpurĭ mĕsurate lŭ lovia împutându-ĭ fapta.

Totŭ aşĭa se urma şi când pedepsia vr'unŭ sclavŭ.

Lesne déră se póte înţelege de ce Vasile se îngrozi aşĭa de tare vĕḑêndu-ĭ.

Dér vĕtafulŭ era deprinsŭ cu ameţirĭ de aste; esperienţa lŭ învĕţase şi cum să le lecuéscă.

Elú făcu numaĭ semnŭ cu capulŭ unuia din ceĭ doĭ şi preste câte-va minute acela adusese o cofă cu apă şi uda pre ameţitŭ, carele puţinŭ câte puţinŭ îşĭ reveni înr sine. O! de arŭ fi muritŭ maĭ bine, căcĭ!..

D'abia începuse a recunósce pre ceĭ ce-lŭ aşteptaŭ să înviă, şi vĕtafulŭ, cu biciulŭ în mână, i re'noi porunca să spună ce-a tăcutŭ cu galbenulŭ?

Déră băiétulŭ nu maĭ respunse nimica, ci d'odată se sculă cu o putere estraordinară şi stătu dreptŭ în picióre, mĕsurândŭ unulŭ după altulŭ pre tustreĭ calăiĭ sĕĭ.

Vĕtafulŭ dete îndărătŭ cu unŭ pasŭ.

www.dacoromanica.ro

Ceĭ doĭ lŭ întrebaŭ din ochĭ, ce trebue să facă. Dér Vasile slăbi iérăşĭ şi se rezemă de esle.

— Te 'nţorţănescĭ încă, mojicule! făcu în fine Şetrarulŭ, nu rĕspunḑĭ ce-aĭ făcutŭ galbenulŭ cuconaşuluĭ?

— Dă-mĭ bună pace! Ţ'amŭ maĭ spusŭ de miĭ de orĭ că n'amŭ vĕḑutŭ nicĭ unŭ galbenŭ!...

— Te-oĭ învĕţa eŭ, tâlharule, să spuĭ minciunĭ încă şi să rĕspunḑĭ aşĭa!... luaţi-lŭ, măĭ....

— Să nu dé dracu să vĕ apropiatĭ că n'oiŭ eşi nicĭ eŭ viŭ d'aicea, dér nicĭ voĭ nu vĕ duceţĭ teferĭ.

Vĕtafulŭ scrâşnia din dinţĭ auḑindu-lŭ şi porunci de a doua óră feţiorilorŭ să-lŭ culce la pămêntŭ. Aceştia esitară o clipă, déră, siguri de biruinţă, ca uniĭ ce eraŭ doĭ pre unulŭ, se aruncară asupra luĭ.

Dér acesta reḑămatŭ cu spetele de păretele grajduluĭ căuta cu privirile ceva cu care să se pótă apĕra de dênşiĭ, déră nevĕḑêndŭ nimica se servi cu pumniĭ sĕĭ pre carĭ-ĭ învêrtia aşĭa de răpede, încât ceĭ doĭ se traseră puţinŭ îndĕrătŭ. Vĕtafulŭ însă poruncia din tóte puterile, în picióre de pre unŭ pătucénŭ dintr'unŭ unghierŭ d'ale grajduluĭ, ca să-lŭ pună josŭ, mortŭ séŭ viŭ.

Feciorii se ărţăluiră érăşĭ câte-va minute, dér eĭ era doĭ pre unulŭ, dreptŭ care nu târḑiŭ Vasile slăbi, şi eĭ isbutiră alŭ trânti josŭ, nu fără ca unulŭ din eĭ să fiă nevoitŭ a spăla şi a-şĭ curăţi sângele ce-ĭ clocotia din nasŭ, în urmarea unuĭ pumnŭ voĭnicŭ ce băiétulŭ i-lŭ aplicase.

Atuncĭ sări vĕtafulŭ şi cu înjurăturile cele maĭ mârşave lŭ lovi.

Băiétulŭ se încolăcia ca şérpele, déră în turbarea sa nu puté nicĭ ţipa, nicĭ plânge, nicĭ înjura... După câte-va minute Şetrarulŭ nemulţămitŭ cu tăcerea sĕrmanuluĭ pedepsitŭ, socoti că nu-lŭ dóre de nu ţipă, de aceea porunci feciorului ce-lŭ ţiné de capŭ, să-ĭ dé iţariĭ în josŭ. Acela se aşeḑă pre capulŭ luĭ ca să nu pótă a se scula şi cu mânile îndeplini porunca. Atuncĭ vĕtafulŭ cu surîsulŭ pre buze, se ridică pre vêrfulŭ degetelorŭ şi din tóte puterile aplică pre ţrupulŭ nudŭ alŭ *fraţeluĭ sĕŭ* (căcĭ mĭ

www.dacoromanica.ro

pare, iubite lectorule, că-ĭ e frate) i aplică, ḑicŭ, maĭ multŭ de 20 de lovituri, înjurându-lŭ și ḑicându-ĭ să mărturisescă c'a furatŭ galbenulŭ.

Vasile însă era atâtŭ de împetritŭ și de turbatŭ încât d'abia maĭ respira, și departe d'a cere îndurare, elŭ se svêrcolea în deșertŭ, ca să pótă scăpa din cleștele calăilorŭ sĕĭ...

Pravoslavniculŭ vĕtafŭ urma înainte!... Trupulŭ sĕrmanuluĭ sclavŭ se făcuse dungatŭ și negru de loviturile din care ţîșnia unŭ sânge vênĕtŭ..... Déră cu tóte aceste elŭ tot nu se 'ndupleca a se învinovăţi; era așĭa de istovitŭ încât acuma nu maĭ făcé nicĭ o împotrivire, însă nicĭ puté articula vr'unŭ cuvêntŭ și sângele curgé mereŭ!...

Veni érășĭ ocasiunea ca vĕtafulŭ să-șĭ întrebuinţeze medicamentulŭ sĕŭ favoritŭ: elŭ puse să se ude petecĭ și să le aplece pre vênĕtăĭ, carĭ despăréŭ amesuratŭ numaĭ ca să fiă înlocuite de altele nouĕ, căcĭ Șetrarulŭ, din când în când, i maĭ numĕra câte-va lovituri, neputêndŭ pune frêŭ pravoslavniceĭ séle *compătimirĭ!!*.... Insă Vasile, pentru a doua óră în o singură ḑi, rĕmasă făr' de cunoscinţă.

Şetrarulŭ lŭ pipăi la peptŭ și, ca esperimentatŭ într'aceste, nu se înșelă, ḑicêndŭ feciorilorŭ, că nu-ĭ nemica.

Elŭ eși apoĭ și se duse să vestéscă boieruluĭ, că nu putuse face nemica încă, déră lŭ făcu părtașŭ speranţeĭ séle și boerulŭ cunoscea valórea cuvintelorŭ vĕtafuluĭ: că în curêndŭ ţiganulŭ va spune dreptŭ.

In timpulŭ acesta feciorii ceĭ doĭ, érășĭ se siliaŭ, prin diferite mijlóce, să dismeţéscă pre Vasile.

După câte-va pătrare elŭ se trezi. Nimenĭ însă nu maĭ era cu dênsulŭ și grajdulŭ era închisŭ bine pre din afară. Vaĭ! cât crescusă de tare ascuţitura durerilorŭ luĭ fisicescĭ și morale!..

— Aleŭ! ḑise elŭ, într'unŭ târḑiŭ, de ce m'amŭ maĭ trezitŭ?... de ce D-ḑeŭ nu s'a înduratŭ să mĕ deslege în fine de férele vieţeĭ mele?... de ce?... Dér ah! ce ḑicŭ?

www.dacoromanica.ro

adăogi elŭ apoĭ, déră mama mea? biéta mea mamă... singură!... ah! nu!... nu!..

Şi nu maĭ putu continua de slăbiciune. Elŭ se sili apoĭ să se ridice, ca să cerce de nu va puté gasi vr'unŭ locŭ pre unde să se pótă evada, dér îndată, pre lîngă o vóce lăuntrică ce i se păru că-lŭ îngrozesce să nu facă unŭ aşĭa pasŭ, recăd̦u din noŭ sub ghimpiĭ durerilorŭ ce-ĭ înţepenise totŭ trupulŭ.

Slăbiciunea crescu maĭ multŭ încă prin aceste lupte lăuntrice morale şi, după câte-va óre de crunte suspinărĭ, elŭ plecă capulŭ pre o bârnă de la esle, închise pleópele şi.... ceva ca somnulŭ i îngreuiă privirea, de şi nu era somnŭ, ci numaĭ unŭ efectŭ d'ale suferinţelorŭ luĭ... Dér nu te grăbi, iubite cetitorule, a socoti pre Vasile în numĕrulŭ celorŭ odihniţĭ, nu, căcĭ elŭ ca totŭ celŭ nefericitŭ, e cruţatŭ de mórtea, care preferă o jertfă maĭ fericită!...

Când déră, elŭ se trezi, din buĭmăcéla aceea, prima ideiă ce se înfăţişă minţeĭ séle, fu mamă-sa bolnavă, lipsită de orĭ-ce ajutorŭ, fără de nimenĭ, care să-ĭ dé măcarŭ o ulcică de apă...

Cât se uşură sĕrmanulŭ când putu în fine şterge câteva lacrimĭ, ce nouraŭ pre palida-ĭ féţă!.. Oh! făcé elŭ ştergêndu-le, de ce D-ḑeŭ n'a făcutŭ pre toţĭ ómeniĭ bunĭ?.. de ce elŭ n'a datŭ, ca totŭ omulŭ sĕ-şĭ iubéscă pre mama luĭ ca mine? póte că acuma mi s'arŭ asculta rugăminţile şi aşĭ căpăta învoirea de a merge să îngrijescŭ şi eŭ d'a mea, care-ĭ în braţele morţeĭ!...

In prada durerilorŭ, elŭ nu gândia decâtŭ la mizloculŭ prin care arŭ puté să maĭ revédă pre maică-sa. Vaĭ! elŭ nu puté presupune câte maĭ avé încă de suferitŭ!..

Suna clopotulŭ de la biserica satuluĭ, vestindŭ credincioşilorŭ ora vesperilorŭ (vecernieĭ) când se deschise uşa grajduluĭ şi se rearĕtă vĕtafulŭ.

Astă dată elŭ nu avé biciulŭ cu sine, însă de abia închise uşa după elŭ şi ea se redeschise dândŭ trecere unuia din ceĭ doĭ feciorĭ.

www.dacoromanica.ro

— Poftimŭ, cucóne, ḑisă acesta, dândŭ vĕtafuluĭ nisce ferării; alŭ cărorŭ zîngănitŭ fu ca unŭ fulgerŭ pentru Vasile.

Şatrarulŭ le luă şi le depuse pre pătucénulŭ cunoscutŭ, apoĭ apropiindu-se de prisonierŭ:

— Eĭ, ḑise elŭ, ce maĭ gândescĭ? ţi-aĭ luatŭ de sémă? vreĭ să-mĭ spuĭ ce aĭ făcutŭ galbenulŭ?..

Respunsulŭ băiétuluĭ fu o privire dedemnósă ce-ĭ trimisă şi care balanţă o clipă asprimea luĭ.

— Lasă, déră, că te voĭ învĕţa eŭ să spuĭ. De o camŭ dată aĭ să rĕmâĭ la închisóre, până ce veĭ mărturisi adevĕrulŭ . . . apoĭ . .

Şi se întrerupse pentru aşĭ esplica unŭ A! . . rocŭ şi prelungitŭ ce Vasile scósă, auḑindu-lŭ rostindu-ĭ sentinţa osândeĭ séle.

Aşĭa-ĭ omulŭ: în mizloculŭ uneĭ nenorociri, i se pare că nu se póte să fiă nópte maĭ întunecósă de cât acea ce lŭ încunjóră, i se pare că pre cerulŭ sĕŭ nu maĭ lucesce nicĭ o stelă cât de mică, déră când nenorocirea, fără a se mări, adese îşĭ schimbă numaĭ fasa, elŭ suspină îndată după cele trecute, pre care o clipă maĭ nainte le găsia aşĭa de grozave. Acum elŭ vrea să se persuadeze că era maĭ favorabilă posiţiuuea ântêe, că prin desimea cea maĭ mare a norilorŭ refleta încă pre fruntea sa cea încreţită, o raḑă dulce de speranţă divină. Speranţa e în parte elementulŭ sufletuluĭ omenescŭ, şi nu e omŭ care când ḑice că i s'a stinsŭ speranţa,să nu audă o voce secretă şi bine făcĕtóre care-ĭ şopteşce neîncetatŭ până ce móre:

Aştéptă! aştéptă!!

Vasile era omŭ, măcarŭ că mumă-sa era ţigancă. O clipă maĭ nainte elŭ se văicăra că nu va maĭ puté vedé pre mamă-sa şi acuma înlemnesce auḑindŭ totŭ acésta de la vĕtafu, ca şi când posiţiunea de adinéore era maĭ favorabilă.

Acum cu desevărşire i se păru că s'a stînsŭ orĭ ce

www.dacoromanica.ro

speranță și cugetarea acésta, care ca unŭ fulgerŭ brăsdă imaginațiunea sa, i înghiață, totŭ sângele din vine.

Vĕtafuluĭ însă i rîdeaŭ ochiĭ părêndu-i-se că asediulŭ acesta din urmă are să isbutéscă maĭ răpede decât orĭcare, dar care nu fu mirarea sa, când după câte-va secunde numaĭ de ezitațiune, elŭ rĕspunse cu liniște mare, că boeriĭ ca ceĭ ce se ḑicŭ stăpâniĭ luĭ, potŭ să-lŭ ține și până i va putreḑi ciolanele, déră că elŭ nu scia ce galbenŭ i se cere. Acum se păru că nu maĭ rămăsese nicĭ unŭ mizlocŭ de întrebuințatŭ pentru ca să mărturiséscă.

Vĕtafulŭ însă maĭ știa multe.

Elŭ începu, ca în multe rânduri, cerimonia cea barbară, cea diavoléscă a încornăreĭ unuĭ omŭ, făcutŭ după tipulŭ și asemănarea luĭ D-ḑeŭ! a încornăreĭ unuĭ omŭ de către fraţiĭ sĕĭ și încă de aceĭ carĭ se ḑicŭ Pravoslavnicĭ!!! . . . . . .

Vĕḑêndŭ zadarnice orĭ-ce stăruinţĭ, vĕtafulŭ făcu unŭ semnŭ feciorului.

Acesta se apropiă de Vasile, care zăcé întinsŭ, și-ĭ legă, fără ca să întâmpine împotrivire, mânile la spete, în timpŭ ce Șătrarulŭ aducea de pre pătucénŭ unŭ cercŭ de fierŭ, care se închidea cu lacătŭ și din carele se rădicaŭ în drépta și în stânga alte douĕ fere în formă de córne.

Elŭ deschise cerculŭ, înjurândŭ, lŭ încolătăci după gâtulŭ băiétuluĭ, lŭ reînchisă și luă cheia.

Acum Vasile, séŭ maĭ bine trupulŭ pentru care muri unŭ D-ḑeŭ-omŭ pe lemnŭ, luase cu deplinire forma pre care, voĭ marilorŭ pămêntuluĭ, voĭ pulberea pulberilorŭ, doriţĭ ḑi și nópte s'o daţĭ restuluĭ omenireĭ, atâtŭ pre din lăuntru cât și în esteriorŭ, pentru ca eternŭ să puteţĭ domni asupră-le, pentru ca să vĕ puteţĭ informa drepturĭ de supremaţiă prin diferinţele trupescĭ, căcĭ până astăḑĭ supremaţia vóstră v'o întăriţĭ numaĭ pre forţa brutală.

Vasile nu ḑicea nimica, decât ochiĭ sĕĭ, de și strînșĭ cu ţotulŭ, înnotaŭ în focŭ de turbare; fruntea sa încre-

www.dacoromanica.ro

ţită posomorîtŭ şi crişnirea pumnilorŭ şi a dinţilorŭ sĕĭ, îndesulŭ demustraŭ ce arŭ fi fostŭ în stare să facă în aşĭa ocasiune, de arŭ fi fostŭ în stare să resiste, de arŭ fi avutŭ încă cât de puţină putere.

Incă vĕtafulŭ nu finise de închisŭ cerculŭ córnelorŭ şi clopotulŭ despică érăşĭ aerurile prin vibraţiunile séle. Şătrarulŭ şi feciorulŭ, amêndoĭ se însemnară cu semnulŭ şânteĭ crucĭ, cu semnulŭ unităţeĭ, egalităţeĭ şi alŭ frăţieĭ ómenilorŭ!!

Intre aceste se auḑi bătêndŭ la uşă. Feciorulŭ mérse de deschise celuĭ-l-altŭ feciorŭ, carele aducea din porunca lăsată de vĕtafŭ, o bucată de mămăligă, făcută de cu séră, şi într'unŭ cofăelŭ apă pentru Vasile; aceste tóte fură depuse lîngă dînsulŭ şi fără a căuta să i se maĭ dea vr'unŭ ajutorŭ, după ce deslegară mânile nefericituluĭ băiétŭ, cu toţĭ eşiră şi uşa cea masivă a grajduluĭ se rostogoli după dînşiĭ. Se maĭ auḑi pocnitura cheieĭ în lacătulŭ ce se încuia, apoĭ tăcerea cea maĭ adîncă se întinse în teribilulŭ locaşŭ, unde creştinulŭ sfăşiă sufletulŭ şi trupulŭ altuĭ *creştinŭ*, proprietate a sa . . .

Aşĭa înţelegemŭ noĭ ce va să ḑică a fi creştinŭ! . . ne sfădimŭ de la formulele religiuneĭ luĭ Hristosŭ, curăţimŭ paharulŭ pre din afară şi înghiţimŭ conţinutulŭ oribilŭ; lăsămŭ cele de însemnatŭ: sufletulŭ religieĭ, pentru ca să cădemŭ în mârşăviile cele maĭ uricióse! . . Aşĭa înţelegemŭ cele ce a vrutŭ să restabileze Mântuitorulŭ Ḑeŭ cu preţulŭ răstignireĭ séle!

V.

SUPERSTITIUNILE

Sórele pogorându-se după orizonŭ, raḑele luĭ încununéză creştetulŭ munţilorŭ şi coloréză de purpură şi de rubine noraşiĭ albĭ şi creţĭ ce învĕléză ca un gazŭ occidentulŭ; vêntulŭ abia póte mişca în restimpurĭ câte o frunzişóră douĕ, împrăstiate icĭ şi colea prin codri; în ţótă natura e o liniste nu sciu cum acablantă şi mornă.

www.dacoromanica.ro

Dér cu ivirea aburilorŭ umedĭ și recĭ ce plutescŭ preste pădure și pârăiașe, se stînseră maĭ de totŭ și zingăniturile feróse ce echo rostogolise tótă ḑiua prin creriĭ prăpăstiilorŭ celorŭ maĭ profunde; acum de abia maĭ puté repercuta elŭ câte o lovitură douĕ de ciocanŭ de prin șetre, séŭ câte o nótă perduta din cimpoiașulŭ păstoruluĭ, carele se pogóră de pre munte.

Să mergemŭ acum la corturile sclavilorŭ. Activitatea cea maĭ mare domnesce încă pre acolo; icĭ vedemŭ unŭ ţiganŭ, negru că nóptea, cu pĕrulŭ luciosŭ și în neorînduială, pânăla brâŭ îngropatŭ în pămêntŭ dinaintea șetreĭ, dăndŭ felurite forme feruluĭ ce se móie sub lovitURile în cadenţe dișănţate ale ciocanuluĭ sĕŭ ș'ale altuĭ maĭ mare, cu care bate soţia sa, o femee cu fruntea lată și deschisă, cu ochĭ de focurĭ de și cu féţa négră și cu trupulŭ coperitŭ de rufe din feluritĕ vestminte. Doĭ-treĭ copiĭ, care de care maĭ nudŭ i înconjóră, și adese unulŭ din eĭ îmflă foile și jăreșce cărbuniĭ în care tătucă-sĕŭ roșéșce fierulŭ. Dincóce, la alte șetre, ne putemŭ întâlni cu lăcătușĭ, érășĭ negri, meșterĭ înţelegĕtorĭ, carĭ nicĭ odată însă n'aŭ fostŭ daţĭ la meșteșugŭ; colo auḑimŭ rosătura ferestrăiașuluĭ, carele mâncă cornulŭ de boŭ ca să-lŭ transformeze în peptenĭ; din colo alţĭ ţiganĭ, uniĭ cu anteree rumpte și cu căciule cărpite, alţiĭ cu fesurĭ roșiĭ și unsuróse și cu cercelŭ la urechiă, cârpescŭ iminiĭ séŭ ciobótele sătenilorŭ, carĭ-ĭ împresóră încă de diminéţă, pre când ţiganele le pregătescŭ mămăliga, cântând în drămbă ariĭ deșănţate și în timpŭ ce în altă parte unŭ cârdŭ de copiĭ micĭ și înrufuiţĭ jócă tănănaoa și ţigănésca la sunetulŭ vióreĭ moșuluĭ Négu și-a cobzeĭ luĭ badea Neicu, carĭ le cântă numaĭ ca să aibă plăcerea de a-ĭ vedé nebunindu-se.

Să ne apropiămŭ maĭ multŭ de șétra unuia din meșteriĭ aceștĭ isteţĭ, fiĭ aĭ natureĭ întru tóte și carĭ fără ca să fiă fostŭ daţĭ la învĕţătură, singurĭ de la sine mulţĭ sunt în stare să imiteze orĭ-ce lucru făcutŭ de ceĭ maĭ bunĭ meșterĭ.

www.dacoromanica.ro

Doveḑĭ despre acésta credŭ că vorŭ fi de prisosŭ lectoruluĭ: muzicanţĭ bunĭ, căldărarĭ, ferarĭ, peptĕnarĭ, lăcătuşĭ, plapomarĭ, vĕrsĕtorĭ de clopote, amŭ avutŭ multŭ timpŭ numaĭ pre ţiganĭ, căcĭ strĕiniĭ, după cum se şciă, nu-ĭ decât puţinŭ timpŭ de cândŭ începură sĕ se îmmulţéscă între noĭ.

— Ş-apoĭ bine, l'aŭ bătutŭ, ḑicĭ tu, măĭ Tudorică? ḑicea cu unŭ accentŭ găturalŭ, comunŭ naţiuneĭ acesteĭ asiaticeşcĭ, unŭ ferarŭ, carele cu ciocanulŭ pre ilăŭ, rĕmăsese în nelucrare ca şi femeea sa ce-ĭ âmfla foile, se vede pentru ca să asculte acele ce le istorisia unŭ flăcăŭ june şi curatŭ învestmêntatŭ, care fuma şeḑêndŭ turcesce în féţă cu ferarulŭ, carele i adresase întrebările.

— Ba încă rĕŭ, bade Constantine, respunse acesta, luândŭ cu degetulŭ unŭ cărbune şi punêndu-lŭ în pipa sa cea scurtă, din care pufuia ne-încetatŭ, fără ca să scótă multŭ fumŭ, căcĭ era tutunulŭ arsŭ maĭ dinainte.

— D'apoĭ bine de ce?

— Am auḑitŭ astă-ḑĭ pre vĕtafŭ cercetândŭ pre orândariŭ décă nu cumva Vasile a bĕutŭ la dînsulŭ nisce parale ce se prepune că arŭ fi furatŭ de la curte.

— A furatŭ parale, de la curte?.. Aoleŭ! făcură totŭ de-odată ferarulŭ şi soţia sa.

— Dar tare-mĭ pare mie că nu le a furatŭ Vasile, ḑisă érăşĭ flăcăulŭ, scărpinându-se pre capŭ pre sub căciula sa négră, de mielŭ.

— A fi éră vr'o vină, ḑise femeea îmflândŭ foile; apoĭ înturnându-se către bărbatu-sĕŭ.

— Aide dă, bre!

— Ean dă o pilă încóce, fa hăĭ!—şi cătră flăcăŭ:

— D'apoĭ bine, décă n'a fi vinovatŭ bietulŭ băiétŭ, ḑise elŭ, jărîndu şĭ cărbuniĭ cu plépturulŭ.

— In aşĭa împrejurare va fi chinuitŭ pre sânta dreptate, rĕspunse flăcăulŭ, scuturându-şĭ luléoa de călcâiulŭ cioboteĭ.

— Lăsaţĭ că vĕ spunŭ eŭ acuma, de-ĭ vinovatŭ orĭ nu! dise femeea cu mulţămire.

www.dacoromanica.ro

Şi se răpedi sub şétră, de unde aduse o sită ş'o părechiă de fórfecĭ ruginite.

— Ţine de icĭ, Tudorică, dise ea către flăcăŭ, după ce împinse unŭ braţŭ alŭ fórfecelorŭ în veşca siteĭ.

Flăcăulŭ, după vroinţa eĭ, sculându-se puse degetulŭ celŭ mare la puntulŭ de sprijinire alŭ fórfecelorŭ şi stătu cu mâna întinsă.

Apoĭ femeea rĕmasă ca încremenită, cu gura întredeschisă, cu ochiĭ holbaţĭ tare şi pironiţĭ asupra siteĭ, în timpŭ ce totŭ ridica vĕrvulŭ piciorului dreptŭ ca şi cândŭ arŭ fi bătutŭ unŭ tactŭ de musică.

Bărbatulŭ eĭ o imita; ciocanulŭ i căduse din mânĭ alăturea.

— D'apoĭ bine, făcu flăcăulŭ, după câte-va minute de răbdare, mĕ dóre mâna, multŭ amŭ să şedŭ aşĭa?

Déră femeea, fără să-şĭ întórne ochiĭ, îşĭ puse degetulŭ arĕtătorŭ la gură şi elŭ înţelese destulŭ, că asta lŭ prevenia că trebue să tacă.

Cu cât însă flăcăulŭ schimba din picióre şi-şĭ încreţia fruntea de nerăbdare, cu atâta ochiĭ femeeĭ se micşoraŭ şi unŭ surîsŭ veselŭ se aluneca de la ochĭ pre buzele eĭ.

Ochiĭ însă nu-ĭ clipiaŭ de felŭ şi eraŭ ca ţintuiţĭ asupra siteĭ.

— 290! făcu ea cu bucuriă, fără însă a-şĭ opri bătăile piciorului.

— E, vinovatŭ, aĭ? întrebară în unanimitate şi bărbatu-sĕŭ şi flăcăulŭ.

Ea clătină din capŭ, aceea ce în tóte limbele însemnéză: Nu!

Dér după aceea adaosă răpede.

— Incă nu sciŭ.

Apoĭ maĭ numĕră încă vr'o cincĭ séŭ şése lovituri de piciorŭ, lungi gâtulŭ în spre sită, olbă şi maĭ tare ochiĭ şi începu aşĭ încreţi fruntea.

Bărbatu-sĕŭ 'şĭ pironise ochiĭ asupra feţiĭ femeiĭ séle, şi fără să gândéscă i imita tóte mişcările.

www.dacoromanica.ro

— 297! ḑise ea érăşĭ după o clipă... par'că a 'nceputŭ a se învêrti sita... en veḑĭ óre aşia-ĭ?...

— Maĭ ce se învêrte, făcu bărbatu-sĕŭ.

— Apoĭ...

— Şi fără a-şĭ continua ideea începută se apropiă de flăcăŭ şi-şĭ aţinti maĭ tare ochiĭ asupra siteĭ, care mişcată fiindŭ prin tremurarea mâneĭ flĕcăuluĭ şi oprită de a cădé de către degetŭ, să învêrtia încetŭ pre dênsulŭ.

— Eĭ dă, ce ḑicĭ fa hăĭ! întrebă bărbatulŭ, vĕḑêndŭ că ea nu-şĭ finesce ideea începută.

— Apoĭ... apoĭ e vinovatŭ! ḑĕŭ!... en uită cum se învêrte sita, nicĭ n'amŭ apucatŭ să numĕrŭ tocmaĭ 300 în capĕtŭ. (1)

— Vinovatŭ? — nu se póte! ḑise Tóderŭ.

— Écă!... Ce-mĭ spunĭ mie? décă dóră sita totŭd'auna spune dreptŭ.

— Apoĭ déră bine-i-orŭ face, adaose ferarulŭ, tăindŭ o păpuşă de tutunŭ.

— Bine-ĭ orŭ face, ḑicĭ d-ta, întrebă iute flĕcăulŭ, reaşeḑându-se în posiţiunea sa d'ântêiŭ? mie-mĭ pare că nu, adaose elŭ clătinândŭ din capŭ.

— De ce?

— Maĭ ântêiŭ spune-mĭ d-ta de ce i-arŭ face bine décă elŭ arŭ fi furulŭ adevĕratŭ?

— Pentru că stăpânu-sĕŭ lŭ îmbracă, lŭ nutresce, lŭ...

— Şi cele-l-alte multe, care d-ta şi câţĭ va ca d-ta enumeraţĭ ca să încheiaţĭ din ele că acelŭ care le primeşce arŭ face o crimă când n'arŭ iubi pre acelŭ ce i le dă, când n'arŭ căuta de interesele aceluia cu zelŭ şi credinţă, când l'arŭ fura, când... O! voĭ vĕ 'nşelaţĭ!... Ce vreĭ? póte Vasile să iubéscă pre stăpênu-sĕŭ, pentru că-ĭ dă mâncare—ş'aceea D-ḑeŭ sciă cum—când acea mâncare i se dă numaĭ ca la unŭ câne... ce ḑicŭ?... maĭ

(1) Asta-ĭ o credinţă fatală, pré rĕspândită între ţĕranĭ. Adese amŭ vĕḑutŭ urmărĭ triste din ea.

Acéstă ispitire se face nu numaĭ cu sita; amŭ vĕḑutŭ făcêndu-se şi cu o cheiă ş'o psaltire, de asemĕnea cu clopotulŭ.

www.dacoromanica.ro

rĕŭ decât la unŭ câne! căcĭ câneluĭ se dă de róde nisce ciolane din bună-voinţă, éră luĭ din nevoiă, numaĭ ca să trăéscă şi să póată munci până-lŭ înnécă sudorile?.... Aŭ póte iubi Vasile pre acelŭ ce-ĭ dă unŭ sucmanŭ ş'o părechiă de opincĭ séŭ ciobóte, când aceste i se daŭ însoţite de înjurăturĭ şi de lovituri... Aşĭa, póte óre nu numaĭ Vasile, déră orĭ-care servŭ, să-şĭ uite propriulŭ sĕŭ interesŭ pentru interesulŭ aceluia, care lŭ maltrătéză şi-lŭ socotesce îndatoratŭ să-ĭ fiă credinciosŭ interesurilorŭ luĭ, pentru o lefşóră de nimică ce i-o plătesce, séŭ pentru unŭ săracŭ nutrimentŭ pre carele şi 'n altă posiţiune l'arŭ puté căpăta?.. Póte óre cine-va îngriji de acelŭ carele nicĭ te întrébă ce te dóre când aĭ intratŭ chiar şi în ghiarele morţeĭ?...

— Aşĭa, d'apoĭ nu toţĭ stăpânĭĭ sunt rĕĭ, nu toţĭ rĕŭtrătéză serviĭ lorŭ...

— Şi veĭ ḑice póte că-ĭ destulŭ ca unŭ stăpênŭ să nu trateze rĕŭ pre servŭ pentru ca elŭ să-lŭ iubéscă? — Nu, nu ḑice asta, căcĭ te'nşelĭ! Spune chiarŭ d-ta, rogu-te, poţĭ să nu fiĭ indiferentŭ pentru interesele unuĭ omŭ ce nu iubescĭ?.. Aşa-ĭ că nu! eĭ bine, trebue ca stăpânulŭ pre lîngă nutrimentŭ şi îmbrăcăminte şi léfa care o dă servuluĭ sĕŭ, sĕ-ĭ dé şi iubirea sa, sĕ se intereseze de interesele luĭ ca de ale séle, sĕ se bucure de bucuria luĭ; sĕ se întristeze de intristarea luĭ. Căcĭ nicĭ o dată nu va sci îndestulŭ rĕsplăti serviciile servuluĭ sĕŭ, maĭ bine ale *amiculuĭ* sĕŭ! şi nu te supĕra, frate, de *cuvêntulŭ acesta*, căcĭ sciĭ bine, acela ne-ĭ amicŭ care ne iubesce şi-şĭ lasă interesele séle pentru a le nóstre, şi care déră e maĭ bunŭ amicŭ decât fiinţa care pentru câţĭ-va leĭ ş'o bucată de mămăligă, sufere în locŭlŭ nostru frigulŭ, căldura, tóte înjuriile timpurilorŭ, ni privighéză în somnulŭ nostru, e gata pentru noĭ să nu maĭ simtă nicĭ ostenélă, nicĭ supĕrărĭ... Aşĭa, servulŭ e amiculŭ stăpânuluĭ şi trebue tratatŭ ca pre unŭ amicŭ... Aşĭa, nu e fiinţă, după Dḑeŭ căruia să fiă maĭ multŭ ḑatorŭ cu iubire şi consideraţiune decât servuluĭ. Iubéscă-lŭ stăpânulŭ numaĭ şi fiă

www.dacoromanica.ro

sigurŭ că va fi iubitŭ, cu o mică escepţiune, căcĭ nu-ĭ vorbă că sunt şi suflete rele, suflete de servĭ, stricate adese-orĭ totŭ de stăpânĭ!..

— D'apoĭ par'că... Da en să lăsămŭ vorba asta d'o parte, (1) ḑise ferarulŭ, care era unŭ sufletŭ de acele, carĭ iéŭ lucrurile aşĭa precum vinŭ şi nu le cercetéză originea lorŭ, de e bună séŭ greşită; apoĭ înturnându-se către femeea sa:

— Fa, Săftică, en dă-ne ceva de mâncare.

— D'apoĭ bine, par'că spunéĭ că nu creḑĭ că Vasile să fiă cu adevĕratŭ furulŭ? adaosă elŭ a ḑice re'nturnându-se spre Tóderŭ.

— După cum ţ'amŭ spusŭ, chiar de arŭ fi furatŭ nu era vr'un pĕcatŭ mare; dér nu! sĕrmanulŭ băiétŭ, e pré de trébă ca să pótă face unŭ aşĭa lucru; nu nu, elŭ nu póte să fiă furulŭ!... adaose elŭ, cu o vóce compătimitóre.

— Se cunósce că slujescĭ la popă, ḑise ferarulŭ, rîḑêndŭ cu chefŭ şi eşindŭ din borta sa. — In momentulŭ acesta femeea adusă o strachină cu curechiŭ muratŭ şi mămăligă pe unŭ fundŭ.

— Eĭ bădică, ḑise flăcăulŭ Tóderŭ, aşeḑându-se şi elŭ pre lîngă fundulŭ cu mămăliga; ce ḑicĭ? nu e maĭ dulce mămăliga, gólă de arŭ fi chiarŭ, mâncată la casa ta sub şétră, decât bucatele cele maĭ scumpe, ce ni s'arŭ da în fére fiindŭ, în curţile cele maĭ marĭ?

VI.

VRAJITÓREA. — IN CE TIPU PÓTE CINE-VA SE AJUNGA A FI VRAJITÓRE.

Să lăsămŭ acuma pre aceste persóne, din care douĕ aŭ de sigurŭ, că Vasile arŭ fi furulŭ, numaĭ pentru că

(1) Să mi se ierte îndrăsnéla ce amŭ avutŭ de a pune în gura unuĭ ţiganŭ ca Tóderŭ nisce cuvinte aşĭa de sănătóse, căcĭ de amŭ făcut'o, acesta a urmatŭ din aceea, căcĭ cam de felulŭ acesta aŭ fostŭ cuvintele ce amŭ auḑitŭ de la unulŭ dintre aceştia, care servise la o persónă nedeajunsŭ cunoscută în lume, déră demnă de totŭ respectulŭ şi memoria: la d. dr. Stefănescu.

www.dacoromanica.ro

sita se învêrtise, ne luândŭ nicĭ de cum în considerațiune că acéstă învêrtire e numaĭ unŭ efectŭ d'ale tremurăreĭ mușchilorŭ mâneĭ celuia ce ține tórfecele, și să urmămŭ acuma pre lîngă malurile păriéșuluĭ cunoscutŭ, pre o fetiță frumósă, care cŭ pașĭ agitațĭ și aruncândŭ din când în când câte o căutătură furtivă, se îndrumézā spre unŭ bordeiŭ tupilitŭ, situatŭ la estremitatea apusană a corturilorŭ.

Privește-o cum se întórnă îndĕrăptŭ și tresare de câte orĭ vêntulŭ, ce se stărnise, șueră prin borta vr'unuĭ stejarŭ bĕtrânŭ! Eat-o acuma aprópe de bordeiŭ, ca la ḑece pașĭ. Spune-mĭ, cetitorule, o veḑĭ și tu, ca mine, desmerdândŭ pre Parizache, unŭ dulăŭ negru ce-ĭ eșise înnainte cu gândurĭ rele, dérā care i se împrăstiară la apropierea luĭ de fetiță.

— Eat-o intrândŭ sub o tindă de frunḑișŭ uscatŭ, de dinaintea bordeiuluĭ.

— Aĭ venitŭ? i ḑice o femee, deschiḑêndŭ ușa bordeiuluĭ ca s'o priméscă.

Acéstă femee e o țigancă de la 30—40 de anĭ, de unŭ măsliniŭ cât se póte maĭ închisŭ, învestată într'unŭ antereŭ de cutniă, tăiétŭ și unsurosŭ. De sub cârpa érășĭ unsurósă ce-ĭ ascunde pĕrulŭ, se furiséză câte-va șuviațe sure, căḑêndŭ pre sbărciturile lateĭ séle frunțĭ, și făcêndŭ contrastŭ cu negréța sprâncenelorŭ și-a genelorŭ eĭ. Unĭ nasŭ coroeticŭ încununéză douĕ buḑe pline, rumene, resfrânte și mărginite de unŭ pufŭ gălbuĭŭ, ce sémănă mult a musteți; décă voiŭ adăogi că-ĭ de o statură miliană, voiŭ complecta mi pare portretulŭ eĭ.

Ca să nu ținŭ multŭ în suspensiune dorința ce credŭ că va fi avêndŭ cetitorulŭ, de a cunósce cine e femeea acésta, din noŭ introdusă în istorióra ce ni-amŭ propusŭ să spunemŭ, să nu ne întindemŭ multŭ cu descrierea bordeiuluĭ, carele, luminatŭ prin o ferestruiă de hărtiă și alta dé burdahanŭ, nu cuprinde alte mobile decâtŭ acele ce se află maĭ în orĭ-care bordeiŭ din ḑilele nóstre, astea, unde săraculŭ, Moldovénŭ séŭ țiganŭ, de nevoiă

www.dacoromanica.ro

e silitŭ se fiă de secta luĭ Diogenŭ, ad. să se mulțămésckă cu ceea ce póte avé.

— Écă, mătușă Flóre, ți-amŭ adusŭ și cămașa, ḑise fetița, după ce intră în bordeiŭ, dându-ĭ o cămașă albă, cusută cu altițe.

Flórea, așĭa se numia bĕtrâna, o primi, o esamină și apoĭ o închisă, cu unŭ surîsŭ de plăcere, într'unŭ felŭ de secriașŭ de lîngă vétra ornuluĭ de nuele muruite...

După aceea înturnându-se spre fétă:

— Ea dute până în tindă, ḑise ea, de culege câte-va vresculețe.

Fetița, care după ochiĭ eĭ ceĭ negri și după guriță eĭ cea miculiță, cât și după costumulŭ eĭ, lesne se cunósce că e Raluța, fiica pădurarului, aduse îndată câte-va surcele, cu care ațîță unŭ focușorŭ în vétră, în timpŭ ce Flórea scóse din sicriașŭ o ulcică nouă și câte-va șindriluțe.

— En iea, ḑice baba, fată heĭ, cofăelulŭ celŭ de sub laviță și te du la pârăŭ de adă apă, dér și când te-ĭ duce și când veĭ veni îndĕrăptŭ sĕ nu vorbescĭ cu nimenĭ nimica, éră când veĭ lua apă să ieĭ cu mâna pre dosŭ.

Féta luâ cofăelulŭ și eși.

Atuncĭ femeea astupă cu câte-va rufe, tóte ferestruiele, prin care maĭ străbăté încă lumina murindă a ḑileĭ și făcu întunerecŭ; dete drumulŭ uneĭ cingătorĭ, care-ĭ ridica, în susŭ unŭ sînŭ lungŭ până la pântece și negru și coperitŭ de pufŭ, încâtŭ îțĭ era gróză să-lŭ zărescĭ numaĭ. Ea îșĭ scósă apoĭ și cămașa sa ruptă și négră, îșĭ aruncă legătórea de pre capŭ, lăsândŭ să cadă în neorînduélă albulŭ sĕŭ pĕrŭ, și ast-felŭ, nudă ca unŭ napŭ, după ce pusă o cociorbă în ușă începu o misterióșă și dișănțată operațiune. Ea luă nouĕ vergele într'o mână, și ulcica, după ce pusesă în ea o bucată de céră și nisce fiere de boŭ, într'altă mână, făcu apoĭ câte-va rotiturĭ și maĭ dișănțate împrejurulŭ ornuluĭ, apoĭ pusă ulcica cu céră pre cărbunĭ, murmurândŭ nisce cuvinte fără de ințelesŭ. Când céra începu a sfârăi, ea luă cu treĭ de-

www.dacoromanica.ro

gete ale mâneĭ stângĭ câte o vergea, mestecă cu ea céra și apoĭ o pusă pre focŭ, murmurândŭ descânteculŭ următorŭ: (1)

Sfârîe, mârîe!
Fierea să-ĭ plesnéscă!
Sfârîe, mârîe!
Numaĭ s'o îubéscă!!!

Aceste ḑicêndŭ otrocolia în ulcică cu șindrila.

Să sfârîe, să mârîe 'n tine
Și foculŭ să-ți curgă prin vine!
Să sfârîe, să mârîe 'n tine
Cum curge cuvêntulŭ din mine!
Să te ardă
Ca să crédă
C'o iubescĭ.
Sfârîe, mârîe, etc.
Ca scândura care se rumpe.
Și care în scrumŭ se preface,

(Aicĭ pune șindrila pre focŭ)

Să péră din tine puterea,
Să nu maĭ aibĭ somnŭ cu pace,
Până nu-ĭ vroi-o!
Până nu-ĭ iubi-o!
Sfârîe, mârîe, etc,

Făcu astă operațiune pre rîndŭ cu câte optŭ vergelele. După ce mântui de mestecatŭ și cu a 9-a, o pusă pe pripiciulŭ ornuluĭ și, în tăcere, cu mânile la peptŭ, făcu, galopândŭ, de treĭ orĭ jurulŭ ulceleĭ pre care o pusesă în mizloculŭ bordeiuluĭ.

In acelŭ momentŭ, Raluța, care venisă de multișorŭ și era în nerăbdare, dete ca să intre cât putu maĭ încetișorŭ pre ușă.

Mătușa Flórea mérse îndată și luă cociorba și Raluța intră, nu fără ca să se înfioreze d'ocamdată de aspectulŭ celŭ urîciosŭ alŭ nudeĭ ţigance.

(1) Autenticŭ.

www.dacoromanica.ro

Ea depusă pre vétră cofăelulŭ cu apă, după tóte regulele prescrise de ţigancă. şi acésta, după ce maĭ pusă o clipă la focŭ ulcica până ce céra reîncepu să sfârîe, o turnă în cofăelulŭ acesta, sumuţindŭ din gură din tóte puterile, apoĭ luă vergica cea rĕmasă şi începu a otrocoli cu ea prin apă. Când céra sleindu-se pluti d'asupra, ea o strînsă în tăcere şi făcu, cât putu maĭ bine o caricatură în formŭ de omŭ, ascuţi apoĭ puţinŭ vergéla în chipŭ de frigare şi înţepă în ea pre omuşorulŭ sĕŭ.

Raluţa, în timpulŭ mişcărilorŭ acestorŭ cabalistice, cu ochiĭ boldiţĭ şi cu gura întredeschisă aştepta să védă finitulŭ.

Ea se cam împotrivi când ţiganca i ḑise să se desbrace ca şi dênsa, dér o privire sarcastică şi diavoléscă, ce-ea i aruncă, o îndemnâ să asculte poruncile din puntŭ în în puntŭ.

Când vĕḑu că fetiţa, roşă ca unŭ bujorŭ, tremura ca şi frunḑa lîngă vétră, ea eşi afară şi reintră îndată aducêndŭ o covată. Punênd'o josŭ, făcu semnŭ fetiţeĭ să intre în ea şi o scăldă, din picióre, Flórea turnândŭ apa cea rece din cofăelŭ pre capulŭ eĭ, carele tremura şi fără acésta de frigŭ.

Afară era nópte completă. In bordeiŭ lucórea murindă a foculuĭ, pigêndŭ în roşŭ tóte d'imprejurŭ, făcé o scenă grozavă, unŭ spectacolŭ dişănţatŭ din aceste douĕ fiinţe aşĭa de diferite în totulŭ.

De odată se auḑi unŭ-şuerŭ puternicŭ, apoĭ o plesnitură ca de biciurĭ, pre la tuspatru colţurile bordeiuluĭ, ş'apoĭ unŭ gemutŭ prelungitŭ ca subpămênténŭ. Tăcerea apoĭ se reaşéză.

Raluţa pică pre o laviţă obosită de frigŭ şi de spaimă.

Flórea Vrăjitórea, căcĭ era vrăjitóre, jucândŭ în aerŭ frigarea cu omulŭ de céră, se părea că nu bagă de sémă la nicĭ o mişcare d'ale Raluţeĭ, de şi neîncetatŭ ea le studia cu códa ochiuluĭ.

După câte-va minute de gróză pentru fetiţă, ţigana i

www.dacoromanica.ro

dădu voiă să se reîmbrace şi punêndu-ĭ apoĭ frigarea în mânĭ:

— Na, ḑise ea, frige omuşorulŭ acesta la focŭ, pre jăratecŭ, şi ḑi din gură de nouĕ orĭ:

„Cum se topesce omulŭ acesta de céră de căldura fo„culuĭ, aşĭa să se topéscă (cutare) de căldura dragosteĭ „mele.“

— Auḑĭ? de nouĕ orĭ ş'apoĭ... lasŭ!... i vedé!...

— Bine, mătuşică, întrerupsă fetiţa, aşeḑêndŭ vêrfulŭ frigăreĭ pre o pétră pusă pentru astă trébă, pre vétră....

Flórea eşi din bordeiŭ.

Céra topinduse pica pre cărbunĭ în picăturĭ de focŭ lăsândŭ unŭ mirosŭ de arsură, ce se rĕspândia în tóte părţile.

Fetiţa ḑicé întocma după cum era învĕţată.

Câte-va minute după aceea în bordeiŭ nu mai era nimenĭ.

Fiindŭ că bĕtrâna vrăjitóre nu e de féţă, ca să ne tememŭ d'a fi auḑiţĭ ş'apoĭ pedepsiţĭ pentru indiscreţiunea nóstră, prin vre unŭ mijlocŭ d'ale eĭ, să ḑicemŭ în trécătŭ ceva şi despre dênsa.

Născută sub cortŭ, ea rĕmăsese maĭ ântêiŭ fără de tată-sĕŭ, mortŭ din causa uneĭ bătăĭ, ce-ĭ dădu-se stăpânu-seŭ, pre óre care pâ'ĭ nedovedite; ea fusese curêndŭ delăsată şi de mamă-sa, care muri în urmarea uneĭ scrîntiturĭ de piciorŭ, ce-şĭ dete călcândŭ nisce lutŭ cu carele Cuconulŭ poruncise să i se lipéscă grênarele. Orfană, ea fu crescută de uniĭ şi de alţiĭ, până aprópe de 13 anĭ. Era frumósă ca orĭ şi care ţigancă frumósă, dér sufletulŭ eĭ era cuibulŭ tuturorŭ viţiurilorŭ putincióse în societatea lorŭ; când pre lîngă dênsele amŭ maĭ adăogi că era beţivă, leneşă, mârşavă... amŭ găsi în fiinţa acésta omenéscă unŭ animalŭ complectŭ!... Nŭ era nicĭ de 13 anĭ, când ea ascultă vócea cea grozavă de şi gâdilitóre a desfrânăreĭ; atuncĭ, fără de nicĭ o ruşine săria în gâtulŭ flĕcăilorŭ, se trântia cu dênşiĭ... şi nu târḑiŭ căḑu în mâna unuĭ ştrengarŭ, carele nu o cruţă de felŭ.

www.dacoromanica.ro

Nu trebue însă s'o urgisimŭ cu totulŭ, căcĭ nu era aşĭa de vinovată precât ni se pare. Noĭ scimŭ că omulŭ în nuditatea sa, născêndu-se, n'aduce cu sine decât o simţibilitate, într'unŭ gradŭ maĭ mare séŭ maĭ micŭ şi s'a doveditŭ că raţiunea, consciinţa, se formézĕ numaĭ amĕsuratŭ cu cât se perfecţionézĕ în elŭ astă simţibilitate. Să nu uitămŭ însă, că omulŭ totŭ de la nascere are în natura sa o tendinţă totŭ spre rĕŭ şi materialismŭ: unŭ copilŭ ucide unŭ animalŭ fără să-ĭ pară rĕŭ; acesta-ĭ sigililulŭ luĭ D-ḑeŭ, carele ne-a însemnatŭ de la cea întêe greşală a părinţilorŭ noştri, acesta-ĭ pĕcatulŭ părinţescŭ de care arŭ trebui să ne cureţe botezulŭ nu numaĭ prin apă déră *spiritualŭ*, adică prin morală, perfecţionândŭ în bine simţibilitatea nóstră, formându-ne consciinţa, întărindu-ne raţiunea, prin esperienţele nóstre ş'ale altora . . . , căcĭ tóte aceste ne sunt permise, séŭ maĭ bine ne sunt date ca mizloculŭ mântuireĭ nóstre din marea patemilorŭ, din grosolanulŭ materialismŭ, chiarŭ de Isusŭ,—acelŭ atâtŭ de puţinŭ înţelesŭ de noĭ, ómenĭ maĭ toţĭ alăptaţĭ în rele, — când ne ḑice: „Fiţĭ desĕvêrşiţĭ, precum tatălŭ vostru celŭ din cerurĭ desĕvêrşitŭ este.“

Dér perfecţiunea nóstră spirituală se face prin aproprierea de D-ḑeŭ. Cine însă a vorbitŭ vr'o dată sĕrmaneĭ Flórea, de D-ḑeŭ? . . . Nimenĭ! Cine însă i-a esplicatŭ măcarŭ: „Sânte D-ḑeule şi Tatălŭ nostru“, pre carĭ le a învĕţatŭ şi ea din multa auḑire? . . . Nimenĭ! nimenĭ! aşĭa, nimenĭ! N'o urgisiţĭ déră décă, ascultă numaĭ vócea cea înşelătóre şi magnetică a simţurilorŭ animalice, ne'nfrânate în ea, şi nu de raţiune, care-ĭ arétă numaĭ cum să pótă minţi, înşela, fura, séŭ cum să pótă a scăpa de bătăĭ.... N'o învinovăţiţĭ, o maĭ repetezŭ, căcĭ până ş'acelŭ nu-sciŭ-ce, ce în sufletulŭ omuluĭ celuĭ maĭ barbarŭ rechiamă fiinţarea unuĭ D-ḑeŭ, era în ea numaĭ ca unŭ visŭ, ca o stelă ascunsă în noriĭ ceĭ maĭ negri, îndesiţĭ şi îngroşaţĭ încă prin ovilirea sclavieĭ, din generaţiune în generaţiune. Mamă-sa nu scia multe despre

www.dacoromanica.ro

D-ḑeŭ, cu cât maĭ puţine puté să sciă fiica sa, părăsită de mică şi în posiţiune de a culege numaĭ unŭ nămolŭ de înjurăturĭ şi de patemĭ respândite maĭ fără de escepţiune între sclavĭ!.... Acumŭ aşĭ vré să maĭ facŭ o întrebare iubituluĭ meŭ amicŭ cetitorŭ: spune-mĭ, o! creştine, de aŭ dreptate aceĭ carĭ batŭ pre sclaviĭ lorŭ şi-ĭ schinjuescŭ, sub cuvêntŭ că-sŭ furĭ, desfrânaţĭ, leneşĭ?...

Mărturisesce-mĭ, de aĭ fi fostŭ şi tu în posiţiunea străbunilorŭ lorŭ, spune-mĭ de aĭ puté fi maĭ bunŭ de cât dînşiĭ, când aĭ fi fostŭ crescutŭ în atmosfera ticăloşiilorŭ şi a mizerităţilorŭ, ce nesciinţa de D-ḑeŭ şi întunericele sclăvieĭ formézā, dreptŭ orizontulŭ lorŭ, a fraţilorŭ noştri, pentru mântuirea cărora, ca şi pentru a nóstră, s'a bătutŭ piróne, în piciórele şi în palmele aceluĭ care ne a adusŭ aripĭ cu care să ne putemŭ ridica cât multŭ maĭ susŭ de mĕlulŭ infectŭ alŭ materieĭ!... Aşĭa-ĭ că-ĭ cu neputinţă, ca ţiganulŭ să fiă în genere onestŭ şi omŭ cu adevĕratŭ? Eŭ însumĭ o afirmezŭ acésta, cât eĭ vorŭ fi în posiţiunea lorŭ actuală, déră cercaţĭ numaĭ, nu cu bĕtrâniĭ, ce cu generaţiunele nouĕ, venitóre, şi ca şi mine vĕ veţĭ asigura că şi ţiganulŭ e perfecţionabilŭ ca noĭ, şi că din eĭ s'arŭ puté scóte nu numaĭ ómenĭ adevĕraţĭ, sufletesce vorbindŭ, dĕră şi ómenĭ necesarĭ societăţeĭ, alesŭ meşterĭ isteţĭ de totŭ felulŭ.

Amŭ spusŭ că Flórea cu defectele ce culesese până în vêrsta de 13 anĭ de pre la practicatoriĭ lorŭ, nu lipsia de frumuseţe şi de tóte acele drăgălăşiĭ ce deştéptă simţurile. Odată, fratele Vorniceseĭ Gorjănilă, de la carele acesta cumpĕră apoĭ moşia pre care se urméză istoria nóstră, acesta ḑicŭ, înainte de ce soră-sa să se fiă măritatŭ după Vorniculŭ Gorjănilă şi prin urmare înainte de ce Flórea fu trecută în isvodulŭ de zestre a duduceĭ, care maĭ ca tóte isvódele se începea cu:

„In numele Tatăluĭ ş'alŭ fiuluĭ, ş'alŭ sântuluĭ Duhŭ, Aminŭ!..“

„Noĭ dămŭ fiiceĭ nóstre afară de... banĭ şi ḑece sălaşe de robĭ, din care 5 *suflete* feciorĭ!... atâtea fierarĭ!! etc.“,

www.dacoromanica.ro

odată, maĭ adaogŭ a ḑice, cuconaşulŭ acesta, june şi cu mare influenţă la curtea părintéscă, vĕḑu pre ţigăncuşă şi se simţi gădilitŭ óre cum pre la inimă . . .

O părechiă-douĕ de cerceĭ de la marchitanŭ, câte-va şirăguţe de mărgele roşiĭ, i fură de ajunsŭ spre a o îndupleca să-ĭ mulţămésca dorinţa.

Cuconaşulŭ acesta însă era încă sub epitropia părinteluĭ sĕŭ, de aceea elŭ făcu tóte chipurile ca urmările séle să nu fiă descoperite. Elŭ, procurândŭ feteĭ mizlócele de aşĭ face unŭ bordeiaşŭ, care să fiă locuitŭ numaĭ de dînsa, se vedé mântuitŭ de odată de neajunsurile ce-ĭ causaŭ ţiganiĭ aceia, sub şetrele cărora trebuia să facă amorŭ cu Flórea!

Decĭ bordeiulŭ fu făcutŭ, aşĭa ḑicêndŭ numaĭ într'o nópte, de ómenĭ plătiţĭ de cuconaşulŭ.

Adou-ḑi toţĭ ómeniĭ se miraŭ de minunea acésta, şi fiindŭ că superstiţiunile sunt la ţĕranĭ cele ântêĭ ce fiiulŭ le învéţă de la mama séŭ de la tatălŭ, cu toţiĭ creḑură, că draciĭ servescŭ ţiganceĭ şi că i-lŭ făcuseră, şi se întemeiaŭ în credinţa acésta, cunoscêndŭ relele purtărĭ ale copileĭ.

Toţĭ sătenii se ferirĭ de atuncĭ de contactulŭ eĭ, ca de alŭ uneĭ fiinţe perdute.

Şi interesele eĭ fiindŭ d'aşĭa felŭ, Flórea nu cercă să desabuseze pre nime că ea n'arŭ fi dată *luĭ*.

Acésta-ĭ prinsă bine, când după câte-va lunĭ, cuconaşulŭ o părăsi, pentru a-şĭ da amorulŭ uneĭ alteia.

Atuncĭ bordeiulŭ eĭ deveni locului de mângăere şi de vindecare a totŭ felulŭ de nenorocirĭ: ea găsi totŭ felulŭ de mizlóce să facă de *dragoste*, de urîtŭ, de baghiţă, de şoparlaiţă, de uscare... Ea descânta, fermeca, avé putere mare şi pre dracu în ea, după espresiunea bĕtrânilorŭ sătenĭ, carĭ nu putéŭ, orĭ cu ce demonstraţiunĭ, împedica pre fetiţe să mérgă să consulteze pre Flórea, ce-ĭ de făcutŭ ca sĕ le iubéscă flăcăulŭ cutare . . . . . ba chiarŭ multe soţiĭ alergară să le învеţe ce potŭ să facă dóră vorŭ scăpa de dihania de bărbăţelŭ . . .

www.dacoromanica.ro

Ea căuta în oglindă, în apă, în palmă, în cărţi . . . şi totŭ déuna spuné dreptŭ! în totŭ satulŭ... Ce ḑicŭ în totŭ satulŭ? — In totŭ ţinutulŭ, după cât-va timpŭ, se vorbi cu gróză şi respectŭ de mătuşica Flórea . . . Care de care se înfăţişa, ca să mărturiséscă de puterea eĭ. — Cum? ḑicéŭ uniĭ necreḑětorĭ, ia dute de veḑĭ însuţĭ, cum se cutremură casa când ea descântă, cum tună, cum fulgeră, urlă, geme, plesnesce, vâjiă, . . . de ţi se sue pĕrulŭ în vêrfulŭ capuluĭ!

Şi ḑĕŭ îmĭ pare că şi noĭ, până acuma, iubite cetitorule, am puté crede în puterea Flóreĭ, după pocnitulŭ şi gemĕtulŭ celŭ surdŭ, când ea făcé farmecĭ pentru Raluţa; aşĭa, déră noĭ să cercetămŭ maĭ cu déměnuntulŭ.

— Aide! ḑicé încetŭ, mătuşa Flórea, după ce petrecuse pre fetiţă până departe de bordeiŭ. Hohote se ridicaŭ atuncĭ între dînsa şi unŭ june ţiganŭ, care eşia la apelulŭ eĭ, de sub unŭ polobocŭ dogitŭ, de lîngă bordeiŭ. Să ne grăbimŭ a spune că acestŭ ţigănuşŭ nu era numaĭ unŭ instrumentŭ *fermecătorŭ,* déră încă şi amantulŭ eĭ, căcĭ de şi bĕtrâna acuma, prin lucrişórele ce căpĕta de pre la lesne-creḑětoriĭ sĕĭ practicanţĭ, şi din care dădé şi ea acestuia, lŭ prinsese în căpcană...

Să lăsămŭ însă pre femeea acésta, în care viclenia cu suita sa de patimĭ, departe de a se micşora cu vêrsta, crescuse într'unŭ gradŭ teribilŭ; să nu ne maĭ amintimŭ de hârca, care cu vulpósele eĭ cuvinţele, atrăgea la dînsa pre fetiţele cele maĭ nevinovate,—căcĭ astŭ-felŭ făcu şi cu Raluţa. De maĭ multe orĭ ea o întâlnise prin pădure şi o sfătuise, ca unŭ *calŭ alŭ dracilorŭ* ce era, să se iubéscă cu vre unŭ flăcăŭ. Prin aşĭa tipurĭ lesne se póte atrage confidenţa inocenţeĭ, şi déră Raluţa i mărturisise într'unŭ rândŭ că iubesce pre Vasile, déră că nu scie de-ĭ iubită şi ea de dînsulŭ.

— Aoleŭ! mâncaţi aşŭ ochişiorĭĭ, esclamasă ţiganca, da, ia vino la mătuşa şi ţi l'a aduce călare pre prăjină.

Multŭ timpŭ se stânjini fetiţa de trebue să facă unŭ aşĭa pasŭ, dér ea iubia pré tare ca să se pótă stăpâni

www.dacoromanica.ro

multŭ timpŭ încă! Intr'o séră, și anume în séra acésta, după cum vĕdurămŭ, ea dăduse țiganceĭ o cămașă cu altițe, prețulŭ convenitŭ între ea și acésta maĭ dinainte pentru farmecele eĭ și se supuse în darnŭ neghiobiilorŭ eĭ.

VII.

CE PÓTE AMORULU.— UNU VISU IMPLINITU.

Să lăsămŭ unŭ capitulŭ, carele n'a avutŭ vr'o importanță pré mare pentru șirulŭ istorióreĭ nóstre, dér pre care amŭ socotitŭ că n'amŭ greși neștergêndu-lŭ, pentru ca cetitorulŭ nostru, care póte nu are o ideiă despre farmecĭ, să pótă vedé până la ce gradŭ sunt înrădăcinate superstițiunile între sătenii noștri.

Să începemŭ altulŭ.

— Cunoscĭ tu óre, amate cetitorule, pre femeea acéstă infirmă și dișirată, întinsă pre unŭ pumnŭ de paie, în fundulŭ șétreĭ acesteĭ sĕrace și construită din lăvicere? — Cunoscĭ tu óre, în umeriĭ obrazuluĭ, în fundulŭ cărora abia se zărescŭ doĭ ochĭ istoviți și stinșĭ, cunoscĭ în respirațiunea cea pripită, neregulată și rece a sînuluĭ sĕŭ dișiratŭ și coperitŭ de sdrențe, cunoscĭ, dicŭ, óre, în scheletulŭ acesta pre Maria, mama luĭ Vasile?

Și, d-ta, venerabilă cucónă Gorjănilă, vroi-veĭ să vedĭ și să maĭ cunoscĭ, de veĭ puté, în ea pre țigana cea frumósă, care te a purtatŭ în brațe, pre când ea creștea la curtea băbacă-tĕŭ? . . .

Suntemŭ sub șétra eĭ.

Nóptea se naintase și era obscură fórte, căcĭ luna rĕsăria târdiŭ. Vêntulŭ sufla prin lăvicerile șetreĭ cu o șuerătură cobitóre, aducêndŭ pre aripele séle țipĕtulŭ sinistru alŭ huhurezuluĭ și alŭ buheĭ, cerulŭ era negru ca disperanța și munțĭ de norĭ se rostogoliaŭ pre întinsulŭ orizonŭ.

Urletulŭ câneluĭ șétreĭ ca totulŭ în natură vestea o furtună grozavă.

Dér óre cine-ĭ însulŭ acela, carele cu cotulŭ rĕdematŭ

www.dacoromanica.ro

de leuca căruţeĭ, îşĭ preîmblă ochiĭ, acum la vr'o câţĭ-va tăciunĭ din carĭ vêntulŭ scóte o lumină nesigură, ş'acum asupra Marieĭ, care întórsă cu faţa spre focŭ, se pare că dórme, de şi ochiĭ sĕĭ suntŭ maĭ de totŭ deschişĭ, din causa slăbiciuneĭ. Cine-ĭ óre însulŭ acela atâtŭ de îndurătorŭ, ca să se îngrijéscă de o nefericită ţigană, în gura morţeĭ, părăsită de lume şi de natură. Sĕ fiă óre Vasile? O! nu, căcĭ elŭ e în fére. Póte-ĭ vr'unŭ îngerŭ trimisŭ din ceurĭ, vr'unŭ îngerŭ trimisŭ de Tatălŭ şi de Mângâitorulŭ nefericituluĭ, de Acela carele nu se ruşină nicĭ îngreţioşă de a atinge cu mânile séle, ranele cele maĭ scârbóse ale pĕcătosuluĭ, ale omuluĭ!...

Aşĭa, aşĭa-ĭ unŭ îngerŭ, fetiţa care în inocenţa sa, căutase iubirea luĭ Vasile prin alte tipurĭ decât prin acele ce D-ḑeŭ i le dădé, şi alergasă la mizlócele ce Flórea i le înfăţişă ca s'o pótă numĕra şi pre dênsa în numĕrulŭ celorŭ 100 de oiţe perdute prin amorŭ! e unŭ îngerŭ Raluţa care trecêndŭ, în drumulŭ sĕŭ pre lângă şétra Marieĭ, nu putu a se împrotivi uneĭ vóce lăuntrice, care o îndemna să intre să védă pre mama luĭ Vasile, alŭ obiectuluĭ palpitaţiuneĭ virginaluluĭ sĕŭ peptŭ!

Déră fetiţa găsisă pre Maria în starea în care şi noĭ amŭ aflat'o. Ea însă pusese vr'o câte-va vréscurĭ pre cărbunĭ, carĭ mulţămită fiă micşurătăţeĭ ḑileĭ, se păstraseră încă din focŭlŭ aţîţatŭ în diminéţa trecută de bietulŭ Vasile. Ea apoĭ se rezemase de căruţă şi cu ochiĭ înlăcrimaţĭ, fără să înţelégă de ce, îşĭ uită şi casă şi pre bĕtrânulŭ eĭ tată, în îngrijire póte de lipsa fiiceĭ séle, şi studia numaĭ mişcările unuĭ sufletŭ, carele curêndŭ avé să scape din férele sclavieĭ, unŭ sufletŭ, carele curêndŭ avé să maĭ fiă şi alŭ *cuconaşuluĭ Gorjănilă*, déră numaĭ alŭ luĭ D-ḑeŭ!!...

— Dómne D-ḑeule! făcu într'unŭ târḑiŭ Maria, sĕ vede că-ĭ totŭ adevĕratŭ: elŭ nu vine!..

Vócea eĭ era stinsă şi înnăduşită, ca alŭ unuĭ murindŭ. Ea vorbia numaĭ cu întrerumpere.

www.dacoromanica.ro

— Mătușică, dise Raluța, cu unŭ tonŭ liniștitŭ și dulce, mătușică, nu-ți trebue ceva? Eŭ sunt...

— Tu ești, dragulŭ meŭ? tu ești, Vasile? Ah! bine c'aĭ venitŭ... spune-mĭ, spune-mĭ, așia că nu-ĭ adevĕratŭ...:

Și nu putu continua; respirațiunea-ĭ lipsia cu totulŭ. Ea făcu apoĭ unŭ escesŭ de putere și se încercă să se ridice pre unŭ cotŭ în spre Raluța, care sta în umbra căruțeĭ, déră nu isbuti și recăḑu cu capulŭ pre paie.

— Aleŭ! D-ḑeulŭ meŭ!.. maĭ dă-mĭ putere, maĭ murmură ea cu totulŭ neînțelegibilŭ.

Și se păru că a readormitŭ.

Vêntulŭ șuera tristŭ, suflândŭ cenușa și unŭ nămolŭ de scânteiă din focŭ. Câte-va picăturĭ recĭ și lapovóse căḑură pre fruntea Raluțeĭ. Plóia începuse a cerne și furtuna bătĕ cu o furiă diavolésca.

Raluța se înaintă până la piciórele Marieĭ pre care le acoperi cu sucmanulŭ, ce ajunsese în lăturĭ, apoĭ se așeḑă acolo cu capulŭ în mânĭ și cótele pre genuchĭ, cu intențiune de a nu dormi, ci de a priveghea pre mama celuĭ ce ocupa pentru ântêia-și dată inima și imaginațiunea eĭ.

Era în așia posițiune de câte-va minute, când, după unŭ lătratŭ apropiatŭ, vêntulŭ aduse până la urechele Raluțeĭ vorbele:

„Adă pila, fată hăĭ, pila!...“

Apoĭ în deșertŭ gingașa viorelă îșĭ plecâ capulŭ desvĕlitŭ de cosițele séle, ce ĭ căḑé în bucle neregulate pre albulŭ grumazŭ, ea nu maĭ putu auḑi alta de cât mugetulŭ furtuneĭ, care vâjia prin codri; ea nu simția decât ploscănitulŭ plóieĭ recĭ, care căḑé în picăturĭ marĭ și amenința să strĕbată când de când până și 'n loculŭ celŭ de pre urmă pre care sórta lŭ păstrase încă ca adăpostŭ uneĭ biete muritóre...

Dér fetița, puținŭ câte puținŭ îșĭ simți capulŭ îngreuiatŭ de somnŭ și cu tóte silințile ce-și dădu ca să maĭ țină deschise umbrósele séle pleópe, curêndŭ, tremurândŭ de frigŭ, adormi cu capulŭ rezematŭ de unŭ felŭ de sicriașŭ ce se găsia lîngă piciórele Marieĭ.

www.dacoromanica.ro

Foculŭ era aprópe d'a se stinge.

Doĭ tăciunaşĭ maĭ lăsaŭ încă în cadinţe neregulate, o lucóre roşiatecă, care jucându-se pre féţa fetiţeĭ i dădé ceva ângerescŭ în espresiunea feţeĭ séle ş'a unuĭ surîsŭ lungŭ ce sbura pre mica-ĭ guriţă, visându-se póte lângă Vasile, pre care-lŭ iubia.

Curêndŭ însă vêntulŭ spulberă cele maĭ de pre urmă cenuşe calde ale tăciunaşilorŭ.

Curêndŭ însă şi fortuna încetă şi cerulŭ se desbrăcă în maĭ multe părţĭ de mantela sa négră şi lăsă a se vedé vĕlulŭ celŭ brodatŭ cu perle sclipicióse, ce, ascundêndŭ pre D-ḑeŭ de la ochiĭ noştri, ni-lŭ şoptescŭ aşĭa de distinctŭ şi ni-lŭ cântă prin imnurĭ aşĭa de sublime şi de armonióse; stelele, ḑicŭ, ca printr'unŭ gazŭ scânteiaŭ plutindŭ a lene în aburiĭ elasticĭ şi-şĭ împletiaŭ razele lorŭ pentru ca să încunune cu dulce mângâere pre celŭ ce înnótă în marea chinurilorŭ şi a lacrimilorŭ!

A! steluţe de speranţă, voĭ care sunteţĭ aşĭa de adese singurele amice, a le celuĭ ce, negăsindŭ vr'unŭ sufletŭ aice, lŭ caută între voĭ; voĭ în sclipitura şi bălănţarea cărora poetulŭ găsesce viéţa sa, voĭ, în sclipitura şi balanţarea cărora creştinulŭ distinge aureola măréţă a Mântuitoruluĭ; o! tu stelă, carea cu argintósele téle raze încununezĭ capulŭ nevinovăţieĭ, capulŭ uneĭ serafime, alŭ Raluţeĭ, puté-veĭ să spunĭ muritorilorŭ ce-ĭ ḑicĭ, de susŭ, ce armoniĭ cerescĭ facĭ să-ĭ atingă córdele inimeĭ séle, de i se însenină féţa astŭ-felŭ, de sbóră aşĭa de linŭ surîsele pre buzele eĭ?.. Puté-veĭ tu, o! stelă, să ne spuĭ ce bóre alene face să tremure crinişoriĭ frescĭ şi gingaşĭ ce se îngâănă pre câmpurile raiuluĭ?

Raluţa visa. Ea făcé unŭ visŭ precumŭ facŭ toţĭ aceĭ ce aŭ rostitŭ odată dulcele şi amorosulŭ nume de mamă, precumŭ visézā toţĭ aceĭ ce se légănă încă în viaţa de florĭ, precumŭ facemŭ adese chiarŭ deşteptaţĭ din somnŭ, cândŭ pre aripele dorululĭ surîdemŭ la fiă care iluziune ce ni apare numaĭ, ca preste o érnă...

www.dacoromanica.ro

douĕ, preste câte-va ḑile, preste câte-va óre să se transformeze în duhurĭ negre, în fantome ciudate, investate în vestmêntulŭ celŭ greŭ posomorîtŭ alŭ disperăreĭ....

Aşĭa, visa Raluţa.

D'abia somnulŭ i sărutase pleópele cu greŭ-i sărutatŭ şi i se păru că se făcé într'o cămară scumpŭ împodobită, unde şedé pre unŭ divanŭ, gătită, tótă în florĭ şi salbe de galbenĭ. De odată i se maĭ păru că pre o ferestruĭcă cu cercevelele de aurŭ intrase o păsĕrică frumuşică ca unŭ diamantŭ... cu pene aurite şi împodobite cu totŭ felulŭ de petre nestimate. Atuncĭ visa că vré s'o prindă. Ea închisă maĭ întâiŭ ferestruica pre unde intrasă ş'apoĭ alergă după ea în tóte părţile, dér păsăruica era acum prea susŭ şi n'o puté ajunge, acum maĭ i aluneca chiarŭ din mânĭ... aşĭa în fine se făcea, că pare-că o prinsese, déră, ca orĭ-ce din lume, ca amorulŭ, ca noroculŭ, ca viaţa, ca realitatea iluziilorŭ, după care alergămŭ, păsĕrica érăşĭ i alunecă. Când fetiţa vru să alerge după dînsa, i păru că nişce braţe puternice o ţinéŭ înlănţuită pre bogatulŭ divanŭ şi păsĕrica scăpă prin altă ferestruică, ce d'odată se deschise. Prin somnŭ ea se disbătu óre cum ca să scape din braţele ce visa că o cuprindéŭ, şi în astă luptă se trezi.

Spaima eĭ fu mare, cândŭ simţi şi deşteptată fiindŭ din visŭ, douĕ braţe încleştate pre după grumaziĭ sĕĭ.

Ea vroi să ţipe déră o mână mică de şi aspră, stinsă strigarea ce era să lase, chiarŭ în sînulŭ eĭ.

— Ah! nu ţipa Raluţă, că mĕ perḑĭ, ḑise c'o voce tremurândă şi rugătóre, punêndu-şĭ mâna la gura fetiţeĭ, unŭ june ce o ţiné îmbrăţişată.

— Aleŭ, d-ta eştĭ, bădiţă? făcu Raluţa înturnându-se spre flăcăŭ, şi cunoscêndu-lŭ.

Flăcăulŭ acesta era Vasile!..

VIII.

CE SE INTÊMPLA CELUI CE SARE GARDURI MULTE.

Ţ'amintescĭ-tu óre, iubite cetitorule, de o vorbă ce lă-

www.dacoromanica.ro

sarămŭ în privirea tristeţeĭ de care cuconaşulŭ Tache se părea coprinsŭ la eşirea din bordeiulŭ pădurarului când mersese la vênatŭ cu Vasile, carele rĕmăsese o clipă afară singurŭ cu Raluţa?

Să spunemŭ acuma adevĕrata causă a acesteĭ tristeţe.

Póte îndestulŭ va fi observatŭ lectorulŭ, ochiturile ce cuconaşulŭ Tache arunca neîncetatŭ asupra fetiţeĭ; eĭ bine, aceste ochiturĭ nu eraŭ ochiturĭ d'ale amoruluĭ, ci, ca acela ce era fidelŭ claseĭ şi secsuluĭ sĕŭ, cuconaşulŭ vedé în ea, în Raluţa, o frăgeḑime şi o juneţă şi o frumuseţă, care-ĭ aţîţaŭ numaĭ saltŭ poftele simţuale. Elŭ nu iubia pre Raluţa, déră simţurile lŭ gâdilaŭ când o vedé şi déră elŭ poftia să-şĭ începă cu dînsa romanulŭ vieteĭ.

Acésta fiindŭ ideea orĭ socotinţa cuconaşuluĭ, elŭ în inocenţă orĭ póte în neghiobia sa, folosindu-se de momentulŭ când era în bordeiŭ singurŭ cu pădurarulŭ, nu se ruşină, nicĭ ezită a-şĭ arĕta aceluia scopurile séle cele marĭ în privirea fetiţeĭ.

Dér pădurarulŭ, cu'unŭ tonŭ cât maĭ ironicŭ, lŭ îndemnă să maĭ înveţe încă carte, că nu-ĭ a venitŭ timpulŭ de *însuratŭ* şi că chiarŭ de i-arŭ fi şi venitŭ, nicĭ odată nu va puté lua pre féta unuĭ ţĕranŭ.

Bĕtrânulŭ sucise în viaţa sa destule gărneţe ca să pótă suci şi da altŭ înţelesŭ propunerilorŭ cuconaşuluĭ. Acesta era să le reesplice maĭ lămuritŭ, dér vocea aspră a pădurarului, carele dândŭ din mânĭ i ḑise că orĭ-ce maĭ multe esplicaţiunĭ sunt de prisosŭ, vocea acestuia lŭ îndemnă să tacă pentru astă dată.

Cu tote aceste, bĕtrânulŭ, orĭ cât de finŭ se arĕta cu cuconaşulŭ, când acesta se făcu nevĕḑutŭ prin cărarea ce duce la curte, începuse a se întrista, negăsindŭ în mintea sa nicĭ unŭ mizlocŭ prin care să pótă asigura onórea feteĭ. Totŭ ce puté face era de a o duce în secretŭ şi a o ţiné la o cumnată a sa bĕtrână, vĕduvă, alŭ căreia fiŭ era păzitorŭ de stupĭ în altă parte a pădureĭ, până ce arŭ găsi unŭ flăcăŭ bunŭ cu care s'o mărite.

www.dacoromanica.ro

Acésta déră şi făcuse, însă la bětrâna acésta Raluţa era chiarŭ maĭ liberă decâtŭ a casă : ea şciu că fetiţa avé să se ducă la vrăjitórea Flórea, déră D-ḑeŭ feréscă, nu găsi nimică de ḑisŭ pentru unŭ asemenea pasŭ.

Am vĕḑutŭ déră pre Raluţa la ţiganca Flórea şi la Maria, unde amŭ lăsat-o.

Déră cuconaşulŭ Tache se reînturnase a casă, meditase maĭ tótă ḑioa aceea la planurĭ, cum adecă arŭ puté *căpăta* pre mândra fetiţă. In déséră elŭ eşi prin livédă ca şi cum arŭ merge la preâmblare, déră, după câte-va ḑecĭ de paşĭ, după ce aruncă o căutătură furişată, în tóte părţile şi se asigură că nu-lŭ vede nimenĭ, sări preste gardulŭ liveḑiĭ şi-şĭ grăbi paşiĭ spre pădure.

Décă omulŭ plănuesce, D-ḑeŭ numaĭ 'mplinesce. — Cuconaşulŭ nu isbuti nicĭ acum în planulŭ ce concepuse, de a se întâlni în secretŭ cu féta şi, aḑĭ una mânĭ alta, dându-ĭ aḑĭ cerceĭ, mâne mărgele, poĭ mânĭ cordele, să-şĭ pótă mulţămi pofta.

Elŭ însă a plănuitŭ şi nu-i s'a împlinitŭ! Abia intrase elŭ în pădure şi iată că zări printre arborĭ, în óre-care depărtare, pre Eliseiŭ, venindŭ de la bordeiŭ înspre dînsulŭ. Momentulŭ de întêlnire cu Raluţa era, i se păru cuconaşuluĭ, favoratŭ şi de D-ḑeŭ, de timpŭ ce sórta îndepărta de a casă pre ne-îndurătorulŭ *Tată*. Déră cu tóte aceste, elŭ, Tache, nu era maĭ puţinŭ int'o posiţiune destulŭ de critică, se mérgă totŭ nainte pre cărare? — Se întêlnia cu Eliseiŭ ş'apoĭ pasŭ de te maĭ întêlnesce cu Raluţa! Să apuce pre aiurea, prin pădure? — Era o desime de marăcinĭ şi de tufarĭ spinoşĭ de porumbrele, în cât maĭ n'avéĭ pre unde să calcĭ ş'apoĭ chiarŭ se temé şi să nu care cum-va să se rătăcéscă séra prin desimea codrilorŭ şi aşia să devină mâncarea vr'unuĭ animalŭ, carele nu l'arŭ respecta ca şi Eliseŭ, ca pre stăpânulŭ codrilorŭ.

Eliseŭ însă, pre cândŭ nişce aşia socotinţĭ se succedaŭ cu răpegiune în capulŭ cuconaşuluĭ, îmflându-şĭ cimpo-

www.dacoromanica.ro

iulŭ se apropia din ce în ce, întonândŭ aria cea eroică românéscă:

Pomŭ, pomŭ, pomŭ!
Pomŭ, eramŭ-eŭ pomŭ!

Vr'o 30 de arborĭ póte maĭ despărţiaŭ pre Tache de Eliseiŭ: nu era déră timpŭ de perdutŭ, cuconaşulŭ preferă maĭ bine să-ĭ intre o sută de spinĭ în trupŭ decât să scape o ocasiune aşĭa de favorabilă, adică ca în nefiinţa tătucă-sĕŭ, să se întâlnéscă cu Raluţa; decĭ, se aruncă, păşindŭ, sărindŭ, cum putu maĭ bine, prin desimea şi spinişulŭ celŭ mare alŭ codrilorŭ şi nu se opri decâtŭ când se creḑu destulŭ de departe de cărare. Atuncĭ scoţêndu-şĭ spiniĭ, când din mânĭ când din picióre, se orientă spre bordeiŭ, déră nu făcu 20 de paşĭ şi se opri pre malulŭ unuĭ pârîŭ turbure şi glodosŭ ca Bahluiulŭ, iubite lectorule.— Era cu neputinţă să-lŭ pótă sări, după cum cu neputinţă era şi de alŭ trece pre vr'o punte, fiă îngustă măcarŭ câtŭ *Puntea Raiuluĭ*, căcĭ nu era nicĭ unicica.

Cuconaşulŭ strînse din pumnĭ şi scrîşni din dinţĭ cât putu maĭ tare de ciudă, déră fiindŭ că nu puté face altŭ ceva maĭ rĕŭ afurisituluĭ părîiaşŭ, se otărî să se urce în susulŭ luĭ, în speranţa de a găsi, séŭ vr'unŭ locŭ unde malurile să fiă maĭ apropiate unulŭ de altulŭ, séŭ vr'o punticică cât de sucită şi îngustă.

Speranţa cuconaşuluĭ fu îndestulată: n'arŭ fi pututŭ ḑice unŭ Tatălŭ-Nostru în timpulŭ câtŭ mérsă până ce dete de unŭ locŭ, unde, unŭ muritorŭ ca Tache, de pre malulŭ disperanţeĭ ş'alŭ osândireĭ, n'avé trebuinţă de cât de maĭ multă putere şi eserciţiŭ decât avé acesta, ca prin o asvârlitură de trupŭ sĕ se arunce pre malulŭ speranţeĭ ş'alŭ amoruluĭ *eternŭ*, pre malulŭ fericireĭ, pre care Tache în vanŭ o căuta pre malulŭ nostru, de unde *legile* şi prejudecăţile séŭ neghiobiile societăţilorŭ actuale, alungară pentru ca să nu maĭ vină decât cândŭ nu numaĭ se va ḑice la biserică, déră se va şi face aceea ce să ḑice aşĭa de filosoficeşce la ea:

www.dacoromanica.ro

„Să iubimŭ uniĭ pre alţiĭ ca într'unŭ gândŭ să măr-
„turisimŭ . . . . “

Écă acolea baza *societăţeĭ celeĭ universale,* ce ni-a promisŭ Mântuitorulŭ ; éca principiulŭ şi fondamentulŭ lumeĭ, până acuma numaĭ ideale, turma cea unică a păstoruluĭ adevĕratŭ; écă în câte-va cuvinte resturnate şi nefolositóre tóte *codurile de legĭ*, făcute de *ómenĭ* pentru *ómenĭ*, legĭ carĭ sunt bune numaĭ cât vorŭ fiinţa societăţile actuale, dér carĭ vorŭ peri ca fumulŭ, ca vanităţile, când legea va fi cea divină şi republicană stabilată de dulcele Isusŭ pre *amorulŭ de D-ḑeŭ* şi *în D-ḑeŭ;* când, ḑicŭ, codulŭ de lege va face locŭ coduluĭ divinŭ, cărţeĭ tutulorŭ timpurilorŭ trecute, presinte şi venitóre, când în fine judecătorŭ, presedinte, etc., va fi *totŭ însulŭ*, în féta *altaruluĭ dreptăţeĭ*, uniformă *frăţia* şi însemnŭ crucea; judecătorĭ care vorŭ asculta de *legea legilorŭ*, care nu cere formalităţĭ (totŭ-d'auna pré lungĭ) şi înfiinţărĭ de acte *şnuruite* şi *scripisite* . . . ci numaĭ o frăţéscă sfătuire în secretŭ a greşituluĭ (carele şi elŭ póte s'o dée judecătoruluĭ la trebuinţă şi astŭ-felŭ să devină şi elŭ judecătorŭ), sfătuire repetată la neascultate, de féţă cu martorĭ fraţĭ şi maĭ în urmă în féţa *bisericeĭ întregĭ*, adică adunarea tutulorŭ ómenilorŭ! . . Aşĭa *greşitulŭ* va fi judecatŭ de tótă *lumea*, şi nevrêndŭ s'o asculte, va fi în genere cunoscutŭ de păgânŭ şi vameşŭ, pedépsă grozavă, pedépsă mortală pentru unŭ omŭ din lumea morală (la care tindŭ aḑĭ fără să vré tóte lucrările statelorŭ creştine din Europa), pedépsă, care vouĕ celorŭ deprinşĭ cu *spânzurătórea*, *ţepe, ghilotine* etc, vĕ provócă surîsulŭ pre buze şi vĕ silesce să daţĭ din umere căinândŭ pre *ómeniĭ ceĭ de trébă*, *carĭ vorŭ fi pre timpurile acele*, *când codulŭ lorŭ îndurătorŭ va încuragia esistenţa a miĭ de scelerаţĭ!* (1) Dér nu, prevĕḑĕtorule filosofistŭ, nu, vĕ înşelaţĭ : nu póte fi

(1) Aste sunt din cuvêntŭ în cuvêntŭ vorbele unuĭ domnişorŭ de modă . . carele nevĕḑêndŭ ceva maĭ nobilŭ decât de a avé oglindă în fundulŭ pălărieĭ şi de a se cocoţa neîncetatŭ, bătĕ toba cu elocventa-ĭ limbuşóră că lumea morală e numaĭ unŭ visŭ secŭ! . . Ce înţelepciune! maĭ te-aşĭ numi unŭ alŭ II-lea Gură de aurŭ!

www.dacoromanica.ro

maĭ mare pedépsă pentru unŭ sufletŭ mare și nobilŭ, cum sperezĭ că vorŭ fi tóte atuncĭ, decât isgonirea și ura întregeĭ omenirĭ!..

Dér, aleŭ! ce amŭ făcutŭ? In câte m'amŭ încurcatŭ pentru ca să spunŭ, că Tache, cu maĭ multă putere decât avé, arŭ fi pututŭ sări pre cela malŭ!

Când amŭ ḑisŭ că cu *maĭ multă putere decât avé*, cetitorulŭ să nu socótă că cuconașulŭ Tache n'a avutŭ curagiulŭ d'a întreprinde esercițiulŭ acesta cam silitŭ și, ḑĕŭ, mĕ jurŭ pre amêndoĭ ochiĭ tĕĭ ceĭ dulcĭ și negri, frumósă brunetă cetitóre, și pre aĭ tĕĭ ceĭ mândri și dragĭ ca cerulŭ, frumósă blondinetă, ḑĕŭ mĕ jurŭ, că cuconașulŭ Tache dădé, prin urmarea sa de astăḑĭ, o dovédă fórte mare de curagiulŭ ce-ĭ insuflă amorulŭ. Unŭ așia eroŭ e demnŭ și de amorulŭ vostru cochetelorŭ romăncuțe și vĕ sfătuescŭ să nu-lŭ scăpațĭ din mână, când vi se va arĕta în lumea vóstră. Astăḑĭ însă, bine-voițĭ a-ĭ ajuta sĕrmănelului să scape din mĕlulŭ celŭ grozavŭ în care să scaldă fără să vré!!..

— Cum? a căḑutŭ în părîŭ? strigă din compătimire bruneta mea lectóre.

Cuconașulŭ Tache mĕsurase c'unŭ ochiŭ destulŭ de englezescŭ distanța dintre malurĭ, îșĭ făcuse semnulŭ sânteĭ crucĭ de treĭ orĭ ș'apoĭ după vr'o câte-va aventârĭ se aruncă în spațiŭ... O urmă de piciorŭ maĭ trebuia ca să strĕbată în eternitate... Ba că chiarŭ, în eternitate! nu, ce în fundulŭ glodului celuĭ maĭ móle, căcĭ nu ajunsese malulŭ decât cu vêrfulŭ piciorului și lunecândŭ făcu uștiulucŭ în părîŭ!..

Douĕ malurĭ nalte, maĭ de douĕ orĭ decât dênsulŭ, deveniră orizonulŭ sĕŭ; în susulŭ și în josulŭ apeĭ, glodŭ și apă!.. Cuconașulŭ înțelese astă dată că se trecuse de șégă. decĭ, tremurândŭ de frigŭ și opintindu-se cât puté ca să-șĭ pótă desfinge piciórele înglodate până la brâŭ în mêlŭ, începu a scânci din tóte puterile.

Nimene însă nu alerga la scănciturile luĭ.

Cu tóte aceste puținŭ încă și nóptea avé să acopere

www.dacoromanica.ro

lumea cu negrulŭ sĕŭ vĕlŭ; atuncĭ miĭ de reflesiunĭ năvălură cu o răpegiune estraordinară, în mintea băiétuluĭ urşĭ, lupĭ, apăréŭ unulŭ după altulŭ imaginaţiuneĭ séle i se păré că-ĭ rânjescŭ, că-ĭ urlă de pre malŭ dintre tufarĭ, ba de vr'o câte-va orĭ îşĭ pipăi mâna séŭ piciorulŭ, ca să se asecureze de nu cum-va trebue să le cânte veciniica pomenire şi să le caute în stomaculŭ vr'unuĭ şérpe de carĭ-i se păré că şueră sub malurĭ . . .

Plânse cuconaşulŭ o bucată de timpŭ, déră şi lacrimele se finescŭ, ca tóte de pre lume. Tache atuncĭ se împetri la inimă şi cu curagiŭ se decise a aştepta ajutorulŭ cerescŭ. I clenţenise cât-va timpŭ dinţiĭ de frigŭ, déră curêndŭ trupulŭ i se deprinsă şi su frigulŭ, căcĭ maĭ amorţi, cum rĕutăţile ne amorţescŭ cugetulŭ. . .

Nóptea între aceste sosi în completŭ şi cuconaşulŭ Tache era în culmea cea maĭ naltă de disperanţă. In vanŭ după multe osteneli isbutia aşĭ scóte câte unŭ piciorŭ din cleiosulŭ mĕlŭ, căcĭ îndată luneca cu celŭ-l-altŭ şi se culca pre spete aşia de adâncŭ încât trebuia, maĭ să înnóte ca să se ridice érăşĭ în posiţiunea d'ântêe; în fine nimicŭ nu isprăvia.

Dér nóptea înainta cu paşĭ uriaşĭ, şi cerulŭ se acoperia cu norĭ negri şi vêntulŭ desprinţêndŭ galbenele frunţişóre ce maĭ foşniaŭ în arborĭ, aducé pre întinsele-ĭ aripĭ, accentele de tânguire rĕtăcite în spaţiurĭ, accente scăpate prin visurĭ de păsĕrelele nopturne, éră aerulŭ devinia greŭ şi totulŭ în natură vestia uă furtună mare. Intunecoşiĭ creţĭ aĭ mantaleĭ nopţeĭ se 'ntinseră cu desĕvêrşire şi eraŭ cu atâta maĭ grozavĭ cu câtŭ eraŭ măriţĭ de noriĭ posomorîţĭ ce 'nvĕlaseră totŭ orizonulŭ.

De odată, pre când cuconaşulŭ amorţit cu totulŭ de frigŭ, începuse a se rătăci în reflecsiunile séle, vêntulŭ aduce până la urechile luĭ, lătratulŭ unuĭ câne ce trebuia să fiă în apropiere.

Pentru celŭ ce se luptă cu valurile unŭ paiŭ i se pare pluta pre care are să-şĭ afle scăparea, se acaţeră de elŭ şi acesta e în stare a-ĭ îndoi puterile; cu o clipă maĭ na-

www.dacoromanica.ro

inte cuconaşuluĭ i se păré că are să rescumpere *pĕcatele părinţescĭ*, când acuma lătratulŭ unuĭ câne lŭ trezesce şi-ĭ dă atâta putere, — o! divină speranţă! — în cât să ridică pre picióre şi póte a chiăma în ajutorŭ, destulŭ de tare ca să fiă auḑitŭ şi la 1000 de paşĭ de la părîŭ.

Câte-va secunde după ce Tache scosese vr'o treĭ chiuiturĭ, unŭ dulăŭ negru îşĭ făcé sémă lătrândŭ la cuconaşŭ, de pre malulŭ părîuluĭ, şi câte-va secunde după câne, cu puşca de-a umere, striga Eliseiŭ pădurarulŭ:

— Cine-ĭ acolo, mĕ? — N'auḑĭ mĕ?... cine-ĭ acolo?

IX.

UNDE SE PÓTE VEDÉ CUM NEVOIA ÎNTRODUCE EGALITATEA INTRE BOERI SI TERANI, SI UNDE SE MAI PÓTE VEDÉ INCA UNU AMICU SINCERU.

Pădurarulŭ nu putu opri unŭ hohotŭ rĕsunătorŭ, cândŭ cunoscu în persóna înglodată pre cuconaşulŭ Tache.

— Da bine, ce cauţĭ acolo, cuconaşule, întrebă elŭ în fine, ce? singurŭ escĭ? unde-ĭ Vasile? maĭ adaosă elŭ prin mizloculŭ murinduluĭ sĕŭ risŭ, descingêndu-şĭ brăulŭ celŭ verde şi lungŭ ce-lŭ încingea.

— Suntŭ singurŭ, respunsă cuconaşulŭ, căcĭ bietulŭ Vasile, se ḑice c'a furatŭ nişte parale şi-ĭ închisŭ... bietulŭ băiétŭ?..

Şi ḑicé aceste cu unŭ aerŭ de părere de rĕŭ, în cât orĭcare altulŭ în loculŭ pădurariuluĭ, arŭ fi luatŭ de sinceră compătimirea luĭ.

— Şi ce făceaĭ pre aicĭ?.. pre aprópe de bordeiŭ, adaosă a întreba pădurarulŭ, surîḑêndŭ.

— Ce făcémŭ?... ea... vrémŭ să vênezŭ ceva.... D'apoĭ bine e aprópe bordeiulŭ d-le de aicĭ?

— D'apoĭ aĭ maĭ fostŭ şi aḑĭ diminéţă la vênatŭ, ḑise bĕtrânulŭ, clătinândŭ din capŭ. Apoĭ dându-ĭ unŭ ca-

www.dacoromanica.ro

pĕtŭ alŭ brăuluĭ şi îndemnându-lŭ să se ţină de dînsulŭ bine, lŭ trase afară pre malŭ, nu fără multă ostenélă.

— D'apoĭ ce aĭ lăsatŭ puşca? unde ţi-e puşca? întrebă Eliseiŭ, vĕḑêndu-lŭ fără de dînsa.

— Puşca? respunse cuconaşulŭ, îngăimândŭ, puşca? e în glodŭ, ea colo . . .

Dér ea era a casă în cuiŭ.... Şi cu tóte aceste cuconaşulŭ tache, avu atâta prevedere, ca să pótă a socoti de sigurŭ că Eliseŭ nu va fi atâta de îndatoritorŭ ca să se vîre chiarŭ îndată în nămolulŭ pârăéşuluĭ spre a i-o scóte. In faptă Eliseŭ i promisă numaĭ că-ĭ va căta-o a doua ḑi, asigurându-lŭ că apa pârîéşuluĭ e prea mică ca s'o pótă mâna maĭ departe şi că nimenĭ nu póte da de dînsa până mânĭ.

Apoĭ elŭ lŭ luă de mână şi-lŭ sculă ca să-ĭ urmeze, déră piciórele i eraŭ sgribulite şi recăḑu îndărătŭ. Pădurarulŭ se vĕḑu nevoitŭ să-lŭ iée de subţiorĭ şi aşĭa elŭ dinapoĭ, cuconaşulŭ dinainte, maĭ multŭ pre susŭ, ajunseră la bordeiŭ, după vr'o câţĭ-va paşĭ.

Acolo unŭ focuşorŭ bunŭ lumina în vétră, totŭ lăuntrulŭ; céunulŭ de mămăliguţă clocòtia pre focŭ. Eliseiŭ puse pre cuconaşŭ pre o laviţă lîngă vétră, şi-lŭ îndemnă să se desbrace ca să-ĭ pótă usca vestmintele. Atuncĭ unulŭ câte unulŭ ele fură rase de mĕlŭ, ş'apoĭ întinse pre pripiciulŭ fornuluĭ (hornuluĭ). După care bĕtrânulŭ Eliseĭ, în aşteptarea uscăreĭ lorŭ, puse sare şi câţĭ-va pumnĭ de făină din covăţica de pre fornŭ şi preste câte-va minute o mămăliguţă de popuşoĭ noĭ galbenĭ ca aurulŭ, fumega ca unŭ vaporŭ, pre fundulŭ de lemnŭ. Brânză era de ajunsŭ frământată şi bătută la putină de Raluţa. Eliseĭ punêndŭ tóte câte trebuiaŭ pre o mĕsuţă rotundă, pre patulŭ Raluţeĭ, scóse din sicriaşŭ unŭ şipuşorŭ cu rachiŭ pre care lŭ înfăţişă cuconaşuluĭ. Acesta însă refuză, éră pădurarulŭ urându-ĭ sănătate, gălgăi din elŭ o duşcă şi oţerindu-se încă, lŭ pofti la mésă. Mămăliguţa împrăştiază unŭ mirosŭ aşĭa de dulce încâtŭ cuconaşulŭ nu putu refuza: după câte-va minute de egali-

www.dacoromanica.ro

tate între boierŭ şi ţĕranŭ, mămăliguţa şi brânza de pre talerulŭ celŭ roşŭ de lutŭ, dispăruseră; dulăiĭ ceĭ doĭ dedéŭ fine operaţiuneĭ.

Când tóte uneltele ce serviseră la pregătirea cineĭ, fură reaşezate pre la locurile destinate lorŭ de cătră Raluţa, bĕtrânulŭ maĭ aţîţă foculŭ şi frecă cât putu maĭ bine vestmintele cuconaşuluĭ.

Acesta se reîmbrăcă.

Peste o jumĕtate de oră după aceea cuconaşulŭ era în camera sa din locuinţa părintéscă, unde găsise o mustrare nedeajunsŭ demnă de fapta sa, căcĭ numaĭ căcĭ a eşitŭ la preâmblare singurŭ, fără de voiă putuse fi înformatŭ băbacă-sĕŭ şi déră numaĭ pentru pasulŭ acesta lŭ mustră. Inainte de a da capĕtŭ aventureĭ înamoratuluĭ nostru, trebue să maĭ spunemŭ că elŭ nu putuse a se stăpâni să nu întrebe cât maĭ pe departe unde e Raluţa, de nu o vĕḑuse la bordeiŭ.

Şi sperezŭ că cetitorulŭ n'a uitatŭ că pădurarulŭ o socotia la cumnată-sa, pre când noĭ am lăsat-o în braţele luĭ Vasile...

Când furtuna începuse cu furia ce am descris-o la ocasiunea când am găsitŭ pre fetiţă în şétra Marieĭ, bĕtrânulŭ Eliseĭ era departe numaĭ vr'o 30 de paşĭ de şétra acésta, elŭ se găsia în o şétră a unuĭ ferarŭ ţiganŭ, care i potcovise de cu ḑiuă nisce ciobote, şi istorisia familieĭ acestuia întâmplările luĭ Vasile, pre care i le istorisise şi luĭ unŭ ţigănuşŭ, la curte, când însoţi pre Ţache.

Bĕtrânulŭ însă, după cum se esprima elŭ, puné mare lucru că Vasile nu-ĭ vivovatŭ.

Aceste reflecsiunĭ ale naratoruluĭ evenimentuluĭ se primiaŭ cu mare plăcere de cătră ţiganiĭ de féţă, éră maĭ cu sémă de cătră doĭ flăcăĭ tinerĭ, din carĭ cu unulŭ am făcutŭ cunoscinţă maĭ de cu ḑiuă, căcĭ e Tóderŭ, éră cel-l-altŭ unŭ frate maĭ micŭ alŭ sĕŭ.

Acéstă şétră era a părinteluĭ acestorŭ doĭ mândri flăcăĭ.

www.dacoromanica.ro

Nóptea era înaintată, déră Eliseĭ nu puté să se ducă a casă încă, căcĭ ploua fórte tare. Decĭ împrejurulŭ focului asculta istoriile ţiganeĭ celeĭ bĕtrâne, care-şĭ frigé degetele eĭ negre îndesândŭ necontenitŭ unŭ cărbune în luléoa cea scurtă şi arsă, din care pufăia.

Intre aceste, fără ca cineva să bage de sémă, atâta eraŭ de atentivĭ la istoriile bĕtrâneĭ, amêndoĭ flăcăiĭ se făcuseră nevĕḑuţĭ.

După v'o douĕ ore de la dispariţiunea flăcăilorŭ, în atreia şétră de la acea a părinţilorŭ sĕĭ, Tóderŭ, ajutatŭ de frate-sĕŭ şi de o fétă, pilia cu putere fierulŭ desonorătorŭ ce încingea gâtulŭ luĭ Vasile. Eĭ spărseseră grajdulŭ în carele jăcé acesta şĭ acuma încă fără cunoscinţă deplină, lŭ luaseră pre umeriĭ lorŭ şi-lŭ aduseseră sub şétra, unde de cu ḑiuă am vĕḑutŭ făcêndu-se operaţiunea cu sita.

Acolo, după multe ajutorurĭ ce i se dădură îşĭ veni în sine cu desĕvârşire, déră îndată, nu fără multă ostenélă lŭ putură împedeca de a se reîntórce înapoĭ. Numaĭ numele mameĭ séle lŭ putu face să priméscă, ba chiarŭ în nóptea aceea se fugă undeva, promiţêndu-ĭ că eĭ singurĭ vorŭ îngriji de mămucă-sa, până ce va fi în stare să-lŭ pótă găsĭ.

Vasile, amŭ ḑis'o, se înduplecă la fugă, dér cetitorulŭ l'a vĕḑutŭ apoĭ în şétra Marieĭ lîngă Raluţa.

X.

PORNIREA UNUI SUFLETU SPRE LIBERTATE.

Plângĭ, o! sufletulŭ meŭ! plângĭ tóte lacrimele ochilorŭ tĕĭ!... căcĭ cânele a urlatŭ dinaintea şétreĭ Marieĭ, căcĭ cocuvéoa a cobitŭ pre boldulŭ şétreĭ Marieĭ... căcĭ din cerurĭ, s'a maĭ stinsŭ o stelă mică în eterŭ!.. O stelă? Óre Maria avé şi ea o stelă pre bolta ceruluĭ, ea, o urgisită róbă? O stelă? Óre Maria nu era chiarŭ, o stelă pre pămêntŭ? Aşĭa, ea era stelă, déră ca acele ce-sŭ eternŭ

www.dacoromanica.ro

învĕluite în munţĭ de norĭ, ca acele, carĭ rătăcinde în calea lor, ş'o căutaŭ luminândŭ alte lumĭ, alţĭ secolĭ şi déră alte societăţĭ!...

O! Marie, sufletŭ chinuitŭ, spune-mĭ, simţescĭ tu strângêndu-ţi-se mâna de mâna cea divină a D-ḑeŭ-Omuluĭ?— Cunoscĭ tu şopta ce-ţĭ trimite prin raza vr'uneĭ steluţe, cunoscĭ tu în ea vócea luĭ cea dulce, vócea care ţĭ-a servitŭ de mântuire, de stâncă pre care să scapĭ de câte orĭ furtuna cea teribilă a sclavieĭ şi vêntulŭ rece alŭ vicisitudinelorŭ vieţeĭ, îţĭ fărămaŭ de rocurĭ debila barcă pre care sórta ţĭ-o maĭ lăsase, ca fără de portŭ şi scopŭ, până la cea maĭ de pre urmă bătaiă a sînuluĭ tĕŭ s'o cârmuescĭ? Oh! spune-mĭ, femee simplă, tu, care eştĭ aḑĭ la marginea eternităţeĭ, spune-mĭ décă măcarŭ acolo, veĭ fi liberă, pre lîngă părintele eternităţilorŭ, spune-mĭ de sunt şi acolo stăpânĭ, deosebirĭ, judecătorĭ, robĭ? spune-mĭ de sunt şi pre acolo diferinţĭ de naţiunĭ, de clase? de sunt ortodocsĭ, catolicĭ, protestanţĭ, orĭ de-ĭ o turmă de fraţĭ în *D-ḑeŭ*, închinatŭ şi măritŭ în spiritŭ şi adevĕrŭ!!...

Aşĭa, spune-mĭ décă cuconulŭ Gorjănilă, în loculŭ unde *te pornescĭ*, maĭ póte avé putere asupra ta? de va maĭ puté dispune de tine ca de lucrulŭ sĕŭ!... spune-mĭ de sunt ş'acolo legile nóstre, ale pămêntenilorŭ! numeşce-mĭ miniştriĭ ce ajută în guvernare pre Impĕratulŭ celŭ mare... spune-mĭ încă de maĭ domnescŭ acolo avuţiile, mândriile, şi neghiobiile aurite? spune-ne în fine, décă egoismulŭ e filosofia celora de acolo, precum elŭ e pre aice a tuturorŭ secolilorŭ presinţĭ şi trecuţĭ?!.

Maria e bolnavă rĕŭ, iubite cetitorule! o óră încă şi cuconulŭ Gorjănilă va puté şterge numele eĭ din fóia de zestre, fără ca să fiă pututŭ publica prin guvernŭ aflarea *fugiteĭ róbe*, după fisonomia alăturată de şi astă dată va puté ḑice cu dreptŭ cuvêntŭ că-ĭ a sburatŭ *moşia!*.. maĭ alesŭ că mĕ temŭ că degéba arŭ apela la *tronulŭ D-ḑeescŭ*, trădarea sufletuluĭ eĭ, pre puterea *documente-*

www.dacoromanica.ro

lorŭ ce păstréză, de *neprihănita şi vecĭnica stăpânire* a sa asupra trupuluĭ şi sufletuluĭ eĭ...

Să lămurimŭ însă maĭ bine acele ce se petrecŭ în cortulŭ tĕŭ, Mario, în comorile ce laşĭ pămêntuluĭ, căruia nu-ĭ datorescĭ nimica decât c'o mână de ţĕrînă pre care curêndŭ i veĭ înturna-o.

E nópte încă. Găinuşa, susŭ pre cerŭ, se alungă cu stela nopţeĭ ce fâlfâe măréţă plutindŭ alene în valurĭ aburoşĭ elasticĭ, coloraţĭ violetŭ de razele escorteĭ séle celeĭ numeróse de steluţĭ. Se pare că-ĭ chiarŭ nóptea cea frumósă când cerurile se deschidŭ în medulŭ nopţeĭ ca să cunóscă în copilulŭ din esle pre împĕratulŭ cerurilorŭ şi alŭ pămênturilorŭ! Tótă picătura ce alunecă pre galbenele frunde ale arboruluĭ, e o perlă scumpă ce strĕluceşce pre coróna Luĭ... Totŭ frémătulŭ şi sclipitulŭ făcliilorŭ ce se aprindŭ şi se stingŭ în spaţiurĭ, totŭ noraşulŭ rubinosŭ ce alunecă pre orizonŭ şi se pare că sărută cimele munţilorŭ; tótă nota ce sbóră pre aripele *îngânătoruluĭ*, scăpată de păsĕruică prin visŭ... sunt instrumente divine ce laudă pre D-deŭ!..

— „Raluţo, pentru D-deŭ, maĭ rĕmâĭ încă, oh! rĕmâĭ o clipă încă... Audĭ tu, cum ţipă cucovaia pre la chiotorile şetreĭ?.. stăĭ să alungŭ cânele cela, audi-lŭ cum urlă de cobitorŭ!... Raluţo, eŭ séŭ Maria o să murimŭ în astă nópte!!.. "De astŭ-felŭ fură vorbele luĭ Vasile, când fetiţa trezindu-se în braţele luĭ voi să fugă.

Ca unŭ ferŭ arsŭ trecé prin inima fetiţeĭ la fiă-care cuvêntŭ ce eşia din gura flăcăuluĭ. Ea acum nu maĭ cerca să fugă, ci din contra din ce în ce i se păré că nu ţine destulŭ de strânsŭ în mânile séle capulŭ luĭ... Decĭ ea lŭ lipia de sînu-ĭ, ce-ĭ bătĕ cumplitŭ la ideea că va să fiă silită să schimbe curêndŭ o aşia de dulce posiţiune.

— Tu mĕ iubescĭ, Raluţă, i dice Vasile, ţintindu-şĭ ochiĭ sĕĭ stinşĭ în aĭ eĭ, carĭ notaŭ în lăcrimĭ, aşia tu mĕ iubescĭ... şi eŭ te iubescŭ, numaĭ D-deŭ scie cât! dér audĭ tu, inima mea, audĭ tu, férele care-mĭ trimite stăpênulŭ meŭ pămêntescŭ?... Oh! Raluţă! audĭ tu

www.dacoromanica.ro

óre cum pîrâe și plesnescŭ, carulŭ, cofele... totŭ de aice?.. Semnŭ rĕŭ! veḑĭ tu, sufletulŭ meŭ, semnŭ rĕŭ: mama e în brațele morțeĭ! Ea sĕrmănica, mi-a datŭ viéță, pentru ca astăḑĭ s'o vĕdŭ dându-și sufletulŭ, fără să-ĭ potŭ da altŭ ajutorŭ, decât să-ĭ grăbescŭ închiderea ochilorŭ prin ticăloșiile mele! căcĭ curêndŭ vorŭ să mĕ osândéscă, Raluțo, pentru c'amŭ fugitŭ, pentru c'amŭ venitŭ să daŭ cea maĭ de pre urmă sărutare femeeĭ care m'a purtatŭ în sînurile séle, care m'a deprinsŭ a pronunța numele luĭ D-ḑeŭ, și a servi cu credință pre călâiĭ eĭ și curêndŭ și aĭ meĭ!

Totŭ sângele sbucnia în vinele luĭ Vasile, când ḑicé cuvintele aceste, din care fetița nu puté înțelege decât puține, de și ea plângea, când surprindea vr'o lacrimă în ochiĭ băiétuluĭ, de și-și încreția și ea senina-ĭ frunte și strîngea din pumnĭ, când așia vedé că făcé Vasile.

Dér Vasile, rostise cu atâta putere și disperanță frasele din urmă, încât Maria se trezi, însă vaĭ! în ce posițiune și pentru cât de scurtŭ timpŭ!..

— Vasile, tu totŭ aice eștĭ Vasile? ḑicé ea, căutându-lŭ cu privirea-ĭ rătăcită.

Și Vasile uita cât e de stâlcitŭ, pentru ca să sară răpede la căpătêiulŭ eĭ, unde apucândŭ mâna cea deșirată a mameĭ séle, o săruta...

Razele luneĭ, care era pre la mizloculŭ căieĭ séle, strĕbătêndŭ prin bortele lăvicerilorŭ, încununaŭ capulŭ eĭ, și luminându-ĭ féța sa palidă, îngrozi pre Vasile.

— Oh! D-ḑeulŭ meŭ, ți-e maĭ rĕŭ mămucuță!.. se grăbi elŭ a ḑice.

— Ba nu, nu, drăguțulŭ meŭ, mi-ĭ multŭ maĭ îndemână, fu rĕspunsulŭ eĭ.

Și de-odată ea întinsă mâna c'o putere dișănțată pentru dênsa, arĕtândŭ o bortă a lăviceruluĭ pre unde isvoriaŭ gerbiĭ de raze luminóse.

— Veḑĭ tu, băiete, ḑicea ea cu o vóce misteriósă de și stinsă, veḑĭ tu, colo... uite ce stelă frumósă!.. en veḑĭ, veḑĭ.. uite cum crește steluța, uite, s'a prefăcutŭ în

www.dacoromanica.ro

unŭ flăcăŭ mândru, par-că-ĭ unŭ împĕratŭ ..... aşĭa că are cruce de lemnŭ în mânĭ? uite bine, par-că-ĭ crucea mea din sicriaşŭ..... Dómne, cât e de frumosŭ!.. Da! uite Vasile, uite că-ĭ luminosŭ ca unŭ sóre... şi-şĭ întinde mânile... *mĕ chiamă*... Lasă-mĕ să mĕ ducŭ, că mĕ chiamă, îţĭ ḑicŭ băiete... uite, mĕ aştéptă!..

— Mamă! mamă! făcé băiétulŭ ne-încetatŭ, în culmea cea maĭ mare a disperaţiuneĭ, vĕḑênd-o în delirŭ; mămucă, d-le ţi-ĭ maĭ rĕŭ!.

— Mi-ĭ maĭ rĕŭ? da nu veḑĭ că mi-ĭ bine, nu mĕ dóre nimica... da lasă-mĕ 'ţĭ ḑicŭ, mĕ copile, că mĕ aştéptă... orĭ aide cu mine!. Veḑĭ tu, Vasilică, par'că aista sémănă să fiă bunŭ stăpânŭ.... uite cum se cată de cu bunătate la noĭ!.. Ḑĕŭ! aidemŭ Vasile.... aide, orĭ lasă-mĕ...

— O! D-ḑeule! fiĭ îndurătorŭ pentru biata mea mamă!..

— Da unde eştĭ tu, băeţele? ce? mĕ laşĭ şi tu?..

— Mămucă, eŭ suntŭ aicĭ, mămucuţă!..

Vasile strângea mâna mame-seĭ maĭ tare, ca să pótă înţelege din care parte-ĭ elŭ, dér ea, cu ochiĭ painjiniţĭ şi rătăciţĭ, necontenitŭ se părea că urmăresce pre tênĕrulŭ dintre stele.

— Unde, aicĭ?.... oh dómne! cine arŭ fi pututŭ crede că elŭ n'are să viă să mĕ védă astăḑĭ, când am să mĕ pornescŭ.

— Eŭ suntŭ aicĭ, mămucuţă, ḑice Vasile, sbucnindŭ în lacrimĭ de disperanţă, uite.... uite, mămucă, Vasile alŭ d-téle e aicĭ, te strânge de mână...

— Tu eştĭ Vasile alŭ meŭ? tu?.. o! nu!.. fugĭ!.. fugĭ!.. tu eştĭ nelegiuitulŭ, care mi l'aĭ pângăritŭ, spuindu-ĭ că-ĭ furŭ! furŭ elŭ! oh D-ḑeule!..

Şi-şĭ trăgea din tóte puterile ce maĭ avé mâna sa din a băiétuluĭ.

Vaĭ, Raluţă! ea nu mĕ maĭ cunósce!... strigă elŭ cu unŭ ţipĕtŭ, carele făcu pre fetiţă ca, înlemnită, cu mânile încleştate una în alta, se tremure ş'apoĭ să plîngă

www.dacoromanica.ro

cu suspinurĭ, privindŭ norii ceĭ posomorîţĭ carĭ se rostogoliaŭ pre féţa sĕrmanuluĭ copilŭ.

— Bădiţă! făcu ea în fine, c'o vóce tremurândă şi neesprimabilă de rugăminte.

— S'a sfârşitŭ!.... vreŭ să morŭ, aşĭa, vréŭ să morŭ ea nu mĕ maĭ cunósce...

— Tu eştĭ Vasile? ḑise Maria, după câte-va secunde de o tăcere grozavă, înturnându-şĭ capulŭ spre acesta, carele rĕmăsese înlemnitŭ în genuchĭ la căpĕtâiulŭ eĭ. Tu eştĭ, Vasile?

— Aşĭa! Aşĭa!! Ah! în fine mĕ cunoscĭ; aşĭa, mămucuţă, eŭ suntŭ!.. eŭ, Vasile, aḑaosă elŭ reapucândŭ mâna, care în disperarea sa o părăsise.

— Aşĭa că tu nu mĕ laşĭ? ḑise ea înturnându-şĭ privirile totŭ painjinite spre acesta.

— O nu! mămucuţă, eŭ suntŭ aicea, de multŭ, de multŭ!

— D-ḑeule! maĭ adaosă Maria, ţintindu-şĭ ochĭ éră la spărtura lăviceruluĭ.

Şi apoĭ o tăcere mornă se întinse în totŭ lăuntrulŭ şetreĭ.

De odată unŭ vêntŭ suflă grozavŭ, ca unŭ suspinŭ amarŭ, unŭ lemnŭ din cele ce sprijinia lăvicerile ce formaŭ şétra, pîrăi, plesni şi căḑu desprinḑêndŭ ş'o bucată de lăvicerŭ, apoĭ cânele urlă...

Maria readormise. Vasile o privi răpede, apoĭ înturnându-şĭ ochiĭ spre Raluţa, amêndoĭ tresăriră.

Tóte apoĭ reintrară în liniste profundă. De multŭ trecuse óra când esŭ din mormêntŭ strigoiĭ cu secriile pre capŭ.

— Totŭ aice eştĭ, măĭ omule? fugĭ sĕrmane!.. fugĭ!.. strigă în acelŭ momentŭ, înainte încă de a intra sub şétră, flĕcăulŭ Tóderŭ; fugĭ, căcĭ amŭ vĕḑutŭ venindŭ într'acóce pre vĕtafulŭ cu o mulţime de ómenĭ, plécă cât e timpŭ încă, ḑise elŭ, luândŭ pre Vasile de mână şi cercândŭ alŭ împinge afară din şétră...

— Eŭ să fugŭ! când mama nu are să maĭ trăéscă

www.dacoromanica.ro

póte nicĭ o óră? eŭ să fugŭ? să lasŭ trupulŭ eĭ în mâna calăilorŭ?... nu! vréŭ să ședŭ. Și ḑicêndŭ încă se crampona cu mâna cea-l-altă ce-ĭ era liberă de leuca caruluĭ. In vanŭ Tóderŭ îșĭ puné tóte puterile ca să-lŭ pótă trage, disperațiunea i dăduse o putere supranaturală, maĭ degrabă i-arŭ fi pututŭ scóte mâna din cotŭ decât să i-o discleșteze după leuca caruluĭ, carele era cu neputință să se nisce din locŭ, prinsŭ fiindŭ bine de țĕrușiĭ ce formaŭ cortulŭ.

— Nenorocitule! fugĭ!.. vreĭ tu să te omóre în bătăĭ... vorŭ să te schinjuéscă...

— Imĭ vorŭ face câte mi-aŭ maĭ făcutŭ!.. altă maĭ multŭ n'aŭ ce!...

— Orŭ să te închidă și nu-ĭ să maĭ poțĭ vedé pre măta nicĭ odată.

— Numaĭ décă m'orŭ puté lua de lîngă dênsa, și sloboḑi unŭ hohotŭ de ironiă nebunéscă.

— Fugĭ, bădiță Vasile, ḑise și Raluța, apucându-lŭ de brațŭ, fugĭ... auḑĭ că eștĭ perdutŭ...

— Și tu! și tu Raluță, m'alungĭ?... vreĭ să fugú!.. și tu m'alungĭ ca acesta?..

— Décă iubescĭ pre mămuca Maria, bădiță, décă mĕ iubescĭ! adaose ea maĭ încetinelŭ, fugĭ! ca să nu-țĭ facă vr'unŭ rĕŭ aceia.

— Plécă, Vasile, fugĭ!... cât e timpŭ în ·ă, décă iubescĭ pre amiculŭ tĕŭ, adaosă și Tóderŭ. Vasile se sbuciuma în nesciință ce trebue să facă.

— Eĭ bine, Raluțo, te iubescŭ și iubescŭ pre mama și tocma pentru că vĕ iubescŭ, pentru c'o iubescŭ pre femeea acésta pre care o veḑĭ murindă, vréŭ să morŭ cu dênsa. Nu! nu esŭ d'aice.

Raluțeĭ i se păru în mintea eĭ că elŭ are dreptate să urmeze astŭ-felŭ, de aceea tăcu.

In momentulŭ acesta se auḑi în apropiere vuetulŭ pasurilorŭ maĭ multorŭ ómenĭ și vêntulŭ aduse până sub șétră câte-va cuvinte grozave.

— Auḑi-ĭ, Vasile, fugĭ, póte că se maĭ fiă încă timpŭ,

www.dacoromanica.ro

fugĭ, apucă prin pădurĭ, căcĭ în altŭ-felŭ mĕ bagĭ la osândă şi pre mine, carele nu ţĭ-amŭ făcutŭ nicĭ unŭ rĕŭ.

— Fugĭ, tu!... scapă-te tu... eŭ amŭ să-ĭ aşteptŭ!

— Vuetulŭ pasurilorŭ se auḑi maĭ bine câte-va secunde, apoĭ nu se maĭ auḑi nimicŭ.

Intre aceste Maria se deşteptă.

Toţĭ tăcură o clipă s'o privéscă.

Vasile, întrebă ea cu o vóce maĭ liniştită de şi istovită, unde eştĭ tu, Vasile?—Dómne ce visŭ frumosŭ amŭ maĭ avutŭ! se făcé pare-că mĕ rătăcémŭ de mulţĭ anĭ în nisce codri deşĭ şi grozavĭ, umblamŭ totŭ prin spinĭ şi mărăcinĭ şi mĕ 'nspinamŭ până la sânge. De odată, pre cândŭ plângémŭ şi mĕ văicăramŭ, par'că aĭ venitŭ tu şi mi-aĭ datŭ crucea cea de lemnŭ, care a-ĭ făcut'o tu când eraĭ numaĭ de 9 anĭ şi pre care o amŭ colo, în secriaşŭ, şi pare că mi-aĭ ḑisŭ : na, mamă, sbóră cu dênsa de aice! şi de odată se făcé unŭ îngerŭ încă c'o cruce ca ş'a mea, şi îngerulŭ acesta îmĭ întindea braţulŭ ca să mĕ iée şi eŭ amŭ sburatŭ cu dênsulŭ până ce pre urmă s'a lăsatŭ într'unŭ locŭ frumosŭ, frumosŭ, cât nu-ţĭ potŭ spune. Atuncĭ te-amŭ căutatŭ şi pre tine şi nu te-amŭ pututŭ găsi, căcĭ rĕmăseseşĭ în codri. După aceea m'amŭ trezitŭ.

Vasile îşĭ preâmblă trista sa privire de la mamă-sa la Tóderŭ, fără însă a-şĭ ridica mâna de pre leucă.

Tóderŭ era indecisŭ de ce să facă.

— E unŭ visŭ ca tóte visurile, ḑise apoĭ Vasile, nu-ĭ nemica, mămăcuţă.

— Nu-ĭ nemica, ḑicĭ tu băiete? ba eŭ mĕ temŭ că mi se vestesce c'amŭ să morŭ.

— Să morĭ, d-ta mamă?.. en tacĭ!.. n'aĭ ḑisŭ că te simţĭ maĭ bine!..

— Aşĭa, aşĭa, dragă băeţele, dér veḑĭ tu şi bietulŭ tată-teŭ înainte de a muri ḑicé că nu-lŭ maĭ dóre nemica, şi sĕrmanulŭ, dismerdându-te încă, într'o séră, chiarŭ pre acuma, spre Vineрĭ, după ce mĕ puse să-ĭ cântŭ o

www.dacoromanica.ro

doină, ne sărută pre amêndoĭ și adormi! Eŭ socotémŭ că are să se maĭ trezéscă, dér elŭ murise!...

— Ce-ți maĭ aducĭ aminte și d-ta, mămucă, de tóte aceste!

-- Veḑĭ tu, dragulŭ meŭ, eŭ simțescŭ, nu sciŭ cum, c'amŭ să morŭ!.. astăḑĭ e Joĭ spre Vinerĭ... Póte că atuncĭ când va cânta cocoșulŭ..!

— Mamă!...

— Nu te întrista, căcĭ noĭ ne vomŭ vedé acolo, pre ceea lume... D-ḑeŭ e maĭ bunŭ decât stâpânulŭ de aice, elŭ nu mĕ va maĭ despărți de tine și acolo!... Dér cine-ĭ fetița ceea, care-ĭ cole, adaose ea ațintindu-șĭ ochiĭ spre Raluța. care stăté la picĭórele eĭ?

— Eŭ suntŭ, mămucă.... Raluța, féta luĭ Eliseiŭ, respunsă fetița, vĕḑêndŭ că Vasile în locŭ să rĕspundă, în distragerea sa o privia numaĭ dimpreună cu mamă-sa.

— A! aicĭ... Tu eștĭ, feticĕ? Vină încóce, apropieți puținŭ mâna de a mea... adaosă ea, după o mică pausă de cugetare.

Fetița o ascultă.

—Așĭa, acum dă-mĭ și pre a ta, măĭ băete, făcu ea suriḑêndŭ.— Bine, acum eŭ vĕ bine-cuvintezŭ, căcĭ amŭ înțelesŭ că vĕ iubiți! nu, nu vĕ apărați! șciŭ totŭ.. D-ḑeŭ să vĕ dée fericire, maĭ multă decâtŭ mie, și să trăiți maĭ multŭ de câtŭ mine, ḑice ea după ce împreunase, în mâna sa cea rece, pre ale tinerilorŭ copiĭ.

—Ba nu, mămucuță, ḑisă băiétulŭ sărutându-ĭ mâna cu intusiasmŭ, nu, tu veĭ trăi ca să te bucurĭ de viața copiilorŭ.

— Dér nu continuă, căcĭ îșĭ aminti ca de ce felŭ de viață a luĭ puté să se bucure ea.

Maria clătină din capŭ în semnŭ de neîncredere, apoĭ ḑisă luĭ Vasile să-ĭ dee crucea din sicriașŭ,

Raluța era să împlinéscă cererea Marieĭ, déră Vasile după ce aruncă asupra luĭ Tóderŭ o privire de odată și sĕlbatica și rugătóre, lasă mâna Marieĭ pentru carea se descleștase de la carŭ, și se grăbi a aduce în mânile mu-

www.dacoromanica.ro

mă-seĭ o cruce de vr'o douĕ palme de lungă, făcută din douĕ bucăţĭ de şindrilă prinse la mizlocŭ cu unŭ cuiŭ de ferŭ. Apoĭ reîngenuchiă la căpĕtêiulŭ eĭ.

Maria o strînse între amêndouĕ mânile, o sărută, apoĭ luândŭ mâna luĭ Vasile i-o strânse pre lîngă cruce, şi-şĭ pironi ochiĭ la spărtura cunoscută a lăviceruluĭ.

Atuncĭ luna dădu după unŭ norŭ grosŭ.

Vêntulŭ gemu şi carulŭ pocni.

Vasile simţi unŭ fiorŭ rece trecêndu-ĭ prin inimă.

— Mămucă! făcu elŭ.

— Maria nu rĕspunse decâtŭ printr'unŭ suspinŭ.

— Mamă! mămucă! maĭ repetă elŭ, cu o vóce tremurândă.

O stelă se deslipi de pre ceruri şi despică aburiĭ, cucoşulŭ cânta de ḑiuă!..

Visulŭ şi presimţirea Marieĭ se realizase:

Sufletulŭ eĭ privia acuma de susŭ pre nefericitulŭ Vasile!..

— Mamă! răcni elŭ c'o furiă de disperanţă ne maĭ auḑită, apoĭ încolătăcindu-şĭ braţele pre după grumaziĭ leşuluĭ Marieĭ, se întinse, oftă... şi rĕmasă mortŭ!...

XI.

VINERI

— Cunoşcĭ tu, iubite cetitorule, cine-ĭ leşulŭ celŭ de june ce jace pre douĕ scândurĭ în fundulŭ tinḑeĭ ambaruluĭ din curtea vorniculuĭ Gorjănilă, cunoşcĭ-tu în elŭ pre Vasile?

De sigurŭ că nu, ḑicĭ tu, căcĭ Vasile nu e sluţitŭ ca acesta, capulŭ sĕŭ nu era rasŭ pre jumĕtate ca alŭ acestuia; Vasile avé amêndouĕ sprâncenile, nu numaĭ una, ca acesta; Vasile nu maĭ avé córne la gâtŭ ca acesta...

Eĭ bine, vĕdŭ că nu-lŭ cunoşcĭ; dér eŭ îţĭ spunŭ că e Vasile, aşĭa Vasile!..

Şi écă de ce-ĭ în posiţiunea asta.

www.dacoromanica.ro

D'abia elŭ leşinase, şi se arĕtase vĕtafulŭ în şétră, urmatŭ de aĭ sĕĭ doĭ feciorĭ, în timpŭ ce cu ceĭ-l-alţĭ înconjurase şétra. Vasile e astă-ḑĭ în posiţiunea de féţă pentru că, după ce-lŭ deşteptară—căcĭ în altŭ felŭ nu-lŭ putură deşcleşta de lîngă Maria—elŭ vroise să rămână pre lîngă leşulŭ măseĭ, pentru-că, în disperaţiunea sa vĕḑându-se împotrivitŭ până şi în acéstă necostătóre pentru dênşiĭ cerere, elŭ se încercase să rĕmână cu de-asila, pentru că ameninţase pre vĕtafŭ, care înjura până ş'asupra unuĭ cadavru!... pentru că.... O! sunt multe pentru că!

Spune chiarŭ tu, creştine cetitorule, aşĭa că merită *cióra* să fiă în posiţiunea în care-lŭ veḑĭ?..

Maĭ spune-mĭ încă de cunoscĭ şi pre flĕcăulŭ cesta-l-altŭ, din fére, care în ungherulŭ din fundulŭ aceleiaşĭ tinde, fuméză liniştitŭ, cu ochiulŭ gânditorŭ? Cunoscĭ tu în elŭ pre unŭ amicŭ alŭ nefericituluĭ Vasile, pre Tóderŭ?... — Aşĭa cu adevĕratŭ acesta-ĭ Tóderŭ şi-ĭ în posiţiunea de féţă, pentru că a cercatŭ să mângâe pre celŭ întristatŭ, pentru că... O! érăşĭ sunt multe *pentru că...*

XII.

DOUE MORMINTE TOTU ÎNTR'O DI.

Sórele e de treĭ suliţĭ nalţatŭ de la orizonŭ. Pentru cine óre clopotele bisericeĭ satuluĭ, despică aerurile cu monotónele lorŭ vibraţiunĭ? Óre fi va pentru Maria, o femee săracă, o ţigană, unŭ sufletŭ de acele pentru care în decomunŭ nu vuescŭ multe clopote?...

Dér étă că la óre care depărtare de la biserică, se zăresce păşindŭ măreţŭ unŭ cortegiŭ, şi ce cortegiŭ! spune-mĭ, iubite cetitorule, vĕḑut-aĭ tŭ unŭ cortegiŭ funebru maĭ pomposŭ decât acesta? Ce de prapure deschidŭ marşa! ce de preoţĭ, diaconĭ, dascălĭ...le propăşescŭ, întonândŭ imnurĭ de mórte!.. A! écă şi secriulŭ, elŭ e dusŭ de patru junĭ coconaşĭ.

Óre secriulŭ acesta să fiă cuprinḑêndŭ trupulŭ biéteĭ

www.dacoromanica.ro

Marieĭ? Óre... O nu, nu, lectorule, aşĭa pompă pentru Maria!... Dér în fine cine-ĭ? întrebĭ tu. — Nu cunoscĭ femeea cea învestată în doliŭ, cu pĕrulŭ despletitŭ, care se aruncă asupra năsălieĭ orĭ şi de câte orĭ cortegiulŭ se opresce pentru prohodŭ? nu cunoscĭ tu în ea pre cucóna, pre vornicésa Gorjănilă? Nu cunoscĭ în trupulŭ întinsŭ pre năsăliă, pre vorniculŭ Gorjănilă? — Pre vorniculŭ Gorjănilă!... aşĭa pre vorniculŭ Gorjănilă proprietarulŭ moşieĭ ş'alŭ ţiganilorŭ ce cunóscemŭ!...

— Óre unde mergĭ d-ta, venerabile reposate, mergĭ óre la Iaşĭ, precum altă dată, să cumperĭ de la mezatŭ unŭ ţiganŭ bucătarŭ, séŭ unŭ ţiganŭ feciorŭ?... séŭ mergĭ póte la vr'unŭ iarmarocŭ ca să maĭ poţĭ închide în sipeţelŭ câţĭ-va zimţĭ de pre boiĭ şi vitele de pripasŭ, vite de prinderea cărora de pre câmpŭ n'a şciutŭ alţiĭ decât creaturile d-téle!.. Ba nu, d-ta mergĭ să te presentezĭ la tronulŭ Impĕratuluĭ cerescŭ! Dér en spunene de ce nu te ducĭ într'unŭ drumŭ aşĭa de depărtatŭ cu trăsura? ce, n'aĭ avutŭ timpŭ să aştepţĭ ca balaura şi *ciéra* de ţiganŭ să-ţĭ înhame armăsariĭ? Nu putéĭ porunci vĕtafuluĭ, să-ĭ dée câte va bice să mântue maĭ răpede?.. Maĭ spune-mĭ încă, sub ce titlurĭ aĭ să te înfăţişezĭ la împĕratulŭ acestŭ mare! Óre îmbrăcate-veĭ în fracŭ şi pantalonĭ negri şi jeletcă albă? Arĕta-veĭ decretele de boeriĭ... atestatele de serviciĭ prin canţelariile de pre aice séŭ i veĭ arĕta documentele d-téle de *vecĭnică stăpânire* asupra *ţiganilorŭ?*... O! alte ca altele, dér asta să n'o facĭ, căcĭ, se ḑice că Impĕratulŭ acela are datină de a strica uricile Impĕraţilorŭ, şi mĕ temŭ că n'aĭ avé nicĭ unde apela când elŭ ţi le-arŭ rumpe.... şi nu sciŭ ce-ĭ veĭ respunde când te va întreba, cu ce drepturĭ *voĭ* puteţĭ dispune de fiiĭ luĭ, de fiiĭ Impĕratuluĭ? şi ḑeŭ, se maĭ ḑice încă, că pre acolo nu se póte unge osia cu grăsime de galbenĭ, pentru ca să mérgă procesulŭ, căcĭ, se maĭ ḑice încă.... Multe se ḑicŭ pre acolo, dér nu pre la noĭ!

Aşĭa, arhonŭ vornice Gorjănilă, a sunatŭ óra şi aĭ

www.dacoromanica.ro

pornitŭ către locurile acele unde n'aĭ ce face nicĭ cu galbeniĭ, nicĭ cu decreturĭ, nicĭ cu onorurĭ... ba chiarŭ nicĭ cu grosolana d-téle evlaviă; în vanŭ, veĭ ḑice acolo, precum ḑicéĭ pre la noĭ, la biserică: „Dómne! Dómne!“ în vanŭ, o! de treĭ orĭ în vanŭ, veĭ striga ș'acolo ca aice: „Ţie, Dómne!“ când diaconulŭ ḑice:

„Și tótă viéţa nóstră luĭ Hristosŭ D-ḑeŭ să o dămŭ.“ Nu, nu maĭ poţĭ să înșelĭ pre *acelŭ* de acolo, căcĭ elŭ ţĭ va ḑice: „Ce-mĭ ḑicĭ, Dómne, Dómne și nu facĭ cele ce vĕ ḑicŭ!“ și cerurile te vorŭ întreba în ce chipŭ ţĭ-aĭ datŭ viéţa pentru Hristosŭ? lupta-tu-te aĭ în lume pentru ca să împlinescĭ voia luĭ? întrebuinţat-aĭ viéţa ta, ḑilele, órele téle spre folosulŭ fraţilorŭ tĕĭ pămêntenĭ?... Preferat-aĭ mórtea decât să nu facĭ voia luĭ, a Impĕratuluĭ, a părinteluĭ eternŭ? Și óre ce veĭ respunde? c'aĭ trimisŭ colivĭ și sărindare, când *răpiaĭ* fericirea atâtorŭ suflete; c'aĭ postitŭ și te-aĭ comunicatŭ de patru orĭ pre anŭ, pentru că confesorulŭ, ca cela ce atârnă de d-ta, ţĭ-a datŭ voiă; că te-aĭ închinatŭ totŭ-d'auna șĭ-aĭ bătutŭ mătăniĭ la biserică, pentru ca a casă să baţĭ pre sclavĭ!... asta e voia luĭ D-ḑeŭ. asta e închinăciunea în Duhŭ și adevĕrŭ, care o cere Elŭ?...

O moviliţă de pămêntŭ, deosebită de alte multe pre care fremuiaŭ bojiĭ și spiniĭ uscaţĭ, numaĭ prin prospătatea sa, étă totŭ ce remase în lume, după câte-va pătrare, din măririle și nobleţa vorniculuĭ Gorjănilă.

Douĕ séŭ treĭ óre după ce ultimulŭ adio fu datŭ Vorniculuĭ, lîngă ţĕrîna umedă încă a locașuluĭ sĕŭ, unŭ omŭ maĭ arunca încă nisce ţĕrînă umedă preste altŭ locașŭ, preste locașulŭ *Marieĭ!*

Pentru dênsa n'aŭ vuitŭ atâta clopotele, iubite cetitorule; pentru dênsa n'aŭ venitŭ toţĭ preoţiĭ satelorŭ megieșete, pre dênsa n'o întovărași, n'o petrecu nimenĭ; eĭ, nimenĭ nu-ĭ a făcutŭ cuvêntŭ funeralŭ, nimenĭ n'a plâns'o pre dênsa, nimenĭ nu-ĭ a purtatŭ doliulŭ icĭ pre pămêntŭ!.. dér ângeriĭ i-aŭ întonatŭ în ceurĭ imnurĭ de laudă, dér întru întêmpinarea eĭ a eșitŭ mirele, ca s'o

www.dacoromanica.ro

primésică în locoşurile séle, căcĭ a iubitŭ multŭ; dér ea a fostŭ acompaniată de cete divine; dér din cerurĭ mirele i a cuvêntatŭ chiamarea la viéţă; dér pentru dênsa s'aŭ veselitŭ cerurile, căcĭ ea-ĭ din turma cea mică pentru care atâta vorbesce *copilulŭ* celŭ dulce!...

Aşĭa, astădĭ boeritulŭ Vornicŭ, e despoiatŭ de tóte ale pămêntuluĭ, totŭ ca şi ţigana róba care n'avé nemică de la elŭ! acuma acelŭ deprinsŭ a se lenevi prin case comode şi luminóse şi pre paturĭ de pufŭ, ḑace alăturea cu o ţigană, pre ţĕrĭnă, într'unŭ locaşŭ sub pămêntulŭ vêrtosŭ şi întunecosŭ!.. însă cât de diferite sunt speranţele sufletuluĭ lorŭ!..

Din câmpulŭ morţilorŭ se 'ncepe egalitatea; câmpulŭ morţilorŭ e amblema împĕrăţieĭ ce va să fiă între viĭ.

XIII.

DOCTORULU

Pre când Vasile, décă cetitorulŭ îşĭ maĭ amintesce încă, se dispera sub şétra murindeĭ séle mame, unŭ călĕtorŭ, călare pre unŭ calŭ roibŭ deştindea răpede délulŭ Bordeĭ. Când cine-va ar fi pututŭ vedé sudórea ce inunda fruntea călăreţuluĭ ca şi pre calŭ, de sigurŭ arŭ fi înţelesŭ că a trebuitŭ să fiă venindŭ de departe. Şi în adevĕrŭ elŭ în cursŭ de vr'o 4 ore făcuse maĭ multe poşte, ba chiarŭ apucase drumulŭ ce se chiamă prin *frânturĭ*, pentru ca să mérgă la politia ce se întinde şi se greapănă pre umerĭĭ a câtor-va munceĭ, la puţină depărtare din valea Bordeĭ. şi pre care cetitorulŭ i place a o numi Iaşĭ, Iaşiĭ capitala ţĕreĭ nóstre, Iaşiĭ centrulŭ, furnicarulŭ, Jidovescŭ, politiă de glodŭ, pre apa Bahluiuluĭ.

Cine e acela care de pre înălţimea Răpedeĭ orĭ a Bordeĭ, n'a admiratŭ panorama cea frumósă a politieĭ marĭ? Cine însă nu-şĭ a amintitŭ, preste vr'o óră de apropiere de dênsa, proverbulŭ celŭ adeyĕratŭ: „de departe trandafirŭ şi de aprópe borşii cu ştirŭ!..

www.dacoromanica.ro

Déră pentru astă dată Iașiĭ nu avură măcarŭ avantagiulŭ acesta, eĭ nu putură înșela pre călĕtorulŭ cu calulŭ roibŭ, nicĭ de departe, căcĭ lasă că nóptea era destulŭ de întunecósă, déră păcla, ca o mare se întindea pre baza Bordeĭ, ba chiarŭ nicĭ turnurile Mitropolieĭ nu putéŭ să spargă noriĭ ce vĕlaŭ târgulŭ; se póte ḑice, că de cum-va amarniciĭ rĕposațĭ întru pomenire Hunĭ, arŭ fi intratŭ în Moldova, de sigurŭ că, ca odinióră pre lîngă Luteția Galilorŭ, treceaŭ fără să presupună că arŭ fi fostŭ vr'o politiă unde suntŭ Iașiĭ, afară numaĭ de nu cum-va cetitorulŭ își va ḑice, că décă ochiĭ i-arŭ fi înșelătŭ, celŭ puținŭ nasulŭ le arŭ fi pututŭ denunța loculŭ bieteĭ capitale!

Dér ean privesce iubite cetitorule, ce ómenĭ rĕĭ maĭ suntemŭ și noĭ, maĭ alesŭ eŭ; maĭ bine arŭ fi să-mĭ cautŭ de șirulŭ istorieĭ mele.

După câte-va pătrare de óră, călătorulŭ își opri calulŭ prin unŭ ptru!.. puiule!.. lîngă cumpăna bariereĭ de la Târgușorŭ, apoĭ călărețulŭ descălecă și apropiindu-se de cumpăna bariereĭ, lăsată în josŭ, chiamă cu o voce răgușită:—Eĭ, jupâne! eĭ domnule! Déră numaĭ după vr'o ḑece minute o vóce căscândă, rĕspunse: Eĭ! ce vreĭ? cine-ĭ acolo? aĭ răvașŭ de drumŭ?

— Așĭa, da vină mĕ rogŭ maĭ degrabă, că amŭ trébă grabnică... da vină aḑĭ!

— Dracu să vĕ iée, pre toțĭ voĭ carĭ călĕtoriți cu nóptea in capŭ, murmură încetŭ între dinți, venindŭ la barieră, unŭ slujitorŭ somnorosŭ, în ismene și cu mantaoa pre umere.

— Vină, mĕ rogŭ, maĭ degrabă, adaosă a ḑice călărețulŭ.

— Unde mergĭ? și de unde viĭ? întrebă slujitorulŭ căscândŭ într'unŭ modŭ neimitabilŭ.

— Unde mergŭ? veḑĭ bine d-ta; de unde vinŭ? ține rĕvașulŭ și veḑĭ.

Și-ĭ dete din buzunarŭ o hârtiă plecată în patru.

www.dacoromanica.ro

— Ancóce!... D'apoĭ domnulŭ Barierŭ dórme şi nu-lŭ potŭ trezi să citéscă răvaşulŭ şi eŭ...

— Eĭ apoĭ bine, eŭ am trébă grabnică, nu potŭ aştepta.— Unde mergĭ? şi de unde viĭ, maĭ adaosă slujitorulŭ căscândŭ gura până la urechĭ.

— Éră mĕ întrebĭ? rĕspunse călăreţulŭ, cu unŭ accentŭ de nerăbdare, veḑĭ bine că mergŭ la Iaşĭ.

— Aĭ răvaşŭ de drumŭ? întrebă érăşĭ slujitorulŭ ştergêndu-se la ochĭ şi căscândŭ.

—Da ţi l'am datŭ omule! sĕraculŭ de mine mare belea pre capulŭ meŭ!.. da ţi l'amŭ datŭ, dămĭ drumu să trecŭ, că mi-ĭ degrabă... —Aĭ trébă grabnică? ce trébă?.. Uf ce visŭ frumosŭ mi-aĭ stricatŭ!..

Şi ḑicêndŭ încă făcu căţĭva paşĭ înapoĭ spre loja bariereĭ.

— Da deschide, jupâne, ah! sĕracu de mine!

— Trecĭ la dracu, trecĭ! şi dă-mĭ pace. Apoĭ căscândŭ de vr'o treĭ orĭ, intră în lojă.

— Lua-v'arŭ dracu barieriştĭ, murmură cu ciudă călăreţulŭ.

Indeşertŭ elŭ apoĭ maĭ ḑiamă pre slujitorŭ, căcĭ nimenĭ nu rĕspunsă, dér între acestea trecuse maĭ bine de jumătate de óră,

Ce-ĭ de făcutŭ? gândi cât-va timpŭ călăreţulŭ; să aşteptŭ? nu se póte; să deschidŭ eŭ însumĭ bariera? dér lăcata de la lanţŭ e închisa; să trecŭ décă-ĭ aşia prin şanţŭ...

Şi îndată făcu în stânga câţĭ-va paşĭ, apoĭ apostrofândŭ érăşĭ toţĭ barieriĭ, elŭ înnainte, calulŭ după dînsulŭ, amêndoĭ trecură prin şanţulŭ mălitŭ maĭ de multŭ se vede servindŭ de trecĕtóre şi altorŭ întârḑieţĭ. Apoĭ înainti prin unŭ şirŭ ştirbitŭ de crăciune broscăete cu *leĭ de aurŭ pre uşĭ*... baratce care făcéŭ contrastŭ pipăitŭ cu magasinulŭ ce se ridica măreţŭ alăturea cu dînsele.

După o altă jumătate de óră de petrecere a uliţeĭ Ferestegieĭ, călăreţulŭ şi calulŭ, acela d'asupra acestuia, se

www.dacoromanica.ro

oprură în colţulŭ cruceĭ formată de 4 uliţĭ diferite, lîngă vechiulŭ hanŭ alŭ luĭ Petrea Bacalu, căruia nu de multŭ câte-va băncĭ tapisate cu adamască, i-aŭ atrasŭ *titlulŭ pomposŭ de Otelŭ*! după ce câte-va minute stătu indecisŭ óre-cum de calea ce trebuia s'o apuce, s'apropiă de unŭ felinarŭ, a căruia lumină murindă se maĭ lupta cu umbrele, ca omulŭ în agoniă cu mórtea, scósă o hârtiă din buzunarulŭ burnuzuluĭ negru ce-lŭ învĕlia, şi ceti pre ea o scrisóre aruncată cu cârlige de ţele ruginite. De la Petrea Bacalŭ înaintă prin mahalaoa Calicimeĭ. Apoĭ călăreţulŭ îşĭ repusă hărtia la locŭ şi înturnândŭ capulŭ caluluĭ spre uliţa ce duce la casele din care astă-ḑĭ se respândesce lumina spirituală, Academia, 'lŭ îndemna să-şĭ iée galopulŭ.

In fine vr'unŭ pătrarŭ de óră apoĭ, elŭ bătĕ puternicŭ la o pórtă uriaşă din mahalaoa calicimeĭ, boită cu chinavariŭ; o femee i deschide şi elŭ întreba décă d-nulŭ doctorŭ X e a casă.

După respunsulŭ femeeĭ, elŭ îşĭ legă calulŭ după pórtă, femeea apoĭ lŭ introduce într'o odae ce servia ca de ante-cameră, şi care era luminată numaĭ de o slabă candelă pusă pre principiulŭ sobeĭ, apoĭ femeea lăsându-lŭ singurŭ, preste câte-va minute i vestea că d. doctorŭ dórme şi nu-lŭ póte trezi.—Dér cuconulŭ Gorjănilă se trudesce cu mórtea, trezesce-lŭ, mĕ rogŭ, ḑicé necunoscutulŭ, carele nu era altulŭ decât unŭ tênĕrŭ boerănaşŭ cu moşia vecină de a luĭ Gorjănilă, şi carele înscinţatŭ de bóla grabnică în care căḑuse acela, se răpeḑisă la dênsulŭ şi acole primise ostenéla de a aduce tocma de la Iaşĭ, pre doctorulŭ la care-lŭ vedemŭ...

— Să fiă d-luĭ cuconulŭ Gorjănilă sănătosŭ, ḑise femeea ricanândŭ, dér eŭ nu potŭ trezi pre d-nulŭ doctorŭ...

Dér între aceste o vóce grósă şi resunătóre strigă de maĭ multe orĭ : Sevastio! Sevastio!

— Écă, écă... d-nule, rĕspunsă femeea întrerumpêndu-şĭ vorba începută cu tênĕrulŭ boerănaşŭ.

www.dacoromanica.ro

— A! doctorulŭ!... făcu şi acesta; însfârşitŭ ... Spune d. doctorŭ că vréŭ să-ĭ vorbescŭ..—Cine-ĭ cu tine acolo, Sevastio? întrebă doctorulŭ, intrândŭ în cameră, în momentulŭ când acésta se pregătia să intre prin uşa întredeschisă din drépta, de unde se auḑisă vócea.

— Eŭ, d-le doctorŭ, pitarulŭ Costea Ferenescu, ḑise călăreţulŭ.

— Ce poftescĭ d-ta?

— Vĕ rogŭ d-le, să fiţĭ bunĭ să veniţĭ degrabă până la moşia P.... unde vorniculŭ Gorjănilă e bolnavŭ de mórte!,... fiţĭ bunĭ, d-le doctorŭ.

— Da ce are?

— Da sciŭ eŭ, d-nule, ce are? s'o îmbolnăvitŭ a séră pre la vr'o patru óre de nópte, ş'acumŭ...

— L'a fi lovit'ĭ damblaoa.

— Sciŭ şi eŭ, d-le?... de aceea te rugămŭ să mergeţĭ să-lŭ vedeţĭ.

— Departe-ĭ de aice?

— In ţinutulŭ Romanuluĭ.

— In ţinutulŭ Romanuluĭ?

— Aşĭa.

— In ţinutulŭ Romanuluĭ!.. nu potŭ, amŭ mâne de diminéţă consultŭ la d. C... la d. V... trebue...

— Dér vĕ rogŭ, d-le... fiţĭ bunĭ e bolnavŭ tare... şi..

— Cu neputinţă, cu părere de rĕŭ!...

— Dér, d-nule...

— De prisosŭ chiară să şi maĭ mergŭ; ţĭ-o spunŭ c'are dambla.

— Déră.

— Aşĭa-ĭ că e unŭ omŭ scurtŭ şi grosŭ în gâtŭ, unŭ omŭ plecatŭ la bólele...

— Insă, d-nule, eŭ perdŭ timpulŭ şi elŭ póte acum móre.

— Aĭ cuvêntŭ, déră!.. se póte să fiă murindŭ, căcĭ damblaoa...

Şi neisprăvindŭ cuvêntulŭ căscă fără de stăpânire şi

www.dacoromanica.ro

se duse de se făcu nevĕḑutŭ pre unde venise, făcêndŭ semnŭ femeeĭ să-lŭ urmeze.

Iar călĕtorulŭ, rumenŭ de ciudă eşi, îşĭ deslegă calulŭ şi se îndrumă răpede spre ulița mare, împrecândŭ pre doctorulŭ, carele, cu vr'o câţĭ va anĭ maĭ în urmă, pre când venise abié în ţéră, alerga la orĭ-ce timpŭ şi la bogatŭ şi la săracŭ, éră acuma pentru că avé caĭ şi faetóne şi unŭ nume destulŭ de poporanŭ, făcé marafeturĭ chiarŭ ca să mérgă pre la ceĭ bogaţĭ, nu maĭ ḑicemŭ nimica despre dispreţulŭ ce avé pentru ceĭ săracĭ!...

Cu tóte aceste, în diminéța ḑileĭ următóre, pre la prândișorŭ, o căruță de poștă trasă de patru mârţóge înhămate cu funiĭ, se opri la pórta curţeĭ de la moșia vorniculuĭ Gorjănilă. Douĕ persóne se pogorîră din ea. In una învĕlită în burzunulŭ sĕŭ negru, se cunoscea călăreţulŭ, carele în nóptea trecută căuta doctorŭ la Iaşĭ.

— Pe aice, d-le doctorŭ, facu acesta îndreptându-se cu paşĭ marĭ spre scările cerdaculuĭ şi scrutândŭ din ochĭ pre vre-unŭ domesticŭ, însă nicĭ pre unulŭ nu vĕḑu. In acelŭ minutŭ se deschisă o uşă şi prin ea o rafală de cuvinte întonate misteriosŭ de unŭ preotŭ, lovi urechile călăreţuluĭ, care se opri pre locŭ.

— S'a finitŭ! a muritŭ, ḑice elŭ înturnându-se către doctorulŭ, căcĭ în faptă acesta era unulŭ. Şi étă cum călăreţulŭ isbutise alŭ aduce.

După ce în deşertŭ bătuse pre la porţile şi uşile a vr'o patru doctorĭ ale cărora nume i era maĭ cunoscute, se întêlni maĭ în spre ḑiuă, în colţulŭ uliţeĭ Sânteĭ Vinerĭ, cu unŭ vechiŭ amicŭ a-lŭ sĕŭ, căruia spunêndu-ĭ nevoia sa, acesta se însărcină de a-lŭ duce să-ĭ arĕte locuinţa doctoruluĭ Silvescu séŭ după uniĭ Silvio, spuindu-ĭ că acesta e pré cu inimă şi pré escepţionarŭ prin bunĕtatea şi creştinătatea luĭ, ca să refuze ajutorulŭ ce póte da, nu unuĭ boerŭ bogatŭ ca vorniculŭ Gorjănilă, déră şi sĕraculuĭ celuĭ maĭ mizerŭ.

In adevĕrŭ, doctorulŭ Silvescu, românŭ de naţiune era unulŭ din ceĭ maĭ omenoşĭ doctorĭ, şi potŭ ḑice din

www.dacoromanica.ro

ceĭ maĭ săracĭ. Nu eraŭ baniĭ ţelulŭ serviciilorŭ ce făcea, căcĭ de câte orĭ nu l'aŭ vĕḑutŭ amiciĭ luĭ, dândŭ pre lângă reţetă sĕraculuĭ şi vĕduveĭ până şi ultima para ce avé, ca să pótă ajuta nefericirea! Căţĭ săracĭ nu aŭ bine cuvêntatŭ în momentulŭ de necazŭ pre bine făcĕtorulŭ lorŭ, pre doctorulŭ Silvescu....

Şi ce e maĭ multŭ, elŭ era unŭ doctorŭ a căruia şciinţă rivaliza cu a tuturorŭ din capitala nóstră. Sufletele bune însă şi talentele marĭ de a purerea aŭ fostŭ rĕŭ vĕḑute, séŭ pentru că nu-sŭ înţelese de ceĭ lipsiţĭ de ele, séŭ din gelosie. Doctorulŭ Silvescu, celŭ ântêiŭ doctorŭ, era maĭ nebăgatŭ în sémă de clasa cea mare... pentru că orĭ când venia vr'unulŭ din eĭ la dênsulŭ şi elŭ era gata de a merge la vre-unŭ sĕracŭ, elŭ nu puté fi înduplecatŭ să lase sĕraculŭ pre maĭ de apoĭ şi să mérgă la celŭ bogatŭ, de la care puté câştiga ceva!.. Elŭ nu era iubitŭ de ceĭ-l-alţĭ colegĭ pentru-că elŭ în curăţia inimeĭ luĭ spuné orĭ şi cuĭ slăbiciunile şi tóte neperfecţiunile sciinţiĭ luĭ... In o singură clasă din locuitoriĭ Iaşilorŭ, numele lúĭ era maĭ cunoscutŭ, dér acéstă era clasa cea sĕracă şi de aceea şi Silvescu era departe de a se puté numĕra între ceĭ bogaţĭ.

Trăsăturĭ îndestulŭ de regulate, unŭ coloritŭ curatŭ şi puţinŭ camŭ palidŭ, o frunte naltă, deschisă şi brăsdată de umbrele a câtorŭ-va încreţiturĭ, urmărĭ d'ale medităreĭ, unŭ nasŭ grecescŭ, ochĭ marĭ negri purtândŭ necontenitŭ sigilulŭ observaţiuneĭ, pĕrulŭ blondŭ, în timpulŭ vereĭ cu totulŭ scurtatŭ, unŭ surîsŭ de amară compătimire pre veştedele luĭ buze, capulŭ naltŭ, talia mizlociă, îmbrăcatŭ de ordinarŭ într'unŭ felŭ de paltonŭ de postavŭ puţinŭ maĭ bunŭ decât celŭ prostŭ, éca fisiculŭ doctoruluĭ Silvio. N'aşŭ fi îndrăsnitŭ să întrerumpŭ şirulŭ istorieĭ nóstre, ca să facŭ portretulŭ luĭ, décă elŭ n'arŭ fi unulŭ din personagele principale, chiarŭ unŭ altŭ eroŭ.

Doctorulŭ şi călĕreţulŭ intrară maĭ întêiŭ din prispă într'o sală de antretŭ, în care dădéŭ douĕ uşĭ lăturale şi

www.dacoromanica.ro

una în fundŭ. Ferenescu deschisă cu inima palpitândă uşa din drépta şi doctorulŭ i urmă.

In aceeaşĭ odaiă în care cu câte-va ḑile maĭ înainte Vorniculŭ Gorjănilă poruncisă vĕtafuluĭ să scótă cu orĭce mizlóce de la Vasile galbenulŭ cuconaşuluĭ Tache, jăcea întinsŭ pre o mésă îmbrăcată în albŭ, cu capulŭ spre răsăritŭ, féţa vênătă şi rece, mânile dişirate şi strîngêndŭ o cruce de céră la peptŭ, totŭ acelaşĭ vornicŭ Gorjănilă, mortŭ de apoplecsiă în nóptea trecută. Unŭ preotŭ bĕtrânŭ murmura în tonulŭ consacratŭ morţeĭ, la capulŭ luĭ, unde-ĭ ardé toégulŭ, evangelia cea frumósă a fiiuluĭ celuĭ curvarŭ!

Ferenescu făcêndŭ cruce şi sărutândŭ icóna de pre sînulŭ mortuluĭ ştérsă o lacrimă ce deborda din ochiĭ sĕĭ, nu din nemângăere că-lŭ perdusă, ci amintindu-şĭ, póte pentru prima óră în viaţa sa, că o ḑi, o óră, o minută póte maĭ pre urmă, şi elŭ arŭ puté fi aşĭa, deşiratŭ, rece, respingêtorŭ, cum vedé pre cuconulŭ Gorjănilă care cu 12 óre d'abia maĭ înainte, cu nepăsare chinuia prin vĕtafŭ şi se încerca să iée până şi viéţa luĭ Vasile.

Cât pentru doctorŭ, elŭ rĕmasă la câţi-va paşĭ de lîngă mortŭ, după ce-lŭ contemplă cu sânge rece câte-va minute, lăsă să-ĭ pătuléscă buzele, obicĭnuitulŭ surîsŭ amarŭ; unŭ creţŭ se formă pre nalta luĭ frunte.

Dómne, tu numaĭ sciĭ ce e omulŭ! ḑisă elŭ; apoĭ făcêndŭ din capŭ semnŭ luĭ Ferenescu, să iésă cu dênsulŭ, ambiĭ intrară în stânga.

Odaea era vastă şi maĭ deşértă de mobile, o mulţime de persóne straine, séŭ rude d'ale mortuluĭ séŭ vecinĭ proprietarĭ de moşiĭ, înconjuraŭ pre cucóna vornicésă care, legată la capŭ cu unŭ tulpanŭ negru şi îmbrăcată, în lipsă de altă rochiă maĭ de doliŭ, în una de satinŭ negru, stăté într'unŭ colţŭ alŭ divanuluĭ cu ochiĭ plânşĭ, şi suspinândŭ în restimpurĭ; uniĭ ştergéŭ în féţa eĭ o lacrimă falşă, alţiĭ îşĭ compunéŭ o féţă tristă. Rudele istorisiaŭ celorŭ maĭ străinĭ ce omŭ alŭ luĭ D-ḑeŭ era reposatulŭ, ceĭ-l-alţĭ ḑicéŭ: D-ḑeŭ să-lŭ erte; şi cu tóte ace-

www.dacoromanica.ro

ste unulŭ singurŭ dintre toţĭ aceştĭ plângĕtorĭ nu era care să vorbéscă după ceea ce credé în sufletulŭ seŭ.

O singură persónă numaĭ dintre toţĭ aceştĭ curtezanĭ aĭ morţeĭ, retrasă la o feréstră ce dădé în grădinĭ, se păré cu totulŭ dedată la alte cugetărĭ decât la banalitaţĭ; singurŭ numaĭ necunoscutulŭ acesta cu talia mândră, cu pĕrulŭ căruntŭ în contrastŭ strigătorŭ cu tinereţa ce se desemna pre poetica luĭ féţă, singurŭ numaĭ elŭ nu cerca să strĕbată până la cucóná, ca să-ĭ arunce, ca ceĭ-l-alţĭ, unŭ cuvêntŭ secŭ de mângâere, unŭ cuvêntŭ cu care să se arĕte numaĭ eĭ, că n'a lipsitŭ, că n'a uitat'o în ḑiua necazurilorŭ. Când Ferenescu intră, urmatŭ de doctorŭ, tóte privirile se întórseră spre uşă; ceĭ ce-lŭ cunoscéŭ se apropiară să-lŭ întêmpine, ceĭ-l-alţĭ îşĭ înturnară privirile asupra doctoruluĭ, care după ce esamină tótă odaia şi visitatoriĭ, cu o ochire, de ḑodată, cu cea maĭ mare originalitate se înaintă spre necunoscutulŭ, carele nu contenia d'aşĭ aţinti meditativiĭ sĕĭ ochĭ în grădină; elŭ se opri o secundă, ca la vr'o doĭ paşĭ de la dênsulŭ, lŭ maĭ privi ş'apoĭ ḑise în destulŭ de tare ca să pótă fi auḑitŭ de toţĭ ceĭ de féţă, care-lŭ urmăriaŭ cu ochiĭ.

— Da, nu mĕ înşelŭ!.. tu eştĭ, tu dragulŭ meŭ Stelo! La acestŭ nume necunoscutŭ tresări, ca cine-va care se trezesce din unŭ visŭ greŭ.

— A! făcu acela, aruncându-se în braţele doctoruluĭ... tu, amice!...

— Tu aice? ḑise doctoruluĭ trăgêndu-lŭ lîngă feréstră.. déră eŭ te sciamŭ la Constantinopole.

— Aşĭa, respunsă Stelo, dér ea!... ea amice m'a rechiămatŭ, ea mĕ iubesce!..

— Cum? Lorenţa te-a rechiămatŭ?... ea te iubesce! Ah! Stelo, veḑĭ tu cât eştĭ de fericitŭ?...

— Aşĭa, amice, sunt fericitŭ! pré fericitŭ! Când gândescŭ că preste câte-va óre amŭ să fiŭ la piciórele eĭ, şi că nu-sŭ departe de dênsa decât vr'o câte-va poste, sciĭ tu, amice, că mĕ topescŭ de nerăbdare? Adinióre, până a nu veni tu, îngreuiatŭ de ipocrisiile, de maşcele adu-

www.dacoromanica.ro

naţilorŭ ăstorŭ de aice, când aĭ sci tu ce visurĭ mândre amŭ făcutŭ eŭ lîngă feréstra asta!.. Dér tu!... tu amice, eştĭ óre maĭ fericitŭ?

— Fericitŭ?.. Da, Stelo, cât se póte..

— Cât se póte, ḑicĭ tu?.. însă eŭ nu potŭ crede: veḑĭ tu, tonulŭ cu care ḑicĭ acésta, surîsulŭ celŭ amarŭ ce amorulŭ tĕŭ nefericitŭ a întipăritŭ pre buzele téle, îmĭ spunŭ că mĕ înşelĭ... Aşĭa-ĭ, sĕrmanc amice, că Rosalia nu te iubesce?.. O! nu te înfioṙa, te rogŭ Silvio, dămĭ mâna ta... tu sciĭ că numaĭ unŭ amicŭ e acelŭ care póte să-ţĭ vorbéscă ca mine... Amorulŭ tĕŭ propriŭ n'are de cine să se roşéscă aice... Aşĭa, amice, că ea totŭ nu te iubesce?

— Dér eŭ... şi eŭ n'o maĭ iubescŭ Stelo, eŭ n'o maĭ iubescŭ acuma... — N'o maĭ iubescĭ? ḑicĭ tu copile. Tu ca toţĭ, aşĭa, toţĭ ómenĭ orĭ cât de marĭ se asémănă în puntulŭ acesta: şi eŭ, suntŭ acuma câte-va sĕptămânĭ, când fusesemŭ alungatŭ de dênsa, esilatŭ la Constantinopole, şi eŭ ḑicémŭ: n'o maĭ iubescŭ; dér minţiamŭ Silvio: unŭ cuvêntŭ, o ochitură, o suvenire de o trăsătură din îngerescele trăsăturĭ ale Lorenţeĭ, îmĭ înferbânta sângele, îmĭ aprindea mintea.. Da, Silvio, minţiamŭ, când ḑicémŭ că n'o iubescŭ: ea n'avu nevoiă ca să mĭ dovedéscă acésta, decât de vr'o douĕ treĭ cuvinte: „Vino Stelo, căcĭ nu maĭ potŭ fi fără de tine", şi.. étămĕ-sŭ Silvio; ḑiua şi nóptea amŭ călĕtoritŭ, şi numaĭ mórtea de care am datŭ în trecerea mea pre aicĭ, m'a opritŭ... numaĭ cererea Vorniceseĭ şi póte a umanităţeĭ, a pututŭ să-mĭ întărḑiă fericirea... Tu veḑĭ bine că-mĭ minţiamŭ când îmĭ ḑicémŭ că n'o maĭ iubescŭ... Aşĭa Silvio, ţie îţĭ place a te înşela, ḑicêndŭ că n'o iubescĭ... Aşĭa, totŭ omulŭ când perde iluziunile séle cele maĭ frumóse, elŭ vrea să tăgăduéscă până şi suvenirea lorŭ, până şi esistinţa lorŭ trecută...

Intre aceste, Ferenescu prin istorisirea călĕtorieĭ séle către ceĭ de féţă, atrăsese în parte-ĭ tóte privirile; cândŭ

www.dacoromanica.ro

însă arĕtă pre Silvio şi pronunţă meseria luĭ de doctorŭ, Silvio auḑindu-şĭ numele întórse răpede capulŭ spre eĭ.

— Să mergemŭ împreună la Iaşĭ, ḑise elŭ, către Stelo. Apoĭ amêndoĭ se amestecară prin mulţime, Silvio ca să mérgă să salute pre Vornicésa, Stelo ca să se în lăture de la privirile adunaţilorŭ.

XIII.

SE PÓTE O INIMA BUNA ORĬ CAT DE SERACA.

După ce întêea lopată de ţĕrînă fu aruncată asupra sicriuluĭ Vorniculuĭ Gorjănilă, toţĭ óspeţiĭ se înturnară la curte, unde Doctorulŭ se silia s'aducă în sine pre Vornicésa, care leşinase în momentulŭ când preoţiĭ întonaŭ reposatuluĭ vecĭnica pomenire. Cu toţĭ, în grupe decâte 3 séŭ 4, se puseră să se dispute asupra avereĭ rĕmasă de la reposatulŭ: unia i dădé some neauḑite, alţiĭ presupunea că nu póte avé mulţĭ banĭ gata, fiă-care după interesulŭ sĕŭ, sĕŭ, se face judecĕtorulŭ séŭ advocatulŭ Vorniceseĭ. Ba unele din rude pretindaŭ chiarŭ că *Dreptatea* i va numi epitropĭ asupra avereĭ ce se cuvine uniculuĭ sĕŭ fiŭ, luĭ Tache; nu era unulŭ dintre toţĭ aceştia, carĭ se înarmaŭ de titlulŭ celŭ sântŭ de amicŭ, unulŭ nu era, ḑicŭ, carele să fiă fostŭ gândindŭ la durerea familieĭ, carele să fi compătimindŭ cu dînsa!

Dér între aceste, Vornicesa se deşteptă; la cea întêe suspinare a sa, toţĭ adunaţiĭ, carĭ o secundă maĭ nainte, o delăsară, o reîmprejurară, uniĭ o încuragiaŭ cu vorbe destulŭ de neghióbe, alţiĭ făcéŭ complimente luĭ Silvio lăudândŭ îngrijirile luĭ . . .

Pre când aceste se petrecéŭ lîngă Vornicesa, în camera din fundulŭ săleĭ cuconaşulŭ Tache cu amêndouĕ mânile îndopa de pre o tipsiă mare rĕmăşiţa a nisce colivă adusă de la Biserică; iarŭ lîngă o ferestruică mică din fundŭ, pre o mésă mică de lemnŭ dişiratulŭ vĕtafŭ făcé socotélă de chieltuelile înmormântăreĭ. La fiă-care

www.dacoromanica.ro

articulŭ ce trece la isvodŭ unŭ surîsŭ de satisfacere sbura de pre buzele séle pre perfidiĭ sĕĭ ochĭ.

Când cuconaşulŭ nu maĭ putu mânca, se ştérse pre la gură cu basmaoa şi trecu în odaia, unde eraŭ óspeţiĭ. Infăţişarea luĭ dinaintea Vorniceseĭ fu causa unuĭ durerosŭ ţipetŭ ce ea sloboḑi, deschiḑêndŭ braţele, ca să-lŭ priméscă: „S'o dusŭ băbăcuţa! ḑise ea, plângêndŭ pre grumaziĭ luĭ, ah! s'o dusŭ....“

In momentulŭ acesta uşa se deschise încetişorŭ, cu ne-îndrăsnire. Unŭ omŭ îmbrăcatŭ într'o giubea ruptă, cu féţa albastră, cu unŭ cerceluţŭ la urechia stângă, stătu cu umilinţă lîngă uşa prin care intrase. Toţĭ la intrarea luĭ îşĭ întorse privirile asupra Bulubaşeĭ, dér cu toţiĭ lŭ socotiră pré nevrednicŭ de esamenulŭ lorŭ, căcĭ îndată apoĭ fiă-care se întórse în altă parte . . . Bulubaşa stăté acum de vr'o cincĭ minute aşteptândŭ să fiă întrebatŭ de cineva, nime nu-lŭ băga în sémă, afară de doctorulŭ Silvio şi de Stelo, cariĭ retraşĭ totŭ la feneastra unde se recunoscuseră cu câte-va ḑile în urmă, studiaŭ, cu talentulŭ lorŭ de cunoscĕtorĭ de ómenĭ, ce maĭ mică din trăsăturile feţeĭ luĭ.

Atuncĭ intră vĕtafulŭ, căruia Bulubaşa i făcu locŭ dându-se în lăturĭ. Acesta intrândŭ lŭ mĕsură cu privirea de vr'o câte-va orĭ, apoĭ lŭ întrebă cu unŭ glasŭ aspru şi despoticŭ ce vré?

— Mi-e bolnavă copiliţa, cucóne, rĕspunse bulubaşa cu unŭ accentŭ rugătorŭ.

— Afară, cióră, i ḑise vĕtafulŭ, cu jumĕtate de glasŭ, clătinândŭ din capŭ şi încreţindu-şĭ fruntea, afară!.. Acu ţi-aĭ găsitŭ să viĭ, când e atâta supărare în casă. ...

— Ce vreĭ, dragulŭ meŭ, ḑise atuncĭ doctorulŭ, carele nu perduse nicĭ o literă din vorba luĭ... spune-mĭ şi mie.

— D-vóstră, cucóne?

— Dér, nu te teme a spune, adausă a ḑice Silvio, apucându-ĭ négra şi înăsprita luĭ mână. Bietulŭ ţiganŭ se cercă a se trage îndărăptŭ, déră Silvio i-o ţinu strînsŭ. Vĕ-

www.dacoromanica.ro

tafulŭ cu unŭ surîsŭ de dispreţŭ privia pre doctorŭ, dér nu îndrăsni să ḑică nimica.

— Spune, dragulŭ meŭ, ḑise iarăşĭ Silvio, aşĭa-ĭ că ḑicéĭ că ţi-e bolnavă.....

— Aşĭa-ĭ, cucóne.. mi-e bolnavă biata Aniţa, copila mea e bolnavă de totŭ rĕŭ, ḑise Bulubaşa, încuragiatŭ cu desăvârşire de tonulŭ celŭ dulce şi de nemândria, ce pentru întêea óră în viaţa sa vedé la o persónă îmbrăcată în surtucŭ şi pantaloni negri.,..

— Haĭ cu mine, ḑise doctorulŭ, trăgêndŭ după sine pre Bulubaşă şi din capŭ îndemnândŭ pre Stelo să i urmeze.

Tustreĭ eşiră, vĕtafulŭ clătinâ din capŭ într'unŭ chipŭ ameninţătorŭ, pre cândŭ uniĭ din ceĭ ce auḑiseră vorba bulubaşeĭ şi vĕḑuseră pre doctorŭ eşindŭ şĭ strîngéŭ guriţa într'unŭ modŭ destulŭ de dispreţuitorŭ.

XIV.

LA PADURARIU ! — DOCTORULU SARACILORU.

Să lăsămŭ unŭ momentŭ adunarea ipocriţilorŭ, şi bine-voitorulŭ cetitoriŭ să-mĭ dea mâna, ca să-lŭ întovărăşescŭ pre o cărăruşă ce duce spre pădure. Acum să sărimŭ pârlézulŭ şi să apucămŭ în spre drépta.

Curândŭ vomŭ ajunge la bordeiaşulŭ ce a începutŭ a se iţăi printre negriĭ arborĭ, şi în care scumpulŭ meŭ companionŭ póte a recunoscutŭ bordeiulŭ bĕtrânuluĭ pădurarŭ. Iată-ne acum totŭ acolo, unde cu câte-va ḑile maĭ nainte, o fetiţă mândră, Raluţa mângăia pre unŭ băétŭ nefericitŭ, pre sĕrmanu Vasile; însă astă détă nimenĭ nu-ĭ prin préjma bordeiuluĭ, nu maĭ suntemŭ întâmpinaţĭ de fetiţa cea brunetă, de lăcrimióra codruluĭ. — O tăcere înfiorătóre se întinde împrejurŭ, nicĭ unŭ câne nu vestesce că locului acesta arŭ fi locuitŭ de ómenĭ. Cu tóte aceste uşĭa bordeiuluĭ e deschisă: nimenĭ nu-ĭ în cămăruţa bĕtrânuluĭ, déră lucrurile din ea sunt în

www.dacoromanica.ro

neregulă, tăcerea locuesce acestŭ adăpostŭ pământescŭ alŭ bětrânuluĭ. Déră, nu! cetitorule, ne înşelămŭ; n'auḑişĭ tu unŭ gemětŭ prelungitŭ, unŭ suspinŭ?... Aşĭa, şi elŭ vine din fundŭ, de la camera Raluţeĭ.... Să întrămŭ înlăuntru, căcĭ în calitatea mea de spiritŭ, ne vomŭ deroba amêndoĭ de la vederea orĭ cuĭ.

Ea-ĭ!... Raluţa, cu capulŭ în mânĭ răḑimate pre genuchĭ, pre laviţa de lîngă hornŭ, douĕ rânḑurĭ de lacrimĭ brăsdăndŭ féţa sa schimbată, cosiţele eĭ cele voluptóse despletite maĭ tóte şi căḑênd în neregulă pre grumaḑiĭ sĕĭ.... ea plânge!.... şi ast-felŭ plângêndŭ nu e ângerŭ maĭ fermecătorŭ decâtŭ ţĕrăncuţa ce nebăgată în sémă, fiica bětrânuluĭ pădurarŭ! Ascultă, iubite cetitorule; ea se tânguesce; veḑĭ tu, în sînulŭ acestŭ de ţĕrană, e o inimă, care-ĭ egală orŭ căreĭ inime de nobilŭ.

—Aşĭa, o maică fecióră, ḑice ea aruncându-şĭ ochĭ spre iconiţa de la căpătâiulŭ sĕŭ, pre tine deapururea te am rugatŭ, ţie, mamă ţi-amŭ spusŭ tóte necazurile mele şi tu-mĭ spunéĭ în visŭ vroinţele téle.... Aleŭ! ţi-aducĭ tu aminte de lacrimile ce amŭ plînsŭ nu demultŭ, când nu sciŭ ce dorŭ mĭ ardea par'că inima? tu, totŭ tu nu mi-aĭ spusŭ într'o nópte să-lŭ iubescŭ... şi astăḑi!. aleŭ!.. Şi lacrimile o înecă.

— Tu suspinĭ, tu plângĭ Raluţă!.. de abia de 15 orĭ aĭ pusŭ lăcrimióre nouĕ în cosiţele téle şi lumea, lumea descepţiunilorŭ, nu te a cruţatŭ! bórea cea contagiósŭ a durerilorŭ, la 15 anĭ a veştejitŭ rozele acele ale cărora rădăcinĭ sunt în inimă..... Raluţa plânge, căcĭ iubesce, ş'unŭ focŭ misteriosŭ o arde şi nu-ĭ lucesce nicĭ o stelă de speranţă în inima sa, totulŭ i spune că Basile nu va fi alŭ eĭ, căcĭ curândŭ şi póte elŭ nu va maĭ fi... curând şi Raluţa va trebui că cerce a înăduşi totŭ ce-ĭ maĭ sântŭ, maĭ nemuritorŭ: amorulŭ d'ântêiŭ, amorulŭ de la 15 anĭ, amorulŭ care numaĭ odată—ḑică cine ce va vré,—numaĭ odată vine în cea maĭ lungă viaţă.—Şi cu tóte acestea tu eştĭ fericită Raluţă, căcĭ în nóptea ta, în viéţa ta viitóre, chiarŭ cândŭ unŭ altulŭ te va strânge pe sînulŭ sĕŭ, tu

www.dacoromanica.ro

veĭ fi mângâiată, căcĭ suvenirea amoruluĭ tĕŭ va fi prezentă; nu veĭ plânge, căcĭ în visulŭ și sufletulŭ tĕŭ veĭ vedé pre Vasile, în orĭ-ce chipŭ, în orĭ-ce flóre drăgălașă.. și veĭ așteptа! Ah! câțĭ aicea sunt lipsiți și de acéstă fericire, câte ilusiĭ nu sunt suflate de vêntŭ în locŭ să străbată la inima vre uneĭ ființĭ iubite...

Déră pe cândŭ lacrimele fetițeĭ scóseră din inima mea ș'a cetitoruluĭ câte-va cugetărĭ, unù omŭ îmbrăcatŭ în haine de slujitorŭ se opri la ușa bordeiuluĭ, intră în lăuntru, strigă pre pădurarŭ. La acestŭ glasŭ fetița tresări și sculânduse eși întru întîmpinarea slujitoruluĭ.

— Unde'ĭ tătucă-tĕŭ? i dice acesta, cu unŭ accentŭ care făcu să devină și maĭ palidă biata copilă.

— E în satŭ, la vorniculŭ, respunse ea tremurându-șĭ cuvintele.

— Să-ĭ spuĭ, cândŭ o veni, că mâne să vină la orândă, să-șĭ ia ce-ĭ trebue de drumŭ că-ĭ rânduitŭ să ducă butucĭ de pavele la Iașĭ.

— La Iașĭ? făcu Raluța, sprijinindu-se de ușorulŭ cămăreĭ sale, că'șĭ simția tăindu-i-se piciórele... Déră eŭ cu cine amŭ să rĕmânŭ?

— Eĭ! și ce am eŭ de acolo? rĕmâĭ, draga mea, cu cine-ĭ vrea..

— Déră!...

— Auditu-m'aĭ?.. să nu mĕ facĭ să maĭ vinŭ odată c'apoĭ... Și nemântuindŭ amenințarea, fără maĭ multă ceremoniă, slujitorulŭ, carele deprinsese asemenea manieră de la privighiătorulŭ, pre lîngă carele era rânduitŭ, eși din bordeiŭ și șuerândŭ o horă vechiă, se îndrumă éră pre unde venise, pre cândŭ féta, încremenită de o asemenea ne așteptată vizită, cu ochiĭ uscațĭ și pironițĭ, nu puté lega în mintea sa nicĭ douĕ ideĭ succesive, nu puté să-șĭ dea sémă de cele ce se urma în inima sa. — Așĭa, făcu ea după câte-va minute, sculându-se cu putere, așĭa, voiŭ merge la dînsulŭ, lŭ voiŭ ruga în genunchĭ, i voiŭ săruta mânele, ca să dică Vorniculuĭ să trimită pre altulŭ în locŭlŭ tateĭ...

www.dacoromanica.ro

Şi peste câte-va secunde închide uşa tinḑeĭ bordeiuluĭ, pune cheea cea de lemnŭ sub stréşină şi răpede se face nevĕḑută prin cărăruşa satuluĭ.

Déră între aceste Silvio şi Stelo, conduşĭ de bulubaşa trecură printre maĭ multe bordee, nisce moşiróie omenescĭ, şi printre câte-va corturĭ rupte şi intrară după bulubaşa într'unulŭ din aceste moşiróe alŭ nenorocireĭ.

Acolo eraŭ în locuinţa bulubaşeĭ. Elŭ nu maĭ locuia în cortŭ ca cu vr'o sĕptămână în urmă, ci în pămêntŭ, după obiceiulŭ ce aŭ aceştĭ fiĭ aĭ aeruluĭ în timpŭ de érnă.

Silvio şi Stelo intrară, ḑicŭ, după ţiganŭ în bordeiŭ. Ce miseriă, D-ḑeule, strigară amêndoĭ maĭ de o dată, rĕmânêndŭ ca înmărmuriţĭ lîngă uşă, pre când bulubaşa se înaintase spre o laviţă din fundŭ, unde, întinsă pre câteva rufe, jăcé o fétă ca de vr'o 12 anĭ, cu féţa bugedă, destulŭ de albă, maĭ de totŭ gólă, acoperită abia cu o catrinţă rumptă ferfeniţă.

In drépta, la capĕtulŭ laviţeĭ, câte-va vrascurĭ, sub unŭ hornŭ de nuele lipıte, lăsaŭ o căldură neînsemnată şi o pară roşiatică, care în loculŭ acestŭ întunecosŭ, luminatŭ numaĭ prin o biată ferestruică de hârtiă, jucându-se pre féţa bolnaveĭ, care cercă să se scóle însă care nu isbuti de cât de a-şĭ rezima pre mână capulŭ sĕŭ încadratŭ în bucle negre şi legate cu cordele roşiĭ şi albastre, forma tablonulŭ celŭ maĭ frumosŭ ce mână de pictorŭ să se fiă cercatŭ vr'o dată a depige.

— Ah! ḑise Stelo către Silvio, după câte-va minute; ah! amice! cât eştĭ tu de fericitŭ, că poţĭ, celŭ puţin prin sciinţa ta, a aduce mângăere în inimele celorŭ nefericiţĭ ca aceştia! Silvio, când aĭ sci tu, cât te iubescŭ astăḑĭ?

— Tu veḑĭ bine, Stelo, că décă tu aĭ amorulŭ tĕŭ care te face fericitŭ şi eŭ mĭ-am pre alŭ meŭ.... Apoĭ trăgêndŭ de mână pre Stelo, după dênsulŭ, spre bolnavă, déră maĭ apoĭ Stelo, óre numaĭ doctorulŭ póte mângăia pre bolnavŭ? óre unŭ cuvêntŭ, unŭ suspinŭ o lacrimă vĕrsată de împreună cu celŭ nefericitŭ, nu mângăe maĭ

www.dacoromanica.ro

multŭ decâtŭ toţĭ banĭĭ şi ajutorurile ce bogaţiĭ arŭ puté să le dea? Aşĭa, o! aşĭa Stelo!

— Écăt-o cucóne, ḑise atuncĭ bulubaşa apropiindu-se cu sfială de Silvio, écăt-o.

— Şi doctorulŭ se apropiă de fétă; ea-lŭ privi cu ochiĭ sĕĭ de friguri, şi cu tótă înfierbinţéla ce o sfâşia nu putu séŭ nicĭ gândi să oprésca o hohotire slabă, esaminândŭ pălăria doctoruluĭ... Ea nu vĕḑuse nicĭ odată deşenţăturĭ de aceste.

— Rîde, par'că rîde? esclămă tată-sĕŭ, apropiindu-se răpede de fiică sa.

Féta-lŭ privi, apoĭ cu unŭ gestŭ din capŭ ḑicêndu-ĭ: uite, tătucă, arĕtă pălăria de pre capulŭ doctoruluĭ, şi lăsă iarăşĭ miculŭ surîsŭ.

— A! cucóne, D-ḑeŭ să-ţĭ erte păcatele, ḑise elŭ învĕlindŭ cu unŭ ilicŭ ruptŭ piciórele feteĭ, de pre care căḑuse cu totulŭ catrinţa, uite, numaĭ cât aĭ intratŭ în bordeiŭ şi -ĭ e maĭ bine.

Nicĭ Silvio celŭ indiferentŭ astă détă nu putu stăpâni unŭ surîsŭ să-ĭ fugă pâna la ochĭ, înţelegêndŭ, care era obiectulŭ ce provocase rîsulŭ nevinovateĭ copile... Cât pentru Stelo, elŭ era pré simţitorŭ ca să împedice o lacrimă ce năvălia din ochiĭ sĕĭ; cu capulŭ plecatŭ, unŭ creţŭ pre poetica sa frunte, elŭ uitase şi pre doctorŭ şi póte pânăşi pre Lorenţa.. Elŭ nu gândia decât la grozăvia lumeĭ, la împetrirea uneĭ patrime a omenireĭ pentru toţĭ ceĭ-l-alţĭ... Inima poetuluĭ, ca de multe orĭ altă détă, era brăsdată durerosŭ de ideile cele maĭ triste.

Insă Silvio, se apropiase de bolnava copilă, i apucase mâna, ca să-ĭ esamineze pulsulŭ... Ea se lăsă fără împotrivire, déră află subiectu noŭ de rîsŭ în barba cea originală a doctoruluĭ.

— De multŭ escĭ bolnavă, drăguţă, o întrebă Silvio. Féta lŭ privi, privi apoĭ pre tată-sĕŭ şi începu a rîde.

— De multŭ e bolnavă? întrebă pre tatălŭ feteĭ.

— De treĭ ḑile numaĭ.

— Şi ce o dóre?

www.dacoromanica.ro

— Ce te dóre, Aniţă? întrebă bulubaşa pre copilă.

Ea-lŭ privi ca cine-va care nu înţelege întrebarea.

— Ce te dóre, drăguţă? adaose şi Silvio, vĕdêndŭ că ea nu-ĭ înţelege.

Aniţa îşĭ întórsă ochiĭ de la tată la doctorŭ şi nu rĕspunse.

Silvio vĕdu că ea era în înferbintélă şi că avé friguri.

— Să puĭ pre femeea d-tale să-ĭ férbă nisce burueni care ţi-oĭ da eŭ la curte şi să-ĭ dea să bea de treĭ orĭ pre ḑi.

— Biata Nastasia, ḑise ţiganulŭ, înăduşindŭ un suspinŭ... Femeea mea, cucóne, ea de multŭ nu maĭ este.

— Uite, Stelo, ḑise doctorulŭ căutândŭ cu ochiĭ pre amiculŭ sĕŭ, care fără să vrea se trăsese la ferestruică, unde fără să pótă vedé ceva prin ea se păré, că ochiĭ sĕĭ zărescŭ din afară ceva. Elŭ medita. Uite, Stelo, ce vré să ḑică viaţa nóstră! sunt bogaţĭ, carĭ aŭ banĭ, palaturĭ, servitorĭ, şi D-ḑeŭ i cruţă; aicea, o laviţă şi pămêntulŭ celŭ vârtosŭ sunt paturile, păreţĭ umeḑĭ de lutŭ în locŭ de tapetăriĭ şi covóre, lipsa şi miseria în locŭ de avuţiĭ şi aicĭ — o! asta-ĭ crudŭ! — aicĭ, din braţele uneĭ biete copile, mórtea răpeşce fără de milă pre fiinţa cea maĭ necesară eĭ, pre maică-sa!...

Pre când Silvio cu Stelo se siliaŭ să aducă mângăerea în inima bietuluĭ bulubaşa, étă ce se urma în altă parte.

Raluţa pornise, după cum şcimŭ, cu gândŭ să se ducă să găséscă pre tatălŭ sĕŭ în satŭ; déră ea d'abia eşise din pădure şi întâlni pre George, unŭ flăcăŭ care era argatŭ la curte. Elŭ o opri din drumŭ ca să-ĭ spună noutăţile ce şcia; i spuse că suntŭ la eĭ boerĭ mulţĭ adunaţĭ, că bucătarulŭ are a face 12 felurĭ de bucate, că are să mănânce şi elŭ lucrurĭ bune de totŭ şi alte multe neînsemnătăţĭ, care limbutuluĭ argatŭ i veniseră în capŭ. Cea maĭ însemnată scire însă, care aţîţă curiositatea feteĭ, fu

www.dacoromanica.ro

că elŭ întâlnise adinéorea pre Bulubașa cu doĭ boerĭ ducêndu-se spre bordeiulŭ luĭ.

— Și cine eraŭ aceĭ boerĭ? întrebă féta.

— Unŭ doctorŭ, respunse George; celŭ-l-altŭ nu sciŭ ce-ĭ... Raluța ridică unŭ degetŭ la gură, îșĭ ficsă ochiĭ, mărindu-ĭ, gândi și preste câte-va secunde unŭ surîsŭ de speranță se dilată pre obosita sa féță.

Preste câte-va minute, la vr'o ḑece pașĭ de la bordeiulŭ bulubașeĭ, lângă o fântână cu cumpănă, reẓemată de petrele fântâneĭ, se puté vedé pre féta pădurarului. In loculŭ surîsuluĭ sĕŭ, noriĭ uneĭ meditațiunĭ triste învêlaŭ ochiĭ și fruntea eĭ făcute pentru penelŭ; cu ochiĭ pironiţĭ asupra bordeiuluĭ bulubașeĭ, tresăria de câte orĭ vêntulŭ sufla și isbia ciutura de petre, de câte orĭ în apropiere s'auḑia vuetulŭ uneĭ ușĭ ce se deschidea; tóte aceste îndestulŭ dovedescŭ că ea așteptа pre cine-va.

Ea stăté în asemenea puseciune maĭ de una óră, când în fine ușa bordeiulŭ deschiḑêndu-se, lăsă trecere luĭ Silvio, luĭ Stelo și în urmă bulubașeĭ, carele după ce cu căciula în mână. necontenitŭ făcu către doctorŭ gesturile unuĭ omŭ ce mulţămesce, reintră apoĭ în bordeiŭ.

Astă dată Raluța se înaintă cu mersŭ neîndrăsneţŭ în spre bordeiŭ, déră nu făcu doĭ pașĭ și stătu, ne maĭ avêndŭ îndestulŭ curagiŭ de a se întêlni féţă în féţă cu visitatoriĭ bulubașeĭ.

—Uite Silvio, ḑise Stelo în limba franceză, când era să trécă pre lîngă Raluța, uite ce frumósă fetiţă.

Fruntea luĭ Silvio era încreţită, colţurelele buzelorŭ séle formaŭ amarulŭ surîsŭ ce noĭ cunóscemŭ. La provocarea luĭ Stelo, elŭ îșĭ întórse ochiĭ spre Raluța carĭ avé ochiĭ plecaţĭ la pămêntŭ și cu mânele freca o cordea albastră ce-ĭ atârna pre sînŭ de la cosiţele séle. Silvio simţi unŭ fiorŭ ferbinte înfocându-ĭ sângele; elŭ tresări, Stelo care-lŭ ţiné de mână observă asemenea tresărire și se opri, vrêndŭ sălŭ oprésca și pre dênsulŭ, măcarŭ că elŭ în deșertŭ se silia să degajeze mâna sa din a luĭ Stelo, ca cine-va care

www.dacoromanica.ro

arŭ dori să se îndepărteze răpede de la vre unŭ lucru ce-lŭ impresionéză.

Stelo îşĭ rădică iérăşĭ ochiĭ asupra feteĭ şi ea în acelŭ momentŭ căuta féţa unuia din eĭ doĭ.

— A! făcu elŭ, după câte-va minute de studiŭ, sĕrmane Silvio, înţelegŭ de ce mâna ta tremură, de ce tu cercĭ să fugĭ... Ochiĭ eĭ, câte-va trăsăturĭ de ale acesteĭ fete aŭ fostŭ de ajunsŭ ca să sufle ca vêntulŭ spuza ce răcea cărbunele ce arde în nefericita ta inimă!... Sĕrmane Silvio, adaose Stelo, strîngêndu-ĭ mâna şi aţintindu-şĭ ochiĭ în ochiĭ fugĕtorĭ aĭ luĭ Silvio, tu o iubescĭ încă, orĭ-ce veĭ ḑice, tu iubescĭ pre acea femee, isvorulŭ descepţiunelorŭ téle; aşĭa tu o iubescĭ cu tótă indeferinţa ce manifestĭ.

— Ba nu! n'o iubescŭ; nu vréŭ să gândescŭ maĭ multŭ la miseritătĭ de aste!. D-ḑeŭ mĭ-a lăsatŭ, o simţŭ, pre lume, alte iubirĭ, în loculŭ deşcepţiunilorŭ amoruluĭ vostru; sórta, adaose elŭ, cu unŭ accentŭ înlăcrimatŭ, o! sórta a vrutŭ ca să amŭ o inimă póte pré debilă, ea uitasă să-mĭ dea o inimă altŭ-felŭ de cum e a ta, Stelo, o inimă care să nu bată nicĭ o dată, o inimă care să fiă nu maĭ depositulŭ lacrimilorŭ ş'a descepţiunilorŭ. Aşĭa-sŭ, Stelo, uniĭ ómenĭ ursiţĭ, ca nicĭ odată să nu întâlnéscă o simpatiă, nicĭ o dată o inimă fragedă să nu mângâe pre a sa, ca nicĭ odată una din acele cosiţĭ voluptóse să nu pătuleze, să nu ştérgă vr'unŭ creţŭ de pre fruntea lorŭ! amorulŭ e pentru tine, poete; pentru mine, aşĭa! pentru mine durerea nu-ĭ pentru inima mea nicĭ o bucuriă, Stelo.

—Ingrate!... dér amiciţia! dér amiciţia! O! Silvio tu eraĭ acela care odinióră făcéĭ din simţimêntulŭ acesta coróná tutulorŭ simţimintelorŭ, tu eraĭ acela care ḑicéĭ, că numaĭ amiciţia, numaĭ unŭ amicŭ sincerŭ e totŭ ce D-ḑeŭ ţĭ-arŭ puté da, décă arŭ avé vr'o dată subiectŭ ca să te rĕsplătéscă.... Şi óre eŭ, Silvio, nu suntŭ pentru tine unŭ aşĭa amicŭ?

Aĭ cuvêntŭ, Stelo, sunt un ingratŭ, o sciŭ, căcĭ când celŭ

www.dacoromanica.ro

puţinŭ tu eştĭ acolea, când tu-mĭ ţiĭ mâna în a ta, când auḑŭ vócea ta cea îngerésca, arŭ trebui să uitŭ tóte; aşĭa amice, eŭ ḑicémŭ aceste pre când încă ochiĭ meĭ nu jucaseră în alte lacrimĭ decât a le compătimireĭ şi ale uneĭ amiciţiĭ, eŭ susţinémŭ că amorulŭ e acea bĕşică de săpunŭ, colorată aşĭa de mândru de raḑele sóreluĭ, dér care-ĭ aşĭa de fragetă... Dér, iartă-mĕ, amice, de când colea, în peptŭ, amŭ comprimatŭ nisce bătăĭ greşite, nisce bătăĭ de a le poetuluĭ, de atuncĭ, veḑĭ tu Stelo, sunt momente când capulŭ mi se înfócă, când ochiĭ mi se păinjinescŭ, când mâna-mĭ tremură şi sângele-mĭ clocotesce.. atuncĭ o! atuncĭ suntŭ nebunŭ, nu şciŭ ce ḑicŭ...

— Amice!.. întrerupsă Stelo, ştergêndŭ o lacrimă de compătimire, căcĭ simţia érăşĭ mâna luĭ tremurândŭ şi-ĭ ḑărise ochiĭ strĕlucindŭ ca de friguri...

Stelo apoĭ făcu unŭ pasŭ trăgêndŭ machinalicesce după dênsulŭ pre Silvio, dér întorcêndu-şĭ ochiĭ éră spre Raluţa se opri fără de voiă: ea era în o pusăţiune aşĭa de rugătóre, ochiĭ sĕĭ eraŭ aşĭa de espresivĭ, încât Stelo nu putu să se stăpânéscă de a nu se apropié de dênsa.

— Ce vreĭ drăguţă, o întrebă elŭ cu blândeţă.

— Ah! cucóne, nu îndrăsniamŭ să vĕ vorbescŭ... Bădica Vasile e tare bolnavŭ.... Dómne! când aţĭ vré să veniţĭ d-v., să-lŭ vedeţĭ, ḑise féta încuragiată de vorba şi féţa cea dulce a poetuluĭ.

— En vină încóce Silvio, ḑise Stelo, către amiculŭ sĕŭ, care rĕmăsese nemişcatŭ în locŭlŭ unde-lŭ lăsase poetulŭ.

Silvio se smulsă aşĭa ḑicêndŭ de la locŭ şi se apropiă de Stelo.

— D-luĭ e doctorŭ, drăguţă, ḑise acesta către Raluţa, spune-ĭ d-le.

— Ce poftescĭ dragă? o întrebă doctorulŭ, silindu se a-şĭ birui impresiunea ce făcuse asupra suvenireĭ unuĭ amorŭ neîmpărtăşitŭ, nefericitŭ, ce avusese.

Féta cercă să rĕspundă, însă astă dată nu putu: severa fisonomiă a doctoruluĭ o făcu numaĭ să roşéscă.

www.dacoromanica.ro

Ea privi érăşĭ pre Stelo, carele respunse pentru dênsa, că Vasile-ĭ bolnavŭ.

— Să mergemŭ să-lŭ vedemŭ, ḑise Silvio şi plecă. Insă Stelo în rumenéla copileĭ ceti lucrurĭ ce Silvio era departe da a presupune.

— Vasile ţi-ĭ frate? o întrebă elŭ cu blândeţă, mergêndŭ alăturea cu dênsa.

Féta se roşi până în vêrfulŭ unghiilorŭ.

Stelo se încredinţă cu desĕvêrşire în presupunerea sa; unŭ surîsŭ sbură de pre buzele poetuluĭ pre acele a le feteĭ, care-lŭ oprise în sborŭ în momenţulŭ când ea privi pre Stelo.

Silvio era érăşĭ gânditorŭ.

XV.

CLACA.

In ḑioa aceea era mare mişcare în satŭ, femeile îşĭ gătéŭ ştergare albe, fetele înşiraŭ mărgele pentru salbe, flăcăiĭ smulgéŭ coḑile păunilorŭ preotuluĭ, séŭ făcéŭ alişverişŭ marchitanuluĭ, cumpărând cordele pentru pălăriĭ şi nasturĭ pentru curea, numaĭ bărbaţiĭ câtŭ îşĭ maĭ căutaŭ de trébă.

Şi sciţĭ de ce asemenea gătirĭ? sunt sigurŭ că n'aţĭ puté ghici că de séră avea să fiă clacă şi jocŭ la Badea pasnicŭlŭ.

Sperezŭ că cetitorulŭ meŭ n'are nevoiă să'ĭ spunŭ ce vrea să ḑică o clacă, acestŭ frumosŭ obiceiŭ, frumosŭ şi după legea luĭ Hristosŭ, când se urméză numaĭ între ţĕranĭ; dărăpănătorŭ, abuzivŭ, când ţĕraniĭ lŭ ţinŭ pentru folosulŭ stăpânilorŭ. In adevĕrŭ, nu sciŭ care m'arŭ puté face să credŭ că e bine, ca ţĕranulŭ să maĭ pérdă vremea lucrândŭ la clăcile stăpânilor, după ce le lucréză atâta boerescŭ? şi érăşĭ care e acela care să nu védă o lege de a le societăţeĭ creştineşcĭ viitóre, când uniĭ lucréză pentru alţiĭ: când unulŭ din sătenĭ e bolnavŭ, décă

www.dacoromanica.ro

ceĭ-l-alţĭ nu i-arŭ culege popuşoiĭ de pe câmpŭ, óre ce arŭ puté să facă elŭ? . . Legea-ĭ bună, déră abuzurile eĭ sunt rele.

Pe când aseminea mişcărĭ se urmaŭ pe la căsuţele sătenilorŭ, în capĕtulŭ satuluĭ, opusŭ curţeĭ, lângă unŭ felŭ de colibă de nuele, risipită, ce servisă de jităriă, şi făcea féţă uneĭ cârcime ce se ridica alăturea pe unŭ cerdacŭ mare aşeḑatŭ pe gârliciŭ de pivniţă, eraŭ vr'o 15 sătenĭ, uniĭ cu canele de vinŭ dinainte, pe unŭ felŭ de laviţe ce servia de mésă, alţiĭ pufăindŭ luléoa, pe când unulŭ d'in eĭ, răzimatŭ în picióre, cu capulŭ de o colónă d'ale cerdaculuĭ, înşira pe balustradă grăunţe de popuşoiŭ cu o seriositate demnă de celŭ maĭ mare filosofistŭ.

— Ea poftimŭ, cumetre vornice — era vorniculŭ — cinsteşce şi d-ta, ḑise către acela unulŭ din ceĭ de féţă, înfăţişându-ĭ o cană de sticlă cu vinŭ şi avêndŭ şi elŭ în a 2-a mână o altă cană.

— Ecă acuşĭ, respunse vorniculŭ, fără a ridica ochiĭ de pe grăunţe, éca acuşĭ, cumetre heĭ, dór-oiŭ mântui socotéla asta.

— Eĭ, da lasă 'ncolo, cisla ceea, că dóră nu daŭ Tătariĭ.

Şi ḑicêndŭ îngrămădia cana sub nasulŭ vorniculuĭ, aşĭa în câtŭ volens-nolens trebui s'o ia ca să nu'şĭ scalde nasulŭ în ea.

— In sănătatea D-téle, cumetre!

— Intr'a d-téle, cumetre hâĭ!

Amêndoĭ ş'apropiară canile de gură şi ca ceĭ maĭ mărĭ boscarĭ, buzele lorŭ escamotără licuidulŭ, în maĭ puţinŭ de câtŭ aĭ ḑice douĕ.

Apoĭ vorniculŭ se puse iarăşĭ să socotéscă.

— O să mergĭ, fine, deséră la claca pasniculuĭ, întrebă pe unŭ altulŭ de alăturea unŭ românŭ cu nasulŭ roşu şi buzele roşite de vinulŭ ce'ĭ picura din musteţĭ.

— Nu şciŭ, nici eŭ, naşŭ Acsinte, că 'mĭ-o ḑisŭ vătafulŭ să mergŭ mâne la pădure, s'aducŭ unŭ carŭ de lemne la curte.

www.dacoromanica.ro

— D'apoĭ că nu-ĭ tréba ta acésta — replică întâiulŭ, gâlgâindŭ câte-va gurĭ de vinŭ ce maĭ rămăsese în cană pe laviță.

— Vorbișĭ și d-ta! par'că cineva te'ntrebă de ce'ți-e cojocului,

— Bine ḑicĭ! vătafulŭ ăsta numaĭ de arŭ trăi!

— Câtŭ cióra'n parŭ!

— S'o duce și elŭ după stăpânu-seŭ! întrerupse unŭ altulŭ ce era în féță cu dênșiĭ.

— Așa Ḑĕŭ, se duse ș'acela la raiŭ cu cerga'n capŭ! — Dómne cumetre heĭ, veḑĭ d-ta că d-ḑeŭ știe ce face!

— En ascultă, cumetre, întrerupse unŭ altulŭ, da ce maĭ știĭ de Vasile al Marieĭ? cică'ĭ bolnavŭ rĕŭ.

— Că numaĭ D-ḑeŭ de l'o ține, respunse unŭ altulŭ apăsându-șĭ cu unghia degetuluĭ celuĭ mare cărbunele din lulea; m'amŭ întâlnitŭ cu bulubașa maĭ adinéorĭ, care se ducea la curte și mi-a spusŭ că nicĭ nu vorbește.

— Bietulŭ flăcăŭ! da ține cumetre și cinștește și niata.

— Da ce se ducea, cumetre heĭ, se facă la curte bulubașa?

— Maĭ știŭ eŭ? Cic'o venitŭ de la Iașĭ unŭ doftorŭ și știĭ că-i bolnavă paserea.

— Ealeĭ!... a venitŭ unŭ doftorŭ? da ce să facă?

— Ea să ducă la bordeiŭ, colo, la țérina luĭ D-ḑeŭ pe cuconu reposatulŭ, fire-i-arŭ țĕrina ușóră!

— Nu maĭ ride, cumetre heĭ, că de, ce-o fostŭ o fostŭ: acu o muritŭ, ḑi maĭ bine de-acu: D-ḑeŭ să-lŭ ĭerte... că de, ca unŭ omŭ cine nu greșește?

— Nu rîdŭ eŭ de dânsulŭ, ḑise convorbitorulŭ, umilitŭ óre cum de morala ce-ĭ făcuse consoțulŭ sĕŭ; feréscă D-ḑeŭ, nu rîdŭ eŭ de dênsulŭ, că povestea d-tĕle: mortu-ĭ mortŭ... Să-ĭ ĭerte D-ḑeŭ pĕcatele... Da, veḑĭ d-ta, Bade heĭ, că nu potŭ eŭ să mistuescŭ bicele cele care a pusŭ să-mĭ dea căpcăunulŭ acela de vătafŭ, pentru că nu m'am putut duce la seceratŭ, că-mĭ trăgea de mórte copila Mariuca.

www.dacoromanica.ro

— Era rĕŭ, D-ḑeŭ să-lŭ ĭerte; aĭ cuvêntŭ, Bade, da ḑĕŭ că n'arŭ fi fostŭ aşĭa de rĕŭ, décă n'avea pe vătafulŭ ăsta; şciĭ vorba acea: fă-mă Dómne ce n'amŭ fostŭ ca să facŭ ce n'amŭ gânditŭ. . . Nu'sŭ totŭ-d'auna boeriĭ rĕĭ, da lingăiĭ carĭ-i slujescŭ i facŭ rĕĭ. . .

In momentulŭ acela privirile se aţintiră asupra intrăreĭ cerdaculuĭ, şi glumele, cinstirele încetară ca prin unŭ farmecŭ. Toţĭ se sculară de pe laviţĭ.

— Unde-ĭ vornicu ? întrebă de pe pragulŭ scărilorŭ vătafulŭ, urmatŭ de unŭ slujitorŭ.

— Écătă-mĕ-sŭ cucóne, ḑise elŭ, înaintândŭ spre vătafŭ.

— Ce facĭ acolo ?

— Socotiamŭ baniĭ biruluĭ triminieĭ.

— De ce ţiĭ pe slujitorŭ de aḑĭ diminéţă şi nu-ĭ daĭ omŭ la beilicŭ.

— D'apoĭ, sărăcanŭ de mine cucóne, ce o să maĭ şciŭ face, că n'amŭ pe nimine.

— Cum n'aĭ pe niminea, urlă vătafulŭ încruşindu-şĭ ochiĭ.

Vorniculŭ se dete cu unŭ pasŭ în urmă, vătafulŭ înaintă cu unŭ pasŭ în lăuntru şi ţĕraniĭ se privirā uniĭ pre alţiĭ cu ochĭ întrebătorĭ.

— Cum n'aĭ pe nimenĭ, adaose elŭ.

— D'apoĭ, Gânju, alŭ cuĭ e rândulŭ să mérgă, e bolnavŭ.

— Eĭ, ş'apoĭ ?

— Ş'apoĭ, ómeniĭ ăştia maĭ toţĭ n'aŭ mântuitŭ, după cum şciĭ d-niata, arătura boerésca de tómnă.

— Haĭde, sfârşeşce maĭ degrabă.

— Spune d-ta singurelŭ, pre cine vreĭ să daŭ, că eŭ n'amŭ pe nimenĭ.

— Nu şciŭ eŭ lătrăturĭ de a le vóstre ţĕrăneşcĭ; să daĭ omŭ slujitoruluĭ, că te mănâncă cániĭ! . . .

— Că n'are pre cine să dea, ḑise unŭ ţĕranŭ din mulţime.

www.dacoromanica.ro

— Maĭ aşĭa! eŭ şciŭ că nu m'oiŭ maĭ duce, ḑise şi unŭ altulŭ îndemnatŭ de îndrăsnéla celuĭ întêĭŭ.

— Nu te-ĭ duce? urlă vătafulŭ, nu vĕ veţĭ duce ?... şi scoţêndŭ biciulŭ din brâŭ, japŭ, japŭ, japŭ! ... începu a croi în mulţimea care se dădea în lăturĭ ca valurile măreĭ roşiĭ sub toégulŭ luĭ Moisi.

— Da de ce daĭ în mine degéba, cucóne? strigă unulŭ.

— Da ce ţĭ-amŭ făcutŭ eŭ de mĕ baţĭ? ḑicé altulŭ.

— Amŭ să mĕ ducŭ să mĕ jeluescŭ la cucóna, adaogă unŭ alŭ treilea. . .

Şi cu tóte aceste braţele lor, din care numaĭ douĕ, treĭ, eraŭ de ajunsŭ ca să amestece cu pămêntulŭ pre vĕtafŭ, eraŭ ca legate la peptŭ, până la atâta, frica judecăţilorŭ stăpânescĭ i opria de a se apăra, până la atâta servitutea ovileşce şi dagradéză! . . .

— Să daĭ omŭ numaĭ de cât, strigă vătafulŭ către vornicŭ, vĕḑêndŭ că nu maĭ loveşce cu biciulŭ de cât lăviţele caseĭ, căcĭ ţĕraniĭ toţĭ să eschivaseră. Apoĭ lăsândŭ o înjurătură pre care d'in respectŭ pentru cetitorŭ nu voiŭ spune-o, se pogorî.

— Să-ĭ cerĭ totŭ pre pădurarŭ, ḑise elŭ slujitoruluĭ, când fură în drumŭ; auḑit-aĭ, totŭ pe Eliseiŭ, ş'apoĭ veĭ veni la curte de ţĭ-oiŭ da giuruita

— Bine, cucóne, făcu slujitorulŭ, apucândŭ drumulŭ ce ducea afară din satŭ, pe când vătafulŭ se'ndruma spre curte.

— Căpcăunule!. . . lua-te-arŭ dracu!... murmura atuncĭ unŭ ţĕranŭ, eşindŭ din gârliciulŭ pivniţeĭ.

—Duce-te-aĭ învîrtindu-te ca ciocârlia!... ḑise unŭ altulŭ, urmândŭ celuĭ d'întêiŭ.

— Să vinĭ când te-oiŭ chiăma eŭ, calăule! . adaose unŭ alŭ treilea.

— Să te vĕḑŭ când mi-oiŭ vedea céfa!. . .

— Când o face plopu pere şi răchita micşunele!

— Când D-ḑeŭ vomŭ maĭ scăpa de vatavŭ şi de biciulŭ luĭ?

www.dacoromanica.ro

Peste douĕ-treĭ secunde, cerdaculŭ era din noŭ plinŭ de ómeniĭ ceĭ d'ântêiŭ, însă nu maĭ era vuetulŭ şi zingănitulŭ de pahare de-adinéorĭ; tăcerea era întreruptă din când în când numaĭ de douĕ treĭ vorbe încetŭ ḑise.

XVI.

O VIZITA NOBILA

Insă între aceste Silvio cu Stelo şi Raluţa, puţin de nu ajunseră la curte. Doctorulŭ mergea ca să mérgă aşĭa ḑicêndŭ, negândindŭ de felŭ unde, nu aşĭa şi Stelo : poetulŭ nu se putu stăpâni, vĕḑêndŭ că Raluţa se apropia de unŭ felŭ de gardŭ nespinitŭ, ce se înălţa denapoia a nisce ambare séŭ şurĭ, ce se aflaŭ din-a stênga curţeĭ, la o însemnată departare; nu se putu, ḑicŭ, stăpâni de a o întreba, unde vré să se ducă. Féta naintă fuga spre gardŭ, într'unŭ locŭ unde se cunoşcea prin apăsătura nuelelorŭ că servise eĭ orĭ altora de părlazŭ, ridică o mână ca să se atârne, de unŭ parŭ, déră se opri, gândi puţinŭ ş'apoĭ înturnându-se câtre Stelo, carele se apropiéză : — Nu pre acole, ḑisă ea roşindŭ, d-v. puteţĭ întra pe pórtă, aşa'ĭ?

Silvio se deşteptă din distragerile séle, dér nicĭ elŭ, nicĭ Stelo nu înţeléseră de ajunsŭ ce vré să ḑică copila.

— D-v. vĕ puteţĭ duce dreptŭ pre la pórtă, adăogă ea, vĕḑêndŭ că amêndoĭ se întrebaŭ din ochĭ, aceea ce nicĭ unulŭ din eĭ nu înţelegea. — Pre mine nu m'arŭ lăsa să mĕ ducŭ la dênsulŭ, la Vasile, déră d-v. . . .

— Bine, draga mea, înţelegemŭ acuma; aşĭa Silvio ?

— Dreptŭ să-ţĭ spunŭ, că eŭ nu pré multŭ.

— Cum ? Nu'nţelegĭ ? Raluţa (Stelo o 'ntrebasă de nume) şcie că bietulŭ Vasile e bolnavŭ şi . . .

— Aşia, e colea, în şura asta.

— Déră, urmă Stelo, ea nu-lŭ póte védea . . . Nu i s'a datŭ voiă. . . Acuma înţelegĭ, doctore?

— Degéba surîḑĭ, Stelo, de tâmpia mea ! ce vreĭ ? eŭ n'amŭ fostŭ nicĭ sunt înamoratŭ ca tine, ca să potŭ ceti unde nu e scrisŭ, şi înţelege vorba ce nu-ĭ vorbită !

www.dacoromanica.ro

— Şi cu tóte aceste tu . . .

Insă Silvio nu-lŭ lăsă să finéscă, întocma ca cineva căruia lumina luneĭ amintindu-ĭ suveniri triste, fuge de orĭ-ce lumină ce crede că l'arŭ putea deştepta.

—Să mergemŭ, maĭ bine, Silvio, ḑisă elŭ trăgêndu-lŭ spre drumulŭ ce ducea la pórta

Fetiţa era în delirŭ, bucuria i înfiora dulce sângele, gândindŭ că Vasile se va însănătoşia; inima-ĭ era în contrastŭ cu ochiĭ eĭ, carĭ înnotaŭ în lacrimĭ. Cu o mâna la sinŭ, cu alta ca şi când arŭ fi voit să oprésca pe cineva, cu gura întredeschisă şi cu trupulŭ alene plecatŭ, ca şi cândŭ arŭ fi fostŭ gata să pornésca, Raluţa astfelŭ era prea frumósă ochiĭ eĭ prea rugătorĭ şi Stelo prea poetŭ pentru ca şi astă dată să nu se simtă biruitŭ óre cumŭ şi silitŭ a se opri, ca să admireze frumosulŭ, frumosulŭ care era viaţa sa, fiă acela alŭ uneĭ floricele, alŭ uneĭ steluţe, orĭ alŭ uneĭ muritóre.

Stelo se opri, ḑicŭ, şi aceea ce doctorulŭ nu putea pricepe, elŭ o ceti în lacrima si poza feteĭ.

— Vină de séră, Raluţă, aice şi-ĭ vede pre Vasile, ḑise elŭ, apropiinduse de ea şi luându-ĭ o mână pre care ea i-o lăsă fără împotrivire.

— Ba nu, chiar acuma, ḑisă Silvio, vrêndŭ şi elŭ s'o apuce de cea-l-altă mână, pre care féta i-o trasă răpede cercândŭ se se dé îndărătŭ.

— Aĭ vĕḑutŭ, amice, ḑise Silvio, cu nemuritoriulŭ seŭ surisŭ peste căteva secunde după ce se'ndepărtară de fétă, până şi acésta de care nu mĕ apropiémŭ de cătŭ ca să'ĭ facŭ bucuria, fericirea, ducênd'o să-şĭ védă amantulŭ, până şi ea se teme de mine! n'aĭ observatŭ cu ce mişcare bruscă 'ş'a smucitŭ mâna ce-ĭ apucasemŭ, în timpŭ ce ţie! O! pe tine tóte fetiţele te-arŭ iubi.

După câteva minute eĭ întraŭ prin o uşă de dulapĭ, prin crăpăturile căreia şuera aerulŭ cu putere.

Eĭ sunt acuma în ambarulŭ în care cetitorulŭ a vĕḑutŭ pre Tóder şi Vasile, despre care circumstările nu ne-aŭ îngâduitŭ să maĭ vorbimŭ. Astă dată Toader nu-

www.dacoromanica.ro

maĭ e, câcĭ fiindŭ nevoiă de ómenĭ pentru cerimonia înmormêntăreĭ, vatavulŭ i dăduse drumulŭ şi Vasile insuşĭ nu era privighiatŭ de nime, déră nicĭ că arŭ fi fostŭ nevoiă să maĭ pună lăcăţĭ pre uşa ce-lŭ ascundea de la féţa ceruluĭ!

N'aşĭ putea descrie starea cea grozavă în care ajunsese flecăulŭ de când nu l'amŭ vĕḑutŭ. Intinsŭ pe o mână de paie, în fundulŭ acesteĭ şurĭ de scânduri, în care din tóte părţile se buşiăŭ valurile recĭ a le măreĭ aeriene, ce plângeaŭ sbucnindŭ prin crăpăturile scândurilorŭ; cu capulŭ rizămatŭ de doĭ dulapĭ, puşĭ d'acurmezişulŭ, negrulŭ seŭ pĕrŭ tremurândŭ în braţele vêntuluĭ, elŭ nu avea acuma maĭ multŭ trupŭ de câtŭ atâta câtŭ putea să servéscă de copertă sufletuluĭ; ochiĭ seĭ ceĭ stânşĭ nu maĭ aruncaŭ nicĭ una din raḑele lorŭ cele inteleginte.

Stelo tremură de înfiorare, crispâ din pumnĭ vĕḑêndŭ scheletulŭ acestŭ deşiratŭ, şi rĕmase înlemnitŭ la câţiva paşĭ de lîngă elŭ. Silvio ridică ochiĭ şi căută cerulŭ, déră cerulŭ era vĕlatŭ de câte-va rîndurĭ de dulapĭ părliţĭ: fruntea sa se posomorî, capulŭ i atârna pre peptŭ şi mânile séle se strîngéŭ cu convulsiune.

— Ecă omenirea!... ḑise elŭ, după câte-va minute de obosélă; écă ce e omulŭ!...

Apoĭ se apropiă de Vasile, se plecă în genuchĭ spre dênsulŭ, déră elŭ nu se mişcă cu tóte că ochiĭ luĭ eraŭ deschişĭ. — Doctoruluĭ însă i se păru că dórme. Déră elŭ i luă o mână. Ea era rece; i căută pulsulŭ şi d'abia numĕră vr'o 30 de bătăĭ într'o minută; i puse mâna la inimă, peptulŭ sĕŭ nudŭ era totŭ aşia de rece şi bătĕ cu o bătaiă de totŭ neînsemnată. — E numaĭ caldŭ! ḑise elŭ... Curândŭ, décă natura nu va fi ajutată de medicamente, elŭ nu va maĭ fi.

Se auḑi atuncĭ unŭ suspinŭ durerosŭ înnăduşitŭ.

Doctorulŭ i reapucă mâna, i reesamină pulsulŭ. Te mierĭ de va puté scăpa, adaose elŭ, cu unŭ tonŭ înlăcrimătorŭ.

— Ba nu, nu! strigă atuncĭ unŭ glasŭ tremurândŭ şi

www.dacoromanica.ro

în care se cunoscéŭ lacrimile, nu, cucóne, te rog mântue-lŭ!

Ş'apoĭ unŭ gemĕtŭ ş'unŭ suspinŭ neopritŭ succedă cuvintelorŭ. Şi Silvio şi Stelo îşĭ întórseră privirile spre fundulŭ şureĭ din partea de unde eşise glasulŭ. Raţele a doĭ ochĭ negri şi înlăcrimaţĭ ce strĕbătéŭ prin crăpăturile lăsate din ne aproprierea dulapilorŭ păreteluĭ, întâlniră privirile lorŭ.

Stelo cunoscu ochiĭ Raluţeĭ. — In faptă era ea, căcĭ de când Vasile era bolnavŭ, ea în tóte serile venia să sară gardulŭ, ca, aciuată dinapoia scândurilorŭ ce o despărţia de Vasile, să-ĭ asculte respiraţiunea luĭ, reţinêndŭ pre a sa; să-ĭ întâlnéscă ochiĭ ce o făcé să tremure de fericire, să-lŭ mângăe, ea biata fată, care încă nu scia décă-ĭ *dragoste* acea ce inimióra sa simţia pentru băétŭ séŭ de-ĭ compătimire pentru necazurile luĭ.

Décă presinţa doctoruluĭ ş'a luĭ Stelo şi tóte cele ce făcuseră nu putuse deştepta pre murindŭ, fu însă de ajunsŭ de câte-va vorbe pronunţate de Raluţa, ca asemenea uneĭ plóie dulcĭ ce maĭ raniméză florea abătută şi părlită de arşiţele câtorŭ-va ḑile de véră, să pótă împrăstie pre féţa băétuluĭ o umbră de colóre, alŭ căruĭa pictorŭ e inima şi amorulŭ penelulŭ.

— Tu estĭ? ḑise elŭ. cu o vóce de totŭ stinsă şi neînţeligibilă.

Şi ca cărbunele stinsŭ maĭ de totŭ şi care maĭ licăréză încă când vêntulŭ i suflă recea sa spuză, ochiĭ ceĭ stinşĭ aĭ băétuluĭ îndreptară o privire ferbinte înspre loculŭ unde era obicĭnuitŭ să întâlnéscă pre aĭ Raluţeĭ. Déră fata nu rĕspunse decâtŭ prin suspinurĭ însângerate; ea plângea.

— Ce te dóre, dragă? întrebă Silvio, reapucându-ĭ mâna.

— Băiétulŭ întórse cât maĭ răpede capulŭ spre acesta, apoĭ remasă ca înlemnitŭ, şi preâmblă ochiĭ de la Silvio la Stelo şi cercă să se ridice măcarŭ pre unŭ cotŭ, puterea însă i lipsi şi elŭ, gemêndŭ, recăḑu obositŭ, lovindu-

www.dacoromanica.ro

şĭ capulŭ pe paĭle ce acoperia dulapiĭ, carĭ-i serviaŭ de căpĕtâiŭ.

— Liniştește-te, flĕcăule, ḑise Silvio, nu te frământa, spune-ne ce te dóre?

Vasile închise ochiĭ, clătină din capŭ şi suspinândŭ îndreptă unŭ degetŭ în spre cerŭ.

— De multŭ eştĭ bolnavŭ?.... Nu mĕ privi aşĭa, amice, eŭ nu am venitŭ să-ţĭ facŭ ceva rĕŭ... noĭ din contra, vremŭ să te ajutămŭ, să te mângăemŭ.

— Da, bădiţă, crede pre d-nialuĭ, ḑise atuncĭ Raluţa, eŭ l'amŭ rugatŭ să vină să te védă.

Insă şi vocea acésta în locŭ de a-lŭ încredinţa dădu numaĭ nascere în colţurile vinetelorŭ luĭ buze, unuĭ surîsŭ ironicŭ şi de amară neîncredere.

— E boerŭ! şi ea nu scie cine sunt boeriĭ, gândi elŭ. Stelo acum nu maĭ era Stelo de adinéore. Suntŭ inimĭ asupra cărorŭ întâmplările sunt fórte puternice, aşĭa de puternice că în momente de descepţiune ele n'arŭ sci să se oprésca de a plânge ca copilulŭ în locŭ de a căuta să reînvie vr'una din iluziunile perdute. Adinéore Stelo simţia ca o mână de ferŭ sdrobindu-ĭ inima, adinéore uita pre suferindŭ ca să-şĭ primble cugetarea sa printre noriĭ aceĭ grozavĭ ce întunecă orizonulŭ omenirei, printre noriĭ aceĭ ce daŭ furtunile, necazurile eĭ, şi acuma însă o cugetare a pusŭ vîrfŭ la tóte, a încununatŭ pre tóte—poetulŭ are atâtea cugetărĭ:—să-lŭ mântuéscă séŭ să-lŭ védă espirândŭ în braţele séle.—Aşĭa, Vasile, i ḑise elŭ cu blândeţe, nu te teme de a ne spune ce te dóre... noĭ nu suntemŭ boerĭ, măcarŭ că le purtămŭ straele... nu te teme, amice, décă iubescĭ pre Raluţa.

— De o iubescŭ? ḑise elŭ tresărindŭ óre cum. Oh! cucóne, numaĭ douĕ inimĭ aŭ maĭ ţinutŭ pre a mea acole, în lumea asta, în care n'amŭ găsitŭ decât ticăloşiă şi o mórte timpuriă, ruşinósă... Una era a bieteĭ mămucă-ĭ... şi ea nu maĭ este!...

O lacrimă rece se rostogoli pre paie din ochiĭ sĕĭ şi nu putu continua.

www.dacoromanica.ro

— Destulŭ aĭ vorbitŭ, drăguță, ḑise Silvio, spune-ne acuma ce te dóre.

— Oh! l'o bătutŭ, cucóne! l'o bătutŭ, pentru că nu vré să ḑică c'o furatŭ elŭ unŭ galbenŭ, l'o bătutŭ pentru că s'o dusŭ de la curte să védă pre biata mămucă-sa dându-șĭ sufletulŭ....

Déră Raluța nu vorbia maĭ multŭ de din afară, ce chiarŭ de lîngă Stelo. Ea nu maĭ putuse se resiste dorințeĭ séle de a fi dîmpreună cu dênșiĭ, și amorulŭ i dădu îndestulŭ curagiŭ d'a sbura, așĭa ḑicêndŭ, de dinapoia sureĭ în lăuntrulŭ eĭ ; din norocire nimenĭ n'o vĕḑu.....

— A fostŭ bătutŭ? ḑicĭ, întrebă Stelo, întorcêndu-șĭ ca și ceĭ-l-alțĭ ochiĭ spre ea, a fostŭ bătutŭ? și cine e călâulŭ acela cu sufletulŭ atâtŭ de crâncenŭ? I se impută că arŭ fi furatŭ unŭ galbenŭ, déră óre, așĭa fiindŭ chiar vina e așĭa de mare? ce galbenŭ póte aḑĭ plăti viața acestuĭ nenorocitŭ?

— Eĭ! așĭa-ĭ, Stelo, lumea... așla-sŭ, poete, legele eĭ ce se ḑicŭ *înțelepte și creștine*... Ce vreĭ? la ce strigĭ cu atâta furiă asupra aceluia care aŭ adusŭ pre băiétulŭ acesta în starea în care e? Spune mĕ rogŭ, cu ce drepturĭ l'aĭ puté opri de a-lŭ și sdrobi chiarŭ?... Aŭ nu e stăpânulŭ acestuĭ sclavŭ?

---

www.dacoromanica.ro

PARTEA II.

www.dacoromanica.ro

CRONICE SEPTEMÊNALE

www.dacoromanica.ro

I.

Până acum, obicĭnuitŭ în curţile boerescĭ s'a rîsŭ nu maĭ în rîndulŭ de susŭ, éră tânguirile, suspinele, aŭ fostŭ partea rênduluĭ de josŭ. Redacţiunea „Steleĭ Dunăreĭ"; a acestuĭ ḑiarŭ *resturnătorŭ,* după cum uniĭ *liberalĭ* lŭ intituléză, vré să restórne până şi acestŭ *privilegiŭ* alŭ rênduluĭ de susŭ, decretândŭ, pentru palaturile séle celŭ puţinŭ, să nu se maĭ rîdă decât în *rêndurile de josŭ.*

Prin urmare, în apartamentele Foiţeĭ, sunt deschise, o dată pre sĕptămână, *Sâmbăta,* (ḑioa consacrată la lăutorĭ), salóne de convorbire, pentru tóte subiectele nepolitice (dérŭ politicóse), agradabile, gracióse, uşuratece, umoristice, pişcătóre, urzicătóre, bondăritóre.... după cum le vorŭ presenta ocasiunile şi împrejurările.

Ah! ce „dolce far niente" vomŭ petrece! eŭ Bondăraşulŭ, pre nasulŭ d-lorŭ cetitorĭ. şi pre mănuţele cele albe şi parfumate ale blondelorŭ séŭ brunetelorŭ cetitóre, împrejurulŭ gheridonuluĭ de palisandru séŭ de lemnŭ de rose!.. Ce maĭ de palavre şi braşóve! Cum vomŭ bâzîi împreună!.. Ce maĭ de istoriĭ (adevĕrate), cronicĭ scandalóse (acestea numaĭ în ţéva urecheĭ) se vorŭ şopti, anecdote ḑilnice, de Lunĭ şi până Sâmbătă!

Dér *a propos* de Sâmbătă, décă obicĭnuiţĭ *a vĕ rade* în acéstă ḑi, vĕ îndemnŭ, de nu cum-va sunteţĭ maĭ de multŭ *raşĭ de vr'unŭ* tribunalŭ, să preferiţĭ bărbieria luĭ Ursachi de pre uliţa Academieĭ...

www.dacoromanica.ro

Dér póte mĕ întrebaţĭ de ce?

Pentru că este bărberia cea maĭ în raportŭ cu gradulŭ de civilisare alŭ barbelorŭ d. tre... La barbe franţuzite se cade bărbieriă franţuzită, şi acea recomandată de noĭ, *adună*, cum ḑicé reposatulŭ nostru amicŭ Constituţionalulŭ, tóte calităţile neapĕrate spre a domni asupra barbelorŭ franţuzite, căcĭ pre fruntea sa (a bărbierieĭ) stă scrisŭ în litere franceze:

„REZOAR DE URSACHE"

O! Rezoar de Ursache! ĕe espresiune fidelă a societăţeĭ Iaşienescĭ, maĭ eştĭ! Iţĭ jurŭ că nicĭ o dată firŭ din barba mea nu va cădé pre parchetulŭ înglodatŭ alŭ vre unuĭ altŭ „Rezoar" decât tine.

Totŭ celŭ pre care-lŭ va fi împinsŭ pĕcatulŭ de a trece prin ţéra *şniţelorŭ mit erdepfelŭ* (cu pasportŭ fără de „Principatele-Unite"), séŭ batârŭ va fi visitatŭ vr'o dată séra berăria de la Pĕcurariŭ, va fi vĕḑutŭ cum uniĭ inşĭ pretestă, séŭ cum s'arŭ ḑice, gătescŭ calea prin gâtlejŭ, la câte-va *halbe* de bere, prin vre unŭ biftecŭ muratŭ în saramură

Aşĭa făcuiŭ şi eŭ. Vorbiiŭ de „Rezoar de Ursache" ca să vinŭ cu vorba la *franţuzésca* cea nepovestită cu care biéta limbă românéscă are de a lupta până şi în rĕvăşelele amorezaţilorŭ celorŭ maĭ înflăcăraţĭ. Nu ne putemŭ stăpâni de a nu reproduce câte-va pasage din unulŭ de asemenea rĕvăşele, care prin o echivocă de adresă, a căḑutŭ ierĭ séra la teatru în mânile uneĭ tinere dame cunoscută Bondaruluĭ. Noĭ le reproducemŭ *fără comentariĭ şi cu ortografia lorŭ*:

„Ma pliume non pura jammme repondrer a set letre que tiu m'adresé, a set letre spiritiuelle, a set fines despri iuman, u tiu ma tac, u tiu mio rompez le fon diu mon chior, aveque de parole tre bocu simple; se que je ne suit jammme capablu de ravuar set fines de spirit iuman, set inteligense que tu a, de tuşe, piche, mordre,

www.dacoromanica.ro

fandră, brizir (briser), aveque un sele mos, aveque un fraz tre joli aranje é tre zagpeab la lir . . . etc.“

Cucóna Chiriţa este *enfonsarisée,* séŭ fourée dans le baril...

Când societatea cea alésă, când d. Ursache (din coge uliţa Academieĭ!!) vorbescŭ şi scriŭ o franţuzéscă ca aceea, de ce să nu fiă permisŭ Românuluĭ de la ţéră de a chiăma pre d-niĭ prefecţĭ (clironomiĭ vechilorŭ *Ispravnicĭ*) *Prefăcuţĭ* (de şi nu ne îndoimŭ că nu-sŭ prefăcuţĭ), şi *prefecturile, prefăcĕturĭ*, măcarŭ că până acum nu *prefacŭ* trebile cele învechite.

Puşchia pre limbă-mĭ! Mĭ pare că începŭ a face politicale . . . Bine-voiţĭ, frumóselorŭ mele cetitóre, de a-mĭ trimite câte vre unŭ biletŭ parfumatŭ cu paciuli, de câte orĭ, bună óră ca acum, m'aşĭ încurca în politică, adică, cu alte vorbe, de câte orĭ cronica îmĭ va mirosi a tutunŭ . . . Vedeţĭ! sunt înconjuratŭ de mulţime de ogiacurĭ tutunalo-politice, şi-ĭ decĭ, c'amŭ anevoiă să nu se furişeze *fumulŭ* lorŭ prin pufulŭ celŭ albŭ alŭ peneĭ cu care scriŭ.

Dér maĭ bine să vĕ spunŭ o minunată farsă de amploiatŭ.

— Sunt câte-va ḑile, unŭ domnŭ (numele nu face trebuinţă), din o casă unde nu se primescŭ, feréscă D-ḑeŭ! sigiluri cu epigrafa „Principatele-Unite,“ îşĭ lasă pălăria în o cancelariă departamentală, spre a se presinta în camera ministerială. Care nu fu turbăciunea sa, când, întorcêndu-se din cameră spre a-şĭ lua pălăria, o găsi cu fundulŭ potricălitŭ de *sigiluri* cu teribila titulare de „Principatele-Unite!!“ Aflămŭ că fatala pălăriă fu de de-ndată lăsată pre mânile abile ale pălărieruluĭ P. spre a-ĭ taiă fundulŭ celŭ înfiorătorŭ, care arŭ fi făcutŭ pĕrulŭ măciucă pre capulŭ stăpênu-seŭ! . . . (1)

Dér, să vorbimŭ puţinŭ şi despre teatrurĭ despre prîmblărĭ, tualete, baluri. . .

(1) Autenticŭ.

www.dacoromanica.ro

O! cât pentru baluri, trebue să maĭ aveţĭ rĕbdare, până ce presa va deveni şi la noĭ *o putere* în statŭ, ca să avemŭ şi noĭ ḑiariştiĭ avantagiulŭ de a fi invitaţĭ pre la ele, alăturea cu puterea *înarmată* la Darmet, Poitevin, Seskes ş. a.

Din şopte numaĭ şcimŭ, că la M. S. Dómna se adună odată pre sĕptĕmână *o alésă* societate, spre conversare şi danţare. Suntem siguri, că toaleta cea simplă a M. S. Dómneĭ, este cea maĭ frumósă din tóte câte strĕlucescŭ, ca atâtea stele, în acele serate armonióse.

Teatrulŭ opereĭ ne-a datŭ ḑilele aste *Gemma ai Vergi* cu d-na Nei şi d-nulŭ Ghizlanzoni. Suntemŭ, de bună sémă, pre ce ḑi merge, maĭ puţinĭ admiratorĭ aĭ musiceĭ bătăióse şi înăduşite sub dese şi marĭ lovitur de tobe a luĭ Verdi. Numeluĭ acesta, orĭ cât prin hasardulŭ compunereĭ séle literare, a ajunsŭ o vorbă de patriotismŭ în Italia (Vivat Emanoel Rege De Italia), noĭ i preferimŭ dulcea, liniştita, clasica musică a luĭ Donizzetti, Belini ş. a. Felicitămŭ, decĭ, pre Direcţiunea Opereĭ, că ne-a regalat urechile cu frumósa acea producere a luĭ Donizzetti. După ce vomŭ fi maĭ ascultat'o, ne vomŭ pronunţa asupra moduluĭ cum e interpretată de d-niĭ cântătorĭ italienĭ.

Teatrulŭ românescŭ e plinŭ de lume, în tóte ḑilele de representare; ca pururea şi sĕptĕmâna acésta, în representarea traducereĭ d. Porfiriŭ : *Omulŭ fără capŭ*, în 8 acte (!!!), ne-amŭ întrebatŭ : óre să nu fiă capabilŭ nimenĭ dintre românĭ să scriă măcarŭ o piesă de fondulŭ acesteĭa... Nu e multŭ de a întrece o farsă, bună numaĭ de *inglindisitŭ* copiĭ, şi la capĕtulŭ căreia, publiculŭ nu scie de trebue să aplaude pre actorĭ séŭ numaĭ pre machinistŭ. Piese de felulŭ celeĭ date Marţia trecută, se punŭ pe multe scene de bulevardŭ în Francia, dér, acolo celŭ puţinŭ, publiculŭ uită pentru unŭ momentŭ absurditatea literară, fascinatŭ de magia machinăriilorŭ puse în lucrare. Póte că bine arŭ face d. Luchianŭ, atât de abilŭ cunoscĕtorŭ de scenă, cum formézā actorĭ, să formeze şi niscaĭ tinerĭ scriitorĭ pentru teatru. Aflămŭ buna-óră, că unŭ

www.dacoromanica.ro

june, d. Zinianu ĭ-arŭ fi presentatŭ o mică compunere originală. Era de doritŭ că d. Luchianŭ să povĕţuéscă încercările luĭ, şi să ţină óre-care sémă de scrierile originale orĭ căt de neperfecte, de vreme că face casŭ de piese aşĭa de estravagante, ca acea de Marţĭ, ca să nu maĭ vorbimŭ de atâtea piese *imposibile*, care s'aŭ tradusŭ pentru scena română.

Preâmblătoriĭ, aŭ avutŭ sĕptemâna acésta câte-va ḑile cu unŭ sóre adevĕratŭ de primă-véră, cu tóte aceste, podişulŭ Copouluĭ n'a vĕḑutŭ încă multe echipage ca în alţĭ anĭ. Fi-va că sunt mulţĭ duşĭ la Bucurescĭ, séŭ că frumósele posesóre de echipage se temŭ încă să se aventureze pre stradele Iaşilorŭ, cu toalete precióse?—Anunţămŭ dér d-lorŭ, carĭ aşteptaŭ maĭ în sĕptămânile trecute durarea de podurĭ pre şeicĭ, pre uliţele capitalieĭ, pentru ca să pótă eşi să-şĭ facă cumpĕrăturile pentru balulŭ de la curte, le-anunţămŭ, că uliţa mare începe a fi practicabilă pentru trăsurĭ. Fi-va acéstă norocită întêmplare, căcĭ, d. antreprenorŭ alŭ „curăţireĭ uliţelorŭ“ se va fi convinsŭ, dinaintea uneĭ oglinḑĭ, după stropiĭ şi benchiĭ de noroiŭ de pre féţă-ĭ, că-n adevĕrŭ uliţile nu-sŭ curăţite, séŭ fi-va căcĭ, după cum se sună, acelaşĭ d. antreprenorŭ a fostŭ rînduitŭ şi inspectorŭ séŭ privighiătorŭ din pártea statuluĭ... asupra cuĭ şi ce?—Asupra sa însuşĭ! —Ah! d-le antreprenor, de ce nu curăţĭ uliţile!... îşĭ póte ḑice d-lŭ inspectorŭ, la oglindă

Nu vréŭ să terminŭ, fără de a da unŭ rĕspunsŭ unuĭ óre-care domnŭ, care crede a umili vechia redacţiune a Zimbruluĭ, ḑicêndu-ĭ că a înghiţit'o Stéoa. Nu, d-nule, n'a urmatŭ nicĭ o înghiţîre, ci numaĭ *complectare*, căcĭ prin fusiunea Zimbruluĭ cu Stéoa, Zimbrulŭ a căpĕtatŭ Stéoa, ce-ĭ lipsia între córne şi care, de-ţĭ sciĭ armele Moldoveĭ, se află pururea între córnele séle, pre orĭ-ce stindardŭ.

(7 Februariŭ 1859. „Steaoa Dunĕreĭ“, No. 26).

www.dacoromanica.ro

II.

„Stilulŭ e Omulŭ“; putemŭ ḑice şi „bâzâitulŭ e Bondarulŭ“ Asta'ĭ, d-lorŭ şi d-nelorŭ, ca o prefĕţă, pentru a vĕ spune, că fratele-meŭ Bondarulŭ I, ocupatŭ cu lucrărĭ antibondăreşcĭ, mĭ-a datŭ, pentru astă dată, havaléoa revisteĭ sĕptĕmâneĭ acestia. Lucrulŭ mĭ-e năpaste, pentru că amŭ îmbĕtrănitŭ şi Bondariĭ la bĕtrâneţe sunt greoĭ şi bâzăie a lene; şi cu atâta maĭ alene, că în sĕptĕmâna asta, Iaşeniĭ noştriĭ parŭ a-şĭ fi datŭ cuvêntulŭ ca să dispereze pe bieţiĭ bondarĭ: evenimente pestriţe şi scandalóse de formatulŭ celŭ maĭ micŭ, anecdote frumóse ca situaţia, nimicŭ de graciosŭ, de spiritualŭ, şi e cam anevoiă de ḑisŭ cu spirit, materiĭ sĕrăcuţe. Să fiă oare Iaşulŭ bolnavŭ, ruinatŭ séŭ în ajunulŭ uneĭ ruine, de ş'a perdutŭ în astă iarnă primăvéra din inimă, precum o avé în alte ĭernĭ? séŭ că acum voeşce póte a juca rolulŭ *filantropuluĭ* retrasŭ din lume? Factulŭ este, că petreceri şi balurĭ sunt puţine; frumuseţea şi eleganţa aŭ rarŭ ocaziunĭ de a se produce. Nu vorbim aicea de balurile curţeĭ, pentru că ea se vede a nu se fi decisŭ încă la acea nemerită confuziune, care acumŭ vr'o doĭ anĭ domnia, în contra eticheteĭ şi a diversităţeĭ opiniunilorŭ, prin salónele cele maĭ alese; precumŭ acelŭ alŭ d-luĭ P. M.-ni. Acolo vedéĭ, unŭ conservatorŭ în rivalitate de prevenintă cu unŭ liberalŭ moderatŭ, pe lângă o princesă adorătóre arzîndŭ a Statuluĭquo, şi care tot-o-dată şcia a primi cu aceaşĭ egală bunăvoinţă, omagiile a óre-căruĭ republicanŭ misterios. Asta făcea, că balurile d-luĭ P. M-ni, eraŭ fórte plăcute, fórte frequentate şi avéŭ rarulŭ avantagiŭ de a încânta pe tótă lumea. Să sperămŭ acésta şi de la Curtea nóstră, şi atuncĭ, noĭ Bondariĭ vomŭ puté da relaţiunĭ despre acele balurĭ şi despre toaletele d-nelorŭ.

Sĕptĕmâna asta a fostŭ sĕrăcuţă, precumŭ am ḑisŭ la începutŭ. Ea a trăiţŭ şi trăeşce încă, din fărimăturile celeĭ trecute; ea este reflectulŭ umbreĭ, ecoulŭ voceĭ, séŭ maĭ bine a vuetelorŭ sale. De aceea, profitŭ de scăparea

www.dacoromanica.ro

din vedere a fratelui nostru Bondar I, spre a vĕ raporta anecdota *unui trio de rotofeĭ* cu acompaniămentŭ de *dispărţeniă*, din care este menitŭ a naşce *o căsătoriă cu pistolulŭ în peptŭ*. Unŭ domnŭ de vr'o 50 anĭ trecuţĭ, — cu o corpulenţă şi o stare din cele maĭ respectabile, avêndŭ talentulŭ de a-şĭ păstra pĕrulŭ capuluĭ şi musteţile în aceeaşĭ neschimbată colóre brună, de vr'o 15 anĭ, obositŭ de calcule financiare şi sbuciumărĭ politice, în care făcu unŭ *saltus mortalŭ* şi era să'şĭ rumpă gâtulŭ, — ca unŭ noŭ don *Bartolo* se aruncă în braţele luĭ Cupidonŭ, asediă şi învinse inima puţin graţióseĭ şi multŭ voluminóseĭ séle epitropisite. Dar vaĭ! viaţa asta de porumbaşĭ, fu crudŭ întrerumptă de soţulŭ Donzeleĭ.... Respectabilele şi voluminósele treĭ persóne tresăriră de surprindere! Scene şi poziţiĭ bufóne. . . . In scurtŭ, soţulŭ scandilizatŭ hotăreşce să se despartă, dér pretinde, cu arma în mână, ca noulŭ nostru don Bartolo să se cunune cu epitropisita sa. Póte vreţĭ a şci cine sunt ? ghiciţĭ! ...

E vorba de trio; să trecemŭ puţinŭ şi la Opera Italiană, spre a plini promiterea făcută prin trecutulŭ nostru No. Artistiĭ Opereĭ şi maĭ cu sémă d-na Ney şi d-niĭ Ghizlanzoni şi Busi s'aŭ distinsŭ ca tot-l'auna in solo, dér în bucăţile de *ensemble*, nu reuşescŭ, pentru că glasurile fiindŭ slabe, se perde tótă frumuseţa şi efectulŭ armonieĭ. De acea, sfătuimŭ pe direcţiune a nu scăpa acésta din vedere pentru operele ce arŭ maĭ pune pe scenă. Pe lângă asta, adevĕratulŭ diletantŭ maĭ întâmpină apoĭ şi alte nemulţămirĭ, din causa unorŭ spectatorĭ ciudaţĭ, şĭ maĭ cu sémă, a unorŭ *ţuconaşĭ în tulee*, cariĭ credŭ, că-şĭ daŭ aerŭ de grozavĭ melomanĭ şi cunoscĕtorĭ de muzică, apucându-se câte o dată a cânta cu glasŭ înduioşatŭ, dér falşŭ, după artiştĭ, şi altă dată a ţiné conversaţiĭ în glasŭ mare. Asta ne face a ne aduce aminte de o anecdotă plină de spiritŭ şi fórte aplicabilă la cazulŭ de faţă, ce ne a spus-o, suntŭ acum vr'o 2 anĭ d. P...., care fusese atuncĭ, ca şi noĭ acumŭ, tiranizatŭ de nişce asemenea

www.dacoromanica.ro

melomanĭ. Scena se petrecé la Opera Italiană din *Paris*. Unŭ spectatorŭ, care cântase câtŭ ţinu actulŭ, întrebă pe vecinulŭ sĕŭ, după căderea cortinei :

— Cum găseşcĭ d-le, pe artiştĭ în astă séră ?

— Găsescŭ că-sŭ nişte nerozĭ nesuferiţĭ.

— De ce ?

— Pentru că m'aŭ împiedecatŭ de a te puté asculta bine pe D-ta...

Arŭ fi de doritŭ pentru d. I. şi C. ca să profite de lecţia ce cuprinde anecdota d. P.....

Cu astă ocasiune, nu lipsimŭ de a ne mira de d. Luchian, directorulŭ teatruluĭ naţionalŭ, că nu se înduplecă de a scuti pre benevolentulŭ sĕŭ publicŭ de *Omulŭ fără capŭ*. Arŭ fi bine, ca D-luĭ, omŭ de spiritŭ, să ne scutéscă de astă piesă, décă nu pentru multe alte consideraţiĭ, celŭ puţin pentru acésta, că acum, în împrejurările de féţă, avemŭ mare trebuinţă de *ómenĭ cu capŭ*, iarŭ nu *fără-capŭ*.... Ca artistŭ, d. Luchian merită tóte laudele şi încurajările, dér ca Directorŭ unuĭ teatru naţionalŭ, d-luĭ ar trebui să dea dovédă de maĭ multŭ patriotismŭ dându-şĭ maĭ multă ostenélă în alegerea pieselorŭ, şi avêndŭ maĭ multă îngrijire de trupa sa, căutândŭ celŭ puţinŭ ca fiă-care să-şĭ înveţe bine rolurile.

Findŭ vorba de petrecerĭ publice, se ne abatemŭ puţin şi pe la balulŭ mascatŭ de dumineca trecută, care a fostŭ maĭ bine de câtŭ până aci : publicŭ numerosŭ, masce multe, costume variate şi alese, intrigĭ şi cancane. . d'ajuns Apropos de intrigĭ, să nu uitămŭ şi *óre-care* mistificaţiĭ, făcute de *óre-care junĭ*, la *óre-care* dame, din óre-care societate, dându-le *óre-care* **cărticele** cu **óre-care** *instrucţiĭ poliţieneşcĭ*.... Se ḑice că una din acele *óre-care* dame, îndată ce aŭ cunoscutŭ natura acelorŭ *óre-care* cărticele, aŭ aruncatŭ răpede în balŭ pe acea ce i se dăduse; lumea a rădicat-o, a citit-o, a purtat-o din mână în mână, rîḑêndŭ care de care maĭ tare, iarŭ numita *óre-care* damă a făcutŭ ca Nişcorescu a luĭ Alecsandri, după

www.dacoromanica.ro

ce i s'a datŭ palma, întrebăndŭ pe vecinĭ: cine a mâncatară aci o palmă?. . .

Ce vreţĭ d-elorŭ! (Ne adresămŭ către ḑisele *óre-care* dame) nu trebue să vĕ formalizaţĭ, lumea s'a schimbatŭ, privilegiurile aŭ căḑutŭ. . . . trebue de acumŭ înainte să cam începemŭ a ne purta atestatele meseriilorŭ ce profesămŭ, séŭ cum ḑice ḑicĕtórea: să ne purtămŭ cum ne e vorba şi se vorbimŭ cum ne e portulŭ!. . .

D. Afif-Efendi ne părăsi însfârşitŭ.... Şi a vrutŭ să ne părăséscă după obiceiulŭ turcescŭ, adică cu dare *de bacşişurĭ*; mulţămimŭ încă ceruluĭ că d-luĭ n'a găsitŭ în Moldova, de câtŭ pe amploiaţiĭ *streinĭ* aĭ telegrafuluĭ, cu cariĭ se vede că trăia în relaţiunĭ bune, spre a le lăsa unŭ bacşişŭ de 150 galbenĭ! fiă-le de bine!

Apropos de *streinĭ*, trebue să vĕ spunŭ, că Bondariulŭ I-iŭ a rĕmasŭ fórte mâhnitŭ, vĕḑêndŭ că rezultatulŭ băzăituluĭ seŭ din No. trecutŭ, adresatŭ Departamentuluĭ lucrărilorŭ publice, n'a servitŭ, decâtŭ de a adăogi ca inspectorŭ alŭ uliţilorŭ capitalieĭ încă unŭ inspectorŭ *streinŭ*. Décă fratele nostru arŭ fi pututŭ prevedea astŭ ciudatŭ rezultatŭ. de sigurŭ că arŭ fi preferitŭ, că Iaşeniĭ să fiă espuşĭ a-şĭ muşca limbile umblândŭ cu trăsurile pe stradă, de câtŭ să fimŭ gratificaţĭ cu o nouă mutră *strĕină*! Suntemŭ, credeţĭ d-nilorŭ aĭ Departamentuluĭ lucrărilorŭ publice, sătuĭ de streinĭ, ca de mere pădureţe, ni s'aŭ strepezitŭ dinţiĭ de ele!

Incă ceva .... Ba nimicŭ maĭ multŭ, d-elorŭ şi d-lorŭ, căcĭ şi bieţiĭ bondarĭ ca şi ómeniĭ, aŭ trebuinţă de repaosŭ, şi sunt acum 4 ore după mieḑulŭ nopţeĭ; vĕ doresc dérŭ visurĭ aurite, şi décă voiŭ vedea că sunteţĭ mulţămiţĭ de bâzâiturile mele, voiŭ avea onórea a vĕ revedé.

(Februariŭ 14, 1859 „Stéoa Dunăreĭ“ No. 33).

www.dacoromanica.ro

III

Lugete Veneres Cupidenesque!....

Bociţi-vĕ. o voĭ! duducilorŭ coptuţe, care n'aţĭ sciutŭ prinde în reţele nicĭ o *muscuţă próstă* de bărbatŭ;

Bociţi-vĕ, holteilorŭ tomnaticĭ, ale cărora brânduşe înflorite, n'aţĭ şciutŭ a vi le căni la timpŭ, spre a plăcé vre-uneĭ copilişe de 14 anĭ.

Bociţi-vĕ vălţuitorilorŭ, polcăitorilorŭ, dănţuitorilorŭ, curtezanilorŭ, amorezaţilorŭ, împeliţaţilorŭ, cuconaşilorŭ în tulee, şi aceĭ îmflaţĭ în pene....

Bociţi-vĕ!.... ora supremă curând va suna! fiorŭ rece trécă prin vinele vóstre ... 12 ore şi *carnavalulŭ* se sfârşeşce!...

Putemŭ chiarŭ ḑice, că s'a sfârşitŭ, căcĭ balŭ-mascuitŭ, balurile, mesele, de care Iaşiĭ sunt ameninţaţĭ astăḑĭ până la ora în care, ţine consiliŭ *naţia ómenilorŭ cu coḑi,* căcĭ tóte petrecerile de astăḑĭ, nu potŭ fi privite de câtŭ ca atâtea praznice de sufletulŭ rĕposatuluĭ Carnaval.....

D-ḑeŭ să-lŭ erte!... Décă a avutŭ o tinereţă liniştită, bărbăţia ĭ-aŭ fostŭ plină de aventure grotesce şi pestriţate, de *formatulŭ celŭ maĭ micŭ*, cu instrucţiĭ poliţieneşcĭ şi amorurĭ câtŭ maĭ puţin platónice ...

D-ḑeŭ să-lŭ erte! décă bĕtrâneţile i-aŭ fostŭ furtunóse, ele însă aŭ fostŭ demne şi ş'aŭ susţintŭ onórea căruntuluĭ capŭ, icĭ cu spada, colo cu butelca, dincóce cu teoriile luĭ Rousseau, dincolo cu practica mult întrebuinţată la noĭ a luĭ Nişcorescu: „Cine a mântară palma?...

Şi acumŭ: Arma virumque cano...

Adecă, să vĕ *bâzâiŭ*, d-nilorŭ şi d-nelorŭ, cele de pe urmă fapte ale muribunduluĭ nostru multŭ iubitŭ. Bâzâitura de astă-ḑĭ, să nu bănuiţĭ de va fi cam *zănganitóre*, căcĭ, cată să fiă în tonulŭ faptelorŭ. şi fapta principală este nu numaĭ *zăngănitóre*, dérŭ chiarŭ póte şi pre *înroşită.*

Palatulŭ cabinetuluĭ naturalŭ (cine nu şcie?) a rĕsunatŭ sĕptĕmâna acésta de unŭ sunetŭ rece şi înfiorătorŭ

www.dacoromanica.ro

cu care anevoiă se póte deprinde fiă-ce urechiă... Productŭ alŭ încrucireĭ ferbinţĭ a douĕ spade, amândouĕ tinere, amândouĕ pline de energiă şi de viaţă, amândouĕ mânuite de câte unŭ braţŭ încordatŭ de mâniă, braţŭ, care cu o ḑi în urmă, coprinsese în vêrtejulŭ valţelorŭ, la curte, atâte ţaliĭ ḑelicióse, şi se cufundase în atâte gazurĭ şi tulurĭ vaporóse, — productŭ, ḑicŭ, alŭ unuĭ duelŭ, care era câtŭ pe ce să aibă funeste úrme d'intr'âmbe părţile, — acestŭ zîngănitŭ găsi unŭ eco de aprobare şi de simpatiă în inimele tuturorŭ Iăşenilorŭ. Insuşĭ M. Sa Domnulŭ nostru, prin telegrafŭ, de la Bucurescĭ, s'a informatŭ cu grăbire despre interesanţiĭ noştriĭ luptătorĭ.

Ne place a nu maĭ aminti motivele acestuĭ duelŭ dintre d-niĭ Ghergheli şi N. Rosetŭ, căcĭ nu vremŭ să ne erigemŭ în tribunalŭ de onóre. Dér ne permitemŭ a crede, acum maĭ alesŭ, când aflămŭ cu satisfacere, că amêndoĭ sunt afară de periculŭ, că spăḑile acele care leaŭ crucitŭ amêndoĭ cu atâta inimă, le vorŭ păstra de acum spre a le cruci maĭ nemeritŭ, cu aceĭ carĭ arŭ cuteza a fi agresorĭ şi atăcătorĭ naţiuneĭ românescĭ.

Scirile mulţămitóre, ce căpĕtarămŭ adiniórea despre rănile d-lorŭ Gherghelŭ şi N. Rosetŭ, mĕ îngădue să vĕ spunŭ în trécĕtŭ o mică anecdotă de duelistŭ, care se petrecu nu de multŭ, chiarŭ sub ochiĭ meĭ, la vestita „Maison d'or" bulevardulŭ Italienilorŭ de la Parisŭ.

Unŭ domnŭ óre-care, (să-lŭ numimŭ X. . . .) scurtŭ, grosŭ şi rumenŭ ca unŭ morcovŭ francesŭ, mânca vr'o treĭ duzine de *huit es*, la o mésă din féţă cu uşa de intrare.

Intră unŭ altŭ domnŭ, — să-lŭ numimŭ N. — subţiraticŭ, cu mânile lungĭ şi óble ca unŭ telegrafŭ anticŭ; acesta lasă uşa deschisă, şi plóea ce lovia cu putere, începe a împroşca pleşuva frunte a bancheruluĭ X. . .

— D-le, închide uşa! strigâ acesta furiosŭ către d. N.

— Inchide-o şi d-ta! rĕspunse d. N.

— D-le, eştĭ unŭ *insolentŭ!...*

— *La carte* Monsieur. . . Carta, d-nule!

www.dacoromanica.ro

Duelulŭ lŭ credémŭ gata; déı rotofeilatulŭ de banchierŭ, cu o mare seriositate strigâ chelneruluĭ:

— Garçon, servez la *carte* à Monsieur. Băete! dă d-luĭ *carta*...

Tótă sala, care era plină, sbucni într'unŭ singurŭ hohotŭ...

D-nulŭ N. îşĭ luă pălăria, trânti uşa şi ..

Şi duelulŭ nu se făcu.

Câte dueluri se facŭ şi pre la noĭ în modulŭ acestuia!

Eŭ cunoscŭ pre unŭ *óre-cine*, care este hotărâtorŭ contra duelului: „de vreme, ḑice elŭ, că suntŭ tribunale de ce să mĕ batŭ?“

Darŭ *apropos* de tribunale; ni se spune că o curióşă aventură, a uneĭ curióse sălbĭ de *mărgăritare*, arŭ avé a fi *istorisită* încurândŭ înaintea judecătorieĭ secţia a 2-a. D-lŭ *** în penuriă de banĭ, şi în lipsă de o *Mătuşică*, cum numescŭ francesiĭ *Muntele de pietate*, arŭ fi depusŭ amanetŭ, sub pecetea sa, la unŭ *óro-care banchierŭ* evreŭ, pentru óre-care sumă, o salbă de câte-va şirurĭ de *mărgăritare*, evaluate la unŭ preţŭ de câte-va sute de galbenĭ. După câte-va ḑile, unŭ amicŭ alŭ d-luĭ *** se primeşce de a plăti ovreiuluĭ baniĭ împrumutaţĭ, şi a lua elŭ amanetulŭ, pre care-lŭ va păstra până ce d. *** se va îndemna să-lŭ scótă.

Se numimŭ *O* pe amiculŭ cu amanetulŭ.

Eĭ bine, d. *O*, plinŭ de mulţămire că în fine putuse pune mâna pe acea fabulósă salbă, ce avé celŭ puţinŭ unŭ nume egalŭ cu celebra „colietă a regineĭ Antonieta“, îşĭ lăuda către toţĭ salba, deja ca pre o posesiune a sa. Maĭ în ḑilele trecute vine la d. *O* unŭ óre care cunoscutŭ de la ţéră. d. *O* nu lipsesce de a-ĭ vorbi despre juvaerulŭ sĕŭ, şi de a i-lŭ arĕta.

— Imĭ daĭ voiă, d-le *O*, să-ţĭ ḑovedescŭ, că aceste şiraguri nu suntŭ de mărgăritarŭ?

— D-lŭ *O* ce înroşeşce .. şi unŭ fiorŭ rece lŭ petrece pe la inimă...

www.dacoromanica.ro

— Cum! ce felŭ ? îngaimă elŭ.., l'amŭ plătitŭ *atâtea* sute de galbenĭ ..

— Sănătate bună! galbeniĭ ·-aĭ datŭ pe sticlă împlută cu céră...

— Nu se póte!...

— Privesce déră....

Şi nemilostivulŭ *óre-care* necunoscutŭ de la ţéră, smulge unŭ firŭ din *pretinsulŭ mărgăritarŭ*, 'lŭ sdrobesce.

O! descepţiune a mărgăritaruluĭ!....

Inde irae şi tribunaluri! Şi étă cum, nişte şiraguri, care unŭ momentŭ âmplea de *ilusiunĭ mărgărităróse* inima d. *O*, aceléşĭ şiraguri aŭ pututŭ, sub nemilostiva unghiă a *necunoscutuluĭ* de la ţéră, devenĭ pentru bietulŭ d-nulŭ *O*, *descepţiune sticlósă*!..

Aşa se întâmplă cu tóte din lumea asta ! fericirea omuluĭ stă în *credinţă* : „crede şi te veĭ mântui.“

Fericitŭ bunióră se ḑicea şi amiculŭ nostru d. C. când la balulŭ mascuitŭ de Joĭ, preâmbla cu aprindere unŭ gingaşŭ domino pembe .

— Ah! ce mânuţe frumuşele, ce piciorusŭ! . numaĭ atîtica, câtŭ îţĭ încape în albia palmeĭ. ..—Trebue să fiĭ frumósă măscuţă... aşa-ĭ? Şi sub iluziunea mânuşiţilorŭ şi a piciorusţelorŭ, d. C. duce măscuţa la bufetŭ, o regaléză de bombóne şi de curte...

D-lŭ C. este fericitŭ, căcĭ posesórea mănuţelorŭ celorŭ frumóse, pre care în deşertŭ o rugase să-ĭ spună numele, curgere de treĭ óre, i promite să-ĭ mulţăméscă a doua ḑi curiositatea într'unŭ randevu.

Vinerĭ de diminéţă, d. C. face tóletă estraordinară, se parfumă cu paciuli şi cu felŭ de felŭ de cosmetice, căcĭ pre la tócă avé a întêlni frumósele mânuşiţe de Joĭ séra.

Ce va face însă până la tócă? Ca să ucidă timpulŭ ce i se părea atâta de lungŭ, se duce să dejune la d-na P.

Dejunulŭ e servitŭ, se aşéḑă la mésă; d-na P. ḑice să chiame pre bucătarésă spre a-ĭ recomanda vre-unŭ sosŭ noŭ...

Care nu fu turbăţiunea mistificatuluĭ nostru amicŭ,

www.dacoromanica.ro

auḍindŭ şoptindu-i-se prè furişŭ în ţéva urecheĭ, de către bucătăriţă:

— „Da să viĭ de séră, cuconaşule, cum mĭ-aĭ făgăduitŭ!

Şi batârŭ de era tênĕră posesó·ea cea *însălciuită* a mânelorŭ celorŭ frumóse!... Avé între 40—50 dea nişorĭ!,

Decĭ, încă unŭ descepţionatŭ!

Eŭ amŭ fostŭ se vede celŭ maĭ fericitŭ sĕptĕmâna acésta, căcĭ amŭ vĕḍutŭ ţiindu-ni-se în sémă *băzăiturile* din Sâmbăta trecută şi ḍę onorabila *direcţiă* a telegrafuluĭ, în privirea *bacşişuluĭ turcescŭ*, şi de d. directorŭ alŭ teatruluĭ naţionalŭ, unde nu s'a maĭ datŭ nepovestitulŭ *Omŭ fără capŭ*. Amŭ câştigatŭ sută la sută cu acésta, căcĭ, amŭ pututŭ asiste la „Scara mâţeĭ", acéstă piesă în care de bună sémă a escelatŭ péna dramatică a d. Alecsandri. Filosofia şi poesia, unite cu melodia musiceĭ d-luĭ Flehtenmaher, ne-aŭ procuratŭ o séră rară la teatrulŭ românescŭ. Vorbindŭ de d. Flehtenmaher, nu putemŭ ḍe a nu esprime părerea nóstră de rĕŭ, pentru puţinulŭ sprijinŭ ce naţionalulŭ şi suavulŭ sĕŭ talentŭ, aŭ tâlnitŭ între noĭ, carĭ aplaudămŭ atâţia şarlatanĭ strĕinĭ, fără a pune în rêndulŭ acestora şi pre *celebrulŭ magicŭ egipténŭ d. Busivon*, care ne-a luatŭ Dumineca trecută paralele, spre a ne face să ne fiă milă de puţina sa abilitate şi de marea sa cutezare...

Pentru beneficiulŭ d-luĭ Cremzer, şefulŭ orchestreĭ teatruluĭ, publiculŭ aplaudă pre miculŭ Rafaelŭ, fiŭ alŭ d-luĭ Luchian, în canţoneta, „Ciobanulŭ Românŭ" Acestŭ deliciosŭ copilŭ, cu multă desinvoltură şi nesială, ne-a cântatŭ picantele strofe ale canţoneteĭ muntene.

Arŭ trebui să nu uitămŭ noua compunere naţională a d-luĭ Cremzer: „Carnavalulŭ de Iaşĭ", dér maĭ bine vomŭ reveni altă dată asupră-ĭ, căcĭ, n'amŭ de cât locŭlŭ trebuinciosŭ spre a ura tuturorŭ bunŭ, „*lăsatŭ de carne*" şi grabnică penitenţă spre ertarea pĕcatelorŭ...

Şi de mânĭ încolo: aleluia! aleluia! slavă ţie, Dumneḍeule!...

(21 Februariŭ 1859. Stéoa Dunăreĭ Nr. 39.)

www.dacoromanica.ro

IV.

„Castigat ridendo mores"

Ah! d-lorŭ şi d-nelorŭ, amŭ o ciudată, neaşteptată şi negrăită noutăte de a vĕ spune

Bondariulŭ III, cu încheiărea carnavaluluĭ s'a încheiătŭ şĭ cariera sa laico-socială: s'a *pustnicitŭ*? maĭ multŭ încă, s'a făcutŭ confesorŭ!! Şi credeţĭ că în astă nouă calitate n'a avutŭ puţinŭ de lucru sĕptĕmâna acéstă, plină de spolocaniă, de fasole şi de băcăniĭ; întréga societate a venitŭ în apartamentele foiţeĭ, în care s'aŭ refugiatŭ noulŭ pustnicŭ să-ĭ mărturisésca pĕcatele şi săşĭ ié fiă-care *canonulŭ* de penitenţă de la bondărésca sa smereniă.

Nu putemŭ sci ce felŭ de pĕcate i va fi mărturisitŭ fiă-care, dér judecândŭ după multe din canónele date, marĭ trebue să fiă fostŭ ispitele în care aŭ căduţŭ mulţĭ membri aĭ societăţeĭ Iaşenescĭ.

Aşĭa, bună-óră pre fosta *Redacţiune a Constituţionarului* a osândit'o să cetéscă odată pe ḑi cele 22 numere ce a rĕdactatŭ.

Pre redacţiunea „*Steleĭ Dunăreĭ, Zimbrulŭ şi Vulturulŭ*" să citéscă de douĕ orĭ ḑiarulŭ „*Patria*"

Pre redacţiunea „*Patrieĭ*" să scriă vre unŭ articulŭ de fondŭ şi să indice pentru faimosele séle reviste politice, ḑiarele strĕine din care le-a tradusŭ.

Pre redacţiunea „*România*" să se împace cu d. Berman.

Pre d. O. să rĕmână *mărgăritarulŭ* celŭ celebru.

Pre d. S. să nu lipséscă de la *rendez-vous* ce-ĭ a datŭ bucătărésa de la balŭ mascuitŭ.

Pre d. C. Negruzzĭ să maĭ pĕcătuéscă şi la bĕtrâneţe ca în tinereţe.

Pre d. *Mihail Sturza*, să maĭ poftéscă a asiste şi la altă alegere.

Pre d. *Luchian*, să citéscă odată pe ḑi „*Omulŭ fără capŭ*.

Pre d. *Vailant* să-şĭ înveţe pre de rostŭ broşura „*Gla-*

www.dacoromanica.ro

sulŭ Poporuluĭ, glasulŭ luĭ Dumnedeŭ“ şi să facă procesŭ „*Steleĭ Dunăreĭ.*“

Pre d-niĭ inspectorĭ de uliţe, să se plimble prin ele în scarpĭ de balŭ.

Pre d niĭ *Ministri* să facă proecte de reforme.

Pre posta Moldavă să ducă scrisorele şi ḑiarele cu esactitate la feţile adresate.

Pre eforiă, să ni dé luminărĭ maĭ bune.

Pre militarĭ, să nu-şĭ tărăe săbiile,

Pre *publicŭ*, să nu pună nume proprĭĭ, unde Bondariulŭ n'a pusŭ nicĭ iniţiale,... şĭ

Pre mine, Bondariulŭ IV, să vĕ *băzâiŭ* astăḑĭ cele petrecute în curgerea sarbedeĭ, neunseĭ şi înflateĭ ultime sĕptĕmânĭ.

Şi fiind că, *precum* orĭ-ce lucru şi băzăitura bondăréscă şĭ are unŭ începutŭ, să-ncepŭ pre a mea de la începutŭ, adecă de la celŭ de pe urmă balŭ mascuitŭ, cu care (décă este să credemŭ *articoluluĭ de fondŭ din N... alŭ Patrieĭ*) s'arŭ fi terminatŭ carnavalulŭ în *mijlocului* uneĭ *ploĭ ce a ţinutŭ tôtă nóptea* (sic.)

Aşĭa dér vĕ voiŭ spune, că balulŭ acesta a fostŭ, cum ne aşteptamŭ, fórte numerosŭ, şi ceva maĭ de spiritŭ decât cele-l-alte, în privirea costumelorŭ. Intre aceste se deosebi o escentrică şi spirituală *cometă politică*, ce anunţă *lumeĭ mascate* unŭ mare cataclismŭ Europénŭ, în care Turcia ocupa unŭ locŭ cam... Condeiulŭ nu lasă cernélă...

Pe cândŭ semiluna turcéscă era dată *după délŭ* în Iaşĭ, la Paris, la balulŭ travestitŭ, datŭ în salónele d-luĭ ministru *Fuldŭ*, strălucea cu splendóre „*Steoa Dunăreĭ*“, în care se stravestise d-na Poujade. In jurulŭ acesteĭ gracióse Stele Române, ce nu fu eclipsată de aurósele şi preciósele costume ale celor-l-alte aristocrate Parisiene, se vedéŭ, ne ḑice corespondintele nostru Bondariŭ din Franţa, maĭ mulţĭ voinicĭ Românaşĭ, carĭ:

„Cu sprăncénă îmbinată,
Mijlocelŭ trasŭ prin inelŭ,

www.dacoromanica.ro

Cândŭ îmĭ priviaŭ vre o fată,
O fura celŭ *mititelŭ*.

Intre acestĭ *voĭnicĭ* nu era de astă dată și acelŭ pentru care, sunt câteva lunĭ, la Treĭ Sărmale, ca prin farmecŭ, se ridicaseră cele douĕ lanterne memorabile, cu epigrafă M. S. V. (maĭ stăĭ Voinice) Va da Dumnedeŭ, iubite confrate parisiene, să-lŭ aveţĭ pe la anulŭ viitorŭ, ba chiar și pentru *mi-carême*, câcĭ sĕptĕmâna acésta trebue să fiă plecatŭ din Iașĭ, judecândŭ după doliulŭ celŭ adâncŭ, care s'a respândit pe feţile jidovilorŭ și pre ale *oratorilorŭ* din partea dréptă și din vĕrful Răpedeĭ.

„Dar încotro și unde“ îșĭ îndrumă sborulŭ? Écă întrebare grea de resolvitŭ. Uniĭ spunŭ, că se duce să dică la conferinţe; „*me, me adsum*“ Écă, priviţi-mĕ, eŭ sunt! eŭ suntŭ acela care amŭ alesŭ pre colonelulŭ Cuza! De cumva alesulŭ meŭ nu vi-ĭ pe placŭ, spre pedépsă numiţĭ-mĕ în locu-ĭ pre mine *ex officio*.. Dice-se chiar, că la tipografia Albineĭ s'arŭ fi tipăritŭ, pentru dioa întórcereĭ, o sublimă odă, adresată vasuluĭ ce-lŭ va readuce la Galaţĭ, à l'imitation a odeĭ luĭ Oraţŭ purtândŭ și epigrafa: Nunc decet vi.idi nitidum caput impedire myrtho.“

„Acum se cade a încununa fruntea mea cu mirtŭ verde!“

Apropo de purcederea de care vorbimŭ, trebue să anunţămŭ, că ni s'a depusŭ la biroulŭ de administrare, unŭ portofoliu, ce arŭ fi căduţŭ din o trăsură, care eși sĕptĕmâna acésta, cu mulţĭ caĭ, de la palatulŭ repos. Vist Roznovanu. Spre alŭ reclama perdetorulŭ seŭ, vomŭ spune că cuprinde următórele hârtiĭ:

1. Noulŭ acaftistŭ alŭ mareluĭ Voevodŭ Mihailŭ.
2. Stihire pentru sĕptĕmâna patemilorŭ Patrieĭ.
3. O odă întitulată: *Moldova către fiiĭ sĕĭ*“.
4. Alta începĕtóre cu versurile aceste:

„Pre tine a te descrie în versurĭ cine póte,
„Carele unelteșcĭ rĕulŭ prin uneltele arĕtatĕ....

www.dacoromanica.ro

5. Álta, de V strofe cu refrenulŭ următorŭ :

Plângă-lŭ curtea cât va vrea.
Eŭ voiŭ rîde ș'oiŭ juca ! (1)

6. Unŭ Numĕrŭ din Zimbru cu „*Maĭ Stăĭ Voinice*!"

7. Altulŭ (No. 24) din *Steoa Dunăreĭ* etc. etc. și alte multe hârtiĭ tipărite séŭ scrise, dintre carĭ vomŭ maĭ cita douĕ ode needitate încă se vede, cu data, una din 7 și alta din 24 Ianuariŭ anulŭ curentŭ.

Nu ne arŭ fi totŭ atâta de lesne de a înapoia *lucrulŭ* perdutŭ de tĕnĕrulŭ romașcanŭ S., căcĭ, décă este adĕvĕrată arĕtarea Bondaruluĭ din Roman, ș'arŭ fi perdutŭ.. Ce credeți ? Nimică maĭ puținŭ de câtŭ *soția*. Cu tóte că bine s'arŭ puté să se susțină, că cineva nu póte perde ceea ce nu are, și că decĭ ..

Dar nu mĕ puteți înțelege, de nu vĕ voiŭ spune maĭ ântêiŭ *cabaslăcósa* istoriă têmplată pre malulŭ Moldoveĭ. Scena se petrece între d-niĭ A. B. C. și duduca E. d-lŭ A. este tatălŭ d-luĭ B. iérŭ C. tĕnĕrulŭ Romașcan ce ș'a perdutŭ soția, care este d-șora E. Acésta, înainte de mărítare trăia în mare *intimitate* cu *cuconașulŭ* B. și trebile vinŭ pănă acolo ca B să promită de a lua de soțiă pre d-ra E. Află de acésta tata A. carele spre a împedeca însoțirea pune în lucrare raționămintele babeĭ hârce :

„Ia-o, ia-o ți'itóre,
Dar nevastă ba !"

Vĕdĕndŭ că nu rĕușește, D. A. are recursŭ la o curiósă manipulațiă : alérgă tot Romanulŭ să găsésca unŭ bărbatŭ d-șoreĭ E. Găsește în fine pre nevinovatulŭ tĕnĕrŭ C. din casa D. .. Caz... lŭ înpețește, și vrutŭ ne vrutŭ, pune să le citésca *molitvele*. Vine séra după cununiă... *Ne fandum*, d-șora S. se face nevĕdută de la casa mireluĭ. .

Și iată cuconașulŭ B. nu se va maĭ însoți cu d-șora C. care este, orĭ cum fiă, legată prin cununiă.

(1) Sunt citațiunĭ din satire vechĭ adresate luĭ Mihail Sturza înainte de destronare.

www.dacoromanica.ro

Şi étă cum şi d-nulŭ C. s'a pututŭ cununa fără să se bucure de consecinţele cununieĭ, ba chiar să-şĭ perdă *lucrulŭ* ce legea i a datŭ sub ascultare.

Avisŭ celorŭ ce l'arŭ găsi.

De sigurŭ, că nime nu-lŭ va găsi în *Arsenalulŭ* armateĭ nóstre. unde décă este să credemŭ unuĭ ordinŭ alŭ stabuluĭ cătră nu şcimŭ care comendantŭ de regimentŭ, s'arŭ fi păstrândŭ nu numaĭ arme ci şi *ciubote*: „veţĭ raporta câte perechĭ de ciubote suntŭ în *arsenalŭ*.“

Vorbindŭ de *arsenalŭ* trebue să mângăemŭ pre multe frumuşele, disperate de vestea purcederei spre Bucureşci a tinerelorŭ epolete, care atâta de bine şciéŭ a le învărti la valsŭ .. Lăsaţi-le să plece d-nelorŭ, căcĭ în loculŭ lorŭ, carnavalulŭ viitorŭ vĕ va presenta altele şî maĭ prospeţele, ḑicem carnavalulŭ viitorŭ, căcĭ aflămŭ, că ministerulŭ de resbelŭ arŭ avé de gândŭ să spargă în fine *găócea*, în care ţine încă închise vr'o 10 regimente noue, ce ne sunt de mare trebuinţă, nouă pe malulŭ Dunăreĭ, şi d-vóstre în salónele cele luminate.

Écă douĕ dintre epoletele vechĭ, ce sunt la loculŭ lorŭ pe umerile căpitanuluĭ Gherghelŭ; interesantulŭ nostru duelistŭ de la cabinetulŭ naturalŭ este sănătosŭ; l'amŭ vĕḑutŭ cu mulţămire la preâmblare; sperămŭ că totŭ aşĭa vomŭ ave de vorbitŭ curând şi de antagonistulŭ seŭ d. N. Roseti. Curiósă societate maĭ è şi a nostră! Ce marĭ imitatorĭ suntemŭ de totŭ ce are vr'unŭ resunetŭ în lume! Duelulŭ de la cabinetŭ, a datŭ locŭ la miĭ de *duelurĭ* — **en principe**, căcĭ, ce vreţĭ? ferulŭ împunge şi împunsetura dóre, şi curge sânge. . Bru !... nu-şĭ simte fiă-cine vocaţiune pentru duelŭ. .

După cum nu fiă-cine şĭ simte vocaţiunea de *cavaleriŭ*.., Amŭ vĕḑutŭ bună-óră la Cămpiĭ eliseĭ de la Copoŭ, pre óre cine, care inventă puţinŭ *cavaleresculŭ* mijlocŭ de a da braţulŭ **de călare**, uneĭ gracióse şi frumóse dame ce se preâmbla pe josŭ cu unŭ ângerŭ de copilaşŭ.

www.dacoromanica.ro

Acésta nu vĕ amintesce de celebrulŭ: *mersi*, că sedŭ cu spatele?

Mersi, dér şi eŭ, că trebue să terminŭ de astă dată.

(28 Febr. 1859. Stéoa Dunărei No. 44).

V.

Ca *Bondariŭ* ce sunt, cu schimbarea ano-timpuluĭ, simtŭ o schimbare óre-care şi în mica mea *jigănéscă personalitate*, cu alte cuvinte, bâzăiturile mele de Sâmbătă, din causa uneĭ *rĕguşelĭ de procesŭ de presă*, nu vorŭ fi pututŭ astă dată gâdili urechile *onorabililorŭ noştri clienţĭ* decât a treia ḑi după *scripturĭ*. Pre de altă parte acéstă întărḑiere vine însă cu totulŭ în avantagiulŭ *canonisiţilorŭ* noştri de Bondariulŭ IV, căcĭ în locŭ de o sĕptămână de *spăseniă*, vorŭ fi avutŭ ḑece ḑile întregĭ!

Intrebuinţatu-s'aŭ aceste ḑile în acea *spăseniă* recomandată de ecs-confratele nostru Bondariŭ III? Écă lucrulŭ de care suntemŭ în îndoélă, judecândŭ după noile bătăĭ orĭ plăgĭ pre care cerulŭ le trămise decurêndŭ societăţeĭ spoveduite de bondărésca smereniă a Bondariuluĭ III. Una din plăgile cu care D-ḑeulŭ luĭ Moisi a lovitŭ pre Faraon a fostŭ ivirea a nisce muşce grozave, muşce care muşcaŭ până la sânge. Asemenea biciŭ cerescŭ s'a pogorîtŭ şi asupra Principatelorŭ-Unite. Din tipografia d. C. A. Roseti, de la Bucurescĭ. s'a luatŭ sborulŭ unŭ ŢINŢARIU. care înarmatŭ de unŭ acŭ de unŭ cotŭ de lungŭ şi veninosŭ ca săgeţile sĕlbăticilorŭ, zin-zin-zin-ne-ne-nesce deja pre la urechile Bucurescenilorŭ, şi ameninţă de a zin-zin-zin-ne-ne-ne-ni şi pre la urechile Iaşenilorŭ, într'unŭ modŭ încât *bâzâitulŭ* nostru a bieţilorŭ *Bondarĭ* să nu se maĭ iée în sémă, că pre când noĭ numaĭ cât *bâzâimŭ*, *ţînţarulŭ* îşĭ vêră cogé acu în frunţile pleşuve ale diplomaţilorŭ, şi acéstă OPERAŢIĂ o face nu numaĭ odată pre sĕptêmână, Sâmbăta

www.dacoromanica.ro

(ca şi noĭ!) dér în tóte ḑilele, — „afară de Duminecă, Luni, Marţĭ, Mercurĭ, Joĭ şi Vineri.“

Décă nu ne-amŭ teme de a fi acuzaţĭ de invidiă bondăréscă, amŭ vesti însă d. C. A. Roseti, că maĭ că amŭ fi în plecare de a cere în contra *pişcăturilorŭ* ţîntăresci subscrise de d. *Brăiloiŭ*. aplicarea legeĭ Preseĭ. Étă de ce: Tótă lumea, ca şi noĭ a cetitŭ iscăliturile d. Brăiloiŭ pre *actele* Căimăcămieĭ trecute, tótă lumea, ca şi noĭ, cunósce prin urmare pre d. Brăiloiŭ de o persónă *seriósă* şi neiubitóre de glume sarbede. Cum déră, „Ţîntarulŭ“ vine să strice, prin o plastografiă, prin o scrisóre apocrifă, reputaţiunea de omŭ seriosŭ câştigată de d. Brăiloiŭ în Principatele-Unite, prin atâte *iscăliture serióse?* Nu! péna ce a scrisŭ cabazlicósele, *bondăreşcele* (iubitulŭ Ţîntarŭ încă n'are dreptŭ la unŭ adectivŭ din numele sĕŭ) păcălitur din scrisórea pre care *Ţîntarulŭ* o atribue d-luĭ Brăiloiŭ, nu póte fi péna care a iscălitŭ faĭmósele acte ale Căimăcămieĭ Manu şi Bălénu; a presupune unŭ momentŭ una ca acésta, arŭ fi a împlica *neserisiotatea şi pentru tóte actele oficiale şi neoficiale*, subscrise în timpiĭ din urmă de d. Brăiloiŭ, arŭ fi a presupune că *seriositatea* acelorŭ acte, era seriositate *eroi-comică*, asezonată cu bómbe maziniane de zarzavaturĭ.

Eŭ, Bondariulŭ V, din Iaşĭ, pretestezŭ în contra uneĭ aşĭa mistificărĭ şi cerŭ punerea în acusare a „Ţîntaruluĭ“ sub delictŭ de plastografiă, de *apocrifă!*...

„Eŭ ca muritorŭ, pretinde „*Ţîntarulŭ*“ că arŭ fi scrisŭ d. Brăiloiŭ, — supusŭ la *nălucirĭ şi rătăcirile autorităţeĭ istorieĭ vechĭ*, ḑăritŭ de d-vóstră ca alŭ doilea Mahometŭ Proroculŭ, de o credinţă amăgitóre şi mincinósă, n'amŭ decât să aşteptŭ ca *făclia înţelepciuneĭ vóstre* să mĕ luminеze, şi să potŭ striga în dobêndirea lumineĭ ce vĕ veţĭ îndura a revĕrsa asupra întunereculuĭ cunosciinţeĭ mele: Aleluia.“

Până când „Ţîntarulŭ de Bucurescĭ, va fi trasŭ la judecată de d. Brăiloiŭ, Stéoa Dunăreĭ, cu Bondariŭ cu totŭ, a fostŭ chiămată, cum toţĭ sciŭ, aḑĭ în 10 Marte,

www.dacoromanica.ro

la rĕspundere înaintea Inalteĭ Curţĭ, după reclamarra d. Vailant, în contra . . . Cine maĭ scie? Póte în contra pasagelorŭ în care noĭ amŭ esprimatŭ îndoinţă de *seriositatea* broşureĭ d-séle : „Glasulŭ poporuluĭ, Glasulŭ luĭ D-ḑeŭ“ şi cu înscrierea : „Veḑĭ o Moldovo pre acelŭ..... etc. etc.“ Nu-ĭ tréba mea de a vĕ spune cum s'a tratatŭ, acestŭ procesŭ, dér fiindŭ că înşiĭ d-niĭ Divaniştĭ aŭ *desscoperitŭ o bondăriturră* cam grósă de nu puţin spirituósă, în epitetulŭ de *caraghiozĭ*, ce d. Vailant dă redactorilorŭ Steleĭ, ne credemŭ, ca Bondariŭ, în dreptŭ de a priimi asemenea *bondăriturră pre séma nóstră* şi a-ĭ da aice interpretarea cea maĭ nemerită

Dintr'ântêiŭ, întemeiaţĭ pre principiulŭ luĭ Plaut :

„Injurium est ulcisci adversarios,
„Aut qua via captent te illi, eadem ipsos capi,

noĭ nu vomŭ plăti d-luĭ Vailant, nicĭ capitalulŭ nicĭ dobênda pentru epitetulŭ ce ne-a datŭ, şi declarămŭ a ne mulţămi în acésta cu *jurisconsultica-tălmăcire filologică* a unuĭ *óre care advocatŭ* . . . din sala audienţelorŭ, carele ne-a spusŭ că d. Vailant, departe de a ne insulta cu asemenea vorbă, a vrutŭ să ne facă unŭ complimentŭ, asupra frumuseţeĭ nóstre, căcĭ vorba *caraghiozŭ* arŭ însemna turcesce *ochĭ negri*, şi întrebuinţarea uneĭ asemenea vorbe turcescĭ, este ĭertată d. Vailant, care în audienţă a declaratŭ personalŭ că nu scie românesce . . .

Prin urmare pre temeiulŭ opiniuneĭ esprimate de d. Vailant, care arŭ fi găsitŭ ochiĭ noştriĭ frumoşĭ, putemŭ striga : Avisŭ d-nelorŭ cărora le placŭ ochiĭ negri!

— Ţistŭ ! nu strigaţĭ aşia, ne ḑice d. X, că vĕ veţĭ încărca de belea . . . . Eca, eŭ din pricina ochilorŭ meĭ, carĭ sunt negri şi lungăreţĭ ca migdalele, d'abia amŭ pututŭ să potolŭ flacăra şi văpaea ce s'a aprinsŭ pentru mine în peptulŭ d-neĭ D. . . Şi d. X. ne istorisi ingeniosulŭ mizlocŭ ce întrebuinţă spre a rumpe lanţulŭ cu care ḑeulŭ Cupidonŭ, (cum s'arŭ ḑice în foiletonulŭ Patrieĭ). i legase de gâtŭ inin d-neĭ N. In ḑilele trecute vĕḑên-

www.dacoromanica.ro

du-se d. X. acablatŭ de drăgostirĭ aprinse, scóse unŭ şipuşorŭ *óre-care* cu *óre-care cofeturĭ roze*, şi purtândŭ eticheta unuĭ *óre-care* spiţerŭ ce se vede figurândŭ pre pagina a patra a tutulorŭ ḑiarelorŭ francese...

Arètarea acésta a fostŭ prosaică, dér eficace.... văpaea s'a potolitŭ... lanţulŭ s'a ruptŭ...

„Lugete Veneres cupidinesque!"

Décă, după cum vedeţĭ, este farmecŭ de *urîtŭ*, têněra părechiă V. a găsitŭ farmecŭ de îndrăgire. D-na V. este frumuşică şi-ĭ place a lăsa s'o înconjóre adoratoriĭ; acésta e deajunsŭ, se vede, ca multe din damele societăţeĭ, aĭ cărora curtezanĭ aŭ sburatŭ pre urmele d-neĭ V. să nu voéscă a maĭ deschide uşele lorŭ vizitelorŭ d-neĭ şi soţuluĭ sĕŭ V.

A sta a casă şi fără de relaţiune în societate, nu este socotéla junilorŭ însoţiţĭ; ce-ĭ de făcutŭ? Societatea complotéză în contra nóstră, îşĭ ḑicŭ eĭ, să complotămŭ în contra eĭ: tu, femee, veĭ lăsa pre bărbaţiĭ, în casele cărora veĭ vré să aibĭ intrare, să-ţĭ facă curte; eŭ, voiŭ înconjura cu prevenințele mele, pre cucónele lorŭ.

Se ḑice că nu puţine case s'aŭ deschisŭ de atuncea sub paşiĭ complotanţilorŭ. Avisŭ bărbaţilorŭ şi soţiilorŭ!

Este o casă însă, care în sĕptămâna trecută s'aŭ închisŭ nu numaĭ pentru d-niĭ V., dér şi pentru tot Iaşulŭ; acesta-ĭ teatrulŭ italianŭ, alŭ căruĭa eco de pre urmă a resunatŭ în salónele amabileĭ d-ne S. — Dér să nu vorbimŭ de cele ce nu maĭ sunt, ci maĭ bine de teatrulŭ românescŭ, care tot trăesce încă, ḑicŭ uniĭ... Lucrulŭ însă ne pare îndoelnicŭ, căcĭ la piesele la carĭ amŭ asistatŭ sĕptămâna trecută, n'amŭ maĭ vĕḑutŭ actoriĭ ce aplaudarămŭ până acum, ci numaĭ nisce marionete destulŭ de bine închipuite, care mişcă maĭ multŭ şéŭ maĭ puţinŭ apropos din braţe şi din capŭ, lăsândŭ. să vorbéscă pentru dênsele numaĭ suflorulŭ... A! într'adevĕrŭ, écă unŭ suflorŭ capŭ-d'operă în felulŭ sĕŭ: aşĭa de bine *vorbesce* tóte rolurile marionetelorŭ séle, încât tot teatrulŭ este adesŭ ilusionatŭ, că ele vorbescŭ şi nu suflorulŭ...

www.dacoromanica.ro

De séră, Marţĭ, este a se da o representare la acestŭ teatru, în folosulŭ Ospiţiuluĭ de la Galata. Dorimŭ o culegere bunişóră de banĭ, dér dorimŭ şi d-lorŭ actorĭ rolulŭ de actorĭ, éră nu de marionete, adecă să-şĭ scie înşiĭ, éră nu suflorulŭ rolurile lorŭ.

Cu tóte că nu tótă lumea îşĭ scie rolulŭ ce-ĭ asémănă talentulŭ şi sciinţa! Aşĭa bună óră d. X... la ocasiunea criseĭ ministeriale, d-luĭ care pretinde că scie a ara şi-a seména cu succesŭ ţérinele, voia numaĭ decât să fiă numitŭ visternicŭ... Dér ce-ĭ dreptulŭ, ignoranţa este seméţă, şi „graeculus exuriens in coelum, jusseris, ibit.“ Grecuşoruluĭ flămêndŭ, de-ĭ veĭ ḑice: suĭ în cerŭ, se va sui, cum spune Iuvenal.

(Martiŭ 10, 1859. St. Dun. N. 51).

VI.

Se află în Turcia o provincià, nu-mĭ amintescŭ care anume, unde Greciĭ cari aŭ vr'o fétă de măritatŭ o punŭ călare pre unŭ asinŭ împodobitŭ cu cordele, şi preâmblând'o prin târgurĭ strigă, pe cât e maĭ slută pe atâta maĭ tare: Και τι πραγμα! και τι πραγμα! A ghidi lucru! a ghidi lucru!!

Féta pre care Departamentulŭ din Afară(1) arŭ avé de preâmblatŭ şi prin urmare de măritatŭ, ni se spune, că arŭ fi trupa séŭ scena naţională. Aflămŭ că logodna anunţată dă-unăḑĭ, între acé scenă şi d-niĭ F. şi G. s'arŭ fi rumptŭ, şi că Guvernulŭ s'arŭ fi hotărîtŭ în fine să n'o mărite de acum de cât după d. TALENTU, fiindŭ acesta singurulŭ bărbatŭ, care să pótă face fericirea aceleĭ fete crescute în bětrânele case a luĭ Talpan.

Nu se vorŭ minuna, iubitele mele cliente şi nepreţuiţiĭ nostriĭ clienţĭ, décă-mĭ începŭ astăḑĭ bâzăiturile, tot de la teatru, de unde le-amŭ ţerminatŭ în rêndulŭ din urmă.

(1) Teatrele ţineaŭ de acest minister.

www.dacoromanica.ro

Causa vine de la *nenorocirea* ce mi s'aŭ întêmplatŭ, şi pre care d. *Teodorini* s'a grăbitŭ a v'o anunţa în piesa "*Drăcuşorulŭ şi elevulŭ*", dată în beneficiulŭ d-neĭ Luchian; d-lui v'a spusŭ că nu potŭ bâzăi din causă „*că mĭ-a îngheţatŭ aripile*". Adevĕrŭ, aşa este! Dér étă cum s'a întêmplatŭ, tocmaĭ în primăveră o asemine nenorocire, de care amŭ fostŭ scăpatŭ în timpulŭ gerurilorŭ ierneĭ.

Marţa trecută (10 Martiŭ), *sburândŭ* cu mare dragoste pe scena teatruluĭ naţionalŭ, spre a asiste la representarea dată în beneficiulŭ ospiţiuluĭ de la Gatata, sburamŭ, d-lorŭ şi d-nelorŭ, în spre nenorocirea mea, căcĭ *foculŭ sacru* atât de puţinŭ a *învăpăiatŭ* şi *încălţitŭ* de intusiasmŭ pre maĭ toţĭ actoriĭ carĭ aŭ jucatŭ în ingrata piesă „*Anatolŭ*", încât a *răcitŭ* până şi publiculŭ asistătorŭ în acea séră; cum déră puté să nu-mĭ înghiăţe aripele? Bondarulŭ când e la teatru nu maĭ bâzîe, când vede batărŭ ce maĭ mică *razĕ* de intusiasmŭ, de focŭ, înluminândŭ feţele actorilorŭ, dér când e aşĭa de *frigŭ*, de *rece* pe scenă, încât *înghiaţă* până şi *vorba* în gâtlejulŭ d. Teodorini, şi ne face a crede că tot nu-şĭ şcie bine rolurile, arŭ puté aripele mele delicate să nu înghĭaţe, şi bâzîitulŭ meŭ să nu înceteze unŭ momentŭ?

Norocire numaĭ că acelŭ momentŭ n'a ţinutŭ multŭ, ci numaĭ până Joĭ séra, când la ocasia beneficiuluĭ d-neĭ Luchianŭ trupa ce de astă iarnă, a înlocuitŭ marionetele de care a vorbitŭ Bond. V. Acéstă reprezentare a fostŭ plină de atragere, căcĭ d-na Luchian a şciutŭ închipui unŭ *demonŭ* de minune şi pe cât d-na Luchianŭ era o frumósă demonóică împeliţată, pe atâta era *neplătitŭ* guvernorulŭ luĭ d. Jose; nu înţelegemŭ prin *neplătitŭ*, că Don Jose, i era datorŭ, ci că d-ulŭ Luchian a pusŭ cu succesŭ pe scenă pre marea majoritate a *guvernorilorŭ* din lume, şi pre generalitatea *guvernorilorŭ din Iaşĭ*, cârora familiile *boereşci* le încredinţéză educaţiunea şi viitorulŭ copiilorŭ lorŭ.

Nu şciŭ ce felŭ de guvernorŭ va fi avutŭ bună-óră şi d. A. dér judecândŭ după anecdota ce amŭ să vĕ bâzîiŭ,

www.dacoromanica.ro

multŭ mi pare că guvernorulŭ seŭ n'a fostŭ nicĭ macărŭ unŭ şarlatanŭ de spiritŭ ca a luĭ Don Jose, ci numaĭ unŭ *Chirie Fanariopolis.*

D. A. fusese altă dată în slujbă de sameşŭ la unŭ ţinutŭ ispravnicitŭ de D. J. carele se ţine de protipendada protinpendaleĭ. A-l-altă-ierĭ la oţelŭ Hilaire se'ntâlniseră la aceeaşĭ mésă fostulŭ sameşĭ şi fostulŭ ispravnicŭ... Mare demonstraţiă de recunoşcinţă şi supunere din partea d. A.! destulă demonstraţie de înaltă protecţie din acea a d. I.! Acesta şĭ termină maĭ ântêĭŭ prânḑirea. se scólă, şi de abia salutândŭ pre d. A., din capŭ se gătesce a eşi. Ajungêndŭ la uşă vede că ş'a fostŭ uitatŭ mănuşile pe mésă.

Dă-mĭ mănuşile d. A.! i strigă d. I cu unŭ tonŭ de atot stăpănitorŭ.

D. A. se grăbesce de a asculta porunca d-luĭ I.

— *Tot eştĭ în* slujbă, d-le A, lŭ întrébă unŭ bondărosŭ personagiŭ care prânzia la aceeaşĭ mésă, după ce d. A. se întórsă de la uşă, unde dusese mănuşile d-luĭ I.

— Ba nu, respunde d. A. m'aŭ *demisionatŭ* din semeşiă, de maĭ multŭ timpŭ, adaoge elŭ, ne'nţelegêndŭ spirituósa *întrebare* a persóneĭ de lângă dênsulŭ.

Nu şcimŭ décă era maĭ de spirit *respunsulŭ Oratoricŭ*, ce unŭ óre-care *bondarŭ* ne spune că arŭ fi făcutŭ unŭ *óre-care şefŭ de secţiă*, din *óre-care* Departamentŭ, la cuvintele ḑise de un ministru noŭ, către tot corpulŭ amplóiaţilorŭ ministeruluĭ seŭ."

„Eccelenţă, i-arŭ fi ḑisŭ *oratorulŭ* şefŭ de secţiă, suntemŭ de multŭ fericiţĭ că amŭ auḑitŭ de numele d-v. şi de acum înainte avemŭ să fimŭ şi maĭ fericiţĭ, că cu viă mulţămire v'amŭ vĕḑutŭ. fiind d-v. mândru în capulŭ nostru. Avemŭ să fimŭ tare fericiţĭ sub fericita vóstră cârmă, şi vĕ rugămŭ să cunóşteţĭ meritele nóstre, şi d-v. Eccelenţă să le resplătiţĭ, ca să fimŭ fericiţĭ de a ne numi amploiaţiĭ d-v. fiind toţĭ precumŭ se cuvine şi şciţĭ d-v." etc...

Asemene *oratorĭ* sunt, se ḑice, bine priviţĭ în multe mi-

www.dacoromanica.ro

nisterii, ba chiar se cerŭ de maĭ multe ţinuturĭ ca prefecţĭ.

Aşĭa, bună-óră ne pîrăşce asemene cerere următórea bondăréscă corespondinţă din Tecucĭ.

„Cu dulce bâzîitură, frate Bondarŭ.

„Fiind-că de aice o óreşĭ-care partidă a fostŭ trimesŭ o óreşĭ-care deputaţiă de a merge în capitală, cu unŭ actŭ *solemnelŭ*, pentru alegerea unuĭ *óreşĭ-care* prefectŭ la ţinutŭ, şi fiind că până acuma Ministerulŭ căḑutŭ nu le-aŭ fostŭ datŭ întăritura, bine voeşce a bâzîi în Bondăréscа revistă, că acéstă *întărḑiere* şi necurtuasiă este o lovire'n demnitatea partiḑiĭ alegĕtóre, şi că deputăţia este *rechiamată*.

Bîzĭ! Bîzĭ! Bîzĭ!

Isc. **Bondarŭ Provincialŭ.**

Aşĭa dér, cu tótă părerea nóstră de rĕŭ, anunţăm aceleĭ *óre-care deputăţiĭ*, că este rechiamată la ţinutŭ *cu*, *séŭ fără* învestitura prefectuluĭ seŭ.

Spre mângâiere însă i vomŭ îngâdui de a asiste Duminică la I-a represintare în care are a juca bine cunoscutulŭ creatorŭ alŭ luĭ *Chiosa din baba Hârca*, d. Teodorini, care sosindŭ de la Bucureşcĭ împreună cu juna sa dómnă, a fostŭ învitatŭ de a maĭ aminti publiculuĭ Iaşanŭ frumosulŭ seŭ talentŭ de actorŭ. Ni se spune că şi d-na Teodorini este fórte bună actorésă; sperămŭ că realitatea nu va fi maĭ josŭ decât reputaţiunea. De nu ne'nşelămŭ cea ântêe reprezentare în care se vorŭ presinta publiculuĭ, artistiĭ bucureşteni, va fi o dramă şi anume: *Don Cesarŭ de Bazan.*

VII.

In fine ḑicĕtórea: „*Cine a greşitŭ va maĭ greşi*“ pentru astă dată va fi falşă, căcĭ Bondariulŭ, care din deo-

www.dacoromanica.ro

sebite împrejurărĭ greşise, îşĭ perdusă ḑioa *bâzîirilorŭ* séŭ a lăutorilorŭ, astădĭ s'a re'ndreptatŭ, a regăsitŭ acea ḑi.

Dér décă şĭ-a regăsitŭ ḑioa, a găsitŭ de astă dată şi pre d. M. Z. (póte Zaharicopulu orĭ Zuliarides), carele ca unŭ cavalerŭ dela Mancha, vine să ne *provóce* de a ne îndrepta o citare, care în *Bondariulŭ* din urmă arŭ fi aruncatŭ *„unŭ blamŭ“* obiceiurilorŭ poetice ale compatrioţilorŭ d-séle, carĭ aŭ fete de măritatŭ. De şi ca Bondariŭ avemŭ şi noĭ intrare în sînulŭ *adunăreĭ Bond...* — pardon, deputăţescĭ, noĭ însă nu vomŭ ḑice d-luĭ Z.: cum amŭ auḑitŭ ḑicêndu-se la adunare: „In contra votuluĭ, nu se revine;“ ci că a fostŭ o *greşală* din partea *istoriculuĭ* ce a luminatŭ întru acésta pre Bondariŭ. Greciĭ, începêndŭ de la ceĭ din *Fanarŭ*, până la ceĭ maĭ de pre urmă dintre raielele M. S. Sultanuluĭ, aŭ atâtea *obiceiurĭ!...* Şi unŭ Bondariŭ, carele orĭ *cât sbóră* nicĭ odată póte a se *căţăra* până la stâncósele culmĭ a le suduluĭ Turcieĭ, spre a se *„informa de obiceiurile locurilorŭ, ş'apoĭ să le zugrăvéscă pre hârtiă“*, bine a pututŭ fi indusŭ în eróre.

Sunt şépte părinţĭ la noĭ în ţéră care n'arŭ avé nevoiă, spre a-şĭ mărita *fetele* de a le plimba prin têrgurĭ (décă obiceiulŭ o fi!); aceştia sunt d-niĭ Ministri. La otelurile d-séle *peţitoriĭ* facŭ *códă*, ca la teatrele francese de la Parisŭ. Noĭ înşi-ne amŭ primitŭ până acum vre-o 50 de scrisorĭ, în care nu odată amŭ fostŭ tratatĭ de *„escelenţă“* numaĭ cu condiţiune să stăruimŭ pre lângă vre unŭ d. Ministru să-şĭ mărite, după autoriĭ acelorŭ scrisorĭ, vre-o *slujbuşóră.*

Dintre aceste *scrisorĭ*, nicĭ una nu e maĭ cu *hazŭ* decât acea terminată cu *postscrisulŭ* următorŭ:

„Amŭ uitatŭ să vĕ dorescŭ, de primă-véră, să vĕ dée D-ḑeŭ şi *cucóna* unŭ *DIADOHŬ BEIŞORŬ.* Nu mĕ uitaţĭ pentru *slujba* ce v'amŭ rugatŭ.., cereţĭ-o de la părintele ministru“.

Slujba acésta aduce, *din statŭ*, pre lună, vre-o 200 leĭ, dér *fără statŭ*, cum se ḑice pre la tribunale?!..

O! sete *a chicuşuluĭ!!!* tu care aĭ dictatŭ postscrip-

www.dacoromanica.ro

tulŭ de susŭ, cum de nu te-a potolitŭ încă guvernulii, făcêndu-te măcarŭ uuŭ *polițmeistru* la *Ismailŭ?*..(1).

Până când Bondariulŭ V, va căpăta acelŭ *Diadohŭ* doritŭ de evghenicosulŭ sĕŭ corespondinte, să vĕ vorbescŭ de *diadohulŭ* dobânditŭ de Academia din Iași în persóna Adunăreĭ elective.

Și acésta fără să fiă urmatŭ între juna Academiă și deputăția nicĭ cea maĭ mică *măritare*, sub bine-cuvêntările legeĭ electorale anecsate la Convenția...

Să ne esplicămŭ.

Academia, spre a rĕspunde la numele ce pórtă, aflămŭ că se ocupă cu studiĭ asupra *limbeĭ*(2): ea aspiră să împace cât maĭ bine *sângerósele* lupte ce și-aŭ datŭ până adĭ cele doue tabere limbistice înfuriate: neologistiĭ înarmațĭ de gramatice latine și *Arhaistiĭ*, comandațĭ până mai dăunădi de „România literară". Darŭ tocmaĭ cândŭ, după câtŭ se spune, conferințele literare de la Academiă, meniaŭ de a readuce pacea in câmpiile insângerate ale literaturei nóstre, deodată se ridică de pe băncile dreptocentrale ale Adunăreĭ, unŭ onorabilŭ domnŭ deputatŭ, care aruncă unŭ noŭ mĕrŭ de discordiă în sinulŭ limbeĭ. Nu, strigă D.... să nu se ocupe Adunarea de principiĭ, de legĭ, de proiecte, de budgete, până ce nu se vorŭ împăca taberile în care staŭ împărțițĭ deputațiĭ în adunare! și scițĭ din ce causă se află împărțițĭ în tabere? Din causa *limbeĭ!*... Ce limbă vorbesce tabĕra din stânga bună óră? — O limbă *înroșită* de vorbe ca: LIBERTATE, *dreptate*, *reforme*, *egalitate!* Darŭ óre MOLDOVENÉSCA, e limba acésta? Póte-se s'o înțelégă tabăra din drépta, care în tot dicionarulŭ sĕŭ *moldovenescŭ*, începêndŭ de la A: cum *a risipi avere*, și terminândŭ prin litera ce de pe urmă G, cumŭ *genunchiăre*, — nu află esplicare pentru nicĭ una din vorbele *stăngeĭ*?

(1) Biata Basarabie ajunsese deja sentina gunóelorŭ sociale!

(2) Se făcéŭ adunărĭ la Consiliulŭ școlarŭ, pentru desbaterĭ asupra ortografieĭ. Aŭ luatŭ parte la ele. între alțiĭ, d-niĭ N. Ionescu, Barnutŭ, Suciu, Stratŭ, Mârzescu, Veisa, Urechiă etc.

www.dacoromanica.ro

Décă până acumŭ aceste douĕ tabere din Adunare nu s'aŭ luatŭ la trântă maĭ cu nătîngiă, este mulţămită patriotismuluĭ *centruluĭ*, care a reuşitŭ prin deosebită *strategiă* a împedeca ciocnirea acestorŭ extreme. Din *ḑicionarulŭ* centruluĭ era să avemŭ unŭ modelŭ în procesulŭ verbalŭ..., darŭ aflămŭ că *acelŭ modelŭ* nu s'a găsitŭ încă destulŭ de *perfectŭ* spre a căpăta publicitate, de aceea Adunarea l'a amânatŭ pentru altă şedinţă (1).

Sperămŭ că juna nóstră academiă, saŭ maĭ bine ḑicêndŭ junele nostru corpŭ profesoralŭ, va cere de la locurile competinte, dreptulŭ de a lua şi elŭ parte la interesantele conferinţĭ *limbistice*, deschise în sala Adunăreĭ elective în şedinţa din...

Şi de ce óre profesoriĭ de limbă n'arŭ avé dreptŭ să discute asupra limbeĭ, alăturea cu Adunarea, cândŭ D. V. de la Huşĭ, care nu este *bondarŭ*, vré numaĭ decâtŭ să *bâzîie* ca *bondariĭ ?* D. V. ne adreséză o lungă corespondinţă în care reclamă postulŭ de *bondarŭ* huşienescŭ; darŭ la Huşĭ bondariĭ n'o pré potŭ duce, se vede de rĕulŭ albinelorŭ. ce fabrică vestita miere din acelŭ districtŭ, şi scrisórea sub semnătura V, sémănă maĭ multŭ a *ţirăitură* de *Vrabiă*, de câtŭ a *bâzîitură bondărescă.*

Aşteptămŭ însă cu plăcere metarmorfoza *ţirăitureĭ,* în bâzîiturĭ, cândŭ atuncea D. V. va găsi pururea curteziă şi ospitalitate în apartamintele foiţeĭ.

A ! câtŭ pentru ospitalitate, avemŭ satisfacerea de a ne lăuda c'o înţelegemŭ ş'o practicămŭ multŭ maĭ bine de câtŭ părintele călughĕrŭ grecŭ, egumenulŭ monastireĭ Bistriţeĭ. Unŭ june poetŭ nătângŭ în patriotismulŭ sĕŭ, a întreprinsŭ, ne spune, unŭ pelerinagiŭ la mormêntulŭ luĭ *Alexandru celŭ Bunŭ*, ce se află, cum toţĭ sciŭ, la citata monastire. Poetulŭ nostru ajunge la Pétră, de unde neascultândŭ decâtŭ *naiva sea iluziune* asupra ospitalităţeĭ monastirilorŭ, plécă fără de a-şĭ lua în trăsură măcarŭ o bucăţică de pâne. Sosesce la *mŏnăstire* pe la 10 óre de

(1) Alusiune la o cértă puţin parlamentară din cameră, netrecută în procesulŭ verbalŭ.

www.dacoromanica.ro

diminéţă, dă drumulŭ harabagiuluĭ cu gîndŭ de a se întórce la Pétră pe josŭ.... Ochiĭ seĭ se împlu de lacrimĭ la frumuseţea locurilorŭ; măreţia aripelorŭ remase din castelulŭ domnescŭ lŭ pune într'o visu ire melancolică de câte-va ore, elŭ îngenunchiă pe pétra cea mută a mormêntuluĭ bunuluĭ domnŭ alŭ Moldoveĭ, ş'apoĭ împrovisézǎ vr'o douě duzinĭ de ode, pe atâte balade şi elegiĭ...

Dérŭ între aceste ḑioa înaintaşă, nóptea e anunţată de amurgŭ; stomaculŭ şi elŭ înaintéză în cârceere, căcĭ găsesce că poesia nu-lŭ nutrise de felŭ pre dênsulŭ, décă ea împluse până în vârfŭ sufletulŭ stăpânu-sĕŭ.

— Părinte Egumene, dar n'o să-mĭ daţĭ ceva să punŭ pe măsea astăḑĭ?

— Crede-mu, cuconasule, nu mi este nimica la Monăstire... che suntemo saraţĭ... D'aţea niţe nu mi sinto aiţe calugheri, afore de io si ţigana mio, che ine bocatari.

— Ce felŭ saracĭ, când monastirea are atâte moşiĭ?

— Ma ţe se na camo? Paraluţule de pe mosia se ducĭ stin Ierusalimo, che trebaesco la morminta luĭ Dimiaḑeŭ.

— Asta nu te'mpedică de a fi *rumenŭ şi grasŭ ca....*

Dă'n susŭ, dă'n josŭ, poetulŭ nostru nu căpătă decât o linguriţă de dulcéţă şi unŭ paharŭ cu apă, şi décă întâmplarea nu aducé, spre închinare la monăstire o familiă de la Pétra, încărcată cu proviziĭ de a le gureĭ, nu şciŭ ḑĕŭ de-lŭ ajutaŭ piciórele să maĭ iasă din Monastire spre a relua drumulŭ Petreĭ.

Aice o reflecţiune.

Curiósă asemănare este între pusetura poetuluĭ de la Monăstirea Bistriţeĭ şi acea a Bondaruluĭ de astăḑĭ! Acela cerea demâncare de la călughĕrŭ; acesta cere de la societate materiă de *bâzîire*. Călughĕrulŭ, rĕspunde că „paraluţele mi se duco stin Ierusalimo“, Societatea ne rĕspunde, că o parte se strămută pe la moşiĭ, şi alta şĭ gătesce valizele de drumŭ şi paşapórtele—totŭ cu Principatele-Unite — spre a merge la băĭ. . .,

Pasŭ acum de fiĭ *Bondarulŭ „Steleĭ Dunăreĭ“* cândŭ

www.dacoromanica.ro

nu-ţĭ rĕmâne altă societate, în Iaşĭ, decâtŭ a inspectorilorŭ de uliţe şi a Redacţieĭ „*Patrieĭ*“.

A propos de Patria; şciţĭ noutatea cea mare, ce este, *à l'ordre du jour!*

— „*Patria*“ a începutŭ a se ocupa cu *patria*: citiţĭ No. 32.

A ba! respunde nu şciŭ cine, tocmaĭ când patria nu se ocupă cu Patria!....

Etă cum o singură literă iniţială, în aceeaşĭ vorbă: *Patria*, schimbă totŭ înţelesulŭ. *Avisŭ* domnilor scriitorĭ din cancelariĭ, în chestia ortografieĭ.

(No. 60, Martiŭ 21. „Stéoa Dunăreĭ“)

VIII.

Un Dariŭ a bătutŭ cu lanţurĭ marea resvrătită la voinţa sa; faimosulŭ Guliveiŭ a găsitŭ pe lume o mare, pre care s'o pótă sări cu amêndoue piciórele; Moisi a ameninţatŭ Marea Roşiă cu toiagulŭ şi ea s'a deschisŭ în doue....

Dér d. M...t. a făcut şi maĭ bine decât Dariŭ, decât Guliverŭ şi decâtŭ Moisi, d. n'a bătutŭ *Jijia* cu lanţurĭ, ci a închis'o în lanţurĭ; n'a săritŭ cu ambele picióre Jijia, ci a secat'o spre a putea trece pe fundulŭ eĭ uscatŭ; n'a ameninţat'o cu toeagu ca să se deschidă în douĕ, ci a închis'o ca maĭ bine în laculŭ Dorohoiuluĭ, de unde isvorésce, sub *pecetea sa* cu maĭ multe cornurĭ!

Asemene *urieşéscă pecetluire* a *Jijieĭ* şi *sĕcarea* eĭ, ni se spune că arŭ fi împlutŭ de *setea*— rĕsbunăreĭ pe maĭ mulţĭ morarĭ, carĭ-şĭ învêrtiaŭ roţile de alungulŭ *sinuluĭ copileĭ* laculuĭ dorohoianŭ, şi că sunt gata de a reclama, pe *puterea* convenţieĭ din 7 Augustŭ „*libertatea individuală*“ a nenorocituluĭ riŭ. D. M... aflămŭ că primesce pre „habeas corpus;“ D. voeşce însă de la d-niĭ Morarĭ depunerea în punga d-séle a uneĭ „*garanţiĭ bănescĭ anuale*“

www.dacoromanica.ro

înainte de a-şĭ rîdica pecetea de la gura laculuĭ şi a ḑice Jijieĭ, ca unŭ altŭ Iehova : „Rîule, curgĭ !“

Până când ânsă asemine dispecetluire va urma, până când Jijia-şĭ va reapuca cursulŭ sĕŭ, nu şciŭ de ce să vĕ miraţĭ, că Departamentulŭ lucrărilorŭ publice nu pune să se *stropéscă* promenadele ? Décă Jijia stă la *grosŭ* în ţinutulŭ Dorohoiuluĭ, de unde să iée Departamentulŭ citatŭ apă de stropire, când elŭ nu are nicĭ cu ce să ude macăr *crengile*, ce a *răsăditŭ* în maĭ multe punturĭ ale oraşuluĭ ?

„D-ḑeŭ să se îndure a da mahalalelorŭ Iaşilorŭ nopţĭ cu lună, căcĭ telinare!“... ḑicé unŭ amicŭ *mahalagiŭ*. Eŭ ḑicŭ : d-ḑeŭ să se îndure a *ploua* peste crengile *înşirate* pe piaţa mitropolieĭ şi aĭurea, căcĭ *stropirea* lorŭ este cu neputinţă! . . .

Până ce va veni morarilorŭ de pe Jijia apă la móră, să vĕ vorbimŭ de doĭ artisti, cărora în sĕptĕmâna acésta nu le-aŭ lipsitŭ *apa la móră* . . . Nu era nicĭ un locuşorŭ ne vendutŭ la representarea luĭ „*Don cezarŭ de Bazan*“ cu d. şi d-na Teodorini. Ne pare bine, căcĭ era dreptate.

D. Teodorini a făcutŭ progrese marĭ în arta sa ; călătoriile în străinătate, aŭ cultivatŭ talentulŭ sĕŭ, şi astăḑĭ putemŭ a-lŭ felicita de succesulŭ sĕŭ ca „*Hidalgo Castellano*“, ca Don Cezarŭ. Părţile în care d. Teodorini escelă, sunt caracterisarea trăsăturilorŭ de spiritŭ, a parantezelorŭ şi *a parte*, care sunt obicĭnuitŭ atâta de grele pentru artistĭ.

Ne place multŭ limba românéscă în gura uneĭ muntence frumóse ca d-na Teodorini. Muntencile sunt pentru limba românéscă, aceea ce-sŭ parisienele pentru limba francesă. D-na Teodorini are gesticulaţia graciósă, rotundă şi regulată. In rolu de cântatrice a şciutŭ lua adese poze nimerite, pentru care o felicitămŭ cu plăcere, căcĭ în ele ne descoperi, că nu are numaĭ talentŭ, ci şi *studiŭ*, şi fară studiŭ, talentulŭ este asemene pomuluĭ ne altuitŭ.

Asemene descoperire în joculŭ d-neĭ Teodorini, ne

www.dacoromanica.ro

pune *à l'aise.* De amŭ fi găsitŭ în elŭ numaĭ talentŭ, póte am fi ez tatŭ de a-i face o mică observare ce avemŭ, dér d-na Teodorini, care ne-a datŭ dovédă că a făcutŭ apelŭ la studiŭ, ne va îngâdui o observare de studiŭ.

D-na Teodorini are, desigurŭ, vóce maĭ întinsă chiar de cât arŭ ave pentru vodevilŭ. Noĭ însă credemŭ că bucăţile de *melodiă simplă* le-a cântatŭ maĭ bine decât acele cu *fioriturĭ*; aceste, chiar de arŭ fi la loculŭ lorŭ în o piesă de genulŭ luĭ „*Don Cezar de Bazan*“ sunt cerĕtóre de multŭ eserciţiŭ vocalŭ, de multă posedere şi mlădiere a organuluĭ.

De astă dată nu vomŭ ḑice maĭ multŭ; vomŭ merge *Joĭ* la „*Peticarulŭ de Paris*“, spre a ne complecta observătiunile asupra artisteĭ *perechiă* călĕtóre. Sperămŭ că asemene observăţiunĭ nu vorŭ face „*a ne găsi Bacăulŭ*“ de-şi şcimŭ, că cu damele tinere este cavalerescŭ de a ave tot-d'auna *tort.*

Apropos de Bacăŭ. Şciţĭ cine l'a găsitŭ sĕptĕmâna acéstă? . . . Punŭ prinsóre lăḑile *banceĭ naţionale,* că nu ghiciţĭ!

„*Ş'a găsitŭ Bacăulŭ*“ d. A. C . . . şi de ce? . . . Pentru că se maĭ chiamă şi B . . . ?

— Nu! numele nu implică tot-deauna şi fapta . . . . Aşa eraŭ până maĭ erĭ *logofeţĭ* marĭ de şi nu şciaŭ nicĭ iscăli; d-luĭ a fostŭ numitŭ *saltŭ* şi curatŭ *prefectŭ* aceluĭ districtŭ.

— A! slavă d-luĭ! mĕ făcuşĭ să tremurŭ . . . Nu mĕ îndoescŭ că în calitate de prefect, d. Cractę va avé încă o nouă ocasiune de a dovedi, că este *rĕŭ numitŭ* . . . Nu *în funcţie*, feréscŭ d-ḑeŭ, nu gândescŭ acésta!

Rĕŭ numitŭ este *obeliscŭlŭ* din grădina publică: i ḑicŭ uniĭ ómenĭ *monumentŭ* . . .

„Momumentum aëre perennius.“

Ah! curêndŭ, de vorŭ ţinea vremile tot aşa, odată cu căderea *reglementuluĭ*, acestŭ complesŭ de „*novae institutiones*“, care ni le-aŭ datŭ *augustiĭ monarchĭ* — va fi căḑutŭ, şi acé falnică *colóna* séŭ stîlpŭ *alŭ reglementuluĭ*, reză-

www.dacoromanica.ro

matŭ ca şi *abusulŭ*, pe *putere*, simbolizată în 4 leĭ cu ochĭ holbaţĭ ! ! . . .

Curióse sunt lucrurile acesteĭ lumĭ ! când unulŭ cade altulŭ se nalţă . . .

Câte soĭurĭ de momiţe
Amŭ vĕḑutŭ în viéţa mea,
Tot sărindŭ din schiţe 'n schiţe,
Pe a lumeĭ scară grea !
Ş'ajungêndŭ în vêrfŭ, deodată
Le-amŭ vĕḑutŭ de susŭ cădêndŭ,
Când pe schiţe chiar îndată
Sărĭaŭ altele rîḑêndŭ ;
Căcĭ norocu'n lume e'ndoită scară :
Unulŭ când se sue, altulŭ se cobóră.'

Monumentulŭ de la Copoŭ ameninţă de a cădé în ruine, pe cândŭ *ruinatele* curţĭ ale d. Mihailŭ Sturza, se reparéză şi şĭ ieŭ *faţă curată* ! . . .

—Óre de ce a pusŭ d. M. Sturza să-ĭ repareză palatulŭ, întrebamŭ eŭ pe cineva, trecêndŭ pe sub schelile înşirate de alungulŭ aceluĭ palatŭ.

„Spre mangăere că nu'şĭ póte *repara* speranţele de domnią, *ruinate* de *aventurile* din 5 şi 24 Ianuariŭ, mi respunse acelŭ *cineva* . . .

Eŭ ḑicŭ: Caveant Consules ! . . . Amorulŭ este cu atâta maĭ *îndărătnicŭ*, cu cât nu este *satisfăcutŭ* ; şi alŭ d. Mihailŭ Sturza, pentru tronulŭ Moldoveĭ, a remasŭ pré *platonicŭ* ca să nu fią viŭ încolţitŭ în inima sa . . . Un călĕtorŭ sositŭ de câteva ḑile de la Paris, ne spune că la Lemberg, la otelulŭ de Anglia, vr'o ḑece salóne eraŭ date în disposiţiunea es-voevoduluĭ, şi că elŭ se preâmbla de diminéţă şi până séra prin ele, înjghebându-şĭ planurile de asaltŭ... pentru viitorŭ, ca unŭ altŭ şi de soiŭ diferitŭ *Mariŭ*, în ruinile de la Minturne.

Să nu terminămŭ fară de a anunţa sosirea uneĭ trupe de vodevil francesŭ pentru véra anuluĭ curentŭ; acéstă trupă se ḑice că ni vine de la Odesa.

(28 Martiŭ 1859. „Stéoa Dunăreĭ", No. 64).

www.dacoromanica.ro

IX.

ESTRASU DIN PROCESULU VERBALU ALU ADUNAREI ELECTIVE DIN PEKINGU

Şedinţa din 1 Apriliŭ se deschide în *ḑiorĭ de ḑiuă.*

Se citesce apelulŭ nominalŭ, la care s'aŭ aflatŭ faţă *toţĭ* membriĭ, éră absentĭ *nicĭ unulŭ.*

Se citesce procesulŭ verbalŭ alŭ şedinţeĭ din urmă, în contra căruia sĕ rădică reclamare din partea maĭ multorŭ membri din *drépta*, că de ce nu li s'a trecutŭ discursurile ce aŭ ţinutŭ şi eĭ la tribună?

Adunarea încuviinţéză procesulŭ verbalŭ, însărcinândŭ pe redactorulŭ proceselorŭ, ca să împroviseze, din când în când, câte unŭ discursŭ şi pentru membriĭ din drépta.

Se păşesce la *disordinea* ḑileĭ, prin punerea în discuţiă a unuĭ proiectŭ, de urginţă, privitorŭ la stârpirea *Bondarilorŭ*, şi la înmulţirea *boilorŭ* în ţéră, căcĭ înmulţindu-se *averile*, se va mări şi numĕrulŭ eligibililorŭ la deputăţiă, conformŭ legeĭ electorale chineze.

Unŭ onorabilŭ deputatŭ din centru voesce sĕ dovedéscă adunăreĭ, că ministerulŭ calcă *convenţia* cu asemenea proecte, în privire că art. 200 presupune egalitatea înaintea legeĭ.

După o discuţiă înverşunată, proectulŭ s'a adoptatŭ cu mare majoritate.

Inainte de a se păşi la altă discuţiă, se rădică următórele incidente.

D. *C. Pataching,* anunţă ministeruluĭ o interpelare, că de ce n'aŭ proectatŭ rădicarea unuĭ monumentŭ în memoria guvernuluĭ interimarŭ, alŭ dd. *Unap-fu şi Azrutstong.*

D. *Unap-fu* cere votarea uneĭ medaliĭ pentru d. *C. Pataching*, pe care să fiă închipuitŭ acestŭ deputatŭ rupêndŭ în micĭ bucăţĭ. . . *firmanurĭ mongolice.*

D. *Machi Cochi*, cere votarea urgintă, ca *comisia* cen-

www.dacoromanica.ro

trală (?) din Iedo să facă unirea Chineĭ cu Japonulŭ *hîc et nunc.*

D. *Coghing-ci*, cere respingerea propunereĭ d. *Machi Cochi.*

D. *Curas-fuching* cere adoptarea unuĭ noŭ articolŭ în reglementŭ. pe puterea căruia să-ĭ fiă slobodŭ de a vorbi în mijlocul voturilorŭ.

D. *Zin-zin-fu*, descopere esistenţa unuĭ asemenea articolŭ, în chiar articolele actuale ale regulamentuluĭ.

D. *Cu-cung-ring-fu*, reclamă grabnica împroprietărire a locuitorilorŭ de pe acele 100 000 de fălcĭ ce posedă.

(Stânga asudă făcêndŭ oposiţie uneĭ asemenea *intempestive* cereri; drépta aplaudă propunerea cu frenezie).

D. *Profu-Bălning* îşĭ dă dimisia sa de la comisia centrală.

(Stânga cere respingerea dimisieĭ).

D. *Ritiching*, dovedesce, că naţionalitatea este maĭ presusŭ de cestiile de cifre.

D. *Lalas Rataching* ţine unŭ discursŭ, prin care dovedesce că *dicionariulŭ* drepteĭ este *revoluţionarŭ.* D-luĭ îşĭ ţese discursulŭ sĕŭ de vorbe ca : *Libertate*, *egalitate*, *fraternitate*, *comunismŭ*, *suveranitatea poporuluĭ etc.*

D-niĭ *Cici şi Bobo,* ţinŭ fiă-care câte unŭ discursŭ de câte 4 ore. asupra vieţeĭ parlamentare.

(Adunarea adâncŭ emoţionată se cufundă *întro linisce* fórte patetică).

După terminarea unorŭ asemenea incidintes ce termină şedinţa, prin o *frăţéscă acolaţiă* ce-şĭ daŭ toţĭ membriĭ; drépta, stânga, centru, tóte nuanţele dispăru în mijloculŭ strigătelor :

„*Să trăéscă I Aprilŭ! Să trăéscă I Aprilŭ!*

(1 Aprilie, 1859 „Stéoa Dunăreĭ“.

X.

Décă *politica* este aşĭa de *activă* şi de interesantă în *Principatele-Unite*, încâtŭ spirituosulŭ *Peticarŭ*, adórme la

www.dacoromanica.ro

rubrica articolelorŭ de fondŭ (orĭ *de pe* fundŭ!) din ḑiarele serióse ale acesteĭ ţĕrĭ, — óre urméză că şi *bondăriturile* nóstre să adórmă pre nu maĭ puţinŭ *spirituósele* nóstre cetitóre?

Arŭ trebui să ḑicemŭ: nu! — Insă *societatea* acea care este maĭ cu spirit *bîziibilă* (a! pardon de neologismŭ!) a părăsitŭ Iaşiĭ, şi prin urmare décă cineva arŭ adormi, cetindu-ne — n'are decât să se *trezéscă*!

De sigur că nu balurile, nu concerturile, nicĭ mulţimea representaţiunilorŭ a ţinutŭ trezĭ în nóptea din 31 Martie ochişoriĭ ceĭ frumoşĭ (când nu sunt însĕ sluţĭ) aĭ d-ne-lorŭ şi aĭ domnişórelorŭ din Iaşĭ. *Concertulŭ* de la teatrulŭ opereĭ cu artistiĭ odeseni a făcutŭ sermanulŭ puţinŭ vuetŭ, deşi unele cântărĭ arŭ fi fostŭ destulŭ de *tarĭ*... Teatrulŭ Românescŭ a datŭ pre „*Peticarulŭ*“ unŭ *Bondariŭ* teribilŭ, care a pusŭ pre tótă lumea în *coşniţă*, până şi pre actoriĭ carĭ pe scena nóstră lŭ jucaseră maĭ nainte de d. Teodorini (de la Bucureşcĭ.)

Dér amŭ ḑisŭ că nu spectacolele, nu balurile... aŭ ţinutŭ deschişĭ în nóptea de 31 Martie, ochişoriĭ d-nelorŭ şi a domnişórelorŭ din Iaşĭ. Ce déră? — Proiectele de *înşelare de 1 Aprilie*. A! cât pentru *înşelare*, fiă şi de 1 Aprilie, nime nu este maĭ meşterŭ decât *secsulŭ frumosŭ*, — câte odată rĕŭ numitŭ aşĭa! Nu vĕ veţĭ minuna decĭ de vĕ voiŭ spune că aŭ fostŭ şi astă dată mulţĭ *barbaţĭ înşelaţĭ*, în acea teribilă ḑi.

Femeile carĭ nu-şĭ iubescŭ bărbaţiĭ i-aŭ desmerdatŭ şi i-aŭ făcutŭ să se crédă iubiţĭ.

Femeile cele rele şi aspide aŭ fostŭ blânde ca mieluşelele....

D-na A. ş'a isgonitŭ toţĭ curtezaniĭ...

D-na B. s'a întorsŭ la casa bărbatuluĭ seŭ...

D-na N. ş'a spalatŭ féţa numaĭ cu apă próspătă..,

D-na M. a îmbrăcatŭ cu rochiă lungă pre *copiliţa sa*... de *22 de anĭ*.

D-na C... a primitŭ să nu maĭ mérgă în astă véră la Baden-Baden. etc. etc. etc.

www.dacoromanica.ro

Fericiţiĭ bărbaţĭ ai unorŭ aşĭa soţiŭ, aflămŭ că arŭ fi datŭ o petiţiune câtre vestitulŭ astronomŭ Cazamia cu rugăminte, să facă unŭ calendarŭ, în care să fiă 365 de 1 Aprilii pe anŭ, şi 366, când va fi anulŭ bisectŭ.

Pre de altă parte însă, marele Cazamia, arŭ maĭ fi primitŭ şi unŭ nămolŭ de alte petiţiunĭ ale unuĭ mare numĕrŭ de bărbaţĭ, carĭ departe de a cere sporirea vre unuĭ 1 Aprilie, cerŭ, din contra, stergerea din călindariŭ şi a aceluĭ ce este.

Écă unele din petiţiunele aceste.

1) — Amŭ găsitŭ pre soţia mea, care o şciamŭ credinciósă, la grădina luĭ Pesterŭ, în societatea unuĭ june oficerŭ de cavaleriă... Mi-a ḑisŭ că a vrutŭ numaĭ să mĕ înşele de 1 Aprilie... Auḑĭ ! Joş ! 1 Aprilie.

Isc. *A.*

2) — *Femeea* mea, femeea cea maĭ onestă şi maĭ iconó-„mă din lume, a îmbrăcatŭ astăḑĭ o rochiă de vr'o 150 gal.

— De unde-ţĭ vine asemene rochiă ?

— Amŭ înşelatŭ astăḑĭ, de 1 Aprilie, pe d. S.. ḑicêndu-ĭ că-lŭ iubescŭ. . şi îngâduindu-ĭ...

— Da m'aĭ *înşelatŭ* şi pre mine *înşelându-lŭ* astŭ-felŭ..

— De 1 Aprilie să értă...

— Protestezŭ în contra luĭ 1 Aprilie ..

Isc. *Vel. Logofĕtŭ C.*

3) — Soţia mea este fiinţa cea maĭ ascultătóre şi maĭ supusă voinţeĭ mele... Astăḑĭ însă în ruptulŭ capuluĭ n'a voitŭ să mérgă, ca altă dată, la preâmblare numaĭ cu vĕrulŭ seŭ P.

— De ce ?

— Sub pretestŭ că vrea să *mĕ înşele* de 1 Aprilie...

— Josŭ 1 Aprilie. (Iscăl. *B.*)

4).—Gândiamŭ să scap de gelozia femeeĭ mele pentru câteva lunĭ, căcĭ doctorulŭ i ordinase să mérgă *înăuntru* ; astăḑĭ ea ḑice că nu voeşce să maĭ mérgă la băĭ... Afurisitŭ 1 Aprilie !... Isc. (*Leĭtenant...*)

www.dacoromanica.ro

Dér nu numaĭ bărbaţiĭ aŭ fostŭ *înşelaţĭ* Mercurea trecută, ci şi noĭ Bondariĭ, maĭ ales noĭ Bondariĭ.

Ni s'a spusŭ bună-óră :

Că junele boerŭ B. A. a prinsŭ la spiritŭ (nu confundaţĭ cu *spirtŭ* !) ;

Că la d. C. nu se maĭ jócă cărţile până la desbrăcare;

Că oficerulŭ Scupe... este politicosŭ ;

Că d. Doctorŭ în medicină... care se prefăcuse în îngineru de punţĭ şi şosele, s'a prefăcutŭ érăşĭ în doctorŭ de medicină.

Că funcţiile marĭ nu maĭ sunt unŭ privilegiŭ alŭ protipendadeĭ ;

Că egalitatea înaintea legeĭ este nu numaĭ în Convenţiă, dér şi în faptă ;

Că biciulŭ nu-lŭ maĭ jócă pe uliţe sergenţiĭ pe spinarea ţĕranilorŭ ;

Că Convenţia este promulgată nu numaĭ pentru *boerĭ* dér şi pentru *ţĕranĭ* ;

Că s'a făcutŭ unirea ;

Că se înarméză trupe şi se întroduce landverulŭ Prusianŭ în Principatele-Unite ;

Că legea electorală s'a modificatŭ într'unŭ înţelesŭ întinsŭ şi Românescŭ ;

Că telegrafulŭ Rom. nu maĭ este C C. *(Cesaro crăescŭ)* ;

Că serviciulŭ postalŭ nu-lŭ maĭ facŭ streiniĭ în ţéră ;

Că s'a făcutŭ şcolĭ în tóte satele ;

Că *strigoĭ* nu maĭ sunt, ci numaĭ *Românĭ* ;

Că patriotismulŭ şi elŭ nu maĭ este o haină de paradă, ci unŭ resortŭ puternicŭ alŭ faptelorŭ celorŭ frumóse.

Şi în fine, pe lîngă alte multe:

Că „*Patria*“ (acea din téscurile Albineĭ) nu maĭ are aşĭa mare doză de *simpatiă* austriacă ..

Dér vaĭ : 1 *Apriliŭ ! 1 Apriliŭ*, în tóte şi pretutindene! Ne şi uitămŭ noĭ într'o părere şi cu ochiĭ olbaţĭ, de la 1 şi până aḑĭ, şi cu ochiane şi fără ochiane, dér nicĭ că zărimŭ realizată una din frumósele noutăţĭ ce ni s'aŭ anunţatŭ în diminéţa aceleĭ teribile ḑile de 1 Apriliŭ !...

www.dacoromanica.ro

Apropos de *ochiane*, se ḑice că acea prin care „Patria“ îşĭ face studiile *meteorologico-politice*, arŭ fi construită la Viena. Ne retragemŭ prin urmare *mirarea* de maĭ de susŭ, cum că redacţiunea Patrieĭ vede tóte lucrurile în *negru şi galbenŭ*.

Asemene ochiană a Patrieĭ este de *sistemulŭ vechiŭ*, adecă nu are stecle *acromatice*, de acelea ce arétă lucrurile în adevĕratele lorŭ colorĭ. — Indemnămŭ pre toţĭ Românii, carĭ nu se servescŭ cu ochiane acromatice să nu ne privéscă nicĭ odată prin ele, décă voescŭ să nu li păremŭ *roşĭ* cum li-amŭ părutŭ până acum, pe când noĭ de colóre *roşiă* n'avemŭ, o mărturisimŭ, de cât *baniĭ* din pungă... A ! cât pentru *baniĭ nostri*, décă d-niĭ cetitorĭ nu le place să rêmâne totŭ *roşĭ*, noĭ nu ne opunemŭ să ni-ĭ schimbe d-nialorŭ în *galbinĭ*, venindŭ să plătéscă abonamintele pe trilunia ce începe. Acésta nu o spunemŭ însă de 1 Apriliŭ ..

Când vorbimŭ de *începutulŭ* triluneĭ, nu trebue să uitămŭ de a spune, că mâne începe sĕptĕmâna cea mare a postuluĭ... Decĭ postŭ şi rugăciune !... Cine nu-şĭ va fi confesatŭ pĕcatele la începutulŭ postuluĭ, să şi-le confeseze macăr acum. .

Nota Bene :

Nicĭ unŭ duhovnicŭ nu locueşce în pórta Mitropolieĭ, în *stânga* . . .

O spunemŭ dinainte, ca să nu cadă *penitenţiĭ*, fară de voiă, în nouă ispită... Nu de a cumpêra potcapce, căcĭ nu se maĭ vêndŭ acolo. ci...

Ba ! în *coşniţă!* că e meḑulŭ nopţeĭ şi amŭ întratŭ în sĕptĕmâna mare !

Bondarulŭ care veţĭ voĭ.

Post-scriptum. Unŭ străinŭ, B... care avea o rudă funcţionarŭ la biuroulŭ telegraficŭ din Iaşĭ, ducêndŭ altă dată d-luĭ N. Conachi-Vogoridesŭ vestea numireĭ sé e de Caimacamŭ, dobândi dreptŭ *bacşişŭ ofeţărlâculŭ* în miliţia Moldovénă. Erĭ, prè la 6 óre, acestŭ ofiţerŭ a atacatŭ cu sabia în mijloculŭ uliţeĭ, vis-à-vis de Mitropoliă, pe unŭ

www.dacoromanica.ro

onorabilŭ cetățénŭ, advocatulŭ C... Cu tótă bărbata apărare a juneluĭ românŭ, care după cea ântêiă lovitură, apucă cu mânile de sabiă și nu o lăsă până ce nu o îndoi, elŭ fu rănitŭ îndestulŭ de rĕŭ.

(*Stéoa Dunăreĭ, No. 70. 6 Aprilĭŭ 1859.*)

XI.

ISTORIA MODERNA

A

PATRIOȚILORŬ ROMÂNIEĬ

ALCATUITA DUPA

DOCUMINTELE SI ACTELE OFICIALE, COPRINSE IN COLÓNELE

REPOSATEĬ

GAZETA DE MOLDAVIA

PERIODULŬ I.

INTRAREA RUSILOR CEA DE PE URMA IN TĔRA

— Bună ḑiua, vere Gurluescu.

— Vreĭ să ḑicĭ Gurluescovicĭ.

— Cum așa ? *Covicĭ !...*

— Ce gogomanŭ *celovecă* maĭ eștĭ, vere Uursescu. .. Da n'aĭ cetitŭ Agaftanghelulŭ ?...

— Ba l'amŭ cetitŭ, dĕră ce are a face ?

— Cum, cĕ are a face ?... Veḑĭ bine că are a face ! „Unŭ némŭ *plăvâțŭ* va veni, când sângele va ajunge la gleznele luptătorilorŭ și va birui,“ etc. etc.

— E, și...

— Eì, și acestŭ némŭ nu-lŭ veḑĭ că e „*Naș bratŭ*“?...

— Ba că să ḑicĭ!... Dĕrŭ bine, ce are a face „*Nașu bratŭ*“, cu *Covicĭ*, de la códa porecleĭ tale ?

— *O bezomnumŭ celovec !* Nu pricepĭ ?

— Câtu ĭ negru subt unghie...

www.dacoromanica.ro

— Halalŭ *patriotŭ* ce maĭ eștĭ!... Dér nu șciĭ tu vorba ceea : „*capulŭ plecatŭ nu-lŭ prinde sabia*“ ? Eĭ bine, *Covicĭ* aninatŭ la códa numeluĭ, astă-dĭ înlocuesce *capulŭ plecatŭ*... Dovédă-mĭ este *Spătăria*, ce amŭ câștigatŭ cu elŭ... și slujbulița...

— Ce felŭ! te închinĭ la *streinĭ*, carĭ apésă țéra, și vreĭ să dicĭ că facĭ unŭ lucru *patrioticŭ* ?

— *Otcin horoșo*! Din ce în ce maĭ tontŭ... Să șciĭ că amŭ făcutŭ o faptă *patriotică*, lungindu-mĭ numele, cerêndŭ *Spătăria* și vĕnândŭ *slujbulița*... Eŭ mi am jertfitŭ numele, ca să potŭ *căpăta* mijlocul de a fi folositorŭ *patrieĭ*. Nu-ĭ maĭ bine să ocârmuimŭ țéra, noĭ *adevĕrațĭ românĭ*, decât *resvrătindu-ne* cu toțiĭ, să ne cârmuéscă cu totulŭ streiniĭ ?...

— Adevĕratŭ grăeșcĭ, *Spătare Gurluescovicĭ*... Să șciĭ că de astădĭ mĕ botezŭ și eŭ în *Uursescovicĭ*...

— Vivatŭ *Patria* (în sine : și slujbulița)!...

— Vivatŭ *Patria*! (Gurluescu are acum faitóne și banĭ)!...

PERIODULŬ II.

DE LA BATALIA DE LA OLTENITIA PANA LA INTRAREA OSTILOR NEMTESCI.

— Ce vĕdŭ, Mucenice Pantel móne!

— Óre nu visezŭ, Sfinte Acsinte!

— Prietenulŭ Gurluescovicĭ ?

— Vreĭ să dicĭ *Gurluescu*. Ce maĭ facĭ, vere Uursescovicĭ ?

— Vreĭ să dicĭ *Uursescu*! ..

— Și tu ?

— Și tu ?

(*Amĕndoĭ*) A! înțelegŭ....

(*Gurluescu*) Ticălosulŭ! afurisitulŭ, procletulŭ celŭ de Agaftanghelŭ!... ne a înșelatŭ.

— Eștĭ Vornicŭ!

— Aĭ fostŭ Ministru! Dér acum....

— Acum ? Oh blestematulŭ, afurisitulŭ, procletulŭ de Agaftanghelŭ!...

www.dacoromanica.ro

— Eĭ bine! unde voeșcĭ să ajungĭ cu blăstemurile? Aĭ âmblatŭ după vorniciă, aĭ căpătat'o; împlinéscă-se orĭ ba, cele ḑise de Agatanghelù, ce-ţĭ pésă?

— Ce-mĭ pésă? Auḑĭ, da par-că eŭ după Vorniciă amŭ âmblatŭ? Da acum era să ḑicŭ o vorbă...

— Asta aĭ cerutŭ cu tóte aceste de la...

— Amŭ cerutŭ, adevĕratŭ, dérŭ cu gândulŭ că biruindŭ némulŭ celŭ plăvĕţŭ, mulţămită prieteșuguluĭ ce aș̆ĭ fi fostŭ legatŭ cu dânsulŭ, cerêndu-ĭ Vornicia, voiŭ puté face bine ţĕreĭ mele..

— Eŭ nu maĭ ḑicŭ nimica... Amŭ âmblatŭ după ministerŭ numaĭ și numaĭ dóră voiŭ puté lucra pentru ridicarea patrieĭ. Oh!

— Bietulŭ *Uursescov*...

— . . . *chescu*, Uursescu!

— Curiosŭ lucru, da ce ţ'aĭ șters pe *Covicĭ*?

— Dérŭ tu?

— Să nu vorbimŭ copilăreșce, măi frate; nu-ţĭ miróse că *Demagogiĭ* ceĭ cu *escŭ* începŭ a sbârnâi, de când *Naşu bratŭ* a eșitŭ din ţéră?...

— Dérŭ; ș'apoĭ *escu* este Românŭ, *escu* nu va lăsa pe *Covicĭ* la ministerŭ.

— Va să ḑică să ne resbotezămŭ în *escu?*

— Să răsturnămŭ *oboroculŭ de Covicĭ*, subŭ care ne oploșisemŭ maĭ dăunăḑĭ.

Gurluescu depărtându-se: Voiŭ fi logofĕtŭ mare!... Logofĕtulŭ Gurluescu...

— Uursescu, idem; Voiŭ rêmânea ministru... N'arŭ fi lucru pré de minune!...

PERIODULŬ III.

OCUPATIUNEA AUSTRIACA

— Mergŭ reŭ trebile, reŭ de totŭ, frate Uursescu.

— Tóte-sŭ resturnate, tóte mergŭ anapoda, frate Gurluescu.

— Prăpădeniă, prăpădeniă!

www.dacoromanica.ro

— Prăpădenia!!

— Ţéra e înghenuchiată, ocupaţiile streine nu se maĭ curmŭ! Muscaliĭ de abia aŭ eşitŭ şi Austriaciĭ aŭ năpăditŭ....

— Trebue să cătămŭ chipurĭ de a scăpa biata ţéră! (Gurluescu zărindŭ pe o persónă ce vine spre dânşiĭ) Nu mĕ înşelŭ? En veḑĭ, frate Uursescu, nu-ĭ Vornicu *Neunescu?*

— Ba tocmaĭ elŭ, Neunescovicĭ pe vremea...

— Ah! nu'mĭ maĭ împrospăta durerea! Să vedemŭ ce va ḑice şi elŭ de trebile ţĕreĭ.

(Uursescu către Neunescu) — Bine te întâlniiămŭ, Vornice Neunescovicĭ.

Neunescu iute: — Boerule, nu mĕ numescŭ aşa.

Gurluescu. A da, aĭ dreptate... Eĭ bine ce maĭ ḑicĭ de nevoile ţeriĭ, frate Neunescu?

Neunescu şi maĭ iute: Boerule nu mĕ chiămŭ aşa.

Uursescu şi Gurluescu. Decŭ, cumŭ naĭba te-aĭ maĭ botezatŭ? Neunescovicĭ, nu; Neunescu, nicĭ atâta...

— Dér Neunes*chenbergŭ*?

— Neunes...

— *Chenbergŭ*! Ce-ĭ de minune?...

— A! nu, ce i dreptulŭ, nimicŭ nu'ĭ de minune cu ómeniĭ isteţĭ, dérŭ orĭ cum, rĕsbotezarea asta n'o pricepŭ.

Neun. Cetit aţĭ Agatanghelulŭ?

— De l'amŭ cititŭ? Oh, perde i s'arŭ numele de pe lumea acésta.

Neun. Sunteţĭ nebunĭ séŭ proştĭ?

Amêndoĭ: Cum? póte că vreĭ să ḑicĭ că Agatanghelulŭ nu ne a prăpăditŭ. spuindu-ne că némulŭ celŭ plăvăţŭ?..

— Eĭ bine ce? póte c'aŭ spusŭ minciunĭ? Darŭ de unde şciţĭ că némulŭ celŭ plăvăţŭ nu va eşi biruitorŭ?

— Se vede că n'aĭ cititŭ buletinele de bătăliă, frate Neunes*chenbergŭ*.

— Ba, ca şi d v. Da numaĭ unŭ némŭ este pe lume plăvăţŭ? Óre *nemţiĭ*...

www.dacoromanica.ro

Amêndoĭ, iute : Ba că să ḑicĭ. Da! și eĭ suntŭ unŭ némŭ plăvăţŭ.

— Înţelegeţĭ acum, de ce mĕ chiamŭ Neunes*chenbergŭ*.

— Așĭa. Dérŭ bine.... patriotismulŭ ?...

Neuneschenb. De âmblu să mă îmbunezŭ cu némulŭ plăvăţŭ, nu-i pentru interesulŭ patrieĭ ?

Uurs. Ce-i dreptulŭ, darŭ căpăta-veĭ vr'o slujbă ?

— Slujbă ?... ce agemiĭ!... Nu ḑicĭ ministerŭ ?...

— *Gurl.*. Dérŭ fi-veĭ curândŭ înaintatŭ în cinŭ ?

— Inaintatŭ ?... curândŭ ?... Eĭ apoĭ pe legea mea sunteţĭ de totŭ agemiĭ.. Suntŭ de erĭ așiș logofĕtŭ.

Gurl. (depărtându-se) Șciĭ că nu pré sună rĕŭ ? Gurlueschenbergŭ... Vorniculŭ Gurlueschenbergŭ... Heĭ ! ministeriulŭ... Ș'apoĭ domnia !

Uurs. idem. Voiŭ recăpăta ministerulŭ... Vréŭ să scapŭ ţéra... Escelenţa sa Uurseschenbergŭ. Póte că m'oiŭ face și baronŭ...

PERIODULU IV.

CONVENTIUNEA DIN 7 (19) AUGUST.

Citiţĭ Ḑiarulŭ „*Patria*“ în tóte numerile séle !

Citiţĭ Ḑiarulŭ „*Constituţionarulŭ*“ în tóte numerile séle !

Citiţĭ broșura „*Josŭ Masca*!“ în tóte-filele séle.

Citiţĭ *Protestaţiunea* boerilorŭ, de la 1 Noembre și de tóte ḑilele etc. etc. etc.

(Zimbrulŭ și Vulturulŭ No. 28. 9 Decemb. 1858)

www.dacoromanica.ro

XII.

BOINDARULU

Cându legea presei ne arŭ permite,
Amŭ fi o vespe muscândŭ amarŭ. . .
Dérŭ adĭ vespele sunt réu plătite. . .
Ne-om 'face déra unŭ bielŭ Bondariu

Pe la urechia lumei române:
Judecatori, Domni, deputati,
Chirite, holtei și însurati, . .
Bazindŭ astadi, bazindŭ mâne,
Pote c'odata le o fi rușine
Si. . . i-omŭ vede maĭ nepătatĭ..!

Bună diminéța la maĭ multe popóre. Bufon a dișŭ că stilulŭ e omulŭ; noĭ dicemŭ că „*salutarea este poporulŭ.*“ In faptă, salutările, aceste formule banale în aparință, daŭ adese o idee esactă de caracterulŭ natiunilorŭ carĭ le întrebuințéză.

Aceste formule ținŭ, în orientŭ, unŭ înțelesŭ biblicŭ, patriarcalŭ și daŭ o idee de *nemovibilitatea* acelorŭ natiunĭ păstorale séŭ resbelice, asupra cărora atâta de greŭ influesce civilisarea séŭ progresulŭ. Maĭ tóte aŭ de basă simțimêntulŭ religiosŭ și dorescŭ *pacea*, în formă de salutare. Vorba *salutare* amintesce pre arabiculŭ *Salemŭ* séŭ schalum ce însémnă *pace*, și astă vorbă intră în compunerea numeluĭ *Ierusalem.*

Arabulŭ salută așĭa : „fiă diminéța ta ferice! — Păstreze-ți Dumnedeŭ favorulŭ sĕŭ! — Fiĭ sănătosŭ, cu voia Domnuluĭ. — In astă de pe urmă formulă se descopere fatalismulŭ.

Turciĭ salută uneorĭ, dicêndŭ : „fiă umbra ta nedespărțită de noĭ! — Facă-să ca umbra ta sĕ nu scadă nicĭ odată! — Aceste salutărĭ, de bună sémă, nu se audŭ decâtŭ în țĕrile unde sórele este puternicŭ în radele séle. Nicĭ o dată unŭ inglesŭ nu va avé așĭa salutărĭ.

Clima Egiptuluĭ este căldurósă și sudórea necesară sănătățeĭ, de aceea egipténulŭ dice spre a saluta : „Cum merge sudórea“.

„—Mâncatu-ț-aĭ orezulŭ ?— cum macină stomaculŭ?“

www.dacoromanica.ro

întrébă chinezulŭ cândŭ întâlnesce unŭ amicŭ; îngrijere pre naturală în o ţéră supusă bólelorŭ de stomacŭ.

„ — Sluga plecată“ ḑice greculŭ de la Fanarŭ. Inţelegeţĭ fără de esplicaţiune.

Romaniĭ, robuştĭ, neobosiţĭ, laborioşĭ, avéţi salutărĭ energice, carĭ esprimaŭ bine puterea şi acţiunea: *salve!*— Fiĭ tare, voinicŭ. — Quid agis? ce facĭ ?

Genovezulŭ din evul-mediŭ ḑicé · *Sanita e guadagno* (sănătate şi câştigŭ), salutare potrivită cu unŭ poporŭ comercialŭ şi activŭ.

Napolitanulŭ devotŭ ḑice: „Crescete in santita (cresceţĭ în sânţeniă).

Salutarea ordinară a némţuluĭ este: wie gehts? cumŭ merge? — Vagitatea ce resultă din intrebuirea persóncĭ a 3-a, arétă caracterulŭ celŭ *aburosŭ* alŭ alemanuluĭ. In locŭ de *adio*, ḑice „Leben sie wohl“ (trăesce bine!), aceea ce resultă din imensele *şniţele mit erdepfel* ce nu lipsescŭ de la nicĭ o mésă nemţéscă. Écă unŭ poporŭ curiosŭ: pe câtŭ mintea i se rătăceşce în norĭ pe atâta corpulŭ i se înmormêntă în carne.

Olandezulŭ întrébă: Hoe Vaart sge? (cumŭ călĕtorescĭ d-ta) Olandeziĭ multŭ aŭ călĕtoritŭ pe mare.

Danezulŭ se ţine de caracterulŭ nemţescŭ: „Ley-vel (trăesce bine) ḑice elŭ;

Poloniĭ, cu perderea ţĕreĭ lorŭ, ş'aŭ perdutŭ şi salutarea lorŭ cea naţională: *Escy vesol?* escĭ voiosŭ?

Inglezii păstréză formula: „*Good bye*“ corumpere din *Good be*, *With ye* (Dumneḑeŭ fiă în noĭ!), de şi de câtŭva timpŭ duminica aŭ începutŭ a o profana, îngăduindŭ muzicele prin parcurĭ. Salutarea însă maĭ caracteristică a inglezuluĭ este „*Howdoyou do,* în care se vede activitatea sa cea mare, în repetarea de douĕ orĭ a vorbeĭ *facere*, (cumŭ *facĭ d-ta facerea ?*).

„*Comment vous portez vous ?* alu francesuluĭ este şi elŭ caracteristicŭ. Francesulŭ este maĭ multŭ activŭ decâtŭ laboriosŭ, maĭ multŭ aprinsŭ şi împătimitŭ decâtŭ ocu-

www.dacoromanica.ro

patŭ; pentru dênsulŭ principala ocupaţiune este de a nu sta loculuĭ: se duce, vine, se produce în lume.

„Cumŭ te porţĭ? caracterisézǎ esistenţa sa.

„*Je vous salue*“ este espresiunea francesuluĭ republicanŭ, căcĭ acesta nu salută în cutare séŭ cutare modŭ, cu umilinţă séŭ mândriă, ci absolutŭ şi pre toţĭ de o potrivă.

Salutarea românuluĭ este icóna istorieĭ séle naţionale după cumŭ i se întâmplă şi cu limba.

— Bine te amŭ găsitŭ sănătosŭ.

— Rămâĭ sănătosŭ.

Sunt sinonime cu *salve* alŭ străbunilorŭ.

Aceste salutărĭ sunt ale epoceĭ d'intêiŭ din istoria nóstră.

„*Quid agis*? alŭ romanilorŭ l'amŭ păstratŭ în: Ce facĭ? — Atâta numaĭ că respunsulŭ nu ne maĭ e de pe timpulŭ luĭ *Quid agis?*, căcĭ „*şedŭ*“ este icóna societăţeĭ staţionare, de cu 1/2 de secolŭ maĭ în urmă.

După acésta epocă, vine acea represintată prin salutările:

Cu multă plecăciune.
Cu adâncă închinăciune,
Sărutŭ mânile, milostive stăpâne.
Plecată slugă & & &

Bizanţulŭ n'a trămisŭ numaĭ pre fanarioţĭ în ţéră, ci şi salutările fanaruluĭ, după cum vedeţĭ.

De jumătate de secolŭ salutarea românéscă este desfăcută în maĭ multe părţĭ, ca şi societatea.

„*Bon-jour*“ ḑicŭ *Bonjuristiĭ* pre carĭ i-aŭ descrisŭ altă dată d. A. Ruso îndestulŭ ca să nu-ĭ maĭ descriemŭ.

„*Buon giorno*“ ḑice d. Eliade şi cu aceĭ carĭ acceptaseră opiunea d-luĭ de a „înmormânta limba românéscă şi de a primi în locŭ pre aceea italiană.“

Aicĭ o parintesă.

(Cine sapă grópa altuĭa în ea cade. . . Spunŭ uniĭ că limba românéscă trăesce încă, pre cândŭ. . . Dér maĭ bine sĕ închidemŭ parintesa ·)

www.dacoromanica.ro

„*Sluguliţa pré plecată*“ din epoca de maĭ susŭ n'a dispărutŭ încă de totŭ; ba chiar aspiră la *indigenatŭ*, sub cuvêntŭ că ș'a lepădatŭ șalvariĭ și fesulŭ și că s'a împământenitŭ, maĭ multŭ decâtŭ împământenitŭ în *servus* celŭ îmbrăcatŭ în veșmînte stràbune.

— „Salutare și frăţiă“ s'a ḑisŭ la 48 în o parte a Românieĭ.

— „Bună diminéţa!“ ḑice poporulŭ, cu noĭ redactoriĭ „Zimbruluĭ și Vulturuluĭ“, sperândŭ că suntem în *diminéţa uneĭ ḑile bune....*

XIII.

BONDARITURI

Théâtre de l'Opéra.—*Dépêche télégraphique et responsive.*

Arrivée à Jassy le $^{5}/_{24}$ Novembre.

Impossible de trouver sur le champ un bon ténor; mais pour Décembre, il y en aura deux.

etc. etc. etc.

„La Direction *aura* l'honneur de communiquer au public le résultat définitif de cette négociation et apportera tous ses soins pour donner satisfaction aux souscripteurs du Théâtre Italien.“

Redacţiunea „Bondariuluĭ“ ié îndrăsnélă a face următórea *profeţiă diplomatică*, realisabilă în luna luĭ Decembre venitorŭ :

Dépêche télégraphique et responsive

Milan. Arrivée à Jassy le 31 Decembre 1858.

Impossible de trouver sur le champ un bon ténor; mais pour *l'année prochaine* il y en aura plusieurs à disposition.

Aștéptă murgule până la véră, să pascĭ iérbă verde!

www.dacoromanica.ro

*
* *

Stivini-Ivini-Păvănă-Sevene-Revene-Stevene ?

Orĭ că d. *C. Negruţĭ* a mersŭ maĭ departe decât *puriştiĭ* ceĭ maĭ radicalĭ, orĭ că . . . Dér nu, căcĭ nu-lŭ credŭ aşĭa de bĕtrânŭ, ca să i se pótă aplica vorba cea românéscă . . .

Cu tóte aceste, décă *epilogulŭ* din „Pĕcatele Tinereţilorŭ“ (Ah! căcĭ nu maĭ pĕcătuescĭ tot aşĭa şi la bĕtrâneţe. d-nule!) nu este scrisŭ în *limba păsĕréscă,* ce toţĭ copiiĭ aŭ vorbit'o, apoĭ spue-ni-se în ce limbă e scrisă!

Deschidemŭ concursŭ pentru *tălmăcirea* acesteĭ de pre urmă opere literare a iubituluĭ nostru scriitorŭ, d-nu C. Negruţĭ.

*
* *

„**Ieu o cusma vêru la literi**... etc.“ D. Negruţĭ inventă o limbă nouă pentru Românĭ.

„Cine are barbă are şi peptine“ ḑice o vorbă cam *opincată,* dér care tare bine se prinde către cele ce vremŭ să ḑicemŭ.

Româniĭ avêndŭ, mulţămită d. Negruţĭ, o limbă nouă, nicĭ c'aŭ întêrḑiatŭ de a apare pre scena literară unŭ autorŭ, care să le dée şi *ideĭ nouĕ.*

Écă o dedicăciune ce estragemŭ din o carte care a eşitŭ séŭ a să iésă de curêndŭ în publiculŭ nostru :

Domnulŭ meŭ,

„Décă printre ceĭ autorisaţĭ de virtutea vóstră lipsescŭ (1) a cunósce de principŭ (2) lumina lorŭ şi printr'acésta reduşĭ la egoismŭ producŭ numaĭ ce e maĭ micŭ decât principalŭ, se silescŭ prin născociri a căpĕta slava lorŭ maĭ multŭ şi alte indigenţĭ de acelaşĭ rangŭ decât a-şĭ fonda originea şi mărirea eĭ; décă lîngă dênşiĭ

(1) Nu se găsescŭ. (Nota autoruluĭ)
(2) Adevĕrŭ. (Nota autoruluĭ).

www.dacoromanica.ro

locurĭ n'arŭ lipsi şi prin virtutea vóstră m'aşĭ puté ţiné, ca să-mĭ desfacŭ activitatea uneĭ mare rîvnĭ în trebuinţĭ reale. Recunoscinţa-mĭ s'arŭ puté mărgini specialŭ maĭ multŭ în actulŭ de esenţa nóstră, în eclipsulŭ de păreri scóse printr'unŭ resonŭ imperfectŭ şi care, slujindŭ de unelte pentru consecinţa lorŭ, nascŭ hotărîrĭ totŭ de felulŭ luĭ.

„Intr'adevĕrŭ când interesulŭ propriŭ ḑisŭ într'a căruĭ drumŭ vĕḑŭ filosofiă, cerçetărĭ, suptilităţĭ, probe a unuĭ resonŭ imperfectŭ, când elŭ odată isbucni în lume prin minunĭ şi vestirĭ de nemurirea nóstră, da! da! prin minunĭ la care resonulŭ, perḑêndu-şĭ subtilitatea, se supune mutŭ, slujéscă-ne de rézĕmŭ la curagiulŭ nostru; căcĭ orĭ ce e imperfectŭ şe póte rătăci; resonulŭ nu póte fi altŭ-felŭ, şi ca să se susţiă, admiţă legea dată, lepădândŭ vrăjmaşulŭ (3) speranţa pusă de Hristosŭ.“ etc.

„Ecce homo!“

Pentru „*esaminarea*, *cernerea*, *strecurarea*, *de toţĭ aprobarea acceptarea*...“ (Veḑĭ Gramatica Latină, *Stoĭca*—Iaşĭ).

Ce, vreţĭ să terminŭ frasa?—Nu se póte, căcĭ a-şĭ strica citarea.—Aice *pomelniculŭ* acesta de vorbe lŭ raportămŭ la „*ideile nouĕ*“ beţiă de vorbe?

Ergo, *tălmăcirea* ideilorŭ acestorŭ nouĕ suntŭ de asemenea puse în concursŭ.

* * *

Problema Geografică. In care carte a lumiĭ se află situată ţéra numită a Moldoveĭ, despre care se ḑice de unia că este abundentă şi viéţa în ea eftină?

Écă *isvodulŭ* de cheltuéla plătită pre o nópte la unŭ otelŭ din Galaţiĭ din Moldova nóstră, alăturea cu *o notă* plătită tot pre o nópte la unŭ otelŭ din Parisŭ.

(3) Filosofia pentru sórta nóstră. (Nota autoruluĭ).

www.dacoromanica.ro

Otelulŭ de Paris.
No. 3. 8 Octombre s. n.
GALAŢI

	leĭ	par.
2 lumînărĭ	4	—
Pâne.	2	10
Supă.	3	—
Limbă cu capere şi spanacŭ cu ouĕ .	15	—
Pómă	3	—
Céiŭ	2	20
Posmagĭ la céiŭ . .	2	20
2 Cafele cu lapte. .	6	—
Locuinţa (*) . . .		
1 Pâne	1	20
1 puiŭ friptŭ . . .	6	—
Parale date slujitor.	1	24
Totalŭ...	62	14

(*) Odăiţă umedă şi mediocru mobilată.

Otelulŭ lumĭĭ nouĕ.
Uliţa St. Lazărŭ 125. Piaţa Havru
No. 37. 8 Octombre.

	leĭ	par.
2 lumînărĭ	3	—
Pâne.	—	30
Supă.	—	60
2 mâncărĭ cu carne .	9	—
Desertŭ.	—	60
Céiŭ completŭ . .	3	—
1 ceafea completă .	3	—
Locuinţa (*) . . .	9	—
Bacşişŭ.	3	—
Totalŭ ..	33	30

Adecă nicĭ unŭ galbenŭ

(*) O odăiţă de la alŭ 3-lea, No. 37, cu mobile de acajŭ, şi oglindĭ ca la o curte domnéscă, cu tóte îndemănările necesare vieţeĭ!

(5 Noembriŭ 1858. Zimbrulŭ şi Vulturulŭ, Nr. 4).

XIV.

Laudă-mĕ gură că ţĭ-oĭ da plăcinte! Onor. Gazetă de Moldova, pune în No. 89 o notă apropos de deşteptarea ce Depart. Bisericescŭ face tipografilorŭ de a trimite la bibloteca naţională esemplarele de cărţĭ şi gazete cerute de Regulamentŭ.

Notele esplicative sunt de bună sémă de mare trebuinţă pentru înţelegerea Gazeteĭ, déră pre acésta n'o pricepemŭ.

In budgetele tipărite pre 1854 şi 1855 a dep. Bisericescŭ cetimŭ la pagina 37 şi 11 condeile de 2028 leĭ plata pre Buletinŭ oficialŭ.

Tot acestŭ Dep. pentru circulările séle tipărite în Gazeta de Moldova, se şcie că a plătitŭ pe 1858, peste 100 galbinĭ.

www.dacoromanica.ro

In nota redacţiuneĭ maĭ sus citată cetimŭ că ea a trimisŭ *gratisŭ* scólelorŭ o mulţime de esemplare din foia sa.

„Ce să credemŭ, ce să nu credemŭ ?

* * *

UNU DIALOGU LA ESPEDITIUNEA POSTEI DIN BARLADU.

— N'a maĭ sositŭ dilijansulŭ ?

— Nu

— La dracu, este acum o óră după amédă şi d-néta mi-aĭ spusă că avé să sosésca de a séră.

— Aşĭa, însă n'a sositŭ încă, veḑĭ.

— Bine d-le, dér nu şciĭ d-ta care póte fi causa acesteĭ întărḑieri

— Causa ! negreş tŭ că e vr'unŭ *boerŭ mare*, care merge la Iaşĭ cu dilijansulŭ !

— Eĭ ş'apoĭ, ce are a face ?

— Ce are a face ? ia multŭ, boeriĭ nu mergŭ nóptea, boeriĭ aŭ tabetulŭ lorŭ.

— Eĭ bine, d-le, dér dilijansulŭ are şi elŭ regulele luĭ, órele luĭ de pornire şi de ajungere ; sunt plicurile guvernămêntuluĭ, carĭ trebue se mérgă numaĭ decât, sunt scrisorile particulare, de interesŭ mare, a cărora întărḑiére póte să aibă urmărĭ rele . . . .

— Plicurile guvernămêntuluĭ ? veḑi-le staŭ de aséră, cât pentru scrisorile particularilorŭ, facă cum le-a place !

— Minunatŭ ! ! Este însă ast-felŭ supusŭ dilijansulŭ la ordinele şi plăcerile fiă-căruia pasagerŭ ?

— Fireşce, când pasagerulŭ este o persóná deosebită, când e unŭ boerŭ mare.

— Eĭ d-le, dérŭ d-ta nu şciĭ se vede, că după convenţiunea de la Parisŭ, nu maĭ sunt privilegiurĭ, că şi boerĭ şi neboerĭ toţĭ sunt de o potrivă înaintea legiĭ şi a regulelorŭ stabilite ?

— Póte se fiă, însă aceste-sŭ de sigurŭ pentru boeriĭ ceĭ micĭ dér nu şi pentru ceĭ marĭ.

— Ba pentru toţĭ de o potrivă, legea nu face osebire.

www.dacoromanica.ro

— Eĭ, *boerŭ tot boerŭ*, persistă, a ḑice amploiatulŭ cu unŭ tonŭ sentenciosŭ, întorcêndŭ spatele.

*
* *

Lecţiĭ de filologiă. De unde ne vinŭ vorbele: *Lipsă* şi nagrajdeniă?

Lipsa ne-aŭ adus'o greciĭ din Fanarŭ, de la ελνπσο.

Nagrajdeniă este, după definiţia *cunoscutuluĭ* filologŭ, o vorbă compusă din *na*, adecă *la* şi *grajdiŭ*: la *grajdiŭ*, şi înseamnéză că se dă *fânŭ cailorŭ la grajdiŭ*, ca să póte trage pre *stăpânŭ* după voia sa.

(Definiţiĭ inedite ale autoruluĭ „Tortuosuluĭ").

Altă definiţiune filologică. De ce împricinatulŭ care-şĭ perde pricina ḑicé până acum că *i-aŭ mâncatŭ judecătoriĭ dreptatea?*

Pentru că în judecătoriiĭ sunt *mese*: mésa ântêe, *zacusca;* mésa a doua, *prânḑulŭ* etc. etc.

(29 Noembriŭ 1858. Zimbrulŭ şi Vulturulŭ Nr. 21).

XV.

JALNICA TRAGODIA A MORTII CUCONULUI PRIVILEGIU

I.

Cuconulŭ *Privilegiŭ* este bolnavŭ, bolnavŭ în primejdiă; sintomele sunt de mórte. *Medicii* cari-lŭ asistă cu maĭ multă stăruinţă decât norocire, cunoscŭ gravitatea bóleĭ sale, care nu o potŭ combate, orĭ căte mijlóce empirice şi desperate întrebuinţéză.

Móre cuconulŭ Privilegiŭ, după uniĭ, căcĭ şi-a pré încărcatŭ stomaculŭ de *nedreptăţĭ* şi *jăfuirĭ*, douĕ *feluri* de *bucate* cam grele de mistuitŭ în timpulŭ de féţă. Alţiĭ ḑicŭ, că móre de o greutate de *Convenţiune* la inimă; alţiĭ asigură că sfârşitulŭ i vine din o pré mare postire de *legalitate*.... Adevĕrulŭ este că móre, şi móre căcĭ i s'aŭ sfârşitŭ ḑilele!

www.dacoromanica.ro

In unŭ *obscurŭ* etacŭ alŭ curţeĭ unuĭ mare logofĕtŭ, se afla dându-şĭ sufletulŭ, bietulŭ cuconulŭ *Privilegiŭ*, conjuratŭ de ceĭ maĭ de pe urmă şi maĭ credincioşĭ din mulţiĭ *curtezanĭ* ce a avutŭ în viéţă.

In starea sa de debilitate şi de buĭmăcélă, delirulŭ lŭ apucă adesea, pronunţându vorbe într'aiurea, fără şirŭ şi fără de înţelesŭ, ca aceste : „*Boerii*, *Slujbuliţe*, ministeriĭ. . cinste... cruciuliţe.... ţĕranĭ.... bice.... oh ... tóte.... perdute.... oh!.... tóte.... etc... etc.

Óre ce ideĭ să fiă răscolindŭ capulŭ bietuluĭ bolnavŭ, cândŭ aiureşce într'aşa felŭ ? Ce să fi însemnândŭ aceste estravagante şi îngrozitóre deliruri? Fi-va óre că'şĭ mărturiseşce pĕcatele şi cere de la opiniunea publică, iertare de ele? Séŭ că-lŭ frământă vre-o durerósă părere de rĕŭ, căcĭ nu-i maĭ este îngăduitŭ de a veţui în ţéra Românéscă ?

Vaĭ! delirulŭ însĕ s'a terminatŭ! deja semnele agonieĭ se zugrăvescŭ pe féţa sa cea buceţită; deja nicĭ vede nicĭ aude....

Sermane cucóne *Privilegiŭ* ! Grapănă-te mereŭ de viéţă, de şi stéoa ţi-a datŭ după délŭ!

Medicii, iară maĭ alesŭ *doctorulŭ* ABerâmŭ, şcolarulŭ universităţeĭ de la *Fanarŭ*, spune tuturorŭ că încă *speră şi crede că-lŭ va scăpa*... Bieţilorŭ medicĭ, dér nu vedeţĭ că nu maĭ este chipŭ de a păstra asemenea putrejune nicĭ subtŭ balsamŭ ? Dér, este datoria vóstră, o şciŭ, să nu desperaţĭ pre *amicii* bolnavuluĭ, chiarŭ décă din *întêmplare* aţĭ cunósce că bolnavulŭ e de mórte.

Nu e chipŭ însă de tămăduire! Mórtea cuconuluĭ *Privilegiŭ*, este ca şi întêmplată : ea este neînlăturabilă, orĭ cât i s'arŭ da siropurĭ de *depeşe viziriale*, hapurĭ de la *spiţĕria otelului de Viena* : orĭ câte consultaţiunĭ arŭ face în jurulŭ patuluĭ sĕŭ, boeriĭ de la 1 Noembriŭ!...

In zadarŭ veghiéză la căpătâiulŭ bolnavuluĭ *poslujnica* „Gazeta de Moldavia“; în zadarŭ unŭ mazilitŭ domnŭ mare amicŭ alŭ murinduluĭ, bate mătăniĭ, cerêndŭ de la D-ţeŭ, prelungirea vieţeĭ multŭ adoratuluĭ sĕŭ amicŭ şi

www.dacoromanica.ro

tovarășŭ.... In zadarŭ bărbierulŭ „Stéoa Dunăreĭ“ vré să-ĭ scótă sângele celŭ rĕŭ ce maĭ are... Cuconulŭ *Privilegiŭ* móre, cuconuluĭ *Privilegiŭ* are a i se cânta veșnica pomenire!...

Cea de pe urmă mângâiere a unuĭ murindŭ este de a vedé în jurulŭ patuluĭ sĕŭ mortuarŭ pre aceĭ ce a iubitŭ în viéță. Cuconulŭ *Privilegiu* în acésta nu are de a se tângui, căcĭ patulŭ sĕŭ este împresuratŭ de *casnicĭ*, de *ceracĭ*, de *amicĭ*, de *cunoscuțĭ*, de *medicĭ*.. .

Care de care se légă a însănătoșa pre cuconulŭ *Privilegiŭ* : *doftoriĭ* 'șĭ cércă asupră-ĭ tóte *sistemele*, ca să nemeréscă pre acelŭ ce să ĭ dé sănătate. Ăsta dice să i se dé unŭ globuleță omeopaticŭ de *reformă Constituțională* ; cela prescrie operațiunea, adică tăierea aleopatică a membruluĭ ce se numesce *abuzulŭ*...

Totŭ consulte și rețete ! dér se va tâmpla și astă dată ca deapururea : până ce *doctoriĭ* se vorŭ învoi în de eĭ, bietulŭ bolnavŭ va *espira* în mijloculŭ durerilorŭ.

Pe când bolnavulŭ se luptă cu agonia, écă ce se petrece în jurulŭ seŭ.

La ușa etaculuĭ și înarmatŭ într'o mână cu vestitulŭ sĕŭ *plumbŭ roșu*, iéră în alta cu nu maĭ puțin vestitele *sale fórfecĭ*, unŭ bĕtrânŭ *censorŭ* suspină și se vaĭtă · Ah! căcĭ nu maĭ potŭ învârti aste fórfecĭ prin pletele Steleĭ, prin cóma Zimbruluĭ, și să-mĭ maĭ plimbŭ ăstŭ plumbŭ pe *spetele* lorŭ!... Póte că décă eĭ n'arŭ *țipa așa de tare*, nu s'arŭ agrava starea interesantă în care se află bolnavulŭ meŭ *stăpânŭ*.“

Unŭ *noŭ gramaticŭ*, ce de curândŭ se tocmise la cuconulŭ *Privilegiŭ* oblintesce și maĭ multŭ delirulŭ bolnavuluĭ, silindu-lŭ să-ĭ *dicte* cele de pre urmă voințĭ, în care se blăsteme pre cuconița „Stea,“ căcĭ ș'aŭ îndreptatŭ fulgerile în *tina* Iașilorŭ, în spre *partizaniĭ* seĭ, în spre cunoscuțiĭ sĕĭ prietenĭ de la 1 Noembriŭ“.. .

In odaia de alăturĭ staŭ rudele cele maĭ apropiate ale murinduluĭ, consultându-se deja la mijloculŭ de a-șĭ împărți *clironomia*.

www.dacoromanica.ro

Rudele de sânge și amicii ceĭ maĭ intimĭ sunt de părere, că este bine a se *institui o comisiune,* unŭ triumviratŭ asupra *clironomieĭ* cuconuluĭ *Privilegiŭ*, compusă din d-niĭ L. P. CC., și R. B. (Persónele avêndŭ nume cu asemenea inițiale sunt poftite să nu crédă că vorbimŭ de ele), cu însărcinarea de a epitropisi *starea* cuconuluĭ Privilegiu și a iubițilorŭ sĕĭ fiĭ *Habuzacki* și *Jăfurică.*

Nepotulŭ celŭ isteţŭ alŭ murinduluĭ, și anume CC. *Constituţionaru* (1) se opune fórte la asemenea triumviratŭ, care, după socotința sa, i-ar răpi partea căḑută din averea moșuluĭ.

Pe cândŭ asemenea desbaterĭ se facŭ între rude, una din ele, *desinteresată,* și care fusese curgere de 14 anĭ nedespărțitulŭ tovarășŭ alŭ murinduluĭ, se gândesce ce haĭnă de doliŭ va îmbrăca, căcĭ are una ce i a venițŭ de la Viena și alta de la Ţarigradŭ și alta ce i-a dăruitŭ boeriĭ de la 1 Noembriŭ.

Triumviratulŭ i trimite sfatulŭ să se îmbrace cu cea *nemţéscă*, pentru că este maĭ asemenea cu cele de pe urmă haĭne, purtate de *murindŭ.*

Constituţionarulŭ, ḑice că elŭ póte pentru 6,000 galbenĭ a-ĭ vinde o haină maĭ *à la mode*, numită „*individualitatea de principiĭ*".

Acéstă haĭnă este găsită de pre *ócheșă*, pentru fețele bătrâne și póte chiarŭ pré scumpă.

Prin spațiósele anticamere ale locuinţeĭ mortuare se petrecŭ totŭ-odată óre-care scene comico-dramatice, între diferitele persóne, care aștéptă séŭ se temŭ de catastrofa ce descriemŭ.

Despărțite în grupe deosebite, se audŭ atâtea felurite și *eterogene convorbirĭ*, că din acea infernală amestecătură numaĭ următórele frase se potŭ înțelege :

Unŭ parvenitŭ: „Ce puţinŭ traĭnice sunt fericirile omenescĭ!"

(1) Filologiĭ carĭ s'aŭ ocupatŭ cu numirile propriĭ daŭ a crede că originea acestuĭ nume nu trebue s'o căutămŭ in *constant*, ci maĭ bine în *staţionarŭ N. R.*

www.dacoromanica.ro

Altulŭ : Dér óre morŭ şi *titlurile* cu mórtea onoratuluĭ nostru *stăpânŭ ?*

Unŭ amicŭ: „Aşĭa dér, ḑiceţĭ, că móre cuconulŭ *Privilegiŭ ?*... Apoĭ déră : vivatŭ ! Constituţiunea!“

Unŭ amploiatŭ vechiŭ : „Cine sunt crinomoniĭ, mĕ rogŭ? Să mergŭ spre a-ĭ *saluta*...

Unŭ necunoscutŭ : Mĕ rogŭ, da bĕtrânŭ este murindulŭ ?

Altulŭ : „Ba nu pré : tată-sĕŭ a trăitŭ sub fanarioţĭ maĭ la unŭ secolŭ, pre când cuconulŭ Privilegiŭ d'abia la anulŭ 1831 s'a botezatŭ sub denumirea de *Reglement-organicŭ.*“

Antêiulŭ necunoscutŭ : „Ce scurtă e viéţa omuluĭ simţitorŭ !...“

II.

APRECIATIUNĬ DIARISTICE

Constituţionarulŭ : „Cuconulŭ Privilegiŭ este mortŭ! Vivatŭ cuconulŭ Privilegiŭ II!“

Redactorulŭ şefŭ alŭ aceleĭ foĭ: „Vomŭ clironomisi!“

Unŭ celebru unionistŭ: „Mĕ ducŭ sĕ mângâiŭ pre *clironomiĭ* rĕposatuluĭ, în oficinile „Constituţionaruluĭ“. (cu unŭ tonŭ sentenţiosŭ) Neamiculŭ în durere se cade a fi mângâiatŭ! (din Ariostŭ, cartea I, cap. 2, § 3, lit. a la ʿα, la A, etc.)

Gazeta de Moldova : „Sunt încă têněră... o lécă de stambă şi de frunḑişóră va ascunde lesne sbârcele .. Amŭ să cercŭ nu cum-va m'oiŭ puté da şi astă dată, batărŭ în dragoste cu *ḑlironomiĭ* . . . Ah! décă-sŭ cam sbârcită nu este de povóra anilorŭ, — ci căcĭ multŭ amŭ *iubitŭ !* Amorulŭ îmbĕtrânesce inimele simţitóre... Ah! .“

Unŭ mare moralistŭ: „Lucrezŭ la *cuvêntulŭ* celŭ de pre *urmă* ce voiŭ rosti pentru bietulŭ reposatulŭ, în viitórea adunare, — cu *gura* cu care rostescŭ cuvintele *între mulţĭ ochĭ !...*“

Stéoa Dunăreĭ : „Umbră sbârcită ! fugĭ!... etc. etc.“

www.dacoromanica.ro

„*Românîa*“ : „Lăsaţi-mĭ priveliscea cea dramatică ce se desfăşură în Constituţionarŭ . . . Lăsaţi-mĕ a plânge . . . căcĭ vréŭ să mĕ arĕtŭ maĭ *simţitóre* decât rudele mele : *Stéoa* şi *Zimbrulŭ* şi *Vulturulŭ,* care aŭ inima pré împetrită. . .“

D. Redactorŭ alŭ „*Românieĭ*“ desfăşură înaintea sa numerile „Constituţionaruluĭ,“ şi pre locŭ şiróie de lacrimĭ plécă din tipografia d-luĭ Bermanŭ şi se îndrumă spre biuroulŭ Constituţionaruluĭ, unde inundă cu bună-voinţa Romanieĭ, inimele redactorilorŭ fiĭ aĭ 6000 galb.“

„*Zimbru*“ : „Ah! lăsaţi-mĕ să aruncŭ şi eŭ însu-mĭ cu copitele mele ţĕrînă pre grópa iubituluĭ cuconulŭ Privilegiŭ. . Éră tu, iubite Vulture, nedespărţitŭ alŭ meŭ tovarăşŭ, smulgeţĭ o pénă, care veĭ avé-o maĭ ascuţită şi scrie cu lacrimĭ d'ale „*Românieĭ*“ următorulŭ epitafŭ neştersŭ pre monumentulŭ ce s'a ridicatŭ la 1 Noembriŭ în memoria rĕposatuluĭ boierŭ :

Lîng'acéstă pétră rece,
Călĕtorule nu trece,
Lacrimĭ fără d'a vĕrsa,
Căcĭ se afli *dumnéta*
C'aicĭ ḑace '*n vecĭnicĭă*,
A Moldoveĭ *calicĭă*,
Celebra sa *neghiobĭă* :
Privilegiulŭ boeritŭ,
Ce multŭ ţéra ş'a *iubitŭ*,
Cât banĭ pre ea putu *face*
Vĕnḑĕnd'o '*n colo* şi 'n cóce! (1)

(25 Noembriŭ, 1858. Zimbrulŭ şi Vulturulŭ No. 17).

(1) Veḑĭ notele la finea volumuluĭ.

www.dacoromanica.ro

XVI.

SE TE FERÉSCA D-DEU DE AMICII CEI NEDIBACI

(Stéoa No...)

Amice Bondarŭ!

„Cetimŭ în No. 8 alŭ Constituţionaruluĭ că Constituanţiĭ Franţieĭ din 1793, aceĭ ce respingeaŭ mandatele imperative, când era vorba de legĭ, aŭ recomandatŭ nisce asemenea, când a fostŭ vorba de unŭ omŭ, adeca de *decapitarea* regeluĭ Ludovicŭ alŭ 16-lea.

„Tu, iubite Bondarŭ! nu bîziĭ, nu te turburĭ, vĕḑêndŭ desfăşurarea limpede a uneĭ aşa teoriĭ? Tu tacĭ?— Décă tacĭ, ĭértă prin organulŭ tĕŭ să spunŭ „d. Constituţionarŭ, că nu înţelegŭ ce înţelege d-luĭ prin „apărarea Constituţieĭ,“ când ne citéză pilde de rĕsturnare, de decapitare, etc. etc.

„Noĭ acum de odată nu avemŭ ce decapita. Noĭ avemŭ totulŭ de creatŭ. Noĭ avemŭ de a compune o bună adunare Naţională, care să ne creeze Domnulŭ şi cu acesta împreună şi pre comisiunea centrală. Decĭ este vr'o analogiă între starea lucrurilorŭ din timpulŭ nostru, din ţéra nóstră, cu acea citată de Constituţionarŭ?

„Aşĭa este socotinţa mea, confrate Bondarŭ. Dér póte că convicţiile de care este acumŭ plinŭ „Constituţionarulŭ“ până la gură-i, deştéptă vr'o tristă presimţire, o presimţire de acelea despre a căria origină omulŭ şi cu atâta maĭ puţinŭ unŭ bietŭ bondarŭ nu-şĭ póte face cea maĭ mică închipuire. De are vr'o presimţire tristă apoĭ păstreză-şĭ teoria de mandate imperative pentru timpurile realizăreĭ lorŭ, — când va fi nevoiă să avemŭ şi în ţéra nóstră unŭ 1793. —

„Spune-mĭ, Bondarŭ, nu amŭ dreptŭ a-ĭ dori acésta? şi i-aşĭ maĭ dori multe d. Constituţionarŭ; acum deodată mĕ mărginescŭ a-ĭ dori să învеţe maĭ bine Istoria şi să spună naţiuneĭ nóstre lucrurĭ maĭ adevĕrate decât acele

www.dacoromanica.ro

de a numi *constituanţĭ* pre membriĭ *adunăreĭ legislative* din 1793.

„Detunetele asurḑitóre“ între altele şi a Zimbruluĭ însă sĕ vede că aŭ amenţitŭ pre bietulŭ Constituţionarŭ. Eŭ din inimă, frate Bondarŭ, i dorescŭ însănătoşare.“

Al tĕŭ amicŭ. H. I. Z

* * *

— Constituţionarulŭ acusă pre „Stéoa Dunăreĭ“ că se *vinde*; în adevĕrŭ *Stéoa se vinde* la una mią de *abonaţĭ*. Constituţionarulŭ din potrivă nu se póte făli de acestŭ norocŭ; căcĭ elŭ, ca cochetele cele bĕtrâne *vré să se dé şi degéba,* şi cu tóte aceste nimine nu-lŭ voeşce!

— Respusulŭ Constituţionaruluĭ câtre „Stéoa Dunăreĭ“ este subscrisŭ de sépte-spre-ḑece Grigorianĭ. Celŭ ân têiŭ dintre aceştia este d. *Scarlatŭ Roseti*, şi celŭ de pre urmă este *d. Iorgu Ganea*: cum vedeţĭ, acestŭ respunsŭ *şchiopătândŭ* începe şi *şchiopătândŭ* sfârşeşce! (1)

* * *

RISU CU PLANSU

„România“, sub redacţia d-luĭ B. P. Hajdeŭ, a pornit *Marţa* la drumŭ. Semnŭ rĕŭ!

Ea n'a ajunsŭ bine la No. 2 în 15 ḑile, şi deja ş'a sfârşitŭ *baniĭ de cheltuélă*, deşi după şépte ḑile de călĕtoriă ne putu dovedi că batărŭ are „haine de priminélă.“

Baniĭ de cheltuélă aĭ „Românieĭ,“ ea însăşĭ ne o spune, sunt *lacrimele...*

„România“ deja nu maĭ póte *plânge*; dér póte să şcie *rîde*?

Vre, dragă dómne, să *rîdă*, în No. din 25 Noemvrie, în liniile cu care termină complimentulŭ ce ne face (i mulţămimŭ cu dragă inimă) asupra „Tragedieĭ cuconaşuluĭ Privilegiŭ,“ dér *rîde mânzesce,* cum se ḑice pre la noĭ,

(1) Alusiune la unŭ defectŭ fisicŭ.

www.dacoromanica.ro

rîsulŭ „Românieĭ“ e de parte de a fi ca alŭ luĭ Rabelais, de şi rîde fără *Ucu scurtŭ*...

Ne acusă „România“ că *rîdemŭ* pré multŭ. Invidiă de féta bĕtrână!

Noĭ nu rîdemŭ însă decâtŭ de 4 orĭ pe sĕptĕmână: *Lunea*, *Mercurea* şi *Vinerea*, ḑile în care se jócă la noĭ tartufulŭ pe scena „Constituţionaruluĭ“ şi *Marţa*, cândŭ neputêndŭ „*urmări* (limbagiŭ fără *U cu scurtŭ*) pildeĭ“ ce ne dă „România“, *rîdemŭ de rîsulŭ eĭ*, ca şi astăḑĭ bună-óră.

„Sans rancune“ sorióră!

(*1 Dec. 1858. Zimbrulŭ şi Vulturulŭ No. 22.*)

VACARESCU.

I.

A construi din materialulŭ templuluĭ vechiŭ, templu nuoŭ, care păstrândŭ în liniamintele luĭ reminiscinţĭ de la vechia arhitectură, se fiă însă originalŭ, nu este nicĭ a imita nicĭ a copia, ci a *crea*.

Aşĭa Molieru a creatŭ pre *Avarulŭ* seŭ din *Aulularia* luĭ *Plautŭ*.

Aşĭa *Cid* este o creaţiune francesă, alăturea cu *Cid* alŭ Spanionilorŭ.

Aşĭa *Corneliŭ* şi *Racine* creéză, alăturea cu *Seneca* tragiculŭ.

Aşĭa *Milton* creă Paradisulŭ perdutŭ, alăturea cu *Poemata Sacra Divi Alchimi Aviti*.

Aşĭa Virgilu creă alăturea cu giganticulŭ templu alŭ orbuluĭ de la Chios.

Aşĭa Dante, Tasso, Petrarca!

www.dacoromanica.ro

II.

Proporţiunĭ păstrate, aceste se potŭ aplica la uniĭ din poeţiĭ nostrĭ.

Văcărescu, acea verigă aurită, care unesce poesia literară cu cânturile nescrise ale poporuluĭ românŭ, e oglinda cea maĭ fidelă a luptelorŭ ce în câmpia cultureĭ naţionale, începuseră, — deja cu aprópe jumĕtate seclu în urmă, — a-şĭ da diversele direcţiunĭ intelectuale ce-şĭ deschidea calea între românĭ. Intrunire caracteristică de dote poetice populare, de reminiscintĭ literarie eline şi de imitaţiunĭ literarie galico germane, poesiile luĭ Văcărescu vorŭ fi când-va documintele cel maĭ elocinte ale istorieĭ primeĭ jumĕtăţĭ a secoluluĭ nostru.

Ceea ce ne a surprinsŭ în Văcărescu nu este nicĭ înclinarea luĭ spre elemintele pure naţionale ale cântărilorŭ poporane române, nicĭ amesteculŭ reminiscinţilorŭ clasice, ale mitologieĭ eline; ceea ce, mărturimŭ, ne a surprinsŭ, este direcţiunea câtorŭ-va din poemele sale spre poetica germană. Maĭ multe din aceste poeme sunt pline de reminiscinţĭ de la scriitoriĭ germanĭ; câte-va sunt chiar imitaţiunĭ de la Goethe. Când încă Văcărescu imitéză, elu se silesce a imita aşia, ca să ţi se pară că creéză, şi une-orĭ isbutesce ca opera luĭ să nu ésă cu totulŭ inferióră originaluluĭ.

Când Văcărescu traduce, ca, de esemplu poesia *Draculŭ* (pagina 409), noĭ nu-lŭ cunóscemŭ; când însă numaĭ construéză cu materialulŭ împrumutatŭ atuncea elŭ este de remarcatŭ, de studiatŭ, chiar décă nu isbutesce.

III.

Étă unŭ singurŭ esemplu, dér care va învederea verĭcuĭ cine-ĭ Văcărescu, alăturea chiar cu marele scriitorŭ de la care împrumuta.

Poetulŭ germanŭ cântă în nemuritórile următóre versurĭ unŭ subiectŭ întitulatŭ *Gefunden*.

www.dacoromanica.ro

Gefunden

„Ich ging in Walde
So für mich hin
Und nichts zu suchen,
Das war mein Sinn.

Im Schatten sah ich
Ein Blümchen stehn
Wie Sterne leuchtend,
Wie Auglein schön.

Ich wollt es brechen ;
Da sagt es fein:
Soll ich zum Welken
Gebrochen sein ?

Ich grubs mit allen
Den Wurzlein aus,
Zum Garten trug ich's
Am hübschen Haus.

Und pflanzt es wieder
Am stillen Ort;
Nun zweigt es immer
Und blüht so fort.“

Găsitŭ

Merseiŭ în pădure,
Degéba, aşĭa...
Cu simpla gândire:
Nimicŭ a căta.

Zăriĭ icĭ o flóre
Ce'n umbră crescea;
Ca ochiu-'n cătare,
Ca stea, strălucea.

S'o rupŭ, — c'o zâmbire
Ea dice duiosŭ:
— Dér spre veştejire
Mĕ rumpĭ, nemilosŭ ?

Atuncĭ floricica
Cu totulŭ o scotŭ
Şi la frumuşica
Căsuţă-mĭ o portŭ

Şi-aci resădită,
In loculŭ tăcutŭ,
Ea, veḑĭ, reînverḑită,
In florĭ a crescutŭ!

Văcărescu, se inspiră de aceste naive, simple şi delicióse versurĭ şi cântă:

„Intr'o grădină
Lângă-o tulpină,
Se află-o flóre
Ca o lumină. .
S'o taiŭ ? — Se strică !
S'o lasŭ ? — Mie-frică
Că vine altulŭ
Şi mi-o ridică !

Amŭ fi de sigur pretenţioşĭ şi asageraţĭ patrioţĭ proclamândŭ superioritatea poesieĭ luĭ Văcărescu, dar

www.dacoromanica.ro

dilema ne rezolută ce face poetulŭ cu flórea: se o taie séŭ se o lase, satisface, încântă anima... Goethe ne place mult deslégă dilema ca unŭ grădinarŭ de la Efurt: scóte flórea cu rădăcină cu totulŭ şi o răsădesce în grădina frumóseĭ séle case, dar nu este egalŭ drăgălașă soluțiunea dilemeĭ luĭ Văcărescu ḑise:

S'o taiŭ ? — Se strică ;
S'o lasŭ ? — Mi-e frică :
Că vine altulŭ
Şi mi-o ridică ! (1)

(*Adun. Naţionale.*)

FABULE DE D-LU GEORGE SION

De maĭ mulţĭ anĭ *Apologulŭ* pare a fi muritŭ la Românĭ: Donicĭ şi Gr. Alexandrescu nu maĭ aŭ urmaşĭ. Să fiă óre căcĭ:

„*Adevĕrulŭ golŭ din fire*,"

este primitŭ aḑĭ la Imperatorulŭ cu altŭ ceva decâtŭ cu vechiulŭ:

„Eşĭ afară! eşĭ afară,
Golule nerușinate,
Dați-lŭ iute, josŭ, pe scară!"

Nu, noĭ,—fără a face politică,—vedemŭ a fi de minune timpulŭ în care trăimŭ, pentru fabule. Ceea-ce ne-a lipsitŭ nu era ocasiunea oportună pentru aşia scrierĭ, ci sciitorulŭ. A scăpăratŭ, ce e dreptulŭ icĭ colea câte o încercare, dér cândŭ de pe ceriŭ nu neḑvine decâtŭ raḑa de la o stea care cade, totŭ în întunerecŭ e nóptea.

O scire bună pentru aceĭ căror le place să véḑă adevĕrulŭ, nu golŭ ci;

„... *cu vestminte*
Imprumutate la minte!"

(1) Veḑĭ nota la finea volumuluĭ.

www.dacoromanica.ro

D. G. Sion, acelŭ *poetu alŭ cânteculuĭ*, care făcu altă dată se resune sate şi oraşe de armoniósele versurĭ în care se manifestaŭ tóte detaliile vieţeĭ, până şi caricatura eĭ; G. Sion, care a cântatiĭ *fumulŭ ţigăreĭ*, şi care a avutŭ ocasiunĭ dureróse să véḑă în *scrumu şi fumu* prefăcute atâtea ilusiunĭ, atâtea speranţe, şi-a schimbatŭ córdele voióse ale lireĭ şi a înodatŭ pe ea córdele sapienţeĭ..... Junele a cântatŭ nebunia, sub forma iubirilorŭ; bărbatulŭ va cânta *înţelepciunea* sub travestirea fabuleĭ. In curênd, devenitŭ *pilotulŭ minţeĭ* în océnulŭ iubirilorŭ prin care altă dată zefiriĭ se jucaŭ de barca luĭ, G. Sion va dota literatura nóstră cu o sută de fabule, care de şi parŭ a fi multe din ele vechĭ în subjecte, suntŭ însă, prin forma şi direcţiunea ce le dă poetulŭ, noĭ, cu totulŭ noĭ Adevĕrulŭ se învechiăsce elŭ óre?

S'a imputatŭ cu dreptŭ cuvĕntŭ fabulelorŭ, începêndŭ de la Bidpai şi Esop, la Lafontaine, că în locŭ d'a moralisa sunt numaĭ proprie a face maĭ astute pre omŭ, a-lŭ preveni în contra reilorŭ éră nu a combate rĕulŭ, a arĕta Corbuluĭ cu caşiŭ în pliscŭ, ca să nu se încréḑă în laudele vulpilorŭ, în locŭ d'a da o bună lecţiune vulpilorŭ care înşelŭ pre corbĭ; a arĕta cum trestia plecându-şĭ fruntea, ca toţĭ curtezaniĭ, se încovóiă, dér fartuna nu o póte frânge, pe când stejarulŭ mândru e sdrobitŭ, sub furia vênturilorŭ. . . . . In contra uneĭ asemenea direcţiunĭ a fabuleĭ s'a revoltatŭ Platonŭ şi Socrate, şi înţelegemŭ pre moraliştiĭ şi pedagogiĭ modernĭ, carĭ cerŭ ca asemenea fabule să se iea din mânile copiilorŭ, ca opere corumpĕtóre.

In locŭ d'a se abandona *genulŭ*, scriitoriĭ şi pedagogiĭ înţelepţĭ aŭ cercatŭ maĭ bine să îndrepte direcţiunea eronată a genuluĭ. Focŭlŭ arde casa, déră focŭlŭ regulatŭ în vétră încălḑesce atmosfera şi o face maĭ grată şi maĭ sănătósă.

Suntŭ puţine lunĭ, unŭ pe câtŭ modestŭ pe atâta escelinte profesore de literatura francesă la unulŭ din liceele nóstre, D. Bonnans, a publicatŭ o colecţiune de

www.dacoromanica.ro

fabule de care vomŭ vorbi altă-dată maĭ pe largŭ, care părăsindŭ direcţiunea condemnabile a Apologului ne dă în admirabile poeme micĭ, cele maĭ frumóse lecţiunĭ morale, de moralitatea cea maĭ pură ce se póte cere de eticiĭ modernĭ.

D. G. Sion, a urmatŭ direcţiunea dată de D. Bonnans, de la carele, după dreptulŭ ce are poetulŭ, şi maĭ alesŭ poetulŭ Apologistŭ, a luatŭ şi maĭ multe din subjecte, totŭ aşĭa cum D. Bonnans, le a luatŭ de la Lafontaine, Esop, Bidpaĭ, Conrad Pfefelt, etc.

Ca unŭ modelŭ alŭ genuluĭ şi ca unŭ *Avant-goût* alŭ publicaţiuneĭ ce va face în curêndŭ d-nulŭ G. Sion, dămŭ aci, graţiă buneĭ voinţe a domnieĭ séle, câte-va din fabulele, care întră în colecţiunea ce d-sa prepară.

(*Adunarea Naţionale*)

ESPOSIŢIUNEA DE OPERE ARTISTICE DE LA MUZEŬ

Ceea-ce 40 de anĭ de domniă, de la regulamentŭ încóce n'a realisatŭ în ţéră, în domenulŭ artelorŭ, a realisatŭ în douĭ, treĭ anĭ de domniă Carol I! Cine a eşitŭ de la esposiţiunea improvisată în palatulŭ academieĭ din objectele de artă, lucrate din iniţiativa şi spesele *Domnitoruluĭ* fără să facă în sineşĭ cugetarea cu care începurămŭ aceste şirurĭ? fără ca cu înima plină de recunoscinţă şi speranţă, se strige, odată maĭ multŭ:

Să trăéscă Carolŭ I, impămêntenitorulŭ şi protectorulŭ frumóselorŭ Arte!

Suntŭ în colecţiunea de obiecte de artă în cestiune, opere, care aŭ, maĭ presus de tóte, meritulŭ se fiă fostŭ lucrate în ţéră şi din subiecte naţionalĭ.

Nu scimŭ, care, din sculptură şi pictură, póte reclama preferinţa nóstră. Sculptura totuşĭ ni a lovitŭ maĭ mult atenţiunea, pentru că ea este încă cea maĭ înapoiată în renascerea nóstră artistică; ea care altă dată a creatŭ

www.dacoromanica.ro

sublime adornaminte de temple, la Argeşiŭ şi Treĭ Erarchi, ea care a creatŭ porţĭ de altare şi de bisericĭ ce ar face invidioşĭ pe Nicolae de la Pisa, pe Giotto, . . . şi din care câte-va se potŭ vedea actualminte la Museulŭ nostru.

Eĭ bine, în sculptură, am admiratŭ cu lăcomiă şi mândriă operele d-luĭ Stöhr sculptorele Mărieĭ Sale. Acestea suntŭ următórele, maĭ însemnate:

O mésă mare, susţinută de şése leĭ, şi fiă-care leŭ susţine câte unŭ scutŭ. Scuturile dela cele patru colţurĭ coprindŭ cifra mărieĭ séle; cele douĕ centralĭ coprindŭ, unulŭ scutulŭ Romanieĭ, şi altulú de Hohenzolern. D'asupra meseĭ, acoperită de cele maĭ elegante şi de bunŭ gustŭ arabescurĭ şi de treĭ rotundurĭ cu armele detailate Romane şi de Hohenzolern, se citesce inscripţiunea:

Carolus I, Princeps de Hohenzolern Romaniae solum ascendit die decima Maii 1866.

Intr'una din rotunde, cu insigniele religióse, este inscriptiunea *Nihil sine Deo*; întru altŭ rotundŭ, acelŭ cu armele detailate ale Românieĭ şi ale dinastieĭ, se citesce: *Pereat mundus fiat justitia.* Ghirlandele atêrnate cu o uşiurătate admirabilă în jurulŭ meseĭ, pedalulŭ eĭ elegantŭ, totulŭ ce constituă acéstă operă de artă, suntŭ de o frumuseţă şi de o *terminare* cu totulŭ remarcabile

O altă mĕsuţă, cu multŭ maĭ mică, de acelaşĭ artistŭ sculptore, are în cele patru colţurĭ ale eĭ câte unŭ medalionŭ representândŭ pre Michaiŭ, Ştefanŭ celŭ mare, Mateiŭ Basarabŭ şi Vasile lupu, portretele autentice din colectiunea d-luĭ V. A. U. Acéstă mĕsuţă, împreună cu unŭ scaunŭ, iarăşĭ sculptatŭ, aŭ fostŭ admirate de numeroşiĭ visitatorĭ aĭ esposiţiuneĭ universale din Parisŭ, din anulŭ din urmă.

Douĕ fotoliĭ sau scaune marĭ, sculptate totŭ de d-nu Stöhr, atragŭ atenţiunea, nu numaĭ prin finitul sculpturelorŭ, dér şi prin *românésca ideiă*, de a se îmbrăca loculŭ lorŭ de şedere cu stofă românéscă, ţesută de ţeranele din Câmpulŭ-lungŭ. Nimicŭ maĭ frumosŭ, decâtŭ acéstă

www.dacoromanica.ro

stofă, aliată cu sculptura! Cândŭ arŭ vedea ceĭ ce cheltuiescŭ miĭ de galbinĭ pe mobile şi tapete streine, de gustulŭ celŭ maĭ îndoielnicŭ, cândŭ arŭ vedea frumuseţa, bunulŭ gustŭ, apropriarea pentru mobilămêntŭ a stofelorŭ din care Câmpu-lungenele-şĭ facŭ fotele loru, s'arŭ grăbi se arunce în podŭ *bricabracurele* lorŭ streine, şi arŭ reveni, măcar din interesulŭ bunuluĭ gustŭ, la incoragiarea industrieĭ naţionale.

Se maĭ vorbimŭ óre de magnificile suporturĭ de portrete şi de armăturĭ? orĭ câtŭ de frumóse suntŭ ele, spaţiulŭ ne restrânge, datorĭ fiindŭ a nu uĭta pictura şi alte opere de artă.

* * *

In pictură, publiculŭ a admiratŭ douĕ portrete, care-ĭ suntŭ precióse, iubite, căcĭ suntŭ portretele Alteţeĭ séle Regale Princip. Antoniu de Hohenzolerŭ şi alŭ Princeseĭ de Hohenzolerŭ, Tatălŭ şi Mama iubituluĭ nostru Domnitorŭ. Aceste portrete suntŭ datorate penelelorŭ ilustre ale d-lorŭ L. Schäfer şi Petri.

Omagele nóstre depuse acestorŭ opere de prima distincţiune, se precurgemŭ sala care e plină de tabele.

In acéstă sală predomnesce acquarelulŭ, care în dificultăţile séle de esecuţiune are îndoitulŭ sĕŭ meritŭ. Numele ce-şĭ împartŭ operele în pictură şi aquarele suntŭ ale d-lorŭ Satmari, Comitele Preţiosi şi Volkers.

Comitele Preţiosi, în aquarelele séle calde, pline de viaţă şi de mişcare, a încredinţatŭ memorieĭ posterităţiĭ scene şi costume naţionalĭ ce pe tótă ḑiua se perdŭ, câtŭ şi maĭ multe episode din călĕtoriile Alteţeĭ Séle Domnitoruluĭ, prin ţéră. Iată principalele aquarele ale Comiteluĭ Preţiosi:

1). Scene de ţiganĭ, tipurĭ de o realitate admirabilă, bine grupate.

2). Costumŭ de la Argeşiŭ.

3). Costumŭ de la Vlaşca.

www.dacoromanica.ro

4). Monastirea Stavropoleosŭ, aşĭa cum era maĭ naînte de reparaţiune.

5). Costumŭ din judeţulŭ Ilfovŭ.

6) Douĕ magnifice aquarele, representândŭ scene de bîlciŭ de la Buzĕŭ, pline de viaţă, de realitate, de mişcare.

7). Unŭ Peisagiŭ, cetatea luĭ Negru Vodă.

8). Surugiĭ, costume.

9). O scenă de secere. Amédȩa ḑileĭ repauséză natura şi pe secerătorĭ.

10). Piaţa mare din Bucurescĭ, căreia dóră numaĭ Pórta del Sol póte sta rivală, din cauza variatelorŭ costume ce o împle.

11). O vĕḑută a Bucurescilorŭ la apusulŭ sóreluĭ, luată, credemŭ, din délulŭ Filaretuluĭ. Ea ni se pare că sacrifică pré multŭ ideea principală a tabeluluĭ, tratândŭ cu pré mare abundanţă, pe planulŭ întĕiŭ, tufe şi verdéţă. Aşĭa cum este, aquarela d-luĭ Preziosi surprinde de minune necomparabila frumuseţă a Bucurescilorŭ, cu sutele sale de turnurĭ detăindu-se pe orisonŭ, la raza sóreluĭ apunĕndŭ.

12). Biserica de la Vălenĭĭ de Munte este o scenă fórte nemerită, representândŭ o panachidă sătĕnéscă.

13). Drumulŭ spre Buceciŭ este unu deliciósŭ peisagiŭ de munte.

14). Plecarea Mărieĭ Séle din Cotrocenĭ, nu prea recomandă pre municipalitatea de atuncĭ, pentru curăţirea soseleĭ ce duce la Cotrocenĭ.

15). Sosirea Mărieĭ Séle la Mŏnastirea sântuluĭ George, lîngă Penteleŭ.

16). Sosirea Mărieĭ Séle la Bălănescĭ.

17). Primirea Mărieĭ Séle la băile dela Slănicŭ.

Aceste 3 tabele din urmă vorŭ fi adevĕrate monuminte istorice. In tabelulŭ, represintândŭ intrarea Alteţeĭ Séle la Slănicŭ, Artistulŭ autorŭ şi-a păstratŭ unŭ colţişorŭ, unde s'a represintatŭ călare, însoţitŭ de d-lŭ Satmari, totŭ călare.

www.dacoromanica.ro

* *
*

D-lŭ Satmari are şi d-luĭ fórte multe aquarele, maĭ multe escelinte fotografiĭ, cu atâtŭ maĭ preţióse că represintă monuminte. din care multe vorŭ dispărea prin influinţele timpuluĭ. Da maĭ are încă şi douĕ saŭ treĭ pânze. Vomŭ face lista operelorŭ D-luĭ Satmari într'unulŭ din numerile viitóre, terminândŭ pentru astă-ḑĭ cu înserarea laudabilă a pânzeĭ d-luĭ Volkers, represintândŭ o călĕtoriă a Mărieĭ Séle, fórte nimerită.

II.

D-lŭ Satmari a espusŭ din operele lucrate pe conta Mărieĭ Séle, maĭ multe aquarele şi maĭ multe fotografiĭ după natură şi puţine pânze în uleiŭ. Comparate aquarelele D-luĭ Satmari cu ale D. Comite Preziosi, maĭ alesŭ aquarelele presentândŭ costumurĭ femeescĭ şi bărbătescĭ, operele d-luĭ Satmari, décă din acéstă comparaţiune nu esŭ inferióre, totuşĭ se caracteriséză maĭ cu înlesnire. Comitele Preziosi este, am puté ḑice, maĭ puţinŭ poetisătorŭ, spre a fi maĭ realŭ, pe când d-lŭ Satmari cam idealiséză tipurile ce îmbracă de altmintrelea în magnifice costume naţionale. Suntŭ tipurĭ în aquarelele d-luĭ Satmari, carĭ *aĭ voi să fiă române, aşĭa suntŭ de frumóse,* dér semănŭ totuşĭ a tipurĭ strĕine. Nu este imputare ce facemŭ d-luĭ Satmari, ci numaĭ o simplă caracterizare ce dămŭ penelelorŭ puse în comparaţiune.

A face catalogulŭ detailatŭ a operelorŭ d-luĭ Satmari este a arĕta stima ce a şciutŭ să-şĭ tragă laboriosulŭ sĕŭ penelŭ, de la Augustulŭ nostru Mecenate şi totŭ de-o dată dorinţa M. Séle d'a avé, cu o ḑi maĭ nainte, prin *fotografiă* (până ce pictoriĭ românĭ să se apuce de lucru) representaţiunea frumóselorŭ vedute aleţĕriĭ. Vomŭ cita dintre aquarelele de costume pre următórele;

Costumu de Brăila.

Costumu din Rucărŭ: o femeiă ţesêndŭ la rĕsboiŭ.

Costumu de la Focşanĭ.

www.dacoromanica.ro

Costumu din Câmpu-lungŭ.

Costumu din Călimănescĭ.

Costumu din Rucărŭ, tipurĭ frumóse de munteni călărĭ.

Intre tabelele, propriŭ ḑise, ale d-luĭ Satmari trebue să citămŭ :

O pânză în uleiŭ representândŭ unŭ peisagiŭ generalŭ de la Curtea de Argeşŭ. Biserica stă pre unŭ planŭ maĭ îndepărtatŭ.

Călĕtoria Mărieĭ Séle Domnitoruluĭ la Sinaia şi intrarea Mărieĭ Séle în Têrgoviştea atragŭ atenţiunea publiculuĭ.

Primirea Mărieĭ Séle de către sătenii din Vrancea, în brumoşiĭ şi cărunţiĭ lorŭ munţĭ, vechiulŭ asilŭ alŭ libertăţiĭ şi alŭ naţionalităţeĭ, împle inima privitoruluĭ de doiulŭ munteluĭ şi alŭ patrieĭ, dér şi de iubire pentru neobositulŭ Domnitorŭ, care, singurŭ, de secolĭ, a mersŭ să visiteze stâncile şioĭmilorŭ Vranceĭ.... Ba ne înşelămŭ : unŭ altŭ Domnitorŭ încă s'a maĭ încercatŭ a escalada piscurile Vranceĭ. Décă atuncĭ acelŭ Domnitorŭ avé la îndămână penelulŭ d-luĭ Satmari, acestŭ penelŭ ne arŭ fi păstratŭ suvenirea uneĭ ḑile de doliŭ a Vranceĭ, ne arŭ fi arĕtatŭ acelŭ penelŭ pe Vranceni fugindŭ în tóte părţile, la apropierea Domnitoruluĭ, căcĭ acela nu ducea, ca Carol I, mângăere şi speranţă în coliba sătĕnuluĭ, ci setea de cotropire, de întinderea moşiilorŭ propriĭ (1) l'aducé în sînulŭ munţilor vecheĭ republice.

Tabelulŭ de care ne ocupămŭ coprinde pre lângă portretulŭ Mărieĭ Séle, destulŭ de nemeritŭ, şi pre ale altorŭ domnĭ din suita Mărieĭ Séle. D-luĭ Davila i dete d-lŭ Satmari câţĭ-va anĭ maĭ puţinŭ!... i-a păstratŭ însă *neastâmpărulŭ* ce i cunósceţĭ. Dér de ce să-lŭ fiă făcutŭ maĭ têněrŭ? Dóră ca să ni-lŭ caracteriseze, să ne esplice cum de este atâtŭ de activŭ şi ne obositŭ!...

(1) A vedé «*Les sept montagnes de Moldavie*» ; pa r Me. Marie Movila Paris 1867. Palais Royal.

www.dacoromanica.ro

Să nu trecemŭ cu vederea pre unŭ archimandritŭ venerabilŭ, mărturisindŭ o frumuşică românculţă care, pre cât se vede, cu tótă încrederea ce póte pune în alba barbă a mărturisitoruluĭ, a maĭ preferitŭ să aibă pre lângă sine o *surată*, o nevéstă têněră pre care archimandritulŭ nu arŭ refusa să o ispoveduéscă la rândulŭ eĭ.

Bucecia, acestŭ domnŭ între munţiĭ Munteniei şi *Ceahlaulŭ*, acelŭ domnŭ între munţiĭ Moldoviĭ, aŭ permisŭ d-luĭ Satmari să le ia, cum dice românulŭ, umbra dér nu ca să întăréscă cu ea murĭ, ci să îmulţéscă în modŭ fórte avantagiosŭ preţiosulŭ sĕŭ albumŭ pitorescŭ alŭ Românieĭ.

In acestŭ albumŭ aŭ locŭ de onóre nouele fotografiĭ espuse de d-lŭ Satmari, din causa monumintelorŭ istorice, a cărora suvenire celŭ puţinŭ va fi asigurat-o posterităţiĭ. Totŭ Măria Sa Carol I a luatŭ iniţiativa şi a purtatŭ spesele şi ale acestuĭ albumŭ magnificŭ şi preţiosu din tóte respectele : prin elŭ Măria sa ni-a maĭ arĕtatŭ odată maĭ multŭ că, a lucra pentru viitorŭ este a iubi şi respecta trecutulŭ, acea rădăcină fără de care nu póte fi tulpina presinteluĭ şi fructele viitoruluĭ. Şi albumulŭ fotograficŭ ne arétă trecutulŭ în monumintele pietăţiĭ străbune şi ne desfăşiură totŭ deodată înaintea privireĭ peisage împrumutate de la pămêntulŭ nostru, în care strĕinulŭ sê învéţe frumuseţa ceruluĭ şi a naţiuneĭ române, în care poetulŭ să scótă abundante colorĭ pentru paleta sa, în care artistulŭ se afle o inspiraţiune, în care, înfine, fiă cine dintre noĭ să afle unŭ noŭ motivŭ de fală, căcĭ este Românŭ, şi că are unŭ domnitorŭ precumŭ e Carol I.

(*Adun. naţionale din 6 şi 13 Iuliŭ 1869*)

www.dacoromanica.ro

FOIȚA „ROMÂNULUĬ“

Iașĭ 25 Noembriŭ 1862.

SUMARULŬ : Ce felŭ, cronică din Provinciă ? — Iașiĭ, Atena Românieĭ. — A maĭ rămasŭ lume la Iașĭ.— Le Demi-monde alŭ luĭ Dumas și alŭ d-luĭ Victor Delmary. Representațiune Gala.— Dumas, bietulŭ Dumas esecutatŭ. — Bobino strămutatŭ la Iași.— Resbunarea publiculuĭ asupra d-luĭ Delmary! — Orbulŭ și Nebuna la teatrulŭ națională. — Fericitŭ casierulŭ, fericitŭ directorulŭ, maĭ fericitŭ Pascaly și Matilda Pascaly!— Fulgerile d. Delmary asupra capuluĭ afișiaruluĭ Volf.—Bietulŭ afișarŭ s'a sinucisŭ din patriotismŭ! — Sinuciderea nu e numaĭ cu pistolulŭ și stiletulŭ. Dovédă d. Pretorianu!— D-sa și amórea.— Este amóre și amóre!— Amórea d. Pretorianu e pentru Ruș̆ĭ.— Rumperea relațiunilorŭ diplomatice între d. Hajdeŭ și d. es-directorŭ la Gimnasiŭ.— Déră „si natura negat, facit indignatio versum,“ d. Pretorianu făcu o scrisóre!— D. Hajdeŭ respunde d-luĭ „Leibă Gvardența“ (Pretorianu). Respunsu peremptorŭ póte fi pentru „sinucis ?“— Fi-vorŭ peremptóre broșurele ce publică onor. casă a d-eĭ R. contra d. Pugovinu ? — Literatura în tribunale!— „Bondarulŭ,“ totŭ maĭ bîzâie... — Portretulŭ luĭ Adrian.— „Albina românéscă“ îș̆ĭ va lua și ea ḑiua bună cu unŭ calendarŭ, Principele Andreĭ Doria și Postelniculŭ G. Asachi! — Inscripțiunĭ stravaganțĭ nu lipsescŭ în jurulŭ nostru !— Acea a Sef-medicatuluĭ în doliŭ!— „Servulŭ-Aurulu“ editorulŭ „Fóieĭ Oficiale“ de la Iașĭ! — Insemnia sa „La Minerva“ este fórte înțeléptă.

— Ce felŭ, cronică din Provinciă !

— Dérŭ, d-nele și d-niĭ meĭ, cronică din provinciă și încă din Iașĭ!

Nu cumva credéțĭ, că décă v'ațĭ luatŭ în mijloculŭ d-vóstră pe d-nele a, b, c, și pe d-niĭ y, z, Iașiĭ aŭ rĕmasŭ fără de intrige, fără de amorurĭ, fără de misterurĭ, fără de stosurĭ, fără de. . . . Dicasteriŭ? Nu cumva vĕ închipuițĭ că décă s'a unificatŭ *Curtea*, noĭ nu o să avemŭ *curte*; că décă nu maĭ avemŭ *Adunare*, n'o să maĭ avemŭ *adunărĭ*; că décă nu maĭ avemŭ Miniș̆triĭ, n'o să maĭ avemŭ Ministerŭ. . . . public ŭ; că décă n'o să avemŭ operă, n'o se maĭ avemŭ pe d. Delmary ?

Creḑut-ațĭ óre, că décă nu vomŭ maĭ avea *visite gala* n'o să maĭ avemŭ *visite galanțĭ*; că décă nu avemŭ cavalerĭ eleganțĭ, o să ducemŭ lipsă de cavalerĭ de in-

www.dacoromanica.ro

dustriă; că décă n'o să maĭ avemŭ banchete diplomatice, nu vomŭ avé *corpŭ* care să pótă dice, ca Poetulŭ :

„. . . . . Ventosae plebis sufragia venor, *Impensis* coenarum et titrae munere vestis ?“ (1)

Desamăgiţi-vĕ, d-ne şi d-nĭ ! N'amŭ aşteptatŭ noĭ Iaşianiĭ, să ne prefaceţĭ oraşulŭ, cum ne spunea deunăḑi foiele d-vóstră politice, în „Atena Românieĭ ;“ Iaşiĭ sunt Atena Aspasielorŭ şi Frineilorŭ, maĭ nainte de a fi *Atena* Universităţilorŭ cu douĕ catedre şi a Gimnasielorŭ cu şcolarĭ fără profesorĭ (2). Iaşiĭ n'aŭ aşteptătŭ drumurile de ferŭ ca să-ĭ vină diploma de Atenă a Romanieĭ, eĭ v'aŭ trămis cu altă Atenă Romeĭ fiă şi cu diligînţa şi cu risiculŭ de a muri fără de testamentŭ, pe atâtea perechĭ de ochĭ negri, ale cărora stăpâne numaĭ una ar fi meritatŭ să ajungă *Sultană*,— de avéţĭ haremurĭ ?

Ne aţĭ luatŭ, d-nele mele, nu o negămŭ, icĭ-colea câte o floricică naturală, iar nu complesŭ de sulimane şi roşŭ de teatru ; dér pentru câte-va floricele, de care ne-aţĭ lipsitŭ, de câte vezdóge veştejite nu ne curăţirăţĭ pajiştea, de câţĭ mărăcinĭ nu ne o plivirăţĭ ?

In scurtŭ, nu vĕ miraţĭ, o repeţimŭ, că vi s'ar puté scrie, din când în când, şi câte o cronică din Iaşĭ. Avemŭ, cum vĕḑurăţĭ, încă îndestulă lume, ca să ne pótă da materiă de o asemenea cronică. Şi lumea nóstră e variată în deajunsŭ ca să pótă fi clasificată ca şi a d-vóstră, décă ar fi cine să vĕ arĕte unde ne este aceea ce Parisianulŭ numesce *monde*, unde aflămŭ pe *demi-monde*, pe *quart de monde* etc. ?

Dér *à propos* de asemenea clasificărĭ ale lumiĭ nóstre. Sunt câte-va ḑile, d. Victor Delmary, directorulŭ privilegiatŭ şi subvenţionatŭ alŭ *operiĭ*, ne face să asistemŭ la unŭ felŭ de parodiă a pieseĭ luĭ Dumas (fiulŭ) „*Le demi-monde.*“ Trupa francesă de care v'a vorbitŭ seriosulŭ d-vóstră corespondinte, din *catulŭ* de susŭ alŭ fóeĭ, a de-

(1) Vĕnezŭ sufragele uneĭ plebe vane şi uşiuratice, prin ospeţe saŭ prin darurĭ de strae vechĭ. Horaţiŭ.

(2) Alusiune la închiderea scólelorŭ, prin Cnĕzulŭ D. Cantacuzino.

www.dacoromanica.ro

butatŭ, şi încă cu o representare *gala*, cum o numeşce afişulŭ d-luĭ Delmary, póte pentru că era luminată cu vr'o 30 de lumînărĭ maĭ multŭ de cât de ordinarŭ. D-nu Delmary a doveditŭ că cunósce publiculŭ sĕŭ şi l'a servitŭ ast-felŭ, în cât să nu aibă nicĭ ce alege nicĭ ce culege. Din ce *parte de lume*, vorŭ fi d-niĭ Savajol, Alexandre, Roche, Donatien, Desrochers, etc., acésta n'am puté-o spune; şcimŭ însă că fură maĭ toţĭ departe de a ne face să cunóscemŭ pe lumea care o analisă Dumas, cu atâta spiritŭ şi pătrundere în piesa sa; maĭ lesne puté cineva găsi acea lume prin unele loge, decât pe şcenă. Singurŭ d. Lafarge şi d-na Guérin (rolulŭ Baroneĭ St. Ange) ne amintiră, icĭ-colea, intenţiunile autoruluĭ, şi ne maĭ descreţiră fruntea! Dérŭ ce sunt douĕ picăture de apă în unŭ océnŭ, aşĭa fură aceştĭ duoĭ actorĭ în mijloculŭ trupeĭ, carea *esecută* pe Dumas, da! lŭ *esecută*, în înţelesulŭ largŭ alŭ vorbeĭ. Publiculŭ care nu lipsia şi era şi elŭ cu mânuşĭ albe, în gală, nu aplaudă, (mirabile dictu!) nu chiamă la rampă (horribile dictu!) pe nicĭ unulŭ din artiştĭ séŭ artiste, nicĭ acoperi de florĭ pe d. Delmary, care, dreptŭ *operă*, după contractŭ, ne dărui o trupă, concurentă slabă a trupeĭ de la bine-cunoscutulŭ *Bobino*, de la Paris.

Publiculŭ de care d. Delmary dovedi în 17 Noembriŭ, că nu ţine prea multă sémă, îşĭ resbună asupră-ĭ în unŭ modŭ minunatŭ şi nu maĭ târdiŭ decât a doua ḑi, în 18 Noembriŭ. Se dete astă dată, de către trupa română, pentru prima óră: *Orbulŭ şi nebuna*, dramă tradusă de d-niĭ Millo şi Pascaly. De demultŭ, de memoriă de *logieriŭ*, nu s'a vĕḑutŭ la teatrulŭ nostru o mulţime maĭ mare! Nicĭ unŭ locşiorŭ, nicĭ unŭ înghiuleţŭ ne prinsŭ, ne ocupatŭ! De la galeriă până la cea de pe urmă banchetă a parteruluĭ, tot se vênduse. Fericitŭ casieru! Fericitŭ Directoru! Dér maĭ fericiţĭ Pascaly şi Matilda Pascaly! Căcĭ eraŭ toţĭ acolo, să-ĭ véḑă, se-ĭ aplaude, se proteste, chiămându-ĭ la rampă, de treĭ, de patru orĭ şi după fiă-care actŭ în contra marionetelorŭ în costume împosibilĭ, ce aŭ e-

www.dacoromanica.ro

secutatŭ (O! nu vréŭ altŭ termene!) fără nicĭ o formă de judecată pe inocintele Dumas (fiu)!

Resbunarea publiculuĭ, d-nu *Delmary*, directorulŭ subvenţionatŭ şi grasŭ subvenţionatŭ ca să ne dea o *operă*, resbunarea publiculuĭ, şi-a întors-o d-nu Delmary.... Asupra cuĭ? Asupra casieruluĭ, căcĭ nu i-aŭ vêndutŭ tóte biletele? Asupra maşinistului, căcĭ până şi cortina se refusă de a lăsa să se védă de publicŭ trupa d-luĭ Delmary?... Asupra. . . . .

Nu! nicĭ asupra casieruluĭ, dulce suvenire din opera italiană de altă dată, nicĭ asupra maşinistuluĭ cu decorurile şi cortina în neregulă. . . . .

Asupra cuĭ? . . .

Asupra d-luĭ Volf, — afişierŭ şi primitorŭ de bilete la partere şi stale! . . . *Risum teneatis amice!*

Bietulŭ *funcţionarŭ*, care în cursŭ de 14 anĭ *cumulă* dupla acésta îndatorire la ambele teatre, alŭ operiĭ şi naţionale, căḑu, de astă dată în disgraţia d-luĭ Delmary, care i semnifică, că nu maĭ póte rĕmâne ca afişierŭ şi primitorŭ de bilete de partere la trupa francesă, pe câtŭ timpŭ este şi alŭ celeĭ române. Se vede că directorulŭ nostru şi-a esplicatŭ maĭ marele concursŭ alŭ publiculuĭ la teatru românŭ, ca o uneltire neĭertată a afişieruluĭ. A ha! d-le Volf! împarţĭ maĭ multe afişe române decât francese! Te ducĭ, se vede, prin suburbiĭ să aţîţĭ publiculŭ să vină la representările d-luĭ Pascaly si, noŭ Ministru, împedicĭ adunările care nu-ţĭ placŭ, ale teatruluĭ francesŭ!. . . . Veḑĭ bine dérŭ, sărmane afişierŭ, stâlpŭ alŭ teatruluĭ nostru, că singurŭ te aĭ *sinucisŭ*!... O sinuciderea! iată o móite în contra căreia s'a scrisŭ atâta, şi care, cu tóte aceste, încă face victime numeróse în societate! Sinuciderea sub multiplele eĭ forme: sinucidere prin beţiă, sinucidere prin devergondagiŭ, sinucidere maĭ tristă, maĭ cumplită decât a pistoluluĭ şi a stiletuluĭ! . . Uniĭ se sinucidŭ prin fanatismŭ, alţiĭ prin calcule; ăştia prin laşitate, ceĭa prin nebuniă. . . D. A. Pretorianŭ, din ce sĕ sinucise?— Ne grăbimŭ a vesti amicilorŭ şi rude-

www.dacoromanica.ro

lor d-le, ca să nu ia vorba în înţelesulŭ propriŭ. Da d. Pretorianŭ se sinucide, se sinucise, nu pentru că... nu fiindŭ că.... ci prin *amóre*!... O! sciŭ ce mi se póte ḑice, dérŭ este amóre şi amóre! Nu iubesce cine-va numaĭ pe o soţiă, care împarte cu noĭ durerile şi fericirea, maĭ iubesce cine-va şi alte obiecte şi alte fiinţe. Cutare îşĭ maĭ iubesce patria; ăsta maĭ iubesce lumea; Y iubesce naţionalitatea sa ; X adóră pre acele streine.

Eĭ bine! d. Pretorianŭ a sinucisŭ în sineşĭ pe amórea de naţionalitate, prin amórea . . .

— Ce amóre, pentru numele ceruluĭ ?. . .

—Un ministru de culte de altă dată, (1) unŭ amicŭ, de sigurŭ alŭ d-luĭ Pretorianŭ, ne arŭ puté spune că e *amórea de ruşĭ* . . . Teribile mórte, sinucidere cumplită, în timpŭ de guvernaminte naţionale române; pretesta candida în timpŭ de iarnă, de criveţe recĭ . . . ca acuma.

Dérŭ să ne esplicămŭ.

D. Pretorianu şi D. Hăjdeŭ aŭ ruptŭ relaţiunile d-le diplomatice. D. Hăjdeŭ acusatulŭ de altă dată de simpatiă pronunciată pentru ruşĭ, a ḑisŭ în unŭ sonetŭ alŭ sĕŭ (Fóia din Moldova No. 4), că : „*lungŭ timpŭ răbdatu-amŭ vorba şi slova moschicéscă*,“ Atuncĭ d. Pretorianŭ adreséză d-luĭ Hăjdeŭ următórele rândurĭ :

Domnule redactorŭ !

„Vĕ făgăduisemŭ slabulŭ meŭ concursŭ la interesanta „d-vóstră fóiă. Acum retractezŭ făgăduiala mea, pentru că d-vóstră *judecaţĭ prevenţiune în limbă pre ruşĭ.*

„A protesta slovele la *Moldo-Valachi* este a **tăgădui „originea limbeĭ lorŭ.**

„Şi cărţile şi manuscriptele vechie şi limba vorbită „sunt în sprijinulŭ meŭ.

„O strîngere de mână prietenéscă.

A. Pretorian.

(1) Alusiune la Cnézulŭ D. Cantacuzinŭ

www.dacoromanica.ro

Etă, paremi-se, unŭ *ultimatu* în tótă regula. A! d-le Hăjdeŭ! nu maĭ aperĭ opiniunea de altă dată că suntem slavĭ? — Nu escĭ amicŭ alŭ Cesaruluĭ! séŭ maĭ bine alŭ *Ţaruluĭ*... Eĭ bine! d. *Pretorian* îţĭ va da o strîngere de mână frăţéscă, dér îţĭ va declara, la auḑulŭ lumiĭ, la auḑulŭ fiă şi al d-luĭ ministru de culte de altă dată că d-luĭ nu admite nicĭ măcarŭ teoria luĭ Neselrode, că originele Românilor se perdŭ în nóptea timpurilorŭ; d-luĭ vĕ va dovedi, cu cărţile şi manuscriptele vechĭ şi cu limba nóstră vorbită, că Româniĭ sunt Ruşĭ. . .

D. Hăjdeŭ, maliţiosŭ amicŭ, va publica epistola de *sinucidere* a d-luĭ Pretorian, căruĭa nu de multŭ i se încreḑuse educarea tinerimiĭ pe *calea naţională*; d-luĭ, de nu-şĭ va schimba ideea, este decisŭ sĕ respundă d. Hăjdeŭ ast-fel :

Scrisórea domnuluĭ Pretorianŭ ne
Scriptum Domini Praetoriani nos
Письмо Господина Лейбъ-гвардейца

face a crede cum că Domnia
facit ad credere cum quod Dominatio
дѣлаетъ къ вѣрить что Господство
să nu scie românesce.
sua non scit romane
свое не знаетъ Римски.

Răspunsulŭ e peremptoriŭ, dérŭ însă convinge-va pe *sinucisŭ ?...*

Fi-vorŭ totŭ aşĭa de peremptorie broşurele poliglote ce publică o onorabilă familie, d-na Rozn. asupra unorŭ pretensiunĭ, tipărite astă dată de unŭ adevĕratŭ rusŭ, d. Pugovin ?—Nu suntem judecătorĭ, decât dóră, în puntŭ de vedere liberarŭ; de aceea nu ne pronunţămŭ, deşi amŭ dori ca broşura românéscă se aibă succesŭ maĭ mare decât acea francesă, fórte rĕŭ tradusă.

Cum vedeţĭ, literatura nóstră s'a vîrîtŭ în tribunale; elogicŭ: dupĕ ce pe d. Gr. Alesandrescu l'aŭ datŭ afară din ele! . . .

Alăturea cu literatura d-lorŭ avocaţĭ, tipografia Ber-

www.dacoromanica.ro

man-Peleschi, ne a editatŭ unŭ calendarŭ redactatŭ de cunoscutulŭ nostru amicŭ I. Adrian. „Bondarulŭ“ care a încetatŭ ne revine ast-felŭ pe 1863, și ḑilnicŭ. Elŭ ne a-anunța până acuma, prin bîzâiturele sale sosirea primăvereĭ; de acumŭ lŭ vomŭ asculta și iarna și véra. Cu atâta maĭ bine! chiară déca ne va depinge și maĭ în slutŭ portretulŭ amiculuĭ nostru!

Dérŭ décă „*Bondarulŭ*“ n'a dispărutŭ cu totulŭ, din Iașĭ, nu e totŭ așĭa și cu „*Albina*“, albina românéscă.— Veterana Albină a d-luĭ G. Asachi, ne va lăsa ḑiua bună și ea, totŭ prin unŭ calendarŭ; după care va puté ḑice vechiulŭ editorŭ alŭ Gazeteĭ de Moldova:

„*Nunc decet viridi nitidum caput impedire myrtho.*“

(Acum se cuvine cu mirtŭ verde a împleti capulŭ meŭ).

D. G. Asachi are merite cunoscute, îșĭ are loculŭ sĕŭ în literatura română, orĭ care fiă ideele politice ce profesă. D. Arsachi merită să fiă întrebuitŭ și se nu i se dea dreptulŭ de a-șĭ scrie pe casă, asemenea cu Principele Andreĭ Doria, pe castelulŭ sĕŭ la Genova, o inscripțiune ca acésta: „*Lucrulŭ și alŭ meŭ repaosŭ.*“

Décă inscripțiunea d-luĭ Asachi deștéptă triste cugetărĭ în inima celuĭ care o citesce, ce se ḑicemŭ de cugetările ce ne deștéptă atâtea insemne stravaganțĭ ce întâlnimŭ în tóte părțile? — Sunt atâte carĭ ne facŭ a surîde, și în prim locŭ acea așeḑată de curêndŭ pe o ușa de la palatulŭ administrativŭ, sub titlu „*Sef-medicatulŭ.*“ Insemnia este négră și literile *albe. Medicatulŭ* e în doliŭ séŭ voesce óre a ne vesti *atribuțiele sale?* O! întêmplare! minunate sunt operele tale! Douĕ colorĭ inocinți se întâlnescŭ și e destulŭ ca unŭ maliciosŭ cronicarŭ se véḑă în ele oglindită științа medicală. Douĕ cuvinte compunŭ numele nemțescŭ alŭ editoruluĭ *Fóieĭ oficiale* din Iașĭ, (Golddiner) și e destulŭ ca ele se însemne: *servulŭ aurului*, și ca prin urmare să fiă fórte nemerită însemnia tipografieĭ sale: la *Minerva!....* Aŭ nu este, astă-ḑĭ, înțeleptŭ celŭ ce *servă aurulŭ*? Intrebațĭ, nu pre ómenĭ, cipractica lorŭ, și vețĭ vedé de amŭ dreptate.

www.dacoromanica.ro

Iaşĭ 3 Decembriŭ 1862.

SUMARULŬ : Lugete veneres cupidinesque? Cartea de abonaminte la teatru francesŭ e închisă! Maĭ puţină plăcere şi tot pe atâta esposiţiune de graţiă. D. Delmary şi casierul sĕŭ. — Unŭ pied-de-nez alŭ publiculuĭ. Unŭ *aşĭa dér* alŭ meŭ! Unŭ icosarŭ şi unŭ fotoliŭ. Contingentele d. *La Farge* şi alŭ d-neĭ Guerin, Le gentilhomme pauvre; Gentilomiĭ noştriĭ scăpătaţĭ nu se facŭ acordatorĭ de piane. — Capriciulŭ luĭ Musset şi d. Delmary. — Sou orĭ Sòul? — Ortografia publiculuĭ nostru.—La ferme de Primerose.—P incipele demoralisatŭ. — Vaĭ de bietulŭ poporŭ asupra căruia domnesce asemenea principe! — Sir George a promisŭ a se corige, dér ţine-se-va de cuvêntŭ? Ceĭ doĭ timiţĭ.—Timiditatea nu este bólă indigenă. Frontiera nóstră şi lepra ovreéscă. — Nu e fumŭ fără de focŭ. — Fumulŭ şi foculŭ la teatrulŭ românŭ. — Foculŭ Pascaly şi Matilda Pascaly. — Sclavulŭ séŭ cavalerulŭ St. George; Secondanţiĭ d-luĭ Pascaly. —Crescere şi crescere. — Nebunulŭ din amorŭ. — D. Bălănescu n'a nebunitŭ. — Casa d-luĭ Bălănescu închisă ca şi cartea d-luĭ Delmary. — Analisa nebunuluĭ.—Pascaly beţivŭ şi nebunŭ. — Pascaly însurat cu sora sa—fuĭ! — Alţĭ secondanţĭ aĭ d-luĭ şi d-neĭ Pascaly. — Bălănescu şi orga luĭ Poirier; d-niĭ Lupescu şi Georgiŭ cu capetele şi piciórele d-séle. — D-na Teodorescu şi tóletele séle. — D. Georgiade şi Henri de Chateau vieux.

Lugete Veneres cupidinesque! Bociţivĕ frumuşelelorŭ şi amoraşilorŭ; despletiţĭ pĕrulŭ vostru séŭ alŭ perucaruluĭ (cea ce e totŭ una); cântaţĭ cânteculŭ Lebedeĭ :

Le livre d'abonnement est fermé!

Cartea de abonaminte la teatrulŭ francesŭ e închisă!...

Dér, d. Delmary nu maĭ primeşce nuoĭ abonaţĭ la representaţiunele séle : d-sa o anunţă în ţilele aceste prin teribilele vorbe tipărite pe afişele séle :

Le livre d'abonnement est fermé.

Fericiţĭ muritorĭ (Vaĭ! ei sunt puţinĭ la numĕrŭ) carĭ apucaseră a-şĭ înscrie numele şi pronumele între liniele negre şi desolate ale d-luĭ directorŭ francesŭ. Amarŭ celorŭ ce n'aŭ sciutŭ profita de „cartea deschisă“ a d-luĭ Directorŭ! . . . Treĭ óre pe séră, nouă óre pe sĕptămână maĭ puţinŭ de plăcere pentru eĭ; treĭ ore, nouă ore de asemenea maĭ puţinŭ de esposiţiune de *„great exhibition“* a graţielorŭ de carĭ ne dotéză societatea, perucariĭ, parfumătoriĭ şi alte trepte ale Parisuluĭ.

www.dacoromanica.ro

Lugete Veneres cupidinesque!

Séŭ maĭ bine nu maĭ plângeţĭ! déca d. Delmary a închisŭ cartea sa de abonaminte, casierulŭ d-sale nu şi-a închisŭ casa şi nu refusă de a deschide şi logele. Astfelŭ, numaĭ bună-voinţă să fiă, şi asemenea atâtorŭ judecătorĭ ce sciŭ a eluda legea şi §§, publiculŭ neabonatŭ póte încă asiste la representaţiunile francese, făcêndŭ unŭ *pied-de-nez* cărţiĭ de abonaminte a d-luĭ Delmary.

Aicea unŭ *aşĭa dérŭ,* spre transiţiune.

Aşĭa dérŭ eŭ, simplu muritorŭ, netrecutŭ în rubricele negre ale cărţeĭ direcţiuniĭ francese, lunecândŭ în câte-va rândurĭ d-luĭ casierŭ, prin ferestruica sa, câte unŭ icosarŭ rătăcitŭ prin busunarele mele şi maĭ rătăcite, capătaiŭ, mulţămita luĭ (nu casieruluĭ) *privilegiulŭ* unuĭ fotoliŭ, din care priviiŭ pre „*Le gentilhomme pauvre*, *Le caprice*, *L'histoire d'un sou*, *La ferme de Primerose*, *Les deux timides*, *Pas de fumée sans feu.*

D. Lafarge şi d-na Guérin, de carĭ vĕ vorbiiŭ în ultima cronică, aŭ căpătatŭ nouă contingente, în comediă. D-niĭ Donatien şi Roche, suntŭ nuoiĭ confraţĭ şi colegĭ de rampă aĭ celorŭ de maĭ susŭ. In genere, decĭ, *comedia* este maĭ bună decât *drama*, în trupa de *vodevilŭ* a d-luĭ directorŭ subvenţionatŭ alŭ *Opereĭ.*

In speciale, Le *gentilhomme pauvre* ne a amintitŭ că şi noĭ avemŭ *boierĭ scăpătaţĭ,* atâtŭ numaĭ, că nu se facŭ acordatorĭ de piane, ci membri — la nu scimŭ ce înaltă curte saŭ, în estremŭ, deputaţĭ de maioritate.

„*L'histoire d'un sou*", jucată de l. *Donatien*, a datŭ locŭ la o confusiune de ortografiă. . Unŭ june elegantŭ din parteră, pretindea în bufetulŭ teatruluĭ, că d. Delmary, trebuia să scrie pe afişŭ, nu *l'histoire d'un sou*, ci *l'histoire d'un soul.*

„Intre Geneva şi Roma eŭ nicĭ cumŭ nu decidŭ!"

La ferme de Primerose ne-a arĕtatŭ pre unŭ clironomŭ alŭ tronuluĭ englesŭ, care nu ducé la urechiă, era meşterŭ bunŭ de bilardŭ, cunoştea uliţele şi respântiile suspecte, desonora fetele, conrupea femeile măritate... Pu-

www.dacoromanica.ro

blicŭ, care privi unŭ asemenea portretŭ de Domnŭ, a trebuitŭ să tânguéscă din inimă pre bietulŭ poporŭ englesŭ, care va fi fostŭ silitŭ să aibă în frunte-ĭ unŭ principe aşĭa de coruptŭ. Norocire numaĭ că Sir George (Domnulŭ englesŭ) rădicatŭ la tronŭ, prin o rescólă poporană, prin favórea a câtorŭ-va miĭ de *Ionbulĭ*, se otăresce să fiă măcarŭ pe viitorŭ omŭ de trébă. „*Mieux vaut tard que jamais*“ ḑicŭ francesiĭ.

Ceĭ douĭ timiḑĭ, în care jucară d-niĭ Roche şi Donatien, ne-aŭ convinsŭ că *timiditatea* este o bólă ce cu anevoiă vorŭ puté-o întêlni mediciĭ în societatea nóstră. La noĭ este *efronteria*, bóla cea maĭ rĕspândită. Ea e ca lepra la evreĭ; cu atâta deosebire, că leproşiĭ evreilorŭ eraŭ isgoniţĭ din societate, şi că la noĭ caută să fugă din ea numaĭ ceĭ nemolipsiţĭ încă de efronteriă.

Pas de fumée sans feu...

De ce nu merge, în definitivŭ, lume multă la teatru francesŭ? — Nu e fumŭ fără de focŭ!

De ce teatrulŭ românescŭ e frecintatŭ, ca nicĭ o dată, cumŭ de demultŭ nu a fostŭ?— Nu este fumŭ fără de focŭ.

Aci foculŭ e Pascaly şi Matilda Pascaly. *Aci foculŭ e* consciinţiósa direcţiune a d-luĭ Bălănescu.

NB. Rugămŭ totuşĭ pre d-lŭ directorŭ alŭ teatruluĭ naţionale, să nu se iea de inţelesulŭ literale alŭ metaforeĭ nóstre. Décă Pascaly e *focŭ*, nu urméză că nu maĭ trebue încălḑitŭ teatrulŭ.

Reintrămŭ în materiă.

In ḑilele din urmă, d-lŭ şi d-na Pascaly, avêndŭ de secondanţĭ pre d-niĭ M. Galino, Lupescu şi Bălănescu, ne-aŭ datŭ o pré plăcută comediă de caracterŭ, *Sclavulŭ séŭ cavalerulŭ de St. George*. Publiculŭ Iaşianŭ a aplausŭ cu intusiasmŭ pre toţĭ d-niĭ actorĭ, dérŭ d. Pascaly a avutŭ partea leuluĭ, şi cu meritŭ D-sa ne dovedi că nu posedă numaĭ arta de a scóte lacrime din ochiĭ ceĭ maĭ secĭ, dér încă scie să te facă a-ţĭ dilata peptulŭ prin rîsurĭ franşe. După *Sclavulŭ* avurămŭ *Crescere şi Crescere*

www.dacoromanica.ro

o prelucrare a d-luĭ Pascaly. Transiţiunea era pré naturale. Aŭ ţiganiĭ, sclaviĭ de maĭ dăunăḑĭ, nu eraŭ *Crescĕtoriĭ* coconaşilorŭ şi duducelorŭ nóstre?

„Avocatulŭ Draculuĭ“ veni apoĭ, şi ne făcu să cunóscemŭ, alăturea cu d. Pascaly şi d-na Matilda Pascaly, pre junele *Anestinŭ*, unŭ copilŭ, dér care deja anunţă pe artistulŭ de viitorŭ. Iubéscă elŭ numaĭ arta sa, şi acésta lŭ va duce departe. Numaĭ ea nu-lŭ va duce, sperămŭ, la *nebuniă*, ca amórea. Căcĭ se póte încă nebuni din amóre, celŭ puţinŭ vĕḑurămŭ Duminecă pe bietulŭ amiculŭ nostru, pre Pascaly, nu numaĭ nebunŭ, (şi vaĭ! nu nebunŭ după soţia sa!) dér încă şi bétŭ mortŭ, şi aceste tóte după o d-şóră Enrieta, de care s'a înamoratŭ...

Dér să nu facemŭ confusiune. Pascaly, Duminecă n'a avutŭ rĕulŭ gustŭ d'a nu-şĭ iubi pre soţia sa, decât pentru că aşĭa cerea rolulŭ ce juca în drama de multŭ aşteptată de publiculŭ nostru, *Nebunia din amóre*.

D. directorŭ alŭ teatruluĭ naţionale n'aŭ închisŭ cartea sa de abonaminte, dér a trebuitŭ în ḑiua representăriĭ *Nebunuluĭ din amóre* să-şĭ închiḑă casa, căcĭ biletele eraŭ vêndute cu douĕ ḑile maĭ 'nainte. Astŭ-felŭ sala fu *comble*. D-nele tinere veniseră să véḑă în ce modŭ vorŭ puté înebuni pre curtesaniĭ lorŭ, cele bĕtrâne voiaŭ să afle esplicarea pentru ce amanţiĭ lorŭ de altă dată nu înebuniseră. Domnişoriĭ eleganţĭ, curtesaniĭ de modă, eraŭ acolo, făcêndŭ geste convenite cu cutare séŭ cutare loge, de câte-orĭ vre-o scenă -ĭ îndrituiaŭ să ḑică prin acele semne misterióse: „Ah! inima mea! iécă aşĭa o să înebunescŭ după tine, décă....

Tot-déuna e bine să pună cine-va unŭ *décă*, care te va scusa maĭ apoĭ de a nu fi *înebunitŭ!*

Maĭ eraŭ acolo şi câţĭ-va *paleceri*, care nu pré fură nemulţămiţĭ de a găsi, în beţia luĭ Pascaly, o scusă la marea lorŭ afecţiune pentru *paleciŭ* séŭ oca... Amórea, amórea e culpabilă pentru atâtea viţiĭ şi atâtea pacoste ce se comitŭ în lume. De aşĭ fi vre-unŭ cronicarŭ *politicŭ*, aşĭ fi tentatŭ a cerceta de nu cum va causa incon-

www.dacoromanica.ro

secinţelorŭ ómenilorŭ noştri politicĭ, de statŭ, de la guvernŭ, de nu cum va causa acelorŭ inconsecinţe ale lorŭ este *Amórea*.

Nu voiŭ cerca (reviŭ la piesa jucată) a analisa drama, care atrase caseĭ teatruluĭ românŭ aşĭa concurinţă de icosarĭ şi galbenĭ. Din o scólă străină simpatielor mele, ea copriude, totuşĭ, alăturea cu minunatulŭ romanticŭ, multe din acele trăsĕturĭ, bine depinse, în care spectatorulŭ se recunósce pre sine, şi în favórea cărora, elŭ nu respinge cu totulŭ acele complicaţiunĭ inestrictabilĭ de intrigă, şi acele treceri subite de la unŭ polŭ la altulŭ, care îngreuie ilusiunea şi-ĭ obosescŭ până în fine memoria, în locŭ de a i-o delecta. Amórea, sub multiplele séle forme, amórea de femeiă, amóre paternă, fraternă, de gloriă etc., o lume întrégă de simţiminte, cândŭ dulcĭ, când violinţĭ, îşĭ află locŭ în drama la care asistarămŭ. D-nulŭ şi d-na Pascaly esecutară cu succesŭ deplinŭ acéstă misteriósă şi teribilă gamă a pasiuneĭ inimeĭ omenescĭ. D-na Pascaly făcu pre sora luĭ Maurice nebunulŭ, d. Bălănescu juca de minune rolul luĭ Poirier cu orga luĭ discordată. D. Lupescu, în rolulŭ luĭ Duvivier, ne dovedi ce póte, când vré. a-şĭ ţiné şi piciórele şi mânele în linisce, şi astŭ-felŭ a fi unŭ bunŭ artistŭ. D. Georgiu (Ebert negru) declamă maĭ puţin decât altŭ dată. D-sa îşĭ stăpâni capulŭ şi sprâncenele şi plăcu multŭ maĭ multŭ decât când *face gesturĭ* din ele. Rolulŭ luĭ *Henri* fu fără milă sacrificatŭ de d. Georgiade, unŭ debutantŭ, credemŭ. D-sa reci o mulţime de scene din cele maĭ sublimĭ, şi chiar alăturea cu Pascaly şi Matilda Pascaly. Rolulŭ luĭ Henri trebuĭa să fiă jucatŭ de d. Galino. Ne mirămŭ chiar că nu-lŭ vĕḑurămŭ pre d-luĭ în elŭ; amŭ fi avutŭ ocasiune de sigurŭ, sĕ-ĭ esprimămŭ admirarea nóstră. D-na Teodorescu în rolulŭ *Enrieteĭ* fu bine şi merită aplausele ce-ĭ dede publiculŭ. D-eĭ avé pré frumóse tólete; şi acésta e unŭ meritŭ, maĭ alesŭ că le scie şi purta.

In definitivŭ succesulŭ drameĭ fu deplinŭ. Fiă ca a-

www.dacoromanica.ro

cele aplause prelungite sub care tremuraŭ boltele teatruluĭ nostru să aĭbă unŭ eco în inima acelorŭ ce aŭ în mânile lorŭ puterea d'a ridica scena română la adevĕrata eĭ menire!

Iaşĭ 14 Decembriŭ, 1862.

SUMARŬ : Eŭ şi compositoriĭ croniceĭ. — Cavelarĭ de industriă la Iaşĭ şi la Bucurescĭ? — Iaşiĭ „prefăcuţĭ séŭ pré făcuţĭ" în Atena?... „Nu numaĭ una" séŭ „numaĭ una"? Vorba „miserabile" şi teatrulŭ d-luĭ Delmary. — D. Hajdeŭ póte să rĕspunḑă d-luĭ Hajdeŭ? — Ce e logicu în tribunale? — Flórea erorilorŭ de tiparŭ.—Eŭ şi d. „Arsachi;" peruca mi-a ajunsŭ pe ochĭ. — Eŭ şi Lord Clarendonŭ. Eŭ şi feciorulŭ meŭ. — D. Hasdeŭ a creatŭ o ordine de cavaleriă. Pe câţĭ abonaţĭ pre atâţĭ cavalerĭ. — D. C. Negruţĭ cavaleriŭ alŭ ordiniĭ „din Moldova." Bóla cavaleriilorŭ este vechiă. Bruti ministrulŭ şi fiulŭ seŭ.—Cum se deprinde stomaculŭ cu bucatele rele, şi cum d-lŭ Titu Liviu Maiorescu ne va dovedi că crescerea şi descrescerea Romanilorŭ şi a Atenianilorŭ şi avură sorgintea în sciinţa bucătaruluĭ séŭ a bucătăreseĭ d-lorŭ séle. Mĕ rogŭ, care e bucătarulŭ ministrilorŭ noştri? — D. Delmary bucătarulŭ teatruluĭ francesŭ. Les petits moyens; d-lŭ Delmary are miḑlóce marĭ. „Les droits de l'homme" şi drepturile publiculuĭ românŭ féţă cu directorele opereĭ. — Le caporal et la payse. Le feu au Convent. — Avis! d-luĭ Procuratorŭ. — Focŭlŭ şi aşternuturile din podulŭ arhondăriculuĭ. — S-ta Lavră şi Sodoma i Gomora. Focŭlŭ şi biblioteca Monastiriĭ. — Călugărulŭ Vârnav n'aŭ arsŭ. — Elŭ se închină — la Bucurescĭ. — Inchinăciunile la mahala: Loto, tombala, calulŭ Albŭ; salónele jócă. — D. Luchianu jócă şi dumnéluĭ.

Aşĭa dér, frate compositorŭ, mi-aĭ declaratŭ resbelŭ! Aşĭa dér te-aĭ otărîtŭ să aĭ maĭ multŭ spiritŭ decât mine, sĕ facĭ politică pre spatele mele, să provocĭ urgia malacóvelorŭ asupra nevinovatuluĭ meŭ capŭ!...

Cum? Eŭ ḑicŭ, în cronica mea din 25 Noembriŭ, că Bucurescĭĭ ne-aŭ luatŭ pre cavaleriĭ eleganţĭ, dér maĭ avemŭ cavalerĭ de industriă. D-ta adaugĭ unŭ *nu* şi mĕ facĭ să ḑicŭ că *nu* maĭ avemŭ cavalerĭ de *industriă*. Asta arŭ vré să ḑică că şi pre *cavaleriĭ de industriă* ni i-aţĭ luatŭ la Bucurescĭ; să vĕ fiă de bine!

Ḑicémŭ totŭ acolo că iaşaniĭ n'aŭ aşteptatŭ ca să li se

www.dacoromanica.ro

prefacă orașulŭ în Atena... Maliţiosulŭ meŭ compositorŭ spune că n'aŭ aşteptatŭ să li se *pré facă*...

Ce *pré* frate de buche? nu s'aŭ *făcutŭ* de locŭ!—Totŭ în 25 Noembriŭ scriémŭ Bucurescenilorŭ că ne-aŭ luatŭ maĭ multe părechĭ de ochĭ negri, ale cărora stăpâne *nu numaĭ una* arŭ fi meritatŭ să ajungă *sultană*, de avéŭ haremurĭ D. compositorŭ mi-aprinde paie 'n capŭ, de astă dată ştergêndŭ pre un **nu**: In locŭ de *nu numaĭ una*, d-luĭ me face a ḑice „*numaĭ una*"; diferinţa e mare, dér eŭ mânţinŭ pre „*nu numaĭ una*", ca să nu provocŭ urgia frumuşelelorŭ ce ţinŭ a nu fi de meritatŭ funcţiunile de sultane—décă Bucurescii arŭ avé haremurĭ, bien entendu.

Latinesce nu -ĭ fi sciindŭ, domnule compositorŭ, dér cum de nimerişĭ pre *Miserabile* în locŭ de *Mirabile*, ce scriseĭ când vorbiĭŭ de teatrulŭ d-luĭ Delmary? Aŭ creḑĭ d-ta că este vre-o analogiă orĭ legătură între *Miserabile* şi teatrulŭ d-luĭ directorŭ alŭ *Opereĭ?*

Vorbindŭ de sinuciderea d-luĭ Pretorianŭ, amŭ ḑisŭ că d-lŭ Hăjdeŭ va trămite d-luĭ *Pretorianŭ* rĕspunsŭ peremptoriŭ cu care i va dovedi că limba română nu este slavă. —D. compositorŭ impresă că: „d. Hăjdeŭ va respunde d-luĭ Hăjdeŭ etc."

Cum? adică amiculŭ meŭ d. Hăjdeŭ să fiă susţinutŭ altă dată şi d-luĭ teoria d-luĭ *Pretorianŭ?* Veḑĭ în ce belea mĕ bagĭ, frate compositorŭ?

Ce să maĭ ḑicŭ de *logica*, care o aşeḑĭ lîngă *tribunale*, pre când eŭ, în cronica mea, o despărţisemŭ prin unŭ punctŭ şi o virgulă şi o legasemŭ de Gr. Alesandrescu.

Dér iétă acum flórea florilorŭ, diamantele diamanţilorŭ.... coróna erorilorŭ de tiparŭ, care va puté sta alăturea cu *Gregorie Tontulŭ* în locŭ de Gregorie Teologulŭ, alŭ compositorululuĭ calendaruluĭ Albineĭ, din aniĭ de pre urmă; care, în înţelesŭ inversŭ, va puté rivalisa cu erórea ce dete literatureĭ francese, versulŭ celŭ frumosŭ:

„*Et Rose, elle a vécu ce que vivent les roses, L'espace d'un matin.*"

www.dacoromanica.ro

Compositorulŭ meŭ mĕ face să cerŭ, să cerŭ EU, să cerŭ SLUJBĂ pentru DOMNULU ARSACHI!!! Mĕ rădicasemŭ cu mintea până la d. *Assachi* şi peruca-mĭ era deja pre céfă. Unŭ neamicŭ compositorŭ pune unŭ R în locŭ de unŭ S, şi étă peruca mi s'a înfundatŭ până preste ochĭ, şi mĕ temŭ că de maĭ tăcémŭ, mĕ treziamŭ că sciŭ grecesce, c'am uitatŭ romănesce, şi că-mĭ creşce unŭ işlicŭ pe céfa...

Eŭ şi cu cuconulŭ Arsachi! Asta-mĭ aduce aminte de o mică episodă din viéţa mea de studinte. Atuncĭ fuĭ EU şi *Lordulŭ Clarendonŭ.* Comparaţiunea episodeĭ mele, nu este, — nu maĭ e nevoiă de povestitŭ,—între d. *Arsachi* şi *Lord Clarendonŭ.*

Se ţiné congresŭ la Paris, care era destinatŭ să nască ermafrodita Convenţiune (iertare de espresiune, d-le redactorŭ!) ce ne geréză destinatele. Eraŭ pre atuncĭ la Paris câţĭ-va din aceĭ patrioţĭ *nebunĭ* (iérăşĭ iertare de espresiune, d-le redactorŭ!) care după ce-şĭ cheltuiseră tinereţile şi averea visândŭ după o *Românică*, şi cheltuiaŭ acum ḑilele în esilŭ, bătêndŭ pre la uşile redacţiunilorŭ şi pre la porţile Impĕraţilorŭ, ale ambasadorilorŭ şi ale miniştrilorŭ — nu spre a căpĕta o bucată de pâne, o mângâiere ce le lipsia lorŭ şi familielorŭ lorŭ, ci spre a le dovedi că *România* nu era unŭ visŭ, o chimeră, ci o realitate! Sĕrmanĭ nebunĭ! Aveţĭ „Principatele-Unite!"

Alăturea cu aceĭ campionĭ aĭ naţiuneĭ, eramŭ şi noĭ, câte-va ḑecĭ de studinţĭ, eramŭ şi eŭ, astăḑĭ cronicarŭ desilusionatŭ, pre atuncĭ ardinte redactorŭ de articole pline de *Românismŭ*, cu carĭ inundamŭ redacţiunea ḑiarelorŭ *Constitutionnel, Patrie* etc.

Intr'o ḑi, mĭ ḑise redactorulŭ primarŭ de astăḑĭ alŭ *Românuluĭ :* Trebue să mergemŭ la ambasadorulŭ englesŭ, care este încă inamicŭ *uniriĭ.*

Merserămŭ la Lordŭ Clarendonŭ, dérŭ nu-lŭ aflarămŭ şi-ĭ lăsarămŭ biletele nóstre.

Uneĭ erorĭ a litografuluĭ biletuluĭ ce lăsaĭ Lorduluĭ, datorescŭ dreptulŭ de a fi pututŭ scrie în „Sumarulŭ"

www.dacoromanica.ro

acesteĭ cronice : *Eŭ* și *Lordŭ Clarendonŭ.* In astă eróre este și asemănarea cu erórea ce-mĭ provocă aceste rînduri.

Puține ḑile după visita nóstră la marele împuternicitŭ alŭ Mariĭ-Britaniă, eŭ eșiamŭ de sub pórta unuĭ vechiŭ ospelŭ, astăḑĭ dispărutŭ împreună cu Strada *la Harpe,* spre a face locŭ bulevarduluĭ *St. Michel.* Ocupamŭ în acelŭ ospelŭ o mansardă la alŭ 5-lea rîndŭ *audessus de l'entresol*, adecă pre românesce, la alŭ 7-lea rîndŭ. Eramŭ astŭ-felŭ celŭ maĭ *'naltŭ* și maĭ de *susŭ* dintre compatrioțiĭ meĭ. Póte asta contribui la onórea ce avuĭ de o visită a *Lordului Clarendonŭ*..... Eșiamŭ de sub pórta ospeluluĭ de care vorbiĭ, când se opria dinaintea eĭ o caléscă, ce mi se păru ciudatŭ să o vĕḑŭ, elegantă cum era, în strada și în suburbia mea. De aceea stătuĭ în pórtă să o privescŭ. Vĕḑêndŭ nobilele Lordŭ (era însușĭ Clarendonŭ) că nu-ĭ eșia înainte nicĭ unŭ portarŭ cu busduganulŭ în mână, nu esită a mĕ întreba pre mine, décă nu locuia în acea casă d-nulŭ V. U... românŭ ?

— Vaĭ ! eramŭ eŭ. Mĕ roșiĭ, dér onórea țĭreĭ îmĭ dede pre locŭ o idee :

— Dér, d-nule, aci locuesce, eŭ sum *feciorulŭ* d-séle. Dumnéluĭ (eŭ !) nu este a casă.

Nobilele Lordŭ mĭ lăsă carta sa de visită spre a mi-o da *mie*, stăpânulŭ meŭ !

Păstrezŭ carta acésta de visită, care décă a datŭ ocasiune Lorduluĭ de a vedé lipsa în care era *ospelulŭ* meŭ, de portarĭ în roșiŭ îmbrăcațĭ, mĭ-a datŭ miḑlocŭ de a-lŭ scuti, pre nobilele diplomatŭ, d'a face cunoscința maĭ de-aprópe cu mansarda *presupusuluĭ* de elŭ avutŭ și mare represintante alŭ intereselorŭ partideĭ liberale din Moldova.

Acéstă visită, o repetŭ, o datoriiŭ uneĭ erorĭ a litografuluĭ, care, fără să mĕ întrebe, îmĭ pusese adresa (74 rue de la Harpe) pre biletele mele de visită.

Dér episoda e maĭ lungă decât cronica Revinŭ la ea, revinŭ la...

www.dacoromanica.ro

Fiă şi la d. *Hăjdeŭ*. D-séle nu-ĭ plăcură unele transiţiunĭ ale mele, de aceea lŭ şi abordezŭ fără nicĭ o transiţiune.

D. *Hăjdeŭ* are, astădĭ, mulţămită amiculuĭ sĕŭ, corespondintele politicŭ alŭ „Românuluĭ,“ o prerogativă care nu o esercită încă nicĭ Domnia, la noĭ. D-luĭ face *cavalerĭ*. E destulŭ ca cine-va să ié unŭ biletŭ de abonamentŭ la fóia d-séle („din Moldova“) ca să fiă trecutŭ în ordinea, — ecestră séŭ pedestră, nu scimŭ, — a cavalerieĭ „Din Moldova.“ Astŭ-felŭ d. C. Negruzzi (care de când se spăsesce de *pĕcatele tinereţeĭ* ne face a dori cu îndoitŭ zelŭ suprimarea Monastirilorŭ), d. C. Negruzzi póte fi consideratŭ de cavaleriŭ alŭ ordiniĭ „din Moldova,“ şi acésta fără de a cădé în prepusŭ de antiunismŭ ca iubitulŭ meŭ Hăjdeŭ, la crearea foieĭ séle. Avisŭ! D lorŭ membriĭ de la Municipalitate carĭ încă nu potŭ a se subscrie „cavalerĭ,“ celŭ puţinŭ „cavalerĭ recunoscuţĭ legalminte...“

Bóla „cavalerismuluĭ“ a luatŭ o desvelire ce trebue să preocupe până şi pre facultatea de medicină din Bucurescĭ. Dér astă bólă e vechiă. Unŭ ministru alŭ luĭ Petru Schiopulŭ, *Bruti*, servindŭ interesele catolicismuluĭ în ţéră, nu cerea nimica cu maĭ multŭ zelŭ de la Papa decât *cavaleriă* pentru elŭ şi pentru fiulŭ sĕŭ. Câţĭ miniştriĭ vorŭ fi servindŭ interese străine în vederea uneĭ panglicuţe! Dér aŭ fostŭ şi timpurĭ d'acele când în locŭ de panglicuţe de peptŭ se treziră mulţĭ maĭ la urmă cu câte unŭ juveţŭ la gâtŭ. *Bruti* însuşĭ muri, nu coperitŭ de cavalerĭ papalĭ, ci de valurile Nistruluĭ. Deprinderea este însă o a doua natură. Părinţiĭ aŭ vêndutŭ ţéra pe o panglică; copiiĭ...

Dér nu cum-va alunecămŭ la politică?

Cât de rele fiă bucatele (putemŭ vorbi de bucate cândŭ vorbirămŭ de cavaleriă!) omulŭ se deprinde cu ele. Dér şi deprinderea acésta şĭ are influinţele séle, ne spuse Duminecă, la 11 ore diminéţă, la Universitate, junele nostru profesorŭ de filosofiă la facultatea de litere, d. Titu Liviu

www.dacoromanica.ro

Maiorescu. D-sa şĭ deschise cursulŭ în miḑloculŭ unuĭ numerosŭ auditorŭ. Dér noĭ nu luămŭ de cât partea grotescă a cursuluĭ d-séle. D-luĭ susţinu între alte teze, cu elocinţă şi cu o corecţiune de limba preţuită, teza că Romaniĭ şi Greciĭ datoriră înflorirea şi căderea lorŭ la modulŭ cum aceste popóre se hrăniră. După astă teze, avemŭ esplicarea pentru ce Gimnaziulŭ merse rĕŭ sub d. Pretorianŭ, şi totŭ după ea putemŭ spera cu îmbunătăţirea bucatelorŭ, şi îmbunătăţirea „profesorilorŭ“ gimnasuluĭ nostru. Étă decĭ o cestiune deslegată!

Aproposito! N'arŭ fi maĭ bine, frate Rosetti, să ne ocupămŭ în viitorŭ de *bucătăriele* d-lorŭ miniştri, décă voimŭ ca politica lorŭ să ne fiă bună, în locŭ de a scrie gazete? — Propunŭ că în conta articoluluĭ din bugetulŭ ministeruluĭ de culte, destinatŭ la tipărirea de operĭ folositóre, să se deschidă concursŭ pentru aflarea substanţelorŭ din cari s'arŭ cuveni a se face bucatele Cârmuitorilorŭ noştriĭ, ca să mérgă trebile maĭ bine. Noĭ *a priori*, amŭ puté a le determina. Aceste substanţe arŭ fi:

O unciă de *indigenismŭ*,
O gramă de *romanismŭ*,
O oca de *patriotismŭ* şi
O haraba de *liberalismŭ*

Liberĭ bucătariĭ d-lorŭ miniştriĭ de a asesona aceste cu totŭ felulŭ de salciĭ orĭ sosurĭ: salcia de budgete, salciă de economiă în birurĭ, salciă de dreptate pentru totŭ, de egalitate pentru fiă-cine....

Dér d. Delmary cu ce ne-aŭ maĭ *asesonatŭ* sesonulŭ teatrale francesŭ? — Avurămŭ vre-o 4 piese nouĕ:

Les petits moyens, care ne amintiră că d. Delmary *le are mari*, la 3,000 galbenĭ pe anŭ, sub titlu de subvenţiune, ca să ne dea *operă*, iéră nu ca să ne facă a asiste la „*Les droits de l'homme*“ pre când d-luĭ nu ţine în sémă *drepturile publiculuĭ*, care contribue la subvenţiunea de 3,000 galbenĭ. Amŭ maĭ asistatŭ la „*Le caporal et la Payse.*“ Caporalele acesta n'o să se maĭ pótă însura la

www.dacoromanica.ro

noĭ de óre-ce ţĕrăncuţa luĭ nu are *zestrea otărîtă* de d. ministru de resbelŭ... Cu atâtŭ maĭ bine că nu ni s'arŭ maĭ prăsi în ţéră caporalĭ de trampa celuĭ ce ne arétă d. Delmary.

„*Le feu au Couvent*“ este ultima piesă nouă dată de d. Delmary. Avisŭ d-luĭ Procuratorŭ pentru coincidinţa acesteĭ represintaţiunĭ cu arderea Monastiriĭ Neamţuluĭ!..

Uniĭ spunŭ că acéstă sântă *Lavră* (rogu-te multŭ, d-le compositorŭ, să nu eĭ pre L dreptŭ J!) a fostŭ arsă de fulgerile ceruluĭ, pentru unele *culcuşurĭ* ce arŭ fi fostŭ în paiele din podulŭ Arhondariculuĭ...

— Dér bine, fulgere iérna?

Dér Sodoma şi Gomora nu arŭ fi pututŭ arde şi iarna?

— Dér ce are a face Monastirea Neamţuluĭ cu....? Destulŭ, séŭ maĭ bine *nefericire* că Monastirea a arsŭ. Unŭ sântŭ călugărŭ îmĭ spune cu lacrima pre barbă, că varza cea murată şi pimniţa cu buţile de vin s'a scăpatŭ de flacărĭ. — Fericire! — Dér cărţile, dérŭ biblioteca Monastiriĭ, avută de alese şi preţióse manuscripte, s'aŭ prefăcutŭ în scrumŭ. După pilda d-luĭ G. Sion, de se va fi ţinutŭ de cuvêntŭ sĕ-şĭ ardă Revista Carpaţilorŭ necitită, *bunulŭ D-ḑeŭ* arse cărţile, ce nu le maĭ cetia nimene, cărţĭ ereticescĭ fiindŭ.

Dér cu cărţile ereticescĭ n'aŭ arsŭ şi *ereticulŭ* celŭ mare, popa *Varnavŭ*. Pĕcatulŭ mare! Ocasiunea era bună, să scape stareţi de astŭ *popă-belea*. Dér ce... Varnavŭ a *scăpatŭ* de focŭ? Ba a *scăpatŭ* şi din *monastire*, şi acuma lŭ veţĭ fi avêndŭ pre la Bucurescĭ, închinându-se pre la acele alte icóne, — care se chiamă ministriĭ Principatelorŭ-Unite. Aŭ nu e *postŭ* şi d-lorŭ nu sunt în *postŭ?*

Până una alta, mahalalele (Frate Carada dă-ĭ pasportŭ de liberă trecere acesteĭ vorbe!) şi-aŭ deschisŭ..... salónele? — Nu, cutiele de loto, tombola, calulŭ albŭ: — câte parale *rochiţa*? — Câte fişe *vamă*? — Harecĭ, Harecĭ, Harecĭ de douĕ oriĭ! *rochiţa* e dată! — Tumbola!

www.dacoromanica.ro

Ministerulŭ când cade? — Daţĭ toţĭ la vamă.... Ministerulŭ v'aŭ vămuitŭ tóte aşeḑĕmintele din Iaşĭ.

Aci e politica amestecată cu *loteria*, cu *tumbala*, cu *rochiţa* (ele de multe orĭ se amestecă, şi pre aiure în politică). Dincóce avemŭ salóne jucândŭ... Avemŭ salónele d-luĭ D. unde se jócă punga; avemŭ salónele d-neĭ M. unde jócă graţia şi frescheţa, avemŭ salónele d-neĭ R. unde jócă averea, arboriĭ genealogicĭ... şi câte o dată d. N. Luchianŭ, escelintele nostru comicŭ. Acesta nu jócă *des entrechâts*, ci canţonetele d-luĭ Alesandri.

BIBLIOGRAFIA SI VARIA

Cine scie cu ce dificultăţĭ, cu ce pedice a avutŭ d'a lupta (şi încă are!) musica vocală până a pututŭ se fiă introdusă în câte-va bisericĭ din ţéră; cine ca noĭ regretă nimicirea multorŭ corurĭ, prin *votulŭ* precipitatŭ alŭ Camereĭ la ocasiunea budgetuluĭ cultuluĭ. va stima cu deosebire pre aceĭ carĭ aŭ lucratŭ şi lucréză pentru manţinerea şi îmbunătăţirea corurilorŭ bisericescĭ ce aŭ maĭ rĕmasŭ.

Dintre aceia este maĭ cu sémă eminentulŭ Episcopŭ alŭ Dunăriĭ de josŭ P. S. Melhisedecŭ. Pre comptulŭ sĕŭ (şi D-ḑeŭ scie câţĭ trăescŭ din obolulŭ sĕŭ generosŭ, pre lîngă atâtea lucrărĭ literariĭ şi religióse ce-lŭ costă sume marĭ!) pre comptulŭ sĕŭ, venerabilŭ Episcopŭ a întreţinutŭ si continuă a intreţine la Ismailŭ unŭ corŭ bisericescŭ admirabilŭ prin escelinţa şi progresele séle.

Conducĕtorulŭ acestuĭ corŭ, din simplă amóre a arteĭ séle, este unŭ june profesore de multŭ meritŭ şi pré cunoscĕtorŭ alŭ profesiuneĭ séle. D. *Musicescu*, magistrulŭ de cântare la Seminariulŭ din Ismailŭ, conduce fără nicĭ o remuneraţiune, de maĭ mulţĭ anĭ, corulŭ catedraleĭ episcopale.

Dar atâta nu este meritulŭ d-luĭ Musicescu.

www.dacoromanica.ro

D-luĭ este unŭ june şi plinŭ de viitorŭ compositorŭ de musică eclesiastică. Amŭ ascultatŭ cu adevĕrată mirare şi iubire frumósele bucăţĭ ce a întrodusŭ în serviciulŭ bisericeĭ, şi maĭ alesŭ concertele sale cântate la cherovicŭ.

D. *Musicescu* a avutŭ fericirea să-şĭ véḑă publicată, sunt câte-va lunĭ, importanta sa composiţiune şi prelucrare a imnurilorŭ Dumneḑeescĭĭ liturgiĭ a s-tuluĭ Ión Chrisostomŭ. — Asilulŭ Elena-Dómna a editatŭ, după recomandaţiunea P.S. Episcopŭ Melhisedecŭ, opera primă a juneluĭ maestru. Este imprimată la tipografia de musică a d-luĭ I. Cart, în 1869, 1 vol. în 4° de 100 pagine, hărtiă velină. Cartea coprinde douĕ liturgiĭ musicale diverse, pre 4 vocĭ.— O prefĕţă a P. S. Episcopŭ Melhisedecŭ, recomandă opera bisericeĭ în cuvinte pline de încuragiare pentru d. Musicescu, şi maĭ alesŭ cuvinte meritate, judecate după lectura opereĭ.

O recomandămŭ la rêndulŭ nostru spre sciinţa conducătorilor de corurĭ de pe la monăstirĭ şi bisericĭ.

* * *

Lectoriĭ noştriĭ aŭ urmăritŭ de sigurŭ cu multă seriositate escelentele studiĭ asupra Moneteĭ cu care d. *Candescu,* inginerŭ în mine de la scóla imperială din Paris etc., a onoratŭ colónele *Informaţiunilorŭ.*

Acumŭ avemŭ plăcerea a anuncia, că d. Candescu, complectândŭ acele studiĭ, le-a editatŭ într'o broşură (Bucurescĭ, Tipografia Naţională) care pune la îndemâna fiă cuĭ judicióselе observărĭ şi lucrarea pré competinteluĭ nostru amicŭ personale, în materia *Monetărieĭ.*

Prima lucrare în limba nóstră asupra Moneteĭ, graţiă studiilorŭ, sevêrşite cu atâta succesŭ de autorulŭ eĭ, nu are de lipsă de o critică propriă relativă. Cea maĭ judiţióşă şi aspră critică va conchide la laude şi pentru forma şi pentru fondulŭ lucrăreĭ în cestiune.

* * *

www.dacoromanica.ro

Sub titlulŭ de „Cotropirea Jidovéscă în România“, d. deputatŭ I. C. Codrescu a editatŭ memorabila sa interpelare făcută ministeriuluĭ în şedinţa adunăriĭ deputaţilorŭ din 16 Decembriŭ 1869. (Bucurescĭ, tipografia Laboratorilor românĭ, strada modeĭ Nr. 3).

Acéstă interpelare seriósă şi de caracterŭ cu totulŭ românescŭ, a avutŭ unŭ resunetŭ la măsura meritelorŭ eĭ.

Din acestŭ respectŭ estragerea într'o broşură pune la îndămâna fiă-cuĭ espunerea d-luĭ I. Codrescu în cestiunea Evreilorŭ, espunere în cunoscinţă perfectă a lucruluĭ şi plină de arguminte sănătóse şi nerepugnabile, şi acéstă broşură este unŭ serviciŭ făcutŭ publiculuĭ, pentru care se cade a mulţămi.

Broşura d-luĭ I. C. Codrescu, maĭ coprinde, pre lângă interpelare, şi unele note fórte curióse, estrase din actele *Alianţeĭ israelite*. Intre acestea, este şi lista nominală a tutulorŭ comitatelorŭ organisate de *Alianţă israelită* din Paris, în 33 de oraşe din România, ca atâtea garnisóne neamice, întrate în cetatea naţională.

E de prisosŭ se recomandămŭ lectura instructivă şi seriósă a d-luĭ I. Codrescu; totŭ românulŭ carele pricepe, carele are consciinţa pericoluluĭ imensŭ ce ameninţă naţiunea, va posede scrierea d-luĭ Codrescu, şi nu va esprima de cât unŭ regretŭ, carele e şi alŭ nostru, că nu coprinde broşură şi respunsulŭ la interpelare, a d-luĭ M. Cogălnicénu, carele, celŭ puţinŭ în cestiunea jidanilorŭ, nu scimŭ se fiă de meritatŭ de la *fracţiune!*

* * *

O nouă carte scolastică a apĕrutŭ de curêndŭ întitulată: *Sintacsa propositiunilorŭ şi a fraselorŭ* de d. I. Manliu, fostŭ elevŭ alŭ facultăţeĭ de litere şi filosofiă din Bucurescĭ.

Necesitatea uneĭ asemenea cărţĭ era de multŭ simţită, şi maĭ cu sémă redactată în modulŭ acesta; pre care maĭ bine arŭ fi făcutŭ autorulŭ décă arŭ fi intitulat'o

www.dacoromanica.ro

„Metódă-Practică pentru desfacerea propositiunilorŭ și fraselorŭ.“ Metodulŭ, întrebuințatŭ de autore, este celŭ maĭ înlesniciosŭ și usitatŭ în tóte scólele străine; pentru că unŭ copilŭ, cu totulŭ nesciutorŭ, prin aducere de esemple ale obiectelorŭ ce-lŭ înconjură, arĕtêndu-ĭ proprietăţile, precum și comparaţiunea sa cu alte obiecte, copilulŭ ușorŭ va puté cunósce diferinţa dintre aceste obiecte; apoĭ cu tótă naivitatea și simpla sa raţiune, afirmă că cutare lucru e maĭ mare, tare, roșu, decât celŭ-l-altŭ obiectŭ; cu unŭ cuvêntŭ, va fi convinsŭ de cele ce ḑice, și astŭ-felŭ, din frageda copilăriă se obicĭnuesce a judeca. Sperŭ că numaĭ așĭa deprinḑêndŭ pre scolarĭ, vomŭ puté alunga acea sistemă de până acum, care nu făcé pre scolarĭ decât machină; și alŭ căruĭ resultatŭ era că după patru séŭ cincĭ anĭ, décă arŭ fi întrebatŭ despre cele ce aŭ învĕţatŭ, n'arŭ fi sciutŭ a-șĭ da nicĭ unŭ comptŭ.

Așĭa dér, cartea d-luĭ I. Manliu, după opiniunea nóstră, ca metodŭ, o recomandămŭ ca cea maĭ bună în felulŭ sĕŭ; décă însă în unele locurĭ va suferi, de óre-carĭ greșelĭ, trebuescŭ ertate, ca unuĭ tênĕrŭ, care pentru prima óră se aruncă în mijloculŭ acestuĭ câmpŭ așĭa de întinsŭ și fără limite.

Noĭ însă din bună inimă felicitămŭ pre d. I. Manliu, care ca scolarŭ alŭ facultăţeĭ de litere, nu s'a arĕtaŭ în publicŭ decât cu o metodă nouă, demnă de epoca regenerătóre a literatureĭ române, și demnă cu posiţiunea sa de tênĕrŭ și maĭ alesŭ adeptŭ alŭ uneĭ scóle nouĕ.

* * *

Sirbiĭ și misiunea Serbieĭ în Europa Orientală, de d. Vladimir Yovanovicĭ, 1 vol. în 18° Paris. Librăria internaţională.

D. *Yovanovicĭ* este unulŭ din capiĭ partituluĭ serbŭ din Ungaria. Opera d-sale nu are de scopŭ atâtŭ Anografia orĭ istoria serbieĭ, cât teza: ce rolŭ aŭ și trebue

www.dacoromanica.ro

se aibă Serbiĭ din Serbia în privinţa elementelorŭ slave din jurŭ, de la Sud şi Nord, fiă supuşĭ Turcieĭ fiă Austro-Ungarieĭ. *Belgradulŭ* aspiră la pan-serbismŭ, séŭ celŭ pucinŭ la acelŭ pan-slavismŭ, care se înghiţă şi Bulgaria.

Dorinţe naţionale, de şi póte nerealizabile!

O! de am avea şi noĭ Româniĭ atâta credinţă în viitoriulŭ Românismuluĭ cât d. Yovanovicĭ şi aĭ seĭ, în viitoriulŭ Serbieĭ!

* * *

Efectulŭ testamentelorŭ şi donaţiunilorŭ între viĭ, făcute sub imperiulŭ codiceluĭ civilŭ Calimah, în ceea ce se atinge de legitimă séŭ reservă, în casŭ când testatorele séŭ donatoriulŭ móre sub imperiulŭ codiceluĭ civilŭ actualŭ, 1 vol. 8° Tipografia junimea. Iaşĭ 1870.

Sub acestŭ titlu publică d. *G. Mârzescu,* fostŭ ministru cultelorŭ, fostŭ profesorŭ la Universitatea din Iaşĭ, o erudită lucrare juridică, carea nu va fi neinteresantă pentru toţĭ bărbaţiĭ noştri juriştĭ.

Suntemŭ mulţămiţĭ a vedea că d. Mârzescu, care a fostŭ unŭ bunŭ profesore, nu lasă în nelucrare agrulŭ în care ş'a câştigatŭ cele maĭ valide titluri.

* * *

Geografia *fisică şi politică a Românieĭ*, lucrată după noulŭ programŭ scolarŭ, de **Dimitrie Frunḑescu**, vechiŭ referentŭ statisticŭ în Ministeriulŭ de interne. — Bucurescĭ, Tipografia Curţiĭ. 1 vol. 8° 1870.

Va apare peste puţine ḑile acéstă carte, de sigurŭ cu intenţiunea d'a deveni didactică.

In adevĕrŭ, că nimenĭ maĭ competinte de cât d. *Dimitrie Frunḑescu* d'a face o asemenea carte, căcĭ este unulŭ din rariĭ impiegaţĭ de scola reposatuluĭ director alŭ statisticeĭ, Marţian, şi din ceĭ puţinĭ carĭ facŭ să maĭ mérgă acestŭ serviciŭ importantŭ, ajunsŭ pe mânĭ nespeciale când nu şi ignorante.

www.dacoromanica.ro

*
* *

L'empire Grec au X-e siècle. — Constantin Porphyrogénète, par Mr. Alfred Rambaud, 1 vol. 8° Franck, 1870.

Recomandămŭ acéstă carte bărbaţilorŭ carĭ se ocupă de istoria ţĕreĭ, — căcĭ d. Rambaud oferă precióse studiĭ şi luminĭ asupra têmpilorŭ de care se ocupa Porfirogenitulŭ. Orĭ cât s'arŭ aduce documente şi desbaterĭ asupra acestor seclĭ, totŭ va fi puţinŭ pentru istoria Românilor. Să profite, decĭ, ceĭ specialĭ, şi de scrierea d-luĭ Rambaud.

*
* *

Pre când Jesuiţiĭ lucră cu mânĭ cu picióre pentru proclamarea infalibilităţiĭ papalĭ, pre atuncĭ unŭ órecine din Viena i caracterisă, în modŭ supărătorŭ, în *resumatulŭ* următorŭ :

Sc sne aliquid de jesuita?	*ita*
Habent fidei thesaurum?	*aurum.*
Sed magnopere amat divinum.	*vinum.*
Non aestimat terras.	*erras !*
Reipublicae est utilis atque bonus.	*onus.*
Maximo pretio jesuitae est canon.	*ah-non.*
Certe est valde religiosus.	*osus.*
Plus alio est affectuum dominus.	*minus.*
Mens prava vult, ut expellatur e Vindobona.	*bona.*
Sed veritatem ex profundo odit.	*oditi.*
Judicium tuum nimis est severum.	*verum.*

* *
*

VESTE ESCELINTE

On. de St. Prodănescu éră publică operele séle filosofice cu titlu, „*Cartea Mare* ce acum se tipăresce. Ele-

www.dacoromanica.ro

mentulŭ *de filosofiă morală,* tradusă, culésă de maĭ multe cărţĭ aĭ filosofilorŭ vechĭ, a Romanilorŭ şi Elinilorŭ..

„Acéstă mare carte din treĭ tomurĭ se va tipări *tóte* la unŭ tomŭ“.

Bravo, bravissimo d-le Prodănescu! Écă în fine speranţă de înaintare a literatureĭ nóstre didactice!...

* * *

A eşitŭ de sub tiparulŭ lucrătorilorŭ Asociaţĭ „*Oratoriulŭ*“, colecţiune de oraţiunile şi rugile ce adreséză luĭ D-ḑeŭ creştiniĭ ortodoxĭ, combinatŭ de Melchisedek episcopŭ alŭ Dunăriĭ de josŭ.

Acéstă operă, care din respectulŭ formeĭ şi alŭ fonduluĭ o putemŭ declara prima şi unica până aḑĭ la Românĭ, s'a tipăritŭ cu spesele M. S. Domnitoruluĭ Carol I. „*Oratoriulŭ*“ séŭ Céslovulŭ celŭ bogatŭ, ce va datori biserica şi creştiniĭ românĭ piosuluĭ Domnitorŭ, este unŭ adevĕratŭ monumentŭ literarŭ şi artisticŭ. Lucrătoriĭ Asociaţĭ s'aŭ întrecutŭ pe sine înşiĭ în tipărirea acesteĭ opere şi la ambele eĭ ediţiunĭ, cea populară şi cea de mare lucsŭ. Ceea ce dă opereĭ o valóre mare artistică, suntŭ magnificile gravure pre lemnŭ representândŭ monastirĭ din Dacia Trajană şi Aureliană, antiquităţĭ de mare valóre, odăjdiĭ etc. Tóte paginile opereĭ suntŭ incadrate în fórte frumóse chenarĭ, colorate la ediţiunea populară, şi în maĭ multe colorĭ la ediţiunile de lucs. Arteĭ şi industrieĭ române numaĭ, M. S. a cerutŭ „*Oratoriulŭ*“; până şi hârtia este lucrare Românéscă, dela fabrica din Zernescĭ.

Din respectŭ literarŭ, opera nouă a veneratuluĭ Episcopŭ Melhisedek are deosebită valóre. “*Progresulŭ făcutŭ în cultura limbeĭ e timpulŭ a se aplica şi la literatura bisericéscă*“, ḑice autorulŭ în Prefeţa „Oratoruluĭ“. Acesta negreşitŭ realiséză ceea ce doresce demnulŭ Prelate: stilŭ, limbă, şi încât-va şi însăşĭ ortografia respundŭ la scopulŭ ce şi-a propusŭ.

www.dacoromanica.ro

Din punctulŭ de vedere religiosŭ, „*Oratorulŭ*“ este unŭ preciosŭ Tesaurŭ pentru *Românulŭ* creştinŭ. Şi ḑicemŭ cu intenţiune : pentru *Românulŭ* creştinŭ, căcĭ P. S. Episcopu a ştiutŭ presăra opera sa eminentă religióşă de numeróse note şi scirĭ referindu-se la trecutulŭ gloriosŭ alŭ Românimeĭ : „*pentru a lega*, (ḑice autorulŭ în prefaţă) *patriotismulŭ cu religiunea, eŭ la tótă ocasinnea favorabilă amŭ menţionatŭ persónele virtuóse române, virtuţile române, locurile şi timpurile unde şi cândŭ s'aŭ săvêrşitŭ virtuţĭ religióse şi patriotice pe pământulŭ Ramânieĭ.*“

Recomandândŭ cu recunoscinţă „*Oratorulŭ*“ tuturorŭ Românilorŭ, tuturorŭ femeilorŭ române, tuturorŭ Directorilorŭ de pensionate şi şcolĭ, preoţilorŭ şi servitorilorŭ bisericeĭ române, nu le facemŭ numaĭ lorŭ unŭ neîndoiosŭ serviciŭ, ci dorimŭ ca să se vêndă câtŭ maĭ răpede şi maĭ multe ediţiunĭ, pentru că baniĭ ce se vorŭ aduna din acea vêndare M. S. Domnitorulŭ, aŭ bine-voitŭ aĭ dărui ca primŭ fondŭ din care se va ajuta restaurarea Tipografieĭ M-reĭ Niamţuluĭ, altă dată asia de celebră şi aḑĭ închisă, cu paguba bisericeĭ şi a Românilorŭ.

Dorindŭ ca „*Oratorulŭ*“ se pótă ajunge cartea poporuluĭ, cum merită a fi; dorindŭ ca ea se pótă fi cumpărată de verĭ-ce românŭ, ediţiunea I-a a acesteĭ opere se dă maĭ multŭ gratisŭ, de óre-ce nu se ia nicĭ jumătate din costulŭ realŭ alŭ cărţiĭ. Pentru ceĭ însă ce iubescŭ a avé o frumósă, lucsósă carte de rugăciune, recomandămŭ ediţiunea II, ilustrată prin cromotipografiă, frumósă cumŭ însă nu s'a vĕḑutŭ pe la noĭ o carte.

* * *

Cursŭ de alegebră elementară profesatŭ de El. Angelescu, inginerŭ civile, vechiŭ elevŭ alŭ scóleĭ centrale din Paris. Prima ediţiune, 16⁰, Bucurescĭ, Tip. Laboratorilor, 1869.

De câte-va ḑile scólele nóstre dobândescŭ unŭ opŭ, care va facilita învĕţămêntulŭ sciinţelorŭ, în carele atâta

www.dacoromanica.ro

e de lipsită biblioteca scolară. Să aducemŭ felicitările nóstre d-luĭ Angelescu pentru utila sa carte.

* *
*

Compendiŭ micŭ de agricuitură practică pentru usulŭ cultivatorilorŭ, de Petru Alexandrescu profesore la seminarulŭ centrale, în 16⁰, Bucurescĭ 1869.

Pentru tóte materiele literare și sciințifice maĭ sunt deja opurĭ : singură agricultura până adĭ maĭ nu are alte tratate decât cele ale d-lorŭ Brezoianu (traducere), I. Ionescu și P. Aurelian. — Cu dragoste se cade déră a primi noua operă a d-luĭ P. Alesandrescu.

* *
*

Anuarulŭ institutuluĭ pedagogicŭ, scóla normale primară, fundată sub înaltele auspice ale M. S. Principeluĭ Domnitorŭ Carolŭ I, primulŭ anŭ scolarŭ 1867—68. 40⁰ Tip. Statuluĭ, 1869.

Cu portretulŭ M. S. și cu 7 foĭ marĭ pline de modele, de mobile, aparate, case de scóle etc.

Acestŭ anuarŭ realisatŭ de directorula scóleĭ normale, D. G. Radu Melidonŭ, coprinde următórele materiĭ maĭ însemnate.

Introducere de Melidonŭ.

Visita M. S. Domnitoruluĭ.

Cestiunĭ pedagogice, de d. V. A. Urechiă, cu ilustrațiunĭ.

Starea actuală a învĕțămêntuluĭ ruralŭ de G. R. Melidonŭ.

Discursŭ de deschidere la cursulŭ de agricultultură de I. Ionescu.

Importanța studiuluĭ Igieneĭ de doctorulŭ Negură.

* *
*

Agricultura română din județulŭ Mehedinți de Ión Io-

www.dacoromanica.ro

nescu, inspectorŭ generále de agricultură, 8⁰, 1868, Tip. Statuluĭ. Etă încă una din puţinele cărţĭ ce sciinţa datoresce unuĭ funcţionarŭ alŭ statuluĭ. Afară de lucrările relative la Statistică, imprimate de reposatulŭ Marţianŭ, de acelea ale d-luĭ Ión Ionescu relative la Agricultură şi de Analele publicate pentru Instrucţiunea publică şi culte, noĭ nu maĭ cunóscemŭ altele cu care să avemŭ a lăuda funcţionarĭ de-aĭ statuluĭ.

Opera de pe urmă a d-luĭ Inspectorŭ de agricultură merită lauda criticeĭ, fiă din respectŭ sciinţificŭ fiă din respectŭ literarŭ.

* * *

Francmazoneria femeilorŭ, romanţŭ tradusŭ după Carol Monselet, Tip. Laboratorilorŭ asociaţĭ 1869, Volum. I.

Pre câtŭ trebue să lăudămŭ buna-voinţă literară a traducĕtoruluĭ acesteĭ cărţĭ, pe atâta trebue să regretămŭ că şi-a perdutŭ timpulŭ cu o lucrare de natura acelorŭ ce nu potŭ aduce nicĭ unŭ folosŭ, nicĭ literatureĭ, nicĭ societăţeĭ. Credémŭ că de câtŭ-va timpŭ era închisă era traducţiunilor de romanţe!

* * *

Cyrile et Méthode par Léger. Etude historique sur la conversion des slaves au christianisme, în 8⁰ XXXV-230 pag. (lib. Franc).

Acéstă operă intereséză studiulŭ nostru istoricŭ. In urma documintelorŭ aduse de Şincaĭ, uniĭ aŭ susţinutŭ că nu maĭ este îndoială, că Metodiŭ şi Cirilŭ eraŭ romanĭ. Cercetările asupra alfabetuluĭ ce pórtă numele de *cirilianŭ* şi carĭ sunt coprinse în opera d-luĭ Léger, intereséză de asemene literatura séŭ celŭ puţinŭ grafia nóstră naţionale.

* * *

www.dacoromanica.ro

Mémoires de la société de linguistique de Paris. Tome premier, 2⁰ fascicule Gr. in 8⁰, 4 fr. (libr. Franc)

Recomandămŭ filologilorŭ noștri aceste importante lucrărĭ ale societăţiĭ limbistice din Parisŭ.

* * *

Tableau synoptique et comparatif des idiomes populaires ou patois de la France, contenant des notices sur la littérature des dialectes. *I. F. Schnakenburg*, Berlin. gr. în 8⁰.

Acéstă operă nu e nouă, căcĭ de nu ne înşelămŭ prima ediţiune datéză de la 1840. Décă o înregistrămŭ aci este, căcĭ nu póte lipsi filologilorŭ noștri, maĭ alesŭ acelora ce se ocupă cu limba română.

* * *

Studie critice asupra Instrucțiuneĭ publice de la esposiţiunea universală din Paris, urmată de o dare de sémă asupra esposiţiuneĭ de bele arte din Madrid, de A. Vizanti, 8⁰ Iaşĭ. Tipog. Junimea 1869.

O parte din aceste critice sunt deja cunoscute fórte avantagiosŭ publiculuĭ românŭ, căcĭ aŭ fostŭ publicate sub formă de epistole în „Românulŭ.“

* * *

Statutele societăţeĭ centrale de arme, gimnastică şi dare la semnŭ, votate la adunările de la 30 Ianuariŭ și Februariŭ 1869, 4⁰ Bucurescĭ, tipografia laboratorilorŭ asociaţĭ.

* * *

Cine sunt Românii, cine sunt Ungurii? de I. B. Atanasiad, licenţiatŭ în dreptŭ, avocatŭ și fostŭ preşedinte la tribunalulŭ Ilfovŭ, secţiunea comercială Bucurescĭ, Tip. lucrătorilorŭ asociaţĭ, 1869.

www.dacoromanica.ro

Acéstă mică scriere se recomanda prin alese cercetărĭ în istoricĭ și scriitorĭ streinĭ, despre moravurile popórelorŭ de care d. Atanasiad se ocupă.

* * *

Spiritulŭ de asociaţiune spre scopurĭ umanitare, literarie, scienţifice etc.. a făcutŭ progrese marĭ în România. Étă principalele societăţi române, ce s'aŭ organisatŭ în România (afară de cele comerciale) :

1. Societatea academică.
2. Ateneulŭ Românŭ, organisatŭ maĭ întăiŭ la Iaşĭ de d nul V. A. Urechiă în 1860, și strămutatŭ apoĭ în Bucurescĭ și reorganisatŭ în 1864 – 65.
3. Asociaţiunea Transilvană pentru literatura și cultura poporuluĭ Românŭ.
4. Societatea pentru literatura și cultura Română din Bucurescĭ.
5 Societatea pentru încuragiarea la învĕţare a Studenţilorŭ Românĭ, din Iaşĭ.
6. Societatea pentru învĕţătura poporuluĭ Românŭ.
7. Societatea *România* din Viena.
8. Societatea de sciinţĭ Fisico-Naturale. Bucurescĭ.
9. Reuniunea femeilorŭ Române, Braşiovu.
10. Idem Idem Ploescĭ
11. Idem Idem Iaşĭ.
12. Societatea Română de arme și dare la semnŭ, Bucurescĭ.
13. Societatea studenţilor Românĭ, Bucurescĭ.
14. Societatea Romanismulŭ, Bucurescĭ.
15 Societatea Transilvania, Bucurescĭ.
16. Societatea Instrucţiunea Română, Bucurescĭ.
17. Societatea Orientulŭ, Bucurescĭ.
18. Societatea Filarmonică, Bucurescĭ.
19. Idem Idem Iaşĭ.
20. Societatea de corurĭ și declamaţiune Română, Bucurescĭ.

www.dacoromanica.ro

21. Societatea de gimnastică și dare la semnŭ, Bucurescĭ.
22. Societatea Junimea. Iașĭ.
23. Societatea Asistenţilorŭ în Farmacią, Bucurescĭ.
24. Societatea medicală, Bucurescĭ.
25 Societatea de lectură din Oradea mare.
26. Societatea Tipografilorŭ romănĭ Bucurescı.
27. Societatea Sodalilorŭ (meseriașilorŭ) Românĭ, Sibiu.
28. Societatea Germană de cântărĭ, Bucurescĭ.
29. Societatea Internaţională de dare la semnŭ, Bucurescĭ.
30. Societatea *Eintracht*, Bucurescĭ.
31. Societatea de gimnastică (Germană) Bucurescĭ.

TACIT ÎN IAȘĬ

Nu s'arŭ părea óre o fabulă, décă cine-va ni arŭ spune, că cu maĭ bine decât o jumătate de secului în urmă a fostŭ vorbă să se împrime la Iașĭ o traducţiune din Tacitŭ ? Eĭ bine, vorba a fostŭ, și décă lucrulŭ nu s'a și realisatŭ nu e maĭ puţin însemnatŭ că să fiă urmatŭ intenţiunea în acéstă privinţă.

Englesulŭ Eduard Daniel Clarcke, profesorŭ de mineralogią la universitatea din Cambrige, în cartea sa intitulată : „Călĕtoriĭ în Rusia, în Tătaria și Turcia“ raportéză în tomulŭ alŭ II acéstă curiositate bibliografică. Maĭ lămuritŭ însă de dênsa vorbesce *Sénac de Meilhan*, în scrierile ce a publicatŭ asupra luĭ Potemchim. Meilhan a și tradusŭ pe Tacit în francesa și l'-a fostŭ și dedicatŭ aceluĭ celebru ministru alŭ Rusieĭ, Potemchin. In locŭ de dedicaţiune la opera sa, Meilhan alésă o seriă de frase din Tacit, din care putea se resulte o laudă pentru Potemchin. Era acéstă dedicaţiune o mosaică literară făcêndŭ portretulŭ ministruluĭ rusescŭ.

www.dacoromanica.ro

Câte fapte, câte eveniminte chiarŭ şi din istoria Românilorŭ nu suntŭ legate cu numele aceluĭ omnipotinte ministru alŭ Ecaterinii! Se scie că Potemchin muri în 15 Octombriŭ 1791, la Iaşĭ. Iată descrierea morţiĭ luĭ cumŭ o face Sénac de Meilhan în cartea sa intitulată „Ouvrage philosophique et littéraire (Hambourg 1795)“ Potemchin aduse de la Petersburg, germenele sigurŭ alŭ uneĭ morţĭ grabnice; dér abusându-se însuşĭ asupra stăreĭ sale, elŭ nu ţinu în nicĭ o sémă, ba respinse cu brutalitate consiliele medicilorŭ din Iaşĭ.“

„Cu tóte acestea, coprinsŭ de viĭ închietudinĭ, se sui în trăsură, însoţitŭ de una din nepótele sale şi de d-na de Wydt şi ordonă să fiă condusŭ afară din oraşulŭ Iaşĭ în spre apa Jijia, aprópe de vechia retragere a marşaluluĭ Romanţovŭ . . . Potemchin se simţi maĭ reŭ; elŭ se pogorî lângă o măgură; servitoriĭ seĭ lŭ transportară câţĭ va paşĭ, dér slăbindŭ din ce în ce maĭ multŭ, aci espiră; cele douĕ Dame ce însoţiaŭ pe Potemchin se apropiă de dênsulŭ; elŭ móre pe braciele lor. . . . . Se dedură la Iaşĭ rĕmăşiţelorŭ luĭ tóte onorurile ce se pare că aŭ pretinsŭ numerósele luĭ demnităţĭ“.

Décă amintirămŭ aceste liniĭ relative la Potemchin şi la petrecerea luĭ din urmă la Iaşĭ, este pentru că acelaşĭ Potemchin, protectorŭ alŭ artelorŭ, elŭ care pururea ducea cu sine 150 de musicanţĭ şi o trupă de comedienĭ compusă din ţeranĭ de pe moşiele luĭ, pe carĭ i învĕţase danţulŭ, cânteculŭ şi declamaţiunea, acesta-şi Potemchin formase planulŭ să împrime la Iaşĭ o traducţiune din ooperele luĭ Tacit.

— *Cela sera singulier*, d'imprimer *Tacite* en *Moldavie !* dice celebrulŭ ministru către Meilhan. Credemŭ că numaĭ mórtea cea grabnică maĭ susŭ descrisă a împedicatŭ realisarea impresiuneĭ traducereĭ luĭ Tacit în fosta capitală a Moldoveĭ. Óre să nu se fiă păstratŭ între hârtiele luĭ Potemchin manuscriptulŭ traducţiuneĭ? Se scie că Potemchin după mórta sa la Iaşĭ fu transportatŭ în Cherson, unde nu întârdia multŭ disgraţiă imperială alŭ

www.dacoromanica.ro

lipsi până și de mormêntulŭ ce căpătase maĭ întâiŭ în lăuntrulŭ uneĭ bisericĭ. Clarcke raportéză că osemintele luĭ aŭ fostŭ desgropate și aruncate într'unŭ șanțŭ. Ce se va fi făcutŭ însă cu colecțiunea sa însemnată de cărțĭ și manuscripte ?

Ecă ce nu scimŭ spune.

* * *

TERANULU ISTETU

La Ismailŭ s'a aședatŭ barierie, unde, de cât-va timpŭ se prelevéză taxe pe orĭ-care trăsură ce, cu una, douĕ, séŭ maĭ multe vite, întră în orașŭ. — Unŭ țĕranŭ vine la o barieră cu o căruță cu unŭ calŭ.

— Ce se plătesce, d-le, întrebă țĕranulŭ pre fiscalulŭ antreprenorŭ.

— Patru copeĭce pe căruța cu o vită.

— Dér când se trece vita fără trăsură ?

— Nu se plătesce nimicŭ.

— Așĭa ? fórte mulțămescŭ.

Și se apucă de-șĭ deshămă calulŭ, și apoĭ trece bariera, și la distanță de douĕ-ḑecĭ pașĭ în orașŭ légă calulŭ de unŭ gardŭ. Se întórce apoĭ și apucândŭ însușĭ căruța de hulube trece bariera, în hohotele celorŭ de féță.

După necĭ unŭ articulŭ din contractŭ, fiscalulŭ nu putu să céră tacsă la o trăsură ce era trasă deună *omŭ*, éră nu de o *vită*...

Și atuncĭ fiscalulŭ minunatŭ de isteția tĕranuluĭ i presintă elŭ 4 *copeĭce*, premiŭ pentru lecțiunea ce-ĭ dăduse în privirea redacțiuneĭ articoluluĭ relativŭ, la viitorulŭ contractŭ !

* * *

TIPURI PARLAMENTARE.

D. *G. Bratianu* gesticuléză cu unŭ creionŭ și pretinde că nu face discursurĭ.

www.dacoromanica.ro

D. *P. Grădişténu* şĭ dismérdă douĕ fire din barbă cu douĕ degete de la mâna stângă.

D. *A. Lahovari* şĭ dă capulŭ îndărătŭ şi-şĭ preséră oraţiunea cu *ă-ă-ă*.

D. *I. Fĕtu* întrerumpe de evreĭ şi de drumurĭ de ferŭ.

D. *Epurénu* discurcă financele.

D. *Alesandri*, ḑice că nu e oratore.

D. *Ianovŭ* declamă procesele verbalĭ.

D. *Radu Mihaĭ* pune elocinţa în întrerumperĭ.

Majoritatea atacă minoritatea, care nu se apĕră.

Minoritatea pune pre d. Mihălescu să ḑică că n'are voce în cameră!...

Tribunele aplaudă când vré d. Cestore X.

D. *Cestore* X. nu vré să aplaude tribunele când vré stînga.

D. *Gr. Balşiŭ* sună clopoţelulŭ.

* * *

O servitóre curatŭ îmbrăcată şi cu douĭ ochĭ viŭ miş-cătorĭ se presentéză ca să intre în serviciulŭ uneĭ familiĭ. D-na caseĭ o primi, déră înţelegêndŭ cu cine are de a face i ḑise: Ascultă, draga mea; 'ţĭ daŭ o oră de libertate pre fiă-care ḑi, dér nu voiŭ prin bucătăriă nicĭ rude, nicĭ amicĭ, auḑit-aĭ? nicĭ pre unulŭ, şi să nu facĭ ca aceea pre care amŭ dat'o afară, care în tótă ḑiua avé câte unŭ vĕrŭ militarŭ.

După 15 ḑile d-na intrândŭ în bucătăriă observă o mare confusiune, şi bănuindŭ causa, merse să deschiḑă unŭ dulapŭ mare în care află ascunsŭ unŭ colosalŭ lăncierŭ séŭ roşiorŭ.

— De minune! esclamă patróna.

— Dér eŭ nu-lŭ cunoscŭ ..

— Cine dér l'aŭ închisŭ în acestŭ dulapŭ?

— Veḑĭ a draculuĭ bucătărésa de maĭ nainte, coconiţă, l'o fi uitatŭ ea!...

* * *

www.dacoromanica.ro

Oficerulu stărei civile din circumscripţiunea... trebue să-lŭ evite fetele bĕtrâne şi holteiu tomnateci, căcĭ în publicaţiunile de căsătoriă le dă pre féţă vêrsta prin gazete, cu unŭ modŭ fórte subţire. Aşìa de esemplu, déca d-lŭ Măcelărescu urméză a se însura cu d-ra Cusătorésca, publicaţiunea ḑice: d-lŭ Măcelărescu *june* măcelarŭ cu d-ra Cusătorésca, séŭ : d. Măcelărescu, măcelarŭ, cu d-ra Cusătorésca *juna* cusàtóre.

In casulŭ ântêiŭ să sciţĭ bine ca *junele* Măcelărescu şi légă de gâtŭ o babă bĕtrână. In casulŭ alŭ doilea *juna* d-ra Cusătorésca are parte de unŭ holteiu tomnatecŭ.

Şi să maĭ ḑicĭ că ofiţerulŭ civilŭ din Circumscripţiunea... nu e omŭ iscusitŭ!

* * *

Unŭ peruquerŭ care se aşeḑă de curêndŭ într'o stradă vecină teatruluĭ, puse să se scrie pre tabla luĭ : *Coiffeur de la Roumanie.*

Până aḑĭ aŭ **gătit'o** atâţi pre biéta Românià; eĭ bine, unŭ *coiffeur* maĭ multŭ pentru patriă!

* * *

Era într'o grădină, de esemplu la Raşca, unŭ domnişorŭ care urmăria o dómnă; căutândŭ pretestŭ spre a intra în vorbă cu dênsa se apropie pre la spatele eĭ şi se preface că-ĭ prinde pre umerĭ unŭ gândacŭ. D-na să speriă...

— Nu te teme, d-nă, ḑise junele curtesanŭ, e unŭ gândacŭ...

— A! d-ta eraĭ, d-nule! esclamă d-na liniştindu-se

* * *

Unŭ pescarŭ românŭ aruncase decuséră mrejile în Dunăre. A doua ḑi vîne cu unŭ feciorŭ alŭ sĕŭ şi, cercândŭ mrejile, le simte d'o greutatate estraordinară.

www.dacoromanica.ro

— Măĭ Ióne, o maĭ fi éră unŭ leşŭ (cadravu)!... Măı! du-te de chĭamă pre d-nu sub-prefectŭ, să nu dămŭ de vr'o belea.

Băiétulŭ plecă, déră, după ce făcu câţĭ-va paşĭ, auḑi strigêndŭ pre tată-sĕŭ "

— „Măĭ, Ióne! Spune d-luĭ subprefectŭ că *e unŭ măgarŭ....*" In mréjă era stêrvulŭ unuĭ asinŭ...

Ecă ce posnă face unŭ pronume ne'ntrebuinţatŭ la loculŭ luĭ.

---

www.dacoromanica.ro

NOTE

Unŭ visŭ. — (pag. 1).

Amŭ scrisŭ acéstă bucată însufleţitŭ de indignaţiunea uneĭ critice malevole, ce făcu unorŭ alte încercărĭ literarĭ ale mele perdute — rĕposatulŭ domnŭ A. T. Laurianŭ, şi maĭ alesu rĕposatulu d. Patriciŭ, directorŭ pre aunci la internatulu liceuluĭ din Iaşĭ, în care eramŭ ca pedagogŭ şi scolarŭ n o clasă superióră. Critica d-luĭ Patriciŭ era asupra limbeĭ în care scriémŭ: „Nu se ḑice *naţie* ci *năciune;* nu veḑĭ că *vitézŭ* nu e românescŭ ca *bravŭ*, şi că nu-ĭ bine să ḑicĭ *Mihaĭ vitézulŭ* ci *Mihaĭ bravulŭ?*"

Susţinuiŭ contrariulŭ pare-se cu óre care îndârjélă, căcĭ mĕ treḑiĭ raportatŭ d-luĭ inspectorŭ Laurianŭ şi datŭ afară din pedagogiă!

Inde irae!...

Se vede însĕ că direcţiunea limbistică în care eramŭ nu pré era rea, de óre-ce, puţinŭ după aceea, o luă, cu autoritatea lorŭ mare, d-niĭ Alexandri, Cogălniceanu, A. Ruso etc. în fóia literară ce nu întârḑiă a se publica în Iaşĭ sub titlu: „*România literară.*"

De la data acestorŭ prime *nenorocirĭ* ale mele literariĭ, amŭ unŭ manuscriptŭ de *Gramatică românéscă.* care de sigurŭ, nu-lŭ voiŭ publica nicĭ odată. Acesta mĭ probéză însă astăḑĭ, că credinţele mele filologice, aplicate în încercările mele literarĭ, căutamŭ a le sprijini pre *teoriĭ*, prin chiarŭ gramatica limbeĭ.

Şetrarulŭ Gurluescovicĭ.

Data la care e scrisă acéstă bucată, amintesce situaţiunea tristă politică a Moldoveĭ.

Invĕţătoriĭ meĭ emĭ trecuseră ura lorŭ contra muscalilorŭ şi contra aderinţilorŭ lorŭ din ţéră. Influinţa muscălescă între românĭ revolta patriotismulŭ meŭ. Mi-aducŭ aminte de-o mare cértă, care o avuiŭ cu unŭ mare partizanŭ alŭ muscalilorŭ, cu rĕposatulŭ boerŭ bĕtrânŭ d. B. Dĕdĕmu lecţiunĭ de limba

www.dacoromanica.ro

română, istoriă, etc. la fiiĭ luĭ (astăḑĭ învĕţaţĭ bărbaţĭ, plinĭ de amóre a ţĕreĭ şi carĭ facŭ onórea eĭ). In camera care servia de clasă, aflu într'o ḑi, pe părete, în locului uneĭ harte, portretulŭ Imperatuluĭ Nicolae Pavlovicĭ. Nicĭ o putere din lume nu m'arŭ fi opritu să-lŭ i-aŭ din părete şi să-lŭ scotŭ afară din clasă! O făcuiŭ, dér a doua ḑi lŭ reaflaiŭ la locŭ... Erăşĭ lŭ scotŭ afară; a treia ḑi este triumfătorŭ în cuiŭ! Atuncĭ mĕ ducŭ la părintele scolarilorŭ meĭ, onor. d B. şi cautŭ cérta cu lumînarea, cum se ḑice... Negreşitŭ că nu eŭ trebuia să amŭ victoria, măcarŭ că, — o mărturisescŭ — d. B. fu fórte moderatŭ cu mine, care nu pré sciémŭ mĕsura şi distanţa de vêıstă şi de posiţiune... Mâniatŭ, roşu, mĭ daŭ *demisiunea* din dăscăliă... Vaĭ! şi perdémŭ cea maĭ bună lecţiune, de şépte galbenĭ pre lună!..

Apoĭ pasŭ de nu scrie contra cuconilorŭ *Gurluescovicĭ!*. Amŭ scrisŭ şi se vede că amŭ făcutŭ să resune o córdă bine întinsă în inima multora, căcĭ d-niĭ Alexandri, Cogălnicénu, Demetru Ralet, T. Codrescu, D. Gusti, etc. mĕ distinseră şi mĕ încuragiară, uniĭ cu vorba, alţiĭ chiar în scrisŭ (veḑĭ Revista d-luĭ Alexandri No. 2, 1852).

Reuşirea luĭ *Şetraruluĭ Gurluescovicĭ*, m'a îndemnatŭ să reiaŭ tipulŭ şi să publicŭ în „Mozaicŭ de novele, cugetărĭ, piese şi poesiĭ de B. Alexandresco" o nouă nuvelă cu titlu : „*Adevĕratele aventurĭ ale luĭ Gurluescovicĭ.*"

Nu o putuiŭ reproduce în acestŭ volumŭ, căcĭ nu o amŭ reaflat'o şi n'amŭ pututŭ da de ea până acum la nime. De sigurŭ că nu e vr'o pagubă mare acéstă perdere.

Mozaiculŭ literarŭ.

Incuragiatŭ de succesele luĭ *Gurluescovicĭ* din Calendarulŭ Buciumuluĭ, amŭ începutŭ să scotŭ o culegere de scrierĭ, care nu eraŭ de sigurŭ nicĭ una gata ci le dĕdémŭ la tiparu, amesuratŭ cum le scriémŭ. Mozaiculŭ a apărutŭ în 7½ colĭ detaşate (pag. 112) şi se împărţia la abonaţĭ. Acéstă publicaţiune este împreunată cu suvenirea tracaseriilorŭ censureĭ. Censorŭ era d. G. Asachi, care cu destule merite în alte direcţiunĭ, să-mĭ fiă permisŭ a aminti că numaĭ *Censor* dulce nu era. Maĭ cu sémă te ţiné cu lunile până să-ţĭ dé drumulŭ! apoĭ judece-se de nerăbdarea mé d'a mĕ vedé tipăritŭ!... Acéstă nerăbdare mĕ făcu se mĕ ducŭ la minsterulŭ de externe, de care depindea censorele să mĕ tânguescŭ contra d-luĭ Asachi. Era postelnicu mare D. C. Sturdza, care bine voi a mĕ primi—mirabile dictu!—şi-mĭ promisă că va ḑice d-luĭ Asachi să-mĭ dea aprobarea. In adevĕrŭ, că-mĭ dete, cu stergere de vorbe care aḑĭ te-aĭ întreba de ce ofusca vederile unuĭ bărbatŭ ca Asachi! Tempora mutantur!.. Amŭ mulţămitŭ d-luĭ Censor, l'amŭ împăcatŭ dedicându-ĭ prima compunere din *mozaiculŭ meŭ.*

„*Femeea*". Suntŭ aci cugetărĭ inspirate de conversaţiunile neuĭtate cu repausata d-ra Boucher, acé guvernantă şi profesóră escelinte, pe care o vedémŭ de treĭ orĭ pe septĕmână la institutulŭ d-neĭ *Joye* din Iaşĭ, unde dedém şi eŭ lecţiunĭ. Câte neuĭtate suvenirĭ din acele timpurĭ! Sermană m-lle Marie

www.dacoromanica.ro

unde eştĭ tu acuma, tu care aĭ fostŭ călăuza mea în calea literară, tu care m'aĭ făcutŭ să *visezŭ* la fericire, în mijlocul celeĭ maĭ grele şi turmentate juneţe!.. Ţi-aducĭ tu admite de călĕtoria nóstră la Ceahlăŭ, de Valea-via, la Pétra, de bóla mea pe drumŭ, de furtuna din vârfulŭ Pionuluĭ, de pluta care ne aducea la Pétră şi care s'a sfărâmatŭ de stâncĭ; de *„tables tournantes"*, cu care învocamŭ spiritele cu atâta abilitate, că maĭ că ne convingémŭ de realitate; de gentilile nóstre eleve, pintre care nu voiŭ uita nicĭ ó dată pre R. M. ce atâtŭ de inteleginţă şi de pasionată pintre frumosu si bine!?.... Nu, eŭ nu pot a-mĭ aminti de aniĭ în cariĭ te-amŭ avutŭ de amică şi sfătuitóre, fără se simţŭ în ochĭ o lacrimă dulce!...

D-ra Boucher a fostŭ scris în colaborare potŭ ḑice cu mine: Les Sept *montagnes de moldavie*, publicate de mine la Paris, sub pseudonimulŭ *Maria Movila;* asemenea scriserămŭ nuvelele: *Amelie Stefanesco*, publicată în Zimbru şi Vulturulŭ şi Stéoa Dunăreĭ; Omulŭ munteluĭ, publicatŭ în foiletonulŭ Românuluĭ şi apoĭ în broşură separată etc. etc. Jurnalulŭ „Bînele publicŭ" a reprodusŭ în 1881 Les sept montagnes de Moldavie, ne sciindŭ că partea cea maĭ mare din acesta scriere era de V. A. Urechiă, ministrulŭ instrucţiuniĭ publice atâtŭ de urît de unia din redactoriĭ aceleĭ escelinte foĭ!!

Logofĕtulŭ Baptiste Veleli. — (pag. 73).

„România literară" séŭ maĭ bine D.V. Alexandri me deosebise între tineriĭ carĭ se încercaŭ se scrie.— „Se-mĭ facĭ o nuvelă, 'mĭ ḑice într'o ḑi." Mĕ puseiŭ pe scrisŭ şi a treia ḑi i duseiŭ pe *„Logofĕtulŭ Baptiste Veleli"*, care-ĭ plăcu şi-mĭ valoră marĭ încuragiărĭ fórte dulcĭ inimeĭ mele!

Vieriţa cea frumósă. — (pag. 121)

Este în parte, pe câtŭ mi-amintescŭ, o imitaţiune orĭ localizaţiune după o nuvelă spaniolă.— Am publicat'o în jurnalulŭ „Stéoa Dunări" ca şi cândŭ arŭ fi fost scrisă de unŭ amicŭ spaniolŭ. Scrisórea din fruntea nuveleĭ vorbesce de admirabila grădină a comiteluĭ Parcen, de la Valencia.

Grinda de aurŭ. — (pag 135).

A fostŭ publicată maĭ întâiŭ nelocalisată. Amŭ fostŭ ajutatŭ la publicarea eĭ, la 1851, de maĭ mulţĭ abonaţĭ, ale cărora nume se aflaŭ trecute la pagina 57.

Coliba Mariucăĭ. — (pag 135).

Marele resunetŭ ce avu în lume coliba luĭ Oncle Tom, de d-na Becherstown m'a îndemnatŭ se scriŭ Romanulŭ de ţiganĭ alŭ luĭ *Vasile* séŭ Coliba Mariucăĭ. Lŭ reproducŭ aci neterminatŭ, adecă câtŭ a apucatŭ a fi publicatŭ în foiletonulŭ „Zimbruluĭ" sub redacţiunea d-lor T. Codrescu şi d. Gusti, căcĭ restulŭ s'a perdutŭ şi nu m'aşĭ decide lesne a-lŭ maĭ reface. Eramŭ la Paris,

www.dacoromanica.ro

la studiĭ, pe cându se publica acéstă scriere în ţéră, şi d'aci încă multe greşelĭ de totŭ felulŭ, care se întâlnescŭ în prima ediţiune şi care n'amŭ credutŭ bine a le îndrepta în acésta din urmă. Orĭ cum fiă, lectura *„Colibeĭ Mariuceĭ"* mi-a valoratu laude dela însuşĭ reposatulŭ neuitatŭ Domnŭ alu Moldoveĭ M. S. Grigorie Ghica.... Cine scie décă la actulŭ celŭ mare alŭ Emancipareĭ robiloru, alŭ gloriosuluĭ domnu, nu va fi contribuitŭ catŭ de pucinŭ şi lectura nedreptăţilorŭ suferite de bietulu Vasile Ţiganulŭ, din Colibsa Mariucăĭ?

Cronice septemânale. — (pag. 295).

Aceste cronice le subscriémŭ cu vorbele *„Bondariulŭ"* I, II, III. etc.

Etă esplicarea acesteĭ subsemnărĭ. In fôia „Zimbrulŭ şi Vulturulu" care amŭ publicat-o în colaborare cu multŭ iubitulŭ meŭ amicŭ d. Iancu Codrescu, în dată după revenirea mea de la Paris, amŭ fost introdus o rubrică în care relatamŭ anecdotele picante ale septĕmâneĭ şi criticamŭ tot ce era críticabile. In amintirea „Vespelorŭ" luĭ Alfons Caar, acéstă rubrică o numiiŭ „Bondariŭ." Cându Zimbrulu şi Vulturulŭ fuzionâ cu Stéoa Dunăriĭ, de sub redacţiunea d-lorŭ M. Kogălniceanu şi Vasile Melinescu, *Bondariulŭ* trecu în noulŭ jurnalŭ. Maĭ apoĭ am îndemnatŭ pre amiculŭ meŭ I.V. Adrian, unŭ june de inimă, regretatŭ de toţĭ câţĭ l'aŭ cunoscutŭ, se creeze o fôiă umoristică specială cu numele *„Bondariulŭ"*. Acéstă fôiă a primitŭ din începutŭ şi pe multŭ timpŭ activa mea colaborare. Rolulŭ ce *Bondarulŭ* a avutŭ în Zimbrulŭ şi Vulturulŭ şi apoĭ în Stéoa Dunăreĭ, a fostŭ destulŭ de însemnatŭ, în luptele contra candidatureĭ la domniă a luĭ Bezade Gr. Sturdza etc. „Bondarulŭ" luĭ Adrian, la rândulŭ sĕŭ, a împinsŭ cu o rară energiă la realisarea întârdieteĭ unirĭ a Principatelorŭ....

Procesulŭ verbalŭ de la Peking. — (pag. 334.)

Eată, pe câtŭ mi-aducŭ aminte, numele ce ascundea anagramele din acestŭ procesŭ verbalŭ umoristicŭ:

Anap-fu era Panu: Azruts-tong-Sturdza (George, fost Caimacan). Machi-Cohi-Manolache-Costache; Coghing-ci-Cogălniceanu; Curas-Fuching-Forĕscu; Cu-cung-ring-fu-Ales, Balşŭ; Lalas-Cataching-Lascar Catargi etc.

Jalnica Tragodiă. — (pag. 353).

Acestŭ articolŭ a avutŭ unŭ fórte mare resunetŭ. A fostŭ *prohodulŭ* de îngropare a vechiuluĭ regimŭ! Când d. Mihailŭ Sturdza, chiămatŭ de ceĭ doĭ treĭ reparatiştĭ din Moldova veni în Jaşĭ, i se ridică pe şoséoa de la Socola unŭ arcŭ de frunde cu inscripţiunea M. S. V. (Mihailŭ Sturza Voevodŭ). In „Zimbrulŭ şi Vulturulŭ" eŭ amŭ tălmăcitŭ aceste iniţiale cu „Maĭ Staĭ Voinice" şi mare fu hohotulŭ întregeĭ ţĕrĭ. In „Jalnica tragodiă" descriseiŭ cu umurŭ conciliaburile ce Mihailŭ Sturdza ţinĕ cu partizaniĭ vechiuluĭ regimŭ în unŭ obscurŭ etacŭ alŭ curţeĭ unuĭ mare logofĕtŭ în casele Rosnovanu,

www.dacoromanica.ro

la care fostulă Domnitorŭ trăsese la gasdă. Cuconulŭ *Privilegiŭ* este personificatŭ în d. Mihailŭ Sturdza.

„Medicii, iarŭ maĭ alesŭ *Doctorulŭ* ABĕranŭ (Alecu Balşŭ) spunŭ tuturorŭ că-lŭ va scăpa de mórte (pre cuconulŭ Privilegiŭ). . . cu depeşe viziriale (cu care eraŭ amenin̦a̦ţĭ unionistiĭ.

Bĕtrânnlŭ censorŭ cu plumbulŭ roşu. de care se vorbesce în articolŭ era G. Asachi. *Noulŭ gramaticŭ,* d. P. B. lar în *comisiunea* asupra clironomieĭ intrase d-niĭ L. P. (Lascarachi Pascanu), C.C. (Costin Catargiŭ(şi R. B. (Roset; Balanescu).

„Constituţionarulŭ" jurnalulŭ candidatureĭ principeluĭ Gr. Sturdza, nu era nefavorabilŭ celeĭ a luĭ Mihail Sturdza. Nu se póte uita pĕcatulŭ luĭ C. Hurmuzachi d'a fi devenitŭ directorulŭ unuĭ asemenea jurnalŭ. La elŭ se face alusiune prin vorbele „Unŭ celebru unionistŭ" (pag. 357).

Vorbele „*Umbră sbârcită*" ce punemŭ în gura „Steleĭ Dunăreĭ" sunt începutulŭ celebruluĭ articolŭ publicatŭ de ea maĭ nainte „*Strigoiulŭ,*" cu care califică pe totŭ-d'auna regimulŭ vechiŭ.

„*România*" (p. 358) era o foiţă, fórte rĕŭ scrisă, redactată (mirabile dictu ! de d. B. P. Hăjdeŭ, care pe atuncĭ nu scia românesce, dér aprópe de locŭ, şi care acumŭ ne póte învĕţa limba, românéscă şi pre noĭ cestĭ bĕtrânĭ! „România" subvenţionată de câţĭ-va boerĭ nu pré era sincerŭ democratică şi nu pré lupta deschisŭ în sensulŭ „Zimbruluĭ şi Vulturulŭ" şi „Steleĭ Dunăreĭ."

In urma şirurilorŭ de la pag. 358, „România" ne facŭ unŭ complimentŭ la 25 Noembriŭ) despre „Jalnica tragodiă," dér cam supĕrată, cu „rîsŭ cu plânsŭ"..., Vĕḑă-se ce s'a rĕspunsŭ „Românieĭ" la pag. 360—361.

Puţine ḑile trăi „România" şi ea nu lăsă după ea nicĭ o urmă. In altă direcţiune avé să fiă gloria şi nemuri̦rea luĭ Hajdeŭ !

Văcărescu. — (pag. 361).

Mare focŭ mi-a aprinsŭ pre capŭ acestŭ articolŭ, de la d. T. L. Maiorescu. D-sa m'a acusatŭ, că prin acestŭ articolŭ cutezamŭ— orbitŭ de falşulŭ sentimentŭ alŭ patriotismuluĭ — să punŭ pre Văcărescu maĭ pre susŭ de Goethe.

Astăḑĭ, după atâţia anĭ la mijlocŭ trecuţĭ, recitindŭ cu sânge rece şi articolulŭ meŭ şi critica d-luĭ Maiorescu, găsescŭ că bine a făcutŭ d lŭ Maiorescu d'a opri în calea exagerărilorŭ patrioţice pre juniĭ scriitorĭ, dér nu maĭ puţinŭ nu aflu în articolulŭ meŭ despre *Văcărescu,* unŭ pĕcatŭ atâtŭ de mare ca acelŭ de care eramŭ acusatŭ.

FINEA VOLUMULUI

www.dacoromanica.ro